DE
VISITATONE SACRORUM LIMINUM

SEU

INSTRUCTIO S. C. CONCILII

IUSSI

S. M. BENEDICTI XIII.

SUPER MODO CONFICIENDI RELATIONES DE STATU ECCLESIARUM

EXPOSITA ET ILLUSTRATA

QUAM HUMILLIME

PIO IX. P. O. M.

D. D. D.

ANGELUS LUCIDI

PARS PRIMA

VOLUMEN SECUNDUM

ROMAE

TYPIS S. C. DE PROPAGANDA FIDE

SOC. EQ. PETRO MARIETTI ADMINISTRO

PARISIIS

APUD VICTORIUM PALME

EDITOREM ET BIBLIOPOLAM

TAURINI

APUD PETRUM H. F. MARIETTI

TYPOGRAPHUM PONTIFICIUM

MDCCCLXVI

DE

VISITATIONE SACRORUM LIMINUM

SEU

INSTRUCTIO S. C. CONCILII

IUSSU

S. M. BENEDICTI XIII.

SUPER MODO CONFICIENDI RELATIONES DE STATU ECCLESIARUM

EXPOSITA ET ILLUSTRATA

QUAM HUMILLIME

PIO IX. P. O. M.

D. D. D.

ANGELUS LUCIDI

PARS PRIMA
VOLUMEN SECUNDUM

ROMAE
TYPIS S. C. DE PROPAGANDA FIDE
SOC. EQ. PETRO MARIETTI ADMINISTRO

PARISIIS
APUD VICTORIUM PALMÉ
EDITOREM ET BIBLIOPOLAM

TAURINI
APUD PETRUM H. F. MARIETTI
TYPOGRAPHUM PONTIFICIUM

MDCCCLXVI.

INSTRUCTIO S. C. CONCILII

IUSSU

S. M. BENEDICTI XIII. EDITA

---

§. IV.

De quarto capite, ad clerum regularem pertinento.

« In hoc capite exponendum erit

» I. An regulares curam animarum exercentes, qui
» episcopali iurisdictioni, visitationi, et correctioni sub-
» sunt in iis, quae ad curam pertinent, et administratio-
» nem sacramentorum, munus sibi commissum fideliter
» adimpleant iuxta ea, quae in praecedenti capite dicta
» sunt de parochis saecularibus. »

Summarium.

1. Amplissimam materiae segetem haec paragraphus suppeditaret, si plene absolvi deberet.

2. Ben. XIV. in const. « *Firmandis* » de parochiis ad regulares pertinentibus cumulate agit;

Ac modum suggerit, quo amputantur quaestiones tum a doctoribus iam agitatae, tum eae, quae forsan oriri possint.

Hinc S. C. Concil. in responsionibus ad episcoporum relationes eiusdem constitutionis observantiam pro more inculcat.

3. 4. S. C. Conc. in *Omolucen.* resolvit,

Quoscumque monachos parochia auctos teneri visitationem episcopalem subire, procurationem solvere, festa dioecesis annuntiare, ac celebrare, et chrisma et olea ab episcopo accipere.

Eosdem non posse ad parochiam deputari sine episcopi licentia, neque etiam in coadiutores dari;

Posse episcopos licentias confessariorum limitare;

Non posse regulares ad lubitum suum pro parochiis modo unam, modo aliam ecclesiam, vel capellam constituere sine episcopi licentia.

A regularibus in parochiis etiam ex iurepatronatu laicali acquisito, vel cesso ad se pertinentibus sine licentia episcopi non posse parochos deputari, vel removeri.

5. 6. 7. Eadem fere censuit S. C. Conc. in aliis similibus causis.

8. In *Perusina* declaravit,

Episcopum visitantem iuxta consuetudinem exigere posse procurationem, visitare aedes parochiales, sacras supellectiles, templa, eorumque ornatum, et libros parochiales inspicere.

9. Episcopi possunt praescribere, ne parochi regulares excedant taxam pro emolumento stolae ab se pro saecularibus constitutam.

10. Quamdam consuetudinem in possessionibus suscipiendis praeter id, quod a iure canonico requiritur, in dioecesi n. n. obtentam observari iussit S. C. Ep. et Reg., sublatis abusibus.

1. Nullum aliud fortasse caput Benedictinae Instructionis tam copiosam ac multiplicem materiae enucleandae segetem suppeditaret, quam hoc, in quo de clero regulari sermo habendus est. Quoniam vero instituti ratio, quam Benedict. XIII. sibi proposuit, ad huius provinciae partem eam tantummodo sese exerit, in qua episcopis quoquo modo cum regularibus res est, et quod superest, uti alienum est seponendum, hinc labor noster hisce limitibus circumscriptus non multum certe negotii nobis erit allaturus. Primus autem ac praecipuus titulus, ob quem episcopi cum regularibus rem habent, sine dubio est animarum cura, quae ab his haud raro aliquo loco geritur. De hoc itaque argumento agit primus huiusce paragraphi articulus.

2. Iamvero omnia, quae in hoc articulo scitu vel necessaria, vel opportuna possunt occurrere, ita praeoccupavit collegitque Ben. XIV. in const. incipien « *Firmandis* » *diei 6. Novembr. 1744.*, ut qui eam perlegat, plenam accuratamque ea de re tractationem habere sibi videatur. In hac porro non solum controversias omnes, quae a doctoribus antea agitabantur, declarationibus SS. CC. ad illud usque tempus editis adamussim inhaerens perpetuo diremit, composuitque,

sed etiam certam et claram tradidit normam, qua quaestiones omnes, quae circa hoc argumentum suboriri in posterum possent; discuterentur, tutaque ratione terminarentur. Itaque S. C. Conc. in suis ad episcopos de relato statu dioeceseos responsionibus solemne habet, opportunitate data, constitutionem hanc allegare. Et cum nonnunquam accidat, ut eiusdem sanctiones non satis, ut par est, observentur, eadem S. Congreg. nullam occasionem abire permittit, quin ad eorumdem, antistitum memoriam constitutionem huiusmodi revocat, et accuratam observantiam impense praescribat. Integram eam exhibemus *Part. II. num. 32.*

Quod reliquum est, rem non inutilem nos facturos esse arbitramur, si quasdam declarationes S. Congr. Conc. post editam eam constitutionem emissas hic addere suscipiamus.

3. In *Omolucen. Iurisdict. 7. Iunii 1755.* inter patres praemostratenses, cistercienses, et benedictinos ex una parte, et inter episcopum ex altera suborto dissidio, haec dubia proponebantur « 1. An » parochi regulares, cuiuscumque ordinis illi sint, praesertim prae» mostratenses, cistercienses, et benedictini, exercentes curam ani» marum personarum saecularium, et non commensalium in parochiis » in dioecesi Omolucensi, licet illae monasteriis exemptis sint unitae » et annexae, sive sint de iure patronatus, etiamsi cura animarum » residere dicatur in abbatibus, visitationem episcopi subire teneantur » in iis, quae pertinent ad curam animarum, sive episcopus visitet » per se, sive per alium, non obstantibus privilegiis dictorum mo» nasteriorum « Et quatenus affirmative » 2. An dicti parochi pro» curationem solvere teneantur? Vocati ad synodum accedere sint » cogendi? Festa dioecesis populo annunciare et celebrare? Pariter » olea sancta et chrisma ab episcopo dioecesano accipere teneantur? » 3. An parochi regulares, etiamsi sint abbates possint a superioribus » regularibus ad curam animarum destinari, illamque exercere sine » approbatione episcopi? 4. An regulares dari in coadiutores dicto» rum parochorum possint a superioribus regularibus sine expressa » licentia: sive potius sit in potestate episcopi in approbatione con» fessariorum regularium limitare eorumdem facultates non solum » quoad tempus, sed etiam quoad personas, et loca, in quibus debent » confessiones audire? 5. An liceat sive abbatibus, sive parochis » regularibus, praesertim cisterciensibus, pro lubitu, et sine licentia » episcopi pro parochiis modo unam, modo alteram ecclesiam seu

» capellam, fidelibus dioecesis Olomucensis constituere? 6. An prae- » lati regulares, ubi habent purum ius patronatus parochiarum acqui- » situm, vel cessum a laicis, quibus in hoc succedunt, teneantur » episcopo praesentare sacerdotes saeculares, ut antea laici tene- » bantur: an vero possint substituere monachos, eosque pro lubitu, » non salutato episcopo, removere?»

4. S. Cong. respondit. « Ad 1. et 2. Affirmative. Ad 3. Negative. » Ad 4 Negative ad primam partem; affirmative ad secundam. (Porro licere abbati religiosos vicarios vel cooperatores, cum approbatione episcopi iam electos ad libitum amovere et alios subrogare in exercitio curae animarum, certiore tamen facto episcopo declaravit Sacra Congreg. Conc. in *Passavien. 28. Iulii 1731. ad 2. et 3.*, ubi ad 4. itidem definivit, posse episcopum procedere iuris remediis contra abbatem et religiosos curam animarum exercentes in ecclesiis monasterio unitis, vel regularium patronatui subditis sine episcopi ipsius approbatione.) Ad 5. Negative. Ad 6. Affirmative ad primam partem, » negative ad secundam.» Et iterum proposita causa *die 2. Augusti eiusdem anni*, an recedendum esset a decisis? S. C. denuo respondit « In decisis.»

5. Huiusmodi decreta a S. M. Clem. XIII. *die 11. Dec. 1758.* pro ecclesiis quoque *Colonien., Monasterien., Osnabrugen., Paderbonen, Hildeshimen.* confirmatum est. Vide *Bull. Rom. Cont. tom. 1. p. 72.*

6. In *Palentina 9. Febr. 1760.* dubium concinnatum fuit « An » liceat priori et canonicis S. Isidori Legionensis exercere facere » curam animarum ecclesiae parochialis S. M. de Monte Sion in » Villa de Herria per presbyterum saecularem, vel alicuius ordinis » regularem ad eorum nutum amovibilem sine ordinarii Palentini » licentia, approbatione, et examine in casu? » S. Congr. rescripsit « Negative.»

7. Non dissimile controversiae caput ventilabatur in alia *Palentina Iuris visit. diei 18. Febr. 1764.* nec dissimilis responsio prodiit.

8. In *Perusina, diei. 22. Novembr. 1834.* dubia proponebantur « 1. An episcopus Perusinus visitans ecclesias, seu vicarias ani- » marum curam habentes subiectas, seu unitas monasterio Cassi- » nensium possit exigere procurationem in casu? 2. An possit visitare » aedes parochiales in casu? 3. An praeter ea, quae curam anima- » rum respiciunt, visitare possit sacras supellectiles in casu? 4. An » templa eorumque ornatum in casu? 5. An libros parochiales in

» casu? » S. C. respondit « Ad 1. 2. 3. et 4. Affirmative » addita in » omnibus clausula *iuxta consuetudinem* « Ad 5. Affirmative » non addita ea clausula. Et causa iterum proposita *die 5. Septembr. 1835.* respondit « In decisis in omnibus.»

9. Aliam, licet paulo antiquiorem, addimus declarationem, quam nosse non erit inutile. Cum ab archiepiscopo Manilensi super infrascripto dubio ad S. C. Conc. recursus factus fuisset « An iurisdictio, » visitatio, et correctio in *Cap. 2. de Reg. sess. 25.* episcopis tributa » super parochiis regularibus intelligatur eadem, quam super parochis saecularibus habent, et ideo, si dictos parochos regulares » episcopus poterit compellere, ne excedant taxam ab ipso factam » super emolumentis baptismatum, matrimoniorum, funeralium, et » aliorum, etiamsi ad hoc licentiam ab eorum superioribus regularibus vel capitulis provincialibus debeant? Eadem S. C. respondit » in regulares curam animarum personarum saecularium exercentes » in his, quae dictam curam, et sacramentorum administrationem » concernunt, episcoporum eadem auctoritate uti posse, qua in parochos saeculares, ideoque regulares ipsos in emolumentis, uti » proponitur, legitime percipiendis prohibere posse, ne excedant » taxam ab episcopo praescriptam.» Quod decretum Urbanus VIII. *die 9. Maii 1626.* confirmavit *Bull. Rom. Tom. V. p. 5. pag. 415.*

10. Adest in dioecesi n. n. antiquissima quaedam consuetudo, ut vicarii regulares paroeciarum, quae monasteriis pleno iure, idest in spiritualibus ac temporalibus unitae sunt, postcaquam a praelato regulari nominati et ab episcopo approbati fuerint, in parochialis administrationis possessionem a decano rurali immittantur per hanc, quae sequitur, formam. Coram populo literas institutionis hic in ecclesia legit, symbola spiritualia, nempe stolam, evangelium, claves, aliaque id genus tradit, ac sermonem de officio parochi ac parochianorum habet. Mos iste servatur etiam in actu possessionis cum parochis saecularibus, nisi quod pro illis rerum tantummodo spiritualium traditio peragitur. Id vero consequuntur convivia, clamores, sonitus, aliaeque abusiones. Itaque abbas monasterii ord. S. Benedicti loci n. n., huiusmodi abusibus occurrere cupiens, consuetudinem hanc de medio tollere inhiabat, cum praesertim, ceu docet Ferrarius *V. Vic. curatus n. 46.* cum aliis doctoribus, post approbationem ab episcopo editam « *nulla alia requiritur collatio et institutio.* » Contradicente episcopo locali delata res est ad S. Congreg. Ep. et Reg., in eaque

dubium propositum est in n. n. *Miss. in poss. 19. Septembr. 1862.* « An et quomodo servanda sit consuetudo in casu ? » Emi patres rescripserunt « Affirmative, sublatis abusibus quoad expensas et cla- » mores. » Porro in consultatione typis edita inter alia perpendebatur, hanc consuetudinem iamdiu vigere, eamque non esse *contra ius*, quamvis *praeter ius*.

« II. An aliquis regularis extra monasterium degat: an » aliqui adsint in dioecesi, a suis superioribus, servatis » servandis, eiecti, vel aliquis fuerit regularis intra claustra » monasterii degens, sed qui extra ea ita notorie deliquerit, » ut populo scandalo fuerit; et quomodo in hisce casibus » sic in delinquentes animadvertit. »

Summarium.

11. Tria capita continet hic articulus.

11. Tria capita continet iste secundus articulus, quorum primum agit de regularibus, qui versantur extra claustra; alterum de expulsis et eiectis a religione; tertium de his, qui degunt in claustris, at cum populi scandalo notorie delinquerunt. De singulis itaque speciatim eloquemur; cumque in exitu eiusdem articuli requiratur ab episcopis, quomodo in hisce casibus contra huiusmodi delinquentes animadverterint, normam a ss. cc. declarationibus, ut plurimum, desumptam tradere non omittemus, qua tutius se gerere possint episcopi circa quaestiones, quae ex singulis tribus capitibus, ac praesertim ex ultimo possunt oriri.

Art. 1.

De Regularibus, qui versantur extra claustra.

Summarium.

12. Ex iure communi, et Conc. Trident. superiori regulari licet in quibusdam casibus dare facultatem religioso commorandi extra claustra.

13. Hanc potestatem coercuerunt Summi Pontifices, ac sibi reservarunt.

Itaque S. C. Conc. in responsionibus ad episcoporum relationes, huic disciplinae inhaereri iubet.

14. Triplex est apostasia, et qualis?

15. Apostasia monachalis subdividitur in propriam et impropriam, quarum utraque definitur.

16. In apostasia propria satis est, si religiosus animum redeundi non habet, licet habitum non dimittat.

17. Poenae apostatarum a iure communi constitutae.

18. Quibus aliquando accedunt poenae a peculiaribus constitutionibus additae.

19. Apostatas resipiscentes iterum admitti, imo perquiri inculcat Ecclesia.

20. Apostolica Sedes aliquando indulta promulgabat, quibus apostatas ad claustrum revocaret.

Quid agendum, si apostatae aliorum criminum communium rei sint?

21. Si in sua dioecesi episcopi fugitivum aliquem habent, recte se gerent, si omnem moveant lapidem, ut ad claustra ipsum rediro provideant.

22. Locum habet apostasia impropria tum cum ex causa vera, vel falsa ad aliam religionem transeundi praetextu ab ordine aliquis discedit, et in saeculo vagatur.

Quando superior possit facere facultatem transeundi ad aliam religionem?

23. Locum etiam habet, cum quis religionem deserit ex eo, quod professionem impugnat.

De Const. Ben. XIV. « *Si datam.* »

24. Si quando fiat, ut forma a Ben. XIV. statuta servari nequeat, possunt episcopi consilium praebere, ut exoretur apostolica facultas, ut procedatur, servata in substantialibus forma praedicta.

25. Id benigne concessit Pontifex in causa n. n., ubi quidam religiosus nullitatem impugnabat, quod novitiatus annum non explesset.

26. In ea causa restitutio in integrum, ac nullitas professionis declarata est.

27. 28. Ex Conc. Trid. statutum est, ne liceat recedere e conventu praetextu superioris adeundi: quae prohibitio a Sixto V. ampliata est, poenaeque adauctae.

Excipitur casus urgentis necessitatis.

29. Hanc prohibitionem magis magisque ampliavit Clemens VIII., cuius verba afferuntur.

12. Regularium extra claustra commoratio vel sine apostasia, vel cum apostasia coniuncta esse poterit. Primam pluribus ex causis accidere posse quisque videt; peculiariter vero in iure canonico indigitatur causa studiorum, praedicationis, servitii aut episcopo, aut cardinali, aut principi, aut universitati praestiti. Iamvero si mora ob hasce causas extra claustra protrahatur, provisum est, ne id illegitime fiat, per textum in *Cap. 2. Ut periculosa Ne cleric. vel. monac. in 6.*; ibi enim inhibetur, ne quis regularis « accedat ad quaevis » studia literarum, nisi a suo praelato cum consilio sui conventus, » vel maioris partis eiusdem, sibi eundi ad studium, licentia pri- » mitus sit concessa. Siquis autem horum temerarius violator exti- » terit, excommunicationis incurrat sententiam ipso facto. » Et in *Cap. 4. sess. 25. de Regul.* Synodus Tridentina probibet « ne quis » regularis sine sui superioris licentia praedicationis, vel lectionis, » aut cuiusvis operis praetextu, subiaceat se obsequio alicuius prae- » lati, principis, vel universitatis, vel communitatis, aut alterius » cuiuscumque personae aut loci, neque ei aliquod privilegium, aut » facultas ab aliis super his rebus obtenta suffragetur: quod si contra » fecerit, tamquam inobediens, arbitrio superioris, puniatur... Illi » autem, qui studiorum causa id universitatem mittuntur, in con- » ventibus tantum habitent: alioquin ab ordinariis contra eos pro- » cedatur. »

13. Potestas per hosce textus superioribus regularibus attributa, ut subditis suis copiam facere queant habitandi, iustis de causis, extra claustra, coercita est per decreta generalia Clementis VIII, *Super ref. reg.* insertis in const. « *Nullus omnino* » *20. Mart. 1601. §. 19.* et in const. Urb. VIII. « *Sacra Congregatio* » *21. Sept. 1624.* in qua item inserta et innovata sunt memorata decreta. Legitur *§. 19.* » Ineatur ratio, qua, sublatis licentiis ac facultatibus, hactenus » quibuscumque concessis, degentes extra conventus claustra, ad » ea quamprimum revocentur, nec de cetero, nisi ex gravissima » causa a Sede Apostolica probanda, huiusmodi facultates concedi » possint. » Itaque ex horumce decretorum sanctione Fagnanus ad *Cap. 3. Quanto de off. ord. num. 7.* infert, quod « sublata videtur » facultas, quam habent regulares de iure communi deputandi suos

» religiosos ad servitia principis, et episcopi, et cardinalis qui vo- » luerunt habere penes se aliquem regularem pro theologo, obtinere » solent licentiam a Papa, ut saepius vidi observari.» Quod Fagnanus de suo tempore factitatum attestatur, id comprobat etiam horum temporum disciplina, quemadmodum compertum habere quisque potest in S. Cong. Ep. et Reg., ubi passim huiusmodi indulta postulari et obtineri consuescunt. Qua super re cum episcopus Transilvaniensis in sua relatione anni 1862. plures regulares extra coenobium apud universitatem munus edocendi substinere, nec facile ac sine damno ad coenobia revocari posse, suis literis *diei 24. Maii 1864.* rescripsit eam rem ab eadem S. C. Conc. ad S. Congr. Ep. et Reg. fuisse amandatam, ut necessitati pro sua auctoritate provideret.

14. Diximus, commorationem regularium extra claustra aliquando coniunctam esse cum apostasia; de qua propterea modo sermonem instituimus. Triplex apostasiae genus distinguunt doctores, unam *perfidiae*, qua videlicet aliquis a fide desciscit, alteram *ordinis*, qua clericus ecclesiastica stipendia deserit, ultimam *monachatus*, qua a suae religionis instituto sese proripit vir regularis. Praetermissis duobus primis generibus, de ultimo, quod nostrum respicit argumentum, solummodo breviter disseremus.

15. Huiusmodi apostasia subdividi potest in apostasiam proprie dictam, et in apostasiam improprie nuncupatam. Apostasia proprie dicta definitur, criminosa discessio a religione cum animo non amplius redeundi ad regulare institutum. Vide Ferraris *V. Apostasia n. 21.* Apostasia improprie dicta ea est, quae animum ad regulare institutum redeundi coniunctum non habet. Ferrar. *l. c.*

16. In apostasia proprie dicta (de qua primo loco loquimur, de altera loquuturi infra *num.* 22.) non requiritur, ut apostata habitum regularem dimittat: ea siquidem locum habet ex hoc ipso dumtaxat, quod religionem cum animo ad eam non redeundi dereliquit, sive habitum exuat, sive retineat. Id confirmat Ferrarius *l. c. n. 23.* cum doctorum auctoritate, tum expressis verbis decreti Clementis VIII. ab Urbano VIII. innovati.

17. Apostasiae poenas tres enumerat idem auctor innixus auctoritate iuris canonici, cuius textum ad rem allegat *l. c. num. 49. et seq.* Prima est excommunicatio, quae ipso facto incurritur, si apostata habitum dimittat, *Cap. Ut periculosa 2. Ne cler. vel. mon. in 6.* Si vero habitum retineat, tametsi aliqui doctores eum excommuni-

catione eadem de causa irretiri sentiant, nihilominus verius ipsam non incurri docent alii: nam textus citatus loquitur solum de iis, qui habitum exuunt « *ne de cetero aliquis professus temere habi-* » *tum dimittat.* » Secunda poena est suspensio ab ordinibus sacris, quos apostata fortasse suscepit apostasiae tempore, *Cap. Consultationis de Apost. et reit. bapt. lib. 5. cap. 9.* Quod si praeterea ordinem susceptum exerceat in irregularitatem incidit. Ab hoc irregularitate solus Pontifices de iure communi dispensare potest; at vero ex privilegiis, quae Pontifices regularibus impertiti sunt, hanc dispensationem subditis suis concedendi potestatem praelati regulares obtinent. Tertia poena est, quod apostasiae tempore regularis apostata privatus maneat omnibus privilegiis, quae suae religionis propria sunt; nam Concil. Trident. *Sess. 25. cap. 19. de Reg.* statuit, quod « *interim nullo privilegio suae religionis iuvetur.* »

18. Subdit Ferrarius *loc. cit. n. 54.* alias poenas, praeter hasce, quas recensuimus, contra apostatas plerumque constitutas esse, qualis est privatio vocis activae et passivae, carcer, ieiunium aliaque eiusmodi ex particularibus constitutionibus vulgo superaddita.

19. « Verum (sic ad rem Bened. XIV. *de Syn. Dioec. lib. XIII. cap. 11. n. 10 in fin.*) Ecclesia, pia mater, pro summa, qua utitur » commiseratione ac indulgentia minime recusat complecti apostatas, » qui admissum errorem ex animo dolentes ad relictam vitae regula- » ris professionem revertuntur. » Quod numero sequenti confirmat ex decretali Greg. IX. *Ne religiosi de Reg. et trans. ad rel.* per quam Pontifex gravibus poenis indictis, superioribus regularibus praecipit, ut profugos et apostatas perquirant, in monasteria sua recipiant, omniaque ipsis ad victum necessaria subministrari curent, quo per canonicae poenitentiae remedia crimen admissum valeant expiare. Idipsum constitutum iam antea fuisse tradit idem Ben. XIV. tum a pluribus Conciliis, tum a peculiaribus aliquorum ordinum constitutionibus.

20. Subinde idem Pontifex prosequitur « Praeterea non negligit » Apostolica Sedes gratiosa identidem promulgare indulta, quibus » Cisalpinis apostatis quatuor, Transalpinis autem octo mensium » spatium praefinire solet, ut si ad religionem revertentes suam » fateantur culpam, et a superioribus veniam et absolutionem humi- » liter petant, spondeantque melioris vitae propositum deinceps ser- » vare, ab omnibus poenis, quibus propter apostasiam obnoxii facti » fuerint, misericorditer liberentur. Exactis vero terminis, in indulto

» praefinitis, praeter Congregationem episcoporum et regularium, si » fugitivi et apostatae ad Apostolicam Poenitentiariam quocumque » tempore recurrant, ipsa, pro tributis sibi facultatibus, paratam se » semper exhibet ad eos excipiendos, ad agendum cum superioribus » ordinis, ut poenae per ipsos incursae discreta moderatione tem» perentur, ad efficiendum denique, ut humaniter accipiantur et ha» beantur, ac etiam certis urgentibus circumstantiis, ut promeritae » poenae ipsis omnino relaxentur; imo, si res ipsa postulare videtur, » eisdem permittitur, ut ad alium religiosum ordinem transire valeant, » quemadmodum constat ex nostra const., quae incipit « *Pastor bo*» *nus* » *95*. *§*. *33*. *tom*. *1*. *nostri Bullarii*. Et quia saepe contingit, ut » apostata non solum defectionis sit reus, sed ante defectionem alia » quoque patrarit crimina, ob quae a religione puniri debuerat, » paratusque esset ad reditum, dummodo praeter relaxationem poenae » propter apostasiam sibi debitae immunis quoque fieret ab aliis, » quibus eiusmodi delicta ipsa obnoxium reddiderant: tum Poeni» tentiariae officium, perpendens hinc immoderatam apostasiae in» stantiam, inde vero ob oculos sibi statuens perpetuum sibi pro» prium commiserandi propositum, charitativam sibi curam sumit, » expendendi una cum superioribus regularibus, praeter delictum » apostasiae, cetera quoque crimina, et poenas ipsis debitas, atque » efficit, ut eaedem aequa moderatione componantur.

21. Postquam summus ille Pontifex haec exposuit, *num. 12.* opportunum, quod sequitur, addit monitum. « Quapropter episco» pus rem aggredietur summa laude, et Apostolico munere plane » dignam, si, cum in sua dioecesi fugitivum aliquem, vel apo» statam deprehenderit, nihil relinquat infectum, quo illi volun» tarium ad religionem reditum suadeat, nedum idem sua spondens » officia, sed etiam ipsi demonstrans summam lenitatem, aequi» tatem, moderationem, quam, interposita Sacrae Poenitentiariae, » vel Congregationis episcoporum et regularium auctoritate ad reli» gionem redux experietur. At si forte reperiretur aliquis, qui, ut » satis superque evenire quandoque solet, obfirmata malitia id unum » animo volveret, ut effrenem procul a claustris vitam viveret, » praesto sunt ecclesiae canones et decreta, ad quorum normam hu» iusmodi refractatorum audacia compescatur, et quorum auctoritate » si utantur episcopi, apostatae et fugitivi in illorum dioecesibus » turbas minime concitabunt.

22. De apostasia improprie dicta modo disquirenda nonnulla veniunt. Inter huiusmodi apostatas in primis connumerari possunt illi regulares, qui sub titulo transeundi ad aliam religionem, seu verus, seu falsus ille sit, a propria religione abeunt, et in saeculo vagantur. Itaque Conc. Trident. *Sess. 14. cap. 11. de Ref.* opportune cavet, ut religiosus ad alium ordinem transire volens, si apostatae et fugitivi crimen, ac poenas velit effugere, ab ordinis illius praelatis admittatur ea conditione, ut in ordine ipso, ad quem transfertur, perpetuo sub obedientia in claustro maneat. Insuper in decretis Clementis VIII. ab Urbano VIII. innovatis, de quibus alias mentionem feci, unicuique superiori praecipitur, ne cui religioso facultatem faciat ad aliam transeundi religionem, licet strictiorem, nisi ex indubiis documentis sibi constet, alterius religionis superiorem paratum esse ad eum recipiendum, et nisi rem ita disposuerit, ut idem religiosus a sua ad alteram religionem recta pertranseat. Idipsum cavetur in const. Bened. XIV. « *Bonus Pastor* » §. *35.*; additur enim « adhibitis tamen iis cautionibus, quas ad refrenandam vagandi li- » centiam necessarias, seu opportunas reputaverit.»

23. Concil. Trid. *Sess. 25. cap. 19. de Reg.* pro apostata haberi voluit regularem illum, qui professionem a se emissam impugnare contendens ex capite nullitatis, claustra deserit, et habitu religioso sese audet exuere; simulque prohibuit, ne is audiatur, nisi monasterium repetat, et habitum abiectum resumat. Ad hanc rem quod pertinet episcopi in promptu habent celebratissimam Benedicti XIV. constitut., quae incipit « *Si datam* » *diei 4. Mart. 1748.*, cui debent prorsus inhaerere. In hoc insuper est animadvertendum, quod nullus regularis clypeo unicae resolutionis pro concessione restitutionis in integrum obtentae, e claustris religionis potest abscedere, multoque minus habitum deponere sub poenis contra apostatas institutis, prout expresse in eadem constitutione cavetur §. *accuratam.*

24. Sed aliquando evenire potest, ut ob locorum, temporum, aliorumque adiunctorum difficultatem eas omnes solemnitates, quae a Ben. XIV. sapientissime praescriptae sunt, adamussim adimplere non detur. Siquando igitur ita plane se res habeat, ut nimirum pro sibi data a Domino prudentia iustas ac rationabiles causas non deesse iudicet episcopus, cur ab huius instituti rigore deflectatur, non ideo eum periculo salutis animae regularem eumdem derelinquat; sed poterit eidem suadere, ut ad Apostolicam Sedem supplex confugium

habeat, quae inquisitionem, quam hodie *processum* vocant, confici permittat, *servata in substantialibus const. Bened. XIV.* « *Si datum.* » Plura sunt huiusmodi indulta per S. C. Ep. et Reg. proximis hisce temporibus ex Summi Pontificis auctoritate tributa, quae ad rem possent afferri. Inter quae recentissimum unum in modum exempli adducimus in causa n. n. *Restitut. in int. et null. profess. 15. Septembr. 1861.*, quod ita se habet.

25. Regularis quidam e religione S. Francisci minorum reformatorum, postquam solemnem professionem emiserat, civili seditione coorta extra claustra ex facto laicalis potestatis fuerat expulsus, adeoque in saeculo constitutus negotiis saecularibus sese addixerat; post viginti tres circiter annos, ex quo professus fuerat, S. C. Ep. et Reg. suppliciter adiit expostulans, sese audiri per restitutionem in integrum, ut nempe professionis nullitas declararetur ob eam praesertim causam, quod novitiatus ab se per integrum annum non fuisset adamussim absolutus. Requisito, auditoque episcopo, compertum est plures ob causas difficillime et fortasse nullimode benedictinae constitutionis praescripta ad unguem posse adimpleri; itaque SS. D. N. in audientia habita a Secretario S. Congreg. *die 9. Iulii 1858.* « beni- » gne (sunt verba rescripti) tribuit ordinario n. n., necessarias et » opportunas facultates ad effectum conficiendi processum super *cau-* » *sis restitutionis in integrum et nullitatis professionis,* auditis supe- » rioribus regularibus, et servata in substantialibus const. Ben. XIV. « *Si datam* » cum potestate subdelegandi quoad testes absentes or- » dinariis dioecesum, in quibus iidem commorantur, concesso oratori » indulto manendi extra claustra in habitu decenti usque ad exitum » causae. Mandavit vero Sanctitas Sua remitti processum ad Sacra » Congr. Ep. et Reg., cui commisit, ut, non obstante lapsu termini » canonici ad reclamandum, causam tam super restitutione in in- » tegrum, quam super nullitate professionis in plenario conventu » summarie proponat, atque definiat. Contrariis etc. »

26. Nihilominus in ea, quae secuta fuerat, processus confectione, tres praesertim defectus substantiales deprehensi fuerunt, super quibus iterum SSmo D. N. relatio facta fuit *die 10. Maii 1861.*, unaque expositae sunt difficultates, quae supplendis hisce defectibus obsistebant: quocirca « SSmus enunciatos defectus Apostolica Sede sa- » navit, ita ut ad ulteriora procedi possit, const. Ben. XIV. «*Si datam*» » aliisque contrariis quibusque non obstantibus. » Interim S. Congr.

exquisivit votum unius ex suis consultatoribus, qui pro impertienda restitutione in integrum et nullitate professionis declaranda sententiam suam aperuit. Subinde specialem religiosae professionis defensorem, prout moris est, deputavit, qui contra oratoris petitionem suas animadversiones concinnaret. Consueta denique consultatione conscripta ac typis edita, (quod munus ad me pertinet utpote causis summatim conscribendis addictum, vulgo *sommista*) propositisque dubiis « 1. An sit locus restitutioni in integrum in casu? » Quatenus affirmativo « 2. An constet de nullitate professionis in casu? » Sacra Congr. rescripsit « Ad 1. et 2. Affirmative, facto verbo cum SSmi. » » SSmus autem in audientia eiusdem diei resolutionem S. C. confir- » mavit, et dispensavit a nova propositione causae. » Porro emi patres animadverterunt, quod licet dubitaretur, quot certo numero dies ad anni integri novitiatum explendum deessent, nihilominus plane constabat, integrum anni spatium non fuisse completum.

27. Tandem Tridentina Synodus *Sess. 25. c. 4. de Reg.* statuit, ut non « liceat regularibus a suis conventibus recedere, etiam prae- » textu ad superiores suos accedendi, nisi ab iisdem missi, aut vocati » fuerint. Qui vero sine praedicto mandato, in scriptis obtento re- » pertus fuerit, ab ordinariis locorum, tamquam desertor sui instituti » puniatur. » En itaque alius apostasiae impropriae casus, super quo non omittenda silentio est ampliatio a Sixto V. facta in constit. « *Cum de omnibus* » *26. Novembr. 1587.* ubi ad §. 7. statuitur, ne itinerantes ad unam aut aliam provinciam sine dicto mandato in ullo conventu eiusdem ordinis recipiantur, etiam ad modicum tempus, nisi alias cogniti sint, sub poena in recipientes privationis vocis activae et passivae, officiorum, graduum, dignitatum, ac perpetuae inhabilitationis ad talia. In religiosos vero dicto mandato carentes ordinarii locorum procedere possint tamquam suspectos delictorum, ementito alicuius religionis habitu, commissorum, eosque tamdiu in carcere detinere debeant, donec certa de eis notitia habeatur. Ita Girald. *Ius Pont. P. II. sect. 157. p. 1029.*

28. Insuper ex altera eiusdem const. « *Ad Romanum Pontificem* » *21. Octobris 1588. §. 19.* dictae poenae extenduntur etiam ad illos, qui, ut aliquoties evenire solet, itinerantur de uno ad alium locum eiusdem provinciae, si divertant ad loca tam proprii, quam alterius ordinis, sive habitum regularem deferant, sive non consulatur idem Girald. *loc. cit.*

Eximendi tamen sunt ab iisdem poenis, si veram, urgentem, et gravioris momenti causam habeant recurrendi ad superiorem suum, ut luculenter probat Ben. XIV. *De Synod. Dioec. lib. XIII. cap. 11. num. 14.*

29. Praedictum Conc. Trident. decretum ampliatum est etiam a Clem. VIII. const. « *Nullius* » *20. Mart. 1601. §§. 13 ac 31.* iuxta modum, qui sequitur « Nullos fratres Romam venire superiores permittant, » nisi prius a generali, vel protectore dumtaxat licentiam in scriptis » impetraverint. Siquis autem sine huiusmodi facultate Romam ve- » nire praesumpserit, voce activa et passiva biennio privatus exi- » stat, subiturus etiam alias arbitratu superioris infligendas poenas. » Quamobrem omnia adversus eos, qui supradictos admiserint et » receperint sine ulla exceptione. »

ART. 2.

De regularibus eiectis.

Summarium.

30. In regularibus e religione eiiciendis forma servari debet ab Urbano VIII. praescripta cum temperamentis ab eodem Pontifice, et Innoc. XII. additis: remissive.

31. Sententia eiectionis significanda episcopo, cuius in dioecesi expulsus sedem statuit.

Interim eius iurisdictioni subest, et eiusdem testimonium requiritur, ut expulsus ad religionem iterum admittatur.

32. Aliquando S. Cong. Ep. et Reg. copiam facit procedendi *cum processu camerali*, videlicet cum sola descriptione, et inspectione delictorum.

33. Crebrius vero rescriptum concedit saecularizationis, quae sit loco expulsionis.

Affertur exemplar formae rescripti pro perpetua saecularizatione

34. Ex huiusmodi rescripto exorta est quaestio causae cuiusdam, in qua S. C. Ep. et Reg. aliquibus post illud editum annis religiosum saecularizatum ad conventum redire coegit, donec de patrimonii sacri idoneitate doceret.

35. Affertur casus alterius cuiusdam presbyteri ex Congregat. Cler. Exc. S. Crucis rite dimissi, quem suus episcopus in suum clerum recipere nolebat, vetabat insuper in patriam redire.

36. In Institutis votorum simplicium ut quis expelli possit, requiritur incorregibilitas.

37. Novum hodie inductum est ius, ut novitii post novitiatus annum vota simplicia per triennium persolvant.

38. Quae vota sunt perpetua ex parte voventis, adeoque Pontifici servata.

Religio tamen potest eos dimittere, concurrentibus aliquibus conditionibus, et servatis nonnullis solemnitatibus.

39. Generalis non tenetur stare iudicio maioris partis consilii, vel capituli in reiectione professi.

Capitulum conventuale audire tenetur superior generalis, minime vero sequi.

40. Cum votorum simplicium professis, si e religione dimittantur, vel dispensentur, talem se gerat episcopus, qualem se gerit cum caeteris suis dioecesanis.

30. Siqua ovis pestilenti morbo laboret, segregatur ab ovili, ne totum gregem inficiat. Id ipsum in regularium communitatibus perficiendum est: siquis e sodalibus tanta vitiorum lue miserrime tabescat, ut spiritualem offensionem et ruinam sodalitio conferat, quando remedia cuncta in irritum ceciderint, nulla alia superest via, quam ut a sodalium consortio secernatur, eiiciaturque. Primis ecclesiae temporibus nulla certa, definitaque vigebat norma, cui foret inhaerendum, siquando ad huiusmodi eiectionem deveniendum esset: nec aliter dicendum est de iure novo, non excepto Concilio Tridentino, in quo nulla statuta est eiectionis peragendae ratio. In iure novissimo, videlicet in decreto, quod S. C. C. sub anno 1624., communicato consilio cum summo Pontifice Urbano VIII. promulgavit, peculiaris ac stata forma praestituta est, quam superiores regulares sequi debeant tum cum morbidum aliquod pecus a caula religionis expellendum sit. Animadvertendum tamen est, huic decreto aliqua facta fuisse temperamenta post id temporis sive ab ipso Urbano VIII. sive ab Innoc. XII. anno 1693., quae proinde huiusmodi in casibus praeteriri ac negligi omnino nequeunt. Quoniam vero res haec ad episcopos, quorum in usum haec scribimus, minime pertinet, quippe quae internam disciplinae monasticae rationem afficit, fusius eam evolvere abstinemus, et satis habemus indicare Ben. XIV. *De Syn. dioec. lib. XIII cap. 11. a n. 15. ad finem*, necnon Ferrarium

V. Eiicere et eiecti, et De Amoeno in suo tractatu *de Incorreg. Oper. Tom. II. pag. 131.* qui rem omni accuratinne pertractat.

31. Id unum praetereundum non est, superiores regulares ex memorato decreto teneri sententiam expulsinnis episcopo significare, cuius in dioecesi expulsus sedem suam statuere debeat. Regularis enim expulsus, quamdiu ad religionem non redierit, in babitu clericali tenetur incedere, atque interim localis ordinarii iurisdictioni et obedientiae subesse, firma suspensione perpetua ab ordinum exercitio, quam ordinario ipsi et moderandi et relaxandi potestas adimitur. Quando vero idem regularis iterum in conventum admitti debeat, necessaria erit ordinarii eiusdem fides testimonialis de evidenti spe emendatinnis, quam praebeat expulsus, in quo ordinarii conscientia serio et graviter oneratur. Vid. memoratum decretum, et Ben. XIV. *loc. cit. n. 20.*

32. Difficile et salebrosum saepenumero accidit singulis adamussim praescriptionibus satisfacere, quae in memnrato Urbani VIII. decreto sancitae sunt pro ferenda eiectionis sententia; idque aliquando ipsis episcopis anxietatem facit, siquidem malo mederi nequeunt pro ea muneris parte, quae praeter moderatores regulares ipsos attingit episcopos. Itaque S. C. Ep. et Reg. in casibus peculiaribus a religionum moderatoribus consulta et exorata nonnunquam permittit, ut solemnitates illiusmodi praetermittantur, procedaturque cum *processu camerali,* quem vocant, videlicet per summariam delictorum descriptionem, rei veritate inspecta, et qunmodocumque comprobata, veluti docemur ex consultatione in causa *Leopolien. super mon. S. Ben. §. Ma 15. Ianuar. 1841.*, itemque in alia causa *Premislien. Super indulto perp. saecul. sanctim. pag. 4. in nota, 21. Iunii 1851.* penes eamdem S. C. Ep. et Reg.

33. Alias ac fortasse saepius ex auctoritate eiusdem S. Congr. conceditur rescriptum perpetuae saecularizationis, quae sit loco expulsionis, prout allegatis modo locis videre est. Quoniam vero de saecularizationum rescriptis incidit sermo, non videtur abs re, aliquid addere circa huiusmodi argumentum, eoque magis. quod eorumdem concessio haud rara sit hisce temporibus, et insuper conditio semper in iisdem apponatur, ut regularis saecularizatus omnimodae subsit obedientiae, et iurisdictioni ordinarii, in cuius dioecesi eum immorari contingat. Damus hic exempli gratia rescripti verba, quod S. C. Super disc. reg. cuidam regulari ex tertin ordine S. Francisci an. 1843.

impertiebatur. « SSmus attenta informatione et voto p. procuratoris
» generalis tert. ord. S. Franc., perpensisque peculiaribus circumstan-
» tiis in hoc casu concurrentibus, quatenus orator ad aliam S. C.
» pro re eadem recursum non habuerit, aliter sub poenis nullitatis,
» aliisque iuxta decreta Innocentii XII. 4. Iun. 1629. et Clem. XIII.
» 15. Apr. 1768. benigne annuit pro gratia perpetuae saeculariza-
» tionis, et conscientiae ordinarii suae originis, qui constito sibi de
» veritate expositorum, et oratorem esse de congruo patrimonio pro-
» visum, indulgere queat, ut ipse orator in saeculo extra claustra
» suae religionis, cui nulli sit gravamini, in habitu presbyteri sae-
» cularis, quoad vixerit, commorari licite valeat; servatis tamen per
» eumdem substantialibus votis suae religiosae professionis, quae
» semper, quantum in statu huiusmodi commode fieri poterit, in suo
» robore remaneant, retentoque interius ad excitandam iugiter istius
» obligationis memoriam aliquo sui habitus regularis signo, necnon
» obedientiae et iurisdictioni ordinarii, in cuius dioecesi, vel terri-
» torio ipsum immorari contingat, omnimode subsit in vim etiam
» solemnis obedientiae voti constitutionibus, ordinibus Apostolicis,
» ceterisque contrariis quibusque non obstantibus. Huiusmodi vero
» decretum illico ostendendum p. provinciali, qui de eodem p. ge-
» neralem doceat, intra sex menses executioni demandetur, aliter
» nullius sit roboris. »

Huiusmodi rescriptum aliquibus post annis causam dedit con-sultationi penes S. C. Ep. et Reg., cui titulus N. N. *De iurisdictione super presb. ex-relig. 22. Septemb. 1854.* cuius speciem agnoscere grave non erit.

34. Archiepiscopus, e cuius dioecesi suam idem orator ducebat originem, noluit rescripto executionem dare, nisi postquam ex fide curiae episcopalis limitrophae sibi constiterat, eumdem ad quamdam S. Rochi capellaniam in dioecesi ipsa limitropha subditum et incardinatum existere. Post id temporis episcopus limitrophus noluit, ut amplius in sua dioecesi commoraretur, quippe vitae rationem prave in claustro incboatam, pravius deinde in saeculo continuaverat: instabat igitur episcopus, ut ad archiepiscopum originis, uti suum ordinarium proprium sese ferret, eique subiaceret. At hic mordicus obsistebat ea insuper de causa, quod post decretum executoriale prolatum idem, melius edoctus, cognoverat, fructus annuos capellaniae in patrimonii titulum ex fide curiae limitrophae admissae

ad taxam dioecesanam non ascendere. Interea temporis plures anni interfluxerant, donec causa apud S. Cong., ex-religioso reclamante, oeconomice instituta, propositoque dubio « An quae ratio capienda » sit circa reclamationes ex-religiosi N. N.? » Emi patres rescripserunt « Redeat ad claustra usque ad omnimodam rescripti saecula- » rizationis executionem, quoad congruitatem patrimonii: quo in » casu subiectus remaneat episcopo N. N. » idest dioecesis limitrophae. Porro non omittendum est, quod huiusmodi ex-religiosus fundos quosdam non bene tutos in supplementum patrimonii proponebat; ac ceteroquin causam valetudinis, ob quam rescriptum obtinuerat, non perdurare eo temporis perpendebatur.

35. Recentior in eadem S. C. Ep. et Reg. casus evenit, qui cognitu dignus videtur. Quidam alter de dioecesi N. N., postquam Congregationi Cler. Excalc. S. Crucis, vulgo *Passionisti*, nomen dederat, ab eadem rite dimissus fuerat. At originis episcopus eumdem recipere abnuebat in clerum suae dioecesis, etiamsi capellaniam amovibilem obtinuisset, ibique sua cum familia moraretur. Interim de nonnullis criminibus accusatus, et inquisitioni subiectus est, quam ut effugeret, scripto adpromisit episcopo, nunquam sese in patriam rediturum. Cum tamen locum idoneum idem non reperiret, institit etiam atque etiam penes S. C. Ep. et Reg., ut patriam repetere posset. Obsistente acriter episcopo, *die 23. Ian. 1863.* dubium propositum fuit « An » et quomodo annuendum sit precibus oratoris pro reditu in patriam » in casu? » Et S. C. rescripsit « Pro nunc non expedire. » In consultatione vero animadvertebatur, hic non agi de religioso votis solemnibus obstricto, qui civilibus iuribus idcirco cecidisset, bene vero de religioso simplicibus votis obligato, cui civilia iura supererant, adeoque ius civilitatis in originaria urbe nequaquam amiserat. Et haec fortasse causa fuit, cur emi patres spem redeundi in patriam non omnino eidem auferrent, licet ob punitionem indefinite dilatam rem plane minime dirimerent.

36. In institutis, apud quae vota simplicia nuncupari solent, ut quis ab instituto expelli possit, revera incorrigibilitas concurrere debere videtur. Nam S. C. Ep. et Reg. in *Animadversionibus in const. cong. presb. sub tit. Immacol. Conc. B. M. V. in dioec. Rhedonen. diei 2. Martii 1861. art. 9.* ita perpendebatur « Pro expulsione oportet, » ut revera concurrat incorrigibilitas, et pro iis, qui perpetua vota » emiserint, etiam confirmatio S. Congregationis. » Videsis opusculum,

cui titulus « *Methodus, quae a S. Congreg. Episc. et Reg. servatur in app. Inst. vot. simp. pag. 25.* » Idem edicitur in *animad. in const. frat. soc. Mar. dioec. Lugdunen. 13. Decembris 1859. art. 13.*, allato exemplo fratrum schol. piarum ex const. Ben. XIII. Vid. *l. c. p. 30.* Et *p. 31. n. 4.* in principio excluditur facultas eiiciendi professos ob unam aegrae valetudinis causam. Quae de huiusmodi dispositione hic admonuimus, confirmationem accipiunt etiam ex iis, quae animadvertebantur in *Bellicien.* circa fratres S. Familiae, solidis in rem allatis argumentis. Vid. *l. c. p. 37. ad art. 32.*, necnon *pag. 38. ad art. 37.*

37. Ex literis encyclicis S. Congregationis super statu regularium *diei 18. Mart. 1857.* novum ius circa votorum professionem inductum fuisse nullus ignorat, nimirum, ut novitii, postquam annum novitiatus expleverint, si clerici sint post sexdecim, si conversi post viginti et unum aetatis annos, vota simplicia dumtaxat emittant, solemnia vota, finito post novitiatum triennio, nuncupatari (vide opusculum inscriptum « *Acta a S. C. super stat. reg. ab arch. Philippensi secret. collecta* » Romae 1862. et typ. Rev. Cam. Apost. *pag. 68. et seq.*); ita vero, ut si in hoc intervallo solemnem professionem emittant, professio nullius roboris omnino sit, veluti declaratum est in Apostolicis literis SSmi D. N. Pii Papae IX. *diei 7. Febr. 1862.* incipien. « *Ad universalis ecclesiae* » Vid. memoratum opusculum *pag. 83. ac seq.* Cum itaque, volvente huiusmodi triennii spatio, facile possit accidere, ut taliter voventes e religione dimittantur, operae pretium existimo, hcic decreta sanctionesque subiicere, quae super hoc argumento novissime prodierunt.

38. In declarationibus ad postulationem ministri generalis ord. praed. *diei 12. Ianuar. 1858.* editis a S. Cong. sup. stat. reg., quae extensae fuerunt ad alios ordines, qui eas expostularunt (Vid. opusc. cit. *p. 72. ac 73.*), postquam *art. 1.* edictum est, vota simplicia, de quibus agitur, perpetua esse ex parte voventis, adeoque ut additur *art. 2.*, eorumdem dispositionem reservatam esse summo Pontifici, circa dimissionem ex parte religionis haec statuuntur *art. 3.* « Verum » eadem simplicia vota solvi etiam possunt ex parte ordinis in actu » dimissionis professorum, ita ut data dimissione professi ab omni » dictorum votorum vinculo et obligatione eo ipso liberi fiant. 4. Fa- » cultas autem dimittendi professos votorum simplicium, de quibus » agitur, spectat ad magistrum generalem ordinis cum suo generali » consilio. Idem magister generalis cum suo generali consilio pote-

» rit in casibus extraordinariis, et praesertim pro regionibus et locis
» longinquis ad dimissionem decernendam subdelegare probos et prudentes religiosos, qui saltem tres esse debent. 5. Licet ad decernendam dimissionem neque processus, neque iudicii forma requiratur, sed ad eam procedi possit sola facti veritate inspecta, tamen superiores procedere debent summa charitate prudentia et ex iustis et rationabilibus causis, quacumque humana affectione remota, secus eorumdem conscientia graviter onerata remaneat. Nemo autem ex causa infirmitatis post professionem votorum simplicium supervenientae dimitti possit. »

39. Cum memorati ordin. praed. generalis minister SSmi D. N. tria dubia resolvenda humiliter subiecisset, quorum secundum ac tertium sic se habebant. « 2. Utrum reiectio alicuius professi simplicis a maiori parte patrum in consilio vel totius conventus in capitulo per suffragia secreta prolata, ab ordinis generali ministro, nulla alia intercedente inquisitione aut informatione haberi possit tamquam legitima et iusta causa, aut prudens iudicium, ad hoc ut eiusdem professi votorum simplicium dimissio ab ordine, et eorumdem votorum solutio ab ipso cum suo generali consilio decerni ac declarari possit? « 3. Et quatenus negative quaeritur tertio quid agendum, si patres conventus ad excludendum novitium a professione solemni perseverent, nec ulterius eadem differri possit, eo quod viginti quinque anni aetatis suae annos novitius expleverit? » eadem Sanctitas Sua in audientia habita *die 7. Februar. 1862.* a r. p. d. secretario S. C. super stat. reg. rescribendum mandavit « Ad 2. negative. Ad 3. pro admissione ad vota solemnia post expletum triennium votorum simplicium, audiri quidem debet capitulum conventuale ad instructionem animi superiorum, minime vero a superiore generali, vel ab eius subdelegato standum erit resolutioni eiusdem capituli. Quod si aliunde habeantur legitimae causae ad dimittendos professos votorum simplicium, hoc in casu servanda erunt, quae in articulis IV. et V. declarationum (quae nempe modo allata sunt edita *die 12. Ian. 1858.*) praescripta sunt. Insuper Sanctitas Sua ea quae in hoc responso continentur etiam ad alios ordines et Instituta extendit, et extensa esse declaravit. » Vid. *loc. cit. pag. 82. 83.*

40. Archiepiscopus Mexicanus eidem D. N. humiliter alia dubie resolvenda proponebat, quorum quartum hisce verbis conceptum

erat. « 1. Si novitii post emissa vota simplicia aut dimittantur a » religione, aut haec ab ipsis mobilitate animi relinquatur, quid » cum eis agere debeat ordinarius, si aut ad sacros ordines, aut » ad matrimonium forsitan aspirent? » ex audientia SSmi habita a d. secretario S. Cong. super stat. reg. *die 20. Ianuar. 1860.* eadem Sanctitas Sua rescribendum mandavit « Ad 1. si professi votorum » simplicium sive per dimissionem ab ordine, sive per Apostolicam » dispensationem ab emissis votis soluti fuerint, se gerat cum illis » prout cum ceteris suis dioecesanis sese gerere debet. » Vid. *l. c. pag. 77. ac 78.*

Art. 3.

De regularibus delinquentibus extra claustra.

Summarium.

11. Dispositio Conc. Tridentini super regularibus delinquentibus extra claustra.

12. Eiusdem ampliatio a Clem. VIII. peracta, necnon declaratio emissa super eadem re a S. C. specialiter deputata.

13. Ex hisce dispositionibus colligitur, non posse episcopos contra huiusmodi delinquentes statim animadvertere, sed posita superiorum regularium negligentia.

Horum iurisdictio est privativa, sed non cumulativa cum episcopo, nisi, congruo tempore inutiliter elapso.

14. An religiosus delinquens in ecclesia sui ordinis, dicendus sit delinquere extra claustra?

15. Si regularis delinquens ab episcopo carceri mancipetur, statim superiori regulari restituendus est.

11. Tridentina Synodus *Sess. 25. cap. 14. de Regul.* praescripsit ut « regularis, non subditus episcopo, qui intra claustra monasterii » degit, et extra ita notorie deliquerit, ut populo scandalo sit, epi» scopo instante, a suo superiore intra tempus, ab episcopo prae» figendum, severe puniatur, ac de punitione episcopum certiorem » faciat: sin minus a suo superiore officio privetur, et delinquens » ab episcopo puniri possit.

12. Huiusmodi decretum ampliatum est a Clemen. VIII. const. « *Suscepti* » *23. Feb. 1569.* ubi §. 2. sic statuit. « Omnibus et singu-

» lis cuiuscumque ordinis et instituti regularibus, etiam mendicantium
» superioribus in virtute s. obedientiae, et sub eisdem indignationis
» nostrae, ac privationis dignitatum et officiorum per eos obtento-
» rum, eo ipso incurrendis poenis praecipimus et mandamus, ut
» iuxta praedictum decretum, quilibet ipsorum regularem non subdi-
» tum episcopo, intra claustra degentem, et extra ea ita notorie de-
» linquentem, ut populo scandalo sit, episcopo instante, intra tem-
» pus ab episcopo praefigendum, severe puniat, ac de punitione
» episcopum certiorem faciat, et alias decretum ipsum in omnibus
» et per omnia exequatur. Ceterum si superior in regularem non
» delinquentem non animadvertit; quin imo si illum impunitum ad
» alia suorum ordinum loca extra episcopi dioecesim, ut praefertur,
» transmiserit, volumus ac simili motu et auctoritate decernimus,
» ut superior, instante episcopo, intra terminum ab episcopo prae-
» figendum, et sub iisdem indignationis nostrae, ac privationis di-
» gnitatum et officiorum obtentorum, necnon sub inhabilitatis ad
» illa et alia in posterum obtinenda, et ulterius privationis activae
» et passivae vocis, ad quas a nemine, praeterquam a nobis et a
» Romano Pontifice pro tempore existen. restitui possit, ipso facto
» similiter incurrendis poenis ipsum regularem delinquentem a loco,
» ad quem transmissus fuit, revocare, et in quo deliquit constituere,
» seu sistere teneatur. Quod si hoc etiam facere praetermiserit, per
» praesentes similiter statuimus, ut ordinarius loci, in quo deliquit,
» similiter requisitus, vel alias de illius delicto informatus, ut prae-
» fertur, tamquam Sedis Apostolicae delegatus, praedictum Concilii
» decretum omnino exequi, et in regularem delinquentem severe
» animadvertere possit ac debeat. »

Cum inter controversias, quae cum Ioanne Palafox episcopo Angelopolitano ex una parte, et clericis regularibus soc. Iesu ex altera agebantur, haec quoque quaestio mota esset. « 12. An si contingat, ut
» aliquis praedictorum regularium insurgat contra episcopum in pro-
» pria dioecesi cum scripto vel dicto populum scandalizando, possit
» ab episcopo puniri, et qua animadversione? et quid si huiusmodi
» delinquens transierit ad aliam dioecesim, hoc casu servandum sit,
» et qua poena puniendus sit regularis, qui commorans in sua dioe-
» cesi spargat famosos libellos contra ordinarium alterius dioecesis?
» S. C. ad id deputata respondit. Si regularis intra claustra degens
» extra ea in casibus in dubio expressis ita notorie deliquerit, ut

» populo scandalo sit, episcopo instante, teneri superiorem regularem intra tempus ab episcopo instante praefigendum severe illum » punire, ac de punitione episcopum certiorem facere, alioquin sic » delinquentem ab episcopo puniri posse ad praescriptum Concilii » Tridentini *Sess. 25. cap. 14. de Reg.* quod si delinquens ad aliam » dioecesim migraverit, servandum esse, quod praecipitur in const. » S. M. Clementis VIII. incipien. « *Suscepti* » confirmata ab Innoc. X. » *14. Maii 1653.* » *Bull. Rom. Tom. VI. P. III. p. 247.* Legitur in dubiis propositis occasione editae const. « *Inscrutabilis* » ad *diem 14. Martii 1648.* ad *dub. 12.* Consulatur prae ceteris Ferrar. V. *Regularis art. 2. sub n. 8.*

43. Ex hisce sanctionibus praecipue intelligitur, episcopos non posse recta via in regularem extra claustra delinquentem animadvertere, sed tum solummodo, cum superior regularis episcoporum instantiae non obsecutus ipsum punire negligat. Item colligere datur, non cumulativo, sed privative ad superiorum regularium iurisdictionem spectare, ut delinquens poena afficiatur, ac subinde locum esse praefixioni termini per episcopum stabiliendae, quo inutiliter elapso, iurisdictio ad episcopum devolvatur iuxta praedicti Concilii Triden. prescriptionem. Quae quidem consectaria nituntur diserta declaratione S. M. Bened. XIII. edita in *motu proprio 26. Martii 1729.*, qui licet fuerit promulgatus pro componenda lite inter nuncium Neapolitanum, et abbatem generalem Montis Virginis, nihilominus est omnino attendendus, quod idem motus proprius Conc. Trid. decretum interpretatur, eiusque intellectum determinat. Vid. Giral. *Ius Pont. Part II sect. 169. p. 1047.*, ubi motus proprius Ben. XIII. refertur. Legitur hic etiam in secunda appendice ab eodem Giraldio exscripta *n. LVIII.*, quam paullo post per extensum exhibebimus.

44. Idem hic auctor illico ibidem haec habet « Quod si quaeras, » an regularis notorie delinquens in ecclesia sui ordinis, dicatur » delinquere extra claustra, ita ut ob negligentiam superiosis in eo » subsit, ut supra, punitioni ordinarii, Sperellus *Decis. 38. n. 15.* » refert hoc sequens S. Congreg. Conc. decretum, quae ad dubium » propositum. An regularis delinquens notorie in ecclesia sui ordinis, in quo degit, ita ut populo scandalo sit, dicatur delinquere, » extra claustra, et locus sit dispositioni Conc. *Cap. 14. sess. 25. de* » *Ref.?* censuit delinquere extra claustra, si in monasterii ecclesia » delinquit, nisi clausis portis ecclesiae, et solis regularibus in ea oxi-

» stentibus fuerit commissum delictum: si vero intra claustra mo-
» nasterii, vel ecclesiae interioris delictum sit commissum, ex verbis
» Conc. non videtur procedere *d. Cap. 14.* quod expresse dicit *extra*
» *claustra,* tamen si scandalum sit notorium populo, ex identitate
» rationis idem videtur. »

45. Insuper idem animadvertit in hoc etiam ultimo casu ab episcopo esse procedendum, quia S. Congreg. usa verbo *videtur* non certam sed opinabilem tantum sententiam praesefert. Postea vero Giraldius prosequitur « Quod si ita quaeras, an si contingat regu-
» larem aliquem extra claustra notorie delinquentem fuisse ab epi-
» scopo ob eamdem superiorum negligentiam carceri mancipatum,
» in eo detinendus sit, donec processus in curia episcopali confi-
» ciatur, eoque completo, instante superiore, ad eum remittendus
» sit una cum his probationibus, quae habentur, eadem S. Cong.
» censuit *statim remittendum esse etiam posito quod superior nullum*
» *instantiam faceret.* Ceterum illud *statim* non physice, sed moraliter
» accipiendum est. » Quod spatium ad duos dies communiter ab
» auctoribus limitari Giraldius concludit. »

De quaestione, an liceat episcopo contra regulares procedere per censuras, vide posthac appendicem secundam Giraldii numero mox citato circa medium.

« III. An sua iurisdictione delegata usus sit in explenda
» visitatione conventuum, et granciarum monasteriorum, in
» quibus religiosi non aluntur in numero, a sacris consti-
» tutionibus praefixo, et quinam sunt religiosorum mores,
» in dictis conventibus et granciis degentium? »

Summarium.

46. ad 51. Breviter enarratur historia suppressionis parvorum conventuum ab Innoc. X. peracta.

52. De controversia, an in fundatione novorum conventuum requiratur beneplacitum Apostolicum.

53. Decretum Innoc. X. « *Ut in parvis* » per extensum affertur.

54. 55. 56. S. Cong. specialiter deputata declaravit,

Non posse episcopos in parvis conventibus superiores locales deputare, et familiam constituere; item nec amovere, nisi ex rationabili causa, praemonito superiore;

Eosdem non posse compellere religiosos ad exhibendos libros administrationis, et rationem reddendam;

Posse se ingerere in rebus concernentibus disciplinam regularem.

Posse visitare granciarum, et conventuum capellas, ubi degunt conversi pro cultura agrorum, necnon et eosdem conversos, et grancias, etiamsi ibi multi conversi degant;

Posse episcopos inspicere, an in parvis conventibus numerus praestitutus versetur, dummodo constet de fundamento intentionis episcopi;

Huiusmodi visitationes obeuntes episcopos non posse procurationem exigere;

Potestatem episcopis attributam competere etiam vicariis generalibus, et praelatis tertiae speciei.

Superiores regulares posse visitationem et ipsos explere cumulative cum episcopis.

Si superior regularis praevenit in causa contra subditum, non posse se ingerere episcopum, nisi certis in casibus.

Superiorem regularem non posse amovere subditum ab episcopo inquisitum.

Episcopum non posse prohibere, quominus superior regularis in parvis conventibus religiosum quemlibet amoveat.

Gratiam restitutionis conventus, cessante fraude, non esse nullam, si unus, vel plures ex numero sex religiosorum desint.

Conventum parvum, durante absentia alicuius religiosi e numero sex, subiacere episcopo;

Sed, redeunte eodem religioso, exemptionem reviviscere;

Non reviviscere vero, si gratia restitutionis fuerit annullata, sed postea de novo concessa.

Pro annullanda gratia requiritur declaratoria episcopi sententia, et ante eam nihil agere potest episcopus.

Ex hac declaratoria in devolutivo posse appellari.

Maturam aetatem, de qua in decreto « *Ut in parvis* » intelligi annos quadraginta.

57. Non licet episcopis vicarios perpetuos in dictis vicariis de perpetuis facere amovibiles, ac viceversa, nec congruam immutare.

Neque e diverso licet superioribus regularibus congruam augere, vel secretis pactionibus diminuere.

58. S. C. declaravit, conventus nunquam suppressos, ubi degunt

plures, quam sex, non comprehendi in decreto « *Ut in parvis* » adeoque episcopo non subesse.

59. S. Congregatio declaravit,

Grancias suppressas, et ad statum saecularem reductas, illarumque ecclesias publicas etiam parochialem curam habentes, privativae episcopi visitationi subesse; bona vero temporalia non item, nec etiam conversos in illis degentes.

Vicarios ecclesiarum parochialium nominari a superioribus regularibus, accedente episcopi approbatione;

Grancias, seu membra alicuius monasterii cumulativae visitationi subiacere.

60. 61. S. Congregatio censuit,

Conventus, qui exemptionem recuperant non posse visitari, nec ad effectum agnoscendi capitum numerum;

Item nec episcopum posse exequi decreta, et poenas adiicere.

Ubi numerus capitum completus est, expirat episcopi iurisdictio.

Posse episcopum causam inchoatam prosequi contra religiosum iam carceri mancipatum post recuperatam exemptionem.

62. ad 66. Auctor additionum Ferraris ad confusionem et errorem evitandum concinne breviat dispositiones const. « *Instaurandae* » ac decreti « *Ut in parvis* » triplici facta distinctione.

67. 68. Ex auctoritate S. C. Conc. Ep. et Reg. demonstratur, episcopos abstinere se posse a visitatione parvorum conventuum.

46. A prima fronte unusquisque videt in hoc tertio articulo ad ea respici, quae circa parvos regularium conventus (italice *conventini*) promulgavit S. M. Innocentius X. pro instauranda regulari disciplina. Peraccuratam huiusce negotii historiam tradit Fagnanus in Cap. *Relatum 7. de Cler. vel Mon. n. 41. et seq.*, eamdemque exinde hauserunt posterioris aevi scriptores, quos inter Ferrarius *V. Conventus art. 2.* Quocirca qui hanc rem penitius cognoscere exoptat, scriptores eos adire ne gravetur. Hic enim nonnisi summis pene labiis eam narrationem attingemus, quo videlicet ea, quae dicturi sumus, planiora fiant. Itaque laudatus Pontifex opus instaurandae regularis observantiae aggredi sollicitus specialem aliquorum S. R. E. cardinalium, aliorumque praelatorum Congregat. ad eum finem mense martio 1649. deputavit, eique celeberrimum virum Fagnanum a secretis adscivit. Vel a primis conventibus Congregationis huiusce una-

nimis sententia fuit, ut summus Pontifex constitutionem ederet, qua regularium superiorum tam generalibus, quam provincialibus et localibus iniungeret, primo ut intra quatuor mensium spatium aeconomicum singularum domorum religiosarum statum ad suum quisque procuratorem generalem in Urbe commorantem remitteret; dein ut procurator iste aliis adscitis religiosis viris adiutus in unaquaque domo eum virorum numerum praefigeret, qui commode ex bonis eiusdem vel eleemosynis ali posset; utque denique interea temporis novitiorum quorumlibet receptio in suspenso subsisteret. Ad horum sensuum normam *die 17. Decembr. 1649.* edita est constit. « *Inter cetera.* » quae legitur apud Ferrarium *loc. cit. n. 2.*

47. Cum Pontificiae huic praescriptioni ea, qua par erat, diligentia obtemperatum fuisset, statuum exhibitorum inito examine, perspectum est, non paucos ubique reperiri conventus, in quibus ob redituum tenuitatem is religiosorum numerus ali non poterat, qui regulari observantiae tuendae sufficeret. Subinde post multas disceptatinnes innumera quaestionum capita deliberata definitaque sunt eo consilio, ut earum summa in unum collecta alterius constitutionis a Pontifice emanandae materiam constituerct. Itaque *id. octobr. 1652.* prodiit const. « *Instaurandae,* » quam refert Ferrarius *loc. cit. art. 1. n, 5.,* qua de medio sublati sunt exigui conventus, quorum census canonicum religiosorum numerum substentare non posset, itemque norma praestituta est, quae in conventuum novorum erectione in posterum adamussim servari deberet.

48. Biduo post editam hanc constitutionem ad singulos superiores regulares literae perscriptae sunt, in quibus ad normam eiusdem constitutionis nominatim conventus indicabantur, quorum suppressioni locus factus fuerat. *Die vero 10. Dec. 1652.* aliae literae una cum const. « *Instaurandae* » datae sunt ad episcopos, quorum in dioecesi conventus. modo exstincti, siti erant, ea adiecta iniunctione, ut iidem una cum capitulo quisque suo determinarent pia loca, quorum in usum bona a regularibus relicta melius applicare expediret.

49. Quoniam vero non paucae aderant granciae, seu membra alterius monasterii, quae animarum curam adnexam habebant, hinc de mandato summi Pontificis ita provisum est, ut, sarto tecto manente onere piis legatis faciendi satis, animarum cura alicui sacerdoti saeculari concederetur; bona vero ab aliquo e conversis eiusdem religionis administranda relinquerentur. Conversis interea in gran-

ciis, minime vero sacerdotibus regularibus habitare permittebatur. Verum, edita vix const. « *Instaurandae* » et nondum executioni plene mandata, multi e superioribus regularibus humili supplicatione exposuerunt, nonnullos ex conventibus suppressis magnam spiritualium utilitatum segetem in Christifideles conferre, adeoque eorumdem suppressionem non sine ingenti populi detrimento perfici posse. Itaque summus Pontifex hisce precibus obsecutus exiguos eos conventus, quos vere utiles esse iudicatum fuerat, restitui, seu potius conservari passus est. Ad hanc rem ubi duae exiguae domus eiusdem ordinis adessent, simul coniungi permisit, et, ubi duae tales diversi ordinis domus invenirentur, unus ordo earumdem commutationem cum alio posset inire.

50 Post haec ut regularis disciplina observantiam tam in conventibus istis ita restitutis, tam in aliis ubi sex religiosorum numerus statui non posset, magis magisque summus idem Pontifex tueretur, et communiret, leges dedit per decretum *diei 10. Feb. 1654.* incipien. « *Ut in parvis,* » quibus omnimodae ordinariorum iurisdictioni subiectas perpetuo voluit. Subortis insuper pluribus dubitationibus tum ex constitutione « *Instaurandae* » tum ex decreto « *Ut in parvis,* » eadem specialis congregatio, cui Fagnanus a secretis semper adfuit, appositas declarationes identidem tulit, quibus omne quaestionum germen amputabatur.

51. Hisce breviter enarratis, quod ad usum utilius erit, bullam « *Instaurandae,* » quae normam in posterum dare deberet *Par. II. n. 33.* per integrum damus, ne huiusmodi nostrae tractationi eiusdem prolixitas impedimentum quodammodo inferre videatur. Subinde hic afferimus decretum « *Ut in parvis* » ac dein editas declarationes ipsis verbis exscribemus.

52. Quoniam huiusmodi Innoc. X. constitutio Italiam dumtaxat et Insulas adiacentes afficit, dubitatum est ab aliquibus, an beneplacitum Apostolicum de necessitate requiratur in nova conventuum erectione extra Italiam. Hanc quaestionem agitat Ben. XIV. *De syn. dioec. lib. IX. cap. 1. n. 9.*, ac denique ita concludit. « Quare hodie » communis et in tribunalibus recepta est opinio, non licere regu- » laribus tam intra, quam extra Italiam nova monasteria aut con- » ventus sive collegia fundare sola episcopi localis auctoritate, sed » Apostolicae Sedis licentiam praeterea necessariam esse. » Et sane; S. Rota Romana hanc sententiam tenuit confirmavitque in *Calaugu-*

ritana in Hispaniis, prout constat ex *Decis 309. n. 4. P. 12. Dec. 27. num. 8. et 9. P. 13. Rec.*, necnon in *Decis 248. §. 5. coram Ratto.* Accedit constans ac perpetua S. Cong. Ep. et Reg. disciplina, quae, ultimis hisce praesertim temporibus, eidem sententiae adamussim obsecuta est, ac firmiter inhaesit, prout plurimis hanc rem roborare possem exemplis, ac praesertim ex *Americana Votorum diei 1. Septembris 1864.* in quadam Congregatione particulari agitata, de qua iterum erit agendi locus. Quod si Apostolicam auctoritatem ab initio bona fide non adfuisse innotuerit, non idcirco plus aequo animus anxius habendus est: adest enim reparationi via, supplici S. Sedi oblato libello, ut defectum hunc cum nullitatibus exinde derivantibus in radice, ut aiunt, sanare et ratihabere dignetur, prout non semel factitatum esse experientia docet.

53. Sequitur decretum « Ut in parvis regularium virorum conventibus, a SSmo D. N. Innoc. X. in const., quae incipit *Instauran-» dae* primum suppressis, ac dein de ad ipsius constit. limites ob » rationabiles causas in pristinum statum regularem restitutis, et » ipsis religionibus denuo concessis, pie et religiose vivatur, ac re-» gularia instituta, quo exactius fieri potest, observentur: Sanctitas » Sua ex sententia S. C. super statu regularium, omnes et singulos » conventus eiusmodi, sic, ut praefertur, restitutos et concessos in » literis ab eadem S. Congregatione expediendis nominatim expri-» mendos, et personas tam regulares, quam saeculares in iis degen-» tes, visitationi, correctioni, et omnimodae iurisdictioni ordinarii loci, » tamquam super hoc a S. Apostolica delegati, praesentis decreti » tenore plene in omnibus subiecit, ac subiectos esse declaravit, » donec ipsorum reditus eo usque adaucti fuerint, ut in eis commode » substentari valeant, et cum effectu substententur duodecim reli-» giosi ad Apostolicorum decretorum praescriptum, idque eidem » S. Congregationi legitime constiterit, et eius decreto in singulis » contingentibus casibus declaratum fuerit, et non aliter. Interea » vero voluit Sanctitas Sua, ut in eorum singulis ali debeant, et » reipsa alantur sex saltem religiosi probatae vitae, ex quibus qua-» tuor ad minus sint sacerdotes maturae aetatis: alioquin gratia » restitutionis, et concessionis huiusmodi nulla sit, et invalida, et » ordinarii locorum in illis exequi possint ac debeant ea omnia, » quae in aliis conventibus, itidem suppressis per eamdem const. » ipsis demandantur, perinde ac si gratia praedictae restitutionis et

» concessionis non emanasset. Insuper quia multi conventus, in qui» bus, etsi praefixus fuerit numerus religiosorum sufficiens ad obser» vantiam regularis disciplinae, et idcirco in suppressione antedicta » non fuerint comprehensi, nihilominus sive ob redituum diminu» tionem, sive ob superiorum incuriam, vel malam administratio» nem, sive ob carentiam religiosorum, aut aeris intemperiem, vel » quamcumque aliam ob causam praedictus numerus cum effectu » in eis non àlitur, cum gravi detrimento regularis obsèrvantiae: » Sanctitas Sua intendens huic malo remedium adhibere, omnes et » singulos huiusmodi conventus, ut praefertur, non suppressos, » cuiuscumque sint ordinis, tam mendicantium, quam non mendi» cantium, congregationis, et instituti, etiam soc. Iesu, aut granciae, » seu membra alterius monasterii existentes intra fines Italiae, et » insularum adiacentium, in quibus non aluntur, vel quomodocum» que non alentur saltem sex religiosi, itidem probatae vitae, quo» rum ad minus quatuor, ut supra, sint sacerdotes maturae aetatis, » eidem visitationi, correctioni, ac omnimodae iurisdictioni ordinarii » loci similiter, ut Sedis Apostolicae delegati, plene in omnibus, » praesentis pariter decreti vigore, subiectos esse statuit, decrevit, » et declaravit. Ceterum quoad conventus cum pauciori numero, quam » duodecim religiosorum, erectos post *diem 21. Iunii 1625.* etiam » illorum subiectionem loci ordinario, Sanctitas Sua voluit, in suo » robore permanere decretum Urbani VIII. iussu editum, cui per » praemissa aliquatenus derogari non indendit. (Porro Urbanus VIII. in hoc decreto §. *15.* constituit, non posse ullam religiosam domum erigi ac fundari, nisi saltem duodecim religiosi in eadem ali possint: si secus actum sit, domus ea religiosa *ordinarii loci visitationi, correctioni, atque omnimodae iurisdictioni subieta esse* intelligatur). Et » praedicta omnia et singula in praesenti decreto statuta et ordi» nata, voluit plenarium sortiri effectum, et executioni mandari, non » obstantibus omnibus et singulis, quae in antedictis const. voluit » non obstare, ceterisque contrariis quibuscumque. Datum Romae » die 10. Febr. 1654. – B. card. Spada – Prosper Fagnanus secr. »

54. Sequuntur declarationes decreti S. M. Inn. X. super subiectione nonnullorum conventuum iurisdictioni ordinarii loci, a S. C. super Stat. Reg. editae, atque a S. M. Alex. VII. approbatae.

« Posito decreto fel. rec. Innocentii X. super subiectione nonnul» lorum conventuum correctioni, visitationi, et omnimodae iurisdictioni

» ordinarii loci, tamquam Sedis Apostolicae delegati, contingit dubi-
» tari de infrascriptis.

I. » An episcopus in conventibus suae iurisdictioni subiectis pos-
» set abbates, priores, guardianos, et alios superiores locales depu-
» tare et familiam constituere?

II. » An possit episcopus a praedictis conventibus amovere?

III. » An regulares eorumdem conventuum compelli possint ab
» episcopo ad exhibendos libros introitus et exitus, et reddendas
» rationes administrationis?

IV. » An episcopus in iisdem conventibus possit se ingerere in
» iis, quae regularem disciplinam concernunt?

V. » An ecclesiae dictorum conventuum et capellae granciarum,
» in quibus degunt conversi pro agrorum cultura, ab episcopo visi-
» tari possint?

VI. » An ipsae granciae et conversi in eis degentes subsint visi-
» tationi episcopi?

VII. » Quid in ecclesiis, seu capellis granciarum, in quibus nullus
» degit conversus, an similiter subsint episcopi visitationi?

VIII. » An liceat episcopo visitare conventus tam suppressos et
» postea restitutos, quam non suppressos, ad effectum cognoscendi,
» an in illis re ipsa alantur sex religiosi?

IX. » An episcopus visitans huiusmodi conventus suae iuris-
» dictioni suppositos, aut personas in eis degentes possit a visitatis
» procurationem exigere in victualibus, vel in pecunia?

X. » An iurisdictio ordinariis locorum, tamquam Apost. Sedis dele-
» gatis, attributa in supradicto decreto, competat vicariis generalibus
» episcoporum, necnon abbatibus et aliis inferioribus praelatis pro-
» prium territorium ac iurisdictionem quasi episcopalem habentibus?

XI. » An provinciales et alii superiores regulares possint eius-
» modi conventus iurisdictioni ordinarii subiectos, et religiosos in
» illis degentes visitare, corrigere, et punire, omnemque iurisdictio-
» nem in eos exercere, sicut poterant ante dictum decretum?

XII. » Si superior regularis in causa praevenerit contra subdi-
» tum, degentem in aliquo ex eisdem conventibus, ordinario subiectis,
» fabricando processum, vel eum carceri mancipando, an episcopus
» possit huiusmodi causam reassumere, et superiori inhibere?

XIII. » Si e converso episcopus praevenerit in causa contra reli-
» giosum in tali conventu commorantem, an superiori regulari eo

» casu liceat illum amovere, et in alio conventu collocare: et si de » facto collocaverit, an nihilominus episcopus possit causam prose- » qui, ac religiosum sic amotum revocare ad primum conventum?

XIV. » Si provincialis, vel superior localis voluerit aliquem ex » fratribus a tali conventu removere, an episcopus prohibere possit?

XV. » Si a conventu primum suppresso ac deinde restituto, absint » ex aliqua rationabili causa, et ad breve tempus unus vel plures » ex numero sex religiosorum ibi degentium, an gratia restitutionis » sit nulla, et conventus remaneat suppressus, ut prius?

XVI. » Quod si a conventu non suppresso, similiter ex causa » rationabili, et ad modicum tempus, absit aliquis ex sex religiosis, » ibi existentibus, ac durante tali absentia, conventus subiaceat iuris- » dictioni ordinarii?

XVII. » An religioso illo redeunte, vel alias impleto numero sex » religiosorum conventus recuperet pristinam exemptionem?

XVIII. » Si gratia restitutionis conventus suppressi reddatur nulla » ex eo, quod in illo ad formam decreti cum effectu non alantur » sex religiosi, et postea contingat, ut eiusmodi numerus impleatur, » an gratia restitutionis conventus reviviscat?

XIX. » Ad hoc ut gratia restitutionis sit nulla, et conventus denuo » remaneat suppressus, propterea quod in eo non substententur sex » religiosi, an debeat procedere declaratoria episcopi super facto, » praevia causae cognitione?

XX. » An ab huiusmodi declaratoria liceat regularibus ad Sedem » Apostolicam appellare ad effectum tam devolutivum, quam su- » spensivum?

XXI. » Cum ex decreti praescripto quatuor sacerdotes in his con- » ventibus degentes, debeant esse maturae aetatis, quaenam dicatur » ad hunc effectum aetas matura?

S. C. super statu regularium ad singula dubia, superius proposita, hunc in modum respondit videlicet.

55. « Ad 1. non posse. Ad 2. posse ex rationabili causa, com- » monito tamen prius superiore regulari, ad quem pertinet, ut eosdem » religiosos assignet in aliis conventibus. Ad 3. posse compelli. Ad » 4. posse. Ad 5. posse. Ad 6. subesse. Ad 7. itidem subesse. Ad » 8. minime licere, antequam aliunde constet de fundamento inten- » tionis episcopi in deficientia numeri constituti. Ad 9. expedire, ut » SS. D. N. decernat et declaret, non licere episcopo, tales conventus

» visitanti, quidquam accipere procurationis nomine (1). Ad 10. competere. Ad 11. posse sicut prius, non tamen privative ad episcopum. Ad 12. non posse, nisi ex iusta causa, veluti cum videt superiorem regularem ex odio vel amore, cupiditate vel metu, aut ex nimia severitate vel indulgentia quid durius aut remissius constituere, quam causa deposcit, in quo ipsius episcopi conscientia oneratur. Ad 13. non licere superiori regulari religiosum ab episcopo inquisitum a loco amovere, et si motus fuerit, posse episcopum causam prosequi, et illum quibuscumque remediis revocare, etiam invocato brachio saeculari, si opus fuerit, cuiuscumque loci, in quo religiosus ille reperiatur. Ad 14. non posse. Ad 15. gratiam ob id non esse nullam cessante omni fraude, nec conventum remanere suppressum. Ad 16. subiacere durante absentia. Ad 17. recuperare. Ad 18. non reviviscere. Ad 19. debere ita praecedere, nec ante declarationem licere episcopo conventus possessionem apprehendere, aut religiosos inde expellere. Ad 20. licere ad effectum devolutivum tantum, non autem ad suspensivum. Ad 21. aetatem maturam dici ad hunc effectum, completo anno quadragesimo.

56. » Declarationes suprascriptas SSmus D. N. ad se relatas approbavit, et ab omnibus, ad quos pertinet, observari praecepit, contrariis quibuscumque non obstantibus. Datum Romae die 17. Iul. 1655. – B. card. Spada – Prosper Fagnanus secr. S. Conc.»

57. Non licet episcopis vicarias perpetuas ab eis, vel eorum praedecessoribus in praedictis suppressis granciis constitutas facere amovibiles, nec viceversa constitutas amovibiles facere perpetuas absque licentia S. Congregationis, itemque non licet congruam in iisdem vicariis semel constitutam, nec diminuere, neque augere, nec quomodocumque immutare, inconsulta S. Congregatione. Non licet etiam superioribus regularibus publicas vel secretas pactiones seu conventiones inire super diminutione, alteratione, seu variatione dictae congruae. Ita enim expresse decrevit. S. Congreg. Super stat. reg. *die 8. Octob. 1670.*, veluti habetur apud Girald. *Iur. Pontif. P. I. sect. 597. circa med. p. 409.*

(1) Decretum hoc, ac declarationem edidit reapse summus Pontifex sub die 25. Iun. 1664., adeoque episcopo tales conventus visitanti non licet quidquam exigere procurationis nomine. Vide Girald. *Iur. Pont. P. I. sect. 597. circa med., pag. 406.* qui hoc decretum exscribit.

58. Subsequenter ad suprascriptas declarationes cum ortum esset dubium, an scilicet conventus nunquam suppressi, in quibus degunt de familia plures, quam sex religiosi comprehendantur in praedicto Innocentiano decreto sub *die 29. Nov. 1657.* emanavit sequens declaratio relata a Matheuccio *Offic. Cur. Cap. 56. quoad vis. ordin.* S. C. Super stat. Reg. censuit, conventus nunquam suppressos, in quibus actu degunt de familia plures, quam sex religiosi, minime comprehendi in decreto S. M. Innocent. X. « *Ut in parvis* » ac proinde locorum ordinarios nequaquam posse in vim dicti decreti in huiusmodi conventibus, aut illorum personis ullam sibi iurisdictionem vindicare. Datum Romae *29. Nov. 1657. in Reg. eiusdem S. C. fol. 325.*

59. *Die vero 11. Septem. 1670.* exortis sequentibus dubiis circa iurisdictionem eorumdem ordinariorum in granciis monasteriorum, illarumque ecclesiis, et publicis oratoriis, relatis ab eodem Matheuccio *loc. cit.* una cum declarationibus dictae S. C., videlicet.

Posita constitut. fel. rec. Innoc. X. quae incipit « *Instaurandae* » necnon illius decreti incipien. « *Ut in parvis,* » contingit dubitare de infrascriptis.

I. An granciae ex dicta const. Innoc. suppressae, et ad statum saecularem reductae, illarumque ecclesiae et publica oratoria possint ab ordinario visitari?

II. Et quatenus possint, an hoc ius ordinario competat privative quoad superiores regulares, an vero cumulative cum ipsis?

III. Et quid si dictis ecclesiis cura animarum incumbit?

IV. An superiores regulares possint in dictis ecclesiis curam animarum habentibus nominare vicarios ad curam animarum exercendam, eosque ad nutum amovere?

V. An granciae, seu membra alicuius monasterii nunquam suppressa, in quibus non desunt saltem sex religiosi, subsint iurisdictioni ac visitationi ordinarii loco privative, an cumulative cum superioribus regularibus?

Die 11. Sept. 1670. S. C. Sup. Stat. Reg. ad singula dubia superius proposita in hunc modum respondit, videlicet

Ad 1. grancias, ut praefertur, suppressas et ad statum saecularem reductas, illarumque ecclesias, et publica oratoria posse ab ordinario visitari, dummodo in his granciis, quarum proprietas fuerit reservata, vel restituta principalibus monasteriis, idem ordinarius nullo modo se ingerat in temporalibus,

Ad 2. quoad ecclesias et oratoria publica ius visitandi competere ordinario privative, quoad autem conversos in eis degentes cumulative, ordinario scilicet iure delegato ad formam Conc. Trident., regularibus vero iure ordinario.

Ad 3. itidem quoad ecclesias dictarum granciarum curam animarum habentes, ius visitandi ordinario competere privative: quoad conversos autem in eis degentes hoc ius competere cumulative, nempe ordinario, tamquam Sedis Apostolicae delegato, regularibus vero auctoritate ordinaria.

Ad 4. superiores regulares posse huiusmodi vicarios nominare, et illos ad nutum amovere, si ordinarius loci ab initio illos deputaverit amovibiles.

Ad 5. Grancias, seu membra alicuius monasterii nunquam suppressa, in quibus non degunt saltem sex religiosi, subesse iurisdictioni ac visitationi loci ordinarii, ac superiorum regularium cumulative, videlicet ordinario, tamquam Sedis Apostolicae delegato ex praedicto decreto «*Ut in parvis,*» regularibus autem iure ordinario.

60. Tandem *19. Novemb. 1671.* emanarunt ab eadem S. Cong. sequentes declarationes ad singula hac dubia, relatae pariter a Matheuccio *loc. cit.*

Episcopus visitavit conventum suae iurisdictioni subiectum in vim decr. fel. rec. Innocentii X. «*Ut in parvis,*» propterea quod tunc temporis ibi non erant de familia, nec reipsa alebantur sex religiosi, sed post absolutam visitationem, sine ulla fraude a superioribus regularibus in eodem conventu adaucta est familia, sicque conventus exemptionem recuperavit iuxta declarationes S. Congreg. Super stat. reg., nempe decimam sextam, et decimam septimam inter impressas.

61. Hoc posito consulitur S. C. de infrascriptis;

1. An post exemptionem, ut praefertur, recuperatam episcopus possit huiusmodi conventum visitare ad effectum ut videat, an ordinationes et decreta ab ipso edita in visitatione praecedenti, fuerint adimpleta, necne?

2. An re possit decreta non impleta exequi, et pro illorum executione poenas adiicere et aggravare?

3. Et quatenus possit: an haec facultas, quae ex dicto decreto «*Ut in parvis,*» competit episcopo, tamquam Sedis Apostol. delegato, expiret, lapso integro anno a die publicationis decretorum?

4. An episcopus post exemptionem a conventu recuperatam possit condemnare et punire, etiam poena corporis afflictiva, religiosum, qui pro delicto in curia episcopali fuerat inquisitus, et carceri mancipatus eo tempore, quo conventus erat iurisdictioni episcopi subiectus?

162. *Die 19. Novemb. 1671.* S. C. Sup. St. Reg. ad singula dubia superius proposita respondit, ut sequitur, videlicet

Ad 1. posteaquam conventus exemptionem recuperavit, episcopum nequaquam posse illum visitare, etiam ad effectum, ut videat, an decreta edita in praecedenti visitatione fuerint executioni mandata?

Ad 2. itidem non posse post huiusmodi exemptionem decreta non impleta exequi, minusque poenas adiicere, et aggravare pro illorum executione.

163. Ad 3. iurisdictionem ex dicto decr. « *Ut in parvis* » episcopo attributam in conventu non habente religiosorum numerum praescriptum expirare eo ipso, quod conventus ob familiam sine fraude adauctam, et impletum numerum religiosorum praefixum, executionem recuperavit.

Ad 4. cum contra dictum religiosum non solum causa, sed etiam persona sit praeventa, eo tempore, quo conventus erat subiectus iurisdictioni episcopi, et exemptio superveniens non invenerit eum liberum, utique episcopum, tamquam Sedis Apostolicae delegatum, posse huiusmodi causam tempore habili inchoatam prosequi etiam post exemptionem, et eumdem religiosum condemnare, punire etiam poena corporis afflictiva.

64. Auctor novarum additionum ex aliena manu ad Ferrarium sub exitum *Art. 2. v. Conventus* quod pertinet ad exiguos conventus, de quibus loquimur, ad vitandum errorem et confusionem haec, quae sequuntur, strictim adnotanda assumit. « I. Conventus (sic ipse) » fundati ante decreta de celebratione missasum *die 21. Iun. 1625.* » edita a S. Cong. Conc. et approbata a S. M. Urbano VIII. (eadem sunt ac ea, quae nominantur in decreto *Ut in parvis*) non sup» pressa vigore constitutionis incip. « *Instaurandae* » S. M. Inn. X. » si duodecim haud habeat religiosos, subiecti sunt iurisdictioni » episcopi in concernentibus non solum disciplinam ecclesiasticam, » sed et institutum regulare, ut S. Cong. de Stat. Reg. *de ann. 1655.* » rescripsit *in 4. dubio.*

65. » II. Conventus suppressi virtute mox dictae constitutionis » S. M. Innocentii X. et postea restituti, si sex religiosos minime

» habeant, subiecti itidem sunt iurisdictioni episcopi tam quoad ec- » clesiarum disciplinam, tam quoad regulare institutum iuxta eamdem » resolutionem. S. C. Sup. Stat. Reg. in *dicto 4. dubio.*

66. » III. Conventus fundati post dicta decreta, si duodecim re- » ligiosos nequaquam habeant, subiecti utiquo sunt iurisdictioni epi- » scopi, at circa dumtaxat disciplinam ecclesiasticam, non item circa » regulare institutum, ut tradunt Pignat. *Cons. can. tom. 1. cons. 136.* » *n. 24.* Del Bene *De Immun. p. 2. c. 24. dub. 22. n. 5.*

67. Ex bis, quae bactenus exposuimus, luculenter evincitur ius, quo potiuntur episcopi circa huiusmodi conventus: quod quidem dum nos statuendum curavimus, noluimus certe obligationis vim ita in episcopos reiicere, ut si huiusmodi conventus visitare praetermiserint, suo indiscriminatim se muneri defuisse arbitrentur: adeoque in eorum animis anxietates ac conscientiae stimuli exoriantur. Porro hac in re adnotare non omittimus, episcopos, ut plurimum, a parvorum conventuum visitatione sese abstinere ea de causa, ne illud charitatis ac pacis vinculum, quod inter ipsos ac religiosos feliciter intercedit, vel debilitetur, aut etiam interrumpatur. At vero S. C. C., quando super hac re interloqui opportunum censet, episcopis respondere solet, eos posse ab bac visitatione se abstinere, quando ceteroquin certi tutique sunt, in iisdem conventibus omnia recte ac ordine procedere. Plerumque tamen S. C. episcopos hortatur, ut pro data sibi a domino prudentia in peragenda dioeceseos visitatione, saltem aliquod circa buiusmodi parva coenobia signum edant, ex quo religiosi cognoscant, sese nolle episcopalis auctoritatis iuribus nuncium mittere: illud enim potest accidere, ut in posterum tempus casus fortasse superveniat, quo necesse sit, ut episcopus suam in ipsis, nulla habita ratione, iurisdictionem iuxta canonica iura exerceat.

68. Neque dissimilis est disciplina S. C. Ep. et Reg.; nam, ut animadvertitur in consultatione causae N. N. *Super exempt. orat. 20. Dec. 1857. §. Esposti,* novum non est, ut eadem S. C. ob rationabiles causas consilium praebeat episcopis, ut sese a visitandis exiguis huiusmodi conventibus temperent. Ita porro sese gessit Sacer Ordo in memorata causa N. N. Agebatur de oratorio, quod publicum, an privatum esset, initio dubitabatur; at postbac, melioribus acceptis notitiis, compertum fuerat, probabilius ac certius habendum esse uti publicum in eo, quod pertinet ad sacras functiones ibi peragi

solitas, licet aliunde idem sacellum de proprietate privatorum videretur. Surgebat isthaec aedicula intra praedium, quod primitus ad privatorum familias pertinuerat, ac demum emptionis titulo una cum aedicula ad sodales de soc. Iesu pervenerat. Dioecesanus episcopus, quoniam ibidem sacrificium missae offerebatur, aliaeque sacrae functiones absolvebantur, sacram visitationem pro sua auctoritate exercere contendebat: at vero sodales a soc. Iesu privilegiis, quae a summis Pontificibus societati impertita sunt, in medium allatis, exemptionem a sacra visitatione tuebantur. Delata causa ad S. C. Ep. et Reg., ac dubitatione proposita super exemptione eiusdem oratorii a visitatione episcopali, S. C. declarationem differendam censuit, et interim episcopo scribi mandavit « *ut attentis peculiaribus circumstantiis se abstineat a visitatione oratorii.* » Quod quidem temperamentum ideo initum fuisse coniicere licet, ut longae quaestioni finis imponeretur; quoniam ceteroquin nullius practicae utilitatis eamdem esse compertum erat; namque animadvertebatur, nullum relinqui dubitandi locum, quin iidem sodales ob eorum erga Dei domum spectatam curam et studium nihil abnorme admitti paterentur.

« IV. Denique, an aliquod habeat cum regularium offendiculum in exercitio iurisdictionis delegatae in illis casibus, in quibus eadem ipsi tributa est a sacro Concilio » Tridentino, vel summorum Pontificum constitutionibus, » et signanter a bulla Clementis Papae X. quae incipit » *Superna.* »

Art. 1.

De tribus appendicibus, quibus enumerantur casus, quando exemptioni ab episcopi iurisdictione fit locus vel non.

Summario non est opus.

69. In hoc articulo nostra quaerit instructio, an episcopi aliquid habebant offendiculum cum regularibus circa illa capita, quae in eodem proponuntur. Quod ut facilius ac tutius episcopi referentes assequantur, valde opportunum, atque adeo necessarium est, ut agnoscant ea, in quibus regulares, utpote exempti, episcopali auctoritati subiiciuntur, et ea, quibus ab eadem sunt immunes. Singulos

huiusmodi casus concinne ac breviter enumerat, ac refert Giraldius *Ius Pont. P. I. lib. 1. dec. tit. 31. de Off. Tud. Ord. sect. 190. ac 191.* Tres enim hanc in rem adtexit appendices, quas hic per extensum exscribimus: nihil enim magis ad rem nostram facere posse videtur. Porro in iisdem appendicibus res est generatim de quibuslibet exemptis etiam non regularibus, veluti ex. gr. sunt capitula ab episcopi potestate soluta, aliaque id genus: quae quidem mutilare ac tollere non existimamus, quandoquidem ea nosse non modo non inutile, sed et fructuosissimum accidet. Plura insuper occurrent, quae iam antevertimus, vel posthac versare et expendere debebimus: quae item suo loco manere voluimus, quia omnium casuum, qui huc pertinent, seriem uno veluti sub intuitu reperire et considerare rem gratam fore confidimus. Ceterum triplicis huius appendicis summarium exhibere abstinemus: singula siquidem puncta ita iam summata sunt, ut amplius summari absque periculo obscuritatis et superfluitatis haud posse videantur.

APPENDIX I.

In qua referuntur ea, quae Concilium Triden. permittit episcopis in exemptos, tamquam Apostolicae Sedis delegatis, quaeque antea eis non data fuerant propter exemptiones ab eadem Sede, alioque modo quaesitas, etc.

70. – I. Possunt compellere abbates, qui negligunt instituere lectionem sacrae scripturae in monasteriis, ubi commode fiari potest, *Cap. 1. sess. 5. de Reform.*

II. Metropolitani possunt compellere abbates monasteriorum nullius dioecesis in eorum provinciis, non curantes, ut praedicetur in ecclesiis parochialibus, quae ab istis monasteriis dependent, *Cap. 2. eadem sess. §. Si quae.*

III. Item episcopi procedere debent iuxta iurisdictionem, locivo consuetudinem, contra praedicatores, etiam exemptos, si haereses praedicaverint, dictis *Sess. et cap. §. Si vero.*

IV. Deputare debent idoneos vicarius in ecclesiis curatis, possessis ab exemptis in casu non residentiae, ad tempus permissae, illisque assignare congruam fructuum portionem, *Cap. 2. sess. 4. de Reform.*

V. Possunt quemlibet clericum saecularem, ac regularem extra monasterium degentem visitare, punire, et corrigere, si deliquerit, *Cap. 3. sess. 4. de Ref.*

Quod etiam locum habet quoad regulares translatos ad alterum ordinem, nisi in hoc sub sui superioris obedientia in claustro perpetuo maneant iuxta *Cap. 11.* eiusdem Trid. *sess. 14. de Reform.* ut declaravit Ben. XIV. const. «*Pontificia commendatione*» *27. Maii 1746.*

71. – VI. Item visitare capitula, quocumque modo exempta, quoties expediens iudicabunt, *Cap. 4. eadem sess.*

VII. Item examinare uniones perpetuas a quadraginta annis citra factas, et quae per subreptionem, vel obreptionem obtentae fuerint, irritas declarare, *Cap. 4. sess. 7. de Reform.*

VIII. Item visitare ecclesias quascumque, quomodolibet exemptas, singulis annis, opportunisque remediis providere, ut quae reparatione indigent, reparentur, quaeque debitis obsequiis defraudantur, minime defraudentur, *Cap. 8. sess. 7. de Ref.*

IX. Convenire debent exemptos coram se in causis mercedum, et miserabilium personarum, etiamsi habeant iudicem a Sede Ap. deputatum in partibus, sicuti et in aliis causis, si talem iudicem non habuerint, *Cap. 14. eiusdem sess. 7.*

X. Summarie cognoscere debent per se ipsos, de subreptione et obreptione gratiae, quae super absolutione criminis publici, de quo inquirere coeperunt, vel remissione poenae, ad quam condemnaverunt, cum falsis precibus impetrata sit, *Cap. 5. sess. 13. de Ref.*

XI. Item possunt, et debent corrigere quoscumque clericos exemptos, alias sibi subditos, etiam extra visitationem *Cap. 4. sess. 14. de Reform.*

XII. Dividere debent tertiam partem fructuum, convertendam in distributiones inter eos, qui divinis officiis intersunt, servata debita proportione personarum, et horarum, caeterosque non interessentes iisdem distributionibus privare, *Cap. 3. sess. 22. de Ref.*

72. – XIII. Debent commendata beneficia, quaecumque sint, etiam exempta, visitare, et iubere circa ea, quod necessarium iudicabunt, nisi sint in monasteriis, quae sunt capita ordinum, vel quae istis subsunt, *Cap. 8. sess. 21. de Ref. et Cap. 20. sess. 25. de Reg.*

XIV. Augere debent sacerdotum numerum in parochialibus ecclesiis, in quibus maior requiritur, et parochias erigere, cum distantia, vel difficultas locorum id postulat, *Cap. 4. ead. sess. 21.*

XV. Item unire ecclesias cuiuscumque generis propter paupertatem, caeterasque causas, a iure probatas, *Cap. 5. sess. 21.*

XVI. Item summarie cognoscere de dispensationibus a Sede Ap. gratiose commissis, executioni dandis scilicet sine plena causae cognitione, an subreptitiae, vel obreptitiae sint, sicuti et de commutationibus ultimarum voluntatum, *Cap. 5. sess. 22.*

XVII. Item dare parochis imperitis (alias honestae vitae), coadiutores pro tempore, hisque assignare fructuum partem pro sufficienti victu, alios vero parochos turpiter, si scandaloso viventes castigare, et si in nequitia perseverent, etiam beneficiis privare, *Cap. 6. ead. sess. 21.*

XVIII. Debent ultimarum voluntatum dispositiones summarie, et extraiudicialiter cognoscere, antequam earum commutationes executioni demandentur, *Cap. 6. sess. 22.*

XIX. Item transferre beneficia simplicia ex ecclesiis collapsis, quae ob paupertatem instaurari nequeunt, in matrices, aliasve ecclesias, cum suis oneribus, licet sint iuris patronatus: ecclesias autem parochiales collapsas reficere debent ex quibuscumque illarum fructibus, et his deficientibus, parochianos congruis iuris remediis ad illas restaurandas compellere, invocato ad hoc brachii saecularis auxilio. Quod si propter nimiam eorumdem parochianorum egestatem id fieri nequeat, debent modo supradicto transferre, *Cap. 7. sess. 21.*

73. – XX. Possunt examinare notarios, quacumque auctoritate creatos, idoneosque non repertos, ab officio privare perpetuo vel ad tempus quo ad causas ecclesiasticas, et spirituales, *Cap. 10. sess. 22.*

XXI. Debet episcopus vicinior visitare ecclesias saeculares nullius dioecesis, si id constet: alioquin visitari debent ab eo, qui semel in conc. provin. a praelato loci illius electus fuerit, *Cap. 9. sess. 24.*

XXII. Possunt episcopi in omnibus his, quae ad visitationem morumque correctionem spectant, ordinare, moderari, punire, et corrigere, quae pro utilitate dioecesis necessaria videbuntur, *Cap. 10. ead. sess.*

XXIII. Episcopis subiiciuntur exempti propter officia in honorem tantum data, *Cap. 11. ead. sess.*

XXIV. Possunt cognoscere de subreptione, vel obreptione facultatum Apostolicarum, quibus conceditur, ut ab ingredientibus in beneficia iura temporalia exigantur, si hae in usus pios non convertantur, *Cap. 14. eadem sess.*

74. - XXV. Metropolitani possunt monachos, qui capitulis generalibus non subsunt, quique congregat., quae talia capitula habent, praesidesque, vel visitatores facere negligunt, pro praedictis causis convocare: quod si dicti monachi, metropolitano instante, memorata exequi non curent, subduntur episcopis, in quorum dioecesibus eorum monasteria sita sint, *Cap. 7. sess. 25. de Reg.*

XXVI. Debent episcopi in monasteriis exemptis monialium, etiam regularibus subiectarum, restituere clausuram, si violata fuerit, et conservare non violatam, *Cap. 5. ead. sess. 25. de Reg.*

XXVII. Debent gubernare monasteria monialium Sedi Apostol. immeditate subiecta, in quorum dioecesibus sita sunt, *C. 9. ead. sess.*

XXVIII. Debent suspendere, quoadusque eis videbitur, a beneficiis clericos publice concubinarios: privareque tertia parte fructuum beneficiorum suorum, si moniti concubinas non dimittunt, *Cap. 14. sess. 25. de Ref.*

XXIX. Debent episcopi revocare patronatus alicui beneficio acquisitos a quadraginta annis citra ex augumento, seu ex nova constructione, vel ex simili causa, si repererint ob evidentem beneficii necessitatem, non esse constitutos, licet Apostolica auctoritate constituti sint, *Cap. 9. sess. 25. de Ref. §. Similiter quoque.*

APPENDIX II.

In qua, praeter allata in superiori appendice n. III. V. XXV. et XXVI.

75. Referuntur sequentia, in quibus regulares exempti subiiciuntur episcopo, etiamsi degant numero sex, quorum quatuor sint sacerdotes 40. annorum completorum, et duo conversi in conventibus intra Italiam, et insulas adiacentes erectis ante decretum Urb. VIII. ante diem nempe *21. Iunii 1625.*, et etiam numero duodecim in conventibus post dictum diem erectis: si enim in minori respective numero in praefatis conventibus degant, iam subiiciuntur visitationi, correctioni, et omnimodae iurisdictioni ordinarii loci, tamquam Sedis Apostolicae delegato iuxta dicti Urbani, et Innocentii X. decretum, « *Ut in parvis* » *10. Feb. 1654.* confirmatum, et innovatum una cum altero Gregorii XV. « *Cum alias* » *17. Aug. 1622.* ab Innocentio XII. const. « *Nuper* » *23. Dec. 1697. §. 25.* cum certis tamen limitationibus, notandis (a Giraldio) *P. II.* cum de *Cap. 8. sess. 21. de Ref.* Quomodocumque igitur exempti sint, subiiciuntur tamen episcopo.

I. Quoad visitationem, correctionem, et iurisdictionem, si animarum curam exerceant personarum saecularium, quae non sunt de monasteriorum familia: sicuti et quoad examen vicarii etiam amovibilis, per ipsos in propriis ecclesiis parochialibus constituendis. Excipiuntur tamen monasterium Cluniacense cum suis limitibus, et monasteria, in quibus abbates, et capita ordinum residere solent: atque ea, in quibus superiores iurisdictionem episcopalem in parochos, et parochianos habent: qualia sunt loca nullius dioecesis, in quae loca, aut personas non intendit Trid. episcopi iurisdictionem minuere, sed tantum non augere, *Cap. 11. sess. 25. de Regul.*

Circa hanc subiectionem videnda est const. Ben. XIV. « *Firmandis* » *8. Idus Martii 1744.* in qua §. *11.* declarat etiam, quod si episc. dictum parochum, seu vicarium removendum esse iudicaverit, removere possit absque superioris regularis consensu, sicuti et hic eiusdem episcopi consensu non requisito.

II. Quoad accessum ad synodum dioecesanam, tam si non subdantur capitulis generalibus, quam si curam gerant ecclesiarum parochialium, aliarumve saecularium, etiam annexarum, ex eodem Trident., *Cap. 2. sess. 24. de Ref.*

76. – III. Quoad saecularium confessiones audiendas, etiam sacerdotum, atque monialium sibi subiectarum: sicuti et quoad punitionem pro fractione sigilli sacramentalis ex cod. Triden. *Sess. 25. cap. 15.*, et ex constitut. Gregorii XV. « *Inscrutabili* » *5. Feb. 1522.* et Clem. X., « *Superna* » *11. Kal. Iul. 1670.*; necnon quoad deputationem confessarii extraordinarii iisdem sibi subiectis monialibus per eorum superiores exhibendi duabus aut tribus vicibus in singulos annos, iuxta Trid. *Cap. 10. sess. 25. de Reg.* si neglexerint exhibere: in quo casu liberum est episcopo etiam exhibere quemlibet presbyterum saecularem, vel alterius ordinis regularem, quemadmodum exhibere possent et ipsi superiores ex const. Bened. XIV. « *Pastoralis curae,* » §. *Sane, sub die 5. Aug. 1748.*

IV. Quoad praedicationem verbi Dei: in propriis quidem ecclesiis, si praedicaverint sine episcopi benedictione; in alienis vero, praeter suorum superiorum licentiam, si sine eiusdem episcopi approbatione ex eod. Trid. *Cap. 2. sess. 5. et cap. 4. sess. 25. de Reform.*, ac dictis const. Gregorii et Clementis.

V. Quoad ordines recipiendos, tam circa aetatem, quam circa interstitia, et examen subeundum, ex eod. Trid. *C. 12. sess. 23. de Ref.*

VI. Quoad quaestorum officium exercendum, ex *Cap. 1. sess. 21. de Reform.*

VII. Quoad punitionem, si vagentur extra claustra sine suorum superiorum mandato, in scriptis obtento: ac si missi ab universitates, studiorum causa, non habitent in conventibus: quemadmodum si scandalose extra claustra delinquentes, instante episcopo, puniti non fuerint a suis superioribus intra terminum, ab eodem episcopo praefigendum, de qua punitione certiorari debet, ex *Cap. 4. et 14. sess. 25. de Regul.*

Ita etiam carcerari possunt, si comprehensi in delicto, timeatur de fuga, iuxta *Cap. 8. eiusd. sess.*, et recta mittendi sunt ad suos superiores una cum probationibus, etiam non compilato processu, ex decr. Cong. Conc. relato a Fagnan. in *Cap. 19. Grave gerimus, de offic. ordin. num. 69.* Item puniri possunt, si incesserint sine socio, vel de nocte, aut indecenter vestiti, ac etiam publice deferentes arma, iuxta declar. Congreg. Episc. et Regular. *in Andrien. 15. Decemb. 1584. et in Ravennaten. 12. Septem. 1594.* ac Congr. Conc. *in Turritana 3. Febr. 1635.*

Pari modo puniri possunt iuxta cit. *Cap. 14.* Tridentin. si deliquerint in propria ecclesia, ianuis apertis, ut scandalo fuerint populo, ex declaratione eiusdem Gong. ad *Dubium in Posit. 142. ad d. cap. 14.*

Circa punitionem scandalose viventium extra claustra, vide notanda in hac ead. Appendice post numerum LVIII. §. *Circa tamen.*

77. – VIII. Quoad accessum ad publicas supplicationes, ex mandato episcopi, exceptis Regular. viventibus in strictiori clausura, ex *Cap. 13. sess. 25. de Regul.*

Exceptis etiam iis, quorum monasteria distant a civitate ultra medium militare, ex declaratione Gregorii XIII. ut notatum legitur in libris publicis Cong. Conc. ad cit. *Cap. 13.* teste Fagn. *ad cap. 17. Nimis prava, de excess. Praelat. n. 11.*

IX. Quoad compositionem controversiarum exortarum inter unum, et alterum ordinem regularem, ac inter eosdem regulares, et clericos saeculares, appellatione remota, circa praecedentiam in processionibus publicis, in tumulandis defunctis, in deferenda umbella, aliisque similibus, ex *eod. Cap. 13.*

X. Quoad observationem dierum festorum ex eiusdem episcopi praecepto observandorum ex *Cap. 12. eiusdem sess. 25.*

XI. Quoad censurarum publicationem faciendam ex mandato dicti episcopi in eorum ecclesiis, earumdem censurarum observationem, etiam si mendicantes sint, ex cit. *Cap. 12. Trid. et Cap. 8. Episcop. de priv. in 6.* Nec illis suffragatur confir. privil. a S. Pio V. concessa cum redacta sit ad terminos Conc. Trid. ex decr. Cong. Concil. in Giennen. *Observat. interdicti, mense Nov. 1584. lib. 4. decr. pag. 7.*, et Ventimil. *Dec. 1586. ad 18. lib. 5. pag. 72.*

XII. Quoad observantiam interdictorum, quae episcopus promulgaverit, ex cit. *Cap. 12. et Clementina 1. de sen. excomm.* et ex decr. Cong. Conc. in *Caesaraugustana interdicti 11. Iun. 1695.* quo decl. fuit, teneri ad illorum observantiam milites Hierosolymitanos, ac ex cit. Giennen. et Ventimilien.

78. – XIII. Quoad solemnem, aut publicam expositionem SS. Sacramenti absque episcopi licentia, ex decreto Cong. Conc. relato a Fagnan. in *Cap. 19. Grave, de offic. Iud. ord. n. 77.*, et pluribus decretis Cong. Episc. et Reg. ac Conc. relatis a Lucio Ferraris *Prompta Biblioth. verb. Eucharistia n. 57.*

XIV. Quoad retentionem lampadis accensae ante tabernaculum SS. Sacramenti, ex Trident. in *decreto de evitand. in celebrat. Miss. sess. 22.*, nec sufficit illam accensam retinere in choro, ex decreto *Cong. Rituum 21. Aug. 1699.*

XV. Quoad observanda, et evitanda in celebratione missarum, etiam in ecclesiis suorum ordinum, ex cit. Trid. dec. et Cong. Conc. in *Ver. 21. Martii 1643.*

XVI. Quoad appositionem insolitae imaginis in eorum ecclesiis, novarum reliquiarum expositionem, ac novorum miraculorum publicationem sine episcopi approbatione, ex Trid. in decreto de *Invoc. et venerat. etc. sess. 25.*

XVII. Quoad publicationem indulgentiarum, ex eodem Trident. *cap. 9. sess. 25. de Reform.*

XVIII. Quoad facultatem absolvendi a casibus ipsi episcopo reservatis, ex const. Clementis X. « *Saperna* » §. 7., *11. Kal. Iun. 1670.*

79. – XIX. Quoad ingressum superiorum intra clausuram monialium iisdem subiectarum absque necessitate, et hac interveniente, si ingressi fuerint sine praesentia episcopi, vel alterius ecclesiasticae personae, ab eo ad hoc specialiter delegatae, ex const. Greg. XIII. « *Dubiis* » *23. Decemb. 1581.*, et Alexandri VII. « *Felici* » *13. Kal. Novemb. 1664.*

XX. Quoad dictum ingressum plusquam semel in anno ex causa visitationis: sicut et quoad introductionem occasione huiusmodi ingressus, plurium sociorum sui ordinis, quam duorum, si agatur de superiore generali; et plusquam unius, si agatur de superiore, alio a generali. Item quoad sumptionem refectionis intra eamdem clausuram, quae interdicta est, tam superiori visitanti, quam eius sociis, ex cit. Alexandri const. « *Felici.* »

XXI. Quoad electionem abbatissae monialium, iisdem regularibus subiectarum cui episcopus interesse potest, vel per se, vel per alium, si velit, ex const. Gregorii XV. « *Inscrutabili* » *5. Febr. 1622.*

80. – XXII. Quoad punitionem, etiam sub poena excommunicationis, privationisque vocis activae, et passivae, ferendae sententiae, etiam contra equites Hierosolymitanos, propter accessum, et locutionem eis interdictam sub mortali culpa, licet per quodcumque modicum temporis spatium, et ob quamcumque honestam causam, cum quibuscumque monialibus, aliisque intra earum monasteria degentibus, sine legitima licentia, ex decretis Cong. Episc. et Regul. iussu Sixti V. editis *9. Maii 1590.* et Urbani VIII. *12. Kalend. Decemb: 1623.* ac Congreg. Conc. cum approbatione Clement. IX. *sub die 11. Maii, et 16. Nov. 1669.* atque in *Spoletana Accessus ad monasteria 26. Maii 1672. ac in Bergomen. 21. Maii 1678.* Cuius autem superioris licentia requiratur, dicetur infra in fine huius Appendicis §. *Quod spectat.*

XXIII. Quoad pernoctationem confessarii monialium in domo, quae per parietes, et tecta non sit penitus distincta, et separata ab earum monasteriis, ex cit. const. Alexandri VII.

XXIV. Quoad explorationem voluntatis puellae, tam ante habitus susceptionem, quam ante professionem, sub poena suspensionis abbatissae monialium eis subiectarum, arbitrio episcopi infligendae, si ante mensem de futura professione eum certiorem non fecerit, ex *Cap. 17. et 18. sess. 25. de Regul.*, et ex decretis Congreg. Conc. in *Limana 19. Nevem. 1625., in Burgen. 4. Decem. 1627., in Derthonen. 16. Decemb. 1545.*

XXV. Quoad invaliditatem renunciationis, vel obligationis novitiorum, etiam in favorem causae piae, ante duos proximos professioni menses sine episcopi licentia exaratae: ac etiam quoad compulsionem per censuras ecclesiasticas, tam, ne quid de novitii, novitiaeque bonis detur monasterio ante illius professionem, quam

ut, si quid datum fuerit, eis ad saeculum redeuntibus restituatur, ex *Cap. 16. eiusdem sess.*

81. – XXVI. Quoad deductionem causarum faciendam ante quinquennium a die professionis computandum, nedum coram superiori regulari, sed etiam coram episcopo a religioso volente habitum dimittere, vel cum eo a religione discedere praetextu nullitatis professionis, ex *Cap. 19. eiusdem sess.*

XXVII. Quoad executionem decretorum Conc. Trid. *de Ref.* circa regulares, etiam exemptos, ex *Cap. 22. eiusdem sess.*

XXVIII. Quoad executionem voluntatis testatorum, et redditionem rationis, si ipsis regularibus commissa fuerit executio ex Clementina *Religiosi de testamen.* Adeatur Fagnan. in cap. *Tua nobis num. 19. et 49.*

XXIX. Quoad visitationem confraternitatum, in eorum ecclesiis erectarum, et redditionem rationis propter administrationem dictarum confraternitatum, et hospitalium, ex *Cap. 8. et 9. sess. 22. de Refor.* et ex decreto Congr. Conc. relato a Fagnano *loc. cit. n. 47.*

XXX. Quoad erectionem confraternitatum sine consensu episcopi, ex const. Clementis VIII. « *Quaecumque* » *7. Decemb. 1604.* §. *2.*

XXXI. Quoad constructionem oratoriorum, vel capellarum in locis non exemptis sine licentia episcopi, et celebrationem missarum in iisdem, aliter constructis, quocumque tempore, et potissimum tempore generalis interdicti, ex *cap. 4. Auctoritate de priv. in 6.* sicuti et quoad punitionem propter celebrationem missae in oratoriis privatis domicellorum diebus exceptis, vel postquam eadem die fuit ibidem iam celebrata unica missa, in Apostolico indulto concessa, ex decreto Cong. Conc. in *Neapolitana 30. Maii 1699.* et ex decreto Clem. XI. *de Oratoriis privatis,* « *Quoniam Sancta* » *15. Dec. 1703.*

Quemadmodum propter erectionem altaris portatilis, in domo privatorum, ut ibi celebrent, et Viaticum ministrent religioso infirmo sine episcopi, vel parochi licentia ex decreto Cong. Conc. in *Messanen. 28. Sept. 1698.*

82. – XXXII. Quoad declarationem de incursu in excommunicationem, si absque licentia episcopi, vel parochi ministraverint laicis infirmis, etiam hospitantibus in eorum conventibus, viaticum, et extremam unctionem, ex *Clementina I. Religiosi de priv.* et etiam ex pluribus declarationibus Cong. Conc. in *Nullius 19. Sept. 1637. in Crem. 27. Feb. 1645. in Ripana 3. Feb. 1694., et in Neap. 5. Iunii 1710.*

XXXIII. Quoad punitionem propter sollicitationem in confessione, sicuti si docuerint, poenitentes non teneri ad denunciationem confessarii sollicitantis, ex const. Greg. XV. « *Universi dominici* » *30. Augusti 1622.* et Ben. XIV. « *Sacram Poenit.* » *1. Iun. 1741.*

XXXIV. Quoad causas fidei ex *Trid. Cap. 2. sess. 5. de Reform.* et ex const. Pauli V. « *Romanus Pontifex* » *1. Sept. 1606.* et ex cit. const. Gregorii XV.

XXXV. Quoad iudicium subeundum, si degunt extra monasteria, ratione delicti, contractus, et rei, de qua agitur: item quoad cognitionem causarum civilium mercedum, et miserabilium personarum; sed quoad delictum excipiuntur, si certum ab Apostolica Sede iudicem obtinuerunt ex *Trident. Cap. 14. sess. 7. et ex Cap. 1. Volentes de privil. in 6.*

XXXVI. Quoad cognitionem, et diffinitionem causarum, quae cognosci debuissent ab eorum iudicibus conservatoribus, si his ausi fuerint aliter uti, quam iuxta formam praescriptam a Gregorio XV. const. « *Sanctissimus* » *20. Sept. 1621.*

XXXVII. Quoad absolutionem a suspensione incursa ob benedictionem nuptialem datam sponsis alterius parochi sine huius licentia, ex *Trid. Cap. 12. sess. 24. de Ref. matrim.*

83. – XXXVIII. Quoad denunciationem publice faciendam ab episcopo, quoties ei constiterit, regulares incurrisse censuras, quae ipso facto incurruntur; dummodo haec denunciatio animarum saluti profutura videatur, ex *Clementina I. Religiosi de privil.*

XXXIX. Quoad violationem immunitatis ecclesiasticae, ex const. Greg. XIV. « *Cum alias* » *24. Maii 1591.* et Bened. XIII. « *Ex quo* » *6. Id. Iunii 1725.*, et ex decreto Cong. Immunitatis *3. Febr. 1637.* et in *Papien. 28. Iulii 1736.*

XL. Quoad offensionem ipsi episcopo a regularibus etiam S. Io: Hierosolymitani, illatam, et quoad impedimentum iurisdictionis praelatorum, ne munus suum exequantur, ex decreto Congreg. Concil. approbato a Gregorio XIII. relato a Fagnan. in *Cap. Grave gerimus de Offic. ordin. n. 79.*

84. – XLI. Quoad laesionem ministrorum, et officialium curiae episcopalis, ex decreto *Cong. Episc. et Regul. 27. Martii 1692.*

XLII. Quoad praestanda episcopo debita obsequia, et baldachini erectionem in eius accessu ad illorum ecclesias, pro ibi celebrandis pontificalibus: quod si facere renuant, potest idem episcopus absque

alia monitione interdictum ecclesiae indicere, et denunciare, ex decr. Cong. Conc. in *Venafrana Interdicti 26. Ian. 1697.*

XLIII. Quoad punitionem delicti commissi contra personas infra septa, aut circa clausuram, vel bonorum administrationem monasteriorum monialium, ipsis regularibus subiectarum, ex const. Greg. XV. « *Inscrutabili* » *5. Febr. 1622.*

XLIV. Quoad coercitionem per censuras propter benedictionem ecclesiasticorum, et sacrorum paramentorum ab ipsis factam pro usu aliarum ecclesiarum, ex decreto Congr. Rituum *in decretis generalibus n. 18. emanatis 27. Sept. 1659., et 20. Iul. 1660. confirmatis, et approbatis ab Alexandro VII.*

XLV. Quoad prohibitionem, ne in eorum ecclesiis canantur cantilenae, et laudes idiomate italico, ex decreto eiusdem Congreg. in *Novarien. 7. Augusti 1628. in Hispalen. 3. Septembris 1695. et 24. Novemb. 1696.*

XLVI. Quoad spectantia ad venerationem eorum qui cum sanctitatis opinione, vel fama martyrii ex hac vita migrarunt, ex const. Urbani VIII. « *Caelestis Hierusalem* » *5. Iul. 1633.*

85. – XLVII. Quoad punitionem asserentium, Beatam Virginem conceptam esse cum peccato originali, ex const. Greg. XV. « *Sanctissimus* » *24. Maii 1622.* et Alex. VII. « *Solicitudo* » *8. Dec. 1661.*

XLVIII. Quoad punitionem propter missae celebrationem, et exceptionem confessionis sacramentalis, antequam promoti fuerint ab sacrum presbyteratus ordinem, ex const. Greg. XIII. « *Officii* » *6. Augusti 1574.* Clementis VIII. « *Etsi alias* » *1. Dec. 1601.* Urbani VIII. « *Apostolatus officium* » *23. Maii 1628.,* ac Ben. XIV. « *Sacerdotis in aeternum* » *20. Apr. 1744.*

XLIX. Quoad receptionem in eorum ecclesiis parochialibus missionariorum, quos episcopus miserit, tamquam praenuncios visitationis a se explendae, ex const. Ben. XIV. « *Firmandis* » *§. 5., 6. Nov. 1744.*

L. Quoad punitionem (et quidem privative quoad ipsorum superiores) propter tonsionem, aut falsificationem, aut adulterationem monetarum: necnon propter falsificationem, et alterationem cedularum montis pietatis, et mensae nummariae S. Spiritus; sicuti et si has sic falsificatas, et alteratas expenderint, ex const. Urbani VIII. « *Superna* » *13. Nov. 1627.* et Ben. XIV. « *Ad curam nostram* » *31. Oct. 1756.*

LI. Quoad punitionem, (et privative quoad eorum superiores), propter assistentiam praestitam in celebratione matrimonii sive prae-

via episcopi, sive parochi contrahentium licentia, ex const. Greg. XV. « *Inscrutabili* » *5. Feb. 1622.*

86. – LII. Quoad munus exorcizandi, sive in eorum, sive in aliena ecclesia, sive extra, sive intra conventum absque episcopi licentia, sub poenis ab eodem infligendis, ex decreto Cong. Episcop. *22. Februarii 1625.* et const. Ben. XIV. « *Magno cum animi nostri* » *§. 34. 2. Iunii 1751.*

LIII. Quoad punitionem, si libros de rebus sacris, aliosque impresserint, vel imprimi fecerint sine nomine auctoris, aut alias venderint, vel apud se retinuerint absque episcopi, et suorum superiorum examine, et approbatione, iuxta decretum Concilii Lateranensis V. innovatum, et confirmatum a Trid. *Sess. 4. in decreto de edit. et usu Sacror. Libror.* et ex const. Leonis X. « *Inter solicitudines* » *4. Maii 1515.* ac Urban. VIII. *SS. 18. Sept. 1625.*

LIV. Quoad taxationem numeri in monasteriis monialium eisdem subiectarum, faciendam iuxta *Cap. 3. sess. 25. de Reg.* quae ex decr. Cong. Conc. relato a Fagnano in *Cap. 19. Grave gerimus de Officii ordin. n. 52.* pertinet ad episcopum simul cum eorum superiore, ac const. Greg. XIII. « *Deo sacris* » *30. Decemb. 1572.*

LV. Quoad erectionem novorum conventuum tam virorum, quam mulierum, ex cit. *Cap. 3. Trid.* et const. Clem. VIII. « *Quoniam* » *26. Aug. 1603.* Greg. XV. « *Cum alias* » *17. Aug. 1622.* et Urbani VIII. « *Romanus Pontifex* » *28. Aug. 1624.*

87. – LVI. Quoad iudicium ferendum super praetensa nullitate professionis, una cum eorum superiore locali tamquam coniudicibus; et si agatur de monialibus, una cum superiore monasterii, cui universum illius regimen commissum est, ex *Cap. 19. sess. 25. de Reg.* et const. Ben. XIV. « *Si datam* » *4. Martii 1748.* quod Trid. decretum Cong. Conc. teste Fagnan. *loc. cit. n. 72.* declaravit locum habere, tam sit professus nullitatem allegat, quam si religio velit illum expellere, tamquam nulliter professum.

Quamvis nomine superioris intelligatur superior localis conventus, in quo reclamans assignatus est de familia, et non supremus ordinis, ut declaravit ead. Cong. in *Maten. et Romana 7. Apr. 1629.*, deduci tamen potest causa coram provinciali, vel generali, si ita ordinis constitutiones disponant, Reiff. *Lib. III. tit. 31. de Reg. §. 7. n. 197.*

LVII. Quoad poenam subeundam, centum nempe ducatorum, si die sabbati maioris hebdomadae pulsaverint in eorum ecclesiis cam-

panas, antequam pulsaverit campana cathedralis, vel maioris ecclesiae, ex const. Leonis X. « *Dum intra* » *19. Dec. 1516. §. 14.*

88. – LVIII. Quoad omnimodam iurisdictionem, et subiectionem apostatarum, et etiam legitime eiectorum, ex constitut. Urbani VIII. « *Sacra Congregatio* » *21. Sept. 1624.*

Haec sunt causarum capita, quae hic referre placuit, ne regulares pro casuum contingentia episcopi iurisdictioni se gratis opponant.

Circa tamen illius facultatem puniendi eosdem intra claustra viventes, et extra quomodolibet delinquentes, attendenda sunt animadversa a p. Gaudentio de Ianua *Tom. 2. de Visitatione praelatorum Reg. cap. 4. dub. 10. n. 46.* ibi « Nihilominus pro regularibus omnibus, » absque distinctione inter mendicantes, et non mendicantes, si intra » claustra vivant, quamvis extra claustra quomodolibet deliquant: » quod subsint iurisdictioni, et punitioni propriorum superiorum » privative: nisi quatenus, negligentibus superioribus sontes punire » scandalosos, iurisdictio ab episcopos devolvatur in terminis Conc. » Trid., adost apertus motus proprius Benedicti S. Mem. XIII. editus » quidem ad dirimendas lites, quoad hoc, inter Neapolitanum nun» cium, et abbatem generalem pro tempore Montis Virginis; sed pro » omnibus regularibus, et episcopis, ex altera parte, vigorem eum» dem praeseferens, ut evidens erit legenti.

In praedicto autem motu-proprio typis edito Romae in typographia camerae Apostolicae, sub *die 29. Martii 1729.* haec leguntur. « Et auctoritate nostra Apostolica declaramus, et decernimus, privi» legia concessa dicto reverendissimo nuncio in regno Neapolitano » per eumdem Clementem VIII. non aliter intelligi posse, et debere, » quam de facultate procedendi contra *cuiuscumque ordinis regular.* » *exemptos, qui tamen sint devii, et errantes, et extra claustra in* » *delicto deprehendantur*, nullam propterea ipsi competiisse, neque » competere facultatem procedendi privative; neque cumulative contra » *monachos, et regulares degentes in conventibus, et monasteriis sub* » *obedientia abbatum, aliorumque superiorum*, et cum aliis requisitis, » per Conc. Trid. praescriptis; respectu enim istorum, *totam iuris*» *dictionem privative spectare ad superiores regul., etiamsi monachi,* » *seu regulares extra claustra ita notorie deliquerint, ut populo scan*» *dalum publice oriatur.* Iuxta dispositionem Conc. Trid. in supra » relato cap., et in casu negligentiae superiorum regularium, esse

» locum praefixioni termini, sicut ab episcopo, ita etiam a reveren-
» dissimo nuncio, ut eo transacto, iurisdictio ad ipsum devolvatur,
» iuxta censuram concilii praedicti.

» Nec in constitutione (ita prosequitur Gaudentius) fel. rec. Clementis XII.« *Romanus Pontifex* » *7. Kal. Apr. 1732.* cum aliis ibi re-
» censitis bullis, legitur hic motus-proprius revocatus, utpote Conc.
» Trident. omnino conformis. Insuper facultas puniendi regularem
» vere degentem, et praevaricantem scandalose extra claustra com-
» petit sane episcopo, ut praemissum est, *num. 43.* ℣. *Insuper,* sed
» cumulative cum superiore eiusdem delinquentis, non privative,
» quia privativam non exprimit Trid., nec aliud Sedis Apostolicae
» decretum, ut advertit Lauretus de Franchis *prima par. controvers.,*
» *in addit. n. 117.,* allegans plurimos: ita quod regularis ipse su-
» perior posset causam utique praevenire, et contra captum, sive
» habitum reum procedere, iuxta constitutiones ordinis puniendum,
» *Anacletus Reiff., cit. n. 115. de Off. Iud. Ord.*

89. An autem liceat episcopo contra eosdem regulares procedere per censuras excommunicationis, suspensionis, et interdicti, respective tam localis, quam personalis, in iis casibus, in quibus ei indulta legitur facultas illos puniendi, non levis est controversia inter doctores. Variorem tamen sententiam, et in praxi retinendam, tamquam iuri communi, et regularium ordinum conservando decori magis conformem probat Passerinus *de Statu hominum Tom. III. p. 189. art. 10. Inspect. 11. q. 2. n. 763.,* et post eum laudatus Gaudentius cum communiori *loc. cit. n. 48. et seq.,* ut per eas scilicet procedere possit in iis dumtaxat casibus in quibus vel a Tridentino, vel a constitutionibus Apostolicis, sacrarumque congregationum decretis expressa eidem tributa legitur facultas procedendi per censuras: ubi enim Tridentinum (idem dic de pontificiis decretis) voluit, ut procederet per censuras, expressit, ubi noluit, non expressit; hinc uterque infert, ex trita regula discretivae locutionis, excludendos esse casus non expressos, cum potissimum simus in odiosis. Quare curae erit episcopi inspicere, quibus clausulis tributa sibi sit facultas procedendi contra regulares, ne illius limites excedat, et ne plus quam par est, ordinibus regularibus odiosus reddatur.

90. Quod spectat ad locutionem cum monialibus interdictam regularibus sine legitima licentia, de qua supra *n. 22.* notandum, quod haec, si attendatur decretum Sixti V. relatum *cit. num.* dari

dumtaxat poterat a S. Congregatione: si vero attendatur alterum Urbani VIII. relatum pariter d. num., quo illud Sixti reformatur, dari tantum poterat ab ordinario regularibus coniunctis cum monialibus, aut cum aliis intra clausuram degentibus in primo, et secundo consanguinitatis gradu, quater in anno, pro die, et hora certa, et extra adventum, quadragesimam, feriam sextam, sabbatum, vigilias, et dies festos: quae licentia subscribi debebat etiam a superiore regulari pro monialibus regularium regimini subiectis, et registrari in libris cancellariae ordinarii, ac earum confessario consignari, qui una cum auscultatricibus locutioni praesens esse tenebatur: attento tamen posteriori Cong. Conc. decreto circa sequens primum dubium in genere, et terminis indefinitis sibi propositum, videtur, non ita hodie restrictam esse ordinariorum facultatem, quin dictam licentiam indiscriminatim, et illimitate impertiri possint, ut etiam argumentatur Gaudentius *Tom. 1. de Visitat. Praelator. Ecclesiast. cap. 4. dub. 11. sect. 4. num. 28.*

Spoletana accessus ad monasteria.

Et si S. Cong. eminentissimorum S. R. E. cardinalium Concilii Trident. Interpretum, sub die 11. Maii 1669. aperte declaraverit, regulares, qui ad monasteria monialium absque legitima facultate accedunt, colloquendo etiam per quodcumque modicum temporis spatium cum monialibus, aut aliis intra clausuram degentibus, peccare mortaliter, hancque declarationem Sanctissimus Dominus approbaverit, ac typis dari, servarique iusserit: quia tamen nonnulli sunt, qui declarationem huiusmodi perperam interpretantes, verumque sensum subvertentes, varia confingendo sophismata, asserunt, accedentes ad bonum finem non peccare mortaliter, et declarationem praefatam non obligare sub mortali contendunt, ad omnem tollendam dubietatem resolvendum.

Primo. *An regulares accedentes ad colloquendum cum monialibus sine licentia episcopi peccent mortaliter?*

Secundo. *An peccent mortaliter, saltem stante dicta declaratione S. Cong. Concilii cum approbatione Sanctissimi?*

Die 26. Novem. 1672. ead. S. Cong. ab utrumque respondit affirmative, etiam ex rationabili causa, quando non adest licentia etc. — P. card. de Alteriis praefectus. — Loco ✠ sigilli. — *S. Archiepiscopus Brancacius episc. Viterb. secr.*

91. Hoc decretum per extensum refertur a Monacello *P. I. in Appendice Form. Leg. pag. 310.*

Notandum est hic pro coronide huius appendicis, quod licet regulares vigore suorum privilegiorum generaliter loquendo, non possint per censuras puniri, possunt tamen iis plecti ab episcopis, sive agatur de casibus, in quibus iisdem regulares incidunt in censuras a iure inflictas, sive de casibus, in quibus ipsis episcopis subiiciuntur.

Si agatur de primis, declarari possunt, eos incidisse in dictas censuras: dummodo incursio sit notoria. Ad stabiliendam autem notorietatem non sufficit, quod haec oriatur tantum ex facto coram populo gesto, sed requiritur, quod tale sit, ut nullo modo defendi possit, vel ex iure, vel ipso facto, ut cum communi probat card. Petra *in Commentar. ad const. XI. Alexandri IV. sect. unic. n. 7. ad 11.*

Si vero agatur de secundis casibus, puniri possunt per censuras, nedum quando, aut a Trident. aut ab Apostolicis const. tributa est episcopis expressa facultas, eos per has cogendi, et puniendi, sed etiam quando nulla facta est illarum expressio, « quia censetur data facultas eosdem coercendi, et puniendi omnibus poenis canonicis; alias esset iurisdictio frustratoria, » ut cum communi pariter firmat idem Petra *loc. cit. a n. 19. ad 34.* ex pluribus decretis Cong. Conc., ac Bened. XIV. *de Syn. dioec. lib. IX. cap. 10. edit. an. 1755. num. 5.* ibi « Atque generatim loquendo *in his, in quibus a iure com- » muni, a S. Conc. Trid. a const. Apostol. tributa est episc. iurisdictio » in regulares, potest illas etiam per censuras ecclesiasticas compel- » lere:* quod totidem verbis ab eadem S. Cong. rescriptum legimus » ad episcopum Nebiensem *die 7. Feb. 1632. lib. 14. decr. p. 571. » a tergo.* »

Monet tamen episcopos laudatus Petra *num. 35.* ut parce utantur huiusmodi facultate « et quatenus fieri potest, in subsidium, quatenus alio modo occurri facile non possit, et quatenus agatur de » re, id exigente; nam non censetur pro re levi id concedi. »

Animadvertit tandem *num. 28.* quod si, tam Tridentinum, quam Apostolicae constitutiones iniungint aliquid regularibus « nulla facta mentione coercitionis, vel poenarum, » non posse episcopos illos delinquentes censuris punire, cum tunc praeceptum dirigatur ab ipsos regulares, ab eo puniendos esse, cui sunt subiecti, a propriis scilicet superioribus.

Non desunt tamen DD. satis communiter sustinentes, non posse episcopum procedere per censuras contra eosdem regulares, nisi tam-

quam Sedis Apostolicae delegatum, quoties hi gaudent speciali privilegio, ne excommunicentur, nec suspendantur ab episcopo (ut sunt mendicantes, et pp. societatis Iesu) inter quos DD. novissime *de Ligorio de censuris lib. 7. cap. 2. dub. 4. art. 4. n. 241.* in quo circa finem videtur sentire, ut neque tamquam delegatus Sedis Apostol. procedere possit per censuras; quoties tale speciale privilegium iidem regulares obtinuerint post dictas constitutiones.

APPENDIX III.

Hactenus de iis, in quibus regulares exempti subduntur episcopis. Nunc recensentur nonnulla, in quibus minime eis subduntur.

92. – I. In audiendis confessionibus religiosorum proprii ordinis, pro quibus episcopi approbatione non indigent; Tridentinum enim *Cap. 15. sess. 23. de Ref.* cum statuerit, neminem audire posse confessionem absque episcopi approbatione, hanc probibitionem restrinxit ad confessionem dumtaxat saecularium, etiam sacerdotum, non vero religiosorum, nec circa hos quidquam innovavit: ideoque eam emittere possunt coram confessariis ab eorum superioribus designatis, coram quibus ante Trident. poterant ex propriae religionis statutis, ex iure communi. Excipiuntur tamen moniales iisdem regularibus subiectae, quarum confessiones hodie audire nequeunt sine episcopi dioecesani approbatione, ex const. Greg. XV. « *Inscrut. bili* » et Clem. X. « *Superna.* »

II. Nec pro audiendis confessionibus illorum saecularium, qui ipsis inserviunt, ac simul sunt vere de familia, ac continui commensales eorum monasteriorum, aut collegiorum, quas excipere possunt confessarii a superioribus regularibus approbati, ex cit. const. Clem. X. « *Superna* » *11. kal. Iulii 1670.*

III. Non possunt episcopi regularibus approbatis pro audiendis saecularium confessionibus limitare aut tempus, etiam paschale, aut certa loca, aut personarum genus in iis excipiendis, nec prohibere, ne infirmrum confessiones audiant absque sua, aut parochi licentia. Possunt tamen eis praecipere sub poena suspensionis ab iisdem confessionibus audiendis, si post auditam eorumdem infirmorum confessionem, illico eorum parochum certiorem non redderent, aut oretenus, aut per scripturam apud ipsos infirmos relinquendum, ex eadem

constitut. « *Superna* » (Romae id culpabiliter non facientes, hanc suspensionem incurrunt ipso facto). Praedictae limitationes prohibitae etiam fuerunt ipsis episcopis a Congreg. Conc. cum approbatione Greg. XV. et Urbani VIII. in responso ad II. dubium inter alia sibi proposita, relata in calce const. dicti Greg. « *Inscrutabili* » *5. Feb. 1622.*

Circa tamen locum, et tempus, in quo audiri nequeunt mulierum confessiones, ex epistola enciclica Cong. S. Inquisitionis, sub *die 14. Dec. 1694.* prohibere possunt episcopi confessariis, etiam regularibus, ne eas audiant extra confessionale, nec in eius parte anteriori, sed a latere cum crate perforata, et hoc situm sit in loco publico, ut videri ab omnibus possit. Ex decr. autem S. Cong. sub *die 21. Ian. 1620. Mulierum confes. post crepusculum vespertinum, et ante auroram sine necessitate audiri non debent.*

93. – IV. Nec possunt, inconsulta Sede Apostol. omnibus simul unius conventus confessariis, iam a se, vel a suis antecessoribus approbatis, adimere facultatem audiendi confessiones; licet ex rationabili causa aliquos suspendere eis liceat, ex cit. const. « *Superna.* » Si tamen omnes simul suspenderentur, crederem eos interim tuto audire non posse confessiones, cum censurae etiam nullae, puta ex defectu iurisdictionis, timendae sint, saltem in foro externo, propter scandalum, populo non certiorato de earum nullitate.

V. Nec possunt visitare altaria ecclesiarum regularium, quibus cura animarum saecularium non incumbit, aut loca, ubi in dictis ecclesiis asservatur SS. Eucharistiae sacramentum, vel ubi audiuntur saecularium confessiones, ut ex responso Cong. Conc. ad I. dubium inter alia relata post mox cit. constit. Gregorii: excipiuntur tamen mulierum confessiones, ut supra.

VI. Nec possunt confirmare abbatissas monialium regularibus subiectarum, ex responso laudatae Congreg. ad dubium V. relatum, ut supra.

VII. Nec possunt punire eosdem regulares, degentes in parochiis monasterio unitis, si non delinquant circa curam animarum, et Sacramentorum administrationem, ex declaratione dictae Cong. Conc. relato a Fagn. in *Cap. 19. Grave gerimus, n. 35. de offic. ordinarii.*

VIII. Non possunt confessarios regulares cogere, ut accedant ad conferentias casuum conscientiae, ut ex sequenti decreto Congreg. relato a Lucio Ferraris *Prompta bibliotheca verbo Regulares art. 2. n 61.* « *Cum conventus suppressi, et postea restituti, in quibus non*

degunt de familia duodecim religiosi, sint vigore decreti, ut in parvis Innocen. X. subiecti visitationi, correctioni, et ordinaria iurisdictioni ordinariorum locorum, contigit dubitari: An religiosi confessores, et non parochi, in huiusmodi conventibus degentes compelli possint ab iisdem ordinariis, ut accedant ad conferentias casuum conscientiae? Proposito hoc dubio in S. Congr. super statu regularium, habita in pal. Vaticano die 15. Ianuarii 1682. Em. PP. censuerunt, ordin. locorum posse quidem hortari, non autem compellere religiosos confessores, non parochos, ad accedendum ad conferentiam casuum conscientiae. »

94. Episcopi tamen illarum dioecesum, quas complectitur Concilium Romanum, celebratum sub Ben. XIII. an. 1725. eos suspendere possunt ab audiendis confessionibus, si ad dictas conferentias non accedant, sicuti et ad sacrorum rituum disceptationes, quater habendas quolibet mense, necnon ad lectionem S. Scripturae, diebus, et horis ab episcopo praeficiendis, quatenus haec omnia in eorum monasteriis non habeantur, ut *T. 1. c. 9. et T. 15. c. 9.* eiusd. Conc.

IX. Non possunt praetendere, ut in visitatione clausurae monialium, regularibus subiectarum, sibi erigatur baldachinum, sed ut stratum dumtaxat praeparetur, ex decreto Cong. Conc. *19. Ian. 1686.* relato ab eodem Ferraris *loc. cit. n. 66.*

95. – X. Non possunt convenire regulares intra claustra degentes, et habentes suos conservatores, legitime electos, in causis civilibus, cum conveniri tantum debeant coram dictis conservatoribus, aut suis superioribus, ex decreto dictae Cong. relato a Fagnano in *Cap. 11. Tuarum de priv.*, et const. Pauli V. « *Religiosorum* » *14. Aug. 1607.*

XI. Non possunt eos compellere ad exhibendos libros sacristiae, in quibus adnotantur celebrationes missarum, ut inde constare possit de integra satisfactione obligationis debitae ex legato pio, ex decreto laudatae Congr. in *Urbinaten. 10. Martii 1663. ad Cap. 18. Trident. sess. 21. lib. 23. decr. pag. 456.*

XII. Non possunt visitare domum annexam ecclesiae parochiali, et a monasterio seiunctam, in quo regulares parochi habitant, ex decr. dictae Cong. relato a Fagn. in *cit. c. Grave gerimus, n. 26.*

96. – XIII. Non possunt declarare regularem, sicuti et quemcumque alium ab illorum iurisdictione exemptum, percussorem clerici, esse excommunicatum vitandum, si percussio sit tantum publica. Possunt tamen eum excommunicatum denunciare iuxta sequentes resolutiones praefatae Cong. relatas a card. Petra in *Commentar. ad*

cit. constitut. XI. Alexandri IV. sect. unic. num. 12. « *In Montulen. Iurisd. 13. Septemb. 1675. lib. 39. decretor. pag. 147. a ter. ubi ad dubium.* » *An episc. potuerit declarare incursum in censuras contentas in Can. Si quis suadente diabolo VIII. quaest. 4. sacerdotem N. subcollectorem, qui lethale vulnus publice intulit alteri sacerdoti.* Respondit: *negative quoad declarat.; posse autem denunciare, iuxta declarat. alias editam die 21. Iul. 1663. sequentis tenoris. Marsicen. Iurisd. Ut subditos suos a commercio, et communione cum iis, qui excom. titulo sunt obstricti legitime retrahere possit, prout ecclesiastica disciplina postulare videtur, suppleri quaerit Episcop. An sibi liceat, collectores d. nuncii Apostolici publicos, et notorios clericorum percussores, quamvis ab ordinarii iurisd. exemptos, excom. denunciare. S. Cong. censuit: licere. Similiter in Eystecten. 28. Aug. 1649. lib. 18. decretor. pag. 667. censuit, commendatorem oppidi Elligani ordinis Theutonici, una cum complicibus, incidisse ipso iure in censuras ob retentionem, et carcerationem sacerdotis N. illosque potuisse ab episcopo nedum moneri, verum etiam denunciari, ut ab aliis evitentur.*

Si vero percussio sit notoria possunt etiam declarare excommunicatum, ut ex pluribus decretis eiusdem Cong. a dicto Petra relatis *loc. cit. n. 13., et novissime in causa Mediolanen. Censurarum,* mox referenda in responso ad II. dubium.

97. Nota I. Quod quamvis quamplures dd. potissimum regulares sustinere conentur, regularem percussorem clerici saecularis absolvi debere non ab episcopo, cui percussus est subditus, sed a proprio superiori regulari, ac generali scilicet, aut provinciali, innixi privilegio a Bonifacio IX. concesso religioni praedicatorum, et per communicationem aliis ordinibus regularibus, in quo iisdem conceditur facultas « *absolvendi in utroque foro suos subditos iniicientes manus violentas in confratres, vel alios quoscumque cler., etiam usque ad sanguinis effusionem, et enormem laesionem* » asserentes huius privilegii revocationem non constare neque et Trid. neque ex Apostolicis constitutionibus: si tamen attendatur mens dictae Cong. Conc. contrarium tenendum est; cum enim duo monachi Montis Oliveti, *die 26. Dec. 1718.* manus violentas iniecerint in sacerdotem saecularem, cumque absoluti fuissent ab eorum abbate, concordatis sequentibus dubiis in *cau. Mediolanen. Censurarum sub die 2. Dec. 1719.* relatis *T. 1. Thes. Resolut. praefatae Cong. pag. 258.* ad V. respondit id ei *non licuisse.*

I. *An acta, hactenus facta per curiam archiepisc. Mediol. contra r. p. Antonium Petragrossa et F. Alexand. monachos, sustineantur, in casu etc.*

II. *An liceat eidem curiae archiepiscopali declarare, vel saltem denunciare excommunicatos, in vim canon. si quis suadente, dictos monachos in casu etc. et quatenus negative.*

III. *An constet de sufficienti punitione facta per dictum abbatem regularem, in casu etc. et quatenus negative.*

IV. *An, quomodo, et quibus poenis sit procedendum contra dictos monachos, in casu etc.*

V. *An licuerit eidem abbati regulari absolvere praedictos monachos a censuris si quas incurrerint in vim dicti can. si quis suadente, in casu etc.*

Ad I. affirmative, excepto monitorio, expedito die 14. Feb. 1718., necnon excepta citatione, expedita die 2. Iun. eiusd. anni. Ad II. licere (revocata tamen citatione iuxta instructionem) declarare fratrem Alexandrum, necnon p. Antonium, quatenus delictum habeatur pro notorio, et quatenus habeatur tantum pro publico, licere denunciare, idest praecipiendo suis parochis, et subditis universis, ne eos admittant intra Eccl. sibi subiectas, et non conversentur cum iisdem. Ad III. negative. Ad IV. detrudendos nomine S. C. in carcerem formalem, et per abbatem certioretur eminent. episcopus de poena delinquentibus imposita. Ad V. negative.

98. Nota II. cum Mathaeuccio *Official. curiae cap. 39. quoad privilegium canonis a num. 18. ad 21.* 1. Quod regulares eiusdem ordinis, se invicem percutientes sive intra, sive extra claustra, etiam enormiter, vigore privilegiorum, aut in recto, aut per participationem, cum clausula *pariformiter, et aeque principaliter* ordinibus regularibus concessorum, absolvi possunt ab eorum generali, aut provinciali, vel ab his deputato, non vero a superiore locali, iuxta fratrum minorum statuta: quoad alios vero regulares etiam a superiore locali, ut tenet Piselli in *Theologiae moralis sum. Part. III. tract. 2., 1. append.* Sed circa hanc facultatem unaquaeque religio ea uti debet iuxta specialia sua privilegia, et statuta. II. Quod pariter absolvi possunt a proprio superiore, ut supra, etiam si percusserint religiosum alterius ordinis, ex *Cap. 32. cum illorum, §. Si vero de sent. excom.* sed praesente huius praelato, ut illatam iniuriam condonet, et de satisfactione condigna arbitretur. Quamvis Diana

Resol. LXXVIII. id limitet, si percussio nempe non fuerit enormis; si vero fuerit enormis, sustinet, absolvendum esse a Sede Apost. per literas ad S. Poenitentiariam, absque accessu ad eamdem Sedem. III. Quod etiam moniales, regularibus subiectae, se invicem percutientes, absolvi possunt, vel ab episcopo, vel ab earum praelatis, aut a proprio confessario de ipsorum commissione, cum privilegia regularibus concessa, communicentur monialibus sibi subiectis.

99. – XIV. Non possunt episcopi examinare sententiam expulsionis a religione, latam a iudice regulari, et de eius iustitia, vel iniustitia iudicare: in decreto enim S. Congregationis Conc. de apostatis, et eiectis §. VII. praecipitur, ut provincialis, aut alius superior, ad quem spectat sententiam expulsionis ferre, teneatur hanc ordinario dumtaxat notificare, ut expulsum tamquam sibi subditum de novo factum agnoscat, gubernet, et puniat: ita de Amoeno *Tom. 1. tit. 5. verb. Poenarum genera, n. 159. et 160.*

XV. Nec ex eadem ratione possunt censuris compellere superiores reluctantes recipere expulsos, licet correctos, cum hoc spectet ad S. C. vel summum Pontificem, cui regulares immediate sunt subiecti: non obstante decretali Greg. IX. relata in *Cap. 24. de Regul.* in qua statuitur, quod si eiecti, et emendati in monasteriis suis recipi possunt, tunc superiores ordinis, monitione praevia per ecclesiasticas censuras compellantur ad ipsorum receptionem; si vero in iis recipi nequeant, collocentur in alio monasterio eiusdem ordinis: quia in ea sermo est de monachis non exemptis; si enim de iis non ageretur, non possent episcopi expulsum ab uno monasterio in alio collocare, ut cum communi firmat laudatus de Amoeno de *incorrigibilium expulsione Tom. 2. Part. III. q. 1. n. 3. et q. 10. n. 72.*

Art. 2.

De opusculo, cui titulus
Acta S. C. Sup. Stat. Reg. ab arch. Philip. secretario collecta.

Summarium.

100. Ratio redditur, cur acta ibidem relata in hoc opere inserantur.

101. Acta, quibus Pontifex institutionem S. C. super Stat. Reg. publice annunciavit.

102. De iussionibus in antecessum a S. Congr. super Stat. Reg. episcopis, et moderatoribus regularibus praesertim pro ditione Pontificia datis.

103. 104. Ratio edendi decreti de testimonialibus ordinariorum pro receptione postulantium habitum religiosum.

105. Nullus ad habitum admittatur sine testimonialibus episcopi originis et domicilii, sive agatur de domibus votorum solemnium, sive simplicium.

106. De quibusnam rebus debeant ordinari testimonium facere?

Ordinariorum conscientia gravatur.

Testimoniales gratuito tradantur.

107. Nullus ab observantia decreti eximitur; eamque in rem poenae irrogantur.

108. Sine expressa mentione huic decreto derogatum non censebitur: quae derogatio non suffragatur per privilegiorum communicationem.

109. Hoc decretum statis diebus in publica mensa legatur,

Privilegiis quibusque non obstantibus.

100. Ratio, cur editum fuerit alterum decretum de receptione novitiorum ad habitum et professionem.

111. Nemo ad habitum admittatur sine praevio duplici scrutinio, sive agatur de religiosis votorum solemnium, sive simplicium.

112. Octo sint examinatores in qualibet provincia, quorum primus erit provincialis.

113. Super admittendis, inquirat provincialis iusta ss. cc. et propria statuta.

Documenta eo pertinentia examinatoribus expendenda tradat.

Examinatores de munere fideliter adimplendo iurent; secreto suffragia ferant; conscientia gravati maneant.

Pro admissione sufficit votorum medietas cum alio suffragio.

Examen peractum scripto redigatur, et ab examinatoribus subscribatur, addito iureiurando.

Acta examinis ab generalem, vel procuratorem generalem remittantur.

Dispositio transitoria.

114. Ubi non sunt provinciales quomodo supplendum sit? Item quomodo, ubi octo examinatores haberi nequeunt?

115. Quid si una tantum sit instituti domus?

116. Praeter praedictos examinatores, alii septem examinatores generales adsint, quorum praeses erit generalis.

Procurator generalis erit examinator natus.

Quomodo examinatores eligendi sint?

117. Dispositio transitoria.

118. Quid agendum, ubi institutum unam tantum domum habet?

119. Quomodo eligendi sint examinatores generales, si capitula non adsint?

120. Acta examinis expendat generalis, ac postea procuratori generali, et duobus examinatoribus tradat.

Quid hi praestare debeant?

121. In generalis absentia procuratori generali acta remittantur, qui cetera, ut supra, peragat.

122. Admissum generalis, vel procurator generalis poterit iustis de causis respuere.

123. Praeter ea, quae dicta sunt, servari debent alia, quae cuiusvis ordinis fortasse propria fuerint.

124. Generalis quolibet semestri ad S. C. super stat. reg. de singulis novitiis admissis referat.

125. Quilibet religiosus, vel novitius impedimenta, et graves defectus novitii denunciare tenetur, si noverit: nomen denunciantis secretum servetur.

126. Magister novitiorum provinciali quolibet trimestri de his referat.

127. Duobus ante professionem mensibus voluntas novitiorum exploretur; et super quibus rebus exploranda sit?

128. Acta ad provincialem transmittantur, qui una cum magistro novitiorum, si adesse commode queat, et tribus examinatoribus definiat, an novitius sit recipiendus?

129. Si receptio facta fuerit, acta ad generalem transmittantur, qui receptum respuere potest, reprobatum nullo modo recipere eidem permissum est.

130. Ubi non sunt provinciales quid agendum?

131. Praeter hactenus dicta serventur specialia statuta.

132. Poenae contra eos, qui praefinitam hanc formam negligant.

Hoc decretum bis quotannis publice legatur.

Eidem nunquam derogatum censebitur.

Quaelibet privilegia contraria revocantur.

133. Sufficiunt testimoniales datae ab ordinario per privatas literas, et etiam genericae.

Postulantes quando possint admitti sine testimonialibus?

Suppletur per peculiares informationes, et bimestrem commorationem in conventu.

Ita suppletur etiam, si civilis auctoritas informationes dari prohibeat.

134. Super militibus suppleatur per alias informationes, et bimestrem commorationem in conventu.

Patet recursus ad S. Congr. sup. stat. reg., si episcopus testimoniales dare abnuat.

Circa donatos, et oblatos testimoniales exiguntur ante eorum susceptionem ad habitum.

Sine literis testimonialibus tam susceptio habitus, quam professio est illicita, non invalida.

135. Si generalis eodem tempore sit superior conventus, alium deputet in primo scrutinio.

Si aliquis examinator desit, quomodo subrogatio facienda sit?

Licet capitulum celebretur in fine triennii, poterit in eo fieri examinatoris electio.

136. Non est vetitum eligere examinatores ex reliquis definitoribus, assistentibus, et consultoribus.

Ubi religiosorum inopia fuerit, sufficiunt quatuor examinatores.

Alii quatuor sunt ad opportunitatem, non ad necessitatem.

137. Quomodo supplendum sit, quando postulantes nequeunt accedere ad locum primi scrutinii?

Quale debeat esse iuramentum, et super quo cadere debeat?

Decretum; ut supra, valeat etiam in Sabaudia.

Professio facta, non servata forma praedicta, est illicita non invalida.

100. Cum huic nostrae super benedictina formula lucubrationi daremus operam, ac multo ulterius in labore isto progressi iam essemus, in lucem prodiit opusculum, cui titulus « *Acta a S. C. sup.* » *stat. reg. ab A. arch. Philippensi secretario collecta – Romae 1862.* » *En typ. Rev. Cam. Ap.* » Confestim vidimus multa, eaque magni momenti ibidem reperiri, quae e re episcoporum esse circa regularium argumentum comperiebantur. Itaque diu non haesitavimus,

quominus ex eodem in ipsorum antistitum utilitatem id omne colligeremus, quod ipsorum interesse videretur. Quocirca quae parum iisdem inservire dignovimus, solummodo innuere contenti fuimus; quae vero e frequenti eorum usu fore rati sumus, ex omni parte, ac prout iacent, suppeditavimus. Non pauca ex his S. Cong. super stat. reg. ex officio cum episcopis communicavit, adeoque ipsis comperta iam sunt: quoniam vero in foliis, ut aiunt, volantibus eadem continentur, facile deperditum ire possunt; proindeque non videtur abs re heic referre, et ita meliori eorum conservationi quodammodo prospicere.

101. Principium ponunt literae encyclicae SSmi D. N. ad omnes archiepiscopos et episcopos de institutione Sac. Congregationis super statu regularium: quas excipiunt Apostolicae literae (vulgo *Breve*) ad omnes supremos moderatores, abbates, provinciales, aliosque superiores regularium ordinum super instauranda regularium disciplina. En quibus locum, qui sequitur, exscribimus eum in finem, ut inter utrumque clerum ea quae decet, concordia magis magisque foveatur solideturque. « Iamvero cum summopere optemus, ut omnes, » qui militant in castris domini unanimes uno ore honorificent Deum » et Patrem D. N. I. C., ac perfecti in eodem sensu atque sententia » solliciti sint servare unitatem spiritus in vinculo pacis, a vobis » etiam atque etiam efflagitamus, ut arctissimo concordiae et chari- » tatis foedere, summaque animorum consensione, VV. FF., episcopis » et saeculari clero coniuncti nihil antiquius habeatis, quum in opus » ministerii, in aedificationem Corporis Christi consociatis studiis » vires omnes intendere, atque aemulari semper charismata meliora. » Cum enim *una sit regularium et saecularium praelatorum, et sub-* » *ditorum exemptorum, et non exemptorum universalis ecclesia, extra* » *quam nullus omnino salvatur, quorum omnium unus est Dominus,* » *una fides, et unum baptisma; decet, ut omnes, qui eiusdem sunt* » *corporis, unius etiam sint voluntatis, et sicut fratres ad invicem* » *vinculo charitatis sint adstricti* (Clem. un. de Exces. prael.)

102. S. C. sup. stat. reg. opus instaurandae regularis disciplinae a ditione Pontificia inchoavit, literis ad eiusdem episcopos praescriptis, quibus hi cohortabantur ad quaelibet suppeditanda elementa, quibus vera religiosarum domorum conditio innotesceret, et consiliorum, quae ineunda forent, ratio suggereretur. Ad hanc rem notulam adnexuit iisdem Pontificiae ditionis episcopis proponendam,

quibus ordine recensebantur ea, quae sacer ille ordo scitu necessaria autumabat, ac per eosdem sese edoceri volebat. Alterae itidem literae dabantur moderatoribus generalibus pro monasteriis, domibus, et conventibus ditionis Pontificiae; eisdemque literis insimul uniebatur altera quaestionum notula, quibus facere satis iubebantur. Denique eadem S. C. tertiam epistolam ad moderatores generales pro monasteriis, domibus, et conventibus extra ditionem Pontificiam conscribebat, sive ibi solemnia sive simplicia vota persolverentur, qua mandabatur, ut citius, quam fieri posset, omnia quae scire opus erat, corrogarent atque remitterent, habita ad eorum normam ratione ac respectu quaestionum, quae pro coenobiis Pontificiae ditionis proponebantur. Haec acta datam Augusti 1847. praeseferunt.

103. Interim eadem S. Congr. incepto operi diligenter instabat, adeoque ineunte subsequo anno 1848. duo, quae hic referimus, decreta edenda curavit.

Decretum Sacrae Congregationis super statu regularium auctoritate Sanctissimi Domini Nostri Pii PP. IX. editum de testimonialibus ordinariorum literis requirendis in receptione illorum, qui ad habitum religiosum admitti postulant.

104. Romani Pontifices pro eorum pastorali cura, qua semper regularium familiarum bonò et splendori prospicere non omiserunt, illud superioribus pro viribus commendarunt, ut antequam ad religiosum habitum postulantes reciperent, de illorum vita, moribus, ceterisque dotibus et qualitatibus sedulo inquirerent, ne indignis ad religiosas familias, non sine maximo illarum detrimento, ostium adaperirent. Verum quamlibet moderatores ordinum diligentiam adhibeant in informationibus exquirendis, in gravi tamen, ut plurimum, versantur periculo deceptionis, nisi ab locorum antistitibus testimonium exquirant circa eorum qualitates, qui ad habitum religiosum admitti postulant: ordinarii enim vi pastoralis officii oves suas prae ceteris agnoscere possunt, et saepe saepius ea manifestare impedimenta, quae alios latent. Haec animadvertens SS. D. N. Pius PP. IX. audito voto S. R. E. Cardinalium huius Sacrae Congregationis super statu regularium, attentisque postulationibus nonnullorum episcoporum, praesenti decreto ubique locorum perpetuis futuris temporibus servando, haec, quae sequuntur, Apostolica auctoritate statuit. atque decernit.

105. – I. In quocumque ordine, congregatione, societate, instituto, monasterio, domo, sive in iis emittantur vota solemnia, sive simplicia, et licet agatur de ordinibus, congregationibus, societatibus, institutis, monasteriis, ac domibus, quae ex peculiari privilegio etiam in corpore iuris clauso, vel alio quovis titulo in decretis generalibus non comprehenduntur, nisi de ipsis specialis, individua, et expressa mentio fiat, nemo ad habitum admittatur absque testimonialibus literis tum ordinarii originis, tum etiam ordinarii loci, in quo postulans post expletum decimum quintum annum aetatis suae ultra annum moratus fuerit.

106. – II. Ordinarii in praefatis literis testimonialibus postquam diligenter exquisiverint etiam per secretas informationes de postulantis qualitatibus, referre debeant de eius natalibus, aetate, moribus, vita, fama, conditione, educatione, scientia; an sit inquisitus, aliqua censura, irregularitate, aut alio canonico impedimento irretitus, aere alieno gravatus, vel reddendae alicuius administrationis rationi obnoxius. Et sciant ordinarii eorum conscientiam super veritate expositorum oneratam remanere; nec ipsis umquam liberum esse huiusmodi testimoniales literas denegare; in eisdem tamen super praemissis singulis articulis ea tantum testari debere, quae ipsi ex conscientia affirmare posse in Domino iudicaverint.

107. – III. Omnibus et singulis superioribus regularibus, aliisque religiosis, ad quos spectat, cuiuscumque gradus sint, et instituti licet exempti, et privilegiati ac de necessitate exprimendi, etiam in virtute sanctae obedientiae huius decreti observantia districte praecipitur: et qui contra huius decreti tenorem aliquem ad habitum religiosum receperit, poenam privationis omnium officiorum, vocisque activae, et perpetuae inhabilitatis ad alia imposterum obtinenda eo ipso incurrat, a qua nonnisi ab Apostolica Sede poterit dispensari.

108. – IV. Vi cuiuscumque privilegii, facultatis, indulti, dispensationis, approbationis regularum, et constitutionum etiam in forma specifica, quam ab Apostolica Sede aliquis ordo, institutum, superior, religiosus consequeretur, numquam huic decreto derogatum esse censeatur, nisi ei expresse et nominatim derogetur, licet in concessione derogatoriae generales quamtumvis amplae apponantur. Quod si alicui instituto expresse, et nominatim dispensatio super eodem decreto aliquando concedi contigerit, aliis minime extendi poterit vi cuiuscumque privilegii, et communicationis privilegiorum.

109. – V. Quolibet anno die prima Ianuarii in publica mensa hoc decretum legatur sub poena privationis officii, ac vocis activae et passivae, a superioribus ipso facto incurrenda.

Ne autem huius decreti observantia aliqua ratione, titulo, praetextu impediatur, Sanctitas Sua quibuscumque in contrarium facientibus constitutionibus, regulis, et statutis cuiusvis ordinis, congregationis, societatis, instituti, monasterii, domus etiam in forma specifica ab Apostolica Sede approbatis, nec non cuilibet privilegio licet in corpore iuris clauso, et Apostolicis constitutionibus ac decretis confirmato, ac expressa, individua, speciali, et specialissima mentione digno, aliisque contrariis quibuscumque prorsus derogat, et derogatum esse declarat.

Datum Romae ex Sacra Congregatione super statu regularium die 25. Ianuarii 1848. – Andreas can. Bizzarri *a secretis.*

Decretum Sacrae Congregationis super statu regularium auctoritate SSmi Domini Nostri Pii PP. IX. editum de receptione novitiorum ad habitum et professionem.

110. Regulari disciplinae instaurandae, ubi collapsa fuerit, vel servandae ubi vigeat, nihil magis conducit, quam in admittendis novitiis ad habitum et ad professionem maximam curam adhibere, ut ii tantum recipiantur, qui superna vocatione ducti, morum honestate, ceterisque dotibus praediti religionem ingrediuntur cupientes Deo inservire, mundi pericula evitare, et spirituali proximorum saluti qua exemplo, qua opere ad praescriptum instituti, quod profitentur, consulere. Ex novitiis enim religionis bonum, vel malum prorsus pendet: quandoquidem hi sunt religionum semina, hi sunt novi palmites Dei vineam novellantes; sed si semina, si novitiae vites infectae sint, nonnisi fructus mali colligi possunt. Quapropter Romani Pontifices et praesertim Sixtus V. (1), Clemens VIII. (2), Innocentius X. (3), et Innocentius XII. (4), saluberrima edidere decreta, quibus leges in admittendis novitiis servandae constituebantur. Cum igitur SSmus D. N. Pius PP. IX. ab ipsis Pontificatus sui pri-

(1) Const. « *Cum de omnibus* » anni 1587.

(2) Dec. cui initium « *Sanctissimus in Christo Pater* » diei 19. Maii 1602.

(3) Instr. « *Ad Propagandam* » diei 5. Novembais 1654.

(4) Decr. « *Sanctissimus in Christo Pater* » diei 18. Iulii 1695.

mordiis pastoralis vigilantiae studia convertenda esse duxerit ad religiosarum familiarum disciplinam totis viribus promovendam, praedecessorum suorum vestigia sectando certam, stabilemque legem constituendam esse existimavit, quae in admittendis novitiis ad habitum, et professionem servari omnino deberet. Re igitur demandata S. R. E. Cardinalibus huius S. Congregationis de statu regularium a Sanctitate Sua institutae, emis patribus, universa rei ratione sedulo, diligenterque perpensa, necessarium visum est in admissione novitiorum ad habitum, et professionem partes concedendas esse nedum inferioribus praelatis, et superioribus generalibus, verum etiam nonnullis aliis religiosis viris probatae vitae, regularis disciplinae zelo ferventibus, consilio et gravitate praestantibus, ut eorum, qui religiosae familiae nomen daturi sint, indolem, ingenium, mores, ceterasque necessarias dotes accurate explorent, et sedulo investigent, quo consilio, quo spiritu, qua ratione ad regularem vitam ineundam ducantur, et eos tantum probent, quos secundum Deum idoneos esse revera constiterit. Sententiae S. Congreg. Sanctissimus in Christo Pater inhaerens ea, quae sequuntur, pro Italia, et insulis adiacentibus hoc perpetuis futuris temporibus valituro decreto Apostolica sua auctoritate statuit, atque decernit.

PARS PRIMA DECRETI

De lege servanda in probandis iis, qui ad habitum religiosum admitti postulant.

111. Art. I. Qui duplici scrutinio iuxta modum inferius exprimendum probatus non fuerit ad habitum nullo prorsus modo admittatur in quocumque ordine, congregatione, societate, instituto, monasterio, domo, sive in iis emittantur vota solemnia, sive simplicia, et licet agatur de ordinibus, congregationibus, societatibus, institutis, monasteriis, ac domibus, quae ex peculiari privilegio etiam in corpore iuris clauso vel alio quovis titulo, in decretis generalibus non comprehenduntur, nisi de ipsis specialis, individua, et expressa mentio fiat.

112. Art. II. In qualibet provincia habeantur octo examinatores, scilicet provincialis, et septem alii idonei religiosi probatae vitae, prudentia, gravitate, ac zelo disciplinae regularis praediti a capitulo

seu congregatione provinciali per secreta suffragia eligendi, ita tamen ut si in provincia sint definitores, vel consultores vel assistentes, vel alii, quocumque appellentur nomine, consiliarii provinciales, duo ex ipsis in examinatores deligantur. Examinatores in praefato munere usque ad novum provinciale capitulum seu congregationem perdurabunt.

113. Art. III. Cum aliquis ad habitum recipi postulaverit, provincialis omnia exquirat documenta, et requisita ad praescriptum ss. canonum, constitutionum Apostolicarum, decretorum S. Congregationum, ac statutorum ordinis, et diligenter inquirat circa illius qualitates, utrum nempe ab omni defectu, et impedimento immunis sit, et necessariis dotibus praeditus, religioso statui idoneus ac etiam an amore perfectioris vitae, et Deo liberius in religione serviendi seu potius levitate, aut necessitate, vel alio inordinato fine ductus admitti postulet. Deinde omnia praefata documenta et informationes tradat saltem tribus ex provincialibus examinatoribus, exclusis iis, qui postulanti sint consanguinei vel affines, ut eas absque ullo partium studio serio perpendant. Indicto examinis die provincialis cum delectis ab ipso examinatoribus conveniet, et postquam ipse, et alii examinatores iuraverint ad sancta Dei evangelia, *se quacumque humana affectione postposita fideliter munus executuros*, postulantem examinent, eoque ab examinis loco dimisso, eius documenta, qualitates, et requisita, aliaque, quae superius notata sunt, serio expendant, et deinceps per secreta suffragia iudicent an dignus sit, qui approbetur, super quibus omnibus provincialis, et aliorum examinatorum conscientia graviter onerata remaneat. Is autem probatus dumtaxat intelligatur, qui saltem unum suffragium supra medietatem obtinuerit. Si postulans praefato scrutinio probatus fuerit, examen, et scrutinium scripto fideliter exaratum provincialis, et unusquisque ex examinatoribus manu propria subscribet declarando etiam sese omnia requisita a ss. canonibus, constitutionibus et decretis apostolicis et regulis, et statutis respectivi ordinis praescripta debito modo examinasse; huiusmodi vero relationem examinis, et scrutinii, et respectivam declarationem iureiurando confirment. Quibus peractis provincialis praefatam relationem, et declarationem una cum authenticis documentis ad superiorem generalem, vel ad procuratorem generalem, prout inferius in artic. XI. explicabitur, transmittet. Ne autem huius decreti executio differatur usque ad celebrationem pro-

ximi capituli vel congregationis provincialis, interim examinatores provinciales eligantur per secreta suffragia a provinciali una cum suis definitoribus, vel assistentibus, vel aliis consiliariis provincialibus; et si huiusmodi definitores, assistentes, consiliarii in aliquo ordine desint, electio fiat a provinciali una cum quatuor religiosis graduatis, vel gravioribus, si graduati desint, eiusdem provinciae ab eodem provinciali deputandis.

114. Art. IV. In ordinibus, aliisque institutis, in quibus provinciales non existunt, vel provincialia capitula seu congregationes non celebrantur, examinatores pro unaquaque domo novitiatus eligantur iuxta superius praescriptam methodum a capitulo, dieta seu congregatione generali, et superior eiusdem domus loco provincialis habeatur, cuius erit convocare examinatores, et alia peragere, quae in artic. III. statuta sunt. Verum cum hoc in casu ob pauciorem religiosorum munerum contingere possit, ut septem examinatores eligi minime valeant, examinatores numero minores, non tamen citra quatuor, eligi poterunt. Si autem huiusmodi capitula, dietae, et congregationes generales statim non convocentur, interim electio examinatorum fiat iuxta modum in art. V. designandum.

115. Art. V. Si institutum constet aliquo tantum separato monasterio, conventu, vel domo, nec in congregationem erectum sit, et capitulum, dietam, congregationem generalem minime habeat, examinatores capitulariter per secreta suffragia a superiore, et capitularibus eiusdem monasterii, conventus, vel domus eligantur; et quoad eorum numerum serventur, quae in art. IV. definita sunt, ac in officio ad triennium perdurent.

116. Art. VI. Praeter memoratos examinatores provinciales in quolibet ordine, congregatione, societate, instituto alii septem examinatores generales constituantur, qui tamen ad quatuor reduci poterunt in iis ordinibus, et institutis, in quibus ob pauciorem religiosorum numerum septem haberi nequeant. Hi ex gravioribus, et prudentioribus religiosis viris probatae vitae, ac zelo regularis disciplinae praeditis per secreta suffragia in capitulo, dieta, vel congregatione generali eligentur, ita tamen ut si agatur de ordine, in quo sint definitores, assistentes, consultores, visitatores, vel alii consiliarii generales, duo ex ipsis in examinatores deputentur. Examinatores generales in officio usque ad futurum capitulum, dietam, vel congregationem generalem perdurabunt. Superior generalis erit

praeses cum suffragio in consilio examinatorum; et procurator generalis uti examinator natus praeter electos habendus erit.

117. Art. VII. Examinatores generales in intervallo quod intercedet a data huius decreti usquo ad celebrationem proximi capituli, dietae, vel congregationis generalis eligantur per secreta suffragia a superiore generali una cum saltem tribus religiosis graduatis seu gravioribus ordinis ab eodem generali superiore deputandis, et deligendis ex definitoribus, visitatoribus, assistentibus, vel consultoribus generalibus, si adsit.

118. Art. VIII. Si agatur de instituto, quod constituatur ex aliquo tantum separato monasterio, conventu, domo, nec in congregationem erecto, et praeter localem, alius maior superior non habeatur, superior localis probum, et idoneum deputet religiosum, ut primum scrutinium, de quo in art. III. perficiat cum examinatoribus electis iuxta art. V.; et ipse superior localis cum iis capitularibus eiusdem domus, qui locum in eodem primo scrutinio non babuerunt, secundum scrutinium in art. X. praescribendum exequetur.

119. Art. IX. Quod vero attinet ad ordines, et instituta, quae licet in congregationem, et societatem erecta sint, tamen in iis capitula, dieta, et congregationes generales vel non celebrantur, vel raro convocantur, in iisdem ordinibus, et institutis auctoritas, quae capitulis, dietis, et congregationibus generalibus circa electionem examinatorum superius attributa est, conceditur superiori generali cum definitoribus, visitatoribus, assistentibus, consultoribus, aliisque, quocumque nomine appellentur, consiliariis generalibus, ita tamen ut si defininitores, assistentes, aliique consiliarii generales non sint saltem quatuor, superior generalis alios graves, et idoneos religiosos eis adiungat ad enunciatum saltem numerum constituendum: quae religiosorum deputatio potiori ratione fieri debeat, si in ordine, et instituto definitores, assistentes, aliique consiliarii generales non reperiantur. Quibus in casibus electio examinatorum fiat per secreta suffragia quolibet triennio, nec lectores teneantur duos definitores, assistentes, vel alios consiliarios generales inter examinatores adnumerare.

120. Art. X. Cum autem superior generalis relationem examinis et scrutinii, ac enunciatam superius declarationem cum authenticis documentis ad praescriptum art. III. receperit, ipse omnia accurate percurrat, ac per singulas partes expendat, per secretas etiam inqui-

sitiones sedulo investigando, num tenor huius decreti servatus fuerit, et an adversus candidatum et primum scrutinium aliqua exceptio inveniatur. Quibus peractis superior generalis praefatam relationem, declarationem, et documenta ac requisita tradat procuratori generali, et saltem aliis duobus examinatoribus generalibus, qui cum candidato nullo consanguinitatis, vel affinitatis vinculo coniuncti sint; et quatenus procurator generalis non adsit, tribus saltem examinatoribus generalibus, ut omnia perpendant iuxta modum in art. III. designatum. Postea vero indicto die conveniant, et praestito tam a superiore generali quam a procuratore generali et ceteris examinatoribus, ut supra, iuramento, reque mature perpensa, per secreta suffragia definiant, an approbatio facta in primo scrutinio confirmanda sit, vel revocanda, super quibus omnibus conscientia superioris generalis, et examinatorum graviter onerata remaneat. Tunc autem approbatio confirmata intelligatur, quando eius favore saltem unum suffragium supra medietatem habeatur.

121. Art. XI. Si superior generalis Romae non resideat, acta, de quibus in art. III., ad procuratorem generalem Romae morantem transmittenda erunt (valde enim expedire visum est secundum scrutinium Romae fieri), dummodo tamen idem procurator tres saltem examinatores generales Romae habeat, vel eos ad urbem commode vocare possit. Quo in casu quoad praemissa omnia vices superioris generalis gerat. Quod si examinatores generales nec Romae degant, nec commode vocari possint, eadem acta ad superiorem generalem, etsi alibi moretur, transmittantur, ut ea peragat quae in artic. III. statuta sunt.

122. Art. XII. Superior generalis, sive ipse, sive procurator generalis secundo scrutinio praefuerit, poterit candidatum ex iustis, et rationalibus causis reiicere, licet fuerit ab examinatoribus in utroque scrutinio probatus; numquam vero admittere eum, qui fuerit ab examinatoribus reprobatus.

123. Art. XIII. Ut vero candidatus definitive ad habitum recipiatur praeter praescriptam legem, et formam, cui omnes omnino sese conformare debent, servanda etiam erunt, quae a constitutionibus et statutis respectivi ordinis circa receptionem ad habitum ulterius praescribuntur, in ea tamen parte dumtaxat, quae huic decreto non opponitur.

124. Art. XIV. Superiores quolibet semestri ad hanc S. Congregationem super statu regularium summarie referant de singulis no-

vitiis ad habitum receptis, de uniuscuiusque aetate, patria, aliisque qualitatibus, et respectivis documentis, nec non de actis confectis pro receptione, deque observatione huius decreti.

PARS SECUNDA DECRETI

De lege servanda in admittendis novitiis ad professionem.

125. Art. I. Quicumque ex religiosis, et novitiis alicuius ordinis, congregationis, societatis, instituti, monasterii, domus, de quibus part. I. decret. art. I., cognoverit novitium sui instituti aliquo impedimento, vel gravi defectu praepeditum esse ad religiosum statum rite assumendum, impedimentum ipsum et defectum superiori conventus novitiatus, vel provinciali, vel superiori generali manifestare teneatur. Superiores vero denunciantis nomen secretum retineant.

126. Art. II. Prope terminum cuiusque trimestris novitiatus magister novitiorum provinciali de agendi ratione cuiusque novitii scripto referat.

127. Art. III. Duobus mensibus ante professionem provincialis sive per se, sive per alium idoneum religiosum sibi benevisum novitii voluntatem diligenter exploret an coactus, an seductus sit, quo spiritu ad statum religiosum ductus, an sciat quid agat, an obligationes status religiosi, et regulae agnoscat: secreto audiat tum magistrum novitiorum, tum novitios nec non religiosos etiam conversos conventus seu domus novitiatus circa novitium ad professionem admittendum. Quo facto capitulum conventuale eiusdem conventus, seu domus convocet, ut capitulares per secreta suffragia declarent, an novitius ad professionem admitti possit. Deinceps omnium actorum et resultantium relationem scripto exaratam propria manu subscribat, quin tamen eos, qui secreto deposuerint, ullo modo in aliquod discrimen adducat.

128. Art. IV. Huiusmodi relationem provincialis tribus saltem examinatoribus provincialibus communicet; et condicto die convocet praefatos examinatores et novitiorum magistrum, et praestito ab omnibus superius enunciato iuramento, magister novitiorum referat de novitii agendi ratione in novitiatu servata, de eius libertate, vocatione et idoneitate ad statum religiosum, et declaret, utrum ipse in Domino existimet novitium ad professionem tuto admitti posse. Si vero magister novitiorum vel ratione distantiae, vel alia legitima

causa ad locum scrutinii commode accedere nequeat, transmittat super praemissis relationem in scriptis, illamque iuramento confirmet, et propria manu subscribat. Provincialis deinceps et examinatores per secreta suffragia definiant, an novitius necessariis dotibus praeditus sit, ut ad professionem tuto admitti possit, super quo eorum conscientia graviter onerata remaneat.

129. Art. V. Si novitius probatus fuerit, provincialis de omnibus instructum reddat superiorem generalem, qui ulterioribus informationibus, quatenus necessarium iudicaverit, requisitis, approbationem revocet, vel confirmet, prout in Domino iudicaverit, quin tamen umquam permittere possit professionem novitii, qui ab examinatoribus provincialibus reprobatus fuerit.

130. Art. VI. In iis institutis, in quibus provinciales non existunt, sint illorum loco ad effectum, de quo agitur, superiores domus novitiatus.

131. Art. VII. Si quid ulterius exigant constitutiones, et regulae alicuius ordinis, et instituti in admittendis novitiis ad professionem, id servandum etiam erit in ea dumtaxat parte, quae tenori huius decreti minime contraria sit.

132. Ut autem suprascriptum decretum quoad utramque eius partem executioni omnino demandetur, Sanctitas Sua omnibus ad quos spectat etiam in virtute sanctae obedientiae districte praecipit plenam illius observantiam; et quemlibet superiorem cuiuscumque gradus sit, et instituti quantumvis exempti, et privilegiati etiam de necessitate exprimendi, qui non servata huius decreti forma novitium ad habitum, vel professionem receperit, poenae ipso facto incurrendae privationis omnium officiorum, vocisque activae, et perpetuae inhabilitatis ad alia in posterum obtinenda plane subiicit, a qua nonnisi ab Apostolica Sede poterit dispensari. Mandat etiam singulis superioribus idem decretum quolibet anno in omnibus monasteriis, conventibus, collegiis et domibus die prima ianuarii, et dominica prima iulii in publica mensa legi sub poena privationis officii, ac vocis activae, et passivae ipso facto incurrenda. Decernit insuper vi cuiuscumque privilegii, facultatis, indulti, dispensationis approbationis regularum, et constitutionum etiam in forma specifica, quam ad Apostolica Sede aliquis ordo, institutum, superior, religiosus consequeretur, numquam huic decreto derogatum esse censeri, nisi ei expresse, et nominatim derogetur, licet in concessione dero-

gatoriae generales quantumvis amplae apponantur: quod si alicui instituto expresse, et nominatim dispensatio super eodem decreto aliquando concedi contigerit, aliis minime extendi posse vi cuiuscumque privilegii, et communicationis privilegiorum. Tandem Sanctitas Sua nec huius decreti observantia aliqua ratione, titulo, praetextu impediatur quibuscumque in contrarium facientibus constitutionibus, regulis, et statutis cuiusvis ordinis, congregationis, societatis, instituti, monasterii, domus etiam in forma specifica ab Apostolica Sede approbatis, nec non cuilibet privilegio licet in corpore iuris clauso, et Apostolicis constitutionibus ac decretis confirmato, ac expressa, individua, speciali, et specialissima mentione digno, aliisque contrariis quibuscumque Apostolica auctoritate prorsus derogat, et derogatum esse declarat.

Datum Romae ex Sacra Congregatione super statu regularium die 25 Ianuarii 1848. – Andreas can. Bizzarri *a secretis.*

133. Proxime succedunt in eodem opusculo declarationes an. 1851. editae, quas pariter suis verbis heic adiicimus.

DECLARATIONES

A Sanctissimo D. N. PIO PP. IX. approbatae ad decreta incipien. « Romani Pontifices » *et* « Regularis disciplinae » *a Sacra Congregatione super statu regularium edita die 25. Ianuarii 1848.*

Declarationes super decreto « *Romani Pontifices* » ubique locorum servando.

1. An sufficiant testimoniales datae ab ordinariis per literas privatas?

Resp. Affirmative.

2. Utrum sufficiant testimoniales, in quibus ordinarii non testantur in specie de iis omnibus, quae in decreto «*Romani Pontifices*» praescribuntur, sed dumtaxat in genere referunt de qualitatibus postulantis?

Resp. Ad 2. Affirmative, sed a superioribus regularibus serventur alia de iure servanda ad singulas qualitates postulantium cognoscendas.

3. Quid agendum si ordinarii respondeant se postulantes non agnoscere?

Resp. Posse postulantes admitti ad habitum, et novitiatum, si ordinarius a superiore requisitus expresse respondeat sese circa qualitates postulantis informare non posse, quia illum non agnoscit, dummodo tamen testimonialium defectui per aliam accuratam informationem, et fide dignam relationem suppleatur, et serventur alia de iure servanda; et postulantes antequam ad habitum admittantur maneant saltem per tres menses in conventu, ibique diligenter probentur.

4. Utrum superiores admittere possint ad habitum sui ordinis postulantem, absque literis testimonialibus ordinarii, quando hic affirmat non posse eas dare quia prohibitus ab auctoritate civili?

Resp. Sufficere testimonium ordinarii datum etiam per privatas et secretas epistolas; sed si ordinarius a superiore requisitus testimoniales ob expositam superius causam quovis modo dare renuat, posse postulantem admitti, supplendo testimonialium defectui per aliam accuratam informationem, et fide dignam relationem.

134. — 5. Utrum superiores possint ad habitum ipsum admittere milites, de quibus ordinarii affirmant se non posse in Gallia informare cum nullos delegatos in exercitu habeant, nec parochi ullam de his notitiam habere possint?

Resp. Affirmative si ordinarius a superiore requisitus respondeat se informare ob dictam rationem non posse, dummodo testimonialium defectui per aliam accuratam informationem, et fide dignam relationem suppleatur, et serventur alia de iure servanda; et insuper postulantes antequam admittantur ad habitum saltem per tres menses maneant in conventu, ibique diligenter probentur.

6. Quid agendum sit, quando ordinarii nolunt dare literas testimoniales non aliam ob causam, nisi quia opponuntur ingressui postulantis in religionem?

Resp. Ordinarios, prout in art. 2. decreti « *Romani Pontifices* » praescribitur, non posse testimoniales literas denegare; si tamen eas dare recusent recurrendum erit ad Sac. Congregationem super statu regularium.

7. In his ordinibus, in quibus praeter conversos laicos habentur donati seu oblati, testimoniales exigendae sint ante susceptionem habitus donatorum et oblatorum vel potius conversorum?

Resp. Ante susceptionem habitus donatorum, et oblatorum.

8. An sit nulla susceptio habitus sine literis testimonialibus?

Resp. Susceptionem habitus esse illicitam, non tamen invalidam: testimoniales literas omissas in receptione ad habitum quamprimum obtinendas esse, alias novitii admitti minime poterunt.

9. Utrum sit invalida professio si fiat omissis testimonialibus literis?

Resp. Non esse invalidam, sed illicitam.

DECLARATIONES SUPER DECRETO « *Regulari disciplinae* »
IN ITALIA, ET INSULIS ADIACENTIBUS SERVANDO.

135. Si superior generalis alicuius ordinis, in quo provinciales non habeantur, sit eodem tempore superior conventus, seu domus novitiatus, quomodo se gerere debeat superior ipse in perficiendo primo scrutinio?

Resp. Superior generalis deputet ad effectum, de quo agitur, probum, et idoneum religiosum, et una cum praescriptis examinatoribus primum scrutinium perficiat.

2. Si aut per obitum, aut per renunciationem, aut alia quacumque causa numerus examinatorum provincialium, vel generalium in parte, vel etiam totaliter deficiet, nec tempus celebrationis capituli, vel dietae advenerit, quomodo ad eorumdem examinatorum electionem procedendum erit?

Resp. Servetur methodus in decreto « *Regulari disciplinae* » (Art. III. et IV. in fine, et Art. VII.) praescripta pro electione examinatorum, qui eligendi erunt statim post latum idem decretum, et ante celebrationem proximi futuri capituli, vel dietae: examinatores sic electi in officio perdurent usque ad celebrationem proximi capituli, vel dietae. Quae methodus etiam servetur quando ex S. Sedis dispensatione capitula, vel dietae non celebrantur, et electio superiorum per decretum S. Sedis, vel per schedas fiat.

3. In aliquibus institutis capitula provincialia ordinarie celebrantur prope finem triennii, et in praeparationem capituli generalis, quin in ipsis eligatur superior provincialis. Quomodo hoc in casu ad electionem examinatorum provincialium procedendum erit?

Resp. Examinatores provinciales eligendi erunt a capitulo provinciali licet illud celebretur in fine triennii, et dumtaxat in praeparationem capituli generalis. Quod si aliqua vice capitulum provinciale non convocetur, electio ad consultam provincialem ad hunc effectum convocandam spectabit.

136. — 4. An ad officium examinatorum sive generalium, sive provincialium ita duo definitores, vel assistentes, vel consultores generales, seu provinciales eligi debeant, ut alii examinatores ex reliquis definitoribus, assistentibus, consultoribus eligi nequeant?

Resp. Negative.

5. Utrum in ordinibus, et congregationibus, quae licet habeant capitula provincialia, tamen religiosorum inopia laborant, eligendi sint septem examinatores, vel quatuor tantum sufficiant?

Resp. Negative ad primam partem; affirmative ad secundam. Ut vero omnis ambigendi causa, quae ex erronea decreti interpretatione originem habeat, auferatur, sciant omnes ad quos pertinet, in ordinibus tam amplis, quam exiguis sufficere tres examinatores provinciales, praeter superiorem provincialem ad primum scrutinium; et tres examinatores generales praeter superiorem generalem ad secundum scrutinium peragendum, et alios examinatores ad opportunitatem, et commoditatem eligendos esse.

137. — 6. In articulo III. decreti « *Regulari disciplinae* » praescribitur, ut postulantes accedere debeant ad locum primi scrutinii, ut ab examinatoribus provincialibus personali examini subiiciantur. Saepe saepius accidit, ut huiusmodi examen personale absque notabili incommodo postulantium fieri nequeat sive ob expensas, sive ob loci distantiam. Quapropter nonnulli superiores regulares expostularunt, quomodo in huiusmodi casibus sese gerere debeant?

R. Provincialis (et in institutis, in quibus provincialis non existit, is qui eius partes iuxta decretum adimplere debet) cum tribus examinatoribus, ad peragendum examen personale postulantium, quando vel ob loci distantiam, vel ob aliam rationabilem causam postulantem ab accessu personali dispensare iudicaverint, possint deputare religiosum sui ordinis, quem in domino idoneum revera existimaverint, si examen fiat in loco, ubi conventus ordinis reperitur; secus aliquam personam ecclesiasticam sive ex clero saeculari, sive ex clero regulari, dummodo episcopus loci, vel eius vicarius generalis eam idoneam iudicaverit transmissa examinatori deputato instructione circa ea super quibus postulans examinandus erit. Verum religiosus, vel alia persona ad examen perficiendum deputata transmittere teneatur relationem examinis ab ipso vel ipsa subscriptam iuramento firmatam, *quo profiteatur sese fideliter munus suum adimplevisse quacumque affectione postposita*. Quibus peractis provincialis

dictam relationem tribus examinatoribus exhibere debeat; ut scrutinium, de quo in eodem art. III. decreti, in reliquis perficiatur, et cetera omnia, quae in decretis praescribuntur.

7. Nonnulli examinatores nimis anxii sunt in praestando iuramento, quo declarare debent « *se omnia requisita a sacris canonibus, constitutionibus, et decretis apostolicis* praescripta *debito modo examinasse* » cum omnes tuto scire possint quaenam sint omnia huiusmodi requisita; expostularunt propterea ut a Sacra Congreg. super praemissis instructio detur, qua tuto procedi possit.

Resp. Iuramentum quoad requisita, et examen qualitatum referri dumtaxat ad requisita, et qualitates *expresse* et *speciatim* praescriptas in constit. Sixti V. incipien. « *Cum de omnibus* » cum moderatione Gregorii XIV., et in decreto Clem. VIII. cui initium « *Cum ad regularem disciplinam,* » nec non in regulis, et constitutionibus respectivi ordinis, seu instituti. Et iuramento satisfieri si ea moralis diligentia adhibeatur, quae a viris probis, et timoratae conscientiae adhiberi solet.

8. An decretum « *Regulari disciplinae* » vim habeat in Sabaudia?

Resp. Affirmative.

Datum Romae ex Sacra Congregatione super statu regularium die 1. Maii 1851. Andreas can. Bizzarri *protonot. Apost. a secretis.*

ALIA DECLARATIO A SANCTITATE SUA
APPROBATA DIE 16. IANUARII 1852.

1. Quaeritur an sit nulla, vel tantum illicita professio facta non servata *prius* forma decreti « *Regulari disciplinae?* »

Resp. Esse tantum illicitam, non vero nullam?

Art. 3.

Eiusdem argumenti continuatio.

Summarium.

138. Novitii et professi alterius congregationis, si fuerint saecularizati, cum testimonialibus ordinarii, recipiuntur in religionem, professi non saecularizati cum testimonialibus sui superioris; videlicet generalis, provincialis, aut superioris localis. Quid si pluribus in locis commorati fuerint?

In Hispania pro militibus testimoniales petantur tam ab ordinario originis, quam a patriarca Indiarum.

Iuramentum ab examinatoribus emittendum est toties quoties examen fit.

139. In civitate *Luisville* in America, ubi sunt cives vel viatores, pro postulantibus e coetu clericali, testimoniales petendae sunt ab ordinario, qui contulit ordinationem, et ab aliis, penes quos ultra annum postulantes commorati fuerint.

Fides baptismalis ante susceptionem habitus exhibeatur.

Postulans, qui ad alterum institutum pertinet, exhibeat testimoniales ordinarii, si sit novitius; si sit professus, obtenta venia Apostolica, praebeat testimonium sui superioris.

140. Literae encyclicae S. Congr. super statu reg. de votorum simplicium professione.

Ratio huiusmodi emanandae dispositionis.

141. Novitiatu rite absoluto, simplicia vota emittantur a clericis post sexdecim annos, a conversis post viginti et unum annum; nisi maius tempus specialia statuta requirant.

142. Post triennium solemnia vota emitti possint, nisi longius intervallum aliunde requiratur.

Hoc intervallum poterit generalis producere, non tamen ultra annos 25.

Quomodo supplendum, si generalem instituta non habeant?

Decreta alias edita serventur.

Haec lex tempus futurum afficit.

143. Vota haec triennalia perpetua sunt ex parte voventis.

Dispensatio pertinet ad S. Sedem.

Sed ordo potest voventem dimittere, ac dimissio votorum solutionem secum fert.

144. A quo dimissio peragi debeat? quomodo, et an infirmitas iusta dimissionis causa sit?

145. Voventes participes fiunt gratiarum, ac privilegiorum ordinis.

Superiores dare possunt testimoniales ad tonsuram, ac minores ordines.

Professi simpliciter quando suffragii iure gaudeant?

Dominium radicale interim conservant, minime vero actuale.

Debent manere in domo professorii, et vitam communem observare.

Ad vota solemnia requiritur professio expressa, nec sufficit tacita, quae abrogatur.

Hactenus dicta post const. « *Ad universalis* » pertinent ad omnes ordines.

146. Professi simpliciter non tenentur ad privatam officii recitationem ;

Sed tenentur ad chorum, et aliarum regularum observantiam.

147. Non possunt ordinari titulo paupertatis.

Provinciales quando possint dispensare super defectu natalium?

Simpliciter professi, licet ultra 25. annos nati, debent expectare triennium pro votis solemnibus.

Cum dimissis ordinarii se gerant eo modo, quo cum ceteris dioecesanis.

148. Per votorum simplicium professionem haud solvitur matrimonium ratum non consummatum: sed recurri potest ad S. Sedem pro votis solemnibus ante tempus emittendis.

149. Professi simpliciter Melitenses possunt admitti ad tonsuram et minores ordines absque titulo patrimoniali, non obstante motuproprio Piano.

Si exeant, in clerum saecularem recipiantur, et quamprimum titulo ordinationis provideantur.

150. Professi simpliciter licet suffragium habeant in capitulis conventualibus, id tamen non valet pro receptione ad vota solemnia.

Reiectio professi per so causa iusta non est, ut quis ab ordine dimittatur, nulla alia addita inquisitione et informatione.

Reiectum a capitulo non impeditur generalis admittere; quin hic capitulum conventuale tenetur audire, non sequi.

151. Constit. super nullitate votorum solemnium non praemissa professione votorum simplicium; et cur ea edita fuerit?

152. Nulla est, et omnino irrita votorum solemnium professio sive clericorum, sive conversorum, nisi ante triennium vota simplicia fuerint emissa ad normam decretorum, de quibus supra.

153. Quando professi simpliciter dominium radicale abdicabunt?

138. Bme Pater – Superior carmelitarum discalceatorum provinciae Aequitaniae in Gallia ad pedes S. V. humillime provolutus expostulat declarationem ad sequentia dubia super observantia decreti « *Romani Pontificis* » editi die 25 Ianuarii 1848.

1. Quando postulantes novitii, vel professi alicuius congregationis petunt admitti ad nostram religionem, litterae testimoniales petendae sunt a superioribus alterius congregationis in qua fuerunt, vel ab ordinario?

2. Si a superioribus, an a superioribus generalibus, vel localibus, et quid si in diversis domibus, vel conventibus fuerint?

3. In Hispania adest patriarcha Indiarum, qui iurisdictionem exercet in universo exercitu per suos capellanos: litcrae testimoniales pro militibus petendae sunt a praedicto patriarcha, vel ab ordinario?

Quam Deus etc.

Ex audientia SSm̃i die 5. Novembris 1852. SSm̃us propositis dubiis respondendum mandavit, scilicet.

Ad 1. Quoad novitios, et professos, qui in congreg., vel ordino permanent, a superioribus.

Ad 2. Possunt peti vel a superioribus generalibus vel a provincialibus: vel quatenus agatur de congreg. et ordine, in quo provinciales non habeantur, loco provincialium a superioribus localibus. Et si professus in diversis domibus, vel conventibus commoratus fuerit, sufficere testimoniales superioris generalis, vel superioris provinciae vel domus, (quatenus provincialis non habeatur) in qua postremo tempore moratur. Caeterum huiusmodi superiores antequam testimoniales concedant, diligenter inquirere debeant de qualitatibus religiosi.

Ad 3. Petendae erunt tam ab ordinario originis, quam a patriarcha. A. Bizzarri *a secretis*.

Propositum est ab Em̃o Scitowoski visitatore apostolico dubium « An iuramentum praescriptum in decreto « *Regulari disciplinae* » » emitti debeat ab examinatoribus tantum dum munus suscipiunt, » vel potius toties quoties examen conficiunt? »

SSm̃us in audientia 12. Ianuarii 1855. « declaravit iuramentum » toties, quoties examen habendum sit, praestandum.» A. Archiepiscopus Philippensis *secretarius*.

139. Bm̃e Pater – Eutropius abbas trappensium Gethsemani dioecesis Ludovicopolitanae in America animadvertens, Americam esse regionem eorum, qui eo commigrant, vel iter faciunt, omni cum obsequio implorat, ut Sanctitas vestra dignetur declarare,

1. An satis sit exigere a postulantibus ecclesiasticis testimoniales episcopi literas, qui ipsis contulit ordines, vel necessaria etiam sit

fides testimonialis episcopi dioecesis, in quo ultimo loco commorati sunt.

2. Quoniam maxima postulantium laicorum pars ex Hibernia sunt vel Germania, illud necessario accidit, ut, antequam habeatur fides baptismalis, literae in Europam mitti, et responsum per plures menses expectari debeat, et quandoque nullimode accipiatur; hinc quando adest certitudo moralis, quod baptizati fuerint, admittine possunt saltem provisorie ad vestitionem post duos circiter probationis menses?

3. Si postulans iam religiosus est alterius congregationis aut instituti regularis satis ne erit expostulare testimonialem fidem superioris, a quo dependet?

S. Congregatio super statu regularium vigore specialium facultatum a SSmo D. N. Pio PP. IX. concessarum propositis dubiis respondendum censuit, prout respondet.

Ad 1. Si agatur de postulantibus in sacris ordinibus constitutis sufficere testimoniales episcopi, qui ordines sacros legitime eis contulit, una cum testimonialibus ordinariorum dioecesum, in quibus deinde ultra annum in unaquaque dioecesi commorati fuerint.

Ad 2. Documentum recepti baptismatis exhibendum esse ante admissionem ad habitum.

Ad 3. Quoad novitios alterius ordinis, et professos saecularizatos testimoniales literas petendas esse ab ordinario: quoad professos, qui in congreg. vel ordine actu permanent dummodo ab Apostolica Sede facultatem ad alium ordinem transeundi obtinuerint, testimoniales literas petendas esse a superioribus, nempe vel a superioribus generalibus, vel a provincialibus ordinis a quo: vel quatenus agatur de congregatione, et ordine in quo provinciales non habeantur, loco provincialium a superioribus localibus; et si professus in diversis domibus, vel conventibus commoratus fuerit, sufficere testimoniales superioris generalis, vel provincialis vel superioris domus (quatenus provincialis non habeatur) in qua postremo tempore moratur. Caeterum huiusmodi superiores antequam testimoniales concedant diligenter inquirere debeant de qualitatibus religiosi. Datum Romae ex Secretaria eiusdem S. Congregatione super statu regularium hac die 29. Maii 1857. A. Archiepiscopus Philippensis *secretarius*.

Encyclicae literae S. Congregationis super statu regularium de votorum simplicium professione.

140. Rme Pater – Neminem latet, tristissimis hisce temporibus quibus inimici Crucis Christi humana divinaque omnia pessundare, ac mores pervertere student, maximam adhibendam esse curam, sollicitudinem, diligentiam ad eorum spiritum, uti par est, probandum, qui vota solemnia Deo nuncupare postulant, ne quis admittatur, qui saeculi contagione pollutus, tamquam ovis morbida electum Christi gregem inficiat, vel verae vocationis expers, et suscepti instituti poeniteat, et gravem sodalibus molestiam afferat cum disciplinae perturbatione, et regularis observantiae discrimine. Hinc porro evenit, ut qui ex adverso sunt, contra regulares familias, licet de christiana et civili republica optime meritas, pleno ore blaterent, et culpam quae paucorum est, in universum coetum conferant. Ex quo non levi religionis damno debita christiani populi erga religiosas familias opinio et reverentia vel maxime imminuta. Siquidem regulares viri propriae vocationis assidue memores esse debent, et omnium virtutum spendore fulgere, atque ex proprii instituti regula nullis curis nullisque laboribus parcere, ut maiorem Dei gloriam ac sempiternam hominum salutem procurare queant. Quod si semper, hisce praesertim temporibus, ab ipsis maiore studio et contentione est praestandum, cum populi, licet omnigenis insidiantium hominum erroribus fraudibusque misere decepti, tamen et veritatis luce, ac sanctissimae nostrae religionis auxilio se maxime indigere sentiant. Quocirca regulares viri, qui auxiliares ecclesiae milites merito semper dicti et habiti sunt, nihil nunc intentatum relinquere debent, ut qua opere, qua voce, qua exemplo errorum tenebras dissipent, hominumque mentes divinae nostrae religionis lumine illustrent, errantes in omni bonitate patientia ac doctrina ad veritatis salutis semitas perducant, vitiorum germina radicitus evellant, ac pietatem religionem omnemque virtutem ubique foveant, excitent ac propagent. Ut autem haec prospere feliciterque agere et consequi valeant, charitatem in primis praeseferant oportet, quae virtutum omnium parens et altrix, quaeque patiens atque benigna omnia suffert, omnia sustinet, et idcirco necesse est religiosos ipsos viros arctissimo charitatis vinculo inter se esse coniunctos, quo concordissimis ani-

mis, consociatisque studiis praeliantes bella Domini, et quaerentes unice quae Christi sunt, possint Dei eiusque sanctae ecclesiae regnum magis in dies extendere.

Cum igitur ecclesia prudenti quadam oeconomia ingruentibus malis iuxta rerum ac temporum adiuncta provide sapienterque occurrere soleat, Sanctissimus Dominus Noster Pius PP. IX. religiosos ordines praecipua benevolentia prosequens, et ab iis huiusmodi mala avertere cupiens, rem defendam voluit ad S. Congregationem super statu regularium, ut pp. cardinales, rebus accurate discussis, proponerent quidquid in Domino expedire existimassent. Itaque auditis eorumdem cardinalium sententiis, universaque rei ratione sedulo perpensa, haec quae sequuntur, quoad religiosas virorum familias, in quibus solemnia vota emittuntur, ex Apostolicae auctoritatis plenitudine statuit atque decernit, atque ab omnibus, ad quos spectant, ex obedientiae praecepto observari et executioni demandari districte iubet, et contrariis quibuscumque, etiam speciali et individua mentione et derogatione dignis, derogat, ac plene derogatum esse declarat.

141. Peracta probatione et novitiatu ad praescriptum S. Concilii Tridentini, constitutionum Apostolicarum, et statutorum ordinis a S. Sede approbatorum, novitii vota simplicia emittant postquam expleverint aetatem annorum sexdecim ab eodem Tridentino Concilio statutam, vel aliam maiorem, quae forsan a statutis proprii ordinis a S. Sede adprobatis requiratur; et quoad laicos et conversos postquam ad eam pervenerint aetatem, quae in constitutione Clem. VIII., incipien. « *In supremo* » praefinita est.

142. Professi post triennium a die, quo vota simplicia emiserint, computandum, si digni reperiantur, ad professionem votorum solemnium admittantur, nisi fortasse pro aliquibus locis, uti nonnullis institutis indultum est, professio votorum simplicium ad longius tempus iam concessa fuerit. Poterit vero superior generalis, ac etiam superior provincialis ex iustis et rationabilibus causis professionem votorum solemnium differre, non tamen ultra aetatem annorum vigintiquinque expletorum. Si vero in ordine seu instituto provinciales non habeantur, eadem differendi professionem votorum solemnium facultas attribuitur etiam superiori domus novitiatus, de consensu tamen magistri novitiorum, et duorum religiosorum, qui in instituto aliquo gradu insigniti sint.

Decreta S. Congregationis super regularium incipien. « *Romani Pontifices* » et « *Regulari disciplinae* » anno 1848. promulgata omnino serventur in receptione ad habitum, novitiatum et professionem votorum simplicium.

Quae de votis simplicibus emittendis superius sancita sunt, servanda erunt relative ad eos, qui post datam praesentium ad habitum admittentur.

Haec sunt quae tibi ex mandato Sanctitatis Suae significanda erant, ut ea religiosis tuo regimini subiectis denuncies, et interim fausta a domino adprecor.

Datum Romae ex S. Congreg. super statu regul. die 18. Martii anno 1857. – Tui studiosus A. Archiepisc. Philippen. *secretarius.*

DECLARATIONES

143. SSmus D. N. Pius PP. IX. attentis precibus magistri generalis ordinis praedicatorum S. Dominici, haec, quae sequuntur, circa naturam et qualitatem votorum simplicium, in encyclicis huius S. Congregationis super statu regularium die 19. Martii 1857. praescriptorum, et circa obligationes ac privilegia illorum qui ea emittent, pro eodem ordine praedicatorum decernenda statuit, prout praesentis decreti tenore Apostolica auctoritate decernit atque constituit.

I. Vota simplicia, de quibus agitur, perpetua erunt ex parte voventis, utpote quae tendunt ad emittenda deinde vota solemnia, in quibus perfectionem et complementum accipient.

II. Eorumdem votorum simplicium dispensatio reservata est Romano Pontifici, cui professi gravibus urgentibus causis preces porrigere poterunt.

III. Verum eadem simplicia vota solvi etiam possunt ex parte ordinis in actu dimissionis professorum, ita ut data dimissione professi, ab omni dictorum votorum vinculo et obligatione eo ipso liberi fiant.

144. - IV. Facultas autem dimittendi professos votorum simplicium, de quibus agitur, spectat ad magistrum generalem ordinis cum suo generali consilio. Idem magister generalis cum suo generali consilio poterit in casibus extraordinariis, et praesertim pro regionibus et locis longinquis ad dimissionem decernendam subdelegare probos et prudentes religiosos, qui saltem tres esse debent.

V. Licet ad decernendam dimissionem neque processus neque iudicii forma requiratur, sed ad eam procedi possit sola facti veri-

tate inspecta, tamen superiores procedere debent summa charitate, prudentia, et ex iustis et rationabilibus causis, quacumque humana affectione remota, secus eorum conscientia graviter onerata remaneat. Nemo autem ex causa infirmitatis post professionem votorum simplicium superventae dimitti poterit.

145. – VI. Professi dictorum votorum simplicium participes erunt omnium gratiarum et privilegiorum, quibus professi votorum solemnium in memorato ordine legitime utuntur, fruuntur, et gaudent.

VII. Superiores regulares, ad quos spectat, concedere poterunt huiusmodi professis literas dimissorias dumtaxat ad primam tonsuram, et ad ordines minores, servatis tamen de iure servandis, et praesertim quae circa ordinationes regularium ab Apostolica Sede praescripta sunt.

VIII. Anni professionis, qui in dicto ordine requiruntur, ut quis voce activa et passiva gaudeat, et ad officia admitti possit, a die emissionis votorum simplicium computentur; et professi votorum simplicium suffragium habeant in actis capitularibus sui conventus, quatenus et prout habent solemniter professi.

IX. Professi votorum simplicium dominium *radicale*, uti aiunt, suorum bonorum retinere poterunt, sed eis omnino interdicta est eorum administratio, et reddituum erogatio atque usus. Debent propterea ante professionem votorum simplicium cedere pro tempore, quo in eadem votorum simplicium professione permanserint, administrationem, usumfructum, et usum quibus eis placuerit, ac etiam suo ordini, si ita pro eorum libitu existimaverint.

X. Professi votorum simplicium remanere debent in domibus professorii et studiorum, et vitam communem perfectam observare.

XI. Ad valide emittenda vota solemnia post vota simplicia requiritur professio expressa, et ideo professio tacita omnino abrogata est.

Haec Sanctitas Sua statuit atque constituit contrariis quibuscumque etiam speciali mentione dignis non obstantibus, quibus Apostolica auctoritate derogat, ac derogatum esse declarat.

Datum Romae ex Secretaria eiusdem Sac. Congreg. super statu regul. hac die 12. Iunii 1858. – A. Archiep. Philippen. *secretarius*.

N. B. Postquam edita est const. « *Ad universalis* » 7. *Febr*. 1862. (*Vid. infra p.* 95.) hae declarationes cunctos ordines prorsus efficiunt; sed pro cappucinis, observantibus et reformatis pro iis verbis in art. IX. *ac etiam suo ordini* et cet., subrogandum est *non tamen suo ordini*.

Aliae declarationes.

146. – I. DUBIA 1. An professi votorum simplicium, quae professioni votorum solemnium iuxta literas encyclicas diei 19. Martii 1857. praemitti debent, teneantur ad officium divinum?

2. An teneantur ad observantiam regulae ordinis prout solemniter professi?

SSm̃us in audientia habita ab infrascripto secretario S. C. super statu regul. die 6. Augusti 1858. respondendum mandavit; nempe

Ad 1. Non teneri ad privatam recitationem divini officii: debere tamen choro interesse ut solemniter professi.

Ad 2. Affirmative, firma declaratione iam data quoad votum paupertatis (1). – A. Archiep. Philippen. *secretarius.*

DUBIUM. Iuxta const. Clementis VIII. professio votorum solemnium emittenda est in conventu novitiatus. Ad praescriptum vero legis latae die 19. Martii 1857. professi votorum simplicium debent manere in domibus professorii, et studiorum. Hinc quaeritur an professi votorum solemnium admittantur, transferendi sint in conventum novitiatus, vel eam emittere possint in conventu, in quo morantur?

SSm̃us in audientia habita die 9. Decembris 1859. ab infrascripto secretario S. Congreg. super statu regularium, attenta lege de emittendis votis simplicibus die 19. Martii 1857. lata statuit, atque constituit, ut literis Apostolicis Clementis VIII., aliisque contrariis quibuscumque non obstantibus, professi votorum simplicium licite, et libere professionem votorum solemnium suo tempore emittere possint in conventu seu domo, in qua reperiuntur servatis, tamen aliis de iure servandis, quin teneantur profiteri in domo peracti novitiatus. A. Archiep. Philippen. *secretarius.*

147. Bm̃e Pater – Archiepiscopus Mexicanus humillime exponit, quod S. V. decreto S. Congr. super statu regul. die 19. Martii 1857. praecepit, ut novitii, iam sexdecim annorum, etiam expleto novitiatus anno ad normam Tridentini non alia vota nisi simplicia valeant emittere, dilata emissione solemnium post triennium, si digni tunc reperti fuerint, qui ad professionem admittantur, dummodo ultra 25. annum eorumdem aetatis non protendatur.

(1) *Vide art. IX. praecedentium declarationum pag. 90.*

Ex expositis sequentia dubia suborta sunt, quorum solutionem a S. V. obsequiosissime expostulat.

1. Possunt ne novitii post emissa vota simplicia, ante emissionem solemnium ad sacros ordines promoveri titulo paupertatis, non obstante constitutione « *Romanus* » S. Pii V. die 12. Nov. an. 1508. in lucem edita?

2. Possunt provinciales dispensare cum novitiis defectu nataiium laborantibus ante emissionem votorum solemnium, ad hoc ut his ordines conferantur?

3. Qui forte habitum religionis induerint, maiores iam 25. annorum, aut huic proximi aetati, possunt, expleto iam novitiatus anno, ad vota solemnia et professionem admitti, an etiam cum similibus expectandum est ulterioris probationis triennium?

4. Si Novitii post emissa vota simplicia aut dimittantur e religione, aut haec ab ipsis mobilitate animi relinquatur; quid cum eis agere debet ordinarius, si aut ad sacros ordines, aut ad matrimonium forsitan adspirent?

Ex audientia SSmi habita a d. secretario S. Congr. super statu regularium sub die 20. Ianuarii 1860.- SSmus ad proposita dubia rescribendum mandavit, ut sequitur

Ad 1. negative quoad ordines sacros.

Ad 2. affirmative pro prima tonsura, et ordines minores, quatenus provinciales ex Apostolico indulto legitime gaudeant facultate dispensandi super dicta irregularitate, eaque revocata non fuerit.

Ad 3. negative ad primam partem, affirmative ad secundam.

Ad 4. Si professi votorum simplicium sive per dimissionem ab ordine, sive per Apostolicam dispensationem ab emissis votis soluti fuerint, se gerat cum illis prout cum ceteris suis dioecesanis se se gerere debet. – A. archiep. Philippen. *secretarius.*

Ex relatione status ecclesiae Mexicanae ad S. Cong. Concilii transmissa die 20. Iulii 1860. habetur sequens postulatum.

148. Cum iure communi receptum sit, ut coniuges ante consummationem matrimonii, tempus petendi ad deliberandum an vellet monasticam vitam amplecti, bimestre concedatur, alterque coniux in saeculo manens expectare teneatur donec monasticam vitam amplexus professionem emittat, quin antea alias nuptias inire valeat,

a S. Cong. postulo declarari, num coniux manens in saeculo ne dum bimestre et annum probationis ante simplicium votorum professionem expectare teneatur, sed et subsequens triennium, quo demum expleto iuxta recentem disciplinám locus est professioni solemni?

Ex aud. SSmi die 25. Ianuarii 1861.

SSmus in audientia habita die 24. Ianuarii 1861. ab infrascripto secretario S. Cong. super statu regularium, ad quam dictum postulatum remittendum iusserat, eidem dubio respondendum mandavit, nempe nonnisi per solemnem votorum professionem matrimonium ratum et non consummatum dissolvi; non vero per professionem votorum simplicium; ideoque in casu quo vir iuxta legem diei 19. Martii 1857. per S. Cong. super statu regularium latam, vota simplicia emittere debeat ante solemnem professionem, sive ipse, sive eius coniux recurrere poterit ad Apostolicam Sedem pro obtinenda facultate ut statim emitti possint vota solemnia. - A. archiep. Philippen. *secretarius.*

149. Bme Pater - Pius PP. VI. per literas Apostolicas sub annulo piscatoris motu-proprio datas die 25. Iunii anni 1777. prohibuerat, ne cui episcopus Melitensis primam tonsuram conferret nisi titulum substentationis habenti. Revera, quum in titulis huiusmodi describendis, nonnisi beneficia, cappellanias, pensiones, et patrimonia memoret, directe de regularibus non videtur locutus. Tamen ex illo tempore in dioecesi Melitensi regulares nonnisi cum titulo, paupertatis nimirum, ad tonsuram, ordinesque minores promoveri consueverunt. Quumque hic titulus per solemnem professionem acquiratur, regulares numquam hic nisi post emissam votorum solemnium professionem sunt promoti.

Nunc vero quaedam immutatio in ordinibus religiosis inducitur. Per decretum enim, quod ex mandato beatitudinis vestrae S. Congregatio super statu regularium edidit die 19. Martii 1857. praecipitur, ut qui religiosam vitam in quocumque ordine profiteri vellet, emenso tyrocinii anno, ad vota simplicia dumtaxat admitteretur; post quorum emissionem adhuc ex ordine dimitti posset. Interim tamen permisit, ut superiores regularium literas dimissoriales ad primam tonsuram, ordinesque minores huiusmodi professis concedere possent.

Ex expositis sequentia dubia orta sunt, quorum solutionem a S.V. episcopus Meliten. humillime expostulat, nempe,

1. Utrum praedictus motus-proprius Pii VI. respiciat regulares ita ut sine titulo substentationis ad primam tonsuram, ordinesque minores nequeant Melitae promoveri?

Et quatenus affirmative.

2. Utrum S.V. in supra memorato decreto censeatur hac in parte motui proprio Pii VI. derogasse?

3. Sive motus proprius Pii VI. regulares proprie non respiciat, sive S.V. hac in parte illi derogaverit, quid dicendum si professi vota simplicia, postquam tonsuram, ordinesque minores susceperint, ab ordine dimittantur; eruntne recipiendi in clerum saecularem, ita ut habitum clericalem gestent, et in susceptis ordinibus ministrent, quamvis careant titulo substentationis?

Ex aud. SSmi die 20. Ianuarii 1860.

SSmus ad suprascriptam dubia rescribendum mandavit ut sequitur

Ad 1. et 2. regulares non comprehendi, et etiam professos votorum simplicium, de quibus agitur, posse admitti ad primam tonsuram et ordines minores non obstante dicto motu-proprio.

Ad 3. affirmative in omnibus, nisi aliud iudicio episcopi obstet; sed curandum esse, ut, quamprimum fieri poterit, de praescripto titulo provideantur. Minime vero ad ordines sacros promoveri posse, nisi praescriptum titulum habeant. – A. archiep. Philippen. *secret.*

150. Bme Pater – Fr. Alexander Vinc. Iandel magister generalis ordinis ff. praedicatorum exponit, occasione nuperrimi decreti a S. Congreg. super statu regularium die 12. Iunii 1858. Apostolica auctoritate editi, nova quaedam in quibusdam sui ordinis conventibus exorta fuisse dubia, quorum solutionem ab eadem S. Congr. enixe et humillime exposcit.

1. Cum ex praefati decreti tenore *num. 8.* professi votorum simplicium suffragium habeant in actis capitularibus sui conventus quatenus et prout habent solemniter professi; quaeritur an inter huiusmodi actus capitulares recenseantur etiam actus receptionis ad votorum solemnium professionem; nam praeterquamquod votorum simplicium professi non sint de corpore professorum solemniter, contingere potest quod professi simplices numero excedant professos solemnes, et inter eos periculum collusionis enascatur, cum alii post alios, vel simul, vel post breve tempus ad solemnem professionem admittendi sint?

2. Utrum reiectio alicuius professi simplicis a maiori parte patrum in consilio vel totius conventus in capitulo per suffragia secreta

prolata, ab ordinis generali magistro, nulla alia intercedente inquisitione aut informatione, haberi possit tamquam legitima et iusta causa aut prudens iudicium, ad hoc ut eiusdem professi votorum simplicium dimissio ab ordine, et eorumdem votorum solutio ab ipso cum suo generali consilio decerni et declarari possit?

3. Et quatenus negative, quaeritur tertio quid agendum, si patres conventus ad excludendum novitium a professione solemni perseverent, nec ulterius eadem differri possit eo quod vigintiquinque aetatis suae annos novitius expleverit?

SSmus D. N. Pius PP. IX. in audientia habita die 7. Februarii 1862. ab infrascripto secretario S. Congreg. super statu regularium ad suprascripta proposita dubia rescribendum mandavit, nempe ad 1. negative: ad 2. negative: ad 3. pro admissione ad vota solemnia post expletum triennium votorum simplicium, audiri quidem debet capitulum conventuale ad instructionem animi superiorum; minime vero a superiori generali vel ab eius subdelegato standum erit resolutioni eiusdem capituli. Quod si aliunde habeantur legitimae causae ad dimittendos professos votorum simplicium, hoc in casu servanda erunt, quae in articulis IV. et V. declarationum praescripta sunt.

Insuper Sanctitas Sua ea quae in hoc responso continentur, etiam ad alios ordines, et instituta extendit, et extensa esse declaravit. — A. archiep. Philippen. *secretarius*.

Constitutio super nullitate professionis votorum solemnium non praemissa professione votorum simplicium.

151. Pius PP. IX. Ad perpetuam rei memoriam — Ad universalis ecclesiae regimen, Deo sic disponente, vocati, pro pastorali, qua urgemur, sollicitudine haud praetermisimus ad religiosas quoque familias mentis aciem, animique curas intendere, ut eae, de christiana et civili republica optime meritae, ad pristinum splendorem revocarentur, et incrementum acciperent. Probe autem agnovimus tristissimis hisce temporibus, quibus inimici crucis Christi humana divinaque omnia pessumdare, ac mores pervertere student, maxima adhibendam esse curam, sollicitudinem, diligentiam, ad eorum spiritum, uti par est, probandum, qui vota solemnia Deo nuncupare postulant, ne quis admittatur, qui saeculi contagione pollutus electum Christi gre-

gem inficiat; vel verae vocationis expers, susceptique instituti pertaesus gravem sodalibus molestiam inferat cum disciplinae perturbatione, et regularis observantiae discrimine. Idcirco, audito voto VV. FF. NN. S. R. E. cardinalium congregationis super statu regularium nonnulla hac super re mandavimus edi decreta, inter quae illud praesertim in praesens commemorandum est, quod per literas encyclicas die XIX. Martii MDCCCLVII. a ven. fratre A. archiepiscopo Philippensi memoratae nostrae congregationis secretario signatas, publicatum est. In praefatis autem literis haec, quae sequuntur, quoad religiosos virorum ordines, ac instituta ex nostro expresso mandato, et Apostolica auctoritate sancita fuere, scilicet « *Peracta probatione et novitiatu ad praescriptum S. Concilii Tridentini, constitutionum Apostolicarum, et statutorum ordinis a S. Sede approbatorum, novitii vota simplicia emittant postquam expleverint aetatem annorum sexdecim ab eodem Tridentino Concilio statutam, vel aliam maiorem quae forsan a statutis proprii ordinis a S. Sede approbatis requiratur, et quoad laicos et conversos postquam ad eam pervenerint aetatem, quae in constitutione Clementis VIII. incipiente* « In supremo » *praefinita est. Professi post triennium a die, quo vota simplicia emiserint computandum si digni reperiantur ad professionem votorum solemnium admittantur, nisi fortasse pro aliquibus locis, uti nonnullis institutis indultum est, professio votorum simplicium ad longius tempus iam concessa fuerit. Poterit vero superior generalis ac etiam superior provincialis ex iustis et rationabilibus causis professionem votorum solemnium differre, non tamen ultra aetatem annorum vigintiquinque expletorum. Si vero in ordine seu instituto provinciales non habeantur, eadem differendi professionem votorum solemnium facultas attribuitur etiam superiori domus novitiatus, de consensu tamen magistri novitiorum, et duorum religiosorum, qui in instituto aliquo gradu sint insigniti. Decreta congregationis super statu regularium incip.* « Romani Pontificis » *et* « regulari disciplinae » *anno MDCCCXLVIII. promulgata omnino serventur in receptione ad habitum, novitiatum, et professionem votorum simplicium.* » Postquam hoc decretum executioni demandatum fuit ex ipsa experientia comperimus quantum utilitatis ex eo religiosae familiae retulerint, et referre possint. Verum nuper agnovimus aliquos novitios, praetermissa professione votorum simplicium, ad vota solemnia nuncupanda admissos fuisse, et exinde circa dictorum votorum solemnium validitatem gravia dubia suborta esse.

152. Nos igitur cupientes in re tanti momenti omnem ambigendi causam in posterum removere, motu-proprio, et certa scientia, deque Apostolicae Nostrae potestatis plenitudine, quoad religiosas virorum familias cuiuscumque ordinis, congregationis et instituti in quibus solemnia vota emittuntur statuimus, ac decernimus nullam omnino, irritam, et nullius roboris fore professionem votorum solemnium tam scienter, quam ignoranter, quovis modo, praetextu, et colore factam a novitiis quibuscumque etiam laicis, et conversis, qui licet probationem, et novitiatum prout de iure expleverint, non emittant prius professionem votorum simplicium, et in ea per triennium integrum non permanserint, quamvis vel a superioribus, vel a novitiis, vel ab utrisque intentio habeatur respective recipiendi ad vota solemnia, et ea emittendi, ac omnes ritus adhibeantur ad professionem votorum solemnium praescripti. Haec volumus, statuimus, praecipimus, mandamus non obstantibus, quatenus opus est, constitutione Benedicti XIV. praedecessoris nostri super divisione materiarum, aliisque Apostolicis, et in universalibus, provincialibusque, et synodalibus conciliis editis, generalibus vel specialibus constitutionibus, et ordinationibus, regulis, statutis, et consuetudinibus cuiusque ordinis, congregationis, et instituti etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, privilegiis quoque indultis, et literis Apostolicis in contrarium praemissorum quomodolibet concessis, confirmatis, innovatis, quamvis specifica et individua mentione dignis, quibus omnibus et singulis illorum tenoribus praesentibus pro insertis habentes ad praemissorum effectum specialiter, et expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque. Decernentes has nostras literas semper et perpetuo validas et efficaces existere et fore suosque plenarios et integros effectus sortiri, et obtinere, et ab omnibus, ad quos spectat, et in futurum spectabit plenissime suffragari, et ab omnibus inviolabiliter observari, et si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari irritum, ac inane esse et fore volumus, et declaramus.

Datum Romae apud S. Petrum sub annulo piscatoris die VII. Februarii MDCCCLXI. pontificatus nostri anno decimosexto. – B. cardinal. Barberinius.

De tempore, quo professi votorum simplicium suarum rerum dominium a se abdicare possunt per renunciationem quam Tridentina Synodus respicit in Cap. 16. sess. 25. de Reg.

153. Decretum – Lata lege de praemittendis votis simplicibus professioni votorum solemnium per encyclicam epistolam huius S. Congregationi super statu regularium die 19. Martii 1857. nonnullae deinde editae fuerunt declarationes quoad ipsa vota simplicia et relate ad votum simplex paupertatis constituum fuit « *Professi votorum simplicium, dominium radicale, ut aiunt, suorum bonorum retinere poterunt, sed eis omnino interdicta est eorum administratio, et redditaum erogatio, atque usus. Debent propterea ante professionem votorum simplicium cedere pro tempore, quo in eadem votorum simplicium professione permanserint, administrationem, et usumfructum, et usum, quibus eis placuerit, ac etiam suo ordini, si ita pro eorum libitu existimaverint.* »

Nuper vero dubium exortum est, quandonam professi votorum simplicium emittere possint renunciationem, de qua sacrosanctum Concilium Tridentinum *Sess. 25. de Reg. cap. 16.* agit, quaque ipsi suarum rerum dominium a se abdicent. Dubio ad SSmum D. N. Pium PP. IX. relato ab infrascripto secretario S. Cong. super statu regularium in audientia habita die 1. Augusti 1862., Sanctitas Sua Apostolica auctoritate statuit, atque constituit, renunciationem, quam in citato *Cap. 16. sess. 25. de Reg.* Concilium Tridentinum respicit, pro professis votorum simplicium locum habere infra duos menses proximos ante professionem votorum solemnium. Contrariis quibuscumque non obstantibus. Datum Romae eodem die, et anno ex secretaria S. C. super statu regularium. – A. archiep. Philippen. *secretarius.*

Art. 4.

Afferuntur nuperae aliquae S. Congr. Episc. et Reg. declarationes ad regulares pertinentes.

Summarium.

154. Factispecies causae dioeceseon n. n. super interventu regularium ad functiones oleorum sanctorum.

155. S. C. Rit. in *Lauretana* edixit canonicos debere inservire ac ministrare in functione oleorum sanctorum, si deficiant alii sacerdotes.

Item alias in *Rithimen.* censuit ad eumdem finem per regulares suppleri debere deficienti duodecim sacerdotum numero.

156. 157. Alias ob sacerdotum defectum indulsit, ut functio oleorum sanctorum cum minori, quam duodecim numero peragi posset.

158. Cum consuetudo ferret in cathedrali Surrentina, ut presbyteri, diaconi, et subdiaconi loci suburbani functioni eidem interessent, S. C. declaravit solitum servandum, et renuentes compellendos.

159. In resolutione causae dioeceseon n. n. declarationem in Rithimen. emissam dari iussit S. C. Ep. et Reg.

160. An et quomodo episcopus regularis ad regulam teneatur, quam professus fuerit?

161. Regulares nonnisi confessariis sui ordinis confiteri debent;

Dummodo ex iusta causa et cum superioris licentia extra conventum non divertentur.

162. Dubium propositum in causa n. n. superior localis apud regulares tenet locum episcopi:

Contra sentit Giraldius.

163. S. C. Ep. et Reg. definivit apud augustinianos, religiosum utentem facultate sui prioris confitendi sacerdoti seculari approbato valide confiteri, et priorem posse hanc facultatem tribuere.

In ceteris ordinibus peculiaribus constitutionibus standum esse subiunxit.

164. De causa *Congr. presbit.* n. n. cui causam dedit tractatus de congregationibus secularibus votorum simplicium in Ephemeride *Analecta Iuris Pontificii* editus.

165. In *Annuario Pontificio* ordines religiosi votorum solemnium discriminantur a congregationibus securalibus votorum simplicium.

166. Quam distinctionem constanter ac firmiter retinuit Apostolica Sedes;

Cuius rei exempla afferuntur.

167. Neque ex gratia presbyteris dictae congr. n. n. concedendum esse existimavit consultor S. Congregationis, ut inter ordines vere regulares collocarentur.

168. Vocabulum exemptio plures recipit distinctiones;

Sed ad rem quod pertinet, dividitur in eam quae ex iure communi oritur, vel ex privilegio.

169. Olim Congregationes masculi sexus cum votis simplicibus minime probari solebant: Hodie vero secus est.

170. Nefas est episcopis ea attingere vel immutare, quae a S. Sede disposita fuerint.

171. Indicantur capita, in quibus ex sententia auctoris Analectorum presbyteri Congregationum saecularium subsunt episcopo.

172. Inniti sese nequeunt hi presbyteri iure communicationis privilegiorum sibi elargitorum.

Hoc argumentum enucleatius evolvitur.

173. Superiores eorumdem presbytororum solam habent in suos subditos potestatem dominativam, minime vero iurisdictionalem.

174. S. Cong. edixit presbyteros congregat. n. n. non esse vere regulares.

At vero ex privilegio gaudere exemptione ad formam rescripti a B. Paulo de Cruce obtento;

Quod per extensum affertur.

154. Caput hoc ad regulares pertinens claudunt nuperae aliquae S. C. Ep. et Reg. declarationes, quas nosse admodum proderit, ut norma ex iis arripiatur in casibus adsimilibus, qui facillime possunt accidere.

Primo loco occurrit causa dioeceseon n. n. *Super interventu ad funct. ol. sanctor.*, in qua episcopus N. N. inspecta dispositione suae synodi dioecesanae, antiqua consuetudine, exemplo servorum Mariae, et observantium ecclesiae S. Iuliani, necnon inopia cleri saecularis, et congruentiae argumento a publicis processionibus petito, religiosos observantes coenobii S. Luciae eius urbis obstringere se posse ratus est, ut die quinta maioris Hebdomadae subdiaconum unum sibi mitterent, qui sacrorum oleorum functioni interesset. Cui rei non solum regulares illi viri, sed et generalis ordinis administer adversatus est intuitu privilegiorum, quae regularium exemptionem a iurisdictione episcopali constituunt. Itaque res ad S. C. Episc. et Reg. delata est.

Eodem ferme tempore alterius dioecesis episcopus hoc S. C. C. postulatum detulit. « *Potestne episcopus obligare conventus dioecesum suarum, ut unusquisque eorum mittat fratrem sacerdotem ad assistendum feria V. maioris Hebdomadae functioni oleorum sanctorum alternatim cum parochis dioecesum ita ut unusquisque conventus computetur pro parocho?* »

Huius postulati solutio ab eo sacro consessu ad S. C. Epis. et

Reg. reiecta est, quae votum r. p. d. Angelini, consultoris sui exquisivit. Hic porro posteaquam non sine eruditione, et doctrina de bac sacri chrismatis functione disseruit, ad rem aliquas S. C. Rituum declarationes in medium protulit, prout sequitur. »

155. S. Rituum Congregatio (apud Gardellini *Decreta authentica Cong. SS. Rit. edit. 3. Romae 1856. N. 308.*) in una Lauretana cuius » verba hic exscribuntur, ita declaravit.

» Pro parte episcopi Lauretani a S. R. C. quaesitum fuit. 1. An » in consecratione sanctorum, et sacrorum oleorum feria V. in Coena » Domini, cum duodecim presbyteri adbibendi sint; nec tot praeter » canonicos in eius ecclesia reperiantur, possint et debeant cano- » nici inservire et ministrare, ut numerum duodecim presbyterorum » conficiant? »

Congregatio respondit:

» Formam libri Pontificalis servandam esse, nec canonicos a » dicta functione exemptos esse, quatenus sine eis numerus suffi- » ciens non reperiatur. » *Die 9. Maii 1806.*

156. Eadem S. R. C. in *Rithimen. 11. Nov. 1611.* apud eumdem Gardellini *num. 1354.* ita decrevit.

» Supplicavit episcopus Rithimen. responderi, quomodo se gerere » debet in confectione olei sancti, stante penuria sacerdotum non » constituentium numerum, quem requirit Pontificale Romanum? » Et S. C. respondit: « Episcopum supplere debere cum regularibus » sacerdotibus. »

Insuper legitur *num. 1429.* in alia Ritbimen.

» Episcopus Rithimensis cum ob penuriam presbyterorum uti » non possit in consecratione oleorum sanctorum numero sacer- » dotum, diaconorum, et subdiaconorum praescripto in Pontificali » Romano, supplicavit ex causa praedicta sibi concedi licentiam con- » ficiendi olea sacra cum minori numero ministrorum. »

Et S. C. censuit, « si SSmo D. N. placuerit petitam facultatem » episcopo concedi posse, quatenus sufficiens numerus presbytero- » rum in dioecesi Rethimensi non reperiatur, vel aliter commode » haberi nequeat, super quo eius conscientia oneratur, et dummodo » in reliquis, quantum fieri potest, Pontificali praecepto se conformet.

» Et relatione SSmo facta, Sanctitas Sua iuxta praedicta benigne » annuit *die 24. Iun. 1643.* Gardell. *tom. 1. p. 248. col. 1.*

157. Item *num. 1486.* in Emonien. in Istria ita edixit.

» Episcopus Emoniensis cum ob penuriam presbyterorum uti non » possit in consecratione oleorum sanctorum numero praescripto in » Pontificali Romano, supplicavit ex causa praedicta sibi concedi ut » possit id explere cum numero possibili. » Et S. Cong. censuit « Si » SSm̃o D. N. placuerit, gratiam petitam episcopo oratori esse con- » cedendam, quatenus sufficiens numerus presbyterorum in dioecesi » Emonien. non reperiatur, vel aliter commode haberi nequeat, super » quo eius conscientia oneratur, et dummodo in reliquis, quoad » fieri potest, cum Pontificali Romano se conformet. » Et re ad » SS. D. N. delata, Sanctitas Sua iuxta praemissa benigne annuit *Die 23. Ian. 1644. Ibid. tom. 1. pag. 258. col. 2.*

158. Tandem *num. 2878.* in *Surrentina* exponebatur, ab immemorabili tempore, ac sine ulla contradictione, presbyteros Plani Burgi eius urbis, diaconos ac subdiaconos sanctorum oleorum functioni interesse in cathedrali consuevisse, ea de ratione, quod non sufficerent ii, qui in eadem cathedrali aderant; hinc necesse erat ad dictos ecclesiasticos viros dicti Burgi confugium habere: quapropter repraesentabatur, quod « e perchè al presente si è penetrato, che i » sudetti preti non vogliono venirci, nè potrà per tal causa farsi la » detta funzione tanto necessaria per le anime: onde (forte deest » *non*) venendo li detti preti e clero, chiamar si devono, e sieno » tenuti venirci, conforme riferisce il Gavanto in *verb. Olea Sacra n. 3.* » Si supplica l'em̃za vostra far grazia dichiarare, se, stante il solito, » e per la mancanza dei preti nella città siano i sudetti del piano » tenuti intervenirci alla sudetta funzione e possa astringerli con » pene e multe all'assistenza sudetta? Che il tutto etc.

Et S. C. respondit: « Servari solitum, et compellat renuentes. » *Die 18. Martii 1679. Ibid. Tom. 2. pag. 10. col. 1.*

159. Post haec, una in consultatione ambae utriusque episcopi, de quibus diximus, controversiae dirimendae propositae sunt in causa n. n. *Super interventu ad funct. ol. sanct. diei 19. Iun. 1863.* Dubia isthaec erant.

1. « An et quomodo reverendi patres minores observantes S. Lu- » ciae teneantur mittere ad cathedralem N. N. subdiaconum, ut » adsistat functioni oleorum sanctorum feria V. maioris Hebdomadae » in casu?

2. » An et quomodo respondendum sit postulato r. p. d. epi- » scopi N. N. in casu?

Eñi patres rescripserunt:

« Ad 1. negative nisi in subsidium ad formam resolutionis S.C.R. » in *Rithimen. 11. Nov. 1641.*

» Ad 2. detur responsio S. C. Rit. prout in Ritbimen. »

160. Sequitur *Dubium Super episcopo regulari,* in qua r. p. d. n. n. ex ordine min. observ. episcopus dioecesis n. n., S. Cong. Episc. et Reg. demisso animo exposuit, a S. M. Ben. XIII. in const. « *Custodes* » *7. Martii 1725.* sub poena suspensionis ipso facto incurrendae episcopis regularibus imponi obligationem regulae, cui sese in professione religiosa devinxerunt, observandae in iis omnibus, quae cum episcopali ministerio componi possint. Praeterea subdidit, doctrinam esse ab auctore additionum Ferrar. traditam V. *episcopus art. 6. in fin.* quod mortaliter peccet regularis ille episcopus, qui aliter sese gereret.

Contra vero a S. Rota in una *Vilnen. ord. S. Basilii 3. Apr. 1761.* apud Ferraris *l. c.*, necnon a S. Alphonso de Liguori *Lib. 4. dub. 1. qu. 11.* doceri subiecit, quod episcopus regularis ex *honestatis debito* ad regulae observantiam teneatur; hoc autem *debitum ne sub levi quidem obligat.*

Cum itaque S. Congr. sententiam duorum ex suis consultoribus exquisivisset, qui argumentum hoc non sine multa doctrina pertractarunt, et expenderunt, dubium propositum est.

An, et quomodo episcopus regularis ad regulam teneatur, quam professus fuerit?

Eñi patres *die 6. Maii 1864.* rescripserunt

Affirmative ad formam const. Ben. XIII. incip. « Custodes » *nempe episcopus regularis tenetur observare regulas suae religionis quae materiam voti paupertatis determinant: item tenetur alias regulas, et observantias dignitati, et officio episcopali non repugnantes eadem obligatione gravi vel levi observare, qua tenebatur antequam assequeretur dignitatem episcopalem: ita tamen ut in peculiaribus casibus prudenter iudicium ferre possit, utrum cum dignitate et officio episcopali illae conveniant.*

161. Digna, quae referatur, esse etiam videtur sequens causa n. n. *Super fac. elig. conf.* Porro statutum est in omnibus regularium virorum ordinibus « *ut alumni cuiuslibet instituti* (ita Benedictus XIV. constitut. « *Quod communi* » *30. Martii 1742. in princip.*) *peccata sua nonnisi eiusdem dumtaxat religionis confessariis, quibus utpote omnium rerum in ipsa religione servandarum cavendarumque notitia*

instructis, facilius est pro culpis salutare habere remedium, confiteri teneantur. »

Casus excipitur, quo religiosi versentur extra conventum iusta cum causa, et licentia superioris: tum enim confiteri possunt etiam confessario alterius ordinis, atque adeo saeculari, dummodo ab episcopo fuerit ad confessiones adprobatus, prout contra plurium doctorum sententiam disertissime declaravit S. C. Conc. in *Hildesimen. 18. Nov. 1769.* Vid. etiam Girald. *Ius Pont. P. II. sect. 105. pag. 976.*

162. Sed enimvero quidam prior ex augustiniana familia in dioecesi n. n. hoc postulatum S. Cong. Ep. et Reg. proposuit. « *Quidam religiosus utens facultate obtenta a priore sui conventus confitetur sacerdoti saeculari, et quidem adprobato.* 1. *quaeritur, an valide? et quatenus affirmative.* 2. *Utrum prior possit iure subditis suis hanc facultatem concedere, necne?* »

S. C. exquisivit votum generalis augustinianorum administri, qui referebat ex sui ordinis constitutionibus conventuum prinribus potestatem datam videri auctorandi subditos suos, ut sacerdoti alterius ordinis etiam saeculari cònfiteri possint: quin imo ex immemorabili consuetudine ita in usu reipsa positum esse adiiciebat. Unus etiam ex consultoribus memoratae S. Congregationis pro more rogatus est, qui animadvertens, superiores locales, uti sunt priores et guardiani, aliove quocumque nomine nuncupati, apud regulares dioecesani ordinarii locum tenere, illiusmodi potestatem prioribus augustinianorum competere autumabat, dummodo non prohiberetur a constitutionibus ordinis.

Contra tamen obesse opinio Giraldi videbatur, qui *loc. cit. p. 977.* superioribus localibus iurisdictionem episcopalem denegat.

163. Concinnato dubio *die 3. Iun. 1864*: in n. n. *seu ordin. S. Aug. super facul. elig. confess.*

An et quomodo respondendum duabus quaestionibus propositis in casu?

Emi patres rescripserunt:

In ordine Eremit. S. Augustini affirmative ad primum et secundum, dummodo sacerdos fuerit ex approbatis ab ordinario loci. Pro aliis ordinibus standum esse constitutionibus, et statutis.

164. Tandem affertur causa quadam *Congregationis presbyterorum* n. n. *Super privil.*, in qua lector veniam dabit, si argumentorum momenta hinc inde disceptata paullo fusius evolvantur ea de causa,

quod huiusmodi materia nova plane et parum nota dici debet. Cum clarissimus auctor ephemeridis, cui titulus *Analecta Iuris Pontificii* in fasciculis numero 39. et 40. mense Septembri, et Octobri, Romae evulgatis, distributisque, tractatum de congregationibus clericorum saecularium elucubrasset, in quo easdem ab episcopali iurisdictione exemptas non abire contendebat, superior generalis, idemque rector maior congregationis modo memoratae, quae in illa ephemeride nominatim recensebatur, veritus, ne exinde occasio peteretur inferendi praeiudicium privilegiis a S. Sede suae congreg. concessis, penes S. Cong. Ep. et Reg. supplici oblato libello conquestus est, unaque declaravit, *primo* sodales congregationis mox memoratae esse vere regulares, etsi vota simplicia profiteantur, aut saltem dignos esse, qui tales ex gratia efficiantur, *secundo* eosdem exemptos prorsus esse a iurisdictione episcopali, iis rebus exceptis, quae curam animarum, sacramentorum administrationem, et casus a Concil. Trident. expressos respiciunt. Hasce preces suis animadversionibus prosequutus generalis eiusdem societatis procurator in alma Urbe residens, utrumque caput magis magisque confirmare satagebat. Una cum precibus exemplar literarum Apostolicarum aliarumque Pontificiarum concessionum exhibebat, quibus petitionem suam plenissime comprobari tuebatur.

S. Cong. Ep. et Reg. uni ex suis consultoribus positionem, seu actorum omnium fasciculum, iuxta morem remitti iussit, ut suam sententiam ea de controversia panderet. Itaque consultor, omnibus concessionum Pontificiarum documentis expensis, ac recognitis, ad primum, quod attinet, opinabatur, congregationem, de qua res erat, inter ordines vere regulares neque comprehendi, neque expedire, ut ex gratia inter eosdem accenseretur. Super altero capite eam ipsi congregationi exemptionem competere autumabat, quae clericis excalceatis Passionis D. N. I. C. competit iuxta rescriptum *diei 21. Septembris 1771.* cuius tenorem in calce huius causae referimus: quandoquidem ex Pontificum placitis omnia horum clericorum privilegia sodalibus congregationis, de qua agebatur, conceptis verbis communicata fuisse perpendebat.

Quoniam congregationum saecularium numerus praeteritis temporibus perquam exiguus erat, adeoque nihil, aut parum de iis agitur apud rerum canonicarum interpretes, e re admodum esse atque adeo officium exigere visum est, ut huiusmodi argumentum

in consultatione perample pertractaretur. Quin imo quando per haec tempora earumdem copia mirifice, non sine uberi ecclesiae fructu, multiplicata, et ubique fere propagata est, neque inutile, neque iniucundum fore arbitramur, si per summa capita consectemur ea, quae in eadem consultatione utrimque disceptabantur.

165. A primo quaestionis capite exordior, quod status regularis qualitatem attingit. Ante omnia praeponebatur, clericos regulares a clericis saecularibus substantialiter in hoc potissimum discriminandos esse, quod illi vota solemnia profiteantur, prout faciunt, ex. gr., monachi, ac fratres mendicantes; at clerici saeculares nonnisi votis simplicibus sese devinciunt. In opusculo quotannis Romae imprimi solito, quod vulgo audit *Annuario Pontificio*, atque etiam communiore vocabulo *Cracas* a nomine primi editoris, apud quem prima vice opusculum illud typis impressum est, ultimis hisce annis articulus adiici coepit, qui refertur ad universos ordines religiosos. Iamvero ibidem utrorumque discrimen aperte ponitur, ita ut in una classe theatini, barnabitae, somaschenses, aliique vota solemnia profitentes enumerentur, in alia vero philippini, doctrinarii, sacerdotes missionum S. Vincentii a Paulo, sodales SSmi Redemptoris, aliique omnes votis simplicibus illigati recenseantur.

166. Praeterea observabatur saepenumero apud S. C. Ep. et Reg. actum esse de qualitate status regularis, quam novarum huiusmodi congregationum fundatores, aut moderatores, vel sibi sumebant, vel enixe a S. Cong. deprecabantur. At vero S. C. nunquam omnino ex hac disciplina deflectendum esse censuit, nimirum ut sodalitates virorum, aut mulierum vota simplicia nuncupantium neutiquam regulares, bene vero saeculares haberentur, et essent.

Neque immerito; siquidem S. Sedes iampridem declaraverat, statueratque, ut qui vota simpliciter edunt, e numero vore regularium excluderentur. Et sane: doctrinarii primitus clerici saeculares erant, quippe qui vota simplicia profitebantur; cum tamen somaschensibus coniuncti fuissent; ac vota solemniter solverent, ad coetum regularium evecti sunt. Resoluta huiusmodi coniunctione, reversisque doctrinariis ad vota simplicia, ingens dubitatio suborta est, an e qualitate regulari excidissent: et ita nimirum factum esse, matura praemissa consultatione declaravit S. M. Innon. X. in const. *diei 30. Aug. 1652.* incip. « *Pastoralis officii.* » Vice autem versa congregatio Matris Dei quando primum vota simplicia nuncupare consuevit, uti saecularis

habita est; subinde cum solemnem professionem emittendi a S. M. Gregor. XV. facultatem obtinuisset, clericorum saecularium nomen immutavit, atque adeo ad statum regularem adsurrexit, quem hodiedum quoque conservat, uti in praedicto *Annuario Pontificio* videre est.

167. Post haec congregationi, de qua erat sermo, neque ex gratia concedendum esse ponebatur, ut inter ordines regulares collocaretur: nam si societatem a Iesu nuncupatam demas, cui ob extraordinarias, et speciales causas concessum est, ut, licet vota simplicia edat, nihilominus uti regularis habeatur, nulla alia societas in tota ecclesia, quoad sciam, invenitur, quae cum vota simpliciter proferat, ad regularium coetum evecta fuerit.

Multa scilicet in medium afferebant moderatores congregationis de quibus disceptabatur, ut voti sui compotes efficerentur: at vero cum ea nihili duxerit Sacer Ordo, quemadmodum primi dubii resolutio planum faciet, dedita opera hic referre abstinemus.

168. Gradum facimus ad alterum caput, ubi de exemptione res est. Exemptionis vocabulum multiplices apud auctores recipit distinctiones; quibus omnibus, utpote ad rem non facientibus, silentio praetermissis, una distinctio, quae nova dici poterat, instituebatur, nempe ea, quae ex *iure communi*, et ea, quae ex *speciali privilegio* oritur. Primam eam esse subdebatur, quae cuncta privilegia complectitur, per Ius commune, Conc. Trid. et constitutiones Pontificias omnibus indiscriminatim regularibus attributa, ut hi a iurisdictione episcopali eximantur: quae porro huiusmodi est, ut ex hoc ipso, quod aliqua sodalitas inter regulares constituitur, statim omnia et singula regularium privilegia sibi comparasse intelligatur. Qua quidem de causa (ut opinor) factum est, ut Apostolica Sedes tantum momenti in regularium, et saecularium clericorum discrimine constituendo posuerit.

Hisce praestitutis, illud generatim sequitur, ut clerici saeculares, utpote extra regularium numerum constituti, regularium sibi privilegia arrogare sibi nequeant; itaque nihil aliud sibi vindicare integrum est, quam quod ex peculiari Sedis Apostolicae privilegio elargitum fortasse fuerit; et in hoc sita est exemptio, quam ex privilegio fluere diximus.

169. Haud heic praetereundum videtur id, quod de femineis votorum simplicium institutis factum est, (ut nempe a S. Sede primum prohiberentur. Vid. notam constit. S. Pii V. « *Circa pastoralis,* » postea

vero citra approbationem tolerari, atque adeo communiter approbari ceperint) illud ipsum simili ratione evenisse de masculis votorum simplicium sodalitatibus, quae a S. Pio V. primum prohibitae per const. « *Lubricum vitae genus* » *diei 17. Novembr. 1568. Bull. mag. tom. 4. Part. III. pag. 47.* demum nostris temporibus ab Apostolica Sede approbationem et laudem assequi potuerint.

170. Iamvero in huiusmodi approbatione sancienda S. C. Ep. et Regul., cui haec negotia deferuntur, semper fere sodalitatum, de quibus agitur, scopum, regimen, et constitutionem, simulque regulas approbationis suae calculo complecti consuescit. Quocirca quidquid ex Pontificia auctoritate ordinatum fuerit, nefas est episcopis, utpote summo Pontifice inferioribus, attingere, et immutare; adeoque hac in re sine dubitatione clerici, etsi saeculares, ab episcopali iurisdictione sunt exempti. Probatur exemplo sodalium S. Philippi de Lima, ut constat ex const. Ben. XIV. *diei 21. Ian. 1758.* incipien. « *Emanavit* » necnon eorumdem sodalium de Massana, veluti colligitur ex const. « *Cum sicut* » S. M. Leonis XII. *diei 30. Ian. 1827. Bullar. Rom. continu. tom. 17. pag. 38.* Pro utrisque siquidem cautum fuit, ut ab ordinario subiecti non censerentur in iis, quae institutum, et constitutiones respiciant. Itaque exinde concludebatur, congregationem, quae causam obmoverat, circa istiusmodi capita nullatenus episcopis esse obnoxiam, quandoquidem Pontificiae auctoritatis calculo eius statuta muniebantur.

171. At aliqua non pauca adhuc supererant, quae dubitandi ansam suppeditabant; eaque, ut plurimum, auctor Analectorum ad quaestiones redigit de fide, celebratione missarum, criminibus in iure canonico recensitis, aliisque id genus. Iamvero moderatores memoratae congregationis omnimodam et hisce in rebus ab episcopis exemptionem propugnabant. Ita enim statuebant. Ex placito plurium summorum Pontificum dictae congregationi communicata fuerunt omnia privilegia, indulta, et exemptiones, quae concessa iam fuerant clericis a doctrina christiana, piis operariis, clericis excalceatis Passionis D. N. I. C., et quibusdam aliis clericis regularibus ac saecularibus, idque plenissime constabat ex documentis ad rem rite exhibitis. Iamvero iis, quos nominavimus, clericis sine ulla controversia ab Apostolica Sede impertitum fuerat ius exemptionis ab auctoritate episcopi ac visitatione, ut planum erat ex constitutionibus, quarum loca pro opportunitate suis verbis afferebant, ac

praesertim ex rescripto *diei 21. Sept. 1771.*, quod obtinuit pro sodalitate a se erecta B. Paulus a Cruce, et legitur in calce huius causae.

172. Perperam vero (instabant iidem moderatores) obiiceretur, privilegium exemptionis non censeri communicatum, quia laedit ius tertii, nempe episcoporum, quorum iurisdictio per eam concessionem imminuitur. Id enim fortasse aliquod momenti obtineret, si communicatio illius privilegii neque de verbo ad verbum expresse concessa, neque verbis efficacissimis, atque, ut ita dicam, effrenatis concepta fuisset. Iamvero utrumque reapse in casu, de quo agitur, accidisse iidem moderatores ostendebant.

At contra eosdem faciebat in primis doctrina interpretum iuris canonici, ac praesertim Monacelli *Form. Leg. tit. 13. form. 4. Suppl. n. 32. et seq.*, necnon *Tit. 16. form. 2. Suppl. num. 11.* qui tradit, in communicatione privilegiorum non censeri communicata ea, quae *iurisdictioni ordinariae episcoporum sunt laesiva.*

Addebatur etiam, quod contraria doctrina ad absurda perduceret: nam si omnium plane privilegiorum concessio communicata diceretur, cum clerici saeculares participes facti fuerint privilegiorum, quae clericis regularibus tributa sunt, iam nullum amplius discrimen superesset inter utrosque contra ea, quae a S. Sede superius statuta fuisse demonstratum est.

173. Deinde cum superior institutorum votorum simplicium spiritualem iurisdictionem in suos subditos non obtineat, veluti fit de praelatis regularibus circa religiosos sibi obnoxios, ac potestatem tantummodo dominativam habeat, illud sequeretur, ut si quis ex illis sodalibus circa fidem, bonos mores, aliaque id genus deliquisset, poenas a iure canonico sancitas, utpote sunt censurae, effugeret: eas enim infligere nequiret episcopus, quia delinquens sibi non subest, nec suus superior, qui iurisdictione spirituali caret. Hoc unum reliquum esset, ut soli Pontifici delinquens iste subderetur.

Denique duo exempla adiiciebantur, unum videlicet petitum a presbyteris oblatis a B. M.V. Immaculata Massiliensibus, quos, licet privilegiis gaudeant, quae sodalibus dictae congregat. donata sunt, attamen summus Pontifex ab episcopi auctoritate exemptos non esse recens *die 14. Iulii 1863.* declaraverat. Alterum praebebant oblati B. M.V. Pinerolienses, de quibus S. Congreg. Episc. et Regul. *die 26. Apr. 1839.* censuerat, satius sibi videri, si visitationi ordinariorum sese subiicerent.

174. Quocirca *die 16. Sept. 1864. in Congr. presbyterorum n. n. Super priv.* propositis dubiis.

1. *An et quomodo declarandum sit, congregat. presbyteror. n. n. gaudere qualitate vere regulari, aut saltem id ex gratia concedendum illi sit in casu?*

2. *An et quae exemptio ab episcopali iurisdictione eidem competat in casu?*

Emi patres rescripserunt

Ad 1. quoad primam partem non esse vere regulares, quoad secundam non expedire.

Quoad 2. *attento speciali privilegio praedictae Congr. a S. Sede concesso, affirmative iuxta formam et modum rescripti diei 21. Septembris 1771. edit. favore Cleric. Excal. SS. Crucis, et Passionis Domini Nostri Iesu Christi.*

Hoc vero decretum huius, qui sequitur, tenoris erat.

« Die 21. Septemb. 1771. SS. D. N. audita relatione infrascripti » secretarii in uberiorem elucidationem constitutionum clericorum » excalceatorum SS. Crucis et Passionis D. N. I. C., primum a S. M. Bened. XIV. per suas literas in forma brevis sub datum diei 18. Aprilis 1746. postmodum clementissime quoque a Sanctitate Sua per » suas literas Apostolicas editas die 16. Nov. anni 1769. approbatarum et confirmatarum, et praesertim §§. VI. et XV. mox dictae » constitutionis declaravit quoad eas dumtaxat domos, in quibus permanent duodecim ex dictis clericis de familia, et in quibus regularis retinetur observantia, tam ecclesias, quam domos, ac regulares » ipsos degentes exemptos, et immunes esse a iurisdictione, visitatione et correctione quorumcumque episcoporum atque ordinariorum, in quorum respectivis civitatibus ac dioecesibus dictae domus » reperiuntur, gaudeantque iisdem privilegiis et exemptionibus, quibus » ex Apostolicae Sedis beneficentia aliae congregationes regularium » donatae sunt, exceptis tum iis, quae ad curam animarum, et sacramentorum administrationem pertinent, tum casibus in quibus episcopis atque ordinariis iure delegato competit iurisdictio ad formam » sacrorum canonum, Concilii Tridentini, et constitutionum Apostolicarum, atque ita Sanctitas Sua in perpetuum servari, atque exequi » mandavit. — F. M. card. De Rubeis praefectus. — I. N. archiep. Petren. secretarius. — Concordat cum originali Pius a SS. Nomine » M. Vic. Gen. »

§. V.

De quinto relationis capite ad moniales pertinente.

« In hoc capite exponendum erit

» I. An moniales, episcopo subiectae, suas servent con» stitutiones. »

Summarium.

1. Regula distinguitur a constitutionibus.

2. Quae distinctio non admittitur in monasteriis votorum simplicium.

3. Quatuor sunt principales regulae a S. Sede approbatae, nempe S. Basilii, S. Augustini, S. Benedicti, S. Francisci.

4. Quibus aliae etiam postea accesserunt.

5. Non licet novam ullam invehere religionem, nisi una ex dictis regulis approbatis accipiatur.

Pro huiusmodi regulis accipiendis necessaria non est Apostolica venia: cum tamen accepta fuerit, non potest ad libitum immutari.

6. Huiusmodi regulas modificari nemini licet praeterquam summo Pontifici.

7. Constitutiones nihil aliud sunt, quam peculiares leges, quibus iuxta regulam acceptam finis religionis facilius obtineri potest.

8. Necesse non est, ut constitutiones a S. Sede confirmationem accipiant.

9. Quando vero confirmatio petitur, res hodie ad S. C. Ep. et Reg. remittitur.

10. Confirmatio Apostolica alia est in *forma communi*, alia in *forma specifica*.

Quae sit utriusque vis?

11. Indiscriminatim agendum sumitur de constitutionibus respicientibus tum monasteria votorum simplicium, tum votorum solemnium.

12. Penes S. C. Episc. et Reg. paulo ante in plenario auditorio constitutionum examinatio peragebatur.

Confirmatio, quae hodie conceditur, participare videtur de utraque specie confirmationis in *forma communi* et in *forma specifica*.

13. Antequam S. Cong. decretum confirmationis impertiatur, exigere solet, ut constitutiones decretum approbationis ab ordinario reportaverint, et consensus accedat monialium capitulariter exquisitus.

14. Qua speciatim ratione animadversiones et correctiones peragantur, et expendantur? remissive.

15. Constitutiones correctae experimento per aliquod tempus subiiciuntur.

16. S. Congreg. conditionem ponit, ne constitutiones ab eadem approbatae immutentur.

17. De directorio et coeremoniali constitutionibus quandoque adnexis.

Utrumque ordinarii potestati subiicitur, exceptis iis, quae in rubricis generalibus statuta sunt.

18. Instituti approbatio approbationem constitutionum praecedere ordinario debet.

19. Prohibitio, ne constitutiones extrancis ostendantur, non improbatur;

20. Quae tamen ad ordinarium non extenditur.

21. Non solet approbari constitutionum proemium.

22. Non attenditur approbatio potestatis civilis.

23. Non expedit, ut sorores educationem suscipiant puerorum masculorum, neque in seminaria, et collegia introducantur.

24. An, et quo genere obligationis teneantur moniales servare regulam, seu constitutiones et statuta sui ordinis?

25. An mortaliter peccet monialis, quae passim ex consuetudine easdem violat?

26. An, quando regula consuetudine relaxata est, teneantur moniales in suo pristino rigore eam servare?

27. An saltem si regula reformetur, et ad pristinum statum restituatur, debeant illam sic reformatam servare?

In novis constitutionibus invehendis S. Cong. non solum maioris monialium partis consensum requisivit, sed et dissentientes ad eas excipiendas per suasiones aliosque prudentiores quoslibet modos induci voluit S. Congr. in *Faventina*.

1. Haec quinta paragraphus, quae ad moniales attinet, initium sumit à constitutionibus, quae observandae monialibus impositae sunt. Qua in re, ne rerum confusio suboriatur, aliqua discernenda

et explicanda sunt. Constitutiones, quibus aliqua religio, vel religiosa domus regitur, distinguendae sunt a regula, sub qua religio ipsa et eius asseclae militant, quemadmodum patebit ex iis, quae modo afferenda sunt.

2. Haec tamen distinctio non admittitur in constitutionibus, quae hodie pro institutis vota simplicia emittentibus approbari solent: nam ibidem non agitur de primaevis regulis a S. Sede approbatis, quas modo referemus. Vide opusculum *Super methodo servata a S. C. Episc. et Regul. ab Archiep. Philippen. expos. in usum secretariae, in Animad. Sor. a S. Iosepho Camberien. 9. Iunii 1860. art. 2. pag. 16.*, in *Animad. ad constit. Congr. presb. Rhedonen. 2. Mart. 1861. §. 6. pag. 25.*

3. Quatuor potissimum regulae sunt, quae maximum nomen, celebritatemque sibi conciliarunt, prima videlicet, quae a S. Basilio, secunda quae a S. Augustino, tertia quae a S. Benedicto, quarta quae a S. Francisco originem et nomen ducit. De quatuor hisce regulis singulatim loquitur Ferrarius V. *Religio* quatuor diversis articulis, nempe *Art. 2. 3. 4. et 5.*, ubi nominatim religiones recenset, quae sub unaquaque monasticam agunt militiam. Alio subinde articulo, sexto videlicet, regulas alias affert, quae a quatuor memoratis distinctae sunt, itidemque religiones enumerat, quae harum regularum vexilla sequuntur.

4. Tam quatuor illae principales, quam ceterae, quas innuimus, ab Apostolica Sede sanctionem obtinuerunt, adeoque omnes inter regulas ab eadem S. Sede approbatas habendae sunt. Ex iure sacrorum canonum, ac nominatim ex *Cap. 9. Ne nimia §. De Rel. dom.* et *Cap. Religionum diversitatem eod. tit. in 6.* ad omnem in ecclesia Dei confusionem eliminandam firmiter prohibitum est « *ne quis de cetero novam religionem inveniat, sed quicumque ad religionem converti voluerit, unam de approbatis assumat.* » Unaque vetitum est, ne religiosam domum quisquam de novo fundet, sed *regulam et institutionem accipiat de approbatis.*

5. Quae quidem regulae cum a Sancta Sede approbationis suae calculo munitae iam fuerint, necesse non est, ut quis (postquam nimirum ea, quae iure canonico praescripta sunt, plane praestiterit) ad eam amplectendam specialem ab eadem Apostolica Sede veniam consequatur, firma ceteroquin obligatione ad eam recurrendi circa alia capita prout et quatenus de iure, ex. gr. circa facultatem emit-

tendi vota solemnia: veluti non immerito perpendebatur in consult. causae *Ravennaten. Claus. et vot. 6. Dec. 1839.* penes S. C. Episc. et Regul. Id autem ita intelligendum esse quisque videt, ut regulam absque speciali Apostolica venia amplecti liberum sit, tum cum res adhuc integra fuerit, hoc est, cum quis nullam regulam elegerit, receperitque; minime vero cum huiusmodi electio, receptioque locum habuerit, et regula ad observantiam deduci coepta fuerit. Non licet autem, neque S. C. sinit, ut duae coniunctim, neque ex toto, neque ex parte promiscue simul recipiantur: cum enim id enixe deprecaretur episcopus Catacensis, *mens. Feb. 1843.*, S. C. respondit « *Non expedire.* » Idem rescripsit in *Ferrarien. Erect. Mon. 10. Maii 1844.*; praecepit enim simpliciter approbari monasterii erectionem sub regula dumtaxat S. Theresiae, omissa alia, quae petebatur, ad institutum adorationis perpetuae SS̃mi Sacramenti pertinente.

6. Quoniam inferiori nefas est leges a superiore latas immutare, hinc sequitur, quod nemo, praeter summum Pontificem, regulis a S. Sede approbatis nec quidquam addere, neque detrahere, neque alia quacumque ratione variationem afferre potestatem habet. Cum itaque alicui religioni, vel instituto unam ex regulis iisdem sequendam proponere contingat, plane cavendum est, ut eadem de verbo ad verbum, prout iacet, sine aliqua vel minima variatione referatur, atque servetur. Id porro pluries S. C. Ep. et Reg. diserte mandavit, ac praesertim in *Milevitana Super appr. inst. et constit. relig. S. Catharinae 28. Mart. 1851.* ad primum dubium, in quo S. Cong. inter ceteras res mens ea fuit, *ut statueretur in eo sacrarum virginum monasterio regula S. Augustini, quin aliquid in suo originali alteraretur.* Idem S. Congr. Ep. et Reg. animadvertebat in *Albien. Sor. ar. Praesent.* Vid. *Opusc. cit. Method. et cet. pag. 19. art. 1.*

7. Unaquaeque ex hisce regulis veluti communis est fons, unde quaelibet religio suas leges, tamquam consectaria, deducit, quibus eiusdem religionis membra suam vitam uno sub peculiari regimine moderentur, ac finem, ad quem intendunt, assequantur. In huiusmodi legibus sitae sunt constitutiones eae, quas a regula distingui diximus. Sic ex. gr. S. Augustini regulam moniales tum dominicanae, tum salesianae, tum augustinianae sequuntur et observant. Singulae tamen speciales suas habent constitutiones, quae difformi ratione, diversa quasi via, ad observantiam eiusdem regulae, eiusdemque finis assecutionem deducunt, et amice conspirant.

8. Ad constitutiones, quod attinet, necesse non est, ut ab Apostolica Sede comprobentur: sufficit enim, ut easdem episcopus ordinaria sua auctoritate communiverit. Saepissime tamen preces a monialibus sanctae Sedi deferuntur, ut peculiares religiosae suae domus constitutiones Apostolica sanctione confirmet. Qua in re olim summus Pontifex non semel usus est opera S. Cong. Conc., quae ipsas suo examini subiiceret, emendaretque: aliquando etiam istud ipsum negotium alicui ex S. R. E. cardinali pertractandum absolvendumque commisit, quod pluribus exemplis fulcire possemus.

9. At vero hisce temporibus haec provincia pro suo iure S. C. Ep. et Reg. relinquitur: ad eam insuper suas dirigunt preces quique sunt, qui Apostolicae approbationis veniam implorant. Quin imo ipsa S. C. Conc. in suis ad episcopos de dioeceseon statu responsionibus, si quando super hac re aliquid rescribendum occurrat, suggerit episcopis, ut ad memoratam S. Cong. pro competenti eius auctoritate sese vertant.

10. Iuxta sacrorum canonum iura duplici sub ratione Apostolica approbatio emitti solet, videlicet vel in *forma communi*, vel in *forma specifica*. « In forma specifica (verbis utar Ben. XIV. *de syn. dioec.* » *l. XIII. c. 5. n. 11.*) fieri dicitur, cui praemittitur causae cognitio » et singula statuta diligenter expenduntur, ac deinde, nulla adiecta » conditione, auctoritate Apostolica cum clausula motu-proprio et ex » certa scientia confirmantur. In forma communi confirmari dicuntur » statuta, quae non singulatim examinantur, neque approbantur a » Pontifice *motu-proprio* et ex certa scientia, atque Apostolicae aucto» ritatis robur illis adiicitur non absolute, sed solum conditionate » videlicet, si iuste, canonice, aut provide facta sint; et dummodo » sacris canonibus Trid. Conc. decretis, et constitutionibus Aposto» licis non adversentur: quam postremam conditionem omnibus sta» tutorum confirmationibus in *forma communi*, hodie exprimi atque » apponi solere, idem Fagnanus in *Cap. Siquis num. 18. de Confir.* » *utili vel inut.* testatur. Iamvero, pergit Fagnanus, statuto confirmato » in *forma specifica*, cum naturam induerit legis Pontificiae, nulli » inferiorum fas est derogare: statutum vero confirmatum in *forma* » *communi*, integrum est statuentibus delere, atque ab illius obliga» tione aliquem ex iusta causa subtrahere; etenim talis confirmatio » nihil novi iuris, aut efficacitatis illis tribuit, qua antea carebant. » De praedicta duplicis confirmationis specie, atque utriusque effecti-

» bus fuse agunt Suarez *Lib. 8. De Leg. cap. 18. per tot.* Garcias,
» Barbosa, Piringh, Engel, Reiffestuel.

11. Circa approbationem constitutionum monemus in primis, indiscriminatim hic poni constitutiones tam monialium, quae vota solemnia, quam quae simplicia profitentur. Siquid enim inter utrasque discriminis est, hoc potius intrinsecam constitutionum ipsarum substantiam, quam methodum eas approbandi respicit: sic ex. gr. pro monialibus solemniter professis ad normam iuris determinanda sunt, quae clausuram tangunt; nam sine clausurae lege harumce sanctimonialium monasteria aperiri nullatenus permittitur. Item proprietatis abdicatio absoluta et perfecta sit oportet tum circa usumfructum, quam circa dominium radicale. Contra in simpliciter professis clausurae lex non Pontifici, sed episcopo subditur, et abdicatio dominium radicale non complectitur.

12. Monemus deinde usque ad annum 1854. negotia de constitutionibus approbandis in plenario auditorio emorum patrum pertractari ac definiri consuevisse; post id vero temporis illud inductum est, ut aliquando eadem negotia directe ad summum Pontificem iuxta ea, quae fusius postmodo dicemus *n. 286.*, referri cepisse, reliquis, ut antea, sine ulla immutatione retentis. Monemus denique rationem hodie receptam de utraque specie approbationis in *forma communi*, et *forma specifica* participare videri. Constitutiones enim per omnes articulos examinantur et corriguntur: at nihilominus ordinario *clausula ex motu-proprio et certa scientia* non semper iisdem adiungitur. Hinc huiusmodi approbatio, confirmatioque eam speciem praeseferre quodammodo videtur, quae propria est conciliorum provincialium, quae, ut vidimus, horum decreta actaque a S. C. Conc. solent expendi et recognosci: veluti ex his, quae modo evolvemus, luculentissime per se patebit. Dixi *ordinario,* nam non deest aliquod exemplum, in quo approbatio conceditur cum clausula, ut nihil Concilii Tridentini decretis, constitutionibus Pontificiis, aliisque ecclesiae sanctionibus adversetur: quemadmodum accidit in *Brixien. Super app. const. sor. ancill. charitatis nunc.* in congregatione particulari habita *die 22. Decemb. 1850.*

13. In approbandis constitutionibus exigit S. C. Ep. et Reg., ut constitutiones, quarum approbatio petitur, decretum approbationis ab episcopo retulerint; ac dein ut omnium monialium consensus capitulariter requisitus accedat tum pro constitutionibus ipsis acceptandis,

tum pro precibus ad S. Sedem offerendis. Quae profecto cautio sapientissime ponitur, ut moniales libentes volentesque earumdem observantiam suscipiant. Cum itaque id apprime cognoscerent eminentissimi patres in *Monacen. Frisingae App. constit. institut. nunc. pauperes sorores N. D.* in congregatione particulari *11. Decem. 1853.* praescriptis verbis hoc edixerunt; et SS̃mus resolutionem approbavit, ut constitutiones non ab episcopo, sed ab ipsis sanctimonialibus conficerentur, seu conficiendae committerentur.

14. Siquis vero fortasse cupiat rationem cognoscere, quam tenet S. C. in expediendis negotiis constitutionum examen respicientibus, ne gravetur adire secundum appendicis caput, quam huic paragrapho adiicimus. Quamvis enim ibidem proprie de institutorum simplicium votorum approbatione res fit, nihilominus, rebus parum immutatis, disciplina una eademque est.

15. Insuper S. C. illud exquirit, ut constitutionum utilitas experimento comprobetur. Neque enim raro contingit, ut quae mentis intuitu vel utilia, vel facilia, vel recta videntur, et damnosa, et difficilia, et incongrua usu, experientiaque comperiantur. Quod si huiusmodi experimentum praecesserit, confestim ad actum approbationis deveniri potest: si vero secus se res habeat, tum aliquod congruum praefigitur spatium, quo elapso, si res e sententia successerit, definitivum approbationis decretum editur. Sic in memorata *Milevitana* spatium trium annorum praefinitum fuit, quo emenso, facta fuit potestas, ut res iterum proponeretur.

16. Non raro S. C. conditionem in huiusmodi approbationibus ponit, ut episcopus absque auctoritate Sedis Apostolicae nequeat constitutionibus quidquam vel addere vel demere; ita in *Auximana 3. Dec. 1852.* Quin imo hodie communiter prohibitio solet generatim adiici, ne constitutiones ulla ex parte absque Sedis Apostolicae placito immutentur, ut in *Anim. Sor. a Nazaret Catalaunen. 27. Septembris 1861. art. 19. pag. 29. item in Animad. Annecien. Mission. 23. Maii 1860. art. 10. pag. 32.* in cit. opus. *Method. et cet.*

17. Constitutionibus quandoque adnexum est directorium et coeremoniale. Dicitur directorium aggregatio precum, et admonitionum piarum, quae eo spectant, ut regularis disciplinae custodia facilior evadat. Coeremoniale autem ritus quosdam amplectitur, qui servari debent in sacris functionibus, quae in choro, vel alibi locum habent. Utrumque habetur in constitutionibus monasterii S. Catharinae, de

quibus sermo fit in *Milevitana*, cuius mentio superius facta est. Penes religiosos carmelitas calceatos utriusque sexus constitutionibus adnexae sunt instructiones, ordinarium, et manuale, uti vocant, ceu testatur consultor S. Congregationis ex eadem familia in voto, quod in *Milevitana* exquisitum fuit. Itidem in constitutionibus, quae pro salesianis conditae sunt, adest directorium a S. Francisco Salesio conflatum. Iamvero immutatio, itemque dispensatio ab iis, quae in directorio, vel coeremoniali continentur, ab ordinarii, cui subest monasterium, auctoritate omnino pendet, ea ratione, qua penes carmelitas instructiones, de quibus modo dixi, ceteraeque eius generis res, capituli generalis, vel definitorii item generalis potestati subiiciuntur. Haec autem ita intelligenda sunt, ut nihil irrepserit praesertim in coeremoniali, quod contrarium sit pontificali, ac rituali Romano, et decretis et declarationibus S. Cong. Rit. Cum itaque in allata *Milevitana* propositum fuisset secundum dubium « An approbandum sit directorium et coeremoniale? » S. C. die dicta *28. Martii 1851*. responsum dedit « Ad ordinarium, qui utatur facultatibus suis. » Idem resolutum fuerat in *Bergomen. Super appr. const. fil a Sac. Corde Iesu nunc. 14. Maii 1841. ad dub. 14. §. 4.*

18. Ordinarie loquendo antequam constitutiones ab Apostolica Sede approbentur, necesse est, ut instituti ipsius approbatio praecesserit: nihilominus aliquando factum est, ut S. Sedes constitutiones approbaverit, quin instituti ipsius approbationem concesserit. Id enimvero testatur *Piton. Discept. Ecc. 75. n. 5. et 6.* allato exemplo sacrarum virginum, quae *domicellae anglicanae* vocabantur, quarum constitutiones S. C. Conc. anno 1694. confirmaverat, addita calusula, citra approbationem conservatorii. Adest exemplum etiam in religiosis viris qui *trappistae* vocantur: eorum enim institutum etsi ob eius austeritatem nunquam approbaverit Apostolica Sedes, nihilominus ipsorum constitutiones sua sanctione confirmare non detractavit. Vid. consultationem, cui titulus « *An vota Trappensium solemnia sint, vel simplicia?* » anni 1836.

19. Prohibitio, ne constitutiones alicui extraneo ostendantur, et palam fiant, ab Apostolica Sede minime reiicitur, et reapse ea viget tam penes carmelitas excalceatos, tum penes missionarios S. Vincentii a Paulo, tum penes sorores charitatis, aliaque instituta. Vide consult. in *Vivarien. et Annecien. Instituti a Praesentatione B. M. V. de anno 1836. pag. 13.*

20. Nihilominus auctor est Crispinus *Vis. past. Part. II. §. 42. num. 37.*, allata auctoritate *Conc. I. Prov. Mediol.*, quod moniales episcopo visitanti, vel aliis visitatoribus constitutiones suas exhibere teneantur, rogenturque ab ipsis in sacra visitatione articulatim, an singula earumdem capita, an aliquod caput singulis diebus publice legatur; an aliquid fuerit invectum, quod iisdem adversetur; quinam defectus, et a quibus admittantur, ut corrigi queant.

Constitutionum publica lectio praecipitur a Clemente VIII. in const. « *Nullus* » §. *36.* antequam ad officiorum, graduum et praelaturarum electionem deveniatur, quae constitutio legitur apud Ferrarium V. *Regularis art. 1. sub n. 85.* Haec dispositio congruentissime sanctimonialibus etiam accomodatur.

21. In constitutionibus approbandis non solet approbari earumdem proemium. Vid. Opus. *Meth. et cet., Annecien. 23. Martii 1860. art. 1. pag. 31.*

22. Nec attenditur approbatio civilis potestatis, quin imo de eadem, si forte intercesserit, in constitutionibus nec mentionem fieri permittitur. Vid. Opusc. cit. in *Anim. ad constit. soror. S. Vincentii paup. fam. Gandaven. 30. Apr. 1860. art 10. p. 13.*, item *Anim. soror. S. Iosephi Bellicien. 6. Iun. 1860. art. 1. p. 14.*, item *Anim. soror. a S. Iosepho Camberin. 9. Iun. 1860. art. 1. pag. 16.*

23. Non creditur expedire, ut sorores educationem suscipiant puerorum masculini sexus. Vid. Opusc. cit. in *Animad. const. pauper. ancill. Limburgen. 23. Mart. 1860. §. 3. pag. 11.* Item S. Congreg. expungenda esse iussit, quae edicebantur de introducendis sororibus in seminaria et collegia, cum sit res periculi plena; *Anim. ad constitutionum Soror. a S. Iosepho Bellicen. 6. Iun. 1860. articul. 15. pag. 15.*

24. De Alexandris in aureo suo libello, qui inscribitur *Confess. monial. Cap. 1. §. 2.* (Venet. ex Typ. Balleon. 1751.) nonnullas agit solvitque controversias super monialium obligationibus ratione regulae, quas hic ipsis verbis exscribere superfluum non arbitramur. « Quae. 1. An et quo genere obligationis teneantur moniales servire » regulam, seu constitutiones, et statuta sui ordinis? Respon. Teneri » equidem; quia regulae et constitutiones participant rationem legis, » cui se subiecerunt per promissionem factam in professione. Qua » autem obligatione teneantur, an scilicet ad culpam, vel ad poenam, » tantum, vel ad utramque ex ipsis regulis metiendum est. Adver-

» tendum tamen, quod si regulae, seu constitutionum transgressio
» fiat ex contemptu formali, semper est peccatum mortale, ut diximus supra de obligatione tendendi ad perfectionem, quia est peccatum inobedientiae formalis; et hoc verum est, etiamsi regulae non obligent ad ullum peccatum, vel ad veniale tantum, quia licet materia sit levis, contemptus tamen est gravis et formalis. Ita Navarr. card. Valent. et Bart. a S. Fausto in *Thes. Rel. lib. 6. q. 157.*
» Quod si transgressio regulae, ad nullam culpam obligantis, oriatur ex nimia cupiditate erga aliquid, et non ex alio malo fine, est peccatum veniale: quia dato, quod a regula non esset prohibita illa actio, esset tamen culpa ex libidine, idest ex nimia cupiditate: ergo a fortiori venialis erit, dum a regula est prohibita.
» Ita D. Thom. 2. 2. *q. 186. a 6. ad 1.*

25. » Q. 2. An monialis, quae passim ex consuetudine violat regulam, quae non obliget ad culpam, peccet mortaliter ex contemptu?

» R. Negative, quia contemptus inclusus in illa consuetudine non est formalis sed interpretativus; nam formalis contemptus in solo actu interiori perficitur, ac proinde ob solam externi operis multiplicationem induci nequit. Bene verum est, quod consuetudo supradicta disponit ad contemptum formalem, sicuti peccata venialia saepius instaurata disponunt ad mortale. Ita D. Thom. *l. c. ad 3.*
» Quare monialis tenetur sub mortali eam consuetudinem tollere, quotiescumque advertit per illam exponi periculo habendi in contemptum formalem, vel votorum transgressionem, vel etiam praebendi aliis occasionem transgressionis. Sicut, quamvis consuetudo iurandi non possit dici peccatum mortale, et negligentia illam extirpandi, animadverso periuriorum periculo inde exurgente, est letale Sanchez, in Decal. *Lib. 6. c. 4. n. 21.*

26. » Q. 3. An quando regula consuetudine laxata est, teneantur moniales in suo pristino rigore eam servare?

» Resp. Quod si regula accipiatur, prout dicit tria vota substantialia religionis, debet exacte in suo pristino rigore servari, quia tria vota obligant ex iure divino naturali, adversus quod nulla consuetudo praevalere potest. Si vero regula accipiatur, quatenus praescribit alia tribus votis adiuncta, inter quae animadvertendus est modus paupertatis et obedientiae, potest consuetudine tolli, quia sicuti cum superior dispensat in aliqua ex illis legibus, excu-

» satur a culpa non observans, excusabuntur similiter moniales ex » consuetudine non servantes aliqua ex praescriptis in regula, cum » contra legem cadens sit vis consuetudinis et obligationis. S. Thom. » *Dist. 38. qu. 1. n. 3. q. 1. ad 5.* et ibi Caiet. Turreo. Palac, aliique » plurimi relati a Sanchez *Lib. 6. cap. 2. n. 26.*

27. » Q. 4. An saltem si regula reformetur, et ad pristinum sta» tum restituatur, teneantur illam sic reformatam servare?

» Resp. Si moniales tempore professionis limitatam habuerunt » intentionem non amplius se obligandi, quam ad illam regulam sic » relaxatam, tunc non tenentur reformatam servare, quia actus non » obligant ultra intentionem agentium. Ita multi apud Sanchez *l. c.* » *num. 39.* Si vero absque illa expressa limitatione professae sunt, » tenentur regulam sic reformatam amplecti, quia sponte sua in re» ligione profitentes, se ita regulae et vitae religiosae subiiciunt, » ut paratae esse debeant, quantum ex se est, ad conservationem » ipsius procurandam: quare si bonus religionis status collapsus » sit, tenentur moniales pati, ut instauretur, et per consequens te» nentur etiam regulam sic reformatam observare, Sanchez *loc. cit.* » aliique plurimi ibi relati. Licet tamen regulares regulam, quam » professi sunt, teneantur observare, et cogendi sint, nihilominus » moniales, quae non ita exacte eam observant, veluti in ieiunio, » in comedendo carnes, gestando indusium laneum, recitandis horis » matutinis certa hora noctis, sunt tolerandae, ut in monialibus » S. Benedicti, et hoc esse iuxta mentem Greg. XIII. asserit Pignat. » *Tom. 8. Consult. 45. n. 25.* »

Cum in quodam monasterio Faventinae dioeceseos novarum constitutionum corpus redactum fuisset, et in capitulo monialium eaedem acceptatae fuissent a duabus ex tribus partibus vocalium, videlicet a 32. monialibus, alteris sexdecim adversum suffragium ferentibus, S. C. Ep. et Reg. suam approbationem iisdem constitutionibus adiicere distulit, donec moniales adversae suasionibus, et aliis quibuscumque prudentioribus modis ad sese cum sententia maioris partis conformandum inducerentur. *Faventina Super nov. regulis constit. et consensu Non. Febr. 1740.*

« II. An clausura in earum monasteriis inviolate cu-
» stodiatur. »

Summarium.

28. Casus morales de clausura seponuntur, et sanctionum sacrarum iura unice explicantur.

29. Affertur Bonifacii VIII. dispositio in *Cap. Periculoso de Stat. Reg. in 6*.

30. Item Conc. Trid. decretum eadem de re.

31. 32. De const. S. Pii V. incip. « *Circa Pastoralis.* »

33. De constitutione eiusdem Pontificis incipien. « *Decori et honestati.* »

34. De const. Greg. XIII. incipien « *Deo sacris.* »

35. De const. eiusdem Pontificis incipien. « *Dubiis.* »

36. De constit. Pauli V. incipien. « *Facultatem* » et alia incipien. « *Monialium.* »

37. De const. Alex. VII. incipien. « *Felici.* »

38. De const. Ben. XIII. incipien. « *Cum sacrarum.* »

39. De const. eiusdem Pontificis incipien. « *Salutare.* »

40. De const. eiusdem incipien. « *Per binas.* »

41. De literis encyclicis Pii VII. post Gallicae perturbationis exitia.

42. Clausurae pontificiae lex inseparabilis est a professione votorum solemnium: idque confirmatur ex resolutione causae *Americanae*.

Hic agitur de monialibus episcopo subiectis tantummodo.

43. Quid sit clausura, et quae sub clausura comprehendantur?

44. Si duo monasteria contingua sunt, et monialis deserens monasterium suum intret monasterium contiguum, duplicem excommunicationem incurrit.

45. Clausura ita circumsepta esse debet, ut nec monasterium ulla ex parte introspiciatur; neque ex monasterio extra clausuram prospectus pateat; adeoque fenestrae aliaque foramina claudi debent.

De causa *Bononien. Prospectus*.

46. In monasterium prospectus esse non potest, nec ex fenestris turris campanariae;

Monialibus prohibetur usus thelescopii, seu conspicilli.

Aedificia supra clausurae moenia construi nequeunt, et constructa debent destrui.

47. Iuxta Pontificum constitutiones ad solum episcopum pertinet facultatem impertiri clausurae ingrediendae in casibus a iure praescriptis.

Sufficit, ut episcopus sit electus, licet non consecratus.

Idem ius competit capitulo, Sede vacante,

Minime vero vicario generali, vel foraneo, nisi speciali mandato sint instructi.

48. Huiusmodi licentia debet esse in scriptis, et modo speciali.

49. Ut licentia sit valida, requiritur causa necessitatis.

Quae in specie necessitas requiritur, non est determinatum, sed relinquitur prudentiae, et conscientiae concedentium.

50. Necessitas huiusmodi debet esse ex parte monasterii, non ex parte externorum.

Itaque recensentur aliqui casus, quibus ingressus externis denegatur, et aliquoties conceditur.

51. Episcopi possunt ingredi monasteria sacrae visitationis, aut alterius necessitatis gratia.

52. Nequeunt vero ingredi, ut particulares moniales examinent, et abbatissam eligant, nisi aliter suadeat necessitas.

53. Nequeunt etiam ingredi, ut novitias ad vestitionem, vel professionem admittant.

54. Quot vero introducere viros queant, non est definitum.

55. Praeter episcopos nec cardinales, nec legati a latere, nec nuncii, aliique possunt se in monasteria intromittere.

56. Circa ingressum medicorum, aliorumque extraneorum pro monasterii servitio habenda est prae oculis epistola S. Congreg., quae affertur.

57. Attamen huiusmodi personis alias S. Congreg. edixit, licentiam ingrediendi dandam esse ad tempus, non in perpetuum, vel donec non revocetur.

58. Eaedem personae non sint in monasterio post occasum, vel ante ortum solis, excepto medico et confessario.

59. Eadem non possunt licentiam suam cum aliis communicare.

60. De iuramento ab hisce personis edendo.

61. Licentia ipsis concedi nequit nisi in iis rebus, quas conversae agere nequeunt.

62. In monasteriis remotis episcopus personam ecclesiasticam necessaria auctoritate instruat ad eas licentias concedendas.

63. Hae licentiae non conceduntur, nisi moniales capitulariter per secreta suffragia auditae fuerint.

64. Medicus non debet esse minor annis 50.

65. Medici et chirurgi habeant licentiam generalem in casu necessitatis ingrediendi etiam de nocte: edictum aliter praecipiens improbatur.

66. Medicus extraordinarius non permittitur nisi in casu necessitatis.

67. Medicum particularem obtinere non datur monialibus.

68. Procurator, ac syndacus non debet habere licentiam ingrediendi.

69. Neque etiam causa comitandi sacerdotem ingredientem ad Sacramenta ministranda, vel superiores causa necessitatis illuc intrantes.

70. Ubi factor habitare, et quem ad finem ingredi monasterium possit?

71. Licentia generalis danda est vecturalibus, et mulionibus; non tamen ad inferendas et efferendas olivas.

72. Licentia dari potest notario ac testibus pro testamento condendo a muliere non moniali in monasterio forsitan decumbenti.

73. Infantes utriusque sexus nequeunt in monasterium introduci.

74. Tolerandum non est, ut puellae licet parvulae intrent et exeant, ut legere, vel acu pingere ediscant.

75. De ingressu confessariorum sanctimonialium.

76. Confessarii monasterium ingredi nequeunt ad sepeliendas moniales, vel exequias celebrandas; secus excommunicationem incurrunt.

77. Quomodo se gerere debeat confessarius monasterium ingrediens ad sacramenta administranda.

78. Quando monialis aegrotans laborat in extremis, confessario permittitur in sua mansione pernoctare, ut praesto esse possit.

79. Quando confessarius excipit confessiones monialis infirmae, quae cautiones adhibendae?

80. 81. Confessariis etiam de nocte monasterium ingredi permittitur; sed non ex praetextu comitandi operarios.

82. Nequeunt ingredi sabato sancto ad cellas benedicendas;

83. Neque ad exorcizandos energumenas;

84. Neque ad missam celebrandam.

85. Potior sententia est, ut ingredi possint ad SSmam Eucharistiam conferendam.

86. Speciali licentia confessarius opus non habet ad explenda munera sui officii, et hoc in casu quae servari debeant?

87. Confessario non licet potionem, vel refectionem intra claustra sumere nisi in casu morae longioris.

88. Imperatores, et imperatrices, reges, et reginas, earumque filios sine excommunicationis poena intrare monasteria communior est doctorum sententia.

Idem non est de principibus, ac principissis.

89. Fundatores ac fundatrices absque venia S. Sedis monasteria ingredi nequeunt.

90. Monialibus famularum servitio indigentibus, quando conversae supplere nequeunt, licet famulas assumere, servata constit. Bened. XIV.

91. Idem dicendum est de puellis educationis causa in monasterio degentibus.

82. De materia educandas respiciente fuse agit Ferrarius.

93. In praesentibus civilis societatis conditionibus aliquando permittit S. C. scholas externas habere.

Rescriptum in *Placentina* concessum refertur.

94. Vetitum est, ne quis ad moniales accessum, vel collocutionem habeat absque legitima causa.

95. Adeoque licet episcopo contra clericos, et contra laicos hac de re poenas constituere.

96. Quibusnam consanguineis absque episcopi licentia liceat ad moniales accedere, et quibus diebus?

97. Hac in re prae oculis habenda est const. Ben. XIV. incip. « *Gravissimo.* »

98. Accessio, et collocutio cum monialibus speciatim interdicta est regularibus, qui, si contra fecerint, peccant mortaliter, et poenas incurrunt.

99. Nulla, quamtumvis honesta et rationabilis causa eximit regulares accedentes et colloquentes a peccato gravi et poenis eam in rem irrogatis.

100. Qui plura desiderat adeat Ferrarium.

101. Incendium, lepra, et epidemia causam praebent episcopo concedendi ingressus in monasteria.

Quibus accedunt imminens bellum, fluminis inundatio, aedificiorum ruina.

102. Quid circa lepram, ac pestilentiam observandum sit iuxta doctrinam Ben. XIV.

103. Bened. XIV. casum etiam expendit particularis monialis ob morbum egredientis.

Affertur rescripti formula pro facultate exeundi causa balneorum.

Affertur et altera pro aere immutando, et morbo quolibet curando.

104. Sine Apostolica venia permissa non est egressio ab uno ad aliud monasterium causa novi monasterii erigendi, vel abbatissae munus exercendi.

105. Bened. XIV. doctrina est, monialem ob morum pravitatem transferri non posse, nisi propter evidens periculum scandali, ac perversionis aliarum.

106. Quomodo intelligenda est dispostio constit. S. Pii V. circa potestatem exeundi pro conversis ad eleemosynas quaeritandas?

107. Potestatem eamdem ad tempus futurum non extensam, intellexit ac firmiter retinuit S. C. in suis declarationibus.

108. Affertur factispecies novissimae causae *Ianuen. Clausurae.*

109. In eadem S. C. censuit, non esse permittendum, ut commissae, ac forenses, necnon actuales conversae in clausura immorari, et inde exire ad quaerendas eleemosynas, ac eo regredi possent.

Item consulendum SSm̃o ad cautelam pro dispensatione conversarum iam professarum remanendi in loco externo, et quoad probandas in futurum pro dispensatione immorandi in clausura, minime vero quoad conversas iam professas cum casus infirmitatis, vel senectutis advenerit.

110. Quas poenas, violando clausuram, incurrunt praelati saeculares, et praelati regulares?

111. Quas aliae personae extraneae?

112. Quas moniales introducentes, vel ingredi permittentes?

113. Quas moniales e clausura exeuntes?

114. A censuris occulte incursis possunt absolvere episcopi.

115. De poenis constitutis contra eos, qui illegitime ad moniales accedunt, et cum iis colloquuutur, alias actum est.

116. De duabus causis *Mutinen.* et *Patavina.*

117. Prima vice una ex iisdem proposita a S. Congr. resoluta est iuxta mentem.

118. Affertur dispositio constitutionum.

119. Iterum proposita, quia limitationes iuxta mentem S. Cong. adiectae monialibus minime arriserunt;

120. Itaque episcopus plura postulatorum capita S. Cong. renovavit, quae recensentur.

Iura, quae ad singula dubia pertinere possunt, afferuntur.

121. S. C. resolvit, concedendam esse licentiam ingrediendi pro educandarum genitoribus, vel genitorum locum tenentibus, eveniente casu gravis infirmitatis;

Minime vero pro sacerdotibus, aliisque occasione recitationum scenicarum, aliarumque functionum;

Concedendam esse pro puellis in scholas externas pro uno anno, etiamsi scholam frequentare desiverint;

Item pro genitoribus, locumqne genitorum tenentibus semel saltem decurrente educationis tempore;

Item pro duabus foeminis scholae externae addictis, arbitrio episcopi cum limitationibus ibidem determinatis;

Item pro fundatore bis vel ter in anno arbitrio episcopi.

Haec indulta S. M. Greg. XVI. ad quinquennium coercuit.

122. Factispecies causae *Patavinae*, quae alteri iam expositae adsimilis est.

28. Si in toto hoc nostro opere conscribendo eam rationem secuti sumus, ut parce admodum privatis doctorum opinionibus uteremur, praescriptiones ss. cc., Conc. Trid., summorum Pontificum, et S. Cong. declarationes in medium proferre ante omnia satagentes, eamdem rationem eo magis retinere nos oportet in enucleando hoc argumento de clausurae lege, cui santimoniales alligantur. Moralis theologiae tractatores multas et varias quaestiones (quae vulgo *casus* vocitantur) in hac materia confingunt, easque, disceptatis in utramque partem rationum momentis, resolvunt. Ad easdem, sicubi opus erit, lectorem nostrum remittentes unice studebimus sacrarum sanctionum iura praesertim a Pontificibus edita, et a S. Congr. declarata diligenter exponere.

29. A celebrioribus Pontificum constitutionibus referendis initium facimus.

Sacris virginibus clausurae custodiam ex mero consilio, tametsi impensissime antiquis temporibus commendatam fuisse, communiter

doctores tradunt. Bonifacius VIII. primus praecepti legisque vim clausurae adiecit in celebrata sua constitutione *Periculoso Cap. 1. De Stat. reg. in 6.*, ibi enim summus Pontifex sanctione sua « perpetuo » irrefragabiliter valitura sancivit, universas et singulas moniales » praesentes atque futuras, cuiuscumque religionis sint, vel ordinis, » in quibuslibet mundi partibus existentes sub perpetua in suis mo» nasteriis debere de cetero permanere clausura, ita quod nulli earum » religionem tacite vel expresse professae, sit vel esse valeat quacum» que ratione vel causa (nisi forte tanto et tali morbo evidenter earum » aliquam laborare constaret, quod non posset cum aliis absque gravi » periculo seu scandalo commorari) monasteria ipsa deinceps egre» diendi facultas, nullique aliquatenus inhonestae vel honestae per» sonae (nisi rationabilis ac manifesta causa existat, ac de illius, ad » quem pertinet, speciali licentia) ingressus, vel accesus pateat ad » easdem. » Quoniam vero, ut ibidem recte Pontifex ait, *parum esset condere iura, nisi essent qui debitae executioni ea demandarent,* hinc non solum ecclesiae superioribus allatae sanctionis observantiam, monasteriis exemptis minime exceptis, pro impensiore executione committit, quin et civilis auctoritatis opem in eumdem finem invocare non dubitat.

30. Bonifacii VIII. constitutionem disertis verbis innovavit, confirmavitque Tridentina synodus *Cap. 5. sess. 25. de Regul.* « Nemini » autem (ita ibidem) sanctimonialium liceat post professionem exire » e monasterio, etiam ad breve tempus, quocumque praetextu, nisi » ex aliqua legitima causa ab episcopo approbanda, indultis qui» buscumque et privilegiis non obstantibus. Ingredi autem intra septa » monasterii nemini liceat cuiuscumque generis, aut conditionis, sexus, » vel aetatis fuerit, sine episcopi vel superioris licentia, in scriptis » obtenta, sub excommunicationis poena ipso facto incurrenda. Dare » autem tantum episcopus, vel superior licentiam debet in casibus » necessariis; neque alias ullo modo possit, etiam vigore cuiuscumque » facultatis, vel indulti hactenus concessi, vel in posterum concedendi. »

31. Accessit constitutio S. Pii V. *die 26. Maii 1566.* incipien. « *Circa Pastoralis* » qui et ipsam Bonif. VIII. et Conc. Trid. dispositionem confirmans declaravit, etiam conversas, aut quocumque alio nomine nuncupentur, sub clausurae legi comprehendi. Subdit insuper moniales nullo praetextu se ab observanda clausura posse tueri neque consuetudine immemorabili, neque instituto, vel fundatione,

adeoque si contumaciter huic legi sese subiicere detrectant, debere eas ab episcopis omnibus iuris et facti remediis omnino ab eam servandam compelli. Quod pertinet ad tertiarias, vel ipsae solemnia vota nuncuparunt, ac statim ad clausuram subeundam adigi debere statuit: vel vota solemnia non emiserint, et tunc eas ad ipsa vota emittenda ab episcopis hortari, ac persuaderi, et subinde clausurae legi subiici debere praescribit. Quod si a votorum solemnitate omnino abhorreant, tunc summus Pontifex interdicit ac prohibet, ne imposterum ulla alia sacra virgo in ipsarum domum recipiatur, et si secus fortasse actum fuerit, ad vivendum in communitate inhabiles plane reddit, ac praeterea receptio irrita, ac nulla decernitur. Hanc const. damus *P. II. n. 34*.

32. Quod si clausurae observatio eleemosynas quaerere, et corrogare praepediat, adeoque in rerum, quae vitae necessariae sunt, detrimentum redundet, eleemosynas per conversas quaeritari iubet, quas tamen solemni professioni, etiam de consensu superiorum, illigari non posse iubet· aliter professio nulla erit ac irrita. Subinde iubet, ut in domibus contiguis extra tamen monasterium huiusmodi conversae degant, ex quibus cum licentia solum episcopi ad eleemosynas quaeritandas exeant, nec monialium clausuram, nisi in casibus per suas constitutiones permissis, ingredi possint: Insuper episcopis praescribit, ut videant, ne in monasterium admittant puellas ultra numerum, qui ex consuetis eleemosynis substentari commode possit. Ultimo tandem loco omnibus ordinariis harum sanctionum executionem mandat et simul iniungit circa omnia monasteria etiam Apostolicae Sedi subiecta, potestatemque facit, quatenus opus sit, ut brachii saecularis auxilium a laica potestate invocare valeant.

33. Non multo post S. Pius V. aliam constitutionem edidit *die 1. Februarii 1569.* quae incipit « *Decori et honestati* » ubi abbatissis, aliisque monastoriorum supremis antistitis prohibuit, ut nulla omnino occasione vel praetextu sanctimonialibus facultatem exeundi facerent. Vetat enimvero « nisi ex causa magni incendii, vel infirmitatis le-
» prae, aut epidemiae, quae tamen infirmitas praeter alios ordinum
» superiores, quibus cura monasteriorum incumberet, etiam per epi-
» scopum, seu alium loci ordinarium, etiamsi praedicta monasteria
» ab episcoporum, et ordinariorum iurisdictione exempta esse repe-
» riantur, cognita et expresse in scriptis approbata sit, a monaste-

» riis praefatis exire licere, sed nec in praedictis casibus extra illa » nisi ad necessarium tempus stare licere. » Insuper poenam statuit excommunicationis maioris ipso facto incurrendae, ac ipsi summo Pontifici, praeterquam in mortis articulo, reservatae contra sanctimoniales egredientes, et egressus facultatem concedentes, necnon comitantes, ac receptum praebentes, additque privationem dignitatum, officiorum, et administrationum, et inhabilitatem ad easdem dignitates, officia, et administrationes consequendas. Tandem abolet, atque res iudit quascumque egressus concedenti facultates, catenus datas cuicumque personae, sive ecclesiastica, sive civili dignitate praemicenti; executionem vero harum dispositionum, eadem, ut supra, ratione, ordinariis, licet monasteria sint exempta, cum facultate brachii saecularis invocandi. Legitur haec const. *P. II. n. 35.*

34. Referri etiam debet constitutio S. M. Gregorii XIII. *diei 30. Dec. 1572.* incip. « *Deo sacris* » quae tametsi principaliter idcirco edita fuerit, ut modus inveniretur, quo tertiariarum sub clausura viventium substentationi succurratur, nihilominus initio disertis et gravibus verbis innovantur sanctiones de clausurae lege sancitae in *Cap. Periculoso in 6. de Stat. Reg.* tum in Conc. Trid. *Sess. 25. de Reg.* tum in const. S. Pii V. incipien. « *Circa Pastoralis* » Eam lectori legere licet *P. II. n. 36.* Idem Pontifex aliam edidit constitutionem *Idib. Iun. 1575.* incip. « *Ubi gratiae* » in qua revocat quascumque licentias ingrediendi monasteria, et loca monialium, et virorum cuiuscumque ordinis, et prohibet, ne quis uti possit licentiis, quae episcopis et aliis superioribus concessa fuerint.

35. Subinde ille Pontifex alia const. incipien. « *Dubiis* » *23. Decemb. 1581.* declaravit « Praelatos omnes tam saeculares, quam re- » gulares, quibus cura et regimen monasteriorum monialium quovis » modo incumbit, facultate sibi ex officio attributa ingrediendi mo- » nasteria praedicta ita demum uti posse, si id faciant in casibus » necessariis, et a paucis, iisque senioribus ac religiosis personis » comitati. » Huic sanctioni omnes episcopos, atque adeo maiori dignitate, etiam cardinalatu conspicuos obnoxios esse voluit, violatores vero, si saeculares sint, prima vice ecclesiae ingressu interdixit, secunda vice a munere Pontificali, et a divinis suspendit, deinceps excommunicatione ipso facto incurrenda perculit; si vero sint regulares omni officio ac ministerio privavit, atque insuper excommunicationi subiacere decrevit.

36 Paulus V. constitutionem edidit incip. « *Facultatem* » *1. Septembris 1608.* contra mulieres ingrediendi monasteria monialium licentiis abutentes, necnon et aliam incip. « *Monialium statui* » *10. Iulii 1612.*, in qua revocavit licentias omnes ingrediendi monasteria monialium, aut cum iis conversandi, quae mulieribus eatenus concessae fuerant.

37. Ex const. Alex. VIII. incip. « *Felici* » *10. Nov. 1664.* Praelati regulares non possunt ingredi clausuram monialium sibi subiectarum, nisi in certis casibus, et certis conditionibus: hac de constitutione fusius agendi aptior recurret locus, cum de monasteriis exemptis peculiaris erit sermo.

38. Plures etiam de clausurae lege constitutiones edidit Ben. XIV. Prima est ea, quae incipit « *Cum sacrarum* » *1. Iunii 1741.* pro monialibus professis Portugalliae, et Algarbiorum, quibus iniungitur reditus ad claustra, et egressus in posterum prohibetur. Huic constitutioni occasionem dederant abusiones, quae ibidem obrepserant. Quocirca ad remedium huic malo afferendum summus Pontifex praecepit illius regni ordinariis, ut sanctiones canonicas ad observantiam regidissime revocarent, poenisque manum apponerent, si opus foret, quae contra violatores constitutae sunt.

39. Altera incipit « *Salutare* » *11. Ian. 1742.*, in qua Pontifex relaxatam in aliquibus monasteriis clausurae disciplinam dolet, adeoque praedecessorum suorum constitutiones innovat et confirmat: dein adimit et revocat facultates dispensandi quibuslibet eatenus concessas « exceptis dumtaxat locorum ordinariis, iisque omnibus supe- » rioribus, quibus tamquam ordinariis, et ordinaria iurisdictione » utentibus, monialium monasteria subiecta et addicta sunt in ca- » sibus tamen necessariis, et servatis alias de iure necessariis, et » non aliter omnino. » Subinde usum facultatum, quas hic idem revocat, sub censuris interdicit, et irritum declarat. Reperitur haec const. *P. II. n. 37.* per totum.

40. Tertia tandem, cuius initium « *Per binas* » *diei 24. Ian. 1747.*, in qua abusus quosdam noviter invectos reprobat ac damnat, ideoque ad eos extirpandos declarat « admissionem, receptionemque quarum- » cumque feminarum, sive puellarum educandarum, sive famularum » in monasteria, quacumque ex causa, sine legitima, authenticaque » eiusdem Apostolicae Sedis licentia toties quoties opus fuerit im- » petranda, et praevio examine super moribus, fama, habilitate, et

» necessitate ipsarum educandarum puellarum, vel famularum, per » antistites locorum ordinarios, tantummodo, et non alios quoscum» que superiores toties itidem quoties necessitas postulaverit, ha» bendo, non obstante quacumque consuetudine etiam longi temporis, » fieri non debere. » Quicumque in hanc legem peccaverit, poenas a iure canonico statutas subiici decernitur.

41. Neque silentio praeteriri debent literae encyclicae S. C. Ep. et Reg. *die 30. Sept. 1815.*, iussu S. M. Pii VII., editae; et ad omnes catholici orbis antistites directae, in quibus (quando, post teterrimam gallicae perturbationis tempestatem, almae pacis serenitas resplenduit, et ecclesiae libere in orbe catholico suam potestatem exercere licuit) sanctiones omnes de clausurae lege in antecessum a Conciliis, vel Pontificibus emanatas innovavit confirmavitque, atque episcopis vehementissime commendavit, ut, sublatis abusibus, et difficultatibus amotis, a sanctimonialibus saluberrimae huiusce legis praecepta adamussim observari providerent.

42. Clausurae Pontificiae lex monialibus solemnia vota persolventibus imposita ex praesenti ecclesiae disciplina tantae necessitatis habetur, ut votorum solemnitas sine eadem stare nequeat; atqua adeo unam cum altera pari passu procedere, Sac. Congreg. Concilii in literis super dioeceseon statu reddi solitis pro opportunitate non semel edixit.

Super hoc argumento sedulo disputatum est in quadam recentissima causa, cui titulus « *Americana Votorum* » ubi a doctissimis duobus S. Congregationis consultoribus inter se diversa opinantibus non sine multa utriusque doctrina in medium prolata sunt omnia, quae ad rectum iudicium ferendum conducere posse videbantur. At vero congregatio particularis a SSmo D. N. eam in causam definiendam speciatim deputata illi sententiae adhaerere visa est, quae tenet, moniales a S. Sede vota solemnia emittere permissas clausuram Pontificiam servare teneri, nisi ab ea per Apostolicam Sedem speciali rescripto solutae fuerint. Id enim disciplinae sacri ordinis plane consentaneum est, quae illud fert, ut moniales ad votorum solemnium professionem admitti non adnuat, nisi addita conditione, ut in monasterio earumdem perfecta clausurae Pontificiae custodia servetur; ita in *Ravennaten. 6. Decem. 1839., Ianuen. Super app. mon. 15. Ianuar. 1841., Rhegien. Vot. et claus. 13. Ian. 1843.* quin imo ex eo quod in aliquo monasterio clausurae Pontificiae lex instituta non sit

neque servetur, legitimum desumitur argumentum, quod vota, quae ibi emittuntur, minime solemnia sint, sed tantum simplicia. Quamvis autem vota solemnia absque Pontificia clausura stare nequeant, nihilominus clausura Pontificia stare potest cum votis simplicibus; et reapse S. C. Ep. et Reg. in *Rhegien. 22. Febr. 1839.*, necnon in *Policastren. Clausurae 6. Dec. eiusdem anni,* tametsi a monialibus in utraque simplicia vota persolverentur, annuit precibus, quibus Pontificia clausura expetebatur. In prima enim rescripsit « *Firma remanente professione votorum simplicium, annuendum esse pro gratia impositionis clausurae papalis;* » in altera edixit « *affirmative* (videlicet concedendam esse impositionem clausurae papalis) ut in *Rhegien., accedente consensu omnium monialium vocalium per vota secreta.* »

In memorata causa « *Americana votorum* » eadem diligentia et accuratione duo consultores versati sunt circa aliud argumentum, an beneplacitum Apostolicum ita necessarium sit in erectione monasteriorum, ut, eo deficiente, in iisdem vota, quae emittuntur, solemnia dici nequeant, ac moniales ibidem professae Pontificiae clausurae lege obstrictae ex causa eiusdem defectus habendae non sint Iamvero eadem congregatio particularis ex disciplina, quam tenet S. C. Ep. et Regul. recedere se nolle satis superque demonstravit; declaravit enim, sacrarum virginum, de quibus agebatur, vota solemnia esse ea punctim de causa, quod ad eadam emittenda Pontificio rescripto auctoratae fuerint. Quin imo id ipsum de omnibus aliis sacris virginibus dicendum solummodo esse subiecit, quae simili venia forsitan donatae fuissent.

Ex iuribus hactenus ullatis, quisque videt episcopis traditam esse curam invigilandae clausurae, et in monasteriis sibi subiectis et in monasteriis exemptis. De his extremis numero sexto huiusce paragraphi, qui suus locus est iuxta ordinem Instructionis benedictinae, verba faciemus; hic de monasteriis episcopo subiectis dumtaxat agimus.

43. Clausura definitur ex const. Greg. XIII. « *Deo sacris* » *locus ille, qui ianua clausurae continetur, ad quem saecularibus non patet accessus.* Itaque sub hac definitione continetur monasterium; cuius partes explicat Nicolaus III. *ad Cap. Exiit §. denique de V. S. in 6.* inquiens « *et nomine monasterii volumus claustrum* (nempe, subdit De Amoeno *Op. 3. tit. 4. §. 8. de claus. viol. n. 17.* porticus, aut ambulacrum) *domos* (puta cellas, item de Amoeno) *officinas interiores* (puta refecto-

rium, coquinam, valetudinarium et etc.) *intelligi.* » Sed et hortum, viridarium, pratum, et sylvam, si forte sit, intra septa comprehensam nemo dubitavit, tum quod haec est, communis doctorum opinio, tum quod summi Pontifices, ac Tridentini patres ingressum intra septa vetuerunt, et S. C. (1) *die 13. Sept. 1583.* diserte hortos et prata apud Pign. *Tom. 6. Cons. 85. n. 275. §. Cum.* Clausuram constituere declaravit in virorum monasteriis, ideoque multo fortius in monialium asceteriis.

Monasterii tectum extra clausuram est, licet aliqui doctores abnegent; namque proposita huiusmodi controversia, affirmativam sententiam amplexa est S. Cong., quae mandavit absolvi cum poenitentiis salutaribus quasdam moniales, quae bona fide ascenderant supra tectum ad siccanda frumenta, et pastillos dulciarios (vulgo paste) ab ipsis elaboratos, sive ad festum inspectaodum cum speciali prohibitione ulterius illuc ascendendi propter quamcumque causam, ita in *Comen. 18. Sept. 1609.* et in *Lycien. 16. Sept. eiusdem anni,* quas declarationes passim allegat doctores, ac praesertim De Alexand. *Cap. 7. §. 1. q. 3.*

44. Si duo monasteria contigua sunt, et aliqua sanctimonialis a suo monasterio exieos ad aliud conterminum ingrediatur, non solum violatae clausurae rea est habenda, sed et dupliciter excommunicationem contrahit ea de causa, quod duos actus vetitos inter se plane distinctos perpetrat, nempe exitum a monasterio suo, et ingressum in alienum: in hanc enim sententiam S. Cong. rescripsit archiepiscopo Panormitano *21. Aug. 1699.*, et *14. Sept. eiusdem anni* apud de Alex. *loc. cit. q. 4. in fin.*

45. Monialium clausura ita debet custodiri, ut sit circumsepta aliis moeniis, ne a vicinis quicumque sint, ex eorum domibus inspiciantur monasteria. Et ideo pro opportuno remedio potest episcopus extollere murum viridarii regularium sumptibus eius, cui de iure, S. C. Conc. in *Urbinat. 10. Mart. 1663.* et claudere fenestras saltem vitreis speculis, si non respondeant in clausuram, ita ut non possint aperiri; similiter fenestrae omnes, et quaevis alia foramina regularium respicientia in hortum, et clausuram monialium omnino claudenda sunt; S. Cong. Ep. et Reg. in *Amerina 23. Decemb. 1603.*, ac

(1) Auctores hoc in art. citati dum S. Cong. nominant, non indicant, an ea sit *Ep. et Reg.*, aut *Conc.*, sed primam esse intelligendam plura satis superque suadent.

Neapolitana 2. Dec. 1639. Ferraris *V. Monialis art. 6. num. 44. et 45.* nulloque modo debet esse prospectus in monasteria monialium, et e contra. Itaque *die 21. Septem. 1838.* in *Bononien. Prospectus,* cum quidam novum opus molitus fuisset ante monasterium S. Christinae ita ut ex domo, ubi novum opus erat, in interiora monasterii penetralia prospectus pateret, S. Congreg., re partibus de more auditis, rescripsit, tollendum esse prospectum in monasterium, et omnia in pristinum restitui. Idem confirmavit in *Civitatis Castell. Super toll. serv. 18. Dec. 1857.*, et nihilominus studio pacis insuper S. Cong. addidit, ut « *Episcopus in executione curet concordiam.* »

46. Itidem nullo modo in monasteria debet esse prospectus nequidem a fenestris turris campanariae alicuius ecclesiae vicinae, ut in *Portogallien. 16. Apr. 1605.* Nicol. *Flosc. v. Prospectus n. 2.*, sed pleno muro fenestrae debent obstrui, ut in *Aquilana 31. Iul. 1612.* Nicol. *loc. cit.* et etiam illae, quae sunt in monasterio monialium, per quas videre possunt, et videri, ut in *Parmen. 28. Nov. 1636.* Nicol. *loc. cit.* quin imo prohibetur monialibus sub gravibus poenis usus telescopii, seu conspicilli longioris, ut in *Anconit. 1. Octobris 1647.* Nicol. *loc. cit. n. 5.* nec alicui debet permitti aedificium attollere, si per illud habeatur prospectus in monasterium, ut in *Interamnen. 15. Maii 1612.* Nicol. *loc. cit.*, suntque demoliendae mansiones constructae in viculo intermedio, et claudendum est ambulacrum, quod a tecto monasterii imminet, eique praedominatur, ut in *Assisien. 11. Iun. 1655.* Nicol. *loc. cit. n. 2.* non obstante qualibet appellatione vel recursu, et in *Conversanen. 8. Aug. 1653.* Nicol. *loc. cit.*

47. Iuxta constitutiones Pontificias soli episcopo competit ius impertiendae facultatis, ut quis in monasterium ingredi valeat in casibus a iure constitutis; cumque agatur de actu iurisdictionali, sequitur primo, ut quamvis episcopus consecratus non fuerit, et tantummodo sit electus et confirmatus, huiusmodi tamen veniam impertiri valeat; deinde quod vicarius capitularis, episcopatu vacante, eamdem potestatem obtineat; De Alex. *Conf. Mon. cap. 7. §. 2. q. 2.*, Aliter est de vicario foraneo, ut ex *Pistorien. 3. Decem. 1602.* apud Nicol. *Flosc. V. Clausura n. 18.* Idem dicendum est de vicario generali, cui non sufficit generalis sui muneris facultas, sed requiritur, ut ab episcopo speciale mandatum obtinuerit pro huiusmodi venia impertienda; ita enim a S. Cong. declaratum fuisse testis est Suarez *De rel. tit. 4. tract. 8. lib. 1. cap. 10. n. 11.* penes De Alex. *loc. cit.*

48. Hanc vero licentiam *in scriptis* esse debere, et *modo speciali* ex verbis eruitur Conc. Trid., ubi habetur « *licentia in scriptis oblenta* » et *Cap. Periculoso* ubi additur « *nisi speciali licentia* » Et S. Congr. apud Pignat. *Tom. 6. Cons. 85. num. 156.* quousque minime revocetur, sufficit pro medicis, aliisque operariis, ut modo explicabitur *n. 56.* et *57.*

49. Licentia ingrediendi in monasterium ut sit valida, oportet, ut adsit causa necessitatis: qui tamen sint in specie casus necessitatis, determinari nequit. Namque, veluti S. C. Ep. et Reg. scribebat episcopo Regien. apud Pignat. *loc. cit. n. 113.*, norma certa praeberi nequit ad casus determinandos, qui dici possunt necessarii, ut in monasteria ingredi liceat; quippe tempus et locus mutari solet, variatque casuum natura iuxta peculiares circumstantias. Itaque opus est, ut praelatus pro sua prudentia dignoscat, et mature consideret ea, quae considerari occurrunt, ac subinde pro sua conscientia diiudicet, quid magis in Domino expedire visum fuerit. Ita nimirum aiebat S. Congregatio Episcopor. et Regular. in *Regien.* apud Pignatellum *loc. citato.*

50. Illud tamen certum et indubitatum est, opus esse, ut necessitas intercedat ex parte monasterii, minime vero ex parte externorum in monasterium ingredi volentium. Gloss. *ad cit. Cap. Periculoso V. causa de Stat. Reg. in 6.* et S. C. in *Ravennaten. 9. Sept. 1611.* apud Pignat. *Tom. 6. Cons. 85. num. 114.* Unde non licet episcopis licentiam concedere vel permittere mulieribus, ut securitatis gratia recludantur apud monasteria monialium ex causa litium matrimonialium, vel adulteriorum, aut dissensionum inter viros et uxores. Imo ingredientes etiam ex tali causa, et cum eiusmodi permissione, vel licentia incidere in excommunicationem a concilio statutam tradit ex S. C. in *Salamantina* Diana *P. III. tract. 2. rel. 130.* apud Pignat. *loc. cit. n. 114.* quam licentiam S. C. raro et cum difficultate concedit. Pro casibus tamen repentinis propriae ac verae necessitatis ordinarii ac legati solent in antecessum facultates impetrare pro certo numero casuum, ut nempe ingressum permittere queant ceu in dicta *Ravennaten.* Pignat. *loc. cit.* neque talis licentia concedi potest ad effectum collocandi in monasterio virginum aliquam mulierem, ne revertatur ad vomitum in *Mediolanen. 18. Aug. 1588.* Pignat. *loc. cit.* neque ad discendam aliquam artem, puta serici, vel texturae, nisi cum conversa perita non poterit reperiri, in *Mediolanen. 11. Mart. 1586.* ac

alibi apud Pignat. *loc. cit. n. 115.* (1). Neque regulariter causa conficiendi panem, *Ravennaten. 15. Iulii et 19. Augusti 1603.* Pignatel. *loc. cit.* neque aquam inferendi gratia ingredientium et egredientium mulierum continua conversatio permittenda est, sed intus accomodentur cisternae in *Alatren. 3. Maii 1603.* Pignat. *l. c.* multo minus causa videndi comoedias, vel repraesentationes recitatas a monialibus, neque de licentia ordinarii in *Anconitana 4. Sept. 1627.* Pignat. *loc. cit.* Qui plura desiderat, adeat Pignatellum *Tom. 6. Cons. 185.*, ac *Tom. 8. Cons. 47.*, ubi aliae multae declarationes congeruntur; item et Nicol. *Flosc. v. Clausura.*

51. Possunt episcopi visitationis causa ingredi monasterium, itemque altera quacumque necessitatis causa, ex. gr. inspiciendi officinas, cellas, aedificium construendum, aut restaurandam: si enim hanc ipsi possunt facultatem facere, multo magis eadem uti possunt et ipsi; veluti omnes doctores fatentur, et quicumque per se videt.

52. At nequeunt illuc ingredi, ut moniales particulares examinent, vel ut abbatissae electioni praesint; hos enim actus ex cratibus exequi possunt, ut docet S. C. in *Syracusana 16. Oct. 1600.*, adeoque aliter agendo in poenas incidunt a iure constitutas, tradit De Alex. *loc. cit. §. 4. q. 2.* qui cum Lantusca *Theat. Reg. V. Clausura Mon. n. 1.* excipit casum, quo praelati prudenter iudicent, non posse electionem peragi ipsis non ingredientibus ob inquietudinem monialium, et suspicionem, ne vota subornentur, vel ob alias iustas gravesque causas.

53. S. C. apud Barbos. *De Iur. Eccl. lib. 1. cap. 44. n. 171.* et De Alex. *loc. cit.* decrevit, superiores monialium non posse monasterium sibi subiectum intrare, ut novitiis habitum tradant, ut eas ad professionem admittant, ut abbatissas consecrent, aut monialibus solemniter velum impertiant. Sanchez exinde deducit, episcopo nefas esse monasterium ingredi ad sacramentum confirmationis (2) conferendum, nisi mortis periculam immineat.

54. Quot numero viros episcopus secum pro comitatu ducere possit intra claustra, non est definitum. Greg. XIII. in sua const. « *Dubiis* »

(1) De Alexand. hanc eamdem resolutionem affert; at loco verbi *discendam* legit *docendam;* etiam Nicolius eam resolutionem V. *Clausura n. 24.* referens legit *docendam.*

(2) Et quidem recte; nam « Chrisma ministrari potest ad fenestellam communionis; unde propterea non datur licentia egressus et ingressus: S. C. Ep. et Reg. in *Neapolitana 6. Iun. 1601.* Nicol. *Flosc. v. Clausura n. 49.*

personas episcopum *comitantes* generatim paucos essa debere praescribit « *a paucis iisque senioribus, ac religiosis viris comitati.* »

55. Praeter episcopos, neque eños S. R. E. cardinales, neque a latere nuncios, aut internuncios, aut aliqua quacumque dignitate ecclesiastica, vel munere insignitos in monasteriis claustra sese intromittere posse disertis verbis dixit Ben. XIV. const. « *Salutare.* »

56. Quod pertinet ad medicos, aliasque personas extraneas, quarum ingressus in monasteria monialium necessarius est ad peragenda sui muneris officia, prae oculis habenda est in primis epistola episcopo Parmensi a S. Congr. perscripta *die 20. Nov. 1584.* relata a Pignat. *loc. cit. n. 149.* quam ita fideliter latine reddimus « Hic in » alma Urbe (ita S. C.) et in omni alio loco, ubi recta monialium » monasteriorum disciplina servatur, redigi solet personarum notula, » quae monasterio necessariae sunt, veluti pistores, fabri murarii et » lignarii et ferrarii, baiuli in certis casibus, paeter medicum, chi» rurgum, et barbitonsorem (1), quibus semel pro semper licentia » traditur, donec non revocetur, ut nempe in monasterium ingredi » possint ad exercenda munera suae propria professionis, adhibita » cautione, ut eligantur viri probati tam aetate quam bonis moribus: » itaque Amp.Tua sese gerere debeat in monasteriis suae dioeceseos, » prohibitione addita, ne aliae personae ingrediantur, praeter eas, » quae necessariae sunt; nam ita praescriptum et imperatum in » multis locis. »

57. Sed in hac re non videtur certa ac immutata adesse regula: nam S. Cong. alias edixit medicis, chirurgis, aliisque operariis dari debere licentias ad tempus, non in perpetuum; *Interamn. 9. Septembris 1586.* apud Nicol. *loc. cit. n. 26.* Alias eadem S. C. huiusmodi licentias singulis trimestribus renovari debere edixit *27. Mart. 1588.* et in *Placentina 6. Iun. 1614.* apud De Alex. *loc. cit. §. 5. q. 1.*

58. Efficiendum est, ut huiusmodi personae in monasterio non adsint neque ante solis ortum, neque post eius occasum, excepto medico et confessario in casibus gravissimae necessitatis; S. Cong. Ep. et Reg. in decretis generalibus sub Greg. XIII. latis apud Pign. *loc. cit. n. 102.*

(1) Notari debet barbitonsorum eo tempore munus fuisse, ut infirmis sanguinem minuerent, quod modo chirurgi praestare solent. Itaque retinendum est ad hunc unice finem barbitonsores in monasteria ingredi permissos fuisse.

59. Huiusmodi personis vetitum est alias personas in sui locum delegare, dummodo ex iis non sint, quae iam ab episcopo ingrediendi licentia instructae fuerint. Sac. Congreg. Episcop. et Regul. *loc. cit. n. 107*.

60. Medici, aliique operarii iuramentum elicere debent coram ordinario, vel eius vicario, sese, nonnisi in casu necessitatis ingressuros esse in claustra monasterii, neque aliud opus, quam quod suam exposcit officium, ibidem suscepturos, et, prout decet probum et christianum virum, sui ministerii partibus esse functuros, S. C. apud Pign. *loc. cit. n. 109.*: et *n. 112*. legitur ipsa iuramenti formula, mutatis mutandis, qualibet ex dictis personis elicienda.

61. Hinc licentia tam manuscripta, quam typis impressa pro ingressu debet concedi ministris, et servientibus necessariis, pro illis solis servitiis, quibus non possunt supplere conversae, et quo brevius ac parcius fieri poterit cum renovatione trimestri; *Placentina 6. Iun. 1614*. apud Nicol. *loc. cit. n. 14*.

62. In monasteriis e civitate remotis debet ordinarius personam ecclesiasticam delegare ad concedendas huiusmodi licentias: quas ipse tamen in principio anni recognoscet. S. Congr. *Papien. 5. Februarii 1607*. Nicol. *loc. cit. n. 19*.

63. Licentiae ingrediendi in monasteria monialium non debent admitti, nisi ipsae moniales capitulariter, secretisque suffragiis consentiant; *Mediolanen. 20. Septem. 1604*. Sufficit tamen maioris partis consensio ex *Cap. 1. De his, quae fiunt a mai. par. cap.* Ferraris *V. Monialis art. 3. n. 56*. et Urbanus VIII. const. « *Sacrosanctum.* »

64. Medicus monialium non debet esse minor quinquaginta annis, ubi medicorum penuria non adest. S. Congr. Ep. et Reg. in *Ferrarien. 7. Martii 1617*. et *Ianuen. 14. Iun. 1625*. apud Ferraris *V. Medicus num. 12*.

65. Medici et chirurgi ordinarii habeant necesse est licentiam generalem ingrediendi clausuram etiam de nocte in casu urgentis necessitatis, in aliis non ordinariis requiritur specialis S. C. Ep. et Reg. in *Ferrarien. 2. Iul. 1599*. et *13. Iul. 1605*. Ferrar. *loc. cit. n. 13*. Itaque reprobatur episcopi edictum prohibens, ne confessarius, medicus, vel barbitonsores ordinarii, possint ingredi de nocte pro quolibet casu absque licentia speciali *Ferrarien. 10. Feb. 1593*. Nicol. *loc. cit. n. 35*. Associandi tamen sunt, et continua assistentia prosequendi tum cum ad infirmam se ferunt, cum eaque morantur.

Sac. Congreg. Episc. et Regul. in *Parmen. 26. Martii 1601.* Ferrar. *loc. cit. num. 14.*

66. Medico extraordinario uti permitti non debet monialibus, nisi in gravi necessitate; eadem S. C. in *Bononien. 8. Iul. 1588., Ferrarien. 6. Aug. 1601., Ianuen. 14. Dec. 1605., Mediol. 25. Maii 1621.* et quando, ordinarius non invenit remedium medicus eadem S. Cong. in *Ianuen. 13. Martii 1625.*, vel est impeditus. eadem S. Congr. in *Portugall. 15. Mart. 1646.* Ferrar. *loc. cit. n. 15. 16. 17.*

67. Nulli plane moniali fas est suo uti modico peculiari, sed utatur eo, quo monasterium ordinario uti solet, S. Congreg. in *Bononien. 6. Iul. 1588.* apud Crisp. *Vis. Past. P. II. §. 42. n. 52.* excepto casu gravis infirmitatis *Catacen. 15. Feb. 1595.* Crisp. *loc. cit.*

68. Procurator, vel syndicus non debet habere licentiam ingrediendi *Lycien. 15. Mart. 1595.*, item *4. Ian. 1610. Tarent. 26. Novemb. sine anno* apud Nicol. *loc. cit. n. 20.*

69. Iisdem neque ingredi permissum est cum sacerdote ingrediente ad ministranda sacramenta, *Senogallien. 26. Ianii 1603.* apud Nicol. *loc. cit.* Neque cum aliis superioribus intrantibus in casibus necessariis, quin obstet contraria consuetudo, quae sublata fuit, per constitutionem Greg. XIII. quae incipit « *Dubiis* » *Ariminen. 10. Ianuar. 1617.* apud Nicol. *loc. cit.*

70. Factor, si non patiatur exceptiones, habitare poterit in cubiculo intra collocutoriam, sed extra clausuram *Novarien. 5. Decembris 1600., Ianuen. 15. Martii 1606.* apud Nicol. *loc. cit. num. 21.* Poterit etiam ingredi, prout moris est, ad apte locanda dolia, recondendum vinum, et alia necessaria ministeria exercenda *Perusin. 9. Oct. 1618.* apud Nicol. *loc. cit.*

71. Vecturalibus etiam, sive mulionibus danda licentia generalis, *Fulginaten. 21. Iul. 1593.*, non tamen ad inferendas et efferendas olivas, *Assisien. 22. Feb. 1630.* Nicol. *loc. cit. num. 26.*, siquidem ex olivis extra monasterium oleum exprimi debet in appositis molendinis, quod subinde in monasterium importetur.

72. Dari potest licentia notario et testibus ingrediendi clausuram, cum aliqua mulier saecularis, quae ibi degit, decumbit in lecto, velitque facere testamentum, vel aliam dispositionem de suis bonis, *Catacen. 15. Febr. 1595.* apud Nicol. *loc. cit. n. 28.*

73. Quicumque infantes cuiusvis sexus, vel aetatis in clausuram introducit, censuras non effugit violatae clausurae, *Tudertin. 7. Apri-*

lis 1579. Neapol. 22. Martii 1580. Comen. 16. Martii 1593. Taurinen. 10. Iunii 1650. apud Nicol. *loc. cit. n. 29.*

74. Tolerandum non est, quod puellae, licet parvulae ingrediantur et exeant ad libitum, ut legere, vel acu pingere addiscant. *Pistorien. 24. Feb. 1579.* Et abbatissa, quae hoc permittit, privatur officio, voceque passiva, *S. Severin. 8. Mart. 1595.* apud Nicol. *l. c* n. *30.*

Quin imo S. M. Pius VII. episcopo Aesino *die 4. Augusti 1800.* scribi mandavit, ne omnino permitteret, ut viri laici sive cantum sivo sonitum in monasteriis edocerent nec sanctimoniales, nec alias foeminas saeculares inibi commorantes, nequo intra clausuram neque ad crates: insuper indultum magistro capellae pro una educanda instituenda obtentum revocavit, Vid. Reg. S. C. *ad eum annum.*

75. De confessariis monialium S. M. Alex. VII. const. « *Felici* » §. *9.* haec statuit « Ad haec confessarius sanctimonialium tam ordi-» narius, quam extraordinarius minime ingrediatur septa monasterii, » nisi ad sacramenta poenitentiae, eucharistiae, et extremae unctionis » ministranda monialibus, vel aliis personis infirmis ibi degentibus, » necnon ad commendandam animae agonizationem. »

76. Itaque confessarii monialium ingredi nequeant clausuram ad sepeliendas moniales, vel pro exequiis. Sic apud Pign. *l. c. n. 134.* declaravit S. Cong. Ep. et Reg. in *Reatina 10. Mart. 1577.,* quae sic se habet. « Non licet confessario ingredi monasterium sub praetextu » sepulturae tradendi cadaver alicuius monialis, aut officia funeralia » peragandi, sed hoc officium, si intra clausuram sapelianda est, » ab aliis monialibus, vel a duobus operariis ab ordinario appro-» bandis peragantur. » Idem in una *Dominican. 30. Iun. 1582. Ulissiponen. 11. Augusti 1610.* Idipsum confirmatum fuit recentissime in *Pistorien. et Praten. Super* nonnul. *dub. mon. 2. Mart. 1855. ad 1.* Et si accadat consuetudo, ut confessarius occasione funarum monasterium intret, consuetudo tolerari non debet « *nisi de licentia ordinarii in singulis casibus* » prout additum est in dicta *Pistorien. et Praten.* Quod autem huiusmodi consuetudo corruptelà potius existimenda sit, adeoque non probanda, fuse ostendit Ferrar. *V. Moniales art. 5.* n. *52. ac 53.* Hinc confassarius sine licentia episcopi clausuram ingressus incidit in poenas violatae clausuraa, S. C. Ep. et Ragul. *Bonon. 20. Aug. 1599.* Ferrar. *loc. cit.*

77. Confessarius monialium clausuram ingressus ad administranda sacramenta recta via, et absque diverticúlo eat redeatque, nec in alia

monasterii parte divagetur, etiam occasione visitandi alias infirmas, quibus sacramentorum administratio non est necessaria. S. C. Ep. et Regul. *13. Sept. 1583.* apud Barbos. *Sum. Ap. dec. v. Conf. Mon. num.* 2. Ferrar. *loc. cit. n. 54.*

78. Cum aliqua monialis laborat in extremis, conceditur confessario pernoctatio in sua solita mansione extra clausuram prope monasterium (1), ut interveniente necessitate illico praesto esse valeat vocatus S. Congr. Ep. et Reg. 22. *Dec. 1592.* apud Pignat. *Tom. 6. Cons. 85. n. 233.*

79. Confessario monialis infirmae confessionem audiente cellae ianua aperta remaneat, et ambae comitatrices ad eiusdem cellae ianuam morentur, ita ut confessarius et infirma ab eis commode cerni possit. S. C. Ep. et Reg. *13. Sept. 1583.* Ferrar. *loc. cit. n. 56.* idque consentaneum est verbis encyclicae Innoc. XI. *21. Mart. 1682.* Ferrar. *loc. cit.*, ubi distantia inter confessarium et comitatrices ea praefigitur, qua confessio audiri nequeat. Hoc vero praescribitur sub gravibus poenis contra abbatissam etiam privationis vocis activae et passivae.

80. Confessarii quovis tempore de nocte in casu necessitatis possunt in clausuram ingredi S. Congr. Ep. et Reg. *13. Septem. 1583.* Ferrar. *loc. cit. n. 57.*

81. Confessarius non potest ingredi clausuram praetextu comitandi operarios, medicos, chirurgos, vel alios S. Cong. *ibidem.* Ferrar. *loc. cit. num. 59.*

82. Confessarii non possunt ingredi clausuram ad conspergendum cellas monialium, aut alia loca aqua benedicta in die sabbati sancti, aut quolibet alio tempore, S. C. Ep. et Reg. *4. Sept. 1596.* Ferrar. *loc. cit. n. 60.* Et novissime in memorata *Pistorien. et Praten. ad 1.* Si tamen adsit consuetudo et accedat episcopi licentia singulis vicibus, tolerari potest eo modo, qui dictus est de exequiis monialium.

83. Confessario licitum non est clausuram intrare ad exorci-

(1) Cum in quadam dioecesi consuetudo inolevisset, ut confessarii tam saeculares, quam regulares in clausura pernoctarent occasione, qua infirmis adsistere deberent, et ordinarius ex hac eadem declaratione a Ferrario allata anceps haereret, et alioquin, consuetudinis extirpatio difficillima videretur, S. Cong. in comitiis generalibus *diei* 29. *Maii* 1846. hac de re consulta controversiam propositam definire noluit, sed emo S. Cong. praefecto mandavit, ut per suas privatas literas ordinario rescriberet, *ut abusum toleraret.*

zandam monialem energumenam, S. Cong. Ep. et Reg. *1. Iul. 1606.* Ferrar. *loc. cit. n. 61.*

84. Confessarii non possunt in clausuram pedem ferre, ut inibi missam celebrent, S. C. Ep. et Reg. in *Lancianen. et Pistor. 16. Iulii 1683. Mantuana 13. Iun. 1591. Bononien. 2. Ianuar. 1601.* Ferrarius *loc. cit. n. 62.*

85. An autem ingredi possint, ut ex ea particulam SSmi Sacramenti asportent, disputant theologi; sed sanior sententia videtur, quod possint: neque enim decet, ut ex mulierum, etiam sacrarum, manibus attrectetur. Vide Ferraris *loc. cit. n. 63.* De Alex. *Cap. 7. §. 6. q. 7.*

86. Confessarius monialium etiam regularis non indiget speciali licentia ad ingrediendum pro necessitatibus sui officii, modo per monasterium non vagetur, sed, expleto ministerio, statim exeat: S. C. Ep. et Reg. *Comen. 7. Mart. 1609.* Ferrar. *loc. cit. n. 62.* Confessarius debet ingredi clausuram cum cotta et stola, et non aliter S. Cong. Ep. et Reg. *Lucen. 29. Mart. 1589., 22. Dec. 1602.* Ferrar. *loc. cit.* S. C. Ep. et Regul. in *Tranen. mense Ian. 1714.* ex *lib. mon. illius anni.* Et hoc per quamcumque necessariam causam ingrediatur, S. C. Ep. et Reg. *Caietana 29. Ian. 1627.* Ferrar. *loc. cit.* Congruit epistola encyclica Innocen. XI. *4. Febr. 1678.* In *Fossanen. Confessarii mense Februar. 1734. ex lib. mon. illius anni* relinquitur prudenti episcopi arbitrio providere, prout melius expediat, circa consuetudinem inolitam, ut, si in longum protrahatur agonia alicuius monialis, capellanus, vel etiam tertius sacerdos succedat confessario ordinario, qui moribundae in agone luctanti adsistat.

87. S. Cong. *die 13. Sept. 1582.* et *Non. Maii 1590.* edixit, quod « *Confessarii monialium nullo modo possint comedere, refici, aut cibum sumere in eorum monasterio.* » Et novissime in allata *Pistorien. et Praten. 2. Mart. 1855. ad 2. dub.* his verbis conceptum « An occa» sione benedicendi cellas, aut exercendi aliquam functionem sui » ministerii propriam in clausura (confessarius monialium) possit » sumere potionem calidam (vulgo *caffè*) vel aliam refectionem, » quae sibi offeratur? » S. Cong. rescripsit « negative nisi ex causa » longioris morae, et ex necessitate. » Et SS. D. N. resolutionem approbavit.

88. Imperatores, et imperatrices, reges et reginas, eorumque filios in monasteriorum claustra ingredi absque excommunicationis

incursu censet communior doctorum pars. Ferrar. *V. Moniales art. 3. n. 53.* Non item principes ac principissae, duces et ducissae, Ferrar. *loc. cit. n. 54.*

89. Neque fundatores aut fundatrices manasteriorum in claustra absque licentia Apostolica ingredi posse cum communi doctorum sententia tenuit S. Congreg. Episcop. et Regul. *17. Augusti 1629.* apud Nicol. *V. Fundator.* « S. Congr. et cet. censuit fundatores monaste- » riorum monialium non posse earumdem clausuram ingredi, nec » a monialibus recipi, nisi in literis Apostolicis erectionis expresse » caveatur. » Videndus Ferrarius *loc. cit. n. 55.* Quae disciplina hodie dum etiam viget, ut pluribus exemplis probari posset Verum peculiariter consuli poterit causa *Mutinen.*, quae in huius exitu paragraphi tota referetur.

90. Si moniales famularum ope ac servitio indigeant, quod a conversis praestari non possit, tunc de licentia S. C. Ep. et Regul. possunt adsciscere foeminas, quae sibi necessarium servitium praebeant; sed servanda est const. Ben. XIV. incip. « *Per binas* » cuius verba superius attulimus.

91. Idem dicendum est de puellis, quae in monasterium educationis gratia recipiuntur ad normam modo allegatae constitutionis. S. C. Ep. et Reg. in concedendis licentiis pro educandarum ingressu conditiones adiicit in pagella, quam typis editam ad eam finem tradere solet. Huiusce pagellae exemplar damus *P. II. n. 38.*

92. De hac materia puellarum educationem respiciente fuse docteque agit Ferrar *V. Monialis art. 1. n. 1. et seq.*

93. In praesentibus civilis societatis conditionibus saepissime S. C. Ep. et Reg. rogatur, ut sinat moniales puellarum instructioni dare operam in scholis externis sed monasterio coniunctis. Circa hunc articulum non erit abs re referre rescriptum, quam eadem S. Cong. emanavit *die 18. Iul. 1834.* pro cisterciensibus Placentiae, eo magis, quod hisce in casibus norma ex eo desumi solet: idque huius tenoris est. « S. C. pariter annuit, ut loca separata a clausura erigantur pro illarum (puellarum) institutione, atque educatione, in » quibus magistrae deputentur, ut iisdem dent operam sub immo- » diata obedientia ordinarii, et dependentia superiorissae, cui vel uni » vel alteri ex monialibus ab eadem designandis sit facultas egre- » diendi a clausura tempore necessario, cum dispensatione horarum » canonicarum, ut iisdem scholis invigilent, easque dirigant. »

94. Ad hoc de monialium clausura argumentum pertinet interdictio, ne quis ad moniales accessum et collocutionem sine legitima causa habere praesumat. Alexan. III. edixit in *Conc. Later. III. Can. 11.*, et legitur in *Tit. De vit. et hon. cler. cap. 8.* « Monasteria sanctimo» nialium si quisnam clericus sine manifesta ac rationabili causa » frequentare praesumpserit, per episcopum arceatur, et, si non de» stiterit, ab officio ecclesiastico reddatur immunis. Si laici excom» municationi subdantur, et a coetu fidelium fiant penitus alieni.»

95. Ad normam huiusce decreti posse episcopum imponere censuras, aliasque poenas contra clericos et laicos monialium monasteria frequentantes, et cum eis colloquentes, declararunt etiam S. C. Conc. *Viterb. 26. Iun. 1627.* et S.C. Ep. et Reg. *Urbinaten. 10. Maii 1663.* ac *Civitat. Castell. 16. Ianuar.* et *10. Iulii 1699.* Ferrar. *V. Monialis art. 4. n. 4.*

96. Parentibus, fratribus, et sororibus monialium licet eorum filias, et respective sorores moniales alloqui sine licentia episcopi, diebus tamen non prohibitis, idest adventus et quadragesimae ex decretis dict. ss. cc. relatis a Ferrar. *V. Monialis art. 4. n. 8. et seq.* Idem dic de eorum consanguineis in primo et secundo gradu, excepto casu, in quo obstet constitutio monasterii, vel speciale decretum episcopi, ut patet ex aliis decretis allatis a Ferrar. *loc. cit. n. 11.*

97. Hac in re prae oculis habenda est const. Ben. XIV. incip. « *Gravissimo* » *diei 3. Oct. 1749.* ad episcopos ditionis Pontificiae directa, in qua ille Pontifex antiqua decreta innovari oportere animadvertit, ac non solum regularibus exemptis, et gubernatoribus, sed et episcopis aliarum dioeceseon prohibitum esse accessum ad moniales sine episcopi loci venia commemorat; nam, ut idem ait, ordinarius in monasteriis non exemptis ordinaria, in exemptis potestate delegata utitur ad clausuram in monasteriis suae dioecesis custodiendam. Quae profecto decreta item innovat, atque confirmat: cum vero ceteroquin ab episcopi coercitione et auctoritate personae memoratae sint immunes, idcirco si quis illorum hanc Pontificis praescriptionem, et Synodales sanctiones infringrere praesumpserit, mandat se vel S. C. Ep. et Regul. fieri certiorem, ut episcopalis auctoritas rite asseratur vindiceturque.

98. Accessus et item collocutio cum monialibus speciali ratione regularibus etiam cum monialibus praelato regulari subiectis prohibetur a summis Pontificibus, nempe Sisto et Paulo IV. et Urbano VIII.,

ac nominatim a Clemente IX., ut ex sequenti S. Cong. Ep. et Reg. decreto *diei 11. Maii 1669.* per eumdem approbato; ibi siquidem, mentione facta falsarum quarumdam opinionum, quae damnantur, et reiiciuntur, declaratur et statuitur. « Regulares cuiuscumque or- » dinis, militiae, societatis, congregationis, et instituti, etiam de » quibus specialis mentio foret habenda, quamvis ab ordinarii iuris- » dictione quomodolibet exempta, et ipsis regularibus subiecta, vel » alias speciali mentione digna, absque legitima facultate accedunt, » colloquendo etiam per quolibet modicum temporis spatium cum » monialibus, aut aliis intra clausuram degentibus, peccare morta- » liter, eosque sub excommunicationis, privationis vocis activae et » passivae, aliisque contra regulares accedentes sine licentia ad mo- » nasteria monialium, statutis poenis, posse ab ordinario, tamquam » Sedis Apostolicae delegato, coerceri. Et *die 7. eiusdem anni* facta » relatione SS. D. N., Sanct. Sua praesentem declarationem approba- » vit, ac typis dari, servarique mandavit. » De Alex. *l. c. c. 7. §. 10. q. 5.*

99. Et *die 26. Nov. 1672.* S. C. respondit, nullam quamtumvis honestam, et rationabilem causam eximere a culpa gravi regulares accedentes ad moniales sine episcopi licentia, ut iisdem verbis tradit Ben. XIV. *De syn. dioec. lib. IX. cap. 15. n. 7.* ac *die 21. Maii 1678.*, ut idem subdit Pontifex, iisdem poenis affici dixit regulares, qui post habitam ad monachas concionem, de quibuscumque rebus cum iis loquuntur, nisi specialem quoad hoc facultatem ab episcopo ante obtinuerint.

100. Qui super hac re plura desiderat, adeat Ferraris *V. Monialis art. 4.* per totum, ubi fuse docteque, allatis Pontificum et ss. cc. sanctionibus, hanc materiam evolvit et exornat.

101. Ex constit. S. Pii V. incipien. « *Decori et honestati* » quae legitur *Part. II. n. 34.* potestatem habent episcopi impertiendi monialibus licentiam exeundi ob causam magni incendii, leprae, et epidemiae, ubi nimirum de causae necessitate ab ipsis cognitum fuerit; quo in casu licentiae in scriptis esse debent. De Alexandris *loc. cit. cap. 7. §. 9. qu. 2. in fin.* una cum aliis doctoribus tribus hisce causis alias tres accenset, nempe imminens bellum, fluminis inundationem, et aedificiorum ruinam. Et sane; harum trium causarum ratio eadem aliquando plane est, ac sunt incendium, lepra, et epidemia, ut nimirum si a monasterio non exeatur, vita ipsa in discrimen vocetur.

102. Laudatus De Alexandris consuli etiam potest *loc. cit. q 1.*, quando, quibusve datis circumstantiis, adiunctis, et conditionibus tres recensitae a S. Pio V. causae locum habeant. Sed insuper consulendus est Ben. XIV. *De syn. dioec. lib. XIII. cap. 12. n. 28.*, ubi circa lepram discrimen ponit inter eam, quae contagium infert. et aliam, quae non infert; ita ut prima canonicam exeundi causam praebeat, minime vero altera. Item de peste agit eodem loco *n. 31*, ubi animadvertit pestem non intelligi eam, quae in civitate saeviat; tunc enim melius consultum est, si a civibus secretae magis magisque moniales in claustro se teneant; sed eam intelligi, quae monasterii personas iam aggressa fuerit, uti S. Congreg. Conc. *die 20. Septembris 1720.*, eodem teste Pontifice, archiepiscopo Bononiensi significavit. Hoc autem in secundo casu idem Pontifex episcopos monet, ut caute se gerant; et priusquam egrediendi potestatem concedant, plures proponit vias, ac rationes, quas experiri possunt, ut monialium salutem in tuto ponant, quin a monasterio easdem exire permittant.

103. Ben. XIV. *loc cit. num. 27. et 29.* casus insuper expendit, quibus aliqua monialis in particulari ob morbum, (puta phtisis, insaniae, scorbuti) ea conditione versetur, ut vel ad aeris temperiem immutandam, vel ad balnea, aut aquam aliquam eo ipso momento temporis, quo erumpit e forte, epotandam ex monasterio ad alium locum pergere debeat, si valetudinem recuperare voluerit. Quibus quidem in casibus, aliisque similibus extra dubitationem esse tradit, ab episcopis exeundi facultatem concedi non posse, sed Apostolicam Sedem ope S. Cong. Ep. et Reg. esse adeundam. Nihilominus rectissimas, aptissimasque tradit regulas, quas nosse et sequi plurimum expedit episcopis; ab his enim S. Congreg. de rerum veritate, eorumque sententia sese edoceri mandat, vel facultatem in forma *commissaria* iisdem elargitur; ex quo fit, ut ab ipsis disquiri debeat, an vera sint exposita, et circumstantiae peculiares concurrant, quae iustam et canonicam indulto tribuendo causam praebeant. Iamvero hisce de causis haud raro episcopi, praesertim qui timidae conscientiae sunt, sollicitos et anxios esse se sentiunt, nec quod agant certo sciunt. Itaque summus Pontifex facem quodammodo praesefert, quae lucem ad obscuritates omnes, et dubia depellenda suppeditat.

Rescripti formulas, quibus causa balneorum, vel aeris mutandi gratia a S. C. Ep. et Reg. hisce temporibus, exeundi facultas con-

cedi solet, prae oculis habere neque minus gratam neque inutile arbitramur. Quare hic exscribetur primo

Rescripti formula pro facultate exeundi causa balneorum.

« Ex aud. et cet. Sanotitas Sua, audita relatione episcopi et cet.
» benigne annuit ac propterea mandavit eidem committi, ut veris exi-
» stentibus narratis, et constito sibi per iuratam medicorum fidem de
» vera oratricis necessitate, deque eius determinata voluntate utendi
» praesenti indulto, petitam facultatem tempore balneorum tantum pro
» suo arbitrio et conscientia concedat; praescriptis debitis cautelis,
» ne quod inconveniens oriatur. Romae etc. » Exhibetur deinde

Rescripti formula pro facultate exeundi aeris mutandi gratia, vel alterius cuiuslibet infirmitatis curandae.

« Ex aud. et cet. Sanctitas Sua, audita relatione episcopi et cet.
» benigne annuit, ac propterea mandavit eidem committi, ut veris
» existentibus narratis, et constito sibi per iuratam medicorum fidem,
» de veritate et cet., deque eius determinata voluntate utendi hoc
» indulto, facultatem egrediendi et manendi extra claustra ad sex men-
» ses tantum, si tamdiu necessitas perduraverit, proviso prius pro de-
» centi eiusdem custodia pro suo arbitrio et conscientia concedat; ita
» tamen et cum associatione et assistentia consanguineorum et affi-
» nium, aut alicuius honestae matronae aliisque debitis cautelis sem-
» per incedat, domo et alibi vitam religiosam ducat, et a virorum
» frequentia semotam, prout Deo sacratas virgines decet, servatis in
» reliquis omnibus, quae per ss. cc., S. Conc. Trid., et Apostolicas
» constit. circa buiusmodi monialium egressum praescripta sunt sub
» poenis contra violantes clausuram impositis in casu contraventionis
» omnino incurrendis. »

104. Non pauci doctores opinantur, monialem, una accedente episcopi venia posse transire de uno ad aliud monasterium sive ut ibidem abbatissae munus exerceat, sive ut novi monasterii fundationi praesideat, aut ob alias similes causas. At vero buiusmodi opinio adversatur sententiae doctorum maioris nominis, qualis est Fagnan. *ad Cap. Recolentes de stat. mon. n. 51.* et Ben. XIV. *loc. cit. lib. IX. cap. 15. n. 8.*, et quod maius est opponitur decreto S. M. Pauli V. edito a S. Cong. Ep. et Reg. *die 22. Dec. 1617.*, ut habetur penes Nicolius *Flosc. V. Monialis n. 19.*, « Translatio. Moniales quacumque

» occasione transferri non possunt amplius de monasterio ad mo- » nasterium, sine licentia Sedis Apostolicae toties quoties obtinenda, » neque occasione prioratus, vel alterius officii, quibuscumque non » obstantibus. » Cum de fundatione novelli monasterii in *Sorana Erect. Mon. 21. Iun. 1851.* penes S. C. Ep. et Reg. ageretur, cumque cuiusdam monialis Neapolitanae egressus ad opem fundationis dirigendae necessarius visus fuisset, a S. Cong. licentia implorata fuit; quoniam vero alias ob causas erectionis venia dilata fuit, licentia circa egressum non habuit locum. Nihilominus ea, quae attulimus, Apostolicae Sedis hanc in re adeundae necessitatem etiam in praesens manifesto demonstrant.

105. Ben. XIV. *loc. cit.* alium etiam expendit casum, an monialem ob morum piavitatem absque Sedis Apostolicae placito transferre episcopo liceat; et, generatim loquendo, negativam cum card. De Lugo sententiam tuetur; sed simul eiusdem cardinalis limitationem affert opinantis « licitum esse ad huiusmodi translationem procedere propter » evidens periculum scandali et perversionis aliarum monialium; » hunc etenim casum vere putat aequipollentem esse morbo epide- » miae in bulla S. Pii V. expresso. » Accedit, quod Bonifac. VIII. in *Cap. Periculoso* scandalum (tametsi ibi agatur de scandalo, quod a morbo proficiscitur) causam legitimam egressus concedendi nominatim innuit.

106. Non desunt, qui putent, potestatem exeundi a clausura ab episcopis concedi posse conversis ad eum finem, et eleemosynas in necessariam monialium alimoniam quaeritent et colligant, modo serventur ea, quae praecipit S. Pius V. constitut. « *Circa pastoralis.* » Quae tamen sententia indiget explicatione. S. Pius V. nominatim agens de tertiariis, quae ex eleemosynis vivunt, bonis fructiferis destitutae, duo sibi proposuit, primo ut precariam ac praesentaneam providentiam earumdem sacrarum virginum monasteriis afferret, ac dein ut legem statueret stabilem atque perpetuam, quae in futurum semper omnino servaretur. Ad primum quod attinet, aut in monasterio aliquae conversae reperiebantur, quae solemnibus votis adstrictae non essent, et tum istis tantummodo munus eleemosynas corrogandi ab episcopis debebat iniungi; aut tales non aderant, ac tum adhiberi poterant conversae etiam professae, quae tamen essent « aetatis an- » norum quadraginta, et in domibus contiguis, extra tamen mona- » sterium degant, et non ingrediantur clausuram, nisi in casibus ab

» earum constitutionibus permissis. et de earum domibus exire non » possint pro huiusmodi eleemosynis colligendis, nisi de licentia » ordinarii, vel earum superiorum. » Quod vero pertinet ad alterum futura tempora respiciens sic statuit « Et de cetero nullae aliae con- » versae professae recipi amplius possint etiam de consensu suorum » superiorum vel praelatorum. Quod si adversus hanc nostram probi- » bitionem receptae fuerint, illarum receptio nulla, irrita, et ina- » nis erit. »

107. Ex his patet, potestatem episcopi eo coercitam fuisse, ut precario, ac de praesenti tempore copiam exeundi facere posset, minime vero in futurum, idque tam graviter vetabatur, ut si conversae ad vota solemnia admitterentur contra eiusdem dispositionem, receptio nulla esset ac irrita. Hanc disciplinam sartam, tectamque omni tempore servavit S. Cong., ac nominatim episcopo Spoletano *die 14. Iulii 1584.* apud Pignat. *Tom. 6. Cons. 85. n. 146.* significavit, non recedendum a deliberatione catenus capta, ne professae ad eleemosynas colligendas extra monasterium emittantur. Nihilominus si res ad eum sit adducta locum, ut, si secus fiat, moniales fame pereant, S. C. consuevit veniam huiusmodi largiri aliquibus, quae sint aetatis maturae et formae haud ita periculosae. Ceterum subdebatur, ne amplius novitiis recipiendis fiat locus, itaque sensim monasterium extinguatur. Id ipsum provisum fuit in una *Bononien. 13. Nov. 1603.*

108. Hic locus est referendi causam *Ianuen. Clausurae* novissime penes S. C. Ep. et Reg. discussam. Pia quaedam foemina in unam domum religiosam plures foeminas collegerat, quae regulam S. Benedicti complexae fuerant: duplex erat sororum species, una choristarum, altera commissarum, seu forensium. S. Congreg. earum precibus adhaerens, ad votorum solemnium professionem domum illam religiosam admiserat. In constitutionibus, quarum approbatio expetebatur, sancitum fuerat, ut commissae, seu forenses tametsi ad opera manuum, quae monialibus conficienda a civibus tradebantur, accipenda vel reportanda a clausura exire pro earum munere deberent, nihilominus eaedem ipsae non secus ac aliae choristae votorum solemnitate illigarentur; at S. C. hanc dispositionem nullatenus confirmare voluit, ac, votis solemnibus de medio sublatis, eam rem emendavit, subrogando actum oblationis a commissis emittendum, ac insuper extra clausuram eas vitam degere praescripsit.

109. Nihilominus commissae ad vota solemnia admissae sunt; et sanctimoniales pluries instantissimis precibus a S. C. et a summo Pontifice recta via eam emendationem revocari contenderunt; at frustra semper. Tandem in comitiis generalibus *diei 8. Iulii 1853.* iuxta petitionis capita in supplici ultimo libello exposita duo dubia concinnata sunt « 1. An et quomodo (non obstantibus praecedenti- » bus resolutionibus ac firma remanente prohibitione facta commissis » et forensibus, de quibus agitur ad formam constitutionum a S.Sede » approbatarum, ne professionem solemnem emittant) supplicandum » sit SSmo, ut permittere dignetur ad tempus, ut eaedem et actuales » conversae externae possint immorari intra clausuram, et inde exire » ad conquirenda opera manuum in casu? » Et quatenus negative. « 2. An saltem supplicandum sit SSmo, ut dignetur concedere, ut » actuales conversae externae, etiamsi professionem emiserint, in » loco externo remaneant, et ut futurae conversae seu forenses pos- » sint recipi, et in clausura remanere tempore probationis, et casu » infirmitatis, vel senectatis praevia licentia ordinarii? » S. Congr. ad primum respondit: Negative in omnibus « Ad secundum quoad » primam partem, nempe rolate ad conversas iam professas suppli- » candum SSmo pro dispensatione ad cautelam (1), relate vero ad se- » cundam partem affirmative quoad probandas, in reliquis negative. »

110. Hactenus sparsim de poenis, quae contra violatores clausurae monialium sancitae sunt, aliqua attingere debuimus: nunc breviter ordine in unum omnia colligemus. Praelati saeculares in monasteria se inferentes extra casus necessitatis pro prima vice interdictum ab ingressu in ecclesiam; pro secunda suspensionem a Pontificalibus et a divinis; pro tertia vice excommunicationem contrahunt ex apertis verbis const. Greg. XIII. *23. Dec. 1581.* Praelati regulares excommunicationem incurrunt una cum privatione officii ac ministerii ex verbis eiusdem constitutionis. At vero ex constitut. Alexandri VII. incipien « *Felici* » praeter excommunicationem et privationem ipso facto incurrendam, puniuntur insuper poena inhabilitatis ad illa officia vel alia in postorum obtinenda, necnon vocis activae ac passivae privatione: insuper ab episcopo loci tamquam Sedis Apostolicae delegato corrigi ac puniri possunt.

(1) Cum huiusmodi professio admissa fuisset contra S. Congregationis mentem, et expressam S. Pii V. dispositionem, professio nulla et irrita dici debuisse videtur: eaque de causa forsitan S. C. dispensationem ad cautelam tribui censuit.

111. Externae personae sine licentia in scriptis, vel cum licentia, vi, dolo, aut falsa causa impetrata in clausuram ingredientes, sive praetextu licentiarum, quae revocatae fuerint, sive sine ullo praetextu in excommunicatinnem Papae reservatae incidunt ex Concilio Tridentino, constitut. Gregor. XIII. « *Ubi gratiae* » et ex *stylo Curiae,* necnon praxi S. Poenitentiariae; De Alexan. *loc. cit.* §. *11. q.* 2. qui insuper in cnnfirmationem affert; S. C. Ep. et Reg. declarationem in *Comen. 15. Sept. 1578,, Mediolanen. 19. Maii 1579.* Et qui licentiam habet ingrediendi pro uno servitio, si posthac pro alio intraverit, in poenas praedictas incurrit S. C. Ep. et Regul. *6. Augusti 1601. 14. Iunii 1630.* De Alex. *loc. cit.* Puella vero, vel vidua, quae temere ingreditur ad suscipiendum habitum, et abbatissa recipiens incidunt in censuras, et abbatissa debet graviter puniri, illa vero expelli, nec amplius admitti sine speciali licentia S. Congr. *8. Novemb. 1601., 5. Feb. 1649.* De Alex. *loc. cit.* Si tamen fuerit ingressa ad malum finem, postquam exivit, absolvitur cum poenitentia salutari *20. Novemb. 1654.* Vid. De Alex. *loc. cit. q. 2.*

112. Moniales, seu alii extraneum introducentes, vel ingredi permittentes, sine legitima licentia incurrunt in excommunicationem, privationem dignitatum, et inhabilitatem ad huiusmodi, si id faciant ex praetextu licentiarum revocatarum ex constit. Greg. XIII. « *Ubi gratiae* » et Pauli V. « *Monialium.* »

113. Sanctimoniales illicite a monasterio exeuntes in excommunicationem incidunt Papae reservatam praeter privationem dignitatum et officiorum, ac inhabilitatem ad illa obtinenda ex const. S. Pii V. incipien. « *Decori* » eamdemque poenam iuxta ipsam constitutionem contrahunt, qui easdem comitantur, ac receptant, itemque egressarum praesidentes et superiores illicitam iisdem licentiam impertientes.

114. A qua excommunicatione, si publica sit, solus Pontifex absolvit; si vero occulta, tametsi doctores inter se discrepent, sententia rectior ea videtur, quae partem tuetur affirmativam ad normam Conc. Trid. *Sess. 24. cap. 6. de Refor.,* ubi episcopi ab omnibus censuris occultis absolvere permittuntur. Regulares vero absolutionem concedere possunt vi privilegiorum, quae regularibus concessa sunt. Vid. Ferrar. *V. Monialis art. 3. n. 20. 21. et 22. et seq.* Absolutio a poenis contra praelatos sive saeculares, sive regulares illicite in monasteria ingredientes non est reservata summo Pontifici neque ex constitutionibus, quas supra citavimus.

Circa poenas contra clausurae violatores consulendus est etiam *De Amoeno Lib. 3. tit. 4. §. 8. Claus. viol. n. 66. et seq.*

115. De poenis, quae sancitae sunt contra eos, qui sine legitima causa ad moniales accedunt et cum iis colloquuntur tam si clerici, et laici sint, quam regulares, superius indicatum est tum cum prohibitionem huiusmodi exposuimus et explicavimus.

116. Ultimo loco duas ponimus causas in S. C. Ep. et Reg. agitatas, quarum cognitio in re, de qua agitur, non sine utilitate forsitan est. Prima est *Mutinen.*, altera *Patavina*. *Mutinensis* haec erat facti species.

117. Usque a saeculo XVIII. quaedam piae mulieres, profitentes tertium S. Dominici ordinem, in civitate Mutinae se in unum collegerant, ut iuventutem instituerent. Non multis abhinc annis, favorem praebente surenissimo Mutinae Duce, a Sancta Sede petierunt, ut sub eadem, quam semper sectatae fuerant, Augustini regula ad vota solemnia admitterentur. Ad hanc itaque rem constitutiones exhibuerunt, et summus Pontifex specialem congregationem delegavit, quae dubio « An constitutiones, de quibus agitur, ab Apostolica Sede approbari mereantur? » rescripsit « Affirmative et ad mentem. »

118. Quae mens antequam exponatur, sciendum est, quodam constitutionum loco ita constitui « Clausura itaque observabitur iuxta » terminos expressos Concilii Tridentini tum pro monialibus, quam » pro saecularibus, idest nihil derogari poterit hisce praescriptioni» bus absque absoluta licentia praelati, aut alterius personae, quae » ad hoc ab eo delegabitur, quo in casu haec persona deberet esse » confessarius, ad quem spectabit concedere licentias introducendi » operarios, et alias personas necessarias pro quocumque servitio, » quo indiget monasterium. » Igitur S. Congreg. respondit, et mens est « quod approbantur solae meraeque constitutiones. Ipsa itaque » (nempe clausura) observabitur iuxta terminos expressos Conc. Trid., » et constitutionum Apostolicarum. Licentia pro introducendis ope» rariis et aliis personis, ut aliquod servitium, quo reapse monaste» rium indigeat, ad episcopum pertinebit. »

Deleri itidem iussit haec « et exequi aliquas scenicas recitatio» nes, ac repraesentationes. »

119. At huiusmodi limitationes non arriserunt monialibus, quippe quae verebantur, ne cives a puellis in educationem tradendis deterrerentur. Hinc, suspensa Apostolici rescripti executione, episcopus earum nomine expostulavit facultatem ingrediendi.

1. Pro educandarum genitoribus, vel iis, qui genitorum agunt vices, eveniente casu gravis educandae alicuius infirmitatis.

2. Pro aliquibus sacerdotibus, et aliquorum aliorum occasione recitationum scenicarum. aliarumque functionum (uti sunt scholastica experimenta, et praemiorum distributiones).

3. Pro puellis in scholas externas pro uno anno, etiamsi scholam frequentare desiverint.

4. Pro genitoribus puellarum in scholas externas, vel pro iis, qui genitornm agunt vices, semel saltem decurrente tempore, in quo puellae admissae fuerunt.

5. Pro duabus foeminis servitium praebentibus, quae scholis externis addictae sint.

Ad haec accedebat facultas, qua canonico Camuri instituti fundatori ad vitam liceret varias eiusdem domos visitare ad eum nempe finem, ut in domibus tam erectis, quam erigendis illud sanctitatis studium confirmare posset, quod iam infundere potuerat.

120. Itaque in congr. generali *diei 18. Dec. 1840.* praeter allata postulatorum capita, alia quae inferius sequuntur, dubia resolvenda emis patribus exhibita sunt, circa quae nonnulla praemittebantur, nimirum,

Ad primum dubium quod attinet, ex iure communi non licet ordinario ingressum in clausuram papalem exteris impertiri, nisi *in casibus necessariis, et servatis aliis de iure servandis, et non aliter omnino,* ut ait Ben. XIV. in const. « *Salutare* » et dixerunt alii Pontifices.

Ad secundam difficillime S. C. facultates impertitur in perpetuum, et generatim, praesertim circa clausuram; eas potius tribuit ad tempus determinatum, et ad preces alicuius certae personae, vel monasterii, vel ipsius ordinarii.

Ad tertium, in quo episcopi postulata comprehenduntur, circa *primum Roder. in Collec. priv. Tom. 2. art. II.* citat quamdam resolutionem S. C. Ep. et Reg. qua. declaratur, consanguineis non posse episcopum ingressum concedere in casu gravis infirmitatis, qua premitur monialis, etiamsi adsit mortis periculum. Nihilominus nuperrime sanctimonialibus salesianis Patavii impertitum fuerat hoc rescriptum « *De speciali gratia arbitrio episcopi ad triennium pro facultate permittendi, praevio consensu monialium, ingressum dumtaxat matribus educandarum in casu verae infirmitatis illarum. Episcopus autem hac facultate caute et sobrie utatur, super quo eius conscientia onerata*

remaneat. » Difficilius vero huiusmodi licentia masculis conceditur, vel ipsi parentes sint, vel tutores. Illud autem in casu considerandum erat, quod forte huius licentiae denegatio puellarum instituendarum numerum tenuaret, dum ceteroquin in casu mortis proximae ex resolutione S. C. a *Tamburini de Iur. abb. disp. 1. q. 2. num. 1.* relata notario ac septem testibus pro ultimo elogio conficiendo ingressus non est negandus.

Secundum postulatum maiorem involvebat difficultatem, quandoquidem nulla aderat necessitatis lex.

Tertium vero, ac *quartum* nihil impedimenti offerebat; nam agebatur de scholis externis, et iusta aderat causa.

Quintum discussione aliqua dignum erat; nam S. C. non solet monialium famulis ingressum concedere, nisi cum obligatione clausurae observandae. Praeterea Bened. XIV. in constit. « *Post binas* » declarat « admissionem receptionemque quarumcumque foeminarum » sive puellarum educandarum, sive famularum in monasteria qua- » cumque ex causa, sine legitima, autenticaque eiusdem Apostolicae » Sedis licentia toties quoties opus fuerit impetranda, fieri non de- » bere. » Sed observabatur, quod sanctimoniales, de quibus loquimur, antea, licet votis simplicibus obstrictae minus rigidae clausurae subiacuissent. Si insuper educandatus in loco a monasterio secreto situs esset, et via recta eodem accessus pateret, aliquam indulgentiam posse adhiberi subdebatur.

121. Hisce animadversis, en dubia, quae proponebantur.

1. » An et quae declarationes faciendae sint circa constitutiones » monialium S. Dominici urbis Mutinen. relate ad clausuram?

2. » An et quomodo ordinariis monasteriorum earumdem monia- » lium tam erectis, quam erigendis concedendum sit, ut derogare » possint strictae clausurae in casibus illis, quos ipsi pro sua con- » scientia necessarias agnoverint, vel plane utiles iuxta id, quod » ferebat usus practicus constitutionum, quarum approbatio a Sede » Apostolica exorata est?

Et quatenus negative

3. » An et quomodo concedendae sint facultatibus pro quinque » casibus (superius expositis).

4. » An et quomodo annuendum sit precibus episcopi pro in- » gressu in clausuram favore canonico Camuri eiusdem instituti » fundatoris? »

Iamvero em̃i patres, prout sequitur, rescripserunt « *Ad primum et secundum providebitur in tertio. Ad tertium, ad primum affirmative, ad secundum negative, ad tertium et quartum arbitrio episcopi iuxta constitutiones Apostolicas, nempe ut admitti possint in monasterium adinstar famularum cum permissione accedendi ad scholas externas, quin ulterius egredi valeant, durante earum munere, dummodo tamen sint coelibes, et nullum detrimentum status oeconomicus patiatur. Ad quintum arbitrio ordinariorum bis vel ter in anno.* »

Et facta de praemissis relatione, SS̃mus D. N. Gregorius XVI. in audientia habita *die 31. Dec. 1840.* resolutionem S. C. approbavit ita tamen, ut huiusmodi indultum ad quinquennium dumtaxat duraret, et ordinarius hisce facultatibus sobrie et caute utatur, et quando agitur de ingressu in monasterium monialium consensus capitulariter et per secreta suffragia praestandus accedat.

122. Altera causa, quam modo adpromisimus, est quaedam *Patavina*, quae in folio *Mutinen.* proposita fuit, utpote huic multum adsimilis, ut patebit.

Salesianae Patavii sanctimoniales, cum a S. Sede obtinuissent, ut solemnium votorum professionem emittere valerent, Papalis clausurae obligatione ad formam constitutionum Apostolicarum obstrictee remanserunt. Inde vero factum est, ut ne dum patres, ac tutores, sed nec et matres in monasterium inferre pedem possent, quo suas filias vel pupillas educationi traditas invisere valerent. Itaque periculum erat maximum, ne vel patres uxoribus orbati, aut pupillare tribunal nobiles puellas iisdem sanctimonialibus summo cum earum et publico detrimento educandas committerent.

Itaque ad sacram Congreg. Ep. et Regul. confugium habuerant; et primo obtinuerunt indultum pro solis matribus in casu gravis infirmitatis, quod superius in Mutinensi exscriptum est. Quod cum earum votis non integre responderet, ad S. Cong. iterum supplicem libellum exhibuerunt. Hinc post dubia quinque causae Mutinensis iam super exscripta sextum quoque dubium additum est. » An et » quomodo annuendum sit precibus monialium a S. Francisco Sa- » lesio civitatis Patavii pro ingressu in clausuram pro genitoribus » vel in defectu parentum pro tutoribus puellarum utroque parente » orbatarum, eveniente casu infirmitatis educandarum? »

S. Congreg. respondit « affirmative ut in *Mutinen.* » Rescriptum vero ita conceptum fuit. « Arbitrio episcopi pro facultate permittendi,

» praevio consensu monialium capitulariter, ingressum personis, » de quibus in precibus iuxta petita, in casu gravis infirmitatis » educandarum, ita ut recto tramite, et comitantibus duabus se» nioribus et cet. »

« III. An aliqui abusus in iisdem monasteriis irrepse» rint, qui consilio, aut auxilio Sacrae Congregationis in» digeant. »

Summarium.

123. Quid veniat nomine abusus?

De nonnullis speciatim abusibus agendum sumitur.

124. Abusus est consuetudo vitae privatae, quem evellere summi Pontifices, et SS. Dominus Noster omni tempore studuere.

125. Quomodo obstaculum, quod persaepe livella obiiciunt, superari possit?

126. Obstaculum ex tenuitate redituum, et monialium repugnantia quomodo Ben. XIV. tolli posse suadeat?

127. Abusus est, ut aliquo in festo a monialibus in particulari sumptus perferantur, vel si nomine monasterii fiant, nimium sint immodici.

128. 129. S. Cong. Ep. et Reg. encyclicae hac de re literae pro Italia et insulis adiacentibus.

130. Abusus est, ut novitiarum dos non restituatur, si professionem nolint, vel nequeant emittere.

131. Abusus est, ut in ecclesia monialium exteriori parochiae erectae adsint.

132. Abusus est, ut in exponendo Sanctissimo Sacramento prius monialibus in interiori choro, postea populo publice benedictio impertiatur.

133. In monialium ecclesiis sodalitia laica institui non debent.

134. Confessario cum participatione praelati ordinarii, non directori competit monialibus licentiam dare, ut se communicent diebus a regula non praescriptis.

Pro relatione clavis tabernaculi standum est decreto S. Congr. Ep. et Regul.

135. Viri neque ad crates, neque ad fores monasterii educandas docere debent circa musicam.

136. Regulares non possunt esse cappellani monialium, nisi certis cautelis adhibitis.

Onera missarum regularibus iniuncta a testatoribus alibi transferri debent.

137. Cadavera sepeliri nequeunt in ecclesiis monialium, neque etiam sepulcra construi.

138. Moniales pro collocutio uti nequeunt confessionario, neque rota, aut cratibus ecclesiae.

139. Neque possunt dormire associatae.

140. Neque musice canere etiam in ecclesiis interioribus.

141. Abusus non est, quod moniales officia propria dioecesis loci non recitent, exceptis aliquibus casibus.

Abusus non est quod prius professa praecedat prius receptam.

142. Qui plura minutatim cupiat, adeat Ferrarium et Crispinum necnon Pignat.

123. Sub hoc articulo cadit quidquid a ss. cc. Apostolicis constitutionibus, Concilio Tridentino, ss. cc. declarationibus, et universa, uno verbo, ecclesiae disciplina, absonum et abnorme deprehenditur; id enim omne simul ac in usum ex actibus repetitis paulatim deductum fuerit, generatim abusus nomine venit. Abusus, ut plurimum, inveterata consuetudine innituntur: si quando igitur episcopus eisdem evellendis manum velit apponere, etiamsi aliquando levibus de rebus agatur, non raro magnas in difficultates impingit. Cum enim aegerrime quisquis habitudines iamdiu susceptas exuere paratus sit, omni ratione, cunctisque viribus ita resistit ac repugnat episcopi voluntati, ut hic in suis ad S. C. de statu dioeceseos relationibus Apostolicam auctoritatem implorare cogatur. Hinc est, quod Ben. XIII. in hac suae instructionis paragrapho, ultro ac sponte consilium et auxilium S. Congregationis exhibere non omittit. Quapropter huius argumenti tractationem, omnino neglectam abire sinendum non est. Ceterum ea latissime patet, atque adeo tantum extenditur, quantum universa circa moniales sacrarum sanctionum ratio; namque, uti modo innuimus, id omne, quod contra legem invaluit, abusus appellatur. Ut igitur haec eadem materia numeris omnibus absolvi posset, universa pene canonica res circa moniales explicanda foret, quod fieri nequit. Nihilo secius, quae sint ss. cc. iura, aliaque ecclesiasticae disciplinae capita ex aliqua parte iam explicavimus, et plura

in hac paragrapho explicaturi erimus; cetera, quibus in hac nostra elucubratione locus non fieret, penes ius commune, et ss. cc. interpretes qui consuetudinum quoque vim, ac limitationes expendunt, communiter in promptu sunt. Rem hic tantummodo neque a nostro instituto alienam, neque lectori ingratam facturos nos esse arbitramur, si occasionem inde arripimus de particularibus quibusdam abusibus disceptandi, qui vel graviores vel frequentiores existunt, eo praesertim consilio, ut ex huiusmodi exemplis aliqua in similibus casibus norma desumi queat.

124. In primis abusus est in monasteriis consuetudo vitae privatae; namque adversatur evangelicae perfectioni, Concilio Trident., Apostolicis constitutionibus, et ecclesiae disciplinae, quae omnia in monasteriis vitam communem uti monasticae observantiae fundamentum posuerunt. Ben. XIV. *De syn. dioec. lib. XIII. cap. 12. num. 18.* Itaque ss. cc. numquam destiterunt insistere, ut, ubi eadem non extaret, opportune restitueretur. Fagn. *Cap. Monachi n. 69. De St. Reg.* Praesertim vero hisce temporibus, quo SSmus D. N. omne studium ad restaurandam ubique regularem disciplinam impense contulit, S. C. Ep. et Reg. curam hanc restituendae in monialium coenobiis vitae communis magis magisque excitavit et institit. Nec frustra: nam experientia compertum est, non paucos episcopos, quemadmodum ex eorum relationibus colligitur, id assicutos esse, ut suae dioecesis monasteria, quibus vita privata erat in usu, ex magna parte alacriter vitae communis rationem resumerent. Ex his, quae diximus, satis apparet, loqui nos de monasteriis proprie dictis, minime vero de illis piis mulierum institutis, quocumque nomine veniant, ubi vota solemnia non emittuntur, et pecularibus suis constitntionibus utuntur.

125. Non infrequenter quidem hac in re episcopi magnos in scopulos illidunt, qui profecto caute prudenterque superandi sunt. In primis occurrunt *livella* ut vocant, seu praestationes, quae monialibus in peculiari obveniunt ex propriis familiis, aliisque quibuslibet sive ex testamenti, seu donationis titulo pensitationibus, quae fortasse alicui moniali debentur. Sed enim, si accurate serventur ea, quae super hac re ad sartum, tectumque servandum paupertatis votum, simulque aequitatem sequendam sancita sunt, non erit difficile hoc impedimentum declinare. S. C. Conc. anno 1586. responsum praebens postulatis cuiusdam in Indiis episcopi *Lib. 4. decret. pag. 114. a ter.* penes Ben. XIV. *loc. cit. n. 20.* hanc addit defini-

tionem. « An moniales possint habere aliquos reditus pecuniarum, » sive aliquos census relictos, et legales ab aliquibus consanguineis, » vel aliis personis pro earum subventione? » Sacra etc. respondit « non posse, sed omnia ad manus abbatissae deferri oportere, quae » in primis álius monialis necessitatibus habeat providere. » Item in *Vallisolitana 1601. lib. 10. decr. pag. 11. a ter.* « S. Cong. respondit « regularibus, sive viris, sive mulieribus non licere quidpiam pro- » prium possidere, sed quidquid acquisiverint, et ex donatione elee- » mosyna a parentibus, vel aliunde obtinuerint, recta ad manus su- » perioris esse deferendum, qui prius prospicere debebit necessitatibus » illius, cuius opera, vel contemplatione partum fuerit, et reliquum in » totius monasterii usum convertere. » Qui de livellis plura desiderat Ferrarium *V. Moniales articul. 2. a num. 65. ad sequent.* nequaquam adire praegravetur.

126. Aliud obstaculum gravioris momenti offenditur ex rei oeconomicae angustiis; aliquando enim monasterii reditus pares non sunt substinendis omnibus impensis, quae ad servandam communis vitae rationem necessaria sunt. Alterum etiam obvium saepenumero fit impedimentum ex monialium, praesertim aetate provectarum, repugnantia. Itaque Ben. XIV. *loc. cit. n. 21.* antequam manus vitae communi instituendae adhibeatur, rem diligenter pertentari monet, et ut « in » primis (ita ipse) annuus monasterii census supputetur, ut compertum fiat, an necessariis omnibus eiusdem expensis sufficiat; deinde » ne minis atque terroribus, sed hortationibus et spiritualibus exercitiis revocentur moniales ad collapsae disciplinae instaurationem: » audiantur prius omnes, et singulae, non quasi ipsarum in id colligantur suffragia, vel consensus exquiratur, sed ut earum exploretur animus, et deprehendatur, an, et quae huiusmodi reformationi » libenter acquiescant, aut contra obluctentur, et quo in numero » recenseantur illae, quae aetate et auctoritate graviores habentur... » Id omne colligitur ex pluribus responsis a duabus congregationibus » Ep. et Reg., atque Concilii datis ad postulata episcoporum, qui » ab ipsis consilium, opemque implorarunt, ut propositum, quod » meditati fuerant, invehendae in monasteria suarum dioeceseon » vitae communis, ad optatos exitus possent perducere. » Post haec addit Pontifex, quod si ex instaurata illico vita communi maiora praetimeantur incommoda, in praesenti supersedere satius sit: at nihil episcopus debet intentatum relinquere, et nunquam cogitationes et

curas dimittere, ut, remotis obstaculis, quamprimum quod modo affici nequit, ad effectum feliciter, oblata opportunitate, perducatur.

127. Alius abusus est, ut moniales in peculiari sumptus, qui ad aliquem diem festum celebrandum, vel qualibet alia occasione fiunt, do sue aere ipsae substineant; vel etiam ut isti sumptus, tametsi a monasterio peracti, ita profusi atque ingentes existant, ut oeconomica domi religiosae res non parum detrimenti patiatur. Quod pertinet ad Italiam ot insulas adiacentes, non semel S. C. Ep. et Reg., auctorantibus Pontificibus, suam in res encyclicas literas locorum ordinariis praescripsit. Iuvat hic eas afferre, quas *die 26. Ian. 1742.*, sedente Ben. XIV., repetivit « Quantunque altre volte questa S. C., » specialmente sotto il dì 28. Luglio 1708. abbia ordinato, che le » spese occorrenti in congiuntura di feste, e degli uffizi, che si eser» citano dalle monache, si dovessero fare colle rendite de'monaste» rii, nulladimeno è stato rappresentato alla Santità di N. S., che » in molti conventi queste si facciano dalle monache particolari a » conto proprio, dal che molti e gravi inconvenienti possono deri» vare, come la distraziono dall'orazione, e dal culto divino, l'occa» sione di trattare con troppa frequenza co'secolari, e qualche altra » inosservanza delle regole, la sollecitudine di acquistar denaro con » pericolo di contravvenire al voto di povertà, ed inoltre di mettere » in angustia i loro parenti, i quali per non soggiacere a replicate » gravi spese, si astengono talora dal collocare in monastero altre » fanciulle, che ne avrebbero la vocazione. Perciò la Santità Sua, » la quale con indefesso Apostolico zelo assiduamente invigila a pro» muovere il bene spirituale di tutto il cristianesimo, ed ha special» mente a cuore, che sempre più si avanzino nella strada della per» fezione le sacre vergini, parte la più illustre del gregge di Gesù » Cristo, ha comandato, cho si rinnovino gli ordini in questa materia » altre volte emanati, e che s' insista per l'esecuzione dei medesimi. » Dovrà pertanto V. S. incaricare con precetto formale di santa obbe» dienza a tutte le abbadesse, priore, vicarie, camerlinghe, sacre» stane, ed altre uffiziali, che non debbano in occasione di feste, » o di offizi fare spesa alcuna, o dare alcun donativo, quantunque » di poco favore, nè alle monache, nè alle novizie, nè tampoco a loro » superiori, ancorchè regolari, confessori, deputati, fattori, ed altri » uffiziali, anzi nemmeno alla chiesa, o sagrestia: ma qualsivoglia » spesa nelle sopradette congiunture dovrà onninamente farsi colle

» rendite de' monasteri. E perchè questi non restino di soverchio » aggravati, Ella ingiungerà tanto alle superiori, quanto alli deputati, sindaci, ed economi di ciaschedun monastero, che, considerato lo stato de' medesimi, stabiliscano per le predette spese una » precisa somma, che da lei dovrà esaminarsi, ed approvarsi, perchè » sia propria, convenevole, e proporzionata all' entrata. In caso » poi, che qualche monastero fosse così scarso di rendite, che, non » ostante tutta la moderazione usata, non potesse soccombere a questo » peso, V. S. ordinerà, che somministrato alle monache del deposito » proveniente dai livelli, o vitalizi, quanto occorre ad esse per » le necessarie spese, il rimanente s' impieghi nelle divisate spese, » conforme fu dichiarato con altra lettera circolare dei 25. Febbraro 1709.

128. » Ed affinchè si mantenga perpetuamente l'osservanza di » quanto viene come sopra prescritto, comanderà espressamente, che » sempre nell'elezione della nuova superiora debba in capitolo leggersi ciò, che nella presente lettera si contiene. Dichiarando, che » la Santità di N. S. intende, che inviolabilmente debba il tutto osservarsi da qualunque monastero, benchè esente, privilegiato, privilegiatissimo, e degno di special menzione, eziandio immediatamente » soggetto alla S. Sede, ed anche alle case delle oblate, quantunque » non astrette alla clausura, sotto la pena, in caso di contravvenzione, della privazione dell' uffizio, e della voce attiva e passiva » da incorrersi *ipso facto*, e da durare ad arbitrio della S. Cong.

129. » Sarà dunque parte della di lei pastorale sollecitudine di » procurare l'esatto adempimento di quanto si prescrive, con dare » susseguentemente avviso sull'operato: e le prego da Dio le maggiori prosperità. – Di V. S. illma – Roma 26. Gennaro 1742. – Come » fratello affmo card. Firrao – C. arciv. di Damiata segr. » Vid. Ferrarium *V. Monialis art. 3. n. 62.*

130. Abusus est, quod novitiarum dos non restituatur a monasterio, si novitia professionem nolit, vel nequeat emittere. Nam episcopus Eugubinus S. Cong. Conc. exposuit ex antiquissimo usu in monasterio monialium capuccinarum eleemosynas dotales non restitui, etsi puellae professionem noluerint emittere, vel intra annum probationis obierint; itaque supplicavit pro sua instructione morem maiorum sequens, ut sibi declaretur, an id permittere posset, ex causa dicti antiquissimi usus? S. C. respondit, non posse, etiamsi

adsit immemorabilis consuetudo. V. Zambon. *Coll. dec. et cet. V. Monast. art. 5. n. 10. tom. 4. pag. 445.*

131. Abusus est, ut in ecclesia exteriori monialium parochiae erectae adsint; cum enim in eadem praeter alia matrimoniorum publicationes, conciones, synodalia decreta de stupris, commercioque coniugum evulgari debeant, quisque videt, haec omnia cum studio virginitatis, quam ipsae cautissime tueri debent, nullo modo posse convenire; itaque S. C. Ep. et Reg. separationem ecclesiae parochialis ab ecclesia monialium peragi praescripsit in *Pisana 25. Maii 1619.* Caute tamen procedant episcopi; nam si paroecia monasterii fundatione foret anterior, ita ut ex assensu parochi monialibus ecclesiae usus praescriptus fuisset, tum, contradicente parocho, S. Congreg. translationem paroeciae non impertiret, ut evenit in *Ianuen. Trans. Par. 29. Ian. 1724.* apud S. C. Conc., et novissime penes S. Cong. Ep. et Reg. in *Alatrina Trans. et un. paroc.*, in qua, acriter partibus depugnantibus, eadem primo translationi favere visa est *die 13. Martii 1840.*, at proposita iterum causa *die 12. Martii 1841.* rescripsit « Dilata et ad mentem: mens est, quod praefinito horario pro functio» nibus utriusque peragendis, et monito opportune parocho, et con» fessario monialium, ne quid minus congrue eveniat, curet episco» pus, ne scandala oriantur. » In hanc eamdem sententiam S. C. C. episcopo cuidam rescripsit in responsione, quam de relato ecclesiae statu eidem praebuit.

132. Abusus etiam est, ut in externis monialium ecclesiis, quando, exposito SSmae Eucharistiae sacramento benedictio danda est, prius monialibus in interiori choro, ac deinde populo in ecclesia publice adstanti impertiatur; nam S. C. RR. sequens decretum urbis et orbis edidit *die 11. Dec. 1773.* « Cum S. R. Congregationi delatum fuisset » in nonnullis monialium publicis ecclesiis fidelium venerationi ex» posito, antequam illius fiat depositio, et confluenti populo cum illo » benedictionem sacerdos de more concedat, idem sacerdos primum » ac separatim benedicat monialibus in interiori earumdem choro, » sive oratorio post altare, vel alibi genuflexis, et deinde populo in » publica ecclesia adstanti: eadem S. C. decrevit: Ad hanc reprehen» sibilem, et a sacris ritibus, et ecclesiae praxi deviam consuetudi» nem radicitus convellendam praesenti generali decreto districte » prohibet illam in posterum observari, etiamsi diuturno et imme» morabili tempore ac usu invaluerit: ac praecepit, ut sacerdos illam

» exercens functionem in quibusvis ecclesiis monialium ubique loco-» rum erectis cuiusvis ordinis sint et indulti (omissa speciali ac » separata monialium benedictione) unicam tantum cum eodem SS. Sa-» cramento benedictionem interessenti populo impertiatur. *Urbis et* » *orbis 11. Dec. 1773.* »

133. In ecclesiis monialium sodalitia laicorum non debent institui, nam S. C. Ep. et Reg. in *Tirasonen. 9. Nov. 1595.* ita rescripsit « Non placet S. Congreg., ut in monasteriis monialium sub quovis » titulo instituatur confraternitates laicorum, ad tollenda quamplu-» rima, quae exinde oriri possunt, incommoda: imo praecipit, ut » erectae tollantur, secus transferantur. » Crisp. *Visit. Past. Par. II.* *§. 42. num. 17.*

134. Monasterii directori minime competit, bene vero confessario, dare licentiam sanctimoniali, ut sacram eucharistiam sumat diebus, quibus eamdem sumere praescriptum non est. Pro retentione clavis parvae fenestrae, per quam S. Eucharistia dispensatur, servandum est decretum S. C. Ep. et Regul. *15. Septemb. 1617.*, quo demandatum fuit, ut duae adessent claves eiusdem parvae fenestrae, una interior, et alia exterior, quodque clavis ianuae interioris semper retineretur ab abbatissa, et clavis ianuae exterioris a confessario, et quod parva fenestra non aperiatur, nisi occasione sumendae eucharistiae vel dandi habitum, seu velum alicui novitiae aut consecrationem alicui moniali, aut confirmationem alicui personae in monasterio degentis. Nam in *Ianuen.* (in cuius folio refertur illius decreti tenor super utroque articulo) duo proposita sunt dubia in S. C. C. *die 14. Apr. 1725.* per hasce formulas. « 1. An, et cuius de licentia » eucharistiam recipere debeant moniales, quae eam recipere volunt » ultra dies statutos a constitutionibus, vel a consuetudine monaste-» rii, ut in illis omnes moniales communicent? 2. Quomodo se gerere » debeat superiorissa monasterii circa retentionem clavis parvae fe-» nestrae, per quam sumitur a monialibus eucharistia? Ad 1. De » licentia confessarii ord., et non directorum, praevia participatione » praelati ordinarii. Ad 2. servandum esse decretum S. C. Ep. et Reg. » *15. Sept. 1617. pag. 130. et 148. Tom. 3. res. S. C. Conc.*

135. Nefas est, quod viri sive ad crates, sive ad fores monasterii, musicam tam vocalem, quam instrumentalem sanctimoniales, aut educandas edoceant: et si forte aliter fiat, ordinarii in monasteriis omnibus sive sibi subiectis, sive exemptis hunc abusum de medio

tollere debent. S. Cong. Ep. et Reg. in *Neapol. 8. Nov. 1604., Mutinen. 25. Apr. 1606.* apud Crisp. *loc. cit. num. 65.* Tantummodo haec res permitti potest ad tempus, donec videlicet aliquae ex monialibus musicen ita addiscant, ut alias in hanc artem edocere colleant, adhibita tamen cautione, ut magister maturae sit aetatis, et moribus integris instructus. S. Cong. Ep. et Reg. in *Parmen. 25. Apr. 1513.* Crisp. *loc. cit. num. 64.*

136. Abusus est, quod regulares inserviant pro capellanis in monialium ecclesiis: id enim non permittitur, nisi in casu magnae penuriae sacerdotum saecularium, et tunc religiosus deputandus de consensu sui superioris debet esse aetate ac moribus gravis, nec tractare nec loqui potest cum monialibus; S. C. Ep. et Reg. in *Sulmonen. 27. Apr. 1604., Parmen. 14. Iul. 1607.* apud Ferrar. *V. Monialis art. 6. numero 15.* Quod si religiosus iste extra coenobium hac de causa habitare deberet, insuper Apostolica ad hoc venia necessario indigeret. Unde si regularibus ab aliquo testatore reperiatur iniunctum onus celebrandi in monialium ecclesiis; tale onus potest, imo debet transferri ad eorum ecclesiam vel alibi, prout laudando provisionem S. C. Ep. et Reg. rescripsit patriarchae Veneto *15. Iul: et 8. Aug. 1592.* apud Monac. *Formul. Leg. tit. 11. form. 23. n. 2.* Ferrar. *l. c. n. 16.* Si tamen onus missarum iniunctum fuisset in monialium commodum, tum consultius videtur, si regulares idem onus sacerdotibus saecularibus adimplendum committant.

137. Abusus est, quod in monialium ecclesiis sepeliantur cadavera saecularium absque licentia S. C., et simul monialium ipsarum. Sic pluries decrevit S. Congr. Ep. et Reg. et nominatim in *Camerinen. 6. Mart. 1713.* ponente emo Corsini, quin aliquid obstet contraria consuetudo. Vide Ferraris *loc. cit. n. 19.,* ubi multas alias etiam in id declarationes allegat. Licentia S. Congreg. requiritur etiam pro construendo sepulchro in monialium ecclesia; S. Congr. Ep. in *Ferrarien. 13. Iul. 1604.* Et concedi solet personis benemeritis, vel cum competenti eleemosyna; S. Cong. Ep. et Reg. *Messanen. 6. Aug. 1713.* ponente emo Corsini. Et tunc officium facit parochus usque ad portam ecclesiae et non ultra; S. C. Ep. et Reg. *Observantium. 5. Iun. 1615.* Ferrar. *loc. cit. n. 22.*

138. Abusus est, quod moniales utantur confessionario pro collocutorio; sic expresse S. C. Ep. et Reg. de mandato Clementis XI. *Ep. encyc. 30. Octobr. 1706.,* item quod eumdem in usum utantur,

fenestella communionis, eadem *Ep. encycl.*; item nec uti possunt rota vel cratibus in ecclesia existentibus. S. C. Ep. et Reg. in *Eugubina 22. Sept. 1651.* Vide Ferrar. *loc. cit. n. 28. et 29.* necnon *n. 39. et 40.*

139. Abusus est, quod moniales dormiant associatae; S. C. Ep. et Reg. *21. Maii 1615.* Ferrar. *loc. cit. n. 57.*

140. Abusus est, quod in ecclesiis etiam interioribus moniales canant musicam lingua vernacula, quantumvis contiunculae et verba spiritualia sint: id proinde episcopus potest prohibere, sicuti potest in omnibus ecclesiis et oratoriis publicis, non obstante quacumque contraria consuetudine, ut censuit S. C. Rit. in *Hispalen. 3. Sept. 1695.* et *24. Novemb. 1696.* emo Colloredo referente in respons. ad 4.; quia cantus huiusmodi est contra ritum ecclesiae. Ferrar. *l. c. n. 63.*

141. Non est abusus, quod moniales aliqua officia dioecesum, in quibus inveniuntur, recitare debeant. Nam apud Gard. statuitur, quod « Moniales locorum ordinariis subiectae non tenentur recitare officia » particularia dioecesum, tenentur tamen recitare de patrono prin- » cipali loci, et de titulari ecclesiae cathedralis, necnon de eiusdem » ecclesiae dedicatione, non vero de eorumdem festorum octavis, » nisi id specialiter ipsis indictum fuerit ex vi concessionis Aposto- » licae, vel propriae constitutionis ab Apostolica sed approbatae » *22. Aug. 1744., Ianuen.*; item *20. Nov. 1683.* in *Lauden. ad 6.*

142. Item non est abusus quod prius professa praecedat prius receptam: nam penes Gardell. legitur « Prius professam, licet postea » receptam, praecedere debere prius receptae censuit eadem S. C. » Rit. *11. Novemb. 1641. Nullius Altaemurae.* »

Siquis minutatim multa cognosse cupiat, quae abusum redolent circa regularem sacrarum virginum disciplinam, ac praesertim clausurae sive materialis, sive formalis custodiam, adeat Ferrar. *loc. cit.* et Crispin. *Vis. Past. P. II. §. 42.*, necnon Pignat. *Tom. 6. Cons. 85.*

« IV. An praeter ordinarium confessorem, alius extraor- » dinarius ab ipso bis, aut ter in anno fuerit oblatus. »

Summarium.

143. Unus confessarius pro quolibet monasterio eligi debet.

144. Hic agitur solummodo de confessariis monasteriorum non exemptorum.

145. Deputatio confessariorum distinguenda est ab eorum approbatione.

In monasteriis non exemptis utraque competit episcopo.

146. Nonnulli autumant substineri consuetudinem, ut moniales possint eligère confessarium, dummodo sit ex approbatis ab episcopo, salvo iure episcopo eum confirmandi.

147. Et S. C. Ep. et Reg. statutum comprobavit, ex quo superiorissa confessarium, et directorem episcopo proponebat.

148. Confessarii munus in monasteriis, atque etiam in conservatoriis ultra triennium non durat.

Et penes dominicanas, et cassinenses ultra biennium.

149. Confessarius provisorius in ordinarium eligi potest.

150. Confessarius ordinarius ex dispensatione confirmatus iterum ac tertio nominari non potest.

151. Confessarius ordinarius, et extraordinarius debet esse 40. annos natus.

152. 153. 154. Confessarii et capellani monialium possunt in earum ecclesiis celebrare missas iuxta earumdem ritum, sed cum missali romano, et de communi.

Item dicendum de iis, qui ex debito ibidem celebrant.

Quid de confluentibus ex devotione ad earum ecclesias?

155. 156. 157. Vicarii generales confessarii monialium esse nequeunt;

Neque etiam parochi et canonici, si eorum ministerio notabile detrimentum obveniat;

Neque regulares, excepto casu penuriae confessariorum.

Quando confessarii clausuram ingredi possint?

158. Eorum habitatio monasterio vicina, non contigua esse debet.

159. Confessiones ex Sede confessionali in ecclesia exteriori excipere debent.

160. Confessarii congruam pensionem iuxta loci morem, nequaquam alia munera accipere possunt.

161. Confessariorum pro conservatoriis deputatorum iurisdictio restringitur ad solas foeminas ibi commorantes et hospites.

Quae iurisdictio non cessat, etsi confessiones ipsi extra conservatorium excipiant.

162. Exspirato triennio incurrit suspensionem, si earumdem confessiones excipiat, etiamsi agatur de conservatoriis.

163. Circa confessarios extraordinarios constit. Bened. XIV. recolenda est.

164. S. C. Conc. in *Mazarien.* declaravit, episcopum benedictionem Apostolicam impertiendi in articulo mortis facultate praeditum, circa moniales non teneri eam committere confessario ordinario, sed ei licere ad eam impertiendam monasterium ingredi;

Et comitandum esse a confessario, et uno probo sacerdote per episcopum eligendo;

Episcopum, et confessarium tum ordinarium, tum extraordinarium, servatis servandis, posse ingredi monasterium, quando arcessantur ab aliqua moniali infirma, quae ex devotione confiteri velit;

Examen facultatum concedendi habitum religionis mulieribus collegialiter non viventibus, pertinere ad Sedem Apostolicam; examen conditionum quoad mulieres vestiendas, et licentiam vestiendi pertinere ad ordinarium, et conditiones vestiendarum esse expressas in generalibus decretis alias editis, et haec decreta esse omnino servanda.

An confessarii ordinarii, durante deputatione confessarii extraordinarii, ad monasteria possint accedere?

An ipsum facere possint confessarii extraordinarii, expirata deputatione, sive ii sint regulares, sive saeculares?

Affertur resolutio ex oraculo ipso Ben. XIV elicita.

143. Ad observantiam regularem in religiosis sacrarum virginum domibus conservandam, pietatem fovendam, ac mutuam charitatem firmandam, nihil magis conducere posse videtur, quam sacri illius administri opera et consilium, qui earumdem confessionibus excipiendis, atque animis moderandis praepositus est. Cum enim singulae sanctimoniales cunctas vitae suae actiones ad normam consiliorum, quae ex eiusdem ore acceperint, conformare debeant, si idem ille sacerdos prudentiae, discretionis, pietatis, aliarumque virtutum laude exornetur, metuendum non est, ne disciplinae vigor elangueat, tepescat pietas, ac discordia, animorumque perturbatio dominetur. Itaque summi Pontifices, quos nulla unquam fugit disciplinae ecclesiasticae pars, in hoc impensissime elaborarunt, tum ut *consultissima illa* (ut verbis utar Ben. XIV. in exordio const. « *Pastoralis curae* ») *et veteris disciplinae auctoritate roborata lex* sancte, religioseque custodiatur, *qua generaliter statutum esse cognoscitur, ut pro singulis monialium monasteriis unus dumtaxat confessarius deputetur,*

qui sacramentales confessiones universae earum communitatis excipiat, tum ut nulla cura et solertia praetermitteretur, quo huiusce ministerii munus in virum cadat, in quo *aetatis maturitas, morum integritas, prudentiae lumen* minime deficiat; *quas quidem dotes* (ait idem Pontifex in memorata const. §. *Iamvero) in eo, qui ad huiusmodi munus adhibeatur, necessarias esse omnes fatentur.*

144. Mirum itaque non est, si Benedictus XIII. de rebus, quae ad moniales pertinent, rationem ab episcopis exquirens, peculiariter de confessario sive ordinario, sive extraordinario S. Congregationem Concilii certiorem fieri praeciperet. De quo dum ea, quae in praesenti ecclesiae disciplina sancita sunt, pro nostro instituto exponere nos accingimus, praemonere debemus in hoc articulo ea dumtaxat nos attingere, quae ad monasteriorum episcopo subditorum confessarios solummodo pertinent; namque de confessariis, qui monasteriis exemptis praeficiuntur, iuxta ordinem, quem sequimur, benenedictinae Instructionis, in articulo huius capitis septimo, erit disceptandi locus.

145. Nemo nescit, confessarii deputationem, seu electionem separatam ac distinctam esse ab approbatione, de qua agunt Tridentini patres *Sess. 23. cap. 15. de Refor.*, quamque necesse est, sacerdotes sive saeculares, sive regulares ab habente potestatem episcopalem, aut quasi episcopalem obtineant, ut poenitentiae sacramentum valide exercere valeant. Sed si agatur de monasteriis episcopo subiectis, utraque episcopo competit; neque enim communitates monialium confessarium eligendi et deputandi potestatem habent; ita S. Cong. Ep. et Reg. in *Lauretana 20. Sept. 1588. Thusculana 25. Oct. 1601. Rhegien. 4. Sept. 1602. Vallisolitana 26. Oct. sine anno* apud Ferrar. *V. Monialis art. 5. n. 1.*

146. Quaeri potest, an ex consuetudine, vel lege fundationis ius eligendi confessarium ad monialium communitatem pertinere queat, veluti asserit, tueturque Zipaeus *Cons. can. lib. 3. tit. de reg. cons. 3. n. 7.* Ad consuetudinem quod attinet auctor Add. ad Ferrar. *V. Approbatio art. 5. in fin.* scribit, disputatum fuisse in S.C. Ep. et Reg. « An moniales (ita ille) ex consuetudine eligere in confessarium valeant aliquem de approbatis ab episcopo, fierique ab ipsis electio » haec possit absque interventu, vel alterius ab ipso destinandi, et » demum teneatur episcopus confessarium ab iis electum confirmare, » resolutumque posse moniales vigore consuetudinis eligere in con- » fessarium aliquem ex approbatis ab episcopo, modo tamen appro-

» batus ille sit pro monialibus: et electionem fieri posse ab iis » absque archiepiscopi, vel eius deputati interventu, et teneri epi- » scopum confessarium electum confirmare, quatenus non adsit legi- » tima causa non confirmandi. Consulatur *Brundusina Ian. 1754. et Februar. 1755. ad 1. 2. et 3. dubium,* quae per extensum affertur paullo post ad *n. 183.*

147. Ad secundam partem quod attinet novissime S. C. Ep. et Reg. in approbandis constitutionibus instituti Brixiensis *Ancillarum charitatis, die 22. Dec. 1850., const. cap. 26. §. 3.* hanc dispositionem suo calculo comprobavit « Superiorissa pro sollicitudine, quam de » communitate gerere debet, ordinarium exorabit, ut sive spiritualem » directorem sive confessarium deputet illum virum, quem, auditis » consiliariis, eidem proponet, quatenus eum aptum ipse iudicaverit. » Item in const. instituti nuncupati a *Sanctissimo Corde Iesu* Bergomen. anno 1847. approbatis, et per Apostolicas literas SSmo D. N. *die 13. Nov. eiusdem anni,* incipien. « *Cum maxima* » confirmatis, permissum *fuit p. 189. earumdem constitutionum (Romae typ. Prop. Fid. 1847.)* ut superiorissa confessarium ordinarium et extraordinarium cum dependentia ordinarii nominare posset.

148. Confessarii monialium in suo munere uno tantum triennio perdurant, quo elapso, non possunt amplius per aliud tempus audire confessiones in eodem monasterio absque venia S. C. Ep. et Regul. in *Veronen. 15. Feb. 1593. Neapolitana 26. Nov. 1602.,* non obstante contraria consuetudine, et *Mechlinien. 10. Martii 1634.* aliter declarantur suspensi ab excipiendis confessionibus; S. Cong. Ep. et Reg. *Comen. 4. Martii 1191. Ragusina 2. Oct. 1626. et 27. Martii 1647. et saepe alibi* apud Ferrar. *V. Monialis art. 5. n. 19.* Confessarii vero dominicani et cassinenses non possunt durare in huiusmodi officio audiendi confessiones monialium, nisi per biennium ex eorum constitutionibus; S. C. *17. Novemb. 1645., 8. Iunii 1647.* Ferrar. *loc. cit. n. 20. et seq.* Pignat. *Tom. 6. Cons. 85. n. 238.*

149. Si tamen ageretur de electione minime ordinaria, sed tantum provisoria, qua videlicet aliquis confessarias in supplementum confessarii ordinarii adsciseeretur, qui forte vita interim functus fuisset, aut alia quacumque de causa usque ad triennii finem officium suum obire non potuisset, tum communior doctorum sententia docet, confessarium provisorium in ordinarium eligi, deputarique posse. Vide Ferrar. *l. c. n. 22.* et De Alex. *Conf. mon. c. 6. §. 6. q. 3. et alios.*

150. Aliter vero sentiunt communiter doctores de confessario, qui ope dispensationis post primum triennium alterum suscipere permissus est. Hic enimvero tertium triennium prosequi prohibetur, et argumentum desumitur ab abbatissa, de qua declaravit S. C. *deputata ab Innoc. XII. pro causis Congregationis Cassin. 26. Febr. 1694. in responsione ad 5.*, non posse eamdem absque Apostolica venia tertio triennio illud ministerium retinere, postquam videlicet in primo triennio ordinario modo, et in altero ope dispensationis abbatissae munus obiverit. Vid. Ferrar. *loc. cit. num. 23.* et plenius *in Add. ex alien. man. ibidem n. 2. et seq.*

151. Pro confessariis monialium, quamvis de iure communi satis sit aetas ad sacerdotium requisita, ut patet de parochis, qui statim ac ad sacerdotium ascenderunt, grandiore aetate non expectata, suarum ovium utriusque sexus confessiones excipiunt, nihilominus S. C. Ep. et Reg. in una *Venetiarum 2. Maii 1617.* et *6. Iun. 1620.* statuit, confessores monialium debere esse in aetate supra quadraginta annos; quod pro confessoribus ord. min. de observan. statuunt etiam eorum peculiaria statuta, quae adiunt *Sambucana*. Idque etiam pro confessariis extraordinariis observandum esse suadet constitutio specialis pro reformatis apposite sancita a S. C. Conc. in *Consentina 26. Novemb. 1680. lib. 39. decr. pag. 340.* Et iuxta encyclicam *diei 3. Martii 1703.* de mandato SS̃mi ordinariis Italiae, et insularum adiacentium conscriptam, monialium confessarii debent esse provecti, prudentes, zelo flagrantes, et vita exemplari conspicui. Ferrar. *loc. cit. n. 49.*

152. Confessarii et capellani monialium possunt celebrare missas sanctorum, de quibus ipsae recitant officium. Namque penes Gardellinium leguntur eae, quae sequuntur, declarationes *n. 3439. Venetiarum.* « Ex parte monialium ordin. capucc. civ. Venet. humiliter » S. C. R. supplicatam fuit, pro declaratione infrascriptorum dubior.

1. » An sacerdos capellanus monialium cappucinarum ab ipsis » institutus, et ad earum commodum celebrans posset celebrare mis- » sam iuxta ritum officii earumdem capucinarum?

2. » An sacerdotes confluentes ad earumdem monialium ecclesias » devotionis gratia possint celebrare missas de beatis non cononi- » zatis ipsarum monasteriis concessas?

3. » Et quatenus negative ad 2. quae missa, et quo colore illa die » in ecclesiis praedictarum monialium a sacerdotibus confluentibus » celebranda sit?

» Et S. eadem C. respondendum censuit. Ad primum affirmative, » dummodo tamen celebret in ecclesia praedictarum monialium, et » utatur missali romano.

» Ad 2. negative, inconsulta S. C.

» Ad 3. missam celebrandam esse a confluentibus de die, et se » conformare debere proprio officio, quatenus color paramentorum » ecclesiae monialium, in qua celebratur festum, sit idem, nec di- » sconveniat. Secus vero alibi celebrandum. Et ita declaravit *die 11. » Iun. 1701.* » Haec declaratio data fuit etiam circa dominicanas in *Corduben. die 20. Septembr. 1806. ad dub. 2. et 13. et habetur* apud Gardellinium praelaudatum, licet missa de sancto, de quo moniales officium recitant, sit inferioris ritus sancti, de quo capellanus privatim, ad tenorem calendarii dioecesani officium recitat; in *Neapolitana 18. Mart. 1802.* apud eumdem Gard. *ad dub. 2.*

153. Quod privilegium extenditur etiam ad omnes, qui ex debito tenentur celebrare in ecclesiis earumdem monialium. In *Tarvisina diei 11. Febr. 1702. ad 3. dub.* apud Gardell. Hinc iidem capellani nequeunt legere missam de requiem, si in iis fiat duplex de non praecepto, vel de aliquo sancto ordinis ad *4. dub.*

154. Apud eumdem Gardellinium sequens decretum generale legitur huius tenoris. « Supplicantibus frequenter S. R. C. plerisque va- » riorum ordinum monialibus, ut confessario et capellanis earumdem » servitio addictis facultatem celebrandi missam sanctorum, de qui- » bus praedictae moniales officium recitant, benigne impertiri digna- » retur, S. Cong. ad occurrendum his vel similibus casibus praesenti » decreto generali declarat. Licere imposterum tum confessario, tum » capellano tantum quarumcumque monialium servitio addictis, missas » sanctorum, de quibus ipsae recitant officium, celebrare, sed cum » missali romano, et de communi, non vero missas proprias eorum- » dem sanctorum variis ordinibus a S. C. concessas. Et ita decrevit, » et servari mandavit *die 20. Nov. 1717.*

» Factaque deinde per me secretarium de praedictis SSmo D. N. » relatione, S. S. benigne confirmavit *die 1. Dec. 1717.* »

Item apud eumdem Gardellin. *Colimbrien.* habetur cum hisce dubiis 3. « An capellani, qui in ecclesia praedicta (monialium ord. » S. Francisci SSmi Sacramenti de Laurizal) iuxta ritum monialium, » quotidie missam celebrant, possint officium monialium recitare?

» S. C. resp. « negative » et ita declaravit *die 21. Martii 1795.* »

155. Vicarii generales munus confessarii monialium obire nequeunt, quia moniales de ipsis non confiderent. S. C. Episc. et Reg. *Sorana 23. Iulii 1581., Mutinen. 3. Feb. 1597.* apud Ferrar. *loc. cit. n. 24.* Neque parochi, si exinde cura animarum notabile detrimentum pateretur. Eadem Sac. Congreg. in *Venetiarum 26. Iulii 1524., Parmen. 7. Martii 1652., Taurinen. 2. Augusti eiusdem anni*, apud Ferrar. *loc. cit. n. 25.*, ac recentius in *Rossanen. 7. Iulii 1780.* S. C. Ep. et Regul., noluit omnino parocho copiam facere, ut confessarii monialium munus susciperet. Neque minores conventuales, quibus id prohibitum fuit a S. Pio V. Eadem S. C. *Ordonen. 30. Iul. 1599. Neapolitana 20. Martii 1621.* Ferrar. *loc. cit. num. 26.* Et generaliter regulares non solum non possunt esse confessarii ordinarii, sed neque capellani monialium ordinario subiectarum. S. Congr. Ep. et Regul. *Pistorien. 16. Maii 1653.* Ferrar. *loc. cit. n. 27.* Eadem tamen S. C. Ep. et Reg. accedente penuria confessorum saecularium, veniam non denegat, ut huic muneri etiam regulares praefici queant; veluti colligitur ex duabus epistolis ab eadem S. Congr. patriarchae Veneto missis, una *11. Maii 1618.*, altera *die 7. Iulii 1620.*, de quibus mentionem facit Tamburinus apud Ferrar. *loc. cit. n. 29. in fin.*

156. Item quod supra dictum est de parochis, qui non possunt confessarii munus perferre, si exinde notabile animarum cura detrimentum capiat, idem dicendum de canonicis, ac praesertim de poenitentiario, si ea de causa chorale servitium negligi contingeret. Consule Ferrar. *loc. cit. n. 30. ac 31.* ubi ad rem plures S. Cong. Ep. et Reg. declarationes in confirmationem allegat. Adde quae idem subiicit sub *n. 84.*, ubi duas epistolas vicario Alexandrino a S. Cong. Ep. et Regular. *die 22. Maii 1755.* et *die 13. Iunii eiusdem anni* datas exscribit, quibus mandat, ut regulares a munere confessarii monialium, sine strepitu tamen, amoveantur, atque, in defectu sacerdotum saecularium, qui huic muneri sint idonei, accedente venia S. Cong. non solum regularibus, sed et canonicis, ac parochis onus, de quo loquimur, assumere liceat, dummodo tamen eidem oneri, unaque et muneri canonicali, vel parochiali satisfacere commode queant.

157. Ad canonicos quod attinet, firma remanente doctrina, quam exposuimus, S. Cong. Concilii aliquando toleravit usum, ut episcopi iisdem canonicis confessarii monialium munus committant; cum enim episcopus quidem in sua relatione obiter renunciasset, canonicum cathedralis confessarii monialium partem obire, ac proinde ageretur

de inculcanda observantia declarationum S. C. Ep. et Reg., hac in re editarum, emus card. Praefectus, audito oraculo summi Pontificis, ab omni observatione supersedendum esse mandavit.

Quando liceat confessario ingredi monasterii clausuram, quaeque cautiones adhibendae sint, in articulo, qui de clausura iam explicatus est, fuse commonstravimus.

158. Licet habitatio confessarii monasterio vicina esse debeat, minime vero eidem coniunctam et contiguam esse fas est; quin imo non solum per parietes, sed etiam per tecta disiunctam esse oportet. S. C. Ep. et Reg. in *Ariminen. 21. Ian. 1566.*, item *19. Aug. 1578.*, *2. Ian. 1579.*, *et alibi* apud Ferrar. *loc. cit. n. 68.* et id perspicue sancivit Alexand. VII. in constit. « *Felici* » quam posthac exhibemus *Part. II. num. 40.*

159. Confessarii monialium confessiones excipere debent ex sede confessionali, eaque non quidem in sacristia, aut alio occulto loco sita esse debet, sed in ipsa ecclesia exteriori, ut habetur ex declaratione S. C. Conc. in *Camerinen. 29. Nov. 1605.* his verbis « Con» fessionalia ex sacristiis, et aliis locis occultis removeri debent, et » collocari in ecclesiis exterioribus monialium. » Et in *Faventina 7. Martii 1617.* his verbis « Confessionalia monialium in exterioribus » ecclesiis omnino collocentur, et si illae in hoc renitentes fuerint, » interdici debent. » Idem alias S. Cong. Conc. declaravit, ut notat Ferrar. *loc. cit. num. 69.*

160. Confessarium monialium certa annua pensio constituenda est, quae iuxta morem, et qualitatem regionis illius victui sufficiat, eademque pensio conventui, in quo degit confessarius, si regularis sit, persolvatur. Ceterum ordinarii locorum interdicant sub aliquibus poenis (non tamen censurarum) non solum monialibus, ne ultra mercedem illam aliquid communiter, vel privatim eidem confessario, vel aliis quibuscumque fratribus attribuant, sed etiam iisdem fratribus, ne quid a monialibus etiam sponte oblatum, aut donatum recipiant, S. C. Ep. et Reg. sub *die 29. Nov. 1605.* Quare confessarius non debet a monialibus victum dietim, neo utensilia, vel lineam supellectilem accipere, sed tantum annuam provisionem; S. Cong. Episc. et Reg. *Bononien. 19. Iunii 1601.*, *Ianuen. 28. Ianii 1603.*, *Recanaten. 19. Apr. 1615.* Quae merces non excedat iulios duos pro quolibet die S. C. *Neapol. 27. Sept. 1652.*, apud Ferrar. *loc. cit. n. 70.* Hanc doctrinam limitationem hodie pati posse ob aucta rerum pretia quisque videt.

161. Circa confessarios institutorum muliebrium, vulgo conservatoria, attendenda est sequens resolutio in *Tridentina Super confessariis mulierum, quae in asceteriis morantur* (vulgo conservatorî).

1. » An abstrahendo a facultatibus confessariis huiusmodi con- » servatoriis deputatis forte concessis, iurisdictio illorum extendatur » ad quascumque foeminas, licet solius confessionis causa ad conser- » vatorii confessionale accedentes; vel an restringatur ad solas foeminas » in conservatoriis commorantes, et ad hospites?

2. » An harum confessariorum iurisdictio in foeminas conserva- » torio, pro quo illi sunt destinati, adscriptas valeat, dum illae eis » confitentur extra conservatorium?

3. » An confessarii ordinarii conservatoriorum et monasteriorum » singulis trienniis mutandi, etsi foeminae in conservatoriis degentes, » cum non sint stabilitate loci impeditae, identidem praesertim soro- » res charitatis hospitalibus inservientes passim de una domo et loco » in alium locum et domum transferantur?

» *Die 29. Ian. 1847.* S. C. Ep. et Regul. respondit

» Ad 1. negative ad primam partem; affirmative ad secundam.

» Ad 2. affirmative, dummodo conservatorio remaneant adscriptae.

» Ad 3. affirmative, et S. C. concedit actuali episcopo facultatem » confirmandi confessarium semel aut bis tantum pro sua prudentia, » servatis tamen servandis.

162. Quod confessarii monasteriorum mutandi sint quolibet triennio sub poena suspensionis definivit S. Cong. Ep. et Reg. in *Comen. 4. Martii 1591., Ragus. 2. Octobr. 1626., 17. Martii 1647.* quemadmodum vidimus paulo superius *n. 148.* Huiusmodi dispositionem accomodavit etiam confessariis conservatoriorum Sac. Congregatio Episcop. et Regular. *18. Martii 1649.* Idipsum pariter resolvit in *Lucen. 25. Iun. 1655.*

163. Quod pertinet ad confessarios extraordinarios, cum consultissima adsit constitutio Benedicti XIV. incipien. « *Pastoralis curae* » *diei 5. Augusti 1748.*, in qua ille Pontifex non solum quaestiones omnes in hoc rerum genere antea subortas sua auctoritate amputavit, sed etiam providas, certasque normas praestituit, quibus caerae controversiae, quae suboriri imposterum forsitan possint declarari ac definiri queunt, hinc satis habemus integram eam dare in *P. II. n. 59.* ac ne hic repetamus ea, quae ibidem sancita sunt, eo lectorem remittendum censemus.

Post editam constit. « *Pastoralis curae* » in *Bononien. Declarat. const. Ben. XIV.* ea, quae sequuntur dubia, proposita sunt idiomate italico ita latine conversa. « 1. An non obstante nova constitutione » Sanctitatis Suae promulgata super deputatione confessariorum ex- » traordinariorum pro monialibus, confessarius ordinarius possit licite » exercere ministerium suum etiam tum cum actu inest confessarius » extraordinarius? 2. An confessarius extraordinarius, generalis, vel » particularis, finito tempore suae deputationis remaneat exclusus » ab omni accessu ad monasterium, et, quatenus subsistat haec prohi- » bitio, an haec comprehendat solummodo extraordinarios confessa- » rios regulares, an etiam presbyteros saeculares? Sanctitas Sua in » audientia archiepiscopo Damasceno secretario S. C. Ep. et Regul. » rescribere dignata est hisce, quae sequuntur verbis, nempe. Ad » 1. esse mentem expressam Sanctitatis Suae, ut non debeat confes- » sarius ordinarius suum ministerium exercere, neque ad monaste- » rium accedere toto eo tempore, quo durat deputatio extraordinarii » generalis. Ad 2 confessarium extraordinarium regularem, finito suae » deputationis munere non posse amplius accedere ad monasterium » sinè licentia necessaria, quandoquidem obnoxius extat prohibitioni, » ac poenis statutis contra regulares non secus ac alii regulares. » declarat autem Sanctitas Sua, quod haec prohibitio non comprehen- » dit presbyteros saeculares, quodque hi possunt etiam expirato tem- » pore muneris confessarii extraordinarii, accedere, ut antea, ad » monasteria, siquidem hac in parte nova constitutio nihil innovavit » circa presbyteros saeculares. Mense Ianuarii 1749. » Ex *lib. Reg. illius anni.*

164. Circa monialium confessarios recolenda est causa *Mazarien.* penes S. C. Conc. agitata, in qua sequentia dubia proponebantur

1. « An episcopus habens facultatem dandi benedictionem Aposto- » licam in articulo mortis teneatur quoad moniales eam committere » earum confessario ordinario, vel potius sit in eius facultate aliquando » ingredi monasterium, ut eis det benedictionem. Et quatenus affirma- » tive quoad secundam partem;

2. » An et quibus sociis comitatus monasterium ingredi debeat?

3. » An episcopus et confessarii, sive ordinarius, sive extraordi- » narius ingredi possint monasterium absque ulla limitatione, quando » vocantur ab aliqua moniali infirma, quae pro sua devotione vult » confessionem explere?

4. » Quaenam sint conditiones requisitae, ut regulares habentes » facultatem dandi habitum suae religionis mulieribus, non colle- » gialiter viventibus, dictum habitum dare possint, et an examen dicta- » rum pertineat ad episcopum?

Emi patres *die 10. Maii 1727.* rescripserunt

» Ad 1. negative quoad primam partem; et ad secundam affir- » mative, et ad d. secretarium cum emo secretario brevium.

» Ad 2. debere ingredi in casu, de quo agitur, cum confessario » monialium, et uno probo sacerdote per eum eligendo.

» Ad 3. Uniantur decreta (Vid. Nicol. *Floscul. V. Clausura n. 23.* » *et seq.* Vide insuper paulo inferius).

» Ad 4. Examen facultatum concedendi habitum pertinere ad Sedem » Apostolicam, examen conditionum quoad mulieres vestiendas, licen- » tiam vestiendi pertinere ad ordinarium, et conditiones vestiendarum » esse expressas in decretis generalibus alias editis, et haec decreta » esse omnino servanda. »

Notandum est, quod, reproposito tertio dubio *die 5. Iulii eiusdem anni,* responsum fuit « Affirmative, servatis servandis. » Super quo legatur discursus r. p. d. secretarii S. C. Conc. nempe Lambertini, postea Ben. XIV., qui prostat in *Thesauro Resol. Tom. 4. p. 89.*

« V. An dictorum monasteriorum reditus fideliter admi- » nistrentur, et monialium dotes fuerint persolutae, et quo- » modo erogatae. »

ART. 1.

De administratione redituum ad monasteria pertinentium.

Summarium.

165. Quam recte Ben. XIII. de monasteriorum reditibus S. Cong. referri voluerit.

166. Oecomicum monasteriorum regimen ab episcopo pendet.

Hinc S. C. Ep. et Reg. haud facile solet approbare monasteria subiecta etiam regularibus.

Quin monasteriorum exemptionem relaxat, si incommoda inde oriantur.

Et in huiusmodi monasteriorum redintegratione, privilegia exemptionis non restituit.

167. Quod confirmatur nupera declaratione *Nicien.*, ubi exemptionem nonnisi ex gravissimis causis concessit.

168. Confirmatur item ex causa *Civitatis Castelli*, ubi plane reiecit petitionem capituli contendentis, ius esse canonicis poenitentiario et camerario interveniendi in monasterii directione.

169. Episcopus autem non impeditur constituere consilium spectabilium virorum, praesertim de clero.

Id confirmatur exemplo S. Caroli.

170. Necnon ordinationum S. C. Visitationis.

171. Contractus et instrumenta in monasteriis exemptis cum consensu privativo abbatis, seu eius delegati absque interventu protectorum et curatorum celebrari debent.

172. Vetitum est, ne monasteria a laicis pendeant.

173. Recta administratio postulat, ut exitus non excedat introitum.

174. Numerus monialium praefigendus est.

Siqua ultra numerum recipiatur, non ideo professio est nulla.

175. Numerus monialium debet esse duodecim.

176. 177. Quae summa requiratur pro substentatione cuiusque monialis?

178. In monasterii reditibus lucra monialium non sunt computanda.

179. In monasteriis, ubi numerus non est praefinitus, puellas recipere vetitum est.

180. Numerus semel praefinitus non est variandus sine episcopi venia.

181. Monialis super numerum non potest admitti absque venia S. C. Ep. et Reg.

Quas conditiones eadem apponat in buiusmodi rescriptis?

Loca monialium intra numerum promitti nequeunt ante mortem earumdem.

182. Cetera de recto monialium administratione communia sunt cum quorumlibet aliorum locorum administratione.

S. C. Conc. in *Panormitana* resolvit electionem officialium administrantium bona monialium ad ordinarium pertinere.

S. C. Ep. et Reg. in *Surrentina* perscripsit episcopo, ne permitteret, ut officiales bonorum durarent ultra triennium, immo interdum saepius immutaret.

183. S. C. Ep. et Reg. in *Brundusina* declaravit,

Electionem confessarii ordinarii, et extraordinarii, attenta consuetudine immemorabili, spectare ad moniales, dummodo eligant aliquem ex approbatis ab ordinario;

Eamdem faciendam esse a monialibus per secreta suffragia absque interventu archiepiscopi, vel eius deputati;

Archiepiscopum confessarios electos teneri confirmare, si causa legitima non obstet;

Item ad moniales pertinere electionem procuratorum, seu administratorum redituum ad triennium;

Eamdem faciendam esse per secreta suffragia absque interventu archiepiscopi, vel eius deputati;

Nec electos posse reprobari absque legitima causa;

In casu electionis personae laicae accedere debere fideiussionem personae ecclesiasticae;

Pro reelectione servandas esse constitutiones;

Archiepiscopum, durante triennio, posse eos amovere, iusta causa intercedente;

Super electione ratiocinatoris, et eius qualitatibus servandas esse constitutiones;

Pro introductione olei, vini, aliorumque generum servandum solitum, et adhibendas necessarias cautelas;

Contra moniales retinentes portam apertam, et alloquentes extraneos posse ordinarium procedere, exclusa poena censurae ipso facto incurrenda;

Idem dicendum de occultantibus mobilia executioni, vel arresto obnoxia;

In contractuum stipulatione procedendum esse prout de iure.

165. Ut virgines Deo sacrae, quarum vita abscondita est cum Christo, procul negotiis et curis libere caelesti sponso vacare valeant, illud necesse est, ut religiosae domus, ubi degunt, non solum congruo censu ditatae sint, sed earum reditus ita fideliter administrentur, ut ex his commode substentari queant. Sed enimvero eaedem sacrae virgines negociis, quae cuiuslibet administrationis propria sunt, sedulam accuratamque, prouti necessitas exigit, operam navare impediuntur. Itaque summi Pontifices, cum omnium locorum piorum, tum praecipue religiosarum foeminei sexus domorum tutelam ac vigilantiam episcopis, quorum iurisdictioni subiectae sunt, saluberrimis

omni tempore editis constitutinnibus, eoixe commeodarunt. Cum igitur episcopi de universa sui regiminis episcopalis ratione S. Cong. Conc. redditurî forent, iure meritoque Beoedictus XIII. in sua, de qua agimus, Instructione specialiter de hoc articulo ab iisdem referri praescripsit.

166. In primis ex plena, quam episcopi obtinent, in mooasteria non exempta (de quibus dumtaxat in boc articulo loquimur) auctoritate, et iurisdictione illud sequitur, quod praeter summum Pontificem, et S. Congregationem, quae agunt nomine Pontificis, oullam aliam personam in potestate parem, vel superiorem habeant, quae suae hac io re libertati impedimentum obiicere posset. Si enim plena episcopi non potiantur auctoritate, illud profecto fieret, (quod reapse non infrequenter accidisse constat), ut iidem tempestive et efficaciter incommodis ac malis, quae saepenumero subnascuntur, pro sua prudentia consulere praepediantur. Quocirca S. Congr. Ep. et Reg. in approbanda fundatione monasteriorum muliebrium difficillime permittit, ut, quamquam de regularibus agatur, eorum subiectioni obooxia sint; quin imo consensum fundationi, ut plurimum, dare renuit, nisi ea conditione, ut episcopo plane subiecta sint, idque punctim de regularibus observat Monacellus auctor rerum ad S. C. Ep. et Reg. peritissimus, quippe qui per quatuordecim annos eiusdem officialis fuit. *Form. Leg. Tit. IV. form. 19. n. 21.* et *n. 24. ac 25.* ubi in confirmationem adducit *Pampilonen. 20. Feb. 1699.* et *Ulyssiponen. mense Maii 1699.* Praeterea si ali quod ex eo, quod moniales regularium subiectiooem subeunt, incommodum oriatur, delato simplici recursu, et querela mali regimiois, S. C. non dubitavit monasteria ab exemptione relaxare, eaque episcopi iurisdictioni restituere; ut io *Malacitana 21. Martii 1697. Ianuen. 24. Ian. et 13. Martii 1698., Vicen. in Hispan. 18. Feb. 1701.* ab eodem Mooacello relatis *loc. cit. n. 22.* Item siquid mooasterium regularibus obnoxium fuerit extinctum, et iterum redintegrari cootingat, redintegrationi annuit S. C. addita conditione, ut immediatae episcopi subiectiooi subiaceat; *Salernitana 13. Februar. 1692.* quam refert idem auctor. *loc. cit. n. 23.*

167. Hanc disciplinam S. C. Ep. et Reg. sequuta est in *Nicien. Erect. nov. mon. 3. Sept. 1852.* Cum enim quoddam monialium mooasterium erigendum esset, et una cum eiusdem erigendi venia a S. C. peteretur, ut religiosis ordiois carmelitarum excalceatorum moderatoribus ex lege fundationis subiiceretur, emi patres difficultatem in

hac ipsa subiectione nacti sunt, adeoque datis ad episcopum literis idipsum declarare mandarunt. Quoniam vere episcopus in sua responsione suum consensum potius, quam dissensum significabat, ac insuper eiusmodi conditio in fundationis instrumento veluti substantialis apposita fuerat, atque rebus omnibus et circumstantiis inspectis, eodem episcopo attestante, nullum incommodum ac periculum praetimebatur, emi patres in altera causae propositione *diei 21. Ian. 1854.* tandem permiserunt, ut monasterium erigendum superioribus carmelitis obnoxium esset. Cumque sacrae res in ea regione iam tum tristi conditione versarentur, caverunt iidem emi patres, ut vota simplicia in eodem tantummodo nuncuparentur.

168. Omnimodam hanc episcoporum auctoritatem ab omni vinculo immunem nuperrime asseruit, vindicavitque S. C. Ep. et Reg. etiam in *Civitatis Castelli Super iure interven. 10. Iunii 1859.* Cum enim capitulum cathedrale contenderet canonicis poenitentiario et camerario ius esse interveniendi in directione ac regimine monasterii salesianarum iuxta mentem a fundatore in suo testamento panditam, et sanctimoniales exciperent, non amplius fundatori integrum fuisse, memoratos canonicos in monasterii moderandi partem advocare, postquam in fundationis instrumento, quod vivens celebravit, hanc ipse conditionem non apposuerat, S. Congr. concinnato de more dubio, auditis utrimque partibus, sua iura per suum defensorem acriter defendentibus, capituli petitionem plane reiecit, et ita in monasterium omni ex parte iuxta ss. cc. in episcopi subiectione relictum est.

169. Nihil tamen impedit, quominus episcopus consilium constituat spectabilium de clero, et civitate virorum, qui intra facultatum limites ab eo praefinitos, et normas ab eodem praescriptas tutelam et curam suscipiant oeconomicae monasteriorum rei, eorumque administrationis. Ita nimirum sese gessit S. Carolus Borromaeus, ut ex *Actis Ecc. Med. P. VIII. p. 1270.* demonstrat formula deputationis per haec verba. « Cum ex S. Congr. Conc. Trid. praescripto inter cetera » sollicitudini atque curae episcoporum commissa monialium regimen » etiam in temporalibus summopere commendetur; nos aliis graviori» ribus curis implicati tam nostra, quam Concilii praedicti, et provin» cialium decretorum auctoritate aliquos nobiles viros aetate graves, » pietate, integritateque insignes deligere censuimus, qui protectioni, » curae, et defensioni rerum temporalium monasterii monialium N. N. » ad praescriptum supradictorum decretorum praeessent; de vestra

» probitate confisi vos omnes et singulos, et vestrum quemque ad » praemissam dictarum sanctimonialium protectionem, curam, ac » defensionem, aliasque ipsarum necessarias, quoad temporalia, pro- » visiones eligimus, et constituimus, ac deputamus etc. » Videsis folium in causa *Mediolanen. diei 21. Maii 1736.* apud S. Conegreg. Concilii §. *At.*

170. Item in ordinationibus generalibus, quae a S. Cong. Visitationis ex mandato summi Pontificis providere an. 1626., quaeque a sanctimonialibus monasteriorum Almae Urbis observandae mandabantur (Vid. Miscell. Casanatensis Bibliothecae ad Minervae fol. vol. 179.), *ad* §. *16.* statutum fuit « ut pro recto regimine rerum » temporaliam ad monasteria pertinentium, congregatio constituatur » spectabilium ex ecclesiastico et saeculari statu virorum, quorum » consilio quidquid necessarium visum fuerit, provideatur. » Harum subinde ordinationum executio eminentissimo cardinali in Urbe vicario a summo Pontifice committitur, et ad effectum quam citius adduci praescribitur.

171. Circa hoc argumentum non parum facere posse videtur sequens resolutio, quae quamvis pro regulari monasterii superiore edita episcopo fortius applicari posse videtur. In dicta *Mediolanen.* igitur hoc dubium proponebatur primo loco « An protectores seu curatores » ven. monasterii et monialium S. Radegundae civitatis Mediolanen. » ord. S. Benedicti Cassinen. interveuire valeant, et praestare eorum » consensum in stipulatione cuiuscumque contractus, sive instrumenti » faciendi a dictis monialibus cumulative cum p. abate ven. mon. » S. Simpliciani illarum superiore; sive potius dicti contractus, et » instrumenta celebrari ac stipulari debeant cum consensu et inter- » ventu privativo dicti p. abatis, vel ipsius delegati absque licentia » et interventu dictorum protectorum? » Emi patres *die 2. Iun. 1736.* rescribendum censuere « negative quoad primam partem, et affirma- » tive quoad secundam. »

172. Itaque vetitum est, ne monasteria monialium a saecularibus dependeant, ut S. C. Ep. et Reg. cuidam episcopo scribebat suis literis *14. Sept. 1828.* praesertim in faciendis alienationibus, prouti eadem altori significabat literis *30. Martii 1830. Reg. S. C. ad eos annos.*

173. Praecipuum et maximum rectae administrationis fundamentum in eo situm est, ut acceptum non superet expensum, utque clarius vulgari sermone loquar, ne exitus excedat introitum. Huc spectat

ante omnia lex in sacrarum virginum monasteriis, quae ceteroquin locum habet, ac propria est quibuslibet communitatibus, ut talis monialium numerus in iisdem domibus recipiatur, alaturque, qualem oeconomicae eiusdem monasterii vires ferre valeant. Itaque summi Pontifices nulla alia in re magis enixe et continenter elaborarunt, quam ut in unoquoque monasterio ille praefigatur monialium numerus, qui ex reditibus, vel consuetis eleemosynis commode substentari queat. Ita Bonif. VIII. in *Cap. Periculoso* a Tridentinis patribus *Sess. 25. cap. 5. de Regul.* innovato. Ita S. Pius V. constit. « *Circa* » Gregorius XIII. const. « *Deo sacris* » Clemens VIII. const. « *Nullus* » Paulus V. constit. « *Sanctissimus* » necnon recentiores Pontifices, et constans ac perpetua adhuc vigens S. C. Ep. et Reg. disciplina.

174. Numerus praefiniendus est, et servandus etiamsi omnes moniales consentirent, ut aliqua recipiatur supra numerum, soluta duplici eleemosyna. S. Congr. Ep. et Reg. *Cremonen. 12. Iul. 1604.* apud Ferrar. *V. Monialis art. 2. n. 4.* Quamvis autem, spectato antiquo iure in *Cap. Periculoso in 6.* receptio et professio monialis ultra numerum in monasteriis non mendicantium nulla et irrita foret, nihilominus idem ius veluti abrogatum censetur contraria consuetudine, cum compertum sit, plures saepe ultra numerum admitti, nec unquam nostris temporibus auditum sit professionis validitatem in controversiam vocari; et reapse huiusmodi professionem nec esse nullam censuit S. Congr. Conc. teste Fagnano *Lib. 3. decr. cap. Non amplius de Instit. n. 32.* Ferrar. *V. Monialis art. 2. n. 5.*

175. Numerus monialium debet esse saltem duodecim; S. Cong. Ep. et Reg. *Camerinen. 18. Dec. 1600.* et *22. Iul. 1601.* apud Ferrar. *loc. cit. n. 6.* Confirmatur et decreto S. Cong. Conc. *De celebr. Miss.* et constit. Innocentii XII. incip. « *Nuper.* » Nec numerus monialium debet esse maior numero cellarum; S. C. Ep. et Reg. *Vicentina 30. Iulii 1627.* apud Ferraris *loc. cit. n. 7.* In praefixione numeri distingui debent separatim, quot debeant esse moniales velatae, quot conversae, et quot aliae personae exterae monasterii reditibus substentandae, S. C. Ep. et Reg. *Placentina 6. Nov. 1695., Comen. 23. Iul. 1602. et alibi* Ferraris *loc. cit. n. 9.* Numerus conversarum ita computatur, ut una pro septem quibuslibet monialibus praefiniatur; sed choralium numerus dimetiri solet secundum monasterii proventus; S. Congregatio Episcop. et Regul. *Camerinen. 21. Februarii 1620.* Ferrar. *loc. cit. n. 9.*

176. Reditus, ut plurimum, requiruntur triceni aurei pro quolibet; S. C. Ep. et Reg. *Ariminen. 26. Mart. 1602., Aquen. 17. Septem. eiusdem anni.* In quibusdam locis quinquageni; eadem S. Congr. in *Neapolit. 19. Iulii 1601.* In aliis viceni quini; eadem S. Cong. *Perusina 12. Mart. 1602.* ac *27. Ian. 1607.* Ferraris *loc. cit. n. 10.*

177. Super haec adnotanda sunt quae in consultatione ad *Soran. Erect. monast. 21. Iun. 1581.*, iterumque ad *Pinnen. et Atrien. Super red. mon. 29. Aug. 1581. penes S. C. Ep. et Reg. in fin.* tradebantur « Hisce temporibus, quibus pro vita substentanda maiores requiruntur impensae, hisce regulis (quas hic modo attulimus) amplius » inhaereri nequit. Tum cum anno 1851., Pontificio regimine redintegrato, de monasteriis dotandis actum est, dotatio, quae quinquaginta quatuor scutata monetae romanae repraesentaret, singulis » monialibus assignata fuit. In *Lucana Sup. Can. Erect. diei 28. Aprilis 1843.* reditus admissus est in ea summa, quae scutatis quadraginta novem in singulis responderet. In *Mandelen. Erect. Mon. diei » 30. Aug. 1844.* S. Congr. satis non habuit summam scut. 40. in » singulas, sed voluit, ut pius donator ita reditum augeret, ut singulis scutata quinquaginta duo obtingerent. In *Ferrarien. Erect. » 10. Maii 1844.* S. Cong. praescripsit, ut alius pius donator sortem » daret scutatorum quatuordecim millium. » In hac *Ferrarien.* insuper illud requirebatur, ut monialium numerus non minus quam duodecim admitteretur, adeoque reditus pro singulis scutata quinquaginta quatuor et amplius acquabant, adsignato nempe fructu scutatorum quinque pro quolibet centenario.

178. Lucra monialium non sunt computanda in monasterii reditibus, etsi ponantur in communi; S. C. Ep. et Reg. in *Burg. S. Sepulchri 26. Novemb. 1602. Aquilana 12. Ian. 1604.* Ferrar. *loc. cit. n. 11.* Ubi exitus est maior introitu reducitur numerus ad proportionem, addita prohibitione, ne interim recipiantur ad habitum, nisi cum licentia S. Congr. Ep. et Reg. *Panormitana 29. Ian. 1601., Perusina 5. Februarii 1602. et alibi*, idque consentaneum est praescriptioni a Greg. XIII. in const. « *Deo sacris* » sancitae. Ferrar. *loc. cit. n. 12.*

179. In monasteriis, ubi monialium numerus non est praefixus, vetitum est ad vestitionem et professionem puellas recipere; S. Congregatio Episcopor. et Regul. *Tricarien. 3. Februarii 1602., Reatina 6. Augusti eiusdem anni, 16. Martii 1604., et alibi* penes Ferrar. *loc. cit. n. 13.*

180. Numerus semel praefixus non potest augeri ab ordinario sine venia S. Congregationis; eadem S. Cong. *Brandusina 12. Martii 1602., Lauretana 27. Iulii 1604.*, et *23. Iulii 1649.* Ferrar. *l. c. num. 14.* neque sub praetextu augmenti redituum *Dec. de cel. Miss.* Ferraris *loc. cit.* et Innocentius XII. in const. « *Nuper;* » quae venia non conceditur, nisi reditus ita sint adaucti, ut quotannis ultra triginta annuos aureos aliquid adhuc reliquum sit. Eadem S. Congr. *Regien. 29. Nov. 1605.* Ferraris *loc. cit.*

181. Monialis supra numerum non potest admitti sine venia S. C. Ep. et Reg. *6. Febr. 1610.* Ferraris *loc. cit. n. 15.* et constit. « *Deo sacris* » Greg. XIII. De moniali supra numerum sic admissa, attendendum est decretum S. C. Ep. et Reg. *6. Septem. 1604.* relatum a Fagnano *Lib. 3. Dec. in Cap. Non amplius. De Instit. num. 48. et 49.* necnon a Ferrar. *loc. cit. n. 16.*, « S. Congregatio Ep. et Reg. praeposita generali decreto statuit et declaravit, moniales, quae supra » numerum in quolibet monasterio constitutum recipiuntur, in locum » monialium decedentium intra numerum nequaquam subrogari, neque » impedimento esse, quin aliae in locum earumdem ex numero demortuarum recipi eo modo valeant, quo in singulis monasteriis moniales » intra numerum possunt admitti; quin imo easdem sic supra numerum receptas supranumerarias semper quoad hoc remanere, etiamsi » in caeteris ab aliis nihil differant, sed illis in omnibus pares, et » aequales iuxta cuiusdam monasterii institutum esse debeant. »

Loca monialium intra numerum decedentium non possunt concedi, aut promitti cuiquam puellae ante vacationem sub poena privationis activae et passivae, aliisque arbitrio S. Congr. infligendis contra superiores et superiorissas talia loca vacatura concedentes, aut promittentes. Sic decrevit S. Congr. Ep. et Reg. apud Fagnan. *loc. cit. n. 43. et seq.* Tamburin. de *Iure Abbat. disp. 5. q. 7. n. 8.*, ubi per extensum huiusmodi decretum affertur. Ferrar. *l. c. n. 17.*

182. Haec de fideli redituum monasteriorum administratione praelibasse sufficiat: nam cetera, quae ad hoc argumenti caput referri possunt, utique conveniunt cuicumque administrationi sive prophanae, sive sacrae, ceteroquin in paragrapho septima, ubi de locis piis agitur, multa attingere occurret, quae rectam locorum piorum administrationem respiciunt, adeoque monasteriis monialium communia sunt. Consuli possunt, quae a Crisp. *De Vis. Past. Par. II. §. 42. n. 122., ad 124.* suggeruntur; item a *n. 132. ad 135.*, ubi inter alia indicantur viae,

quae ab episcopis iniri possunt, ut pauperibus monialium asceteriis succurri queat. Ex hoc auctore *loc. cit. n. 152.* duas, quae sequuntur, choronidis loco, declarationes exscribimus, quasque ex manuscripto Nicolii seso excerpsisse testatur: prima est *Panormitana diei 21. Febr. 1660.*, in qua penes S. C. Conc. quaerebatur « An electio » officialium administrantium bona temporalia sanctimonialium ordi- » nario loci subiectarum ad ipsum ordinarium spectet? » S. Cong. respondit « affirmative. » Altera est *Surrentina diei 12. Maii 1617.*, in qua S. C. Ep. et Reg. archiepiscopo Surrentino rescribebat « ne » permitteret, ut officiales super bonis temporalibus sanctimonialium » pordurent ultra tres annos; imo interdum etiam saepius eosdem » immutet. »

183. Addimus aliam causam per nos depromptam ex regesto monialium *anni 1755. ad diem 11. Aprilis.* « In causa Brundusina » vertente inter moniales monasteriorum Sanctae Mariae Angelorum » et Sancti Benedicti civitatis Brundusinae, necnon moniales Oppidi » Messapicae ex una et promotorem fiscalem curiae archiepiscopalis » Brundusinae ex altera partibus, proposita fuerunt infrascripta dubia, » videlicet,

1. » An electio confessariorum ordinariorum ad triennium, et » extraordinariorum spectet libere ad moniales, dummodo ex appro- » batis ab ordinario?

» Et quatenus affirmative.

2. » An illa sit facienda per secreta suffragia, per moniales in » capitulo habendo cum interventu archiepiscopo, vel alterius ab eo » deputandi?

» Et quatenus affirmative ad utrumque.

3. » An archiepiscopus teneatur illos ita electos confirmare et » approbare?

4. » An ad moniales spectet libera electio procuratorum, seu » administratorum reddituum, et bonorum monialium ad triennium?

» Et quatenus affirmative.

5. » An eadem electio debeat fieri per secreta suffragia in capi- » tulo per moniales habendo cum interventu archiepiscopi vel alte- » rius ab archiepiscopo deputandi?

6. » An procuratores seu administratores ita electi debeant per » archiepiscopum approbari?

7. » An et qui possint eligi in procuratores?

8. » An et quae methodus sit adhibenda pro eorum reelectione » post triennium, et an reelegi et approbari possint, qui gestae administrationis rationes adhuc non reddiderint, vel reliquatum non » persolverint?

9. » An intra triennium licitum sit archiepiscopo eosdem procu- » ratores, seu administratores ut supra electos vel reelectos ex aliqua » causa suspendere vel removere?

10. » An et quomodo debeat procedi ad electionem ratiocinato- » rum, et quinam ad hoc munus sint assumendi?

11. » An pro introductione vini, olei, aliorumque mercium in » monasterio quoad baiulos servari debeat ordinatio archiepiscopi?

12. » An adversus moniales retinentes apertam portam interioris » clausurae, ibique alloquentes vel comedentes cum laicis eiusdem » vel disparis sexus aut cum ecclesiasticis, indici valeant censurae » ipso facto incurrendae?

13. » An et quibus poenis procedi debeat tam adversus intro- » ducentes et occultantes intra septa et clausuram monasteriorum » mobilia, seu merces executioni vel arresto obnoxias, quam etiam » contra moniales id permittentes?

14. » An sine licentia sive decreto ordinarii moniales inire va- » leant contractus, et destinare procuratores ad negotia, seu ad lites » advocatos, exceptis difensoribus destinandis pro controversiis, quae » forsan ab eodem ordinario occurrunt in casu?

» S. C. referente emō Lantes Ponente, visis videndis, et consi- » deratis considerandis, ad suprascripta dubia sequentem in modum » respondit nempe.

» Ad 1. affirmative dummodo sint ex approbatis ad moniales.

» Ad 2. faciendam esse per secreta suffragia absque interventu » archiepiscopi, vel eius deputati.

» Ad 3. affirmative quatenus non adsit legitima causa non ap- » probandi.

» Ad 4. affirmative. (Notandum hic est S. C. ita certe rescripsisse, quia immemorabilis aderat consuetudo, ut haec electio a monialibus perageretur. Secus enim non recedendum est a declarationibus praecedenti articulo allatis in *Panormitana* et *Surrentina*).

» Ad 5. affirmative ut in secundo.

» Ad 6. affirmative ut in tertio.

» Ad 7. serventur constitutiones archiepiscopi Entrada.

» Ad 8. serventur constitututiones exclusis iis, qui rationem non » reddiderint, et reliquatum non persolverint.

A Ad 9. affirmative iusta concurrente causa.

» Ad 10. servetur solitum.

» Ad 11. servetur solitum, adhibitis necessariis cautelis.

» Ad 12. arbitrio et prudentiae archiepiscopi, non tamen sub » poena censurarum.

» Ad 13. arbitrio et prudentiae archiepiscopi.

» Ad 14. Quoad contractus, prout de iure; in reliquis provisum. » Romae 25. Ian. 1754.

» Proposita vere iterum eadem causa, referente eodem em̃o Lante » ponente, eadem S. C. rescripsit « in decisis et amplius; addito » ad 7. dub. ut in casu electionis personae laicae accedat fideiussio » personae ecclesiasticae. Romae 28. Febr. 1755.

» Cumque institum fuerit pro nova audientia, S. Congr., refe- » rente eodem em̃o Lantes, rescripsit, nihil de nova audientia, et ad » em̃orum Ponentem ad mentem. Mens autem est, ut rescripto primi » dubii addatur, *et iuxta solitum.* » decimo dubio rescribatur « *Ser- » ventur constitutiones, ut in septimo, ita tamen, ut, quatenus procu- » ratores sint personae ecclesiae, etiam rationales, sint personae eccle- » siasticae.* » Romae 11. Apr. 1755. »

Art. 2.

De dote monialium.

Summarium.

184. Solutio dotis monasticae simoniam non importat.

Datur insuper ad renovandam monasteriorum indigentiam, cui facillime locus aliter fieret.

185. Vetitum est, ne, praeter dotem, munuscula singulis monialibus donentur.

Non est certum, an idcirco incurratur excommunicatio.

Licite vero etiam per pactum aliquid recipi potest pro sacristia vel infirmaria.

186. Velatae sine dote admitti nequeunt, bene vero conversae ob necessitatem.

187. Dotes solvi debent in pecunia, minime vero in stabilibus, neque relinquendae apud consanguineos, sed deponendae apud virum probum et idoneum.

188. Romae et in tota ditione pontificia in aede S. Spiritus, vel Monte Pietatis deponuntur iuxta chirographum S. M. Clem. XIII., cuius summa refertur.

189. Sufficit dare episcopo nomen depositarii, et notarii rogantis.

Quin imo notarii exemplar instrumentorum dotalium curiae exhibere tenentur.

Depositum dotis debet esse verum et reale.

190. Peracta professione, depositarius cogi potest ad pecuniam dotalem in commune monasterii depositum, vel Montem Pietatis refundendam.

Novitiae professio etiam ultra annum differri potest, si nondum congruam habeat dotem.

Potest tamen ad professionem admitti, antequam solvatur dos.

191. Quanta debeat esse monialium Dos?

Dotes sive numerariae, sive supranumerariae iuxta hodiernam disciplinam investiendae sunt.

Dotes minui non possunt sive venia S. C.

Non solet concedi, ut dos solvatur plurimis terminis.

192. Supranumerariae duplicatam dotem persolvunt, quae non minor scutatis 400. debet esse; neque moniales possunt aliquid condonare.

193. Dotes etiam capuccinarum alienari nequeunt sub poena censurarum, non obstante statuto synodali id permittente.

194. Quae poenae contrahantur a monialibus, et superioribus alienationem auctorantibus?

Dotes in urgentes monasterii necessitates expendi non possunt.

Nec etiam in aeris alieni extinctionem.

195. S. C. non concedit licentias generales alienandi, et expendendi dotes, etiamsi in antecessum consuetudo contraria invaluisset.

196. In defectu stabilium dotes in censibus collocari possunt.

197. Non solet concedi licentia expendendi, nisi dimidiam supranumerariae dotem, et cum onere reinvestiendi.

Aliter censurae contrahuntur, vel aliae poenae.

198. Abusus est, quod, moniali moriente, tota dos, vel pars restituatur, etiamsi testator aliter statuisset.

199. Dos pro nupturis in saeculo dari potest nupturis in Domino.

200. Inter puellas eiusdem loci, et advenas nullum discrimen ponendum est, nisi aliter consuetudine inductum sit.

201. An secunda soror cum multis consobrinis vestiri possit.

202. Quae servanda sit, cum tertia soror in idem monasterium admittatur?

203. De livellis adeatur Ferraris et Ben. XIV.

204. De quaestione, an dos in casu translationis monialium ad aliud monasterium competat monasterio *a quo vel ad quod*, multa disserunt doctores.

Pro translatione necesse est venia S. C.

205. S. Cong. in huiusmodi venia concedenda conditiones certas apponit, ac praesertim super dote.

206. Circa extradotalia S. Cong. rem componit iuxta circumstantiarum varietatem.

207. Circa dotem inspiciendum est, ex qua causa translatio fiat.

208. Idem explorandum est circa alimenta egressae suppeditanda.

209. 210. De factispeciae causae *Anagninae*, necnon causae *Baren.* earumque resolutione.

211. Alimenta non sunt taxanda pro quantitate dotis receptae.

212. 213. Specialis casus in *Ferrarien.*

184. Secunda huius articuli pars argumentum de monialium dote complectitur, super quo ea, quae cognoscenda sunt, in hoc capitulo, qua possumus, diligentia expediemus. In quaestionem aliquando a doctoribus vocatum est, an solutio dotis, quae in votorum professione a parentibus puellarum peragitur, a simoniae labe immunis sit, necne. Itaque non semel, teste Ben. XIV. *Inst. Ecc. 29. n. 28.*, S. C. Conc. consulta est. « Quare (sic idem Benedictus) ex communiori doctorum sententia S. Cong. respondit, a simonia immunem » non esse, si dos pro ingressu in ordinem monialium solvatur, seu » monasterium exiguos, seu largos census obtineat: aliter vero si » pecunia persolvatur pro alimentis, quae puellae ad habitum receptae » suppeditanda sunt, donec vita fungatur: tunc enim nullam in pa» ctione, seu pecuniae solutione simoniam introducere, si coenobium » in paupertate versetur: non ita tamen si divitiarum copia redundet. » Hic vero non parum faciunt ea, quae Ben. XIV. ex Fagnan. affert, *De synod. dioec. lib. XI. cap. 6. num. 2.* « *verum* (sunt verba Fagnani) » *S. Congreg. super neg. Ep. et Regul. animadvertens, sanctimonialium* » *monasteria sine dotium subsidio diu substineri non posse, et propter* » *ingruentes necessitates, et casus inopinatos ad inopiam redigi, summis*

» *Pontificibus approbantibus, prudenter sanxit, ut dotales eleemonsynae* » *a monialibus numerariis persolverentur, tametsi numerus esset taxatus* » *ad mensuram rèdituum monasterii*. Equidem experientia (pergit Be- » ned. XIV.) compertum cum sit, opulentissima monasteria monialium » paulatim ad inopiam vergere, et quao paucis antea annis 40. ex. gr. » monialibus necessaria ad victum large suppeditabant, hodie nihilo- » minus, quamvis interim dotes lucrata fuerint, vix sufficientes pro- » ventus habere ad eumdem numerum alendum, quod qua ratione » contingat, plane ignoramus; binc ne consuetus Deo sacrarum vir- » ginum numerus in monasteriis decrescat, et de redituum sufficientia » monasteria fiant securiora, prudentissime cautum est, ut omnia in- » definite habeantur pro indigentibus, atque indigentiae nomine ab » omnibus omnino puellis, religioni nomen dantibus, praescriptam » dotem percipiant. »

185. An autem a simonia et excommunicatione possit excusari consuetudo vigens in aliquibus monialium monasteriis, ut, praeter dotem novitiae, quam haec dedit monasterio, dentur etiam singulis monialibus aliquae portiones pecuniae, quas *propinas* vocant, ut v.g. quatuor, vel duo argentea, una candela, unum linteum, et huiusmodi, controversia est, quam fuso agit praeter alios doctores Ferrar. *l. c. num. 53. et seq.*, ubi contra huiusmodi consuetudinem probibitionem affert ab Urbano IV. *Extrav. Sane De simon.* factam, eiusque verba recitat. Insuper decreta subiicit, quae identidem contra hanc corruptelam ediderunt summi Pontifices. Novissimum decretum, quod ex iussu Ben. XIV. anno 1742. prodiit, supra retulimus in paragrapho, ubi de monasteriorum abusibus, nonnulla attigimus. Moniales tamen praeter dotem monachandae possunt etiam per pactum aliquid recipere pro sacristia vel infirmaria, non autem pro alio titulo; ita nempe declaravit S. C. Ep. et Reg., referente Monacello penes Ferrar. *V. Monialis art. 2. num. 52.* in *Ulyssiponen. 5. Novemb. 1616.* ex oraculo summi Pontificis, his verbis. « SSmus D. N. censuit eleemosynas, » quae per pactum sacristiis et infirmariis monialium dari solent, non » comprehendi in decreto, quo propinarum solutio per moniales, dum » ad habitum vel professionem admittuntur, fieri solita interdicitur. »

186. Ut autem ad materiam de dote propius accedemus, in primis dicimus, moniales velatas absque dote admitti non debere iusta ea, quae cum Bened. XIV. modo monuimus. Contra conversae aliquando sine dote admitti possunt propter necessitatem et indi-

gentiam monasterii. S. Congreg. Episc. et Regul. *20. Martii 1594. Ferrar. loc. cit. n. 18.*

187. Dotales eleemosynae debent solvi in pecunia, nec potest permitti assignatio bonorum stabilium, aut censuum; S. Congr. Ep. in *Camerinen. 28. Martii 1588., Interamnen. 2. Maii 1614.*; secus enim speciali S. Congr. Ep. et Reg. venia opus est, quam in huiusmodi casibus, accedentibus iustis causis, concessit in *Brictinorien. 30. Maii 1766.*, et in alia dioecesis n. n. *18. Iulii 1831.* Et nullatenus apud monialium consanguineos sunt relinquendae, sed antequam puellae habitum suscipiant, penes mercatorem, aut virum fide dignum et facultatibus idoneum actualiter sunt deponendae (ubi non sunt mensae nummariae, vulgo *banche*) qui ad omne monialium mandatum absque aliqua exceptione sese soluturum spondeat; eadem S. Cong. *Camerinen. 15. Mart. 1591., Neapolitana 11. Maii 1640.*, et *20. Ianuarii 1643.* Ferrar. *loc. cit. n. 18. 19. 20.*

188. Romae ex antiquissimo usu novitiarum dotes in aede sacra S. Spiritus, vel in Monte Pietatis deponuntur. Cumque huiusmodi usus negligi coeptus fuisset, indeque non pauca incommoda orirentur, S. M. Clemens XIII., in suo chirographo ad em̃um Urbis Vicarium, qui legitur in *Cont. Bull. mag. tom. 1. const. 38. pag. 93.*, dato *die 13. Febr. 1759.*, veterem disciplinam revocavit, praescripsitque, ut in posterum ad habitum religiosum non admitterentur illae, quae prius totam omnino dotem in aede S. Spiritus vel Montis Pietatis non deposuissent. Prohibuit insuper, ne sanctimoniales pro recipiendis novitiis convocarentur, nisi ante ex authentica fide in capitulo legenda de peracto deposito constitisset. Si secus fieret, constituebatur, tum ut superiorissa suspenderetur, neque ab alio praeterquam a summo Pontifice rehabilitari posset, tum ut moniales ius amitterent repetendi reliquum dotis ultra id, quod usque eo persolutum fuisset. Haec dispositio per literas encyclicas S. Cong. Ep. et Reg. *diei 21. Februar. 1759.* extensa fuit ad omnia monasteria Pontificiae ditionis, transmisso allati chirographi exemplari singulis ordinariis. *Ex lib. Mon. S. C. illius anni.*

189. Ordinarius legem facere non debet, ut depositum fiat coram ipso, sed sufficit sibi relationem dari de persona depositarii, et notarii rogandi, eadem S. C. in *Vercellen. 15. Novem. 1606.* Etiam in monasteriis, quae regularibus subiecta; eadem S. Congr. in *Fulginaten. 26. Aug. 1650.* Instrumentum depositi rogari potest a quolibet

notario ad arbitrium monialium, dummodo exhibeatur copia authentica in cancellaria episcopali; eadem S. C. *Aquilana 8. Nov. 1655.* Quin imo cancellarios episcoporum, si notarii non sunt, instrumenta de monialium dotibus conficere non posse recens declaravit S.C.C. in celebri causa *Romana et aliarum,* pluries discussa ac ultimo *die 15. Iulii 1848. ad I. dub.;* eam nos superius attulimus, cum de cancellariae taxa ageretur. Depositum dotis debet esse effectivum, non autem fictitium, sive confessionatum, ut aiunt, quod saepe fit; alias si depositum, secuta professione, exigi non posset, et pecunia, quae forte realiter non fuit deposita, integraliter monasterio non solveretur, si fictionis conscius esset, episcopus de proprio teneretur, eadem S. Cong. in *Portugallen. 6. Iulii 1625., Brundusin. 15. Iunii 1616.* Ferrar. *loc. cit. n. 21. 22. 23.*

190. Depositarius, peracta professione, compelli debet ad exsolvendam pecuniam in commune depositum monasterii, vel in Montem Pietatis, quamtumvis tunc non adsit occasio emendi stabilia, vel census securos; eadem S. Congr. *Asculana 19. Ian. 1630.* Monialis novitiae professio potest differri etiam ultra annum, si dotem competentem monasterium adhuc non receperit; S. C. *31. Maii 1597.* Potest tamen admitti ad professionem, antequam solvatur dos; eadem S. C. *Nucerin. 14. Feb. 1635.* Ferrar. *loc. cit. n. 24. 25. 26.*

191. Quantitas dotis pro monialibus adamussim praefigi non posset; cum enim in eadem praefigenda respectus haberi debeat expensarum, quae pro cuiuslibet substentatione necessariae sunt, hinc pendent a variis locorum ac temporum circumstantiis. Cum, restituta Pontificia ditione an. 1815., redintegrarentur monasteria, et congrua dote post bona direpta augerentur, summa scutat. 54. in singulas moniales praestituta fuit. In erectione plurium monasteriorum ultimis annis a S. Congr. auctorata sancitum est, pro alenda quaque moniali requiri in singulos annos scutata non minus 40., quin imo etiam plus usque ad scut. 60., veluti eruitur ex consultatione causae *Pinnen. et Atrien. Super red. mon. §. rapporto, 29. Aug. 1851.*

Certum autem est, quod eadem dos pro monialibus numerariis non debet esse minor scutis ducentis monetae romanae, S. C. in *Ferent. 12. Septemb. 1614., Forolivien. 1. Sept. 1645.;* nisi fundator minorem statuisset, S. C. *Reatina 3. Apr. 1618.* Quamvis autem iuxta antiquiorem S. Congr. Ep. et Reg. disciplinam haec expendi posset in utilitatem monasterii; Monac. *Form. Leg. P. II. tit. 12., form. 5. num. 3. in fin.;*

itemque S. C. *Ariminen. 12. Maii 1601.*, *Ferrarien. 23. Mart. eiusdem anni*, praeterquam in monasteriis nuper erectis, in quibus iamtum cautum erat, ut etiam dotes numerariae investiendae essent, eadem S. Cong. *Capacien. 23. Iul. 1603.*; nihilominus exeunte iam saeculo praeterito ab antiquiori ea disciplina recessum iam fuerat, ac pro firma constantique regula sancitum, ut dotes monasticae, sive eae ad numerarias sive supranumerarias pertinerent, nullo discrimine in fundis tutis ac stabilibus collocarentur. Huius rei fidem facit et confirmationem adiicit S. C. Ep. et Reg. in literis *diei 21. Apr. 1780.*, itemque literis *diei 24. Novembr. eiusdem anni*, ubi insuper additur « haec ratio (alienandi dotes) contraria est regulae ab hac S. Cong. » servatae ac praescriptae, quae vult, ut omnes religiosarum dotes » tam numerariae quam supranumerariae in capitalia convertantur » et additur, ut huiusmodi regula in omnibus monasteriis observetur. Id extenditur etiam ad cappucinas; S. C. in *Lauretana 13. Maii 1603.* Non potest ordinarius praefigere quantitatem dotis etiam numerariae ita ut moniales nequeant amplius recipere; S. C. *Bononien. 8. Novemb. 1604.* etsi ea maior quantitas solvi velit, S. Congr. *Civit. Castellan. 3. Decem. 1602.*, *Aretina. 17. Dec. eiusdem anni.* Dotes hodie minui non possunt sine licentia S. Cong., eadem S. Congr. *1. Decemb. 1645.* Ferrar. *loc. cit. n. 27. et seq.* Non conceditur, quod dos monialium solvi possit pluribus terminis, sed deponi debet tota simul; S. C. Ep. et Reg. *Faventina 13. Apr. 1602.*, *Messanen. 6. Dec. 1617.* apud Nicolium *Flosc. v. Dos. n. 15.*

192. Pro monialibus supranumerariis solvitur dos duplicata, eadem S. Cong. *Novarien. 20. Sept. 1694.*, *Volaterrana 22. Aug. 1603.* Dos duplicata significat duplicatam summam eius, quae in receptione monialium intra numerum dari consuevit, ita tamen, ut, ubi summa minor est ducentis scutis, ibi saltem solvantur 400. et non minus; S. Cong. in *Decret. gen. 6. Septemb. 1604.* Nunquam enim potest esse minor scutis quadrigentis monetae romanae; S. C. *Amerinen. 8. Aprilis 1603.*, *Ferentina 12. Sept. 1614.*, *Eugubina 6. Novemb. 1643. et saepe alibi.* Nec de dotibus supranumerariis possunt moniales aliquid condonare, S. C. *Reatina 20. Aprilis 1603.* Ferrar. *l. c. n. 33. et seq.*

193. Modo posuimus, investiendas esse dotes tam numerarias tam supranumerarias, easdemque collocari debere in stabilibus. Quod si forte aliter agatur, ac dotes alienentur, censurae *ipso facto* contrahuntur, etiamsi iuxta dispositiones synodales monialium supra

numerum dotes expendi possent; S. Cong. Ep. et Reg. literis *2. Martii 1782.* et aliis *mensis Iunii 1785.*

194. In hisce vero casibus censurae contrahuntur non solum a monialibus, sed etiam a superioribus, qui dotes alienari expendique permittunt; ita S. C. Ep. et Reg. literis *5. Sept. 1839.* Neque licet, absque dispensatione dotes expendere pro extinguendo aere alieno: si secus fiat, non evitantur censurae a ss. cc. inflictae; S. Cong. Ep. et Reg. literis *1. Martii 1840.* Item nec licet easdem dotes expendere in urgentes monasterii necessitates. S. Congr. Episc. et Reg. literis *1. Decembris 1840.*

195. S. C. generales non concedit dotes expendendi facultates, etiamsi in antecessum contraria consuetudo non sine bona fide invaluerit, S. C. *lit. 1. Sept. 1852.* Porro S. C. antequam in casibus particularibus dotes depositas expendi sinat, exigit, ut antea quibuscumque fieri possit, rationibus necessitati occurratur, *lit. 6. Iun. 1855.*

196. Quod si fundis stabilibus collocari nequeant, his deficientibus, debent investiri in censibus securis; S. C. *Ferrarien. 13. Novemb. 1601.*, vel in defectu censuum S. Congr. *Pistor. 12. Iul. 1604.*, in locis montium urbis non vacabilibus S. Cong. *Comen. 13. Iul. 1603.* Si vero cum licentia S. C. assignata fuerint in dotem loca montium vacabilium vendi debent, et pretium omnino investiri. S. C. *Camerinen. 8. Apr. 1603.* Ferrar. *loc. cit. n. 36. et seq.*

197. Non solet concedi licentia alienandi totam dotem supranumerariam, neque pro causis urgentissimis, sed tantum dimidium cum onere reinvestiendi; S. C. *Brixien. 23. Feb. 1603.*, *Perusina 13. Iun. sine anno.* Consumentes vel expendentes dotes sine licentia licet in utilitatem monasterii, non solum incurrunt in excommunicationem, sed insuper non absolvuntur, nisi cum onere reinvestiendi tantumdem. S. C. *Aretina 24. Mart. 1597.*, *Cremonen. 27. Sept. 1601.* Et abbatissa suspenditur, vel si non est amplius in officio, punitur aliis poenis. Depositarii vero, qui illas exsolverunt contra tenorem licentiarum, coguntur ad denuo solvendum; S. Cong. *Mediolanen. 4. Aug. 1603.* Ferrar. *loc. cit. n. 43. et seq.*

198. Abusus est intolerabilis, quod pro qualibet moniali moriente, monasterium teneatur restituere dotem in totum, vel in partem; S. C. *Mutinen. 11. Iunii 1627.*; non obstante, quod testator apposuisset conditionem, quod, moriente legataria sine filiis, dos reverteretur ad haeredes, vel ad aliquem locum pium: nam nihilominus remanet

monasterio, quia talis dispositio non extenditur ad hunc casum; *Sulmonen. 7. Feb. 1653.* apud Nicol. *Flosc. v. Dos. n. 27.*

199. Dos relicta pro nupturis in saeculo dari potest pro nupturis in domino; *29. Iun. 1649.* Nicol. *loc. cit. n. 16.* Idipsum nuperrime Sacer Ordo confirmavit in *Ferrarien. Subs. dot. 25. Feb. 1842. ad 3.*

200. In dotibus recipiendis nullum discrimen ponendum est inter puellas eiusdem oppidi, et advenas, S. C. *3. Sept. 1603.* Attamen card. Petra *Tom. 3. ad const. XII. Innoc. IV. n. 52.* tradit, id alicubi ex iusta causa non servari, adeoque in hac re adhaerendum esse consuetudini, sicuti adhaerendum est in erigenda maiori quantitate pro recipienda aliqua moniali, quae aliquo defectu laborat, seu minus apta officiis monasterii, aut quae velit ab ipsis dispensari. Ad hanc sententiam confirmandam allegat cardinal. Petra alios non levis notae doctores. Ferrar. *loc. cit. n. 45.*

201. Potest ex gratia vestiri monialis intra numerum cum dote ordinaria, non obstante, quod ibi habeat alteram sororem germanam cum multis consobrinis, S. C. Ep. et Reg. *Vercellen. 14. Maii 1601., Imolen. 19. Nov. 1620.* etsi de rigore iustitiae secunda soror deberet solvere dotem duplicatam, eadem S. Cong. *Aretina 17. Octob. 1603.* Ferrar. *loc. cit. n. 49.*

202. De tertia sorore in unum idemque monasterium recipienda, S. C. Ep. et Reg. *27. Aug. 1616.* Archiepiscopo rescripsit in *Bracaren.* hisce verbis « Utique S. C... aut igitur tertia soror intra praefinitum » monialium numerum in monasterium introducenda est, aut supra » illum; si ut numerata ingredi voluerit, eleemosynam dotalem du» plicatam monasterio persolvat, suffragioque tam activo, quam pas» sivo carebit, quousque altera ex duabus sororibus vita decesserit; » si vero ut supra definitum monialium numerum admitti potirit, » speciali huius S. Congr. licentia opus erit, quae quidem concedi » non solet, nisi ea conditione, ut ipsa tertia soror triplicatam elee» mosynam dotalem monasterio solvat; nec reliquis eius duabus soro» ribus simul superstitibus activo vel passivo suffragio gaudeat. » Ferrar. *loc. cit. n. 48.*

203. An vero monialibus livellos recipere liceat, et quae cautiones adhibendae, fuse tradit Ferrar. *loc. cit. num. 65.* Consuli etiam potest Ben. XIV. *De syn, dioec. lib. XIII. cap. 12. n. 20.*

204. Cum aliquando contingat, ut una monialis de uno monasterio, in quo professa est in perpetuum, transferatur ad aliud, quaestio

acris exoritur, cui monasterio cedat monialis translatae dos, et extradotalia, si forte babeat, an videlicet monasterio *a quo*, seu monasterio *ad quod*, ut communiter dici solet? Quod pertinet ad auctores bac de materia disserentes, sciendum est, eos, ut semper fere fit, in varias abire opiniones, ceu videre est praesertim penes card. De Luca *Discur. 39. De Reg.* Monacell. *Form. Leg. Part. II. tit. 13. form. 5. num. 17. et seq.* Pignatell. *Tom. 1. Cons. 432. et alios,* quos consulere pronum est iis, qui argumenta, quae utrimque afferuntur, penitius agnoscere velint. Nobis satis erit iuxta instituti nostri rationem in medium afferre, quae disciplina sit ss. cc. circa huiusmodi articulum. Quod ut exequi possimus, in primis praeponendum ducimus, quod alibi iam animadvertimus, translationem de uno ad aliud monasterium quacumque demum de causa expetatur, non posse ab ordinariis concedi, sed necessariam plane esse veniam S. C. Ep. et Reg. iuxta praescriptum Urbani VIII. const. « *Sacrosanctum.* »

205. Iamvero S. C. eo ipso in rescripto, quo transitum huiusmodi permittit, solet conditiones adiicere, quas necessarias et opportunas ad boc iudicaverit, inter quas, ut quisque videt, primum obtinet locum dispositio de monialis translatae dote, aliisque bonis extradotalibus, ne quaestiones inter utrumque monasterium evitentur. Itaque omni dubitationi aditus intercluditur, si formae rescripti a S. Congr. impetrati adhaereatur.

206. At vero obvium videtur illud percontari, quae in praxi sit hoc in rerum genere S. Congr. norma ac disciplina. Quod pertinet ad extradotalia, S. Congr. rem componere solet varie pro varietate circumstantiarum. Et sane; Ferrar. *loc. cit. n. 51.* aliquas S. Congr. Ep. et Reg. declarationes adducit, in quibus eadem extradotalia ex omni parte monasterio *a quò*, relinqui ac cedere voluit, prout in *Neapolitana 20. Iulii 1581.* et *Carmelit. Discalc. Augusti 1635.*, vel ex aliqua parte tantum, ut in *Neapolitana 13. Augusti 1714.* apud Ursaiam *Tom. 3. P. II. discept. 1. §. 22. num. 29.*, ubi cum moniales transferendae livello quinquaginta ducatorum annuorum potirentur, praescripsit, ut ducata decem monasterio *a quo* relinquerentur, cetera monasterio *ad quod* cedere deberent. Quod vero ibi Ferrarius addit circa allatas a Monacello declarationes, quibus sancitum est, ut monasterio *a quo* sola dos cederet, cetera bona secum ad monasterium *ad quod* monialis transferenda secumferat, monendum est, Monacellum *loc. cit. n. 20.* doctrinam in hunc sensum traditam ab aliquibus

doctoribus expromere; at declarationes, quae postmodum *num.* **22**. afferuntur, monialium dotem, non extradotalia respiciunt, excepta *Pistorien.* **29**. *Nov.***1688**. et *Hispalen.* **23**. *Ian.***1699**., in quibus bona extra dotem monasterio minime relinqui permisit.

207. Quod pertinet ad dotes, apte scribit Monac. *loc. cit. n.* **21**. « At in hac opinionum varietate, ut iustum iudicium feratur, mul» tum interest videre, quaenam sit transitus causa, quae ex facti » circumstantiis, et aliis prudentialibus motivis, quibus S. Congr. » movetur (cuius rei idoneus testis est ipse Monacellus, quippe qui per quatuordecim annos officialis fuit eiusdem S. Concilii) ad con» cedendam licentiam transitus, regulanda erit bonorum translatio, » sicuti bene deducitur ex sequentibus exemplis. » Quae exempla continent declarationes a Ferrario supra allegatas; inter quas maxima pars favet monasterio priori, cui dos monialis translatae non fuit oblata, ut in alterum transferatur. Itaque idem Monacellus *loc. cit. num.* **22**. *in Add. ex sup.* illud consequi docet, ut dos monasterio in ingressu tradita, irrevocabiliter ab eo acquisita censeatur. Huic sententiae favet etiam disciplina, quam in praesens sequitur S. Cong., ut constat in *Anagnina Alimentorum* **4**. *Mart.* **1842**. et **29**. *Iul. eiusdem anni,* necnon in *Baren. et Tranen. Super dote monast. et alim.* **30**. *Maii* **1856**., quas inferius paulo plenius exponemus.

208. Hic tamen alia suboritur controversia, videlicet, si monasterium *a quo* dotem monasterio *ad quod* tradere non tenetur, tenebiturne saltem ad alimenta moniali translatae praestanda? Huiusmodi quaestionem in consultatione ad causam *Ferrarien. Super dot. mon. diei* **23**. *Sept.* **1859**. pro eo, quo in S. C. Ep. et Reg. munere fungimur, expendere debuimus, ita enim argumentum, de quo res erat, exigebat. Eam latine redditam hic perlegere non pigeat. « Haec etiam » quaestio (ita ibi) a doctoribus pertractatur, in qua distinctionem » facere necesse est. Aut monialis e monasterio egreditur ex sua vo» luntate, et animi levitate, vel egreditur de monasterio iusta de » causa, et cum debitis conditionibus. In primo casu monasterium, » *a quo* ne ad alimenta quidem praestanda adstringitur; nam etiamsi » monasterium, dum monialem in professione votorum in suum gre» mium recepit, obligationem eiusdem alendae suscepisset, attamen » dici potest, quod, quandocumque eam ad mensam communem cum » ceteris sororibus admittere non abnuit, omni sua obligatione functam » satis superque fuisse: nam si exinde monialis exivit, nec habet

» unde vivat, sibimetipsi debet id imputare. Aliter se res habet in » secundo casu; nam monasterium *a quo*, dum in translationem con» sensum praebuit, nulla addita reservatione, implicite, velit nolit, » originariam retinet alendae monialis egressae obligationem. Ita » videlicet distinguunt et resolvant doctores, speciatim Pignatellus, » et De Luca. Neque adversatur disciplina S. Cong. Ep. et Reg. in » duabus causis *Anagnina et Baren. ac Tranen.*, in quibus Sacer Ordo » retinuit quidem monsterium *a quo* dotem monasterio *ad quod* tra» dere non teneri, sed una declaravit monasterium *a quo* ad alimenta » moniali translatae pensitanda teneri. »

209. En *Anagninae* causae species. De moniali res erat, cuius ingenium religioni et quieti adversum ex processu extraiudiciali elucebat. Ipsa, inconsulta S. Cong , coniecta fuerat in quamdam piam Almae Urbis domum, in qua foeminae immorigerae, malaeque vitae in poenam includuntur. Postea moniales Anagninae ob causas, quas referre longum esset, consensum praebuerunt eidem alimenta pensitandi pro summa scutatorum quinque in singulos menses, et monialis ex venia S. Congreg. in saeculo perpetuo manendi facultatem impetraverat. Aliquibus elapsis annis, moniales Anagninae ob difficultates rei aeconomicae implorabant declarationem, qua ab hac pendendi alimenta obligatione solverentur. Itaque duo proposita sunt dubia « An, et in qua summa, et a quo tempore alimentaria menstrua » praestatio moniali N. N. debeatur in casu? « Et quatenus affirma» tive » An et quomodo admittenda sit petitio monialium, ut possint » eidem vel ex toto, vel ex parte dotem restituere, vel persolvere » fructus dotis residuae, detracta summa indebite persoluta; aut de» beat dicta N. N. iterum in monasterium admitti? » Die *4. Martii 1842.* S. Congr. respondit « Ad primum affirmative pro scutatis » tribus menstruis incip. a mense Ianuarii huius anni, facto verbo » cum SSmo. Ad secundum provisum in primo. » Cumque iterum causa in examen vocata fuisset *die 29. Iulii eiusdem anni*, concinnato dubio « An standum decisis, vel a decisis recedendum sit? » S. C. rescripsit « Praemisso, quod dos cedere debeat favore monasterii, in » decisis et amplius. »

210. Sequitur species causae *Tranen. et Baren.* monialis quaedam ordinis S. Benedicti civitatis Barensis coelum suae valetudini ibidem infestum experta, petierat et suffragiis cunctis obtinuerat, ut in monasterium eiusdem ordinis civitatis Tranensis reciperetur. Interim

quaestio exorta est super dote scutatorum quingentorum; Barenses enim moniales sibi retinere, Tranenses ad se transferri contendebant. S. Congreg. ne monialis interim irreparabile detrimentum pateretur hoc edidit rescriptum *die 11. Aug. 1854.* « Ex audientia SSmi et cet. » audita relatione archiepiscopi Tranen., benigne annuit, ac propterea » mandavit eidem committi, ut, veris existentibus narratis, accedente » consensu monialium monasterii *ad quod*, capitulariter et per secreta » suffragia praestando, pro suo arbitrio et conscientia indulgeat peti- » tam oratricis admissionem iuxta preces, reservato iura favore eius- » dem monasterii *ad quod* pro dote, sive pro alimentis, prout et qua- » tenus de iure contra monasterium *a quo*, oratrix vero novitiatus » annum repetat, ac suo tempore novam professionem emittat; ute- » turque praesenti indulto intra annum ab hac die computandum. » Iuxta hanc reservationem iurium, quibuslibet, quae tentata sunt, conciliationis experimentis in irritum cassis, in acri partium certamine, S. Congregationi dubium propositum fuit. « An et quomodo » Barense monasterium obligandum sit restitutioni dotis, seu potius » praestationi alimentorum, et in qua summa, et in cuius favorem » in casu? » Porro pater monialis, qui pro aliquo tempore domi paternae monialem suis expensis aluerat, sese indemnem de his fieri propugnabat. Itaque S. C. *die 30. Maii 1856.* rescripsit « Affirmative » pro praestatione alimentorum in menstruis ducatis quinque a die » ingressus monialis in monasterium Tranen., facta facultate mona- » sterio Baren. se liberandi ab huiusmodi praestatione per restitu- » tionem dotis; in reliquis negative. »

211. Inutile non erit hic animadvertere, alimenta non esse taxanda iuxta fructum doti persolutae respondentem; nam in *Anagnina*, et in hac *Baren. et Tranen.*, summa praestationis alimentariae non parum superabat legitimum interusurium dotis ab utraque persolutae.

212. S. C. Ep. et Reg. solet, ut vidimus, in emittendis translationum, de quibus agimus, rescriptis simul opportunas et necessarias de dote cautiones inire ac statuere. At vero aliquando contingere potest, ut huiusmodi translatio ob aliquam circumstantiam interveniat, quin ulla de dote, bonisque extradotalibus praefinitio facta fuerit. Id porro evenit in *Ferrarien. Super dot. mon.*, quam paulo ante nominavimus. Hic erat causae status; cardinalis praefectus S. Congreg. ex oraculo vivae vocis summi Pontificis facultatem obtinuerat permittendi cardinali archiepiscopo Ferrariensi, ut quatuor moniales

S. Antonii ordin. S. Benedicti ad novum monasterium S. Theresiae transferret, itemque cautiones super dote ineundas praescriberet: idque card. Ferrariensi privatis suis literis significaverat card. praefectus S. Congreg. Translatio monialium et dotium ad monasterium S. Theresiae locum habuerat: nihil tamen definitum fuerat de proprietate dotium eveniente morte singularum harumce sanctimonialium. Cum igitur una ex hisce monialibus vita functa esset, abbatissa monasterii S. Benedicti dotem sibi restitui postulabat; renuente abbatissa monasterii S. Theresiae, altera suas ad S. Congr. Ep. et Reg. querelas vertit. Quae, proposito dubio « An et quomodo attendendae » sint reclamationes abbatissae S. Antonii ordinis S. Benedicti super » reversibilitate dotis in casu? » S. C. *die 23. Sept. 1859.* rescripsit » Placere de concordia, et ēmus rem componat de bono et aequo, » facto prius verbo cum SSmo. »

213. Huiusmodi temperamento causam fortasse dedit animadversio, quae in consultatione ponebatur, videlicet, quod translatio extraordinario modo effecta fuerat sine consueto rescripto, quod sigillo et manu card. praefecti et secretarii communitum esse debet, quodque dos, tametsi, inspecto iure communi, irrevocabiliter monasterio *a quo* cedere debet, adeoque ad monasterium idem ea dos reverti deberet, attamen idem monasterium, eodem communi iure inspecto, non poterat obligationem declinare congrua tribus superstitibus monialibus alimenta praestandi.

« VI. An in monasteriis monialium, quae sunt praelatis » regularibus subiecta, curaverit, ut clausura dictarum sancti- » monialium fuerit exacte observata; et an contra inobedien- » tes, et contradictores per censuras ecclesiasticas, et alia » iuris remedia processerit. »

Summarium.

214. De clausura monialium exemptarum agendum sumitur.

215. Episcopus ordinariam super clausura monialium subiectarum, delegatam super exemptarum clausura potestatem habet.

216. De monialibus immediate subiectis id clare patet ex Tridentino, et const. S. Pii V.

217. De monialibus alieno episcopo subiectis, idem patet ex declaratione S. Congr.

218. De monialibus praelato regulari subiectis patet ex pluribus eiusdem S. C. decretis.

219. Potestas episcopo, et praelato regulari competens est cumulativa.

220. Licentia ingrediendi, et alloquendi moniales in casibus necessariis ab utrisque concedenda est.

221. 222. 223. Quid statuerit constitut. « *Felici* » Alexand. VII. super ingressu generalis, provincialis, et visitatorum in clausura monialium?

224. Licentia exeundi in casibus necessariis concedi debet in scriptis.

225. De interdicto accessu, et allocutione cum monialibus, itemque de poenis contra violatores clausurae, re missive.

226. De specie plurium causarum in calce huius paragraphi agitur.

214. In articulo secundo huiusce paragraphi iam animadvertimus, munus et curam invigilandae monasteriorum clausurae episcopis demandatum esse, sive moniales episcopali iurisdictioni subiiciantur, sive ab eadem exemptae sint. De primis ibidem egimus; de alteris tametsi aliqua huc illuc, urgente necessitate sermonis, delibaverimus, monuimus in hoc, quem modo exponendum suscipimus, articulo appositam elucubrationem nos esse daturos.

215. Moniales, quae ab episcopi potestate eximuntur, vel immediate summo Pontifici subsunt, vel alteri episcopo, vel praelatis regularibus. Iamvero, utcumque se res habeat, certum est huiusmodi exemptionem non obstare, quominus clausurae vigilantia etiam episcopo loci, in quo manasterium situm est, concredita esse et iniuncta putetur. Discrimen, quod inter moniales exemptas et non exemptas interest, in hoc situm est, quod erga non exemptas episcopus potestatem ordinariam, erga exemptos autem potestatem delegatam exerceat.

216. De monasteriis summo Pontifici immediate subiectis clara sunt verba S. Pii V. in const. « *Circa pastoralis* » aliarumque sanctionum pontificiarum, quae in episcopos clausurae vigilantiam reiiciunt. S. Pius V. iisdem in memorata const. §. *8.* diserte mandat, ut in monasteriis, *quae ad romanam mediate vel immediate spectant ecclesiam*

Sedis Apostolicae auctoritate una cum superioribus eorumdem monasteriorum clausuram... quamprimum poterunt, servari procurent.

217. De monasteriis, quao sub potestate alieni episcopi extra locum, ubi monasterium est, fortasso reperiuntur, adest declaratio S. Congreg. Ep. et Reg., quam suis verbis refert Pignatt. *Tom. 8. Cons. 47. n. 19.* nimirum. « Episcopo Mediolanen. et cet. episcopus in » monasteriis monialium suae dioecesis, alteri episcopo subiectis, ex » concilio habet ius visitandi quoad clausuram, et eamdem potesta- » tem quoad alia, quam habet in monasteriis subiectis regularibus. »

218. De monasteriis, quae praelato regulari obtemperant, quamvis aliqui doctores antiquiores nodum in scirpo invenire sibi visi fuerint, tot tantaeque sunt summorum Pontificum, ac ss. cc. declarationes, ut dubitatio stultitiam sapere videatur. Pignatt. *Tom. 6. Cons. 85. n. 17. et seq.* plures declarationes a S. C. Conc. editas suis verbis refert, quas inter afferre satis sit eam, quam habet *num. 18.*, ubi auctor est, S. C. Conc. pluries censuisse « licere episcopo, quoties » opus esse iudicaverit, monasteria monialium regularibus subiecta- » rum quoad clausuram visitare, monialesque ipsas in his, quae ad » clausuram pertinent, alloqui, et examini subiacere sine regularium » interventu, et ipsis inconsultis » item et aliam, quam eadem S. C. scripsit archiepiscopo Mediolanensi, videlicet. « Episcopus visitans » clausuram monialium regularibus subiectarum potest ipsas exami- » nare in his, quae pertinent ad clausuram, et potest etiam sermonem » habere ad moniales intra vel extra ad crates, et sacramenta mini- » strare *die 23. Mart. 1578.*, et *24. Apr. 1579.* » De Alex. *loc. cit. cap. 7. §. 1. q. 7.* ex potestate delegata id episcopis competere, ac insuper hoc ipsum a S. C. Conc. decretum, et a S. M. Clem. IX. *die 11. Maii 1669.* necnon a S. M. Inn. XI. confirmatum fuisse tradit.

219. Potestas, quam episcopi, et praelati regulares in monasteriis exemptis obtinent, ab utrisque pari modo exercetur, sive, ut vulgo dici solet, cumulativa est. Episcopus autem eam independenter a praelato regulari exercet, ut declaravit S. Congr. Ep. et Reg. in *Fossanen. 31. Augusti 1658.* apud De Alexand. *loc. cit. q. 8.* Itaque superior regularis praetendere nequit, ut ipse monasterium visitet una cum episcopo, vel eiusdem visitationi assistat, eadem S. C. in *Fulginaten. 10. Ian. 1648.* De Alexand. *loc. cit.*

220. Licet aliqui doctores, et aliquoties antiquitus etiam S. C. C. autumaverit superioribus regularibus competere ius concedendi licen-

tiam pro ingressu in clausuram, quin episcopi venia ullatenus esset opus, nihilominus iampridem eadem S. C. firmavit (neque postbac unaque deflexit) decretum, quo statuit *die 13. Novembr. 1610.* « ut » deinceps intra huiusmodi septa nemini ingredi, nec alloqui liceat, » nisi licentiae concedendae in casibus necessariis, quae moniales » respiciant, nedum a superioribus regularibus dictorum monaste» riorum, sed etiam a locorum ordinariis obtentae fuerint, non obstan» tibus quibuscumque contrariis legibus, statutis et consuetudinibus » immemorabilibus. » Imo eadem S. Cong. sub *die 21. Mart. 1630.* « Urbano VIII. approbante (verba sunt De Alex. *loc. cit.* §. *2. q. 1.*) » statuit et decrevit, in illis locis, ubi adest consuetudo, ut licentiae » huiusmodi ab episcopis tantum concedantur, talem consuetudinem » esse observandam, et ipsorum episcoporum tantummodo licentias » sufficere etiam privative quoad ipsos regulares. Idem resolutum » fuit in *Auximana 15. Iulii, et Perusina 12. Augusti 1645.* » apud De Alex. *loc. cit.*

221. Quibus in casibus generales, provinciales, et visitatores possint ingredi monasteria monialium sibi subiectarum, declaravit, ac definivit S. M. Alexand. VII. in const. incipien. « *Felici* » quae cum enucleatim determinet normas, quas eosdem hac in re sequi oporteat, opportunissimum ducimus eam totam sub oculis lectoris ponere, adeoque exhibemus *P. II. n. 40.*

222. Praestitutum insimul ibidem fuit, quot personas secum ducere possent praelati regulares in actu visitationis monasteriorum foemineorum.

223. Accedunt saluberrimae praescriptiones circa confessariorum ingressum, circa mansionem ab his, necessitate postulante, ibi faciendam, necnon circa eorumdem stabilem habitationem a monasterio seorsim statuendam, et alia huius generis.

224. Licentia exeundi in casibus necessariis, quae datur monialibus exemptis, ab episcopo loci coniunctim, et a praelato regulari debet in scriptis probari et concedi; nam S. Pius V. const. « *Decori* » ait « sitque causa haec cognita, probata, atque etiam in scriptis » expressa per superiores et simul per ordinarium. » De Alexand. *loc. cit.* §. *9. q. 4.*

225. Quod pertinet ad interdictum, ne regulares, aliaeve personae sine episcopi licentia ad monasteria accedant, et cum monialibus colloquantur, superius exposuimus, cum de clausura monialium non

exemptarum verba fecimus. Idipsum ibi praestitimus circa poenas contra praelatos regulares clausuram illegitime frangentes.

226. Praeter ea, quae hic de clausura monialium exemptarum persecuti sumus, consulere iuvabit nonnullas causas a S. C. Conc. diiudicatas, quas dabimus in exitu huius paragraphi, postquam ea, quae administrationem bonorum huiusmodi monasteriorum respiciunt, iuxta nostrum institutum in medium attulerimus: aliqua enim dubia in iis causis proposita ad hanc etiam de bonis administrandis materiam pertinent.

« VII. An harum monialium confessarii regulares, sive » ordinarii, sive extraordinarii fuerint ab ipso approbati, » antequam earum confessiones exceperint.»

Summarium.

227. Deputatio confessarii monialium exemptarum pertinet ad superiorem regularem.

Sed necessaria est approbatio episcopi.

Episcopus potest ex rationabili causa eiusdem amotionem urgere, atque etiam exequi.

228. Confirmatur ex declaratione S. C.

229. Approbatio episcopi tantae necessitatis est, ut aliter confessiones exceptae nullae sint.

230. Generales tamen, et provinciales episcopi approbatione non indigere contendit auctor Add. Ferraris.

231. Approbatio generalis non sufficit, sed requiritur specialis ad hoc:

232. Et quidem pro certo monasterio.

234. Quin possit suffragari consuetudo immemorialis:

235. Neque tempus iubilaei.

236. Confessarius deputatus debet absolute vel reiici, vel admitti per totum triennium.

237. Moniales, tametsi nullius mortalis culpae sibi consciae, valide non possunt eidem confiteri.

238. De confessarii regulares habitatione consulatur *Ulixibonen. Occidental.*

239. De confessario extraordinario remissive.

227. De confessario monialium exemptarum iuxta benedictinae instructionis vestigia sermonem habituri, iterum praemonemus id quod articulo quarto animadvertimus, confessarii deputationem et electionem distinctam esse ab ea approbatione, qua sacerdotes fidelium confessiones excipiendi, eosque rite ab eorum piaculis absolvendi auctoritatem assequuntur. Iamvero ad hanc approbationem quod attinet, indubitatum est, episcopis tantummodo competere ius eamdem impertiendi etiam confessariis, sive regularibus, sive saecularibus, qui monialium a iurisdictione episcopali exemptarum confessionibus excipiendis praeficiuntur, relicta solum superioribus earumdem potestate deputandi personam, quae caeteroquin inter eas numeretur, quae ab episcopo ad confessiones monialium audiendas auctoratae fuerint. Cautum enim est in const. « *Inscrutabili* » Greg. XV., quod « confessores sive regulares, sive saeculares quomodocumque » exempti fuerint tam ordinarii, quam extraordinarii ad confessiones » monialium etiam regularibus subiectarum audiendas, nullatenus » deputari valeant, nisi prius ab episcopo dioecesano idonei iudi- » centur, et approbationem, quae gratis concedatur, obtineant. » Insuper ex eadem constitutione integrum est episcopis *ex rationabili causa superiores regulares admonere, ut eiusmodi confessores amoveant, iisque id facere detrectantibus vel negligentibus,* facultas est episcopis *eosdem confessarios amovere toties quoties, et quando opus esse iudicaverint.*

228. Circa necessitatem episcopalis approbationis accedit in confirmationem definitio S. Cong. Conc. in responsione ad septimum ex dubiis, quae super declarandis eiusdem constitutionis controversiis proposita et resoluta sunt, eademque vulgo legere est apud recentiores ss. cc. interpretes, praesertim apud Ferrar. *V. Regularis Art. 2. sub num. 6.*

229. Quae approbatio adeo necessaria est, ut confessiones apud eos emissae nullae atque irritae sint. Nam proposito apud Sacram Congr. Conc. octavo dubio « An confessiones, quas audiunt supe- » riores electi seu deputati, vel confirmati post publicationem et » scientiam tenoris bullae non obtenta episcopi approbatione sint » nullae atque irritae, necne? « Ad octavum confessiones huiusmodi » nullas et irritas esse » eadem S. C. rescripsit.

230. Quamvis autem S. C. Conc. declarasset ab hac necessitate obtinendae approbationis non esse exemptos generales et provin-

ciales ordinum, quibus monasteria subiecta sunt; Vid. Ferrar. *V. Approbatio Art. 3. num. 4.*, nihilominus (si standum esset iis, quae disserit auctor *Addit ad Ferrarium l. c. n. 15.*) ex const. Ben. XIII. incipien. « *Pastoralis officii* » §. *8.* quam idem auctor exscribit *cit. loc.* praedicti generales et provinciales monialium subiectarum confessiones licite ac valide excipere dicendi essent. At hanc limitationem non facile admittendam suadet S. C. in *Lycien. Clausurae* mox afferenda *dub. 13. et 14.*

231. Hisce de generalibus ac provincialibus animadversis, ceteris regularibus ad monialium confessiones excipiendas nequaquam suffragaretur approbatio generalis; nam in const. « *Superna* » Clem. X. sancitur « et generaliter approbatos ab episcopo ad personarum saecularium confessiones audiendas, nequaquam censeri approbatos » ad audiendas confessiones monialium sibi subiectarum, sed egere » quoad hoc speciali episcopi approbatione. » Idem declaratum fuerat a S. C. Conc. in responsione ad nonum ex memoratis dubiis, quae super declaranda const. « *Inscrutabili* » proposita fuisse diximus.

232. Quin imo in eadem const. « *Superna* » subiicitur « et approbatos pro audiendis confessionibus monialium unius monasterii, » minimo posse audire confessiones monialium alterius monasterii. » Idem invenitur in responsione ad decimum ex memoratis dubiis; ibi enim resolutum legitur « Regularem ad audiendas confessiones monialium unius monasterii ab episcopo approbatum minime posse » audire confessiones monialium alius monasterii. » Vid. Ferraris *V. Regulares Art. 2. sub num. 6.*

234. Neque regulares tueri se possent consuetudine etiam immemorabili; nam cum const. « *Inscrutabilis* » munita sit clausula *sublata*, ac *decreto irritanti* ex notissimo iuris principio consuetudo quaelibet omnem amittit vim et efficaciam.

235. Confessarii approbatione specifica, ut diximus, destituti, monialium confessiones neque tempore iubilaei possunt excipere; prout ex const. « *Inscrutabili* » et « *Superna* » ratiocinatur Ferrarius *V. Approbatio Art. 3. n. 11.* ubi insuper argumentum in rem desumit ex quadam S. C. Concil. declaratione anni 1598., quam relatam ait ab Arauxo *Select. tract. 1. qu. 8. sect. 3. n. 15.* Ferrario adstipulantur etiam alii auctores.

236. Confessarius praesentatus ad excipiendas confessiones monialium regularibus subiectarum debet vel absolute reiici, vel per

totum triennium approbari, non vero ad tempus brevius, veluti S. C. Ep. et Reg. in *Catanien. 4. Maii 1696.* praescripsit in epistola, quam suis verbis refert Ferrar. *l. c. n. 13.*

237. Nulla ex monialibus, quae regularibus subiectae sunt, sentiens sese letbali culpa minime gravatam, potest valide confiteri sacramentaliter cuicumque sacerdoti non approbato ab ordinario, prout rescripsit S. Congr. Concil. in *Ianuen. 9. Iunii 1657.* Ferrar. *loc. cit. num. 14.*

238. Quae vero speciatim de confessario monialium exemptarum sancita sunt ab Alex. VII. in const. « *Felici* » vide *P. II. num. 40.* ubi per extensum eadem afferimus. Insuper addimus declarationem S. C. Conc. in *Ulixibonen. occident. 17. Sept. 1722.*, ubi concinnato dubio « An liceat confessariis regularibus monialium iisdem subie» ctarum habitare in mansionibus sitis in atriis monasteriorum muro » circumvallatis, et quae contigua sunt monasteriis, et habent por» tam, quae clauditur in casu » S. C. rescripsit « Negative. »

239. De confessario extraordinario monialium exemptarum recolenda sunt, quae supra de confessario extraordinario non exemptarum commonuimus, quod videlicet in celebrata const. Ben. XIV. « *Pastoralis curae* » quam damus *P. II. n. 39.* omnigenae aguntur controversiae, quae super hoc rerum genere possunt occurrere.

« VIII. An adhibitis superioribus regularibus, singulis » annis exegerit rationem administrationis ab his, qui admi» nistrarunt bona, pertinentia ad haec monialium mona» steria, regularibus subiecta: et an fideliter eorum reditus » administrentur, et alia fuerint adimpleta, quae praescri» buntur in bulla Gregorii XV. quae incipit « *Inscrutabili.* »

Summarium.

240. Regulares, et saeculares exempti circa degentes intra monasterium, clausuram, et circa administrationem bonorum puniri possunt ab episcopo.

Administratores eorumdem bonorum rationes eidem reddere tenentur.

Quin etiam, accedente iuxta causa, amoveri possunt, si superiores regulares id facere detrectent, vel negligant.

241. Et haec locum habent in omnibus delictis, quin insimul sint notoria et cum scandalo.

242. De dote monialium exemptarum, remissive.

Praelati regulares nihil possunt disponere circa dotes sine licentia ordinarii.

243. S. C. in *Hyeracen.* declaravit,

Episcopum visitare posse monasterium Vallis viridis circa clausuram;

Non posse compellere administratores bonorum ad reddendas rationes, non vocatis superioribus regularibus;

Non posse inhibere consanguineis in primo et secundo gradu, ne sine sua licentia ad monasterium accedant;

Item nec mulieribus etiam non consanguineis;

Bene vero maribus.

244. Pro ingressu in clausuram superiores regulares possunt dare licentiam medicis, famulis, aliisque personis necessariis (sed posterius Sacra Congregatio declaravit, requiri insuper licentiam ordinarii.)

Huiusmodi licentias una vice posse dari, donec non revocentur;

(Et posterius Sac. Congreg. declaravit, easdem dandas esse ad tempus limitatum.)

Episcopum non posse prohibere, ne plusquam duae missae in ecclesiis monialium celebrentur, praeterquam in festis Titularis;

Et circa approbationem sacerdotum regularium uti posse iure suo;

Eumdem interesse posse electioni abbatissae;

245. Capellanos ab episcopo deputandos, confessarios deputandos et approbandos esse;

Episcopum prohibere non posse, ut monialis demortuae exequiae celebrentur;

Neque ut SS. Titularium festivitas solemniter peragatur;

Delegatum a superiore monasterium ingredi posse sine licentiae episcopi, ceteros autem non sine licentia deputati, et episcopi.

246. Exemptiones monasterio praedicto, quod postea corruerat, competentes non perdidisse idem noviter alibi constitutum;

Itemque esse locum demoliendae ecclesiae, et alio transferendae.

247. Eadem S. C. in *Tiburtina* declaravit,

Episcopo licere secum ferre cancellarium in electionibus abbatissarum exemptarum;

Sed eumdem cancellarium interesse non posse scrutiniis, et electionibus earumdem;

Nec cancellarium, nec fratres, excepto superiore, et scrutatoribus permanere posse in ecclesia.

Eadem S. C. in *Neapolitana* respondit.

In electionibus abbatissarum exemptarum una cum vicario generali interesse non posse notarium archiepiscopalem;

Et electinnem ita peractam contrariam esse const. «*Inscrutabili.*»

248. Eadem S. C. in *Lycien*. declaravit.

Episcopum Lycien. monialium exemptarum clausuram visitaturum ingredi posse cum stola, minime cum pluviali;

Et excipiendum sine processione, cruce, et cantu.

Decrevit insuper, superiorem provincialem semel tantum in anno clausuram interiorem visitare posse iuxta formam const. Alex. VII.

Sed episcopum certiorandum per clausurae custodem;

Ipsum provincialem assumere posse in convisitatorem vicarium monialium, aut alium fratrem, servata forma const. praedictae;

Nec impediri posse, quominus personalem monialium visitationem ad crates absolvat;

Et si faciat alibi, veluti ad confessionale, vel fenestellam SSmae Communionis incidere in poenas const. eiusdem;

Priorem, et vicarium ordinarium sine episcopi licentia tum ingredi posse locuturium, cum ita postulet exacta sui officii administratio;

Vicarium posse ingredi ad visitandas crates, ne moniales cum saecularibus, vel regularibus clandestine loquantur;

Provincialem et vicarium, aut alium religiosum absque episcopi licentia non posse in confessionario extraordinario sedere, ut monialium confessiones audiat, neque ibidem, vel in confessionario ordinario posse exhortari, et audire monialium;

249. Superiorem regularium posse atrium clausurae omnibus patens ingredi, et puellae vestiendae benedictionem dare;

Eumdem idipsum facere posse in ingressu, vel egressu educandae, vel ancillae;

Item sine episcopi licentia locutorio interesse posse, cum a procuratore recitantur computa in libro maiori reportanda;

Item occasione contractuum activorum, vel passivorum.

Absente superiore, confessarium remanere vicarium monasterii.

250. In *Ariminen.* resolvit.

Episcopum moniales exemptas posse cogere ad subeundam visitationem personalem ad crates;

Et posse visitare nedum moenia exterius; sed et interius chorum cellas, et similia;

Et moniales resistentes congruis remediis posse puniri;

Episcopum posse ingredi stola indutum;

Stratum cum pulvinari eidem praeparandum;

Confessarium, officiales, aliosque ministros in ingressu, et egressu teneri eum comitari;

Episcopum posse solum cum suis convisitatoribus ingredi monastorium;

251. Non obstante contraria consuetudine, posse rationum redditionem exigere;

Sed libros non esse foras asportandos;

Et computa revidenda esse ad crates;

Idque solum facere posse, si superior regularis opportune monitus nec per alium comparuerit.

Posse a superiore regulari vice-confessarium deputari in confessarium extraordinarium;

Confessarium extraordinarium ab episcopo approbandum esse qualibet vice.

252. In *Conversana* declaravit;

In monasterio exempto abbatissae electionem fieri non posse sine praesidentia episcopi, vel eius deputati;

Eamdemque aliter factam esse nullam;

Pro munere priorissae suffragia libere danda esse iuxta qualitates et merita, non iuxta antianitatem;

Triennalem commissarium non posse, exacto triennio in confessarium eligi, sed alium nominandum;

Claves clausurae monasterii non a sacerdote saeculari, sed a confessario esse retinendas;

253. Superiorem, seu commissarium non posse etiam ex iusta causa monasterium ingredi, excepto casu visitationis, idque praeterea semel in anno;

Licentias ingrediendi pro medicis, aliisque personis necessariis cumulative cum episcopo dandas esse;

Easdemque dandas esse ad tempus limitatum.

Item licentias eiusmodi pro saecularibus, aliisque cumulative cum episcopo dari debere;

Episcopum posse prohibere sub censuris tum priori, tum religiosis, ne sine sua licentia in scriptis moniales alloquantur:

At vero non posse prohibere, ne in ecclesia monialium missam celebrent;

254. Commissarium ad crates ecclesiae, vel collocutorii concionem ad moniales habere posse, at pro solis monialibus, et clausis ianuis;

Ordinationes prohibentes per edictum accessum ad collocutoria, et crates a solo episcopo indici debere;

Episcopum non posse sub censuris prohibere, ne priorissa clausurae portam aperiat in accessu consanguineorum et affinium primi et secundi gradus;

Absolutionem a censuris pro violata clausura spectare ad episcopum in casibus non reservatis;

Itemque absolutionem a censuris pro percussionibus gravibus tantum,

255. Superiorem regularem teneri episcopum monere de visitationis tempore a se peragendae;

Episcopo visitanti stolam deferre licere, ac moniales teneri stratum parare;

Episcopum posse, etiam inconsultis superioribus regularibus, clausuram visitare, onerata eius conscientia.

Neque teneri horam visitationis absolvendae monialibus significare;

Et posse interrogare moniales super clausura formali ac materiali;

Revisionem computorum faciendum esse ab episcopo coram superiore regulari;

Acta pro receptionibus, aliisque spectare ad episcopum;

Commissarium velum dare non posse puellis, quae 25. annos non compleverint;

Facultatem pro alienationibus rerum modici valoris dandam esse ab episcopo.

256. In *Ferrarien.* edixit;

Non obstante contraria consuetudine, superioribus regularibus competere iurisdictionem ordinariam;

Vicarium monasteriorum exemptorum, eoque impedito, confessarium posse intervenire contractuum stipulationi;

Item rationum redditioni, et computorum revisioni;

237. Archiepiscopum non posse, irrequisito superiore regulari, exigere rationum redditionem;

Electionem novorum ministrorum spectare ad priorissam, et moniales cum interventu superioris regularis, et ad archiepiscopum spectare patentium expeditionem;

Dimissionem faciendam esse in manu priorissae;

Remotionem faciendam a priorissa ac monialibus iuxta bullam « *Inscrutabilis.* »

Ministrum vigore patentium non posse administrationis actus inire sine procura priorissae ac monialium;

Posse moniales cum interventu superioris regularis ministro dare facultates sibi bene visas, et alios procuratores constituere ad certa negotia;

238. Quaecumque instrumenta stipulari debere coram priorissa ac monialibus capitulariter congregatis cum interventu superioris regularis;

In instrumentis praenominari, et prius subscribi superiorem, ac postea ministrum;

Archivium retineri debere intra claustra, non in collocutorio;

Libros magistrales retineri debere in archivio, et de trimestri in trimestre tradi debere ministro.

240. Post ea, quae late de fideli administratione redituum ad monasteria non exempta pertinentium explicavimus, pauca dicenda supersunt super eodem articulo monasteria a iurisdictione episcopali exempta respiciente. Constitut. Gregor. XV. incipien. « *Inscrutabili* » cuius praescriptiones observari et custodiri disertis verbis Ben. XIII. in sua instructione praecipit haec ad rem habet « Ad haec » tam regulares, quam saeculares huiusmodi nullis privilegiis in » exemptionibus tueri se possint, quominus, si deliquerint circa » personas intra septa degentes, aut circa clausuram, vel circa » bonorum administrationem monasteriorum monialium, etiam regu» laribus subiectarum, ab episcopo loci similiter tamquam ad hoc » ab Apostolica Sede delegato, quoties et quando opus fuerit, puniri » et corrigi valeant... Administrantes bona ad huiusmodi monasteria

» sanctimonialium, ut praefertur, etiam regularibus subiectarum
» pertinentia, sive regulares extiterint, sive saeculares quomodolibet
» exempti, episcopo loci, adhibitis etiam superioribus regularibus,
» singulis annis rationes administrationis, gratis tamen exigendas,
» reddere teneantur, ad idque iuris remediis cogi et compelli queant,
» liceatque episcopo ex rationabili causa superiores regulares admo-
» nere, ut eiusmodi... administratores amoveant: iisque superioribus
» id facere detrectantibus, aut negligentibus, habeat episcopus fa-
» cultatem praedictos... administratores amovendi toties quoties opus
» esse iudicaverit.» Legitur penes Ferrar. *V. Regulares Art. 2. n. 1.*

241. Et in dubiis super hac constitutione declaranda propositis penes S. C. Conc., ad dubium 13. « An eadem constitutio, qua parte » supponit episcopi iurisdictioni regulares deliquentes circa personas » degentes intra septa monasteriorum monialium, aut circa clau- » suram, vel bonorum administrationem eorumdem monasteriorum » habeat locum in omnibus delictis, an vero solum in notoriis, et » cum scandalo populi? » S. C. respondit « Ad 13. constitutionem » habere locum in omnibus delictis, non autem in notoriis tantum, » et cum scandalo populi.»

242. Circa dotes puellarum ea recolantur, quae de hac re disseruimus *Art. 5.* huius paragraphi. Praecipue vero ibidem diximus, ordinarium non posse praescribere, ut depositum fiat coram ipso, sed sufficere, ut sibi de persona notarii et depositarii relatio detur: haec porro dispositio extenditur etiam ad monasteria regularibus obnoxia S. Congr. Ep. et Reg. *Fulginaten. 26. Aug. 1550.* Animadvertendum etiam est, superiores regulares circa depositionem, solutionem, et erogationem dotis nihil posse disponere sine licentia ordinarii sub poena privationis vocis activae et passivae, et officiorum, const. « *Inscrutabili* » et S. C. Ep. et Reg. *Dertonen. 15. Nov. 1652.* et saepe alibi, ut habet Ferrar. *V. Moniales Art. 2. n. 26.*

Appendix.

243. Post haec declarationes Sac. Congreg. Concil. monasteria monialium regularibus subiecta respicientes, quas superius adpromisimus, quaeque clausuram et bonorum temporalium administrationem respiciunt, per extensum exhibemus, ut sequitur.

Hieracen. Visitationis. Intra dioecesim, et in oppido Castri veteris adest monasterium monialium B. M. V. Vallis Viridis subiectum iu-

risdictioni priorissae Messanen., et pro tali a Sacra Congregatione reputatum anno 1579. in contradictorio iudicio inter dictam priorissam, et tunc temporis episcopum Hieracensem. Ad visitationem huius monasterii curaverat accedere an. 1690. illius temporis episcopus, qua quoad clausuram absoluta, volens eam perficere quoad omnes sanctimoniales, omnino fuerat impeditus: quare, praesupposita asserta exemptione, utraque parte citata, ac informante super infrascriptis dubiis concordatis, emi patres benignum responsum praebere rogati sunt;

I. An episcopus visitare possit dictum monasterium S. Mariae di Val Verde in concernentibus clausuram?

II. An possit administratores monasterii exempti ad redditionem rationis compellere, non vocatis superioribus monasterii, eosdemque administratores removere, quatenus iidem superiores interpellati id renuant facere?

III. An possit cuicumque personae etiam in primo, et secundo gradu coniunctae inhibere, ne audeat ad monasterium accedere absque licentia ipsius?

IV. An possit inhibere famulis, et famulabus coniunctarum personarum, ne ad monasterium accedant absque licentia episcopi?

244. — V. An medici, chirurgi, aliique ministeri necessarii ingredi possint in clausuram cum sola licentia et approbatione delegati, absque licentia vel consensu episcopi?

VI. An praefata licentia sit ad tempus determinatum, vel iuxta opportunitatem pro unica vice tantum concedenda, et an possit denegari?

VII. An liceat episcopis inhibere, ne in ecclesia dicti monasterii celebrentur plusquam duae missae, etiamsi monasterium teneatur aliquod onus explere, exceptis tamen diebus exequiarum et festivitatis Titularis monasterii, et sacerdotes debeant specialiter ab episcopo approbari?

VIII. An possit interesse electioni abbatissae?

245. — IX. An cappellani et confessarii sint a superiore monasterii deputandi et approbandi ab episcopo?

X. An occurrente obitu alicuius monialis, vel educandae, possit episcopus prohibere, ne in ecclesia monasterii celebrentur exequiae?

XI. An possit impedire celebrationem solemnem festivitatis Beatorum Petri et Pauli Titularium monasterii?

XII. An in iis, quibus episcopus potest procedere iurisdictione delegata, sit locus deputationi episcopi viciniorisʔ

XIII. An delegatus a superiore monasterii possit absque licentia accedere ad dictum monasterium ; et an alii licentiam concedere possit solus, vel unitim cum episcopo?

Die 26. Iunii 1692. Sac. Congregatio iuribus utrimque deductis respondit.

Ad I. Affirmative.

Ad II. quoad primam partem negative; ad secundum affirmative.

Ad III. censuit, danda esse decreta a S. C. Ep. et Reg. hac de re edita, tenoris sequentis « Trani, all'Arcivescovo. Non intende la » S. C., che negli editti generali, che si publicano circa l'accesso ai » parlatorî di monache si comprendono i parenti in primo e secondo » grado delle medesime, onde in conformità della mente della Sagra » Cong. non dovrà V. S. proibire ai preti della chiesa di Nazaret il » poter trattar colle monache loro parenti in primo e secondo grado, » purchè non siegua nei giorni di feste solenni e nei tempi proibiti. » Roma 23. Mart. 1662.»

Ad IV. Itidem danda 'esse decreta S. C. Ep. et Reg. videlicet. « Città della Pieve. Non è solito, che le donne piglino licenza di » andare alli monasteri a parlare alle monache: e quanto agli uomini » potrete proibire, che non vi vadano senza vostra licenza, eccet- » tuandone i padri e fratelli solamente, e farete, che così sia osser- » vato per l'avvenire. E state sano. Roma 12. Gen. 1604.

Ad V. danda esse in hac ipsa Hieracen. a S. Congreg. Concilii anno 1481. ad 3. dub., tenoris sequentis III. Item se « sotto nome » di clausura si contiene, che li medici, barbieri, ed altre donne, » che servono in caso d'infermità, fantesche ordinarie, garzoni, quali » hanno da portar grano, farina, legna, acqua, ed altre cose ne- » cessarie, sartori, muratori, falegnami, e procuratori possino o » non possino entrare in detto monastero.» Sac. Congreg. respondit licentiam ingrediendi monasterium spectare ad superiorem regularem ex *Cap. 5. sess. 25. de Reg*. (Hac in re necessarium ducimus lectorem ad ea remittere, quae superius diximus in hoc paragrapho *ad art. 6*: *n. 220*., ubi monuimus aliter in posterum a S. C. Ep. et Reg. sancitum fuisse, neque unquam posthac ab ea sanctione recessum esse.)

Ad VI. Danda pariter decreta S. Congr. Episc. et Regul. tenoris infrascripti.

Parma al vescovo « Qui in Roma ed in ogni altro luogo, dove si » tiene buona cura di monasteri di monache, si suol fare una lista » di persone, come fornaro, muratore, falegname, ferraro, facchino » per certe occasioni, oltre il medico cerusico, e barbiere, ai quali » per una volta si dà la licenza per sempre, sintantochè non è rivo» cata, di poter secondo i bisogni entrar nel monastero per far ciò, » che occorre, loro mestiere, avvertendo di pigliar persone approvate » in età, e costumi buoni, e così dovrà fare anche nei suoi con proi» bire insieme, che non entrino altre persone, che quelle, che sono » necessarie, che così è stato scritto, ed ordinato in molti luoghi » 20. Nov. 1584.» (Notandum est, disciplinam generales huiusmodi licentias concedendi reiectam postero tempore fuisse, et insuper inductum esse, ut ad tempus limitatum concedantur. Ita in *Conversanen. Iurisdictionis* apud S. C. Conc. mox offerenda *ad dub. nonum.*)

Ad VII. Negative, et apud approbationem sacerdotum regularium episcopum uti debere suo iure.

Ad VIII. Affirmative iuxta formam declarationis post const. Gregorianam nempe 5. An per eamdem const. in illis verbis « Possit » episcopus una cum superioribus regularibus quarumcumque abba» tissarum electionibus per se vel per alium interesse ac praesidere.» Ius abbatissas confirmandi episcopis attributum censeatur « S. Con» greg. censuit, ius confirmandi abbatissas minime fuisse episcopis » per const. attributum.

Ad IX. Affirmative quoad deputationem, et approbationem confessarii spectare ad episcopum.

Ad X. et XI. Negative.

Ad XII. Deputandum esse episcopum Squillacensem arbitrio S. C.

Ad XIII. Affirmative quod delegatum, et quod alios unitim cum episcopo. Vid. *Lib. 42. decr. pag. 45.* Refertur etiam in *Thesauro Res. ad an. 1760.* post causas *diei 6. Dec. eiusdem anni pag. 145.*

246. In terrae motu, qui anno 1743. accidit, ex hoc B. M. Vallis viridis monasterio monialis aufugere coactae sunt, aliamque in eadem civitate domum habitare. Cum vero in actu eiusce migrationis privilegia sua retinere circa exemptionem sese velle formaliter professae forent, hinc suis iuribus tuendis tenaciter adhaerentes duobus, quae sequuntur, dubiis occasionem praebuerunt;

I. An exemptiones, quae competebant monasterio diruto Vallis Viridis Castri Veteris ad formam rescripti S. Congr. 1579. 1581.,

et 1692. competat eidem monasterio noviter constituto in eadem civitate Castri Veteris?

II. An sit locus demolitioni ecclesiam S. Felicis pro perficienda clausura monasterii, et respectivae translationi eiusdem ecclesiae in alium locum in casu.

Die 6. Decembr. 1760.

Ad I. Affirmative et amplius.

Ad II. Affirmative et pro executione ad Eñum Praefectum ad mentem.

247. *Tiburtina* « An in electionibus abbatissarum in monasteriis sub disciplina regularium minorum de observantia possit episcopus secum conducere cancellarium?

Et quatenus affirmative.

II. An liceat etiam eidem cancellario interesse, ac assistere scrutiniis ac electionibus abbatissarum, quae fiunt in monasteriis monialium ordinis minorum de observantia Tiburtis?

Et quatenus negative.

III. An saltem dictus cancellarius, durante scrutinio, permanere possit intra ecclesiam in casu?

Die 26. April. 1727. S. C. rescripsit.

Ad I. Affirmative.

Ad II. Negative.

Ad III. Nec cancellarium, nec fratres, excepto superiore, et scrutatoribus, permanere posse in ecclesia.

In huius causae folio §. *sola* refertur resolutio Sac. Congreg. *diei 4. Maii 5671.* in *Neapolitana Elect. abbatissae*, in qua dubia proposita fuerunt.

I. An in electionibus abbatissarum (monasteriorum exemptorum) una cum vicario generali interesse possit etiam notarius archiepiscopalis?

II. An dicta electio facta sine interessentia vicarii et notarii sit contra const. « *Inscrutabili* » ac propterea nulla?

S. Congregatio adhaerens petitioni procuratoris generalis canonicorum regularium, quibus monasterium erat subiectum, respondit « Negative ad utrumque. »

248. *Lycien. Clausurae.*

I. An episcopus visitans clausuram monialium regularibus subiectarum ingredi possit cum pluviali et stola?

II. An episcopo visitare volenti clausuram dd. monasteriorum moniales teneantur erigere in ecclesia exteriori, vel interiori sedem cum baldachino, vel solummodo sufficiat illi stratum praeparare in utraque ecclesia?

III. An episcopum dd. monasteriorum clausuram visitare volentem teneantur moniales omnes excipere processionaliter cum cruce et cantico *Benedictus?*

IV. An prior provincialis póssit ad formam const. Alexand. VII. clausuram interiorem visitare, septa monasteriorum monialium suae curae subiectarum ingrediendo absque ulla licentia episcopi? et quatenus affirmative.

V. An episcopus saltem debeat certiorari de die et hora talis visitationis, et a quo?

VI. An pior provincialis pro visitatione clausurae interioris possit in convisitatorem assumere p. vicarium earumdem monialium, vel quemlibet alium fratrem sui ordinis maturae aetatis absque licentia episcopi, vel eius certioratione?

VII. An idem prior provincialis visitationem personalem monialium monasteriorum exemptorum sui ordinis valeat facere ad crates tantum?

VIII. An idem provincialis ab episcopo impeditus, ne talem visitationem ad crates faciat, facere possit ad confessionale, vel ad fenestellam ssm̃ae comunionis?

IX. An eamdem visitationem alibi faciens, veluti ad confessionale, vel ad fenestellam SSm̃ae communionis incidat in poenas const. Alexand. VII.

X. An episcopus directe vel indirecte impediens talem visitationem incidat in poenas const. *Clement. de Stat. mon.?*

XI. An prior conventus S. Ioannis de Aymo ord. praed. civitatis Lycien., et vicarius ordinarius dd. monasteriorum absque licentia episcopi ingredi possit, ibique cum suis monialibus alloqui, an vero solummodo, quando sic exigat exacta administratio sui officii?

XII. An idem p. vicarius absque licentia episcopi locutorium ingredi possit ad visitandas crates, ne moniales absque licentia debita clandestine saeculares et regulares alloquantur?

XIII. An prior provincialis, vel eius p. vicarius dd. monasteriorum, aut alias quicumque religiosus absque licentia episcopi possit in confessionario extraordinario sedere, ibique monialium confessiones excipere?

XIV. An in confessionario ordinario, vel extraordinario possit easdem moniales exhortari et audire?

249. – XV. An superior regularis vestibus sacris indutus associando puellam habitu ordinis initiandam, absque licentia episcopi possit in atrio clausurae (quod omnibus patet) ingredi, ibique puellae benedictionem dare, an vero sistere debeat in via pubblica ante ianuam clausurae exterioris? et quatenus affirmative ad primam partem.

XVI. An hoc idem in habitu ordinis agere possit in ingressu et egressu puellae tam educandae, quam ancillae?

XVII. An salvo iure episcopi una simul cum superiore regulari revidendi computa dd. monasteriorum possit superior regularis absque licentia episcopi locutorio interesse tempore, quo a factore (qui procurator nuncupatur) coram monialibus deputatis mensatim recipiantur computa in libro maiori reportanda?

XVIII. An in quibuscumque contractibus tam activis, quam passivis per notarium in locutorio rogandis (salvo iure episcopi tribuendi licentiam pro rogatione eorumdem) possit superior regularis interesse eisdem contractibus absque licentia episcopi?

XIX. An in absentia superioris regularis confessarius remaneat vicarius de monasteriorum?

Die 22. Septembr. 1742. S. C. respondit.

Ad I. Negative quoad pluviale, et affirmative quoad stolam.

Ad II. Sufficere praeparationem stalli.

Ad III. Teneri moniales excipere episcopum sine processione, cruce, et cantu.

Ad IV. Affirmative semel tantum in anno ad formam eiusdem constitut.

Ad V. Episcopum certiorandum esse per custodem clausurae.

Ad VI. Affirmative, servata forma const.

Ad VII. Affirmative, et ab episcopo non esse impediendam.

Ad VIII. Provisum in 7.

Ad IX. Affirmative.

Ad X. Recurrat in casibus particularibus.

Ad XI. Affirmative in casu tantum, quo ita postulet exacta administratio officii.

Ad XII. Affirmative.

Ad XIII. et XIV. Negative.

Ad XV. et XVI. Affirmative ad primam partem, negative ad secundam.

Ad XVII. XVIII. et XIX. Affirmative et amplius in omnibus.

Circa 13. et 14. adnotanda sunt ea, quae paulo ante diximus, generalibus ac provincialibus monasteriorum sibi subiectorum ex const. Ben. XIII. forsitan licere monialium confessiones absque episcopi approbatione excipere iuxta ea, quae ad rem disserit Ferrarius *V. Approbat. Art. 4. num. 15.*

250. *Ariminen.* I. An episcopo Ariminen., non obstante asserto brevi S. M. Innocent. VIII., competat ius visitandi monasterium, et moniales S. Sebastiani quoad clausuram, et explendi alia, de quibus in constit. « *Inscrutabili* » S, M. Gregorii XV. in casu? Et quatenus affirmative.

II. An Episcopus Ariminen. visitaturus clausuram rr. monialium monasterii S. Sebastiani civitatis Arimini canonicis regularibus subiecti possit ipsas cogere ad subeundum onus visitationis personalis ad crates collocutorii circa ea, quae pertinent ad clausuram in casu?

III. An episcopus in concernentibus clausurae custodiam possit visitare nedum crates, et moenia exteriora monasterii praedictarum monialium, sed etiam chorum interiorem, dormitoria, cellas omnes inferiores, et superiores, aliaque loca in casu?

IV. An et quomodo puniendae sint moniales, vel alii resistentes dictae visitationi, aut eam impedientes in casu?

V. An episcopus eiusdem monasterii clausuram visitaturus possit ingredi stola indutus?

VI. An teneantur episcopo ut supra visitanti stratum cum pulvinari parare in ecclesia interiori, et exteriori in casu?

VII. An et a quibus episcopo accedenti pro eadem visitatione debeantur in ingressu et egressu ab ecclesia honorificentiae et praeminentiae, actus reverentiales, et associatio in casu?

VIII. An episcopus possit solus cum suis convisitatoribus ingredi, et visitaro clausuram dictarum monialium absquo interventu p. abbatis, et confessarii earumdem, seu aliorum regularium eiusdem ordinis?

251. – IX. An idem episcopus possit exigere rationem administrationis bonorum praedictarum monialium ad formam bullae S. M. Gregor. XV. « *Inscrutabili* » non obstanto praetenso non usu: et an pro huiusmodi effectu debeant asportari libri administrationis, aliae-

que scripturae pro rationum revisione necessariae ad eius palatium episcopale, vel potius computa revideri debeant ad crates monasterii in casu, et quatenus affirmative (Vid. Benedict. XIV. *Instit. Can. 29. num. 7.* circa praedictum non-usum).

10. An in eadem redditione rationum intervenire debeant abbas dicti monasterii, aliique regulares eius ordinis in casu?

11. An praedictis canonicis regularibus in illorum comitiis, aut capitulis liceat ultra confessarium ordinarium deputare alium vice-confessarium ad annum, vel ad aliud tempus pro administrando sacramento poenitentiae eisdem monialibus, quoties ob absentiam, vel ob infirmitatem confessarii ordinarii, vel etiam iustam causam ita expedire videatur in casu?

12. An huiusmodi vice-confessarius debeat pro qualibet vice intra tempus suae deputationis occurrente approbari ab ipso episcopo, vel potius sufficiat eum semel ab initio approbari in casu?

13. An idem vice-confessarius possit etiam ab abbate, aut ab eorumdem canonicorum regularium capitulis deputari in confessasarium extraordinarium praedictarum monialium ad formam Sacri Conc. Trid. *Sess. 25. cap. 10. de Reg.*?

14. An pro exercendo munere confessarii extraordinarii sufficiat pariter quempiam idoneum a superioribus regularibus deputari, et ab episcopo approbari semel per annum, vel potius requiratur approbatio episcopi pro qualibet vice infra annum occurrente in casu?

Emi Patres *die 27. Iunii 1748.* rescripserunt.

Ad I. et II. Affirmative et amplius.

Ad III. Affirmative.

Ad IV. Affirmative congruis iuris remediis.

Ad V. et VI. Affirmative.

Ad VII. Affirmative quoad confessarium, officiales, aliosque ministros monasterii.

Ad VIII. Affirmaive.

Ad IX. Affirmative ad partem primam et secundam; negative ad tertiam.

Ad X. Affirmative; et quatenus abbas opportune monitus non comparuerit sive per se, sive per alium regularem revisionem fieri posse a solo episcopo.

Ad XI. et XII. Affirmativo cum approbationo episcopi, et, certiorato episcopo in casu impedimenti, et cum eiusdem licentia.

Ad XIII. Negative.

Ad XIV. Negative ad primam partem, affirmative ad secundam et amplius in omnibus.

252. *Conversana Iurisdictionis* (1).

I. An in monasterio monialium carmelitarum Putignani electio abbatissae fieri valeat sine praesidentia episcopi, sive eius delegati? et quatenus affirmative.

II. An illa aliter facta sine huiusmodi praesidentia, dum episcopus declaravit iuxta bullam « *Inscrutabili* » praesidere velle, sit nulla, ita ut ad novam electionem procedi valeat?

III. An munus priorissae in moniales iuxta antianitatis ordinem, et sine ullo meritorum defectu ibi conferri debeat, sive potius monialium suffragia in alias etiam non antianas iuxta qualitates, et merita libere dari valeant?

IV. An superior, seu commissarius dicti monasterii per p. generalem ordinis ad triennium eligi solitus, postea per idem tempus in confessarium ordinarium monialium nominari, vel saltem p. generalis valeat alium nominare in confessarium ordinarium?

V. An episcopus sub censuris prohibere valeat superiori regulari dicti monasterii, et confessariis ordinario, et extraordinario, ne extra propria respective munera cum monialibus alloquantur?

VI. An possit episcopus pro clausurae custodia presbyterum saecularem deputare, qui claves monasterii retineat, sive potius illae per confessarium regularem sint retinendae?

253. – VII. An superiori, seu commissario monasterii sine censurarum incursu licitum sit etiam cum iusta, et legitima causa clausuram ingredi absque licentia episcopi, vel eiús delegati?

VIII. An licentiae concessae pro medicis, et aliis, qui ex necessitate in clausuram ingrediantur, privative dari debeant a commissario monasterii, sive cumulative etiam ab episcopo?

IX. An huiusmodi licentiae pro medicorum, aliorumque ingressu absolute, vel ad limitatum tempus sint concedendae?

X. An ad alloquendum cum monialibus concessio licentiae saecularibus, ac aliis quibuscumque privative quoad episcopum pertineat ad superiorem monasterii: sive potius cumulative ad dictum superiorem, et episcopum, vel eius delegatum?

(1) Monasterium erat Putignani sanctimonialium ordinis carmelitici, de quo agit const. « *Apostolicae* » a Ben. XIV. edita.

XI. An episcopus sub censurarum poena prohibere possit tam priori conventus carmelitarum existen. in terra Putignani, quam aliis quibuscumque religiosis eiusdem ordinis, ne sine eius, vel vicarii licentia in scriptis cum monialibus alloquantur?

XII. An episcopus prohibere valeat dictis superiori, et religiosis conventus, ne sine eius licentia missam in ecclesia monialium celebrent, et in casu contraventionis procedere possit contra ipsos ad aliquam poenam?

254. – XIII. An ad crates ecclesiae, seu collocutorii, aut alibi liceat commissario monasterii sermonem, aut conciones habere ad moniales sine episcopi licentia?

XIV. An ordines prohibentes accessum ad collocutoria, et crates monialium a solo episcopo indici, et publicari debeant?

XV. An sub censuris per episcopum prohiberi valeat, ne portam clausurae priorissa aperiat tam in accessu consanguineorum, et affinium in primo, et secundo gradu ad alloquendum cum moninlibus, quam ubi, et quando res in monasterium per rotam introduci possunt?

XVI. An absolutio monialium a censuris pro violata clausura, aut pro canone *Si quis suadente diabolo, 29. caus. 17. quaestion. 4.* pertineat ad praememoratum commissarium monasterii, sive potius ad episcopum?

255. – XVII. An provincialis carmelitarum clausuram visitans ad tramites alexandrinae constitutionis teneatur praeventive episcopum certiorem reddere de die, et hora explendae visitationis, et quomodo huiusmodi certioratio fieri debeat?

XVIII. An episcopo licitum sit in visitanda clausura stolam deferre, eique moniales teneantur stratum parare, omnesque in ingressu obviam ire?

XIX. An episcopus toties, quoties expedire putaverit, possit etiam, inconsultis superioribus regularibus, tam clausuram, quam cellas monialium in concernentibus eamdem clausuram visitare adhuc praecisive, tam a suspicione, quoad illa violata fuerit, quam a quacumque superiorum regularium negligentia?

XX. An dies, et hora explendae visitationis praefatae clausurae ab episcopo monialibus ante accessum et dici, et notificari debeat?

XXI. An eiusdem clausurae visitatio ab episcopo sine superiorum regularium, seu alicuius religiosi interventu fieri valeat?

XXII. An ultra visitationem localem licitum sit episcopo visitationem personalem cuiusvis monialis explere, atque illam interrogare in attinentibus ad clausuram tam materialem, quam formalem?

XXIII. An revisio computorum administrationis dicti monasterii facienda sit ab episcopo una cum superiore regulari, dum bona, et redditus per religiosum carmelitam administrantur?

XXIV. An acta necessaria pro receptione puellarum tam pro educatione, quam pro eorum ingressu, et professione facienda sint in cancellaria episcopi, a quo danda sit licentia pro earum ingressu, et professionis emissione, et ad quem spectet exploratio voluntatis earumdem puellarum?

XXV. An pater commissarius velum dare possit monialibus professis, adhuc si vigesimum quintum annum non expleverint?

XXVI. An, et a quo sit praestandus assensus alienationi bonorum monasterii, quae fit vigore *Can. Terrulas* in casu etc.'

Die 8. Maii 1751. Emi Patres rescripserunt.

Ad I. Negative.

Ad II. Affirmative.

Ad III. Negative ad primam partem, affirmative ad secundam.

Ad IV. Negative ad primam partem, affirmative ad secundam.

Ad V. Dentur decreta (1).

Ad VI. Negative ad primam partem, affirmative ad secundam.

Ad VII. Negative excepto casu visitationis facienda semel in anno.

Ad VIII. Negative ad primam partem, affirmative ad secundam.

Ad IX. Concedendas esse ad tempus limitatum.

Ad X. Negative ad primam partem; affirmative ad secundam.

Ad XI. Affirmative.

Ad XII. Negative.

Ad XIII. Affirmative pro solus monialibus, et ianuis clausis.

Ad XIV. Affirmative quoad ordines publicandos per edictum.

Ad XV. Negative.

Ad XVI. quoad primam partem spectare ad episcopos in casibus non reservatis S. Sedi, quo vero ad secundam spectare ad episcopum in percussionibus gravibus tantum.

Ad XVII. Affirmative iuxta decretum in *Lycien.*

Ad XVIII. Affirmative.

(1) Vid. supra, cum de accessu et collocutione cum monialibus rem habuimus in Art. *de clausura.*

Ad XIX. Affirmative onerata conscientia episcopi.

Ad XX. Negative.

Ad XXI. XXII. ac XXIII. Affirmative.

Ad XXIV. Spectare omnia ad episcopum.

Ad XXV. Negative.

Ad XXVI. Spectare ad episcopum.

256. *Ferrarien. Iurisdict.* Inter alia sanctimonialium monasteria, quae Ferrariae sunt, regularium ordinum, quatuor sunt dominicanae familiae: duo patri provinciali utriusque Lombardiae, alterum nempe S. Catharinae martyris, alterum S. Catharinae Senensis: alia duo, alterum S. Rochi, alterum S. Monicae pro-vicario generali Congregationis S. Sabinae subiecta sunt. In ultima visitatione facta a p. provinciali Lombardiae auditae sunt monialium querelae, omnia nuto, arbitrioque syndaci regi aque administrari, locationes, concessiones, renovationes emphyteuticas sine propositione edictorum, sine beneplacito Apostolico, sine assensu, imo cum dissensu monialium, sine interventu praefecti regularis fieri, libros accepti et expensi non intra claustra monasteriorum, sed apud ministros servari. Rmus p. provincialis ad archiepiscopum pro necessariis et opportunis remediis confugium habuit; qui tamen provinciali restitit, adeoque controversia excitata est super iurisdictione eorumdem monasteriorum, et, quae sequuntur, dubiorum capita concinnata sunt.

I. An superioribus regularibus competat ordinaria iurisdictio in spiritualibus et temporalibus super monasteriis SS. Catharinae Martyr. et Senensis, necnon SS. Monicae, et Rochi, et signanter in procuranda recta administratione bonorum, et redituum dictorum monasteriorum sibi subiectorum, seu potius servanda sit in casibus particularibus praetensa consuetudo in casu?

II. An vicarii monasteriorum praefatorum instituti per provincialem Lombardiae, et respective per vicarium generalem congregationis S. Sabinae, et, illis impeditis, seu absentibus, confessarii eorumdem monasteriorum possint intervenire quibuscumque contractibus ineundis nomine eorumdem monasteriorum?

III. An iidem vicarii, vel, illis absentibus, aut impeditis confessarii possint, ac debeant assistere redituum rationi, seu revisioni computorum, ut praetenditur, faciendorum de trimestri in trimestre?

IV. An provincialis utriusque Lombardiae, et p. vicarius generalis S. Sabinae possint et debeant visitare dicta monasteria circa

administrationem bonorum, et redituum, et sic revidere libros introitus, exitus, ac exigere rationum redditionem a ministris, aliisque officialibus eorumdem monasteriorum?

257. – V. An emus archiepiscopus, irrequisito superiori regulari, possit exigere et recipere rationum redditionem a dictis ministris, et officialibus.

VI. An electio cuiuscumque novi ministri et syndaci in casu obitus, dimissionis officii, vel amotionis spectet ad priorissam, et moniales, vel potius ad archiepiscopum?

VII. An dimissio officiorum facienda sit in manibus priorissae, vel potius in manibus emi archiepiscopi?

VIII. An facultas removendi dictos officiales et ministros spectet ad priorissam et moniales, seu potius ad emum archiepiscopum? et quatenus affirmative ad primam partem V. VI. VII. dubii.

IX. An novus minister, vel syndicus possit vigore literarum patentium archiepiscopi contractus inire, aliosque administrationis actus gerere sine mandato procurae priorissae, et monialium? et quatenus negative.

X. An priorissae, et moniales possint novo syndico tribuere in mandato procurae facultates sibi bene visas, ac etiam alios procuratores constituere ad certa negotia?

258. – XI. An quaecumque instrumenta stipulari debeant coram priorissa et monialibus capitulariter congregatis cum interventu superioris regularis?

XII. An in quibuslibet instrumentis, et scripturis quibus intervenit superior regularis et syndicus debeat praenominari et prius subscribere superior regularis, seu potius syndacus?

XIII. An archivium cuiuscumque ex dictis monasteriis retineri debeat intra claustra, seu potius extra, idest in collocutorio monialium?

XIV. An omnes libri nuncupati magistrales retineri debeant in archivio, et de trimestri in trimestre tradi ministris pro reportandis partitis introitus, et exitus in casu?

Emi Patres *Die 28. Septembr. 1754.* rescripserunt.

Ad I. Affirmative quoad primam partem, negative ad secundam.

Ad II. III. et IV. Affirmative.

Ad V. Negative.

Ad VI. Electionem spectare ad priorissam et moniales cum inter-

ventu superioris regularis; ad archiepiscopum vero spectare expeditionem literarum patentium iuxta solitum.

Ad VII. Affirmative ad primam partem, negative ad secundam.

Ad VIII. Affirmative quoad primam partem, quoad secundam servetur bulla « *Inscrutabilis.* »

Ad IX. Negative.

Ad X. Affirmative cum interventu superioris regularis.

Ad XI. et XIV. Affirmative.

Ad XII. et XIII. Affirmative ad primam partem; negative ad secundam.

Notandum est, quod in *Viterbien. Iurisd. 17. Iunii 1760.*, cum ageretur de deputato, cui principaliter clausurae custodia, ac dein honoraria et consultoria rerum temporalium cura inerat, electionem ad episcopum spectare iuxta consuetudinem immemorabilem edixerit S. Congr. Conc.

APPENDIX

de institutis vota simplicia emittentibus.

Art. 1.

De origine et propagatione eorumdem institutorum.

Summarium.

259. Primis ecclesiae saeculis nullum inter vota solemnia ac simplicia discrimen ponebatur.

Et S. Sedes de fundatione novarum religionum curam nondum sibi assumebat.

260. Concilium Lateranense, ac Lugdunense, statuerunt, ut in posterum aliqua ex quatuor regulis adprobatis omnino adoptaretur.

Id valet etiam pro foeminarum monasteriis;

261. De beguinarum condemnatione;

262. Quarum aliquae exceptae, et episcopis suppositae.

263. S. Pius V. mulieres collegialiter viventes ad vota solemnia adegit.

264. Nihilominus communitates votorum simplicium existere non destiterunt.

265. Sed Apostolica Sedes eadem tolerabat absque approbatione.

266. Iurisdictio episcopalis super hisce institutis sarta, tectaque semper usque nunc servata est; ubi de con. Ben. XIV. « *Quamvis iusto.* »

267. De causa cur haec constitutio edita fuerit.
268. Contra pravas huius aevi doctrinas Deus remedium aliquod iam paraverat primis iactis horum institutorum seminibus.
269. Mira per haec tempora eorum propagatio.
270. Sapientia S. Sedis in emollienda disciplina de hisce institutis solummodo tolerandis.
271. Multiplicibus humani generis necessitatibus sublevandis eadem instituta inserviunt.
272. Praecipue vero puellarum educationi dant operam.
273. De instituto filiarum charitatis a S. Vincentio a Paulis fundato.
274. De magistris piis remissive.
275. De sororibus Sacri Cordis Iesu, vulgo *Dame del S. Cuore*.
276. De sororibus a S. Ioseph.
277. De sororibus a S. Anna, ubi de Marchionissae de Barolo aliqua delibantur.
278. De filiis B. M. V. a Charitate Boni Pastoris.
279. De sororibus Poenitentibus a S. Magdalena.
280. De Ancillis Charitatis.
281. De Sororibus Charitatis ordinis Teutonici.
282. De Parvis pauperum sororibus.

259. Sacrarum Virginum instituta a primis ecclesiae saeculis exstitisse, colligitur ex vita S. Augustini, quam scripsit S. Possidius, quamque p. Ioannes Salina ex canonicis Lateranensibus in lucem edidit Romae anno 1741. eruditis commentariis exornatam, *Cap. 22. num. 31*. Easdem sanctimoniales obstrictas domi se tenere consuevisse item testantur vetera quarti saeculi monumenta apud Thiers in *Tract. de claus.* quamvis *nulla generali lege id monialibus indiceretur*, ut ex eodem Thiers animadvertit Ben. XIV. *Inst. Eccl. 29. n. 13*. Initio nullum discrimen ponebatur inter vota, quae *solemnia*, et ea, quae *simplicia* in posterum tempus, accuratiori adhibita distinctione, nuncupata sunt. Scitum est ex *Cap. Quod votum un. de Conv. infid. in 6.* voti *solemnitatem ex sola constitutione ecclesiae esse introductam, et* votum *solemnizari per professionem in aliqua religione per Sedem Apostolicam approbata*. Iamvero eo tempore Apostolica Sedes nullam sibi curae partem vindicabat in novis religionibus erigendis, sed haec res sub antistitum, quorum in dioecesi nova aliqua religio excitabatur, potestate relictum erat, aut etiam ipso usu tacite

induci solebat. Piringh. *Lib. III. Dec. tit. 36. n. 27.* Suarez *Tom. 3. de Rel. lib. 2. c. 17. n. 4.*

260. Quoniam vero huiusmodi libertas nullis coercita finibus progressu temporis confusionem in ecclesia pariebat, ne malum latius irreperet, et immedicabile evaderet, Concilium Lateranense *Cap. Ne nimia de rel. dom.*, et deinde Lugdunense *Cap. Religionum un. eod. tit. in.6.* gravissime praescripserunt, ut quicumque religionem de novo fundare voluisset, regulam et institutionem ab una ex quatuor approbatis regulis acciperet, quemadmodum de regularibus masculini sexus superius exposuimus. Quod enim Conciliorum Lateranensis ac Lugdunensis prohibitioni obnoxia sint mulierum etiam monasteria, nemo est qui non fateri debeat ob illud axioma, *ubi eadem est ratio, ibi eadem iuris dispositio.* Quin imo *in Extrav. Ratio, un. Ioan. XXII.* eadem prohibitio accommodatur novae beguinarum religioni, quae contra conciliorum illorum decreta deliquerant. Vide Piringh. *loc. cit. n. 30.*

261. Siquidem, diabolo suadente, in earum animos haereticae pravitatis lues sese insinuaverat, et ita obduruerat, ut Summus Pontifex tum easdem, tum alias personas, quae consilio vel favore eas iuvarent, excommunicationis gladio percuteret, *Cap. 1. Clem. de rel. dom.*, simulque eorum errores, qui octo numerabantur, Apostolica damnatione reprobaret; *Cap. 3. Clem. de haer.*

262. Subinde vero etsi Ioannes XXII. *cit. extr. Ratio, unic. de rel. domib.* beguinas illas, quae sese culpae reas praebuerant iuxta *Clem. Cap. 1. de rel. dom.* et ipse damnasset, nihilosecius potestatem fecit ceteris beguinis, quae bonae fidei, bonique nominis, ac nulli auspicioni erant obnoxiae, ut in beguinarum habitu ac statu perseverare licite possent, et ab episcopis hac de causa nulla iisdem posset afferri molestia. Summus tamen Pontifex disertis verbis ibidem declarat, sese nullatenus animum habere religiosum beguinarum statum approbandi. Ceterum hasce mulieres episcoporum sollicitudini, ac vigilantiae subiectas esse statuit, ne aliarum beguinarum erroribus se implicari paterentur.

263. S. Pius V. per celebratam constitutionem « *Circa pastoralis* » gravissimo suo iussu praescripsit, ut mulieres omnes, quae collegialiter viverent, votorum solemnium professionem emitterent, unaque perpetuae Pontificiae clausurae lege manerent obstrictae. Quod vero pertinet ad illas, quae, licet collegialiter viverent, solemnia

autem vota profiteri detrectarent, §. *3.* ita edixit « Ceteris autem » omnibus sic absque emissione professionis et clausurae vivere » omnino volentibus interdicimus, ac perpetuo prohibemus, ne in » futurum ullam aliam prorsus in suum ordinem, religionem, con» gregationem recipiant. Quod si contra hanc huiusmodi nostram » prohibitionem, et decretum alias recipiant, eas ad sic vivendum » inhabiles reddimus.»

264. Tametsi piana haec interdictio sacrarum virginum vota solemnia non profitentium instituta ad interitum paulatim adducere debuisset, attamen res neque totam suam efficaciam exercere, neque perfectae executioni potuit demandari. Nam « certum est quidem (verba sunt Bened. XIV. *Inst. Ecc. 29. n. 13.*) post decretum etiam » eiusdem Pontificis (Pii V.) in multis Italiae urbibus huiusmodi » tertiarias (nempe ex tertio ordine, ut plurimum, S. Francisci) » versari, quae nec vota solemnia concipiunt, nec claustrorum legi» bus tenentur; tamen ut ratio SSmi Pontificis habeatur, et de ipsius » decreti observantia studium ostendatur, Sedes Apostolica tertia» rias huiusmodi dissimulare, et tamquam sua auctoritate minime » probatas episcoporum iurisdictioni permittere consuevit.

265. Et sane idem Pontifex Sarzanensis cuiusdam causae penes S. Congr. Conc. propositae exemplum adducit, in qua de nonnullis mulieribus tertium ordinem S. Francisci profitentibus, et clausurae legem nequaquam servantibus *die 3. Ian. 1723.* edixit sacer ordo earum monasterium « esse subiectum omnimodae iurisdictioni epi» scopi, citra tamen approbationem S. Congregationis circa illud.» Idem sacer ordo simili clausula « *citra approbationem conservatorii* » usus fuerat anno 1694. circa religiosam domum, ubi simul vivebant quaedam ita nuncupatae *Damicellae anglicanae*, ut notat Pitonius *Disc. eccl. 75. n. 1. et 5. ac 6.*, quod superius alias innuimus. Quid plura? S. M. Clemens XI. cum constitutiones virginum anglicanarum, quae in variis Angliae ac Belgii, necnon et Bavariae partibus efflorebant, suis approbasset literis Apostolicis *13. Iulii 1703.*, clausulam adiecit. « *Ceterum non intendimus per praesentes ipsum conser» vatorium in aliquo approbare* » ut refert Ben. XIV. const. « *Quamvis iusto* » §. *3.*, et ad rem subiciit « quae (clausula *citra approbationem*) » tunc apponi consuevit, cum approbantur, seu confirmantur regulae » alicuius conservatorii, aut monasterii mulierum, sine clausura » viventium, contra praescriptum decretalis Bonif. VIII., et decret.

» Concilii Tridentini, necnon constitut. S. Pii V. quae incipit *Circa* » *pastoralis.*»

266. Episcopi localis auctoritas tecta sartaque semper servata est in huiusmodi institutis, prout patet ex opusc. supra cit. *Super method. et cet.* in quo passim videre est, correctiones in hunc sensum a Sac. Congreg. iniunctas fuisse, ac praesertim, ne episcopus ullus ex. gr. primariae domus aliquam iurisdictionem exerceat in domos in aliena dioecesi constitutas; cuius rei exempla passim inveniuntur in animadversionibus memorati opusculi; ideoque multo minus permittitur, ut episcopus in aliquo instituto constituatur totius instituti superior generalis, vel ut ex ipsis animadversionibus ubique fere colligitur. Ceterum disciplina modo indicata, quae ferebat, ut Apostolica sanctione minime comprobarentur, sed tantum tolerari solerent instituta mulierum simplicia vota nuncupantium, continuo servata est ab ipso Ben. XIV.; id enim perample demonstrat ipsa const. *Quamvis iusto.*»

Peculiariter notandum est, quod in ea emananda immortalis ille Pontifex rem longe utilissimam ecclesiae praestiterit. Ibi enim veluti fundamenta iecit, quibus instituta sacrarum virginum, quae mirifice hac nostra aetate non sine summo totius christianae ac civilis reipublicae emolumento excreverunt, totum religiosi regiminis aedificium possent exstruere, rectisque communire legibus, et institutis. Ibi enim praesaga quodammodo mente, ac certe providentissimo consilio saluberrimos edidit canones, quibus eadem pia instituta sese conformare possent, ac sine dissidiis aliisque incommodis ad christiani populi utilitatem in dies incrementum magis ac magis acquirere. Quocirca abs re non fore existimamus nonnulla de iis, quae huic ferendae constitutioni causam dederunt, quaeque ibidem statuuntur, breviter hic delibemus, etiamsi praeterea totam eam referre satius ducamus. *P. II. num. 41.*

267. Controversia (prouti ex eadem colligitur) efferbuerat inter episcopum Augustanum in Bavaria super iurisdictione, quam idem super duo virginum anglicarum conservatoria exercere contendebat. Huiusmodi iurisdictionem unum ex hisce plane recognoverat, alterum detrectabat. Re deducta ad Apostolicam Sedem, quo tempore eam tantus Pontifex illustrabat, peculiaris ab hoc congregatio instituta est, quae singula quaestionum capita expenderet, atque dirimeret. Id ea praestitit, prolato decreto octo articulis comprehenso, quas suis verbis in ea constitutione refert Bened. XIV. Cum autem hac

virgines anglicanae confunderentur cum aliis virginibus anglicanis *iesuitis* appellatis, et a quadam Maria Warth institutis, quas S. M. Urbanis VIII. reprobaverat, suppresseratque, Summus Pontifex deprompta ex authenticis documentis huiusce negotii historia, luculentissime ostendit, virgines hasce, de quibus quaestio erat, ab aliis per Urbanum reprobatis omnino diversas esse. Insuper decreti articulos Apostolica sua auctoritate non modo munivit, sed uberius et enucleatius declaravit. Quae declarationes totidem sunt sapientissimae normae, quae huiusmodi mulieribns institutis sectandae, sancteque custodiendae propositae sunt. Adnotandum est, quod, hanc post editam constitutionem, S. C. Conc., quoties episcopi praesertim ex Bavaria renunciarent, aliquam virginum anglicanarum domum in sua dioecesi reperiri, monitum addere consueverit, sibi persuasum esse, hasce virgines ad eas minime pertinere, quas Urbanus VIII. proscripserat, et Bened. XIV. memorata constitutione idipsum confirmaverat.

268. Summi Pontifices, qui insecuti sunt nullam immutationem disciplinae eatenus custoditae, quoad sciam, intulerunt usque ad acerbissima Gallicae perturbationis tempora. Notum ac provulgatum est, quot ac quantas calamitates et ruinas per totam Europam in re catholica ac civili tam saeva illa tempestas disseminaverit. Nemo nescit, quantum per impios homines adlaborabatur, ut catholicae religionis cultus, si fieri quidem posset, ex Christi fidelium animis evelleretur. At vero divina providentia inter alia remedia hoc etiam paraverat, ut salutare semen in agro Dominico conditum servaret, quod simile grano sinapis multiplicatum suo tempore certos aeternae salutis fructus eliceret. Mulier, quando vera pietate ferveat, idonea est non solum in viro suo fidem ac virtutem excolere iuxta notissimum sacrarum literarum effatum, sed et religionis fundamenta in filiorum animis iniicere, quibus nitatur homo toto eo tempore, quo vitales auras divino consilio carpit, eaque ratione non parum religioni ac civili societati prospectum ac provisum dici potest. Itaque Deus, cuius natura bonitas est, infirma mundi eligens, ut confundat fortia, mulierem elegit, per quam quodammodo fieret salus in Israel. Iamvero quod pertinet ad huius generis instituta nostra haec Alma Urbs, ut exteris Catholici Orbis civitatibus ob Apostolicam Sedem heic constitutam praecellit, ita et in exercendis charitatis huiusmodi operibus omni aevo principatum obtinuit. Iam a primis ecclesiae tem-

poribus, magnanimos illos Fidei confessores, qui e carnificum tormentis male mulcati vitam eripere potuissent, omni ope iuvandos susceperunt sanctissimae feminae, Romanae matronae, quarum nobiliores, ut aliquas nominem, sunt Praxedes, Pudentiana, Lucina, Irenes: has subsecutae sunt tum Fabiola, quae infirmis pauperibus recipiendis curandisque, teste D. Heronymo, hospitium comparavit, tum Galla et Francisca Romana, quae pio curandi infirmos officio ad exemplum excelluerunt. Perlongum sane foret ceteras persequi: at hoc in rerum genere qui plura desiderat, adeat praeclarum opus clarissimi card. Morichini, quod super Almae Urbis institutis doctissime conscripsit, ac typis edidit. Sed silentio praeterire nolim pium institutum congregationis hospitaliarum seu misericordiae sororum, quae Romae institutae sunt, S. M. Pio VII. sedente post annum 1821., quaeque a S. M. Leone XII. approbationem ac laudem assecutae sunt. Harum munus est mulieres infirmas in publicis hospitalibus omni cura et subsidio prosequi iuxta constitutiones ex auctoritate S. M. Leonis X. a I. A. Sala S. C. Visitationis assessore et visitatore Apostolico approbatas.

Sed et etiam alibi iamdudum nonnulli sanctitate perinsignes viri religiosas mulierum domos erexerant, quae puellas christiane imbuendi ministerio ex voto obstringerentur, ac nominatim S. Vincentius a Paulo filias a charitate nuncupatas congregaverat. Hae sacrae virgines ante alias tamquam exemplaria adhibita sunt ab iis, quibus, ineunte hoc saeculo, mens a Deo iniecta est, ut aliquod ex hisce muliebribus institutis excitarent, quae profecto tanto numero excreverunt, ut prodigium sapere videatur. Neque silentio praetereundae sunt sanctimoniales a S. Visitatione nuncupatae, quas D. Franciscus Salesius instituit, ac insuper rectissimis instruxit constitutionibus, unde normam et exemplum frequentissime posteriora instituta mutuata sunt.

269. Iamvero quanta copia, ac multiplicitate huiusmodi instituta recens propagata fuerint, colligitur potissimum ex episcopis praesertim Gallicae nationis, qui in describendo statu suae dioecesis longum persaepe horumce institutorum numerum recensent. Apud S. Congr. Ep. et Reg. videre itidem datum est, nihil fere per haec tempora frequentius pertractari, quam ea negotia, quae ad novella instituta laudanda, vel approbanda pertinent. Quae cum ita sint, ubi primum Gallicae perturbationis procella sedata est, et ecclesiae tran-

quillitas pacis reddita fuit, pristinus ille rigor, qui constanter antea in tolerandis huiusmodi institutis invaluerat, temperari ac molliri coepit.

270. Sed si Apostolica Sedes a tali disciplina deflectens, eadem suo calculo roborare postmodo instituit, persuasum quisque habere debet, hanc mutationem non sine consultissima ratione, prudentique consilio ab ipsa inductam et firmatam fuisse. Ea siquidem tametsi disciplinae legitime in usu iam positae, quaecumque ea sit, retinentissima sit, nihilominus quandocumque ipsa sentiat damnosum esse consuetam viam insistere, et contra utile, et expediens ad novam se vertere, non dubitat unam praetermittere et alteram amplecti, cum praesertim alioquin nulli incommodo aditus pateat. Cum enim iuxta tritum D. Augustini effatum in novis rebus constituendis evidens debeat esse utilitas, in approbandis muliebribus institutis nedum indubitata utilitas, quin et necessitas luculentissime comprobata extitit. Nam primo cum plurimis in regnis civilis auctoritas ad ea, quae sua non sunt, iura manus immittens, monasteria virginum solemnibus votis obstrictarum admitti prohibeat, ut spiritualia emolumenta, quae ex religiosis communitatibus oriuntur, omni ex parte nequaquam perditum eant, nihil aliud superest, nisi provinciam regularibus ordinibus propriam, congregationibus religiosis utpote, sunt instituta, de quibus loquimur, excolendam transferre.

271. Deinde etiamsi ex communi theologorum sententia status ordinum regularium, ubi quis plene et irrevocabiliter sese Deo devovet, multo melior sit, ac praestantior statu congregationum religiosarum, nihilominus nemo inficiabitur, huiusmodi congregationes non modo in iis, quae vitam temporalem, sed et in iis, quae aeternam respiciunt, non mediocrem utilitatum copiam afferre. Et sane, parum hic immorabor super iis mulierum institutis, quae charitatis, ac misericordiae opera exercendi munus habent; nec etiam multa persequar de iis piis feminis, quae in publicis valetudinariis pauperibus infirmitate laborantibus auxilium et curam exhibent.

272. Paulo fusius verba facere liceat de iis institutis (1), quae

(1) In opusculo, cui titulus « *Methodus, quae a S. C. Ep. et Reg. servatur in app. nov. Inst. vot. simpl. ab archiep. Philipp. exposita ad usum secret.* » a *p.* 47. datur elenchus praecipuorum institutorum, quae postremis temporibus a S. C. Ep. et Reg. laudata vel approbata fuerunt. Subinde eodem loco a *pag.* 55. datur elenchus ordine alphabetico dispositus, ubi recensentur principales communitates, seu congreg. religiosae feminarum, quae in Gallia usque ab an. 1857. recognitae sunt ab auctoritate civili, qui quidem elenchus pro simplici historica notitia reportatur.

maximam partem constituunt, quaeque adolescentulas cum religione ac pietate, tum muliebribus artibus, et urbano cultu imbuendas suscipiunt. Notum est, quot, quantisque artibus utantur moderni philosophi, ut populis, non excepto sexu muliebri, suas opiniones instillare canentur, utque a catholicae religionis cultu sensim ac sine sensu animos incautorum avertant. Quocirca summopere intererat huic incommodo tempestive providere, et sexum muliebrem, qui tantum in hominum corda vim ac potestatem exercet, primis fidei, ac pietatis rudimentis communire, et in studio religionis cautissime continere. Omnia, atque etiam multam eorumdem institutorum partem hic recensere difficile foret et certe superfluum; aliqua tamen adinstar exempli hic summis veluti labiis attingere non erit forsan inutile.

273. Primum locum iure meritoque tribuimus instituto filiarum charitatis, quod in Gallia S. Vincentius a Paulis erexit. Hoc enim quamvis duobus abhinc saeculis ortum habuerit, hisce tamen temporibus tantum incrementum obtinuit, ut in praesens duodecim fere millia sororum enumeret: nam plures congregationes non ita pridem invectae eidem instituto sese addicere, eiusque partem facere voluerunt; id in Germania, in America, et Galliis etiam contigit. Ibidem vota simplicia ad annum duratura emittuntur. Sub disciplina degunt superioris congregationis presb. sac. missionum. Huiusce instituti finis eo tendit, ut sorores praecipuam temporali ac spirituali pauperum utilitati operam navent.

274. Locus hic merito tribuendus esset instituto piarum magistratum in dioecesi Montisfalisci sub initium praeteriti saeculi erectum, lateque in Alma Urbe, totaque ditione Pontificia propagatum. At de his peculiarem sermonem habebimus in §. *7. n. 26. et sequ.*, cum agetur de scholis.

275. Celebris est etiam societas sororum sacratissimi Cordis, vulgo *Dame del sacro Cuore*, puellis praesertim instituendis, iisque a nobili genere, mancipata, votis simplicibus obstricta, sub initio huius saeculi exorta, a S. M. Leone XII. «*per Apostolicas*» *diei 22. Decembr. 1826.* una cum regulis et constitutionibus approbata. Eidem praesidet antistita, vulgo *generalessa,* et suam protectionem impertit unus ex cardinalibus S. R. E. sub nomine protectoris, quem nominat ipse summus Pontifex. Episcopi, quorum in dioecesi versantur eiusdem societatis domus (ut constat ex literis S. M. Greg. XVI. *16. Au-*

gust. 1842. C. M. card. Pedicini protectori pro tempore datis) omnimodam eam super domos ibidem sitas auctoritatem obtinent, quae unicuique antistiti in pia huiusmodi opera a Trid. Concil., aliisque ecclesiasticis sanctionibus, atque adeo ipsis illius societatis regulis attributa est. Ceterum haec societas in omnihus fere Catholici orbis partibus diffusa est, multamque praesefert cum Societate Iesu similitudinem, conformitatemque.

276. Congregatio nuncupata *Sororum a S. Ioseph* votis simplicibus item devincta est, eiusque constitutiones desumptae sunt ab iis, quas S. Franciscus Salesius pro monialibus a visitatione elucubravit. Praecipuus sororum scopus in eo situs est, ut in primis adolescentularum educationi operam navent; deinde in valetudinariis opem aegrotis praebeant, carcere detentos adeant, aliaque charitatis opera exerceant. S. M. Leo XII. sub *die 22. Februar.* suis literis hoc institutum laudavit. Posteriore tempore suis precibus sorores institerunt, ut institutam atque constitutiones approbationis Pontificiae decreto donarentur, sed frustra; nam quod pertinet ad Italiam, eo tempore durabat adhuc difficultas quominus foeminis masculorum cura in domibus hospitalibus concederetur. Domus enim eiusdem societatis in pluribus civitatibus Italiae, ac etiam in Alma Urbe erectae extant, ac ordinariis localis iurisdictioni obtemperant. Ex declaratione Sacra Congr. Ep. et Reg. *diei 13. Iunii 1845.* domus huiusmodi sororum in Italia sitae, ab iis, quae in Galliis extant, separatae fuerunt, et ab auctoritate antistitae Galliarum ereptae.

277. Institutum *Sororum a S. Anna* nuncupatum a Marchionissa Barolo Colbert propriis impensis Taurini fundatum est anno 1834.(1). Eiusdem finis triplex est; nempe primo ut puellarum egenarum tam

(1) Quoniam lectissimae huius feminae mentio incidit, addere iuvat alia magno numero pia opera ac praesertim virginum Instituta ab eadem suis impensis fuisse erecta. Prognata e nobilissimo Colbertiorum genere Marchinni de Barolo nupserat, qui eam viduam et amplissimi sui patrimonii universalem haeredem reliquerat. Sicuti vero vivens una cum viro suo et eodem orbata curas suas et optimos reditus in pia opera praecipue converterat, ita et moriens in eamdem causam, nonnullis profanis legatis exceptis, sua omnia bona testamento destinavit. Testamentariae eius tabulae typis splendide editae sunt *Taurini anno* 1864. *apud haeredes Botta ad palatium Carineanum.* Non sine sensu admirationis legi potest pia eiusdem inexhausta liberalitas, ac sapientia, et consilium, quo propriae voluntati in hisce temporum difficultatibus tutius exequendae prospexit. In osculo Domini obiit exeunte anno 1863., seu ineunte anno 1864.; namque ultimus eius codicillus datam exhibet *diei* 13. *Dec.* 1863., et aperitio testamenti *diem* 22. *Ian.* 1864. praesefert.

ex infantia, quam ex adolescentia educationi in oppidis pauperioribus suam conferant curam; secundo ut puellas ex mediocri genere natas item instituant, sed scientias et artes, quae puellarum e nobili genere nascentium propriae sunt, nunquam edoceant; ut denique proximis quodlibet aliud charitatis officium praestent, qualia sunt subsidia pauperibus distributa, et cura aegrotis in hospitalibus impensa. Tria simplicia vota sorores pronunciant, quae quolibet triennio renovanda sunt. S. C. Ep. et Regul. in congregatione particulari institutum, et constitutiones approbandas esse censuit, ac S. M. Gregorius XVI. in audinntia *diei 6. Mart. 1846*. S. Congregationis resolutionem confirmavit: quae omnia liquent ex consultatione, cui titulus *Taurinen. Super appr. inst. 8. Ian. 1846.*

278. Institutum *Filiarum B. M. V. a charitate Boni Pastoris* in Galliis fundatum eo tendit, ut emendationem curet puellarum, viduarumque saecularibus corruptelis depravatarum. Ex decreto S. C. Ep. et Reg. *16. Ianuar. 1835.* huius instituti sorores observare debent regulas a p. Eudes conditas, et a S. Sede approbatas. Praeses domus Andegavensis omnium sororum domibus praesidet. In ea vota simplicia nuncupantur. Unaquaeque domus sub iurisdictione episcopi dioecesani manet. Etiam Romae aliqua huiusmodi instituti domus aperta reperitur.

279. Cum hoc instituto *Boni Pastoris* quamdam similitudinem habet societas *Sororum Poenitentium a S. Magdalena* nuncupatarum, quas anno 1833. modo laudata Marchionissa Barolo Taurini instituit. Duplex est eiusdem finis, nempe sanctificatio sororum, quae vitam suam iam turpiter actam per poenitentiam, orationes, ac ieiunia expiare studeant; subinde christiana institutio, ac primorum lecturae elementorum traditio puellulis exhibenda, quan non ultra annos duodecim natae iam corruptionis vulnus miserrime expertae fuerint, adeoque vocantur *Maddalenine*. Vota simplicia ibidem eduntur, sed perpetua: regulam observant S. Augustini, cui accedunt institutiones in earum usum peculiariter conditae. S. Congreg. Episc. et Regul. in congregatione particulari institutum et constitutiones approbari decrevit, ac decretum confirmavit S. M. Gregor. XVI. in audientia *diei 6. Mart. 1846.*

280. In dioecesi Brixien. fundatum fuit institutum sororum, vulgo *Ancillae charitatis*, quarum finis primarius est, ut mulieribus infirmis, etiam tempore pestilentiae, in valetudinariis, atque etiam cum

facultate superiorissae in privatis domibus praesentem opem afferant; deinde vero omnigena charitatis officia persolvant. Nam regimen suscipiunt domorum, ubi puellae vel surdae mutae, vel parentibus orbatae, vel filiae a suis quaeque parentibus ancillis in educationem traditae aluntur. Ex decreto SSmi D. N. *diei 23. Decembris 1847.* institutum cum votis simplicibus, et salva iurisdictione ordinariorum approbatum est. Constitutiones vero in part. cong. *diei 22. Dec. 1850.* per aliud decretum approbationem consecutae sunt, ut in *Brixien. Sup. app. const. inst. sor. ancillae char.* Hoc institutum regitur ab antistita generali, cui propterea subsunt omnes religiosae domus, quae eo tempore in dioecesi Mediolanen., Brixien., Cremonen., ac Veronen. diffusae erant.

281. Institutum *Sororum charitatis ordin. Teutonici* cura et impensis archiducis Aestii, teutonici ordinis Magni-magistri erectum fuerat in urbe Viennensi; eiusque instituti finis est, ut aegrotos in valetudinariis sua ope curandos assumat, itemque puellarum educationi operam ac studium conferat. Ex decreto Sac. Congreg. *diei 12. Mart. 1847.* Institutum illud confirmatum fuit cum professione votorum simplicium. Constitutionum vero approbatio insecuta est aliquot post annos, nempe sub *die 8. Iul. 1852.* Magno-magistro pro tempore ord. teutonici instituti eiusdem moderatio credita est, operam suam conferente episcopo dioecesano iuxta sacros canones, et praescriptiones Concil. Trid. praesertim circa sacram visitationem, confessariorum approbationem, aliaque eiusmodi. Regimen monarchicam formam exhibet. Sorores dividuntur in sorores simpliciter, ac semi-sorores.

282. Haud ingrata res erit, ut arbitror, si hunc articulum claudat instituti memoratio, quod, si puellarem institutionem non exercet, mirificum tamen christianae charitatis documentum dicendum est. Augustinus Le Pailleur dioecesis Rhedonensis anno 1840. saluberrimum sibi consilium proposuit, ut senibus infirmis utriusque sexus, ab omnibus derelictis refugium, alimoniam, et opem praeberet eo praesertim animo, ut ad bonum sanctumque vitae exitum eosdem praepararet. Itaque paucas in primis feminas, deinde mirabiliter auctas huic charitatis operi praeposuit, vocavitque *parvas pauperum sorores.* Paulo ante annum 1854. sorores votis simplicibus adstrictae numerabantur quatuorcentum, novitiae centum, domus triginta duae, senes utriusque sexus, separata sede recepti, ad numerum trium

millium ascendebant. Unicum praesidium, quo sorores, ac senes sustentantur, eleemosyna est, quae per sorores ad divitum domos corrogatur: quam praesentem huic instituto ferat opem divina providentia, ingens ac celeris eiusdem propagatio loculentissime docet. S. Congreg. in *Rhedonen. Sup. app. inst. nunc. parv. soror. de Prov. 16. Iun. 1854.* hoc institutum *uti congregationem votorum simplicium approbavit, salva iurisdictione ordinariorum ad formam* ss. cc.

Quae hucusque retulimus, ex consultationibus S. C. Ep. et Reg. de more typis editis excerpsimus.

Art. 2.

De disciplina, quam servat S. Congr. Episc. et Regul. in huiusmodi institutorum approbatione.

Summarium.

283. Ex quo institutorum vota simplicia profitentium numerus propagari coepit, quaedam certa disciplina circa eorum approbationem a S. C. Ep. et Reg. usu inducta est.

Quibus de rebus sese ab episcopis doceri mandet, simulae aliquis supplex libellus pro instituti, et constitutionum approbatione ad se defertur?

284. Decretum approbationis episcopi praecedere debet decreto Apostolico.

285. Constare etiam debet de temporalibus subsidiis.

286. S. Cong. positionem, huiusmodi negotia respicientem, uni ex suis consultoribus remittit, ut examinet, et sententiam de ea aperiat.

Subinde postquam res in plenario auditorio discussa fuerit, et quandoque simulac a secretario in ordinariis audientiis SSmo D. N. relatum fuerit, decretum laudis praemittitur.

287. Non semper idem est hoc decretum.

288. Affertur ex. gr. formula decreti editi in *Monacen. Frisingen.*

289. Quando definitivum approbationis emittitur?

290. 291. Indicantur ex. gr. aliquae e rationibus, quibus ad approbationem concedendam S. C. inducitur.

292. Quae servantur, antequam laudis decretum prodeat, repetuntur in definitivo laudis decreto tribuendo?

293. Datur ex. g., formula decreti in *Augustodunen.*

294. Aliquando utrumque decretum insimul emittitur.
295. Ut plurimum indulgentiae ac favores spirituales impertiuntur.

283. Cum foeminei sexus instituta, de quibus loqui instituimus, tanto numero ac multiplicitate, ut innuimus, propagarentur, et continuo ad Apostolicam Sedem supplices afferrentur preces, ut supremum auctoritatis suae calculum iisdem adiiceret, S. C. Ep. et Reg., ad quam peculiariter hoc negotiorum genus cognoscere pertinet, ut ea, qua S. Sedes, mater et magistra omnium ecclesiarum praefulget, maturitate, prudentia, et consilio procederet, nonnullas veluti normas, quae specialem quamdam disciplinam quodammodo constituunt, non scripto sed usu pro re nata introduxit. Ut plurimum huiusmodi preces, quibus instituti approbatio petitur, coniunctae sunt, ac pari passu procedunt cum precibus, quibus constitutionum confirmatio postulatur. Cum tamen de constitutionum materia satis superque in prime de monialibus capite disseruerimus, nihil aliud addendum superest, cum ceteroquin quae de constitutionibus ad moniales solemniter professas pertinentibus dicta sunt, eadem de constitutionibus, quibus sacrae Virgines vota simplicia profitentes reguntur, generatim dici debere per se quisque cognoscat.

Simul ac igitur supplex libellus, in quo approbatio poscitur, in manus S. Congregationis allatus est, illico episcopo, cuius in dioecesi institutum, vel eius primaria domus invenitur, preces remittuntur, ut S. Congregationem de veritate rerum expositarum edoceat, suam sententiam aperiat, et alia, quae in specie potissimum scitu necessariae sint, distincte ac plene significet. Istiusmodi rescripti exemplum afferimus ex Cons. de more typis edita, cui titulus *S. Flori Super app. congr. inst. Infantis Iesu,* in qua S. Congr. certiorem ab episcopo S. Flori se fieri mandavit « quando et a quo dicta congre- » gatio erecta fuerit; utrum aliquid laudis decretum a S. Sede obti- » nuerit; quot sint domus erectae; et quatenus congregatio in aliis » etiam dioecesibus diffusa sit, exhibeat testimoniales literas respecti- » vorum ordinariorum; quot mulieres professae; quando regulae et » constitutiones elucubratae sint : etenim (ita in eodem rescripto subsequitur) haec S. Congr. constitutiones (et idem de institutis dicen- » dum est) approbare et confirmare minime solet, nisi prius per con- » gruum temporis spatium experientia satis comprobentur, et plures » domus instituti erectae sint. »

284. Porro plurimum interest in primis agnoscere quis et cuius virtutis fuerit instituti fundator, quos progressus novella fundatio fecerit, quas vices eadem subierit, quo statu in praesentiarum versetur, aliaquo multa, quae determinari nequeunt, cum unicuique instituto proprie ac specialiter inesse possint. Quemadmodum vero iuxta civile ius collegia esse et dici nequeunt, nisi supremus princeps eadem sua sanctione approbaverit, ita etiam ex iure canonico religiosa sodalitia uti talia recognosci non possunt, nisi ecclestiastica auctoritas decreto suo eorumdem erectionem prosecuta fuerit: congruum vero est, antequam S. Sedis potestas interveniat, ut episcopus, cuius iurisdictioni subest locus, in quo novum surgit institutum, ipse suam auctoritatem interponat, tum quia eius iurisdictionem absque necessitate praeoccupare non solet Apostolica Sedes, tum quia rerum cognitionem penitius perspectam potest habere. Itaque S. Cong. solemne est ab episcopis exigere, ut, antequam Sedes Apostolica quidquam decernat, episcopalis approbatio praecesserit. Neque adhuc id satis est; nam insuper illud requiritur, prouti de constitutionibus dictum est, ut aliquod temporis spatium effluxerit, quo decurrente, luculentissime comperiatur, institutum, de quo res est, certos et indubios utilitatis fructus proferre, bonamque facere spem fore, ut uberiores fructus in dies progignat.

285. Praeterea S. Congr. requirit, ut ipsa doceatur de subsidiis temporalibus, quibus institutum potitur, ac fruitur, ut advertitur in voto consultoris ad causam *Taurinen. Super app. inst. et const. soror. a S. M. Magdalena 6. Mart. 1847.* Vid. *consult. pag. 8.* Neque enim raro contingit, ut in aestu animorum, qui novellarum fundationum initia persaepe prosequitur, facili negotio opera suscipiantur, quae postea ob subsidiorum defectum ad perfectionis fastigium adduci vel diutius substineri nequeant. Quae causa probabiliter S. Congregationem deterruit in *Urbevetana Sup. app. nov. inst. perp. ad. SSmi Cordis Iesu (Tom. 1. Cons. num. 14. apud S. C. secretariam),* ne institutum illud, et constitutiones eiusdem sua auctoritate roborare consentiret.

286. Quando S. C. singula documenta, ac scitu necessaria collegerit, actorumque positio seu recollectio ita completa sit, ut nihil amplius desideretur, tunc positionem ipsam ad unum ex suis consultoribus expendendam remittit, qui, accurato examine instituto, suam sententiam aperiat, eamque scripto consignet. Post haec universa res per consuetam consultationem typis editam in plenario

emõrum patrum auditorio diiudicanda proponitur. At huiusmodi ratio rei definitionem iuxta id, quod partes ordinario concupiscunt, plerumque protrahebat, neque enim aliorum negotiorum sub lite pendentium expeditio, quae plerumque gravitatem habent, et celeritatem exigunt, prae peculiari hoc institutorum approbandorum negotio retardari potest. Quocirca, quando institutum, de quo approbatio petitur, speciales difficultates non exhibeat, quas iuxta normas a S. C. iam receptas et sancitas summarie solvere non detur, brevior initur via, ut res SSmõ D. N. directe referatur, qui, si nihil maiori disquisitione dignum offendat, permittere dignetur, ut S. Cong. ad ulteriora procedat. Haec autem priusquam definitivum approbationis decretum auctoritate Apostolica prodeat, laudis decretum in antecessum ordinario praemittitur. Consulatur opusculum paulo ante memoratum, nuperrime ad usum secretariae S. Cong. Ep. et Reg. editum, in quo methodus hodie in approbandis institutis et constitutionibus breviter expressa designatur.

287. Huiusmodi laudis decretum, quo novella instituta decorantur, non semper idem est: aliquando enim laudatur tantummodo scopus et finis, quem sibi proponit institutum, prout, exempli gratia, contigit in memorata *S. Flori Super app. const. congr. Infantis Iesu 3. Septembr. 1853.*, item in *Ferrarien. Sup. app. inst. et cong. sor. a B. M. V. sine labe concepta 10. Maii 1844*. Id vero plerumque fit ex eo, quod in eiusdem regimine et constitutionibus defectus aliquis deprehendatur, qui vel disciplinae S. Congregationis adversetur, vel aliquid in constitutionibus praecipiatur, quod fini, quem institutum intendit, non recte respondere visum fuerit. Aliquando disertis verbis et scopus et institutum laudatur, ut evenit in *Monacen. Frisingen. 11. Decemb. 1853. ad 3. dub.* proposita in *congregatione particulari*. Saepius vero laudatur simpliciter institutum, quod scopi etiam laudationem includit, quippe scopus partem facere ipsius instituti quisque intelligit. Aliquando S. Cong. institutum approbat, constitutiones vero tantummodo laudat, ut in *Bergomen. Super app. inst. filiar. Sacratissimi Cordis ad 1. die 15. Maii 1841*. Ut autem clarius res haec innotescat, unum ex hisce decretis ipsis verbis integre referimus, idque seligimus, quod in allata *Monacen. Frisingen.* prodiit, tenoris, qui sequitur.

288. « Decretum. Cum in nonnullis Germaniae locis sanctimonia» lium virginum familiae hoc ineunte saeculo supprimerentur, grave

» detrimentum educationi puellarum afferebatur, ea enim institutio » deficiebat qua iuvenum animi ad pietatem, virtutem, religionem » informabantur. Verum huic malo prospicere curavit presbyter Mi- » chael Wittman seminarii Ratisbonensis praeses, qui deinceps, ad » Ratisbonensem ecclesiam promotus charitate, pietate, et religionis » zelo enituit. Is profecto in suppresso quodam monasterio loci » Stadhamhof prope Ratisbonam quasdam Virgines collegit, easque » omni cura et studio ita instituit, ut puellas praesertim pauperes » in catholica religione sedulo educarent, illasque timorem Domini » docerent.

» Hoc pium institutum etiam post praefati antistitis mortem, cu- » rante presbytero Sebastiano Iob incrementum accepit, et deinceps » constituta Monachii domo principe in plures dioeceses, ac etiam » in Americam diffusum est. Pia autem societas in quo vota sim- » plicia emittuntur, ab antistita, seu superiorissa generali regitur, quin » tamen singulae domus ab ordinariis locorum exemptae sint. Cum » igitur eiusdem piae sodalitatis virgines instituti fini respondeant » propriam sanctificationem curantes, et in puellarum christianam, » et civilem institutionem in scholis quoque, convictibus, et orpha- » notrophiis diligenter incumbentes, ac plurium episcoporum testi- » monio commendentur; SSmus D. N. Pius PP. IX. audito voto non- » nullorum S. R. E. cardinalium huius S. Congregationis negotiis, et » consultationibus episcoporum, et regularium praepositae, memora- » tum institutum sororum pauperum nostrae Dominae, eiusque sco- » pum, et finem summopere laudandum, et commendandum esse » statuit, prout praesentis decreti tenore amplissimis verbis laudat, » atque commendat, ea spe fretus, ut sorores ipsae de virtute in » virtutem in dies progredientes charismata meliora semper aemu- » lentur. Quod vero ad constitutiones spectat Sanctitas Sua man- » davit dari ab hac S. Congreg. Episcop. et Regular. instructiones. » Datum 23. Ianuarii 1854. » Sequuntur subscriptiones emi praef. et r. p. d. secretarii.

289. Cum congruum aliquid effluxerit temporis spatium, eoque volvente, doceat experientia, speratam ab instituto utilitatem reapse largiter dimanare, et institutum ipsum nova in dies incrementa suscipere, tum licet iterum S. Congreg. suppliciter adire, ut definitivum approbationis decretum pronunciet. Si vero quaeras quantum temporis debeat interlabi, antequam iterum ad S. C. preces in id offerri

possint, respondeo ex peculiaribus rerum adiunctis omnino pendere, neque determinatum quidquam et certum posse indicari.

290. Neque etiam causae speciales determinari possunt, quibus S. Cong. Ep. et Reg. movetur, ut suae approbationis decretum emittat. Nihilominus, ut aliqua norma praebeatur, causas adsignabimus, propter quas particularibus quibusdam in casibus id indulsit: ideoque duo proferemus exempla: primum depromimus ab *Augustodunen. Super app. inst. et congr. sor. S. Ioseph Cluniacensis 11. Sept. 1853.*, ubi consultor *p. 12. consultationis* institutum posse approbari autumabat, 1. quod Apostolica Sedes alia eiusdem generis adsimilia instituta approbaverat; 2. quod institutum plura iam suae utilitatis documenta praebuerat; 3. quod approbationem tot episcopi vehementer exorabant; 5. quod, impetrato approbationis decreto, sorores alacrius et impensius charitatis opera per constitutiones praescripta impleturae, ac tenacius instituto ipsi adhaesurae erant; 6. quod tandem instituti natura et indoles, eo quod ad plures dioeceses pertinebat, id exigere videbatur, ut a potestate suprema, cui singularum dioeceseon episcopi subiectae sunt, quodammodo supremam tutelam institutum reciperet. Denique accedebat, quod civile gubernium (etsi hac in re nequaquam competens) institutum illud foveret, magnique faceret.

291. Alterum exemplum petimus a *Lucionen. Super app. inst. et constitut. presbit. missionar. et filiarum a sapientia 6. Maii 1853.*, in qua consultor hasce causas adsignat: 1. quod institutum laudis decretum ab Apostolica Sede iam obtinuerat; 2. quod institutum per se utile ac salutiferum videbatur ob multas et multiplices utilitates, quas humanitati afferebat; 3. quod plurium annorum experientia hasce utilitates comprobaverat; 4. quod institutum mirifice propagatum fuerat, sive domorum, sive religiosarum numerus inspiceretur; 5. quod plurimorum episcoporum literis enixe commendaretur; 6. quod civile gubernium nedum protegeret, sed etiam ingentem pecuniae summam ob publicum, quod sorores afferunt, commodum assignatam decreverat.

292. Quid vero servetur a S. Congr. in expediendis huiusmodi negotiis super definitivo approbationum decreto nihil est hic pluribus edicere: ea enim ipsa disciplina adhibetur, quae in laudationis decreto impertiendo adhibita fuit. Solummodo animadvertendum est, duplicem casum accidere posse, nimirum primo, quod punctim de una domo religiosa agatur, quae de sui natura eiusmodi non est,

ut in alia loca diffundatur. Tunc enim satis est episcopi, cuius in dioecesi domus illa continetur, sententiam audire. Deinde si instituti natura ea sit, ut ad sui diffusionem et propagationem in alia loca tendat, tunc requiritur, ut congruus domorum religiosarum numerus plura in oppida fuerit invectus, et singuli episcopi, qui in sua dioecesi aliquam domum aperiri permiserint, aut sponte ipsi aperiendam curaverint, suis literis faciant fidem, institutum utile, salubre, ac bonum ex omni parte cognitum et perspectum esse, ita ut dignum suo iudicio videatur, quod ab Apostolica Sede approbationis calculo donetur.

293. Clausula vero, qua S. C. utitur, in huiusmodi approbationis decreto impertiendo bisce, ut plurimum, concipitur verbis « Approbandum institutum cum votis simplicibus, et omnimoda iurisdictione ordinarii loci » vel ut in *Brixien. Super app. soc. filiar. a S. Cruce 25. Feb. 1853.* « Affirmative pro approbatione per decretum, » in quo exprimatur scopus, regimen, et vota iuxta solitum. » Istiusmodi exemplum adducimus ex *Augustodunen. Sup. app. const. sororum S. Ioseph Cluniacens.* proposita *die 11. Septemb. 1855.* desumptum quod est, ut sequitur.

« Decretum. Pium Cluniacense institutum sororum a S. Iosepho » nuncupatarum, quod initio huius saeculi originem habuit, adiuvante » et benedicente Domino in dies ita excrevit, ut in praesens in ea numerentur plurimae sorores, pluresque domus in diversis dioecesibus habeantur. Porro haec pia societas ab antistita generali regitur, » et in ea vota simplicia castitatis, paupertatis, et obedientiae emittuntur. Finis autem societatis est, ut sorores sub patrocinio S. Ioseph » propriam sanctificationem et perfectionem assequantur, próximique » bonum et utilitatem praesertim spiritualem promoveant tum christiana et civili puellarum institutione, tum cura et ope erga pauperes, infirmos atque dementes.

» Cum igitur memoratae sorores a S. Ioseph piis operibus societatis » alacriter vacaverint ac maximae utilitatis fuerint et ab antistitibus » locorum summopere commendentur; Sanct. Sua attentis enunciatis » testimonialibus literis episcoporum, auditoque voto nonnullorum » S. R. E. card. negotiis, preces antistitae generalis benigne excepit, » ac praefatum Cluniacense institutum sororum a S. Ioseph nuncupatarum approbandum esse statuit, prout praesentis decreti tenore » approbat atque confirmat, salva tamen iurisdictione antistitum loco-

» rum iuxta sacros canones, et Apostolicas constitutiones, dilata ad » aliud tempus regularum approbatione. Datum die 8. Feb. 1854.»

294. Quamvis autem ordinario approbationis decretum impertiri non soleat, nisi antea decretum laudis praecesserit, nihilominus aliquando ob peculiares circumstantias eodem tempore conceditur decretum laudis et approbationis, idque fit, quando certa res est, et experientia comprobata, institutum, de quo sermo est, iam indubias utilitates attulisse, certissimamque facere spem, fore ut maiores in dies fructus elicere debeat. Quod cum reapse evenire deprehensum fuisset in *Taurinen. App. inst. et const. soror. poenit. a S. Maria Magdalena nunc. 8. Ianuar. 1846.* et in altera *Taurinen. Super app. inst. et const. sor. a S. Anna nunc.* eiusdem diei et anni penes *congregationem particularem* rescriptum prodiit, ut absque alia dilatione simul decreta laudis et approbationis concederentur.

295. Qua occasione S. Cong. sive laudationis, sive approbationis decretum impertitur, solet plerumque partibus supplicantibus indulgentias ac favores spirituales, necnon aliqua privilegia simul elargiri, quae ad maius instituti incrementum, ac sororum spirituale solatium conferre posse videantur: ita videlicet factum est, cum ubique passim, tum nominatim in singulis institutis, quae in exitu superioris articuli recensuimus.

Art. 3.

De tribus castitatis, paupertatis, et obedientiae votis.

Summarium.

296. Approbatio ordinum regularium confundenda non est cum hodierna horumce institutorum approbatione.

297. 298. Definitio voti.

Quale solemne, quale simplex sit ex responso S. Poenitentiariae?

299. Vota simplicia quoad substantiam a solemnibus non differunt.

Vota simplicia stare possunt cum statu regulari;

300. Sed praeter exemplum a societate Iesu petitum nullum aliud simile reperitur.

301. S. C. implicite, vel explicite in hisce institutis approbandis clausulam apponit *cum votis simplicibus.*

302. 303. Cur S. Congr. in huiusmodi institutis vota simplicia nuncupari pro instituto iubeat?

304. Praeter tria consueta vota aliquando alterum speciale accedit.

305. 306. De duratione votorum simplicium in hisce institutis editorum.

307. Simplex castitatis votum matrimonium impedit, non dirimit.

308. In societate Iesu vota simplicia dirimunt matrimonium iam contractum ob specialem S. Sedis dispositionem.

Id autem intelligendum donec vovens a societate non fuerit dimissus.

309. Votum simplex, generatim loquendo, sponsalia non dirimere probabilius videtur.

Quid si votum castitatis una cum aliis duobus obedientiae et castitatis in aliqua communitate emittatur?

Vota simplicia ibidem edita sponsalia de praesenti nequaquam dirimunt.

Votum simplex sponsalia non dissolvit ex parte voventis.

310. Sacrae virgines in primis summo Pontifici ex obedientiae voto subiiciuntur;

311. Deinde S. Congregationi Ep. et Reg.;

312. Et card. protectori, si habent, aliisque peculiaribus superioribus.

313. Simpliciter vovens sese exuit dominio actuali bonorum, non radicali.

314. ad 318. Amplius, ac fusius huiusmodi distinctio explicatur, comprobaturque.

319. Ex peculiaribus constitutionibus determinari potest, qua ratione dominii actualis usus exerceatur.

320. ad 325. Veluti fit de pluribus institutis, quae nominantur.

326. ad 328. Doctrina de dominio actuali, ac radicali confirmatur per ea, quae nuperrime statuta sunt de religiosis simpliciter voventibus intra triennium ante solemnem professionem;

Necnon per animadversiones in omnia fere instituta, quorum approbatio peteretur.

329. In *Limburgen*. non approbavit S. C. prohibitionem, ne novitiae de suis bonis disponant ante professionem.

330. Practica eiusmodi doctrinae utilitas.

331. In iis regnis, ubi corpora moralia possidendi capacitas interdicitur, difficile proprietatis ius in eiusmodi institutis sartum, tectumque servatur.

332. De votorum simplicium extinctione, annullatione, et commutatione, remissive.

333. Nonnulla de ipsorum dispensatione, ac cessatione.

Vota temporanea cessant, tempore finito.

Mulier est incapax iurisdictionis spiritualis, ideoque dispensandi a votis.

Capax est autem potestatis dominativae, quaeque fit explicatur.

334. S. C. Ep. et Reg. in *Bergomen.* expungi voluit haec verba *voti solubili dalla superiora;* quoniam vota per dimissionem sua natura cessant.

335. Hoc ipsum statuit pro novitiis religionum, durante triennio votorum simplicium.

336. Necnon et in aliis casibus aliorum institutorum recens fundatorum.

337. Infirmitas non praebet iustam dimissionis causam.

338. Potestas relaxandi vota simplicia absolute inhaeret episcopis, minime vero vicariis generalibus.

339. Quinque sunt vota simplicia sanctae Sedi communiter reservata.

340. Duo vota perpetua paupertatis et obedientiae emissa in aliqua communitate non sunt reservata, quia perpetua, sed ob aliam causam.

341. Nihil dubii, quod eadem Sedi Apostolicae reservata sint, quando hanc reservationem in constitutionum approbatione expresse apposuit Apostolica Sedes, veluti fit de presbyteris congr. missionis.

342. Item de sororibus vulgo « *Dame del S. Cuore.* »

343. Quid vero si nihil in constitutionibus cautum sit?

Affertur doctrina Monacelli;

344. Quam ipse roborat ope responsionis a S. Poenitentiaria editae,

345. ad 348. Necnon cuiusdam declarationis S. Cong. Conc. pro patribus doctrinae christianae.

349. Suadet Monacellus, ut loco votorum emittatur merum propositum perseverantiae, si necessitas recurrendi ad Sanctam Sedem declinari velit.

350. Eamdem disciplinam de necessitate recurrendi ad S. Sedem confirmavit S. C. Ep. et Reg. aliquibus casibus praeteriti saeculi,

351. Maximum accedit momentum ex dispositione contenta in const. « *Convocatis* » Benedicti XIV.

352. 353. 354. Idipsum denique confirmatur ex recenti quadam declaratione S. C. Ep. et Reg., quae per extensum exponitur.

296. In duobus, qui praecedunt, articulis ostendimus, ab Apostolica Sede nuperrimis hisce temporibus, seposita disciplina tolerandi instituta, de quibus loquimur, morem inductum fuisse, ut, gravibus et iustis accedentibus causis, Apostolica approbatio iisdem non amplius denegetur. Cavendum tamen est, ne huiusmodi approbatio confundatur cum ea, qua veteres ordines vere ac proprie religiosi sanciti sunt, aut novos, siqui forte excitentur, sanciri oporteat. Haec enim ultima facit, ut tria, quae eduntur, castitatis, obedientiae, et paupertatis vota solemnia efficiantur: illa vero, de qua res est, hunc effectum minime parit, votaque modo memorata in statu simplicitatis relinquit. Quae distinctio necessario facienda cum saepenumero minime adverteretur, illud factum est, ut huiusmodi instituta, quae nihil aliud sunt, nisi mere piae, religiosaeque societates, ad statum ordinum non sine errore evectae censerentur, et vota in iis emitti solita uti solemnia reputarentur. Itaque ut una res ab altera facillime discernatur. nullique supersit confusioni locus, materiam hanc de votis solemnibus et simplicibus, quoad nostrum argumentum respicit, paulo accuratius expendendam sumimus, antequam penitius de singulis tribus votis verba faciamus.

297. In primis veluti fundamentum constituendum est, votum iuxta definitionem a theologorum et ss. cc. interpretum coetu communiter receptum nihil aliud esse, nisi *promissionem Deo factam de meliori bono, quod sit possibile:* quam definitionem utique retineri declaravit S. C. Ep. et Reg. in *Bergomen. Super App. Inst. et constit. Filiar. a Sacr. Cord. Iesu.* in conventu particulari *14. Martii 1841. ad dub. 15. §. 1.* Iamvero nihil melius et aestimabilius homo Deo potest offerre, quam si totis viribus suis ad perfectionem intendat. Perfectio vero nulla alia ratione facilius et efficacius potest acquiri, quam evangelica sectando consilia: in quo tria, quae dicimus vota consistunt. Nam per ea quidquid habet in bonis homo, sive corpus, sive animum, sive fortunas, id omne Deo reddit. Inter haec tria, quod refertur ad animum nobilius ac praestantius existimandum est « Magna quidem paupertas (ita Ioann. XXII. *in Extr. Quorumdam 1.* » *De V. S. §. penult. circa finem)* sed maior integritas *(prout synonimus* » *castitatis);* horum est obedientia maximum, si custodiatur illaesa:

» nam prima rebus, secunda carni, tertia vero menti dominatur et » animo. »

298. Ceterum quid sit solemne votum, et quae ad illud constituendum requirantur, edixit S. Poenitentiaria in rescripto, quod an. 1820. episcopo Limovicensi expedivit. In quo illud insuper sancitum extat, quod tria memorata vota coniunctim in professione concurrere debent, ut eadem solemnis habeatur ac sit. En itaque rescripti tenor « S. Poe» nitentiaria diligenter perpensis expositis, ven. in Christo patri epi» scopo Lemovicensi respondet: votum solemne illud esse, quod ab » ecclesia ut tale acceptatur, et voventem inhabilem reddit in per» petuum et immutabiliter (spectata lege ordinaria, et seclusa dispen» satione Pontificia) ad matrimonium contrahendum, et ad dominia » rerum acquirenda vel retinenda, prout cum ceteris ss. canonum » tractatoribus loquitur P. Piringh in *III. decret. tit. 34. §. 1.* Cum ergo » (ut praemissa ab episcopo oratore significant) modo Galliarum mo» niales, ut sese civilibus legibus accomodent, sic paupertatis votum » emittant, ut minime se abdicent dominio rerum suarum, sed eas, » ut proprias retineant, ac de iisdem, cum opus fuerit, iuxta civiles » leges disponere intendant, ideo hoc earum votum sive quinquen» nale, sive perpetuum sit, solemne certe non est, nec solemnia cen» seri possunt reliqua duo vota castitatis et obedientiae; quippe cum » secundum solemnis religiosae professionis naturam, atque ecclesiae » disciplinam votum unum sine alio solemne esse non possit. »

299. Iamvero si promissio de bono meliori ac possibili facta Deo hisce conditionibus destituta fuerit, tum votum simplex haberi palam esse quippe fatebitur. Subinde animadvertendum est, quod sive in ordinibus regularibus, uti talibus ab Apostolica Sede approbatis, sive in institutis, de quibus agimus, tria vota similiter emittantur: illud semper verum erit, quod vota simplicia, si substantiam consideres, nihil differant a solemnibus. Vid. Piringh. *Lib. III. tit. 34. de Vot. et vot. red. num. 5.* qui hanc tradit doctrinam, eamque suffulcit praesertim auctoritate Coelestini III. docentis *Cap. 6. Qui cler. vel vov.* simplex *votum apud Deum non minus obligare, quam solemne.* Insuper discrimen, quod inter utraque intercedit, in una solemnitate consistit. Haec autem non ex votorum vi exoritur, sed extrinsecus superaddita est; siquidem solemnitas, ut Bonif. VIII. *Cap. 1. De vot. red. in 6.* declaravit, *ex sola constitutione ecclesiae est inventa:* itidem subdit « illud solum votum debere dici solemne, quod solemnizatum

» fuerit.... per professionem expressam vel tacitam factam alicui de » religionibus per Sedem Apostolicam approbatis. » Idipsum traditur in const. Greg. XIII., qua societas Iesu approbta est incip. « *Ascendente Domino,* » ubi Pontifex considerat « *voti solemnitatem sola constitutione ecclesiae esse inventam.* » Denique in confirmationem accedit constitutio Bened. XIV. « *Quamvis iusto* » §. *13.* ubi ille Pontifex sosolemnitatem ab ecclesia ortum ducere animadvertit. Iamvero si votis in approbata religione nuncupatis solemnitatem demas, quid aliud restat, nisi vota, quae vocantur simplicia?

Neque vero ex hac doctrina deducendum est, solemnitatem ita ad constituendum ordinem regularem esse necessariam, ut, si ea tollatur, ordo regularis non possit amplius esse et haberi. Cum enim solemnitas ab ecclesia derivet, status vero regularis iuxta communem theologorum et ss. cc. interpretum sententiam a Christo Domino institutus fuerit Ferrar. *V. Religio regul. art. 1. n. 10.*, illud iam sequitur, ut unus sine altero stare possit, veluti primis ecclesiae temporibus reapse stetit. At super hac re nulla relinquitur dubitatio, postquam S. M. Greg. XIII. in laudata const. « *Ascendente Domino* » declaravit, tria societatis Iesu *vota tametsi simplicia, ut substantialia religionis vota ab hac Sede fuisse admissa, illumque emittentes in statu religionis vere constitui.* Hoc argumentum solide fuseque pertractat Piringh. *Lib. III. tit. 31. a n. 12. ad 17.*

300. At vero quidquid sit in iure, si societatem Iesu forsitan excipias, nullum (quod sciam) praeterea exemplum invenies, quo Apostolica Sedes aliquod aliud institutum sive virorum, sive mulierum ad regularis ordinis honorem evexerit, quin simul omnino praescripserit, ut vota in iisdem emitti iussa solemnia plane forent. Pluries S. C. Ep. et Reg. congregationi preces oblatae sunt, ut sodalibus vota simplicia profitentibus status regularis honor impertiatur: inter quos nominare iuvat institutum charitatis, quod a Rosminio, fundatum est; at frustra. Idipsum exoptasse sorores a sacro Corde, vulgo *dame del S. Cuore* et *sorores charitati ord. Teut.*, aliasque complures, passim eruitur ex actis in S. C. Ep. et Reg. tabulario adservatis. Attamen S. C. integram et inconcussam disciplinam tenaciter usque servavit, ut huiusmodi instituta, sublato quolibet status vere regularis titulo ac privilegio, veluti piae ac religiosae societates tantum considerarentur, et essent.

301. Itaque quoties approbationis decretum emittendum esse censuit, semper eam clausulam ad errorem omnem submovendum, ac

dubitationem dissipandam adiici pro firma, constantique norma iussit *approbandum institutum cum votis simplicibus:* ut videlicet clare ac dilucide constaret, vota in instituto, quod approbaretur, emitti solita non reputanda esse uti solemnia, neque institutum ipsum, uti ordinem regularem esse censendum. Quin imo in constitutionum examine gravissime praecipere consuevit, ut in votis describendis, vel utcumque indicandis accurata et exacta loquendi ratio iuxta ss. canonum, ac theologiae doctorum stylum adhiberetur; quemadmodum evenit in Cons., cui titulus *Viennen. Sor. char. ord. Teut. 13. Mart. 1847. p. 20.* et *8. Iulii 1852. p. 21.* quibus locis deleri iussit vocabolum *solemne* ubicumque votis additum reperiretur. Et in *Anim. fil. Mariae Gerunden. 9. Maii 1860.* Vid. opusc. super *Methodo etc. art. 2. p. 14.* S. C. expungi iussit omnia, quae praeseferre possent ideam votorum solemnium. In *Animad. ad Constit. sor. a Praes. Albien. 23. Iulii 1860. art. 14. pag. 19.* noluit S. C. vota simplicia appellari *vota religionis*. Praeterea usque adeo huiusmodi diligentia producta est, ut deleri iussum fuerit vorba *Professio* et *Professae* ut in *Bergomen. Sup. App. Inst. et const. fil. a Sac. Cor. 14. Mart. 1841. ad 16. §. 5.*; quamvis progressu temporis sine ullo scrupulo indiscriminatim ab ipsa S. C. adoptata fuerint etiam pro emissione votorum simplicium.

302. Optimo consilio gravissimaque de causa S. Congr. voluit iussitque, et in novellis institutis, ubi religiosae muliorum sodalitates una in domo commorantur, non solemnia sed simplicia tantum vota nuncuparentur. Scitum est enim ex const. Bonif. VIII. incip. « *Periculoso* » quam Tridentini patres, innovaverunt, mulieres omnes religionem solemniter professas sub perpetua clausura manere debere. Huiusmodi sanctionem magis magisquo confirmavit S. Pius V. in constitut. « *Circa pastoralis* » ita ut disciplina haec constantissime servata fuerit, ut solemnium votorum professio sine perpetua Pontificiae clausurae lege minime admitteretur. Quapropter veluti canon receptus est, ut solemnia vota sine Pontificia clausura stare nequeant, et usque ad recentiora tempora religiosae domus, ubi vota simplicia emittuntur, ab Apostolica Sede dumtaxat tolerata fuerint; prout supra demonstratum est. Iamvero cum sacrae virgines, de quibus hic agimus, ut plurimum, a sua domo exire compellantur, quo charitatis officiis, quibus sese addixerunt, operam navare queant, ex. gr. ut aegrotos in publicis valetudinariis ope sua curent, puellas e populo instituant, aliaque opera exerceant, illud consequens erat,

ut in eo statu versarentur, quo non semper clausurae leges ullatenus custodire valerent. Ceterum res erat plenissima periculi, puellas perpetuo et irrevocabiliter Deo consecratas tam multis ac variis illecebris et artibus exponere, quas in saeculo fraudolentus humani generis hostis instruit, ac parat, quibus aliquando victae sancti pudoris iura frangerent non sine spirituali populi offendiculo. Attamen alia ex parte, siqua puella in certamine contra carnis aggressiones victricem se diutius esse non posse sentiat, tum profecto remedium adest, ut ad nuptias divina cum gratia transire possit (hac super re vide inferius *n. 307.*) tum cum votorum duratio cessat, aut cum a competente superiore dispensationem seu melius commutationem obtinuerit.

303. Accessit etiam et altera causa, cur Apostolica Sedes ita se gereret. Huiusmodi instituta mirifice effloruerunt, et propagata sunt in Galliis, ubi propter notissimas civilis auctoritatis leges religiosi ordines vetiti sunt, aut sub certis conditionibus peculiariter excepti. Quod in Galliis civilis auctoritas contra leges ecclesiae sancivit, id et in aliis regnis item sancitum fuisse nemo nescit. Periculum erat igitur, ne unquam fieret, ut aliqua soror, diabolo suadente, solemni voto obstricta contra obligationes voto infixas matrimonium attentaret, et freta civili lege, quae votorum solemnitatem non recognoscit, eiusdem auctoritate se tueretur, et ita impune posset sacrilegii sui fructu turpissime perfrui: quod miserrime non semel factum esse ab aliquo ex religiosis viris solemni sive sacrorum ordinum, sive regularis religionis voto irretitis publicae ephemerides divulgarunt. Interim non sine immani hominum offendiculo et ecclesiae detrimento iudex laicus, qui non ecclesiae, sed laicae potestatis legibus adhaerebat, hominem iuxta leges ecclesiae gravissimi criminis reum, a iudicio absolutum, veluti innocentem abire pronunciabat. Itaque cum ageretur de Gallia alibi Apostolica Sedes pro sua prudentia mature declaravit, vota, quae a monialibus in iisdem locis emittuntur, uti simplicia tantummodo existimari, et sacras virgines in communitate viventes, non tamquam ordines vere ac proprie religiosos, sed uti pientissimarum foeminarum familias haberi. Idipsum ob easdem causas servari censuit S. C., uti videre est in resolutione cuiusdam causae inscriptae *Americana Votorum,* quae disceptata est in congregatione particulari habita *die 1. Sept. 1864.*

Quod si id consilii initum fuerat, cum ageretur de monialibus,

quae aliquam ex approbatis religionibus profiterentur, multo magis eadem consilii ratio firmiter custodienda erat, cum agebatur de institutis, quae recens orta ab Apostolica Sede approbationem expostularent. Et reapse in hanc sententiam consultorem S. Congregationis in causis *Taurinensibus* sororum a S. M. Magdalena, et sororum a S. Anna, de quibus pluries mentionem fecimus, vehementissimis verbis suam mentem pronunciasse colligitur ex consultatione ea occasione de more typis edita.

304. Tria, de quibus elocuti sumus, vota, castitatis, obedientiae, ac paupertatis, omnibus institutis, ubi piae foeminae communem agunt vitam, communia sunt, et esse debent, ut res rite procedant. Sed quemadmodum in pluribus ordinibus vere religiosis, praeter haec tria vota, alia insuper adiiciuntur, ex. gr. de non ambiendis et optandis honoribus, de captivis redimendis, de aegrotis pestifera lue laborantibus ope ac praesentia non deserendis, ita etiam fit de institutis muliebribus simplicia vota profitentibus. Virginis enim Deo sacrae possunt praeterea se voto obligare, ut in valetudinariis aegrotos curandos suscipiant, puellas in conservatoriis, publicis gymnasiis, ac parvis oppidulis instruant, aliaque bona opera ad christianae charitatis normam exerceant. Cuius rei exempla afferre abstinemus, obvia siquidem unicuique res est.

305. Si votorum simplicium durationem respicias, eadem ad tempus certum possunt coerceri, aut etiam in perpetuum protendi, quin et indeterminato tempore durare possunt. Sunt enim instituta, in quibus sorores ad annum, vel duos, vel tres, aut quinque annos, aut ulterius se votis adstringunt; sunt quae voti durationem praestituunt usque dum in instituto sorores commorantur; sunt nonnulla, in quibus ad totam vitam protrahuntur; sunt demum, ubi ad certam aetatem de anno in annum, aut de biennio in biennium, aut aliquo longuore spatio vota renovantur, postea in perpetuum denique emittuntur. Huius etiam rei exempla non adducimus, quippe quae nullam exhibet difficultatem.

306. Porro S. C., ut plurimum, suadet, ut antequam vota perpetua emittantur, vota simplicia ad tempus duorum, trium, aut plurium annorum duratura contrahantur, ut in *animad. ad constit. soror. tert. ord. de Carm. Vicen. 24. Sept. 1860. art. 4. pag. 22.*

307. Hactenus quae generatim ad tria vota pertinent, cursim sermone delibavimus: nunc peculiaria quaedam, quae ad singula vota

referuntur, petractanda sumimus. At de voto castitatis paucissima occurrunt, quae hic aliqua cum utilitate in medium possint afferri. Siquae enim quaestiones existere queant, hae ad rerum moralium tractatores potius attinent. Quae tamen omitti non debere videntur, haec sunt. Ex *Cap. Rursus Qui cler. vel vov. matr.*, quamvis *apud Deum votum simplex nōn minus obliget, quam solemne,* nihilominus impedit matrimonium contrahendum, idest impedimentum impediens importat, non vero iam contractum rescindit, idest impedimentum dirimens inducit. Ut vota matrimonium iam contractum rescindere possint, necesse est, ut iisdem accedat solemnizatio iuxta *Cap. Quod votum 1. De vot. et vot. red. in 6.* quae fit per susceptionem sacri ordinis, vel professionem tacitam aut expressam in aliqua ex approbatis religionibus editam. Itaque siqua soror votis adstricta simplicibus, mente perdita matrimonium attentaret, peccatum admitteret perfecto gravissimum, matrimonium tamen nequaquam irritum esset. Id enim aperte colligi posse videtur ex declaratione S. C. Conc. in *Canarien. 9. Aprilis 1718.*, in qua Mathias Gonzalezius professionem emiserat in congregatione Betlemitica, quae licet vulgo uti regularis haberetur, attamen congregationi speciali a SSmo deputata talem eam non esse edixerat: praescripserat enim, eam posse in veram religionem erigi ita ut ii etiam, qui illi nomen antea dederant, ea de re in antecessum certiores facti, professionem ex integro elicere dederent. Quo audito Mathias habitum religiosum exuerat, ac matrimonium cum Emmanuele Paniche, iuxta leges ecclesiae de cetero, celebraverat. Re ad emos patres delata, propositoque dubio. « An matrimonium, de quo » agitur, sit validum in casu? » rescriptum prodiit « Matrimonium » esse validum sed illicitum. » Vide *sup. n. 302.*

308. Nemo vero inficiari audeat summo Pontifici supremo ecclesiae capiti auctoritatem inesse impedimentum dirimens votis etiam simplicibus adsicescendi ex *Can. 3. et 4. De Sac. Matr. session. 24.* Conc. Trid. Id enim peculiariter iam egisse constat in societate Iesu: nam Greg. XIII. in const. « *Ascendente Domino* » constituit ac declaravit, omnes, qui vota religionis simplicia in ea societate ediderint, ad contrahendum matrimonium esse prorsus inhabiles, et contracta matrimonia nulla esse, ac irrita, quod intelligendum nimirum est, donec vota perdurant, et nisi per legitimam potestatem a societate, resolutis votis dimittantur. Vid. Piringh. *Lib. III. tit. 34. n. 4. et seq.* « Hinc (ita Ben. XIV. *de Syn. dioec. lib. XIII. cap. 11. n. 29. in fin.*)

» porro consequitur, ut, quamvis matrimonium a religioso in socie-
» tate Iesu adhuc manente attentatum, nullum irritumque esset, licet
» initum post simplex dumtaxat castitatis votum, eiusmodi tamen
» censori non posset, imo solidum legitimumque esset matrimonium,
» nisi illud post dimissionem a societate contraheret; veluti latius
» demonstratur in collat. eccles. Paris. *De matr.*, quae editae sunt a
» card. Noailles illius urbis archiep. *Tom. 2. l. 3. collat. 1. §. 3.* »

309. Probabiliter sententia videtur, quod sponsalia, generatim loquendo, nequaquam dissolvant votum castitatis ex parte voventis, bene vero ex parte alterius, quae votum non emisit. Id enim deducitur ex textu in *Cap. Veniens Qui cler. vel mon. matr. con.* Nam foemina quaedam cum sponsalia rito celebrasset cum amasio suo, ac postmodo de sevoritate et inhumanitate eiusdem accuratius edocta, a suo promisso resiliro discuperet, continentiae votum in manibus eremitae augustinianensis (quemadmodum exponit Gonzalezius) simpliciter pronunciavit eo consilio, ne ad nuptias re ineundas adigeretur. At quamvis vir cum alia posthac foemina coniunctus prolem etiam ab hac suscepisset, nihilo secius Pontifex episcopo iniunxit, ut mulieri illi, quae sponsalia inierat, de fido mentita satisfactionem exigeret, et copiam faceret, ut ad alia vota transire valeret. Hinc vero facillimo quisque potest inferre mulieri, quae voverat, satisfactionem fuisse indictam de fide, quam mentiri et frustrari non debuisset (quod videlicet factum non foret, si sponsalia per votum continentiae rite dissoluta iam essent), nullam vero poenam viro fuisse impositam, tametsi, nullo habito sponsalium initorum respectu, cum alia foemina matrimonium contraxisset et consummassot. Huiusmodi quaestionem inter alios sedulo pertractat Piringhius *Lib. IV. tit. 9. Qui cler. vel mon.* a *n. 27. ad 32.* Vide etiam Ferrar. *V. Sponsalia n. 94.*, qui auctoritatem Barbosae, Abbatis, Andreae, aliorumque allegat.

An vero idipsum dici debeat, si votum continentiae una cum aliis duobus paupertatis et obedientiae votis in aliqua communitate emittatur, nulla, quoad sciam, adest declaratio ab Apostolica Sede emanata, quae controversiam huiusmodi suo iudicio diremerit. Id certum est, quod vota simplicia edita in ordinibus regularibus a novitiis triennio ante solemnem professionem iuxta decreta a S. Cong. Ep. et Reg. nuperrime edita, sponsalia de praesenti, etsi matrimonium ratum solummodo sit, ac nondum consummatum, nullatenus dissolvant ac rumpant: id enim aperte colligitur ex declaratione, quae

prodiit ex S. Congr. *Sup. stat. reg.*, quam ex integro retulimus in *Cap. De reg. ad n. 149.*

310. De obedientiae voto, illud in primis constituendum est, sacras virgines ad haec instituta pertinentes, ex natura voti, specialiter summo Pontifici, eiusque mandatis obsequi debere, ut ex D. Thoma *2. 2. q. 186. art. 5. ad 3.*, notat Ferrarius *V. Votum art. 2. num. 28.* « Et ratio est (ita ibi Ferrarius) quia votum obedientiae per se primo » et principaliter fit romano Pontifici tamquam generalissimo omnium » religionum, cum omnis potestas iurisdictionis generalium, aliorum- » que praelatorum religionum ab illo dependeat, et eam praelatis re- » gularibus in approbatione religionum censeatur concedere dependen- » ter tamen ab ipso. » Neque officit, quod hic Ferrarius de regularibus sexus masculini, ac de religionibus approbatione primae speciei confirmatis sermonem habeat: nam ratio, quae ab eodem adducitur sacris virginibus, iisdemque ad ea instituta pertinentibus, quae approbationem secundae speciei meruerunt iuxta distinctionem paulo superius institutam quadrare adamussim potest. Quae quidem animadversio, ut cuivis obvia, specialiter afferebatur a consultore S. C. (qui postea sacra purpura dignus habitus est) in *Augustodunen. Sup. App. Inst. et const. 11. Sept. 1853. pag. 22. ac 23.* Idem animadvertebatur ad const. Frat. Soc. Mariae *Lugdunen. 13. Dec. 1859. p. 31. lin. 8.* Vid. *Meth. ad usum, et cet.* Id autem mirifice confirmat obsequium, quod generatim, nulla habita exceptione erga summum Pontificem demonstrant cunctae sacrarum virginum familiae, quae in omnibus suis necessitatibus ad eumdem confugium habent, eiusque oracula, tamquam a Dei vicario profecta venerantur.

311. Quoniam vero S. Cong. Ep. et Reg. agit nomine Pontificis, hinc pergit idem Ferrarius. « Item ex vi voti obedientiae tenentur » religiosi obedire S. C. Ep. et Reg., quia dicta Congregatio instituta » fuit a Sixto V. in supremum ac summum tribunal omnium regu- » larium pro bono regimine et felici gubernio eorumdem, ut patet » ex eius const. incip. « *Aeterni Dei.* » Unde dictum tribunal censetur » esse intra ordinem, ac, stante dicta constitutione, potest omnibus » regularibus praecipere auctoritate ordinaria, dependenter tamen » a Papa. Sic Donatus, Thomas a Iesu, Lezana, et alii. » Ferrarius hoc loco loquitur de ordinibus vere regularibus; at etiam hic recidit eadem ratio, ut institutis votorum simplicium adamussim eius doctrina accomodetur.

312. Tenentur insuper sorores obedire cardinali protectori, siquem habeant, ordinario loci, et superiorissae tum generali, tum locali, de quibus cum separatis articulis deinceps agendum sit, consulto plura non addimus.

313. Qui paupertatem Deo ex voto adpromittit, omni dominio sese exuit. Dominium proprietatis, de quo hic agimus, (nam multifariam, si generatim considerare velis, idem dividi nemo nescit) a Ferrario *V. Dominium art. 1. n. 8.* definitur *facultas disponendi de re sua pro habitu ad proprium commodum.* Haec porro definitio duo praesertim complectitur, nempo *ius ipsum,* quo fruitur aliquis, disponendi de re sua, et *actum*, quo reapse ipsum disponendi ius exercet. Primum vocatur dominium *radicale,* alterum dominii *actualis* nomine venit. Hac posita distinctione, concluditur, ad votum solemne constituendum requiri, ut vovens utroque dominio radicali et actuali omnino se in perpetuum exuat; cum enim irrevocabiliter, ac, nulla addita reservatione, Deo per votorum solemnitatem vovens sese consecret, contradictio fieret in terminis, si aliquo modo vovens dominii partem conservaret. Aliter se res habet de votis simplicibus, in quibus satis est, ut quis dominium actuale a se abdicet. Ius enim radicale per se ipsum vox est, ac nihil, si ab actuali segregetur; nam distinctio dominii radicalis et actualis est mere metaphysica, et ideo invecta, ut clara et adaequata rei notio existat. Ceteroquin cum vota simplicia ordinario per se, finito tempore, cessare possint, aut, iusta causa accedente, per dispensationem a legitimo superiore tributam resolvi, difficultatem non implicat, ut vovens, donec votum perdurat, ius disponendi de re sua exercere nequeat, iis vero cessantibus, in sua iura reversus ad lubitum in suum commodum actuale dominium exerceat. Huic distinctioni enucleatius explicandae causam dedit approbatio societatis Iesu, in qua scholastici, et coadiutores temporales illius inclitae sodalitatis, licet simplicia vota edant, vere religiosos haberi posse, et revera esse declaravit, ac statuit Gregorius XIII. in const. « *Ascendente Domino.* »

314. Haec doctrina maximi usus et utilitatis habita est in hoc, quod versamus, argumento institutorum, ubi vota simplicia nuncupantur, adeoque non inutile, neque ingratum nos facturos esse putamus, si Ferrarii, utpote qui breviter ac simpliciter caput hoc agit ac explicat, auctoritatem sententiae suffultam praeclarorum auctorum suis verbis exscribamus « Scholastici (sic ipse *V. Votum art. 2. n. 119.*

» *et seq.*) et coadiutores temporales, qui in dicta praeclarissima so-
» cietate Iesu post biennium probationis simplicia vota ediderunt,
» possunt, non obstante voto paupertatis, retinere, et acquirere domi-
» nium radicale bonorum temporalium tam mobilium, quam immo-
» bilium antea habitorum, vel postea per haereditatem, donationem,
» vel alio modo obtentorum, quamvis per dictum votum simplex
» paupertatis privati sint actuali iure de iis disponendi arbitrio suo
» sine superioris licentia, Sanchez, Layman, Rusemb, La Croix, Sporer,
» et alii. Et ratio est, quia illud votum simplex non privat, sed stat
» cum dominio radicali, et in actu primo bonorum antea habitorum,
» et postea acquisitorum, seu acquirendorum, solum privat dominio
» actuali utendi vel disponendi de iis arbitrio suo sine licentia supe-
» riorum iuxta const. Greg. XIII. incip. « *Ascendente Domino.* » Talis
» enim religiosa paupertas non consistit in eo, quod reddat religiosum
» incapacem dominii radicalis, et velut in actu primo, qualem etiam
» habet infans sub tutore constitutus; sed quod privet ipsum reli-
» giosum iure retinendi bona temporalia, et de iis disponendi arbi-
» trio suo sine facultate et consensu superiorum, saltem licite.

315. » Unde tales scholastici, et coadiutores temporales, quamvis
» mortaliter peccarent contra paupertatis votum, si de dictis bonis
» antea habitis, vel postea acquisitis disponerent arbitrio suo sine
» superiorum consensu, tamen dispositio ista esset valida, Sanchez et
» Sporer, De Lugo, La Croix, Castropal. Peliz. et alii. Et ratio est,
» quia licet peccarent mortaliter contra votum paupertatis, ex quo
» per tale simplex votum paupertatis sibi interdixerint ius disponendi
» sine facultate superioris, tamen ea dispositio esset valida, quia
» adhuc retinent dominium bonorum suorum, donec eis sese abdi-
» cent per solemne paupertatis votum, cum eis non se abdicent per
» dictum votum simplex paupertatis. »

316. Post haec discrimen inter simplex et solemne paupertatis
votum ita perspicue ponit idem auctor « Tale simplex votum pauper-
» tatis privat religiosum solum dominio et iure actuali utendi ac
» disponendi de bonis temporalibus arbitrio suo absque facultate
» superiorum, et non dominio radicali, et in actu primo. Votum autem
» solemne paupertatis emissum in professione solemni religionis privat
» sic professum non solum dominio ac iure actuali, sed etiam domi-
» nio radicali, et in actu primo, idest omni iure ac facultate tam
» valide, quam licite disponendi de bonis temporalibus antea habitis,

» ac alii postea acquirendi et alienandi, ut clare habetur ex *Cap. un.* » *De voto in 6.* et coadiutoribus formatis in soc. Iesu est statutum » a Greg. XIII. in const. « *Ascendente Domino.* » Layman, Sporer, et » alii. » Eamdem doctrinam tradit Piringh. e societat. Iesu *Lib. III. tit. 31. n. 4.*

317. Quod si huiusmodi iuris principia recepta sunt in societate Iesu, quae inter ordines regulares recensetur, et in quo religiosi, quantum in se est, irrevocabiliter et immutabiliter in religione memorata Deo se devoverunt, licet religio iustis de causis possit aliquando religiosum e suo sinu dimittere, et omni voti obligatione resolvere iuxta ea, quae statuit idem Piringh. *loc. cit. n. 6.*, multo magis admitti possunt in institutis, de quibus res est, quae inter ordines regulares minime recenseri superius ostendimus. Itaque, si nihil specialiter in ipsis constitutionibus instituti, de quo agatur sancitum fuerit, et valide et licite, qui simplici paupertatis voto tenetur, disponere poterit lubitu suo de bonis ad se spectantibus, aut post vota simplicia emissa sibi delatis, dummodo ne id faciat ad suum commodum; adeoque institutum, in quo idem commoratur, nihil iuris ad eadem bona sibi vindicare poterit.

318. Namque, cum recens contigisset, ut mulieri ad institutum huius generis pertinenti, nempe religiosae conservatorii Anticuli in dioecesi Anagnina, haereditas ex patris morte pervenisset, proposito dubio, « An et quomodo oratrix religiosa conservatorii Anticuli possit » licito et libere disponere de haereditate modo sibi delata per mor- » tem patris post professionem votorum simplicium, vel in dictae » haereditatis possessionem ingredi possit idem conservatorium in » casu? » S. C. Ep. et Reg. in *Anagnina Super iur. test. 18. Feb. 1853.* rescripsit « affirmative ad primam partem, negative ad secundam. » Consulatur etiam *Massilien. seu Adiacen. Sup. iur. succ. 14. Aug. 1863.*, quam per extensum afferimus inferius.

319. Quod si in constitutionibus peculiaribus instituti, cui se vovens addixit, constitutum ac determinatum fuerit, qua ratione actuale voventis dominium exerceri debeat, iisdem constitutionibus adhaerendum est, aliter enim contra easdem grave peccatum admitteretur. Iamvero non una eademque ratio est, quae ab institutis votorum simplicium in constitutionibus peculiaribus super hoc argumento praescripta invenitur. Itaque ut norma et exemplum in promptu esse possit, in medium proferemus quidquid in aliquorum institutorum

constitutionibus dispositum est. Neque mirum cuique videri debet, si nonnulla exempla ab institutis masculorum arripiamus: hoc enim adiunctum non est nisi mere accidentale, et ubi eadem est ratio, ibi eadem esse debet iuris dispositio.

320. In Cong. Cleric. Excalc. SS. Crucis et Passion. D. N. I. C. (vulgo Passionisti) constitutiones *Cap. 13.* permittunt sodalibus, ut a congregatione exeuntes bonorum suorum liberum dominium recuperare possint: quod vero ad usumfructum attinet, quo tempore in congregatione morantur, in utilitatem alicuius sui consanguinei de ipsis disponunt: si tamen consanguineus iste moriatur, possunt iterum de ipso disponere ad formam constitutionum, videlicet « *in favorem alicuius consanguinei, vel affinis, vel alterius cuiuscumque personae, prout pietas et charitas suggesserit,* « eo prorsus modo, quo de proprietate disponere tenentur, prout S. Cong. Ep. et Reg. declaravit in *Romana Cong. cler. excalc. SS. Crucis et Pass. D. N. I. C. 1. Septem. 1837.* De hac congregatione adnotandum est, nunquam eidem, in universum spectatae, fas esse bona stabilia possidere, neque certos reditus in communi, vel particulari habere, neque haereditates adipisci, vel alio quocumque titulo bona immobilia acquirere, quod idem est, ac si diceres, dictam cong. uno verbo dominii esse prorsus incapacem. Et sane, cum pius quidam vir sodales illius congregationis haeredes testamento scripsisset, et, si dicti haeredes conditiones ab ipso praescriptas non exequerentur, domum hospitalem substituisset, lis orta est inter haeredes constitutos « An et cuius favore sit locus immissioni in casu? » S. C. Ep. et Reg. *Alatrina die 22. Dec. 1854.* rescripsit « Affirmative favore hospitalis; et ad mentem: mens est: Supplican-» dum SSmo pro concessione alicuius eleemosynae favore clerico-» rum excalceat. Pass. D N. I. C. »

321. In congregatione sub invocatione SSmi Redemptoris, quam S. Alphonsus de Liguorio fundavit constitutiones *§. 1. num. 8.* ita praescribunt. « Quoniam congregationis sodalis suorum bonorum pro-» prietatem semper retinet, de iis disponere poterit in utilitatem » suorum coniunctorum: quod si non fecerit in horum beneficium, » id facere debebit in beneficium congregationis. » In hac dispositione perspicue declaratum non fuerat, an sodales de usufructu disponere possent. At S. Cong. Ep. et Reg. suo decreto 2. *Iulii 1841.* definivit, cisalpinos illius congregationis sodales stare posse declarationibus capituli generalis anni 1764., videlicet, ut de usufructu

disponere possint favore consanguineorum, vel affinium usque ad quartum gradum iuxta canonicam computationem, vel in favorem animae suae, vel etiam in alium usum, sed cum licentia superiorum. Huiusce decreti dispositionem ad sodales etiam transalpinos extendi declaravit S. Cong. Ep. et Reg. in particulari conventu diei *1. Iun. 1852., et 8. Iulii eiusdem anni*, interdicta ceteroquin qualibet eadem bona possidendi facultate.

322. In constitutionibus a S. Cong. Ep. et Reg. approbatis, quas Antonius Rosmini societati sodalium a charitate nuncupatae tradidit, cuius ipse fundator extitit, statutum est, ut omnes paupertatis evangelicae gradus spiritu sodales amplectantur, seseque paratos exhibeant, quandocumque id superiori visum fuerit, ad interdicendum sibi etiam dominium legale, et de facto, quod ceteroquin retinent, voto simplici ad hoc emisso. Qui vero aliquid possidere a superiore permittuntur, nequeunt bona acceptare sibi quocumque titulo obvenientia, nisi superior id eisdem iniungat. Bene vero isthaec per dominium civile possessa in communi administrari debent; deque iisdem disponere societati reservatur. Alia insuper hoc de articulo ibidem caventur, quae hic recensere longum esset.

323. Sorores nuncupatae ancillae charitatis, quae Brixiae ortum habuerunt, quarum constitutiones approbavit S. C. Ep. et Reg. in conventu particulari *diei 22. Dec. 1850.* iuxta *§. 1. cap. 9.* debent renunciare bonorum administrationi, minime vero proprietati. Interim novitiatus, ac probationis tempore, procuratorem eligunt, qui bona administret, debitamque instituto pensionem solvat. Dein non multo tempore ante votum simplicium emissionem, de suis bonis testamento disponere iubentur, relicta instituto ea bonorum parte, quae doti monasticae respondeat, reliqua parte eis derelicta, quibus eam destinare sororibus ipsis visum fuerit. Cum vero vota emittendi dies appropinquat, suarum omnium fortunarum administrationem titulo renunciationis in superiorissam transferunt, ad quem effectum procurationis mandatum eidem tradunt, quod, usquedum in instituto commorantur, suam efficaciam omnino conservat.

324. Sorores a S. Anna, quas Taurini pientissima ac nobilissima foemina Marchionissa De Barolo erexit, proprietate sese spoliant sub conditione, ut ea careant, donec in instituto permaneant, a quo si qualibet de causa egrediantur, omnia iura civilia recuperant. Donec autem instituto adhaerent, omni administrationis iure destitutae sunt.

In eo vero actu, quo sorores bonorum suorum usu se privant, possunt disponere, ut eorumdem bonorum reditus, quoad in instituto maneant, in huiusce utilitatem cedere possint; idque eruitur ex resolutione causae, cui titulus *Taurinen. Sup. app. inst. et const. S. Annae diei 8. Ian. 1846.*, in qua emi patres inter alia, quae consultoris voto adiici voluerunt, id primo loco expresse « *circa votum paupertatis constituerunt, ut sororibus in actu, quo suis sese exuunt bonis, potestas sit declarandi, horum reditus, volvente votorum triennio, in utilitatem instituti cedere posse.* »

In causa *Veronen. Indulti pro monial. re. don.* penes S. Cong. Ep. et Reg. in comitiis *20. Dec. 1844.* disceptata, ad primum dubium, emi patres annuerunt, ut religiosae addictae instituto *sororum minimarum charitatis Mariae Perdolentis* Veronae erecto et approbato cum votis simplicibus, facultatem habeant id efficiendi, ut suo nomine accepto habeantur, et a superiorissa pro tempore administrentur bona, quae sibi forsitan titulo donationis, haereditatis, aut legati perveniant.

325. In instituto sororum charitatis ord. Teutonici, cum in formula votorum enunciaretur, quod sorores usum omnem renunciaturae essent omnium bonorum, quae ad se quocumque titulo pertinerent, ex voto consultoris S. C. praescripsit, ut vocabulo *usus* adiiceretur adiunctum *liber*, et formula ipsa ita sonaret « *omni libero usu eorum abdicato, quae mea propria sunt.* » Ita enim paupertatis votum nullatenus laedebatur, cum a voluntate superioris usum ipsum pendere firmaretur.

326. Cum haec a nobis praescripta iam fuerant, typis prodiit opusculum, semel iterumque memoratum, super methodo a S. Cong. Episc. et Reg. in approbandis institutis, eorumque constitutionibus servata, ubi *pag. 45.* refertur articulus, quod votum paupertatis, prout extat in constitutionibus presbyterorum societatis Mariae, sive Maristarum a summo Pontifice per modum experimenti ad sexennium approbatis *die 15. Iunii 1860.* ibi « Art. 4. Professi in hoc instituto » dominium radicale, uti aiunt, suorum bonorum retinere poterunt, » sed eis omnino prohibita est eorum administratio, et redituum » erogatio, atque usus. Debent propterea ante professionem cedere, » etiam private, administrationem, usumfructum, atque usum quibus » eis placuerit, ac etiam suo instituto, si ita pro eorum lubitu pla- » cuerit. Huic vero cessioni apponi poterit conditio, quod sit quan-

» quocumque revocabilis: sed professus hoc iure revocandi in conscientia minime uti poterit, nisi accedente Apostolicae Sedis placito. Quod » etiam dicendum erit de bonis, quae post professionem titulo haereditario eis obvenerint. Poterunt vero de dominio, sivo per testamentum de licentia tamen superioris generalis per actus inter vivos » libere disponere, quo ultimo eveniente casu, cessabit concessio » ab eis facta quoad administrationem, usumfructum, et usum, nisi » eam concessionem tempore eis bene viso firmam voluerint, non » obstante cessione dominii. Professis autem vetitum non est ea proprietatis acta peragere de licentia superioris, quae a legibus praescribuntur. Quidquid professi sua industria, vel intuitu societatis » acquisiverint, non sibi adscribere aut reservare poterunt, sed haec » omnia inter communitatis bona refundenda sunt ad communem » societatis utilitatem. » Id pariter praescriptum est relate ad sorores Praesentationis *Albien. 8. Mart. 1861.* et quoad sorores a S. Iosepho *Camberien. 22 Mart. 1861.*

327. Idem statutum est circa novitios regularium ordinum, qui hodie exacto novitiatu primum vota simplicia nuncupant, nec nisi post triennium ad solemnia recipiuntur iuxta normam encyclicae S. Cong. *Super Stat. reg. diei 19. Mart. 1857.* et const. « *Ad universalis* » a S. D. N. editam *die 7. Feb. 1862.*; namque in declarationibus a S. C., instante magistro generali ord. praed., *diei 12. Feb. 1858.* emanatis, et ad alios etiam ordines extensis. (Vid. opusc. inscriptum « *Acta S. C. super stat. reg. ab arch. Phil. secretario collecta* » necnon paulo ante *pag. 90. num. 145 §. IX.*) ipsissimis verbis declaratio amplexa fuit a principio usque ad verbum *existimaverint,* sublata solummodo clausula *etiam private,* additaque altera, cedere *pro tempore quo in eadem votorum simplicium professione permanserint.*

328. Quin imo in singulis fere animadversionibus ad constitutiones variorum institutorum examini S. Congr. Episc. et Reg. pro approbatione subiectis ab anno 1858. ad ann. 1861. appositas ac typis editas, ut ex opusculo saepe memorato, cui titulus « *Methodus a S. C. Ep. et Reg. servata etc. a pag. 7. ad 45.*, illud videre est ab eadem S. C. apposito articulo ad singulas pene constitutiones fuisse animadversum, ut votum paupertatis magis accurate determinaretur circa dominium radicale, administrationem, usumfructum, et usum a vovente in alterum transferendos. Ad hunc itaque finem tamquam norma generatim retinenda proposita fuisse videtur particula consti-

tutionum ad Maristas pertinentium, quam modo suis verbis exscripsimus. Praeterea in animadversionibus in constit. sororum charitatis Fil. Immac. Conc. *Paderbonensis* dioecesis *die 10. Mart. 1860. art. 8. pag. 10.* perpenditur, satius esse, ut sorores in disponendo de suis bonis non expetant licentiam superiorissae generalis, ne haec abutatur facultate in praeiudicium propinquorum sororis, sed potius ordinarii licentiam requirant.

Insuper in animadversiones ad constitutiones Soror. S. Vincentii a Paulo Paup. Famul. dioecesis *Gandaven. diei 30. Apr. 1860. art. 4. pag. 13.* additur *non esse coarctandam facultatem disponendi ante professionem.*

Penes institutum sororum a Praesentatione *Albien. dioec. 1. Aprilis 1861. p. 44. art. 2.* Professae postquam administrationem bonorum a se abdicaverint, non possunt licite cessionem hanc revocare absque venia S. Congr. Ep. et Reg. Possunt vero, accedente venia generalissae, peragere acta dominii radicalis (gallice *nue-proprieté*) quae a legibus praescribitur.

329. Prohibendum minime esse, ne novitiae ante professionem de suis bonis, vel de eorum usufructu libere disponere possint, edicitur in *Animadv. Paup. Ancill. 23. Martii 1860. art. 9. pag. 11. in Limburgen.*

330. Ab aliis exemplis congerendis abstinemus, siquidem omnia, si substantiam consideres inter se plane conveniunt; siqua vero varietas existat, haec circa res accidentales solummodo versatur. Illud vero non praetermittendum esse puto, doctrinam hanc de dominio radicali retinendo ab iis, qui vota simplicia profitentur, peropportunam, et utilissimam accidere in illis praesertim ditionibus, in qnibus contra legum canonicarum sanctiones laica auctoritas sua lege constituit, domos religiosas, ut corpora moralia possidendi capacia nullatenus agnosci, ac reputari. Cum enim voventes dominium radicale conservent, lex civilis facere nequit, quin iura eorumdem voventium, non secus ac aliorum civium, agnoscere ac tueri debeat; ceteroquin cum voventium ipsorum voluntas votorum vinculo plane devincta remaneat, omnisque actus a voluntate superioris omnino pendeat, sartum tectumque manet paupertatis votum, ac praeterea si ad saeculum voventes redeant, nullam iurium suorum iacturam faciunt.

331. Ius proprietatis ad universum institutum pertinens per haec certe ab omni periculo non liberatur in iis regnis, ubi corpora mo-

ralia, uti civiles personae, approbata non sunt; ea nempe ratione immunia non servantur iura domorum religiosarum, ubi vota solemnia nuncupantur, ubi ordines regulares a lege interdicti sunt. Plura quidem remedia ab aliquibus inventa ac proposita sunt, quibus huic malo consuleretur, media inita via, qua legi civili nihil derogetur, unaque circa ius proprietatis religiosis domibus nullum detrimentum inferatur. At vero experientia constat, nullum hactenus satis tutum effugium occurrisse: hinc S. Congregatio nullam unquam praestituit normam, qua adversus civiles leges institutorum religiosorum proprietas in tuto poneretur, ut videre est in Consult., cui titulus *Lugdunen. Super app. inst. et const. soror. a Iesu et Mar. 3. Septemb. 1847.* Ea consultatio egregium consultoris continet votum, ubi haec materia fuse docteque pertractatur a *pag. 15. et seq.*

332. Tractatores rerum sive moralium, sive canonicarum, ubi votorum argumentum pertractant, postquam de ipsorum natura disceptarunt, multa proferunt de ratione, qua eadem vel extingui, vel irrita fieri, vel commutari, vel dispensatione resolvi solent. Ad eosdem, quippe qui, ut plurimum, cuivis prae manu sunt, lectorem remittimus, ubi aliquod contingat, in quo super materia, quam versamus. eos consulere oporteat. Nonnulla tantum heic de cessatione, ac dispensatione votorum praetermittere nolumus.

333. Videt unusquisque per se, vota ad tempus emissa, tempore expirato, ita cessare, ut vovens omni obligatione solutus abeat. Si tamen agatur do votis perpetuis, vovens, casu dimissionis excluso, sine dispensationis venia ab instituto abire non potest. In constitutionibus, quae S. Congr. Ep. et Reg. identidem exhibitae sunt, ut Apostolica sanctione donarentur, non raro usuvenit, ut facultas dispensandi a votis superiorissae generali demandaretur. At vero S. C. iure meritoque id absurdi nunquam admittendum autumavit. Mulier enim quamquam potestatem in mulieres sibi subditas obtinere valeat, attamen incapax est iurisdictionis spiritualis, quae requiritur in eo, qui dispensationem impertiatur. In quo doctrinam ab interpretibus sacrorum canonum traditam afferre non inopportunum arbitramur, quos inter seligimus egregium doctorem Piringhium *Lib. III. tit. 31. de Reg. num. 9.* « Ubi tamen notandum, quod duplex potestas » considerari potest in praelato, qui religioni praeest, una gubernativa, et quasi dominativa, seu oeconomica et domestica, per quam » praelatus religiosis sibi subditis potest praecipere, et per poenas

» illos cogere, ad servandam disciplinam regularem, quae radicaliter » oritur ex eo, quod quis profiteatur in aliqua religione certam regu» lam, seque illi tradat cum promissione et obligatione obediendi » secundum illam, ut docet Suarez... Alia est iurisdictio spiritualis » proprie dicta, quae ad claves ecclesiae pertinet, et in potestate » ligandi ac solvendi, et ecclesiasticas censuras ferendi consistit. » Et haec potestas est distincta et separabilis a priore potestate, » ut patet in abbatissis, quae non sunt capaces iurisdictionis pro» priae dictae, et tamen potestatem gubernativam habent ratione tra» ditionis, et voti obedientiae a subditis ipsis sibi praestiti. »

334. Supervacaneum videtur admonere, ea, quae hic de monasteriis proprie religiosis traduntur, ob eamdem rationem institutis votorum simplicium mirifice convenire. Et sane; S. Congregatio hisce principiis innixa in constitutionibus sibi delatis correctiones in hanc sententiam peragi semper omnino censuit, atque praescripsit. Praesertim vero in *Bergomen. Super app. constit. filiar. a Sac. Corde Iesu 14. Mart. 1841.* in responsione *ad dub. 16.* §. 2. ita praecepit « In » formula votorum omittantur verba *ma solubili della superiora;* nam » superiorissa non solvit vota dimissarum sororum, sed vota ipsa » cessant ex praevia conditione, cum dimittitur a societate soror. » Quando enim constitutiones antistitae generali facultatem faciunt, ut iustis de causis aliquam sororem ab instituto dimittere possit, dimissio consideranda est veluti principale, quam votorum cessatio, veluti accessorium consequitur. Aliquando illud plane cautum extat in constitutionibus peculiarium istiusmodi institutorum, ut, quocunque demum casu vovens ab instituto recedat, eo ipso vota resoluta censeantur; sic in instituto *Schol. char. venet. die 25. Septemb. 1836.* a S. Cong. Ep. et Reg. approbatis praescriptum legitur « Vota... eo » usque obligare censetur, quousque Alumni... in congregatione per» manserint. Qui animo aut sponte discedunt, aut prudenti superio» rum arbitrio dimittuntur, eo ipso et sine ulla dispensatione prae» dictis votis exsolvuntur. »

335. Idipsum pariter accidere de novitiis religionum, in quibus solemnia vota nuncupantur pro eo triennio, quo iidem in simplicium votorum professione permanent, paulo ante vidimus in §. *De Reg. n. 142.*, allata declaratione S. C. *Sup. st. reg. diei 12. Iun. 1858.* §. 3.

336. Sed peculiariter id ipsum pluries a S. C. adoptatum fuisse constat ex opusc. *Super Meth. et cet.*: quamquam generalissae minime

permittitur, ut sorores dimittat sine interventu Apostolicae Sedis et ordinarii, ut in *Anim. ad const. sor. char. 10. Mart. 1860. art. 10. p. 10.*, item in *Animad. ad const. soror. S. Mariae a S. Ioseph 11. Iul. 1860. art. 9. p. 18.* in *Anim. ad const. soror. miser. Baiocen. 20. Feb. 1860. §. 8. p. 23.*, atque etiam, audito consilio suo generali, ut in *Anim. ad const. sor. mis. loc. cit.*

337. Si agatur de sororibus, quae perpetua vota emiserunt, sola infirmitatis causa per se non sufficere reputatur, ut aliqua soror ab instituto dimittatur; quippe haec dimissio contra charitatem esset. *Anim. ad const. soror. char. 10. Mart. 1860. Paderbonen. §. 10. p. 10.*

338. Iurisdictio spiritualis, quae mulieribus competere nequit, episcopis ob ipsius, quod sustinent, ministerii naturam inhaeret. Id autem nonnullis animadversionibus obnoxium est, quas hic diligenter evolvimus. Notum est, episcopos facultatem obtinere vota simplicia relaxandi, quae a suis dioecesanis emittuntur, veluti communiter docet omnium doctorum coetus. Attamen haec facultas vicario generali, licet ordinarii nomine veniat, iuxta communem doctorum sententiam minime attributa censetur; quam sententiam retinuit S. C. Ep. et Reg. in examine constitutionum instituti sive a S. Magdalena, sive a S. Anna nuncupati, quorum utrumque fundavit Marchionissa de Barolo, ut ex consultationibus ea occasione emis patribus distributa *pag. 12.* circa Inst. a S. Magdalena, et *pag. 34.* circa alteram a S. Anna nuncupatam luculenter apparet.

339. Iamvero inter vota simplicia quinque recensentur, quorum dispensationem Apostolica Sedes sibi reservavit, eaque sunt, votum servandae perpetuae castitatis, ingrediendae religionis, et trium peregrinationum ad sanctam urbem Ierusalem, ad sanctuarium S. Iacobi de Compostella, et ad almam urbem visendi causa SS. Limina Apostolorum Petri, et Pauli; vid. Bened. XIV. *Encycl. ad poenit. et conf.* pro Iubilaeo anni 1750. incipien. « *Inter praeteritos* » §. 42. quae habetur in eiusdem bullario post *Const. Convocatis 1. Decem. 1749.* Itaque, omisso sermone de ceteris quatuor quae ad rem non pertinent, si agatur de perpetuo castitatis voto, nihil dubii, quin vovens Apostolicam Sedem pro dispensatione adire omnino debeat: restant alia duo, scilicet obedientia et paupertatis vota.

340. Quae si Apostolicae Sedi reservata aliquis dicat ex eo pure ac simpliciter, quod perpetua sint, errare vehementer dici deberet: nam Bened. XIV. sententiam eorum, qui ita opinantur, errori locum

praebere declarat, nisi aliquid addatur. Quocirca inquisitioni aditus aperitur, an dicta vota perpetua summo Pontifici reservata dici debeant ex eo, quod in communitate seu instituto, quod sancta Sedes approbatione secundae speciei confirmaverit, publice a sororibus emissa fuerit?

341. Qua super re si in constitutionibus particularibus id conceptis verbis cautum fuerit, ut ab Apostolica Sede super votis dumtaxat dispensari debeat, nullum certo dubitationi locum reliquum esse quisque videt. Ita porro fit de presbyteris congregationis missionis ex const. Ben. XIV. « *Quo magis* » *18. Dec. 1742.* quorum dispensationem a nullo alio praeter quam ab ipso summo Pontifice concedi posse sancitur; quamvis ex dispositione eiusdem Apostolicae Sedis eidem congregationi elargitum est, ut superior generalis suos subditos a votis dispensare possit in actu dimissionis tantum, non secus ac aliis institutis indultum est, ex. gr. societati Iesu, in qua insuper eo ipso, quo quis dimittitur, emissa vota omnino cessant. Hodiernis temporibus in approbatione constitutionum cuiuslibet instituti iuxta communem receptam disciplinam solet a S. C. Ep. et Regul. apponi clausula, ut vota quae in istis votorum simplicium institutis eduntur, a sola Sede Apostolica dispensari possint, ut in *Anim. ad const. fil. Mar. 9. Maii 1860. §. 16. p. 15., Bellicien. ad const. sor. a S. Ioseph 9. Iun. 1860. Camberien. §. 15. n. 17.* et alibi etiam, quemadmodum videre est in saepius memorato opusculo, cui titulus *Meth. ad usum, et cet.* Neque immerito; nam perpendendum est, quod summopere interest sanctae Sedi statum cuiusque instituti agnoscere, quod ipsa assequi facile potest ex alumnorum supplicationibus, qui dispensationem super emissis votis petunt: insuper quod hae dispensationes difficiliores efficiuntur, et nexus inter huiusmodi instituta et Apostolicam Sedem stabilius confirmatur. Imo aliquando nonnulla instituta non defuisse novimus, quae hisce nimirum de causis sponte sua ab Apostolica Sede peculiariter deprecata sunt, ut eadem hanc ipsam reservationem in constitutionibus comprobandis sibi disertis verbis adiudicaret.

342. Eadem reservatio constituta est penes sorores a S. C. Ies. et Mar., vulgo *Dame del S. Cuore;* idem apud sorores char. ord. Teutonici. aliaque instituta, quae enumerare longum esset. Quod si in constitutionibus expressis verbis disponendi facultas episcopis attributa legatur, tum ad S. Sedem necessario recurrendum non esse

videretur, quamvis enim veluti certum stabiliretur, vota, de quibus agimus, ab Apostolica Sede tantum posse relaxari, posita tamen conditione, quod constitutiones ab eadem recognitae, approbataeque fuerint, inferendum videtur tacite hanc Pontificiam reservationem in ipso approbationis actu episcopis fuisse sublatam.

343. Quid tamen, si nullum omnino verbum hac de re in constitutionibus fiat? Circa huiusmodi quaestionem docet Monac. *Form. Leg. tit. 16. form. 3. n. 14.* « *At si votum rei particularis, puta perseverantiae in aliqua congregatione, seu collegio, esset publicum et acceptatum cum promissione iurata, tunc vovens absque dispensatione Apostolica non posset transire ad religionem; quia votum obligat Deo, iuramentum autem homini, cui per professionem ius quaesitum fuit, et sic non debet, nec sine gravi causa per plenitudinem potestatis relaxari.* » In confirmationem auctoritatem affert Navarri, Piringhii, et aliorum.

334. Quod vero magis interest, s. Poenitentiariae responsum, itemque S. C. Conc. declarationem in medium profert. In primo de aliquibus convictribus Infantis Iesu agebatur, quae ope s. Poenitentiariae dispensationem a votis in dicto instituto emissis impetraverant. Postmodo instituti eiusdem moderatores instabant, ut dispensationes impetratae irritae declararentur ex eo, quod eorum consensus deerat, et ut declararetur, *quod in posterum sine eorum consensu ne concederentur dispensationes.* S. Poenitentiaria rescripsit « *esse habendum rationem faturorum, idest nec ab ipsa S. Poenitentieria, nec a poenitentiariis basilicarum a praefatis votis et sacramento liberandas fore, quae dicta vota cum iuramento emiserunt, et in futurum emiserint, nisi auditis, consultis, et consentientibus convictricibus, et deputatis una cum emo protectore, et quoad Mariam N., aliasque tunc egressas e dicta congregatione supposita earum bona fide, et tacito consensu ipsius congregationis, quae per spatium tanti temporis non reclamavit, in eadem bona fide relinquendas.* » *Datum Romae in S. Poen. die 13. Dec. 1704.*

345. Declaratio S. C. Conc., quam secundo loco innuimus, circa patres a doctrina christiana versabatur; porro quaerebatur « Monac. *loc. cit. num. 17. An ipsis liceret dictam congregationem deserere sine dispensatione Apostolica, causa pluries proposita, tandem sub die 28. Ianuarii 1701. S. Congr. Conc. respondit, quoad iam egressos non esse molestandos, et consulant conscientiis suis; quoad commorantes de praesenti, qui votum emiserunt, indigere dispensatione; quoad noviter in-*

gressuros, serventur constitutiones an. 1605. circa propositum perpetuo perseverandi.

346. Zambonius *V. Regularis art. 8. tom. V. pag. 250.* hanc ipsam causam per extensum affert, veluti sequitur. Cum simplici perseverantiae proposito, certisque regulis, et constitutionibus instituta fuit in Urbe saecularis congregatio clericorum doctrinae christianae, iuxta quas liberum et arbitrarium est profitentibus perseverantiae votum emittere, ac liber et arbitrarius est recessus professorum. Novem ex 56. patribus in unum congregati ediderunt decretum, votum perseverantiae debere esse Summo Pontifici reservatum, ac id confirmavit alia congregatio 14. Patrum ex 68. de familia, necnon obtinuerunt hi breve Gregorii XV. Pont. Max. confirmatorium, quo nempe prohibitus fuit in posterum exitus a congregatione, nisi praevia Apostolica dispensatione. Verum breve praedictum demandatum nunquam executioni fuit, ac libere egressi sunt, nulla obtenta dispensatione.

347. Tunc superiores, aliis patribus inauditis reportarunt breve Summi Pontificis Urbani VII. anno 1627., quo Papa demandavit, ut reputentur (sic) egressos fugitivos, et consignandos superioribus, ac puniendos esse. Ac desuper anno 1699. *die 13. Augusti* decretum prodiit *« non licere amplius egredi a congregatione post emissum votum perseverantiae, nisi in casibus expressis in brevi Summi Pontificis. »* Hoc breve reliqui patres esse obreptitium conquesti sunt. Quapropter S. C. *die 12. Dec. 1699.* sancivit, breve Gregorii XV. Pont. Max. non esse exequendum, et audito capitulo, seu congregatione generali providebitur. Hinc patres capitulariter congregati convenerunt, egressos non esse molestandos, professos non esse adstringendos ad perpetuam permanentiam, ac ingressuris imponere legem perpetuae permanentiae abrogando contrariam observantiam. Deinde S. Congr. consulta firmavit quoad iam egressos non esse molestandos, et consulant conscientiis suis: quoad commorantes de praesenti, qui votum emiserunt, indigere dispensatione: quo vero ad noviter ingressuros, serventur constitutiones anni 1004. circa propositum perpetuae perseverantiae. *Romana Vot. persev. 29. Ian. 1701.*

348. At nonnullis patribus nunquam aequiescentibus, quod utile sit votum perseverantiae (sic). Postularunt hi, ut tandem constabiliatur, si utile erit, votum perseverantiae ad conservandam congregationem, S. Cong. respondit, ut exquiratur votum capituli generalis *4. Aug. 1711.* Et coacto capitulo, instantia approbata fuit 23. suf-

fragiis, unico tantum contrario, et S. C. affirmativum iuxta modum dedit responsum *7. Dec. 1715.* nempe « *S. C. respondit affirmative pro ingressuris tantum, proindeque censuit, si SSmo D. N. placuerit, dispensationem super dicto voto perseverantiae Sanctitatis Suae ac Sum. Rom. Pontifici dumtaxat per suas literas Apostolicas in forma brevis reservari posse, et cum clausula, quod, quatenus egrediantur sine dispensatione, ab exercitio ss. ordinum suspensi remanere debeant.* » *Lib. 65. decret. fol. 483.*

349. Itaque Monacellus duabus hisce auctoritatibus motus suadet, ut, potius quam vota proprie dicta, propositum in instituto permanendi emittatur. In hunc proinde sensum subiicit, a S. Cong. Concil. *die 1. Mart. 1704.* praescriptum fuisse virginibus cuiusdam conservatorii Neapolis, ubi tria consueta vota solvebantur, adeoque hanc votorum formulam eaedem abrogaverunt.

350. A S. Cong. Ep. et Reg. eamdem disciplinam teneri aperte colligitur ex literis *16. Iunii 1772.* vicario capitulari Ferrarien. perscriptis, itemque ex rescripto dato Episcopo *Nanneten. 17. Febr. 1710.* et literis episcopo *Recineten. 20. Mart. 1732.* Neque secus hodie apud eamdem S. C. ex instituto obtinet: Nam in opusc. *Method. et cet.* anim. ad *const. sor. famul. paup. Marianopol. 25. Apr. 1860. §. 8. p. 12.* edicebatur. « *Vota perpetua in huiusmodi congreg. emittenda a Romano Pontifice dumtaxat dispensantur.* » Et in anim. ad constit. *Soror. a praesentat. Albien: 23. Iulii 1860. §. 11. pag. 19. l. c.* legitur « *Firma remanere debet in constitutionibus dispositio, qua votorum perpetuorum dispensatio reservata legitur S. Sedi.* »

351. Hisce illud maximi momenti additur, quod Ben. XIV. in constitutione « *Convocatis* » *VII. kal. Nov. 1749.* poenitentiariis directa, ubi amplissimas iisdem facultates concedit, vetat commutare vota tertio praeiudicium inferentia §. 52. « denique, quoad vota, noverint » sibi abstinendum ab eorum commutatione, in quibus agitur de » praeiudicio tertii. Quare in eo, quod pertinet ad vota quamvis sim- » plicia, seu perseverantiae, seu alia emitti solita in aliqua congre- » gatione vel communitate, et in vota obligatoria a tertio acceptata, » non se ingerant. » Iamvero si huiusmodi potestas s. Poenitentiariae minime inhaeret, multo minus episcopis inesse dicenda est.

352. Denique in confirmationem afferri potest declaratio Sacra Congr. Episc. et Regul. anni 1840., quam exponendam suscipimus. Moniales SSmi Redemptoris in quadam ditione anno 1835. a Summo

Pontifice obtinuerant « *ut licet vota simplicia emittere cogantur* (nempe a potestate laica) *moniales, de quibus in precibus, gaudeant tamen » indulgentiis ac privilegiis ab Apostolica Sede concessis monialibus » solemnem professionem emittentibus in ordine SSmi Redemptoris, » salvo semper iure ordinarii.* »

353. Itaque p. vicarius generalis SSmi Redemptoris a S. Congregatione, praeter alia, expostulavit « *Ut sibi benigne dare velit facultatem dispensandi in votis, si necessitas esset ad securitatem conscientiae, et facultatem suscipiendi vota in articulo mortis.* » Nam ceteroquin laica potestas nonnisi vota simplicia easdem profiteri sinebat. Insuper in ea regione ea obtinuerat opinio, quod episcopis eadem vota dispensandi facultas inesset. Sed enimvero perpendebatur in iure, votum seu iuramentum permanendi in aliqua congregatione iuxta doctrinam Syri aliosque doctores ita Apostolicae Sedi reservatum esse, ut ab ea dumtaxat dispensatio concedi queat. Afferebantur exempla monialium Galliae et Belgii, quibus Apostolica Sedes dispensationem circa votum paupertatis elargita fuerat.

354. Qua de re in plenis comitiis *diei 20. Sept. 1840.* dubium popositum fuit « *An et quomodo respondendum sit circa primum precum » articulum vicarii generalis SSmi Redemptoris in ditione n. n.?* » (qui articulus ille erat, quem superius ipsis verbis exscripsimus) Emi patres rescripserunt « *Affirmative iuxta modum, nempe relate ad vota dentur facultates nuntio Apost. ad quinquennium cum solitis clausulis, ut in casibus particularibus, legitima concurrente causa, dispensare possit, commissa executione vicario generali, et ad mentem, mens est, ut r. p. d. nuncius pro sua prudentia, data opportunitate, qualis profecto foret circumstantia novi monasterii erigendi in loco n. n., significet episcopis* (dictae ditionis) *talium dispensationum abnormitatem, utpote quae S. Sedi reservatae sunt. Quo vero ad professionem in articulo mortis, affirmative ad formam constit. S. Pii V.* »

354. Haud inopportune hic adnotandum est, quod, si de Galliis agatur, discrimen poni debeat inter sacras virgines, quae antiquis monasteriis ante gallicam perturbationem extantibus adscriptae sunt, atque eas, quae institutis nomen dederunt posthac de novo erectis, ac tam mirifice cum ubique, tum illic nominatim propagatis, veluti superius enarravimus.

Iamvero ad unas quod attinet, quamvis in vim suae institutionis solemnia vota profiteri deberent, prout fit in aliis regionibus, nihi-

lominus Apostolica Sedes, rebus sic stantibus, eorum vota simplicia tantum esse pluries declaravit; atque insuper edixit, ordinarium, data ratione sufficienti, posse dispensare super votis in illis monasteriis emissis, voto perpetuae castitatis remanente. Quocirca ea, quae hactenus diximus, ad sacras virgines novellis hisce institutis addictas solummodo redigi unusquisque videt. In quo insuper notandum est, quod super voto simplici perpetuae castitatis non conceditur a S. C. absoluta dispensatio, sed dumtaxat commutatio cum dispensatione mixta, ea praesertim conditione quod si mulier viro suo supervixerit, alias amplius minime inire possit absque nova S. Sedis commutatione.

Art. 4.

De suprema antistita, eiusque consilio, necnon de aliis antistitis inferioribus.

Summarium.

355. Supremae antistitae constitutio in institutis simpliciter voventibus nonnisi multa adhibita maturitate a S. Congr. Ep. et Reg. adoptata est.

356. Quibus rationibus praecipue innixa S. C. assensa est?

357. Nulla difficultas oritur, cum institutum in una domo consistit.

Aliter si propagatum fuerit in plures dioeceses.

358. Periculum enim est, ne iurisdictio episcopi ex supremae antistitae potestate laedatur:

Unde dissidia possunt oriri;

Veluti reapse orta sunt in *Andegaven.*, et in *Monacen. Frisingen.*

359. Rationes, quae militant pro admissione unius supremae antistitae, et quae contra?

360. Sed praevaluere rationes pro admissione.

361. Qua ratione incommodis ex una suprema antistita profectis consulatur?

362. S. Congreg. non amplius haesitat in huiusmodi supremis antistitis admittendis.

363. Quando institutum in duo regna propagatur, facile enascitur desiderium obtinendi unam generalissam pro quolibet regno.

364. Difficultates contra huiusmodi separationem;

365. Quae tamen facile evitari queunt.

366. 367. Itaque S. Cong. separationem cum diversa generalissa adoptare non dubitavit.

368. Quid tamen ante praecavendum censuerit?

369. 370. Quaeritur, an conducentius sit perpetuum, vel temporaneum generalissae officium?

Rationes pro perpetuitate, et rationes contra.

371. Laudatur c. m. card. Recanati.

372. De triplici methodo peragendi electionem generalissae.

373. Speciales constitutiones de suprema antistita, et adsistentium consilio pro instituto vulgo delle *canossiane* per extensum ex. gr. referuntur.

374. Superiorissa septennio durat.

Peculiaria quaedam de officio superiorissae ex diversis institutis. Vide notam.

375. Consilium quatuor adsistentibus coalescit.

376. Superiorissae habent sororem unam secretariam, et aliam cancellariam.

377. Sororis cancellariae munus, quale fit?

378. Superiorissa in arduis negotiis adsistentium consilium convocat.

Peculiaria quaedam ex aliis institutis. Vide notam.

379. Quibus in casibus speciatim adsistentes voto deliberativo gaudeant?

Quibus etiam gaudeant adsistentes aliorum institutorum? Videsis subiectam notam.

380. 381. De antistitae potestate visitandi domos.

382. ad 386. Quid visitandae, quid visitatrix servare debeat ante visitationem, eaque durante?

387. Quae decreta facere debeat visitatrix?

Peculiaria quaedam de aliquibus institutis. Vide notam.

388. Voto episcopi visitatrix obsequi curet, si alicuius sororis translationem petat.

389. Translationes sororum sine gravi causa non fiant, et significentur episcopo locali.

390. Generalissa, audito consilio, nominat superiorissas locales, ubi ob parvum numerum electio fieri non potest.

Superiorissae locales electae a generalissa confirmantur.

De superiorissis localibus aliorum institutorum. Vide notam.

391. Generalissa aliquando superiorissarum localium potestatem prorogat.

392. Supellectilem domesticam, vitaeque usum a constitutionibus praescriptum quando, et quomodo eadem immutare possit?

393. Quid pro novis domibus fundandis servare debeat?

394. Locali episcopo non subiicitur, sed obedit card. protectori.

395. Generalissae munus incompatibile est cum superiorissa locali.

396. Praeterquam in domo, ubi eadem residet.

397. Superiorissae locales generalissam consulant, et edoceant de statu domus sibi subiectae.

398. Quaelibet domus generalissae certam pensionem solvat.

399. Quomodo electio generalissae et adsistentium peragi debeat?

400. Electio fiat per schedulas.

401. Protector eligibilium notam proponere poterit.

De ratione electionis peragendae in aliis institutis. Vide notam.

402. 403. Generalissa 40. annos aetatis, 10. professionis habeat, et adsistentes 30. aetatis, 8. professionis habeant, data protectori facultate dispensandi.

404. Quae activa voce gaudeant?

405. Generalissa de expiratione sui officii praemoneat protectorem.

406. Protector generalissam noviter electam de electione certiorem faciat.

407. Generalissa singulis domibus suam electionem significet;

408. Itemque episcopis, ubi adsunt domus.

409. Quid si generalissa moriatur?

410. Quid si moriatur aliqua ex adsistentibus?

411. S. C. non concedit superiorissas provinciales;

412. Bene vero vicarias provinciales,

413. Vel dioecesanas.

414. Quaedam adsunt instituta mixtae naturae:

415. Quorum exempla adducuntur.

416. In his tantummodo superiorem generalem Sac. Congr. tribuere solet.

355. Pia haec, de quibus agimus, instituta ex maxima parte huiusmodi naturae sunt, ut ad religiosas domos non modo in iisdem provinciis et regnis, sed et in exteris, dissitisque regionibus propa-

gaudeas feliciter tendant. Cumque identidem compluribus institutis tam faustum divinae miseratione incrementum contigisset, inde factum est, ut de generali ac suprema antistita cogitaretur, cuius nutu et auctoritate singulae domus, veluti membra unius corporis ab uno capite motum ac moderamen accipiant. Cum tamen primum hoc fere ineunte saeculo apud S. C. Ep. et Regul. de huiusmodi institutorum approbatione frequentius agi coeptum fuit, et peculiariter in consultationem quaestio vocata est, an supremam hanc universi instituti moderatricem, et praesidem expediret iostituere, cunctari et haerere diutius emi patres, nec nisi perlonga adhibita experientia, prudentique maturitate aliquod capere consilium visi sunt.

§. 356. Aliquam boni exitus spem profecto suppeditabant supremi regularium moderatores, qui non sine maxima utilitate in omnibus ordinibus singulas, quibus coalescunt, religiosas domos uno sub imperio regunt atque administrant. At vero non leve discrimen existebat ex eo, quod feminae incapaces omnino sunt illius spiritualis iurisdictionis, quam praesules regulares rite possent exercere, et reapso quidem exercent. Haec difficultas tamen haud difficili negotio superabatur, cum animadverteretur, facultatem in iurisdictione spirituali sitam distingui prorsus a potestate in mera dominatione et imperio posita, qua membrum unumquodvis, ut unum morale corpus existat, suo capiti subditum est, eique parere compellitur, prout paulo superius ex auctoritate interpretum ss. cc. constituimus. Quae porro distinctio in *Cap. 12. Dilecta De mai. et ob.* fundamentum locupletissimum habere compertum est. Cum enim abbatissa de Bubrigen., canonicos et clericos sibi subiectos ob quamdam culpam officio et beneficio suspendisset, eaque suspensio ob eius incapacitatem ferendi censuras contemneretur, et apud Pontificem Honorium III. uti nulla traduceretur, idem Pontifex tantummodo respondit, canonicos et clericos abbatissae obedientiam et obsequium impendere teneri, eiusque mandata observare; itaque Summus Pontifex abbati S. Michaelis commisit, ut in reos ecclesiastica censura animadverteret, si abbatissae obtemperare detrectassent.

In confirmationem accedebat exemplum superiorissae ordinis Fontebraldensis, quae, teste Bened. XIV. const. « *Quamvis iusto* » §. 17., amplam quamdam iurisdictionem in subditas exercebat, et ab ordinaria episcopi auctoritate erat exempta: item aderat exemplum abbatissae Burgensis in Hispania, quae, eodem referente Pontifice

loc. cit., capitulum generale in ipsa civitate Burgensi singulis annis celebrare solita erat, et in plura monasteria Castellae et Legionis suam iurisdictionem explicabat.

357. Si religiosae instituti domus extra limites unius dioecesis dissitae non sint, nulla difficultas ac nullum impedimentum ex generalissae potestate inferetur iurisdictioni episcopi, qui pro omnimoda auctoritate, quam retinet super omnibus instituti eiusdem domibus, libere iura sua episcopalia etiam super generalissae personam poterit exercere. Si tamen secus se res habeat, idest, si religiosae domus extra dioecesim propagatae sint, adeoque non uni tantum pareant episcopo, maximum periculum subest, ne multis ac magnis incommodis aditus in iurisdictione episcopali explicanda aperiatur. In hoc rerum statu non sine magna ponderatione apud S. C. Ep. et Reg. controversia disceptabatur, an, posthabita etiam difficultate, quod mulier iurisdictionis incapax sit, expediret necne superiorissam generalem constituere. Utque magis certum iudicium, ac tuta definitio emergeret, altior ac penitior inquisitio in genere ponebatur, an satius esset, singulas domus in unum corpus redigere atque coniungere, aut potius unam domum ab altera seiunctam considerare (prout accidit de monasteriis votorum solemnium) aut saltem tot ex iis domibus corpora constare, quot sunt dioeceses, in quibus religiosae domus reperiuntur. Contra primam partem, in qua pro corporis unitate pugnatur, haec, quae sequuntur, momenta rationum occurrunt.

358. — 1. Generale totius instituti regimen uni personae concreditum exerceri non potest, quin episcoporum localium auctoritati aliquod vulnus inferatur: hinc certamina, lites, et pacis perturbatio. Hunc metum solidis e causis exoriri confirmant plurimae controversiae, quae inter generalissas et episcopos locorum non raro apud S. C. agitatae sunt. Ita profecto contigit, ut aliqua afferam exempla, in instituto a Bono Pastore nuncupato, ceu patet ex *Andegaven. Inst. fil. B. M. V. a Bono Pastore 28. Febr. 1845.*; item inter generalissam instituti pauperum sororum N. D. et archiepiscopum Monacensem, ut ex *Monacen. Frisingen.* in conventu particulari *diei 11. Decembr. anni 1853.* et *5. Iunii 1859.*, ac tandem inter generalissam instituti nuncupati *piccole suore de' poveri* inter Parisiensem archiepiscopum, et illius instituti superiorem, qui utpote instituti fundator, generalissae potestatem ab eo in constitutionibus praestitutam enixe

tuebatur, veluti constat ex *Rhedonen. 16. Iun. 1854.* 2. Generalissa auctoritati illius episcopi subiicietur, in cuius dioecesi sedem habet, aut non; si primum, illud facillime usuvenit, ut episcopus idem in religiosas domus alienarum dioecesum sese immisceat, quod cum sacrorum canonum sanctionibus adversatur, tum episcoporum localium potestati libere exercendae impedimentum ponit, adeoque amplior et latior patescit via dissidiis, quae modo indigitavimus. Si alterum, videlicet, si ab episcopi auctoritate eximetur, tum alterius generis incommoda metuenda sunt. Aut enim suis ipsa nisa consiliis nullius dicto audientem se praebet, et, hoc posito, ob naturalem sexus feminei levitatem vanitatemque periculum est, ne ab omni vento non sine ingenti totius communitatis damno circumferatur: si alterius consilio sese duci ipsa patiatur, non raro fieri poterit, ut aliquis eiusdem imbecillitate ad communem perniciem abutatur. Deinde siquid forte generalissa peccaverit (peccare siquidam absque ope divina humanum est), et in eam animadvertendum sit, non erit superior, qui de eiusdem peccato iudicet, iustamque exigat poenam. 3. Tandem permulta, eademque gravissima manabunt incommoda ex actu electionis ipsius generalissae, quando eidem locus fiet; cum enim eadem non sine consensu sororum perfici nequeat; necesse erit, ut, quoties eadem eligenda sit, sorores longo plerumque itineri sese accingant non sine maximo sumptu, non sine periculis omnigenis, non sine detrimento inevitabili peculiarium domorum, quae sine sororibus remanebunt. Huiusmodi itinerum pericula existent itidem, quotiescumque sorores de una ad aliam domum transferantur.

359. Pro unitate corporis constituenda hae militant rationes. 1. Quaevis congregatio, quae de sui natura eo tendit, ut undequaque diffundatur, necessitatem secum fert, ut quoddam veluti caput contrastabilitum habeat, cuius nutu singula membra moveri, ordinarique valeant. 2. Si forte in aliqua domo disciplinae robur enervetur, difficillime instaurari ac refici poterit. Episcopi enim tot tantisque episcopalis ministerii curis districti neque tempus, neque idoneïtatem specialibus domorum malis medendis praescferre fortasse valent. At, posita unitate, generalissa facile disciplinae relaxationi obicem opponet, et siqua soror sanctitatem suae professionis paullum oblita fuerit, principiis obstans tempestivam praebebit medicinam, idque facile assequetur, praesertim si de una ad aliam domum sororem nutantem transtulerit. 3. In magno sororum numero saepissime accidit, ut

sorores uni alterique ministerio suopte ingenio magis aptae ac compositae abundent in una domo, atque in altera deficiant, et sic viceversa. At posita unitate corporis, generalissa sine damno unius domus, et cum alterius lucro conferet uni, quod alteri deest; itaque omnium partium necessitati salubriter providebit. 4. Tandem experientia, vitae magistra, docuit, in iis institutis, quibus huiusmodi supremae antistitae ministerium invectum est, rectissimo ordine, magnaque cum utilitate cuncta procedere: facile quapropter ex iis normam sumere licebit, ut quod probum, rectum, ac salubriter experimento compertum est, plenis ulnis excipiatur; quod vero incommodum, perniciosum, et inutile perspectum fuerit, resecetur, et abiiciatur.

360. Libratis utrimque rationibus, iudicatum est, maiorem incommodorum copiam exurgere, si domorum separatio ponatur, quam si earumdem coniunctioni locus fiat; et ceteroquin incommodis, quae ex unitate profluunt, facile ac paratum erat remedium. Namque S. C. Ep. et Reg. inhaerendo vestigiis Ben. XIV. const. « *Quamvis iusto* » §. *17. in fin.* superiorissarum facultates ad res parvi momenti coercuit: insuper constituit, nullam quamtumvis parvam facultatem ab iis exerceri debere sine subsequa ordinaria auctoritate illorum praesulum, in quorum dioecesibus existunt instituti domus. Omnes enim, et singulae, ut dictum est, ordinariae eorumdem praesulum iurisdictioni immediate subiectae sunt. Quae vero speciatim facultates eaedem sint, habetur ex *d. const. a* §. *16. ad* §. *24.* Vid. *P. II. n. 41.*

361. Siquid vero supersit, quod superiorissae iudicio ita reservatum sit, ut episcopis nulla in eo pars relinquatur, et relinqui possit; insuper si forte, quod absit, in eam animadvertere contingat, consultissime provisum est per cardinalem protectorem, qui istiusmodi institutis ex summi Pontificis benignitate dari consuescit; de quo separato articulo erit dicendi locus. Quoniam vero cardinalis protector penes eam coram adesse nequit, ut eiusdem auctoritati, statim ac opus sit, moderamen iniiciat, salubri consilio in more positum est, ut eidem adsciscatur quarumdam sororum consilium, quae votum consultivum, et in certis casibus etiam deliberativum obtineant. De qua re item paulo inferius in hoc ipso articulo loquendum erit. Hisce igitur fulcita praesidiis, hisque limitibus circumclusa moderatrix generalis sine perturbationis ullius periculo instituti gubernaculum rectissime geret, eiusque statui prosperitatem et incrementum in dies magis ac magis acquiret.

362. Quae cum ita sint S. Congregatio non amplius anceps haesitavit, ut superiorissarum institutionem sua sanctione confirmaret; et sane in *Veronen. et Venet. An expediat const. sup. gen. 24. Mart. 1848.* cum institutum filiarum charitatis a Marchionissa De Canossa *canossiane* nuncup. maximum, Deo benedicente, incrementum accepisset, adeoque a S. C. suppliciter exquireretur: « An et » quomodo generalis superiorissa fil. char. concedenda sit » S. C. dicta die respondit. « Affirmative iuxta votum consultoris. » Cumque ob insecutas calamitates publicas hoc decretum executioni demandatum non fuisset, ac posthac anno 1855. sororibus singularum domorum in diversa abeuntibus, penes ipsam S. C. exquireretur: « An et quomodo exequendum sit decretum huiusce S. Congr. diei 8. » Iun. (editum iuxta resol. *diei 24. Mart.*) in ea parte, quae ad » generalissam attinet in casu?» S. C. 14. Decemb. 1855. respondit » Dilata, et ad mentem, et mens est, ut eñus protector pro sua » prudentia sorores audiendas curet de convenientia et utilitate » creandi generalem superiorissam in earum instituto ad formam » appendicis constitutionibus adiunctae. » (Huiusmodi causa non amplius proposita adhuc iterum fuit in plenario auditorio: nec quoad sciam, ulterius aliquod temperamentum extra generalia comitia captum fuit.) Nec satis est; si quando ab episcopis iniustas in hanc rem querelas accepit, nullimode facilem praebuit aurem, ut in *Andegaven. inst. fil. B. M. V. de Bon. Past. 28. Februar. 1845.* in qua proposito primo dubio « An institutio generalatus in congregatione Boni » Pastoris annullanda sit » S. Congr. respondit « Negative. » Recentiori tempore S. Congr. non amplius difficilem sese praebuit, in superiorissis generalibus admittendis; et in approbandis constitutionibus istiusmodi institutorum pro constanti regula illud receptum habuit, ut nunquam sineret, ne ampla nimis et absoluta Supremae Antistitae auctoritas relinqueretur, ita ut generale consilium certi numeri Sororum adhibere teneretur, quod passim videre est in opusculo *Super methodo* etc.

363. Haud raro accidit, ut alicuius instituti domus extra regnum, in quo exortum est, apud exteras gentes diffundatur, et incrementum obtineat: ex quo ob impedimenta, quae quandoque civiles leges apponant, vel ob morum et ingeniorum diversitatem generalissa illius regni vel difficile nimis, vel omnino nequeat suam iurisdictionem in religiosas externae gentis domos exerere; utriusque

rei exemplum adiicio. Et primo quidem, veluti nemo ignorat, antequam pientissimus Imperator Franciscus Iosephus II. Austriacus celebratissimam cum Apostolica Sede conventionem iniret, instituta Imperii a moderatoribus exterarum nationum pendere prohibebantur. Secundo Gallicae nationis ingenium et mores in aliquibus plurimum ab ingenio et moribus Italorum differunt, itemque a natura Anglorum et habitibus discriminantur. Hisce in casibus ad controversias, quas, non semel excitatas fuisse, experientia constat, de medio tollendas, unaque ad rationem ineundam, qua huic necessitati recte stabiliterque consultum foret, S. Congregationi supplices preces oblatae sunt, ut altera generalissa crearetur, quae omnibus exterae huiusce gentis domibus praeesset.

364. Huiusmodi precibus excipiendis id obstare videbatur, quod abnorme sit, ac praeterea periculosum uni, eidemque corpori duo capita praeficere. Hinc ecclesiastica disciplina a duplicata huiusmodi auctoritate in quibusvis hierarchiae gradibus prorsus abhorret, ac peculiariter, si agatur de ordinibus regularibus. Exemplo sint fratres a S. Francisco, sive minores reformati, sive observantes, qui licet uni ab alteris distincti sint, uno tamen, communique administro generali uti consuescunt. Ultimis hisce temporibus fratres scholarum christianarum, qui in ditione pontificia sunt, a fratribus, qui in Galliis extant, separati fuerunt; fratribus autem ditionis Pontificiae alter generalis denegatus est, sed tantummodo permissum, ut a generali in Gallia commorante seligeretur vicarius generalis, cui ab ipso eaedem facultates delegarentur, quae statutae leguntur in decreto S. C. *diei 13. Nov. 1855.* Idem actum est circa sodales a SS̃mo Redemptore, quos instituit D. Alphonsus de Ligorio: cum enim sodales transalpini a cisalpinis seiuncti fuissent, insimul sancitum est, ut a rectore generalis vicarius eligeretur, et aliquibus facultatibus instrueretur, ab eoque in pluribus rebus dependeret, ut ex decr. S. Congr. *diei 2. Iul. 1841.* Item in animadv. ad constit. *pauper. soror. Monacen. et Frisingen. 1858. §. 5. in fin. pag. 8. cit. Opusc. super method.* edicebatur quod, « *Vicariatus transmarinus proprie dictus unitatem institutis ferire, ac progressu temporis divisionem eiusdem instituti possit in discrimen adducere.* »

365. Contra perpendi potest, omnem absurditatem, et periculum procul esse, si altera generalissa instituatur, quando domus, quae uni obtemperant, seiunctae ac distinctae sint a domibus alteri

obnoxiis. Exemplum duplicis huiusmodi superiorissae in uno, eodemque instituto praebet Ben. XIV. in const. « *Quamvis iusto* » qui apud virgines Anglicanas duas extitisse superiorissas testatur, una quae, in civitate Bavarica Monasteriensi, altera, quae in civitate Austriaca S. Hyppoliti sedem habebat. Aliud idem Pontifex affert exemplum in ipsa ditione Pontificia, ubi magistrarum piarum institutum a c. m. Barbadico episcopo Montisfalisci fundatum efflorescit: in quo ad quasdam controversias, quae in duas partes exortae erant, extinguendas, salubriter statutum est, ut utraque pars propriam sibi generalissam eligeret, cui obedientiam praestaret: quae duae superiorissae, dum unum, idemque opus urgent, nullam pernicem, ac detrimentum congregationi pariunt.

366. Itaque S. Congr. secundae huic parti adhaerens, cum domus instituti nuncupati filiae charitatis ab urbe Vesuntina ortum ducentes, in Italiam propagatae fuissent, ubi mirifice excreverunt, cumque domus Italicae (in Austriaco imperio comprehensae) a S. C. expostulassent, ut sibi daretur facultas generalem superiorissam creandi ab ea, quae in Galliis erat, distinctam, quandoquidem Austriaci Imperii leges impedimento erant, ne eius mandatis facile parere possent, *die 15. Ianuar. 1855. in Brixien. Sup. facult. crean. sup. gener.* dubium propositum est. « An et quomodo oratricibus facultas im» pertienda sit creandi superiorissam generalem ad normam sup» plicis libelli? « S. C. rescripsit » Affirmative ad normam constitu» tionum pro Sororibus Vesuntinis, salva iurisdictione respectivorum » ordinariorum iuxta const. S. M. Ben. XIV. *Quamvis iusto.* »

367. Cuius causae cum inciderit mentio, monere non omittimus ea, quae modo disseruimus, ex maxima parte nos excepisse ex Consultatione emis patribus distributa, quam pro eo, quo in S. C. fungimur, munere non sine aliquo labore elucubrare debuimus.

368. Animadvertendum est, S. C. in hisce casibus summam prudentia uti solere, et nullam innovationem approbare, nisi prius et sorores unius cuiusque domus capitulariter auditae sint, et episcopi locales de sua sententia fuerint rogati: id porro praestitum est in memorata *Brixien*, itemque in *Lugdunen.* et *Taurinen. Sup. cong. sor. a S. Ioseph. nunc. 13. Iun. 1845.*, in qua petitum fuerat, ut sorores domorum Italicarum a Galliis seiungerentur, itemque a generalissae Galliarum auctoritate subtraherentur: cui petitioni annuit S. Congr. Quamvis autem talis sit S. Cong. disciplina, nihilominus

vero eae nonnunquam in aliquo particulari casu circumstantiae intercedunt, quae à generali regula ob commune alicuius instituti bonum deflectere suadeant: quod enimvero accidit in eadem *Taurinen.* de qua modo mentionem fecimus. Cum enim quaereretur, an superiorissam generalem pro omnibus Italiae domibus eligere liceret, seu potius tot generalissas, quot erant dioeceses, ubi domus religiosae reperiebantur; S. C., quoniam deprehenderat, non modo omnes fere domos sententiam uni supremae generalissae adversam edidisse, sed et episcopos aut omnino obsistere, aut circa modum dissentiri; in unaquaque dioecesi superiorissam constituendam censuit, quae singulis eiusdem dioeceseos domibus praeficeretur.

369. Eliminatis quibusque difficultatibus, quae contra supremae moderatricis constitutionem opponebantur, altera quaestio subsequebatur, an conducibilius sit, eidem generalisae perpetuum imperium, nempe quoad vixerit, seu potius temporaneum per quinque, per sex, aut plures annos attribuere. Pro perpetuitate militat argumentum ab episcopali ministerio deductum, aliisque ecclesiasticis officiis, quae ex disciplina Ecclesiae toto vitae tempore perdurant. Insuper nonnemo videt, hominem supremi sarcina regiminis oneratum, qui ad maiorem sui ordinis utilitatem recta salubriaque consilia inire velit, et ad maturitatem quodammodo perducere, congruenti, adeoque, ut plurimum, perlongo annorum spatio indigere. Sed si non multo post tempore ab officio sese abiturum mente perpendat, animo cadit, neque audet manus operi admovere. Praeterea ea est hominum natura, ut, qui succedit, ea damnare ac destruere aveat, quae suus decessor suscipere, ac exstruere exorsus sit. Denique actus electionis novi superioris frequentissime repetitus animorum aestum accendit, discordias fovet, ac tranquillitatem communem saepe vero perturbat, veluti ordinario solet accidere, ubi civile regimen formam democraticam praesefert. Iamvero huiusmodi incommoda facile est declinare ac removere, si supremorum magistratuum imperia perpertuitate nitantur.

370. Quamquam dissimulari non debeat, ex officiorum perpetuitate alterius generis incommoda proficisci. Nam si electio in virum cadit, qui idoneitate necessaria minime polleat, nullus erit remedio locus: ideoque fiet, ut suprema auctoritas ab homine inepto non sine maxima pernicie geratur, cum ceteroquin fortasse non desit unus, vel plures, qui idonei perspiciuntur, ut instituti gubernaculum sa-

pienter gerant, ac provide moderentur. Hinc est, ut quamvis praesto sint exempla, quibus generalissae officium perpetuum est, ut in instituto, vulgo *le dame del S. Cuore* ut in alio *Ancillarum charitatis* Brixiae fundato, aliisque paucis; frequentius tamen, idem officium ad certos annos coërcetur. Neque autem immerito: nam, quando officia certo tempore praeterlapso, desinunt, aut generalissa officii bene gesti documenta praebuit, nihil vetat, quominus iterum confirmari possit; aut aliter se res habet, opus non est, ut in eo munere confirmetur, adeoque in sororem, quae magis idonea dignoscatur, auctoritas suprema transfertur. Praeterea spes huiusmodi confirmationis incitamento erit, ut superiorissa in officio constituta omni diligentia et sedulitate suis muneribus perfungi satagat.

371. Haec, quae attulimus, doctissimo debemus S. C. consultori r. p. d. Iusto Recanati e capulatorum franciscalium Familia, qui a SSmo D. N. in patrum purpuratorum collegium cooptari meruit. Multa porro, omniaque consultissima in hoc praesertim genere eminentissimus ille vir vota elucubravit, quae nobis non parum luminis praebuerunt, adeoque debita laude eiusdem memoriam fraudare nolumus. Quod vero ad argumentum, quod modo versamus, attinet, pro temporanea supremi regiminis duratione stetit idem consultor in voto ad *Taurinen. Sup. app. inst. et const. a S. Anna*, in eiusque sententiam S. C. descendens officium generalis illius instituti moderatricis ad sex annos coercitum voluit, facta potestate, ut iterum, nisi speciales circumstantiae aliter suadeant, eadem persona in suo posset officio confirmari.

372. Post haec non erit abs re nonnulla promere, quae ad gravissimum electionis actum referuntur. Iamvero super hac re in consultatione causae *Brixien. Super facultate creandi super. 15. Iun. 1855.* §. *pen.* haec, quae sequuntur, in latinum idioma conversa legebantur. « Triplex est ratio, quae ordinario adoptari solet apud huius» modi mulierum instituta in generalis superiorissae electione per» agenda. Prima ea est, qua sorores omnes, quae vocem activam » obtinent, coram ad capitulum sese sistant: altera ea est, qua » una, vel duae ab unaquaque domo deputantur electrices, quae » domus delegantis vocem ferunt: tertio tandem in eo consistit, ut » singulae sorores, quae activa voce gaudeant, per schedulas suf» fragium edant: schedulae autem vel ad domum primariam mitti » solent, vel ad emum protectorem, quando adsit: si primum loci

» episcopus schedulas aperit, si alterum idem cardinalis protector. Quisque uno videt intuitu, primam rationem, et partim etiam alteram incommodum secum ferre, ut mulieres non sine periculo, sumptibus, et molestia longo se dedant itineri. Expeditior certe, et commodior tertia accidit ratio: et sane, inter tot instituta, quorum constitutiones consulere datum est, illud deprehendi, rarissima occurrere primae rationis exempla, rara alterius, frequentissima, et recentiora reperiri exempla tertiae rationis. » Itaque in memorata *Brixien.* in responso ad secundum dubium emi patres diserte praescripserunt, *electiones fieri per schedas sub dependentia ordinarii Brixien.*

373. S. C. consultor, quem superius laudavi, in alio consultissimo voto, quod elaboravit in causa *Veronen. et Venet. An expediat constituere superioris. gen. 24. Mart. 1848.*, appendicem constitutionibus instituti vulgo *delle canossiane* a S. M. Leone XII. approbatis addendam conscripsit iis insistens, quae iam in instituto Taurinensi a S. Anna iuxta suam sententiam comprobata fuerunt: quam appendicem secundum animadversiones a card. Monico patriarcha propositas emendatam S. Congr. approbavit. In ea, praeter titulum primum, qui pauca generalia attingit, alii tres tituli insequuntur, quorum in uno de superiorissa generali, eiusque adsistentibus, in altero de card. protectore, in ultimo de electione superiorissae generalis et adsistentium optimae leges constituuntur. Altero parumper seposito de card. protectore, quem suo loco referemus, primum et ultimum ex memoratis titulis, latine versum suis verbis hic exhibere non arbitramur abs re, quippe normam in similibus circumstantiis inde sumere licebit: praeterea, cum ibi de superiorissae consilio, ac de antistitis inferioribus cuique domui propositis plene ac diligenter agatur, huic parti satis nos fecisse putabimus, simulac titulum ad eas pertinentes referamus.

De superiorissa generali eiusque adsistentibus.

374. « Superiorissa generalis per sexennium in suo officio perdurat. Nihil attamen vetat, quominus, sexennio expirato iterum eligi possit (1).

375. » 2. Superiorissae generali in congregationis regimine qua-

(1) In Anim. *Const. sor. Paup. Monac. Frising.* 1858. permittitur, ut generalissa, exacto primo sexennio, in suo munere in perpetuum confirmari possit. V. Opus. *super meth. et cet. p. 8.* Id non permittitur de quatuor adsistentibus, quae quolibet sexen-

» tuor adsistentes veluti coadiutrices adscitae sunt. Earum officium ad sex » annos extenditur, at vero possunt iterum eligi. Cessat earum officium, » quotiescumque cessat ea, cui adscitae sunt, superiorissa generalis.

376. » 3. Superiorissa generalis pro suo arbitrio, cum primum » proprium init ministerium, sororem eligit, quae secretariam et » cancellariam totius gesti regiminis agat ac referat.

377. » 4. Cancellaria in apposito libro omnes regiminis gesti » actus adnotat; suo nomine describit deliberationes, iussa, decreta, » et licentias generalis congregationis, custodit, ac servat: superio- » rissam occasione visitationis comitatur.

378. » 5. Assistentes in consilio sedent ordine maioris in in- » stituto antiquitatis servato, superiorissa consilium suum convocat » in omnibus negotiis, quae aliquam gravitatem praeseferant (1).

379. » 6. Assistentes voti deliberativi iure gaudent in iis, qui » sequuntur, casibus. 1. In fundatione novarum congregationis do- » morum, vel institutorum (vulgo *stabilimenti*). 2. In aliqua domo » vel Instituto (vulgo *stabilimento*) relinquendo. 3. In expellenda a » congregatione aliqua sorore iam professa, quae incorregibilis eva- » serit. 4. In deponenda ab officio iusta ex causa aliqua superio- » rissa locali, vel sub-superiorissa, aut novitiarum magistra. 5. In » statuendis novitiatus domibus. 6. Quando determinandum sit, an » adsit necne necessitas, ut superiorissa generalis ad congregationis » domos visitandas ferre se debeat. 7. Quando in casu *necessitatis* » sub-superiorissam alio transferre deberet (etiamsi ex communitatis » suffragio electa fuisset) ut in alia domo eligi possit (2). 8. Uni

nio renovandae sunt. In Ani. ad *Const. sor. a S. Ioseph. Burgen*. 6. *Iun*. 1860. §. 3. *p*. 15. *l. c.* advertitur, novam esse, et periculi plenam confirmationem generalissae absque capitulo. Et in Anim. ad *Const. sor. a S. Ioseph*. §. *Iun*. 1860. *Camber*. §. 4. *p*. 16. *l. c*. indeterminata confirmatio antistitae generalis affrenata videtur; et additur ita posse coarctari, ut pro tertio, ac ulterioribus terminis ab Apostolica Sede dispensatio obtineri possit. In Anim. ad *Const. soror. tert. Ord. Vicen*. 24. *Sept*. 1860. §. 2. *p*. 22. *l. c*. absonum esse perpenditur, ut generalissa ab episcopo deputetur. Hinc praecipitur, ut capitulum generale constituatur, a quo moderatrix ipsa cum solitis cautelis eligatur. In Anim. ad *Const. sor. mis. Baiocen*. 20. *Fer*. 1860. §. 15. *pag*. 23. confirmatio generalissae post sexennium fieri nequit sine placito S. Sedis. Idem alibi statuitur, ut Anim. ad *Const. sor. Catalaun*. 27. *Sept*. 1861. §. 4. *pag*. 28.

(1) In Anim. ad *Const. soror. S. Thomae Parisien*. 27. *Iulii* 1860. §. 14. *p*. 21. non probatur, quod adsistentes dispersae sint, et non constituant consilium ordinarium generalissae, ut communiter fit in aliis institutis. Idem in Anim. ad *Const. sor. Catalaunen*. 27. *Sept*. 1861. §. 10. *pag*. 28.

(2) In *Taurinensi S. Annae* instituto iuxta votum eiusdem consultoris c. m. Card. Recanati, sorores in consilium adscitae votum deliberativum obtinent in hisce ipsis

» superiorissae competit ius excipiendi postulantes (quae nimirum in » institutum admitti postulant:) nihilominus superiorissa in casibus » particularibus, cum praesertim de domibus longinquis agatur, su- » periorissam localem deputare poterit, ut easdem postulantes exci- » pere ipsa valeat. 9. Superiorissa generalis invigilat, ut regulae » accuratissime serventur, utque institutum ubicumque suum scopum » assequatur. Communicat per literas cum omnibus instituti domibus, » itemque cum episcopis dioeceseon, ubi charitatis filiae commorantur.

380. » 7. Superiorissa generalis potestatem habet visitandi omnes » domos et instituta (vulgo *stabilimenti*) ad formam praecedentis » paragraphi *6. num. 6*. Si quando in aliqua domo regularis obser- » vantia relaxetur, aut (quod absit) aliquod ingens incommodum » intercidat, eam domum per se visitare teneatur, aut, si legitimo » impedimento districta sit, per sororem ad hoc deputandam visi- » tationem possit absolvere.

381. » 8. Hisce in casibus domorum etiam, quae in itinere » occurrunt, vel procul non absunt, visitationem adimplet. «

382. » 9. Cum ad eam, quae visitari debet, domum pervenerit, » antequam visitationis initium faciat, episcopum dioecesanum adit » obsequium praestitura, ab eoque benedictionem acceptura.

383. » 10. Praemissis aliquibus rite precibus praehabitoque fami- » liari ad communitatem insimul congregatam sermone, visitationem » aperiat. Dein prosequitur visitationem personalem, in qua initium ab » ultima sorore sumit, et cum loculi superiorissa terminum facit. » Posthac singulas sororum cellas, scholas, officinas, aliasque domi » partes perlustrat. Excipitur ecclesia, quam visitare unice pertinet » ad Episcopum.

384. » 11. Occasione visitationis oeconomicas administrationis » rationes, quae ad domum pertinent, expendit. Haec in re can- » cellariae suae opera uti possit.

casibus hic recensitis. At in Instituto *Brixien. Ancill. charitatis*, cuius constitutiones S. C. Ep. et Reg. approbavit *anno* 1850., sorores consilium constituentes praeter casus hic indicatos, iure pollent voti deliberativi aliis etiam in casibus, nimirum, quando aliqua soror instituto iam egressa iterum ingredi postulat, ut spatium novitiatus diminuatur; cum bona instituti alienanda sint, quae ceteroquin alienatio fieri nequit nisi accedente beneplacito auctoritatis ecclesiasticae ad formam ss. cc. et constitutionum Apostolicarum; cum agendi ratio, quam superiorissa sequitur, examinanda sit iuxta *Cap. V. §. 1. Const.*, videlicet si quando destruat potius quam aedificet; denique in omnibus negotiis arduis et gravibus, quibus superiorissa nolit onus ac periculum in se suscipere alicuius capiendae dispositionis, deque bono eiusdem exitu respondere.

385. » 12. Tempore vititationis superiorissa in scriptis ea de» creta edere possit, quae pro sua prudentia edere censebit, ut re» ligiosae communitati necessitatibus consúlat. Omnes visitationis » actus in libro apposito a Cancellaria diligenter perscribuntur.

386. » 13. Visitationis finem imponit sermo a superiorissa item » habendus, in quo opportunas admonitiones sororibus diriget. Tan» dem debitae Deo gratiarum fiunt actiones.

387. » 14. Superiorissa nunquam neque in visitatione, nec extra » visitationem decreta faciet, quae decretis ab Episcopo editis adver» sentur (1). Si quando aliqua episcopi dispositio inopportuna vi» detur, omni dimissione, et obsequio praestito rogabit antistitem, » ne eam revocare gravetur. Si eiusdem preces et exposita in irri» tum cesserint, ad em̃um protectorem sese vertat, ut ipse pro sua » prudentia consulat.

388. » 15. Si episcopus nolit, ut aliqua soror in sua dioecesi » ne moretur, superiorissa, quoad poterit, eius voto obsequi cura» bit, unaque aliam substituet.

389. » 16. Etiamsi superiorissae ius sit quamcumque sororem etiam » sine episcopi consensu de uno ad alium locum transferre, nihi» lominus ne hoc unquam iure utatur, nisi necessitas, aut aliqua » probabilis causa id postulaverit: neque tamen omittat per literas » obsequii plenas hac dere episcopum edocere.

390. » 17. Generalissa, audito adsistentium consilio, faculta» tem habet nominandi superiorissas locales in aliis domibus, in » quibus iuxta constitutiones electio fieri non potest sive ob par» vum sororum numerum, sive ob defectum sororum, quae huic » officio idoneae sint. Quae vero superiorissae per scrutinium in » suis quaeque domibus electae fuerint, antequam in officium in–

(1) In pluribus Institutis sancitum est, ut celebretur georale capitulum. Eius utilitas pro gravioribus negotiis pertractandis, ac praesertim pro eligenda persooa ad regimen coogregatioois idonea demonstratur; S. C. *Anim. sor. a s. Thoma* 27, *Iul.* 1860. *Parisien.* §. 4. *pag.* 20. *l. c.*: at vero S. C. oon sioit, ut eiusdem convocatio arbitrio generalissae remitiatur: debet enim, recurrente certo quodam anoorum spatio, veluti quolibet quinquennio, sexeonio, vel longiore intervallo convocari. *Anim.* in *Const. fil. immac. Paderbonen.* 10. *Maii* 1860. *art.* 3. *pag.* 9., ubi art. 6. animadvertit, rem esse periculi pleuam, quod georalissae eiusque consilio ius sit concedendi sororibus voceın activam et passivam: namque vox activa ei passiva in aliis institutis competit sororibus, quae aliquot aunos professioois habuerini, et aliquod munus exercueriot: quod ius neque toti communitati relinquendum esse animadvertit in *Anim. Const. sor. fam. paup-Mariano-politan.* 25. *Apr.* 1860. §. 7. *pag.* 12.

» grediantur, confirmationem a superiorissa generali consequi tene» buntur (1).

391. » 18. Superiorissa ob graves circumstantias poterit copiam » facere superiorissis, et sub-superiorissis, ut in officio suo perma» nere pergant; at vero facultatem hanc ultra unius anni spatium » prorogare nequibit.

392. » 19. Superiorissa generalis, adhibito adsistentium consilio, » obtentoque cardinalis protectoris consensu, poterit indulgere, ut » quidquid circa supellectilem domi, et usum vitae praescribitur a » constitutionibus, commutetur in aliud, quod paupertati, valetudini, » et regionis moribus consentaneum est.

393. » 20. Superiorissa generalis, antequam novas domorum aut » institutorum (vulgo *stabilimenti*), fundationes acceptas habeat, episco» pi dioecesani, et cardinalis protectoris consensum assequi debebit (2).

394. » 21. Superiorissa generalis in specialibus ministerii sui » partibus obeundis episcopo non subiicitur, cuius dioecesi sedem » habet. Cardinali protectori paret, cui quotannis de instituti statu » rationem reddit (3).

395. » 22. Generalissae munus incompatibile declaratur cum » munere superiorissae localis in ordinariis suis muneribus ac iu» ribus iuxta constitutiones exercendis. Quapropter in localis supe» riorissae munera, et domum, ubi moratur, non sese ingeret ultra » id, quod ipsi utpote generali totius instituti moderatrici competit.

396. » 23. Superiorissa localis munus poterit obire una cum

(1) Superiorissae locales, quas hic a sororibus singularum domorum per scrutinium eligi innuitur, in aliis institutis vel a capitulo, seu consilio generali eliguntur, ut in instituto filiarum S. M. a Bono Pastore. Utilior fortasse putanda est haec altera ratio, quando agitur de institutis, in quibus sorores de una ad aliam domum transferre licet: nam consilium generale, vel generalissa facilius, et penitius cognoscere possunt, quae speciatim sorores regimini aptiores sint; deinde sorores extraneae melius certe et obsequium et auctoritatem sibi conciliant. Nec obstat exemplum a monasteriis votorum solemnium petitum. Nam una ex sororibus ibi morantibus necessario in abbatissam nominanda erit. Aptius facit exemplum ab ordinibus regularibus sexus masculini ductum, ubi domorum religiosarum fratribus guardianum eligendi ius minime inhaeret.

(2) In Animad. ad *Const. sor. hospit. Carnoten.* 12. *Iul.* 1860. §. 10. *pag.* 27. *l. c.* praecipitur, ut generalissa quolibet triennio de instituti statu formali ad S. C. Ep. et Reg. referat.

(3) In Anim. ad *Const. sor. Catalaunen.* 27. *sept.* 1861. §. 8. *pag.* 28. l. c. generalissa deponi a suo nequit officio sine praevio recursu ad Apostolicam Sedem. Item in Anim. ad *Const. sor. Charit. Paderbonen.* 10. *Mart.* 1860. §. 16. *pag.* 10.; multo magis id ibidem cavetur, si (quod absit) de generalissa expellenda ageretur.

» adsistentibus generalibus in domo, ubi residet, dummodo ex com-
» munitatis suffragio iuxta regulas libere ad illud officium eligatur.

397. » 24. Quaelibet superiorissa localis superiorissae generalis » consilia exquirere ac sequi tenetur in omnibus casibus dubiis et » gravioribus. Quolibet annn superiorissae generali distinctam, accu- » ratamque de instituti statu relationem mittit, ac summatim ratio- » nem reddit de oeconomica administratione sine praeiudicio earum » praescriptionum, quae in regulis traditae sunt. Praeterea ut su- » periorissa generalis accuratinrem notitiam acquirat de domus statu » praesertim morali, etiam domorum ministrae de eo per suas quae- » que literas secreto certinrem quolibet anno facient.

398. » 25. Ut sustineri, ferrique possint sumptus, qui ex li- » teris per publicos tabellarios acceptis, et itineribus, aliisque titulis » in communitatem derivant, in qua generale regimen sedem habet, » quaelibet domus certam summam generalissae pensitabit. Quidquid » superest ex pecunia in hanc rem cumulata, generalissa in utilita- » tem domorum pauperiorum poterit impendere. De hac admini- » strationis parte soli eadem cardinali protectori rationem reddit. »

De electione generalissae et aliarum officialium.

399. » 1. Simul ac sexennium habuerit exitum, quo superio- » rissa generale regimen gessit, vel etiam ante, si eiusdem obitus » acciderit, statim eo, qui sequitur, modo ad electiones procedatur.

400. » 2. Electiones a sororibus fient per schedulas, quae si- » gillo clausae ad cardinalem protectorem remittentur. Quae maio- » ra suffragia ultra dimidium consecutae fuerint, in superiorissam » generalem, et in adsistentes electae censebuntur. Cardinalis pro- » tectnr electiones confirmat.

401. » 3. Emus protector, ut electionum felicem exitum pro- » moveat, ac faciliorem reddat, eligibilium notam conscribet propo- » netque, postquam debitam de iisdem eligibilibus cognitionem acqui- » siverit, eo nempe consilio, ut sorores nosse queant, cui suffragium » ferre satius sit, quando ignorant, quaenam magis idoneae repu- » tentur. Sorores autem liberae sunt iuxta propriam conscientiam » quamlibet snrorem eligere etiam extra notam, dummodo electa » necessariis polleat qualitatibus (1).

(1) In Anim. in *Const. fil. Mar. Gerunden.* 9. *Maii* 1860. §. 6. *pag.* 14. *l. c.* non probatur, quod schedae in qualibet domo aperiantur; nam ex charactere digno-

402. » 4. Nulla potest in superiorissam generalem eligi, quae » quadraginta aetatis, decem professionis annos non attigerit, sed, » necessitate suadente, card. protector dispensare poterit, ut soror » eligatur, quae annum trigesimum aetatis, quintum professionis omoi» no compleverit.

403. » Ut aliqua soror in adsisteotem generalem eligi queat, » requiritur, ut triginta aetatis, et octo professionis annos exegerit. » Cardinalis protector dispensare potest super annis professionis » ut iustis accedentibus causis ad idem officium soror eligatur, quae » quintum professionis annum praetergressa fuerit (1).

» Sciaot insuper electrices, sese illi suffragium suum ferre te» neri, quam iuxta suam conscientiam ad hoc officium maxime ido» neam supra ceteras cognoverint, ratione tantummodo habita ma» ioris Dei gloriae, et instituti utilitatis (2).

404. » 5. In electione superiorissae genoralis, et adsistentium » peragenda activa voce potientur, seu electrices erunt, generalis et » adsistentes eo munere modo functae, ac illae, quae idem ipsum » munus in antecessum obiverint. 2. Superiorissae pro tempore do» morum, et institutorum (vulgo. *stabilimenti*) sub-superiorissae, » oovitiarum magistrae, administrae, seu hospitalium visitatiooi » praefectae, aliaeque doctrinae praepositae, necnon mioistrae, sive » primae scholarum magistrae. 3. Quae superiorissae, et novitia» rum magistrae munus una vice gesserint.

405. » 6. Superiorissa generalis quatuor ante meoses, quam

sci potest persona, quae suffragium dedit, Itaque secretum a Conc. Trideatino praescriptum sartum tectumque non manet, quod non probatur nec in *Anim. ad Const. Lemovicen.* §. 12. *pag.* 18. *l. c.* Hinc edicitur, melius esse, ut schedae omnes ad domum principem transmittantur, ibique a scrutatricibus coram episcopo, uti Apostolicae Sedis delegato aperiantur: additur coarctandum non esse suffragium ad sorores, quae actu sint superiores locales. In Anim. ad *Const. soror. S. Mariae Lemovicen.* 11. *Iul.* 1860. §. 2. *p.* 18. *l. c.* electio per schedulas conceditur ab Apostolica Sede, nec vero arbitrio praesidis capituli relicta admittitur. Ibi §. 3. cavetur, ne nimius sit vocalium numerus in capitulo. Item §. 4. nimis periculosum edicitur, ex sororibus eligibilibus quasdam seligi, et per appositam notulam significari vocalibus, ut ex iis moderatrix generalis eligatur. Excipe casum, quo notula ista a card. protectore conscribatur, eiusque auctoritate circumferatur, ut hic *n.* 403.

(1) In Anim. *Lemovicen. mox citata* §. 5. *l. c.* advertitur non solere concedi, ut episcopus super aetate cum generalissa dispenset.

(2) In Anim. ad *Const. sor. a Praes. Albien.* 23. *Iun.* 1860. §. 6. *l. c. p.* 19. proponitur ut si electrices in eligenda moderatrice generali non conveniant, ope praesidis capituli ad S. Sedem recurratur.

» suum expiret officium, eminum protectorem edocebit, rogabitque,
» ut necessaria consilia pro futuris electionibus tempestive ineat.

406. » 7. Canonica expleta electione, eminus protector eam superiorissa munere suo abeunti significet, ut cum electis nuncium hunc communicet, quae illico ad locum suae residentiae se ferre tenebuntur.

407. » 8. Nova superiorissa, sui muneris possessione capta, literas encyclicas omnibus instituti domibus perscribit, quibus de sua, et adsistentium electione eas commonefaciat.

408. » 9. Extra dioecesim literas obsequii plenas cuilibet episcopo dabit, in cuius dioecesi domus aut instituta reperiuntur.

409. » 10. Si superierissae generalis obitus eveniat, antequam sexennium emensum fuerit, quae prior est inter adsistentes card. protectorem certiorem faciat, ut hic generalem vicariam confirmet, quae instituti regimen usque ad proximas electiones sustineat.

410. » 11. Si moriatur una ex adsistentibus, superiorissa generalis cum suis adsistentibus aliam ad id officium sororem nominabit, quod haec obire perget, donec superiorissae pro tempore munus durabit. Ad superiorissam attinet a card. protectore suam confirmationem obtinere. Cum una ex adsistentibus moritur, si minus quam annus usque ad novas electiones supersit, alterius substitutioni locus non erit. »

411. Post haec adnotare non omittimus, nunquam adhuc, quoad sciamus, S. C. Ep. et Reg. a sua constanti disciplina deflexisse, ut praeter generalium et superiorissarum localium gradum, tertium veluti medium admitteret provincialium ordinem ad instar ministrorum provincialium, qui in religionibus regularibus masculis communiter recepti sunt; quin imo data occasione in consultationibus persaepe monitum comperitur, eam esse S. C. regulam, ut huiusmodi provincialissas omnino reiiceret. Et sane in instituto vulgo *delle dame del S. Cuore* harum antistitarum, institutio apud S. C. enixe petebatur in *Rom. seu Paris. Sup. dec. cap. gen. diei 3. Mart. 1843.*; sed frustra. Dumtaxat eisdem indultum fuit, ut generalissa usque ad futurum capitulum sorores, quae ibi magis idoneae viderentur, deputare posset, quae suo nomine iurisdictionem in domibus certorum districtuum exercerent.

412. In instituto *Brixien. anc. char. cap. 2. §. 1. et cap. 4. §. un. const.* dispositionem Sacr. Congregationis sine ulla animadversione

abire sivit, in qua statuitur, quod generalissa inter vicarias (quae videlicet domibus filialibus praepositae sunt ac superiorissam repraesentant) nominat aliquas, quibus vigilantiam iniungat domorum, quae in districtu aliquarum provinciarum sitae sunt: hae vicariarum provincialium nomine veniunt. Idem fere permissum est in instit. filiar. a sacratissimo Corde Iesu Bergomi institutum, ut ex decreto S. C. Episc. et Reg. *25. Aug. 1857.* mox afferendo.

413. Penes institutum sororum S. Ioseph, quod pertinet ad domos in Italia sitas, S. C. ob peculiares circumstantias in eo casu intercedentes (vid. supra n. *368.*) indulsit, ut superiorissae tot eligi possent, quot erant dioeceses, quae domos aliquas numerabant: quae superiorissa dioecesanarum omnium domorum regimen obiret. At vero cum hae superiorissae dioecesanae generalissam, cui subessent, minime agnoscerent, quippe quae a superiorissa in Gallia commorante ex S. C. decreto seiunctae fuissent, non provinciales, sed tot generales antistitae potius dicendae videntur.

414. Ultimo loco praetereundum non est inter haec instituta simplicium votorum nonnulla recenseri, quae mixtae naturae quodammodo vocari possent: sub uno enim, eodemque instituto spiritualia stipendia merent religiosae cum mulierum, tum etiam virorum communitates, non secus, ac in regularibus ordinibus usuvenit, penes quos sub ss. Benedicti, Basilii, Augustini, et Francisci regula tam virorum coenobia, quam sacrarum virginum solemnem professionem edentium monasteria militant. Quae quidem sanctimoniales, ut plurimum, supremo instituti praesidi obediunt, et episcopus ea tantum in eas iura exercet, quae ex potestate delegata iuxta Conc. Trid. et Apostolicas constitutiones iisdem tributa sunt.

415. Inter instituta huius naturae numeratur primo societas charitatis S. Vincentii a Paulo nuncupata, quae auctoritati subest supremi moderatoris presb. saecul. mission.; de qua re paulo inferius nonnulla ulterius adnotabimus. Tale etiam est institutum sororum a sac. Corde Iesu et Maria, et a perpetua adoratione SSmi Sacramenti dicta de Picpus; quod cum coalescat sodalium virorum domibus, itemque domibus mulierum, sancitum est, ut mulieres praeter obedientiam communi generalissae debitam superiori vivorum itidem obtemperent. Neque aliter est de instituto presbyterorum vulgo *preti missionarii della compagnia di Maria,* cui adnexa est societas puellarum nuncupatarum *figlie della sapienza,* quae uni, eidemque su-

periori subiectae sunt. Denique (haec enim memorasse sufficiat) institutum sor. charit. ord. Teutonici regitur sub disciplina magni magistri ordinis eiusdem, qui insuper unice instituto praeest, quin adsit generalissa, veluti accidit in institutis, quae modo recensuimus. Quamvis autem sorores ad haec instituta pertinentes superioribus huiusmodi pareant, non idcirco exempta sunt ab omnimoda episcoporum iurisdictione, nisi id peculiari Apostolicae Sedis venia fuerit indultum.

416. De hisce superioribus animadvertendum est ex disciplina S. C tum solummodo eorumdem institutionem ratam haberi, cum institutum mixtam, veluti hucusque explicavimus, naturam praesefert. Secus enim timendum esset, ne quid mali exinde dimanaret. Hinc in *Rhedonen.* super inst. parvarum sororum a sac. Augustino Pailleur erecto, die *16. Iunii 1854.* huiusmodi superioris generalis rationi S. C. noluit annuere, etiamsi fundatori permissum fuerit, ut in officio permaneret, veluti promotor instituti ad beneplacitum S. Sedis, salva omnimoda ordinariorum localium iurisdictione.

Art. 5.

De cardinali protectore.

Summarium.

417. Quibus de causis cardinalis protector elargiri soleat.

418. S. C. precibus non adnuit, quibus imminutio auctoritatis card. protectoris exposcitur.

419. Quando protectoris auctoritas exercenda sit, praefinitur a peculiaribus constitutionibus.

Protectores extra Urbem non conceduntur. Vide notam 420. 421.

Protector a summo Pontifice eligitur.

Eveniente casu mortis, eius anima suffragiis omnium iuvatur.

Alius protector a summo Pontifice expetatur.

422. Protector generalissam invigilat: se medium inter eam et episcopos ponit, siqua controversia sit.

423. Consuli debet in novis fundationibus admittendis.

424. Generalissae, et adsistentium electioni praesidet.

425. Si generalissa intermoriatur, vicariam generalem ab adsistentibus electam protector confirmat.

426. Protector generalissam suspendere, et vicariam eidem adsciscere potest.

In casu depositionis iuxta ss. cc. procedat.

427. In *Andegaven.* integrum reliquit protectori ius eligendi personam sibi bene visam, quae suas gerat vices.

Periculosum est in una confessarii persona protectoris vice-gerentem cumulare.

417. Cum summa generalissarum auctoritas aliquo temperamento cohibenda esset, itemque praesidium et columen levitati muliebri suppetere oporteret, saluberrimo consilio cogitatum est a S. C. Ep. et Reg. veluti in articulo praecedenti innuimus, ut institutis, quae in plures dioeceses propagarentur, a summo Pontifice cardinalis in curia residens, uti protector elargiretur, cuius auctoritati generalissae subiicerentur et cuius consilio in rebus gravibus et arduis ipsae sequerentur. Ex hac enim institutione illud etiam utilitatis dimanabat, ut episcopi singularum domorum, quae suis dioecesibus sitae forent, viro praefulgentem in Ecclesia Dei dignitatem gerenti illud obsequium et submissionem alacrias ac libentius exhiberent, quam alteri episcopo in aequali dignitatis gradu constituto difficile forsan exhibuissent. Quae quidem consilii ratio mentis intuitu, utpote providentissime iam inspecta, magis magisque confirmari meruit, postquam eiusdem utilitatem, atque adeo necessitatem experientia, magistra vitae, comprobavit.

418. Hinc, si quando preces oblatae sunt, ut cardinalis protectoris auctoritas, ubi aderat, vel imminueretur, vel omnino tolleretur, S. C. faciles oratoribus aures minime praebuit, ac petitionem plane reiecit. Primum accidit in *Romana, seu Parisien. super dec. cap. 3. Mart. 1843.* cum enim inter alia decretum editum fuisset, quo cardinalis protectoris potestas ita deterebatur, ut ad nihilum ferme redigi, ac destrui videretur, S. C. huiusmodi decretum sua noluit sanctione munire, remque eo, quo ante erat, loco statuque reliquit. Alterum accidit in *Andegaven. inst. fil. B. M. V. Boni Pastoris 28. Februar. 1843.*; quaerebatur enim. « An supprimenda sit auctoritas card. protectoris, » eademque transferenda in episcopum Andegavensem? « S. C. re- » spondit. » Negative in omnibus. »

419. Quibus vero circumstantiis protectoris auctoritas suam ex erat vim, et quam late pateat, id ex peculiarium constitutionum pla-

cito dimentiendum est. Nos ut aliquam hac in re normam suppeditemus, titulum, quem card. Recanati (ut modo vidimus) in appendice ad const. instituti vulgo *delle canossiane* addendũm proposuit, ac S. C. suo calculo comprobavit ipsis verbis, pro uti polliciti sumus, modo referimus (1).

420. « *De cardinali protectore*. 1. SS. D. N. humiliter supplicatur, » ut cardinalem, in curia residentem, protectorem institnto largiatur.

421. » 2. Si ipse morte fungatur, superiorissa generalis per » literas sorores omnes certiores facit, ut eius animam suis suffragiis » iuvare non omittant. Deinde preces Summo Pontifici porrigit, ut » in eius locum alium cardinalem protectorem substituat.

422. » 3. Cardinalis protector in suam fidem ac patrocinium » universum instititum recipit, superiorissam generalem invigilat, » ut recte suis defungatur officiis. Medium se interponit inter epi» scopos et generalissam, si qua controversia inter eos suboriatur (2).

423. » 4. Superiorissa protectorem consulit, quando charitatis » filiae in aliquam dioecesim primum instituendae sint.

424. » 5. Generalissae, et adsistentium electioni praesidet ea » servata forma, quae in alio titulo sancita est.

425. » 6. Si superiorissae obitus interveniat, antequam suum » absolverit officium, adsistentes pluribus suffragiis usque ad novam » electionem vicariam generalem nominabunt, quam nominationem » card. protector confirmabit.

426. » 7. Cardinali protectori superiorissam ab officio suspen» dendi potestas est, quoties haec (quod absit) gravem ac notoriam » culpam admitteret. Si generalissa se culpae buiusmodi ream prae» beret, itemque si instituto gubernando fieret inhabilis, ipse ad » nominationem vicariae generalis procedere poterit. In casu deposi» tionis, servatis servandis, iuxta canonicas praescriptiones procedet.

(1) In Anim. ad Const. sor. Charit. *Paderbonen*. 10 *Mart*. 1860. §. 12. *p*. 10 *l*. *c*: ita perpendebatur « Protectores extra Urbem, seu in partibus a S. Sede non conce» duntur, sed tantum Romae aliquis card. protector, cui quaedam dumtaxat, quae » respiciunt institutum in genere committuntur, ne iurisdictio ordinariorum coercea» tur, ut videre est in instituto Boni Pastoris. »

(2) In *Taurinen*. *Sup*. *app*. *inst*. *et const*. *sor*. *a S*. *Anna* 8. *Iun*. 1846. *ad* 1. §. 2. S. C. explicite iussit sequentem articulum constitutionibus adiungi « Si dissensio » inter episcopum aliquem, et generalissam circa sorores alicuius translationem » suboriatur, haec ad ulteriora non procedet, sed illico card. protectorem consu» lat, eique curam componendi negotii relinquat. Idem in *Anim*. *paup*. *soror Monacen*. *Frisingen*. 1858. *pag*. 8. *in fin*. *l*. *c*:

427. In constitutionibus instituti Andegavensis a Bono Pastore nuncupati disponitur, ut card. protector suas facultates confessario generalitiae domus delegare possit, qui proinde eiusdem cardinalis personam repraesentat. Iamvero huiusmodi dispositio paulo abnormior consultori visa est: quippe periculosum videbatur in una, eademque persona fori interni ministerium, et externi regiminis auctoritatem cumulare. S. C. huiusmodi articulum supprimi sua declaratione praescripsit, et firmum ac salvum voluit ius card. protectoris in eo munere personam sibi benevisam delegandi, veluti eruitur ex responso *ad 3. dub.* in paulo superius memorata Andegavensi.

Art. 6.

De episcopi iurisdictione, et auctoritate in institutam Sacrarum Virginum.

Summarium.

428. Multa iam alibi de episcopi iurisdictione praeoccupavimus.

429. Potest Pontifex institutis votorum simplicium exemptionem concedere ab Episcoporum iurisdictione,

430. Habetur huiusmodi exemplum in instituto filiorum charitatis Vesuntionis.

431. Aliud in sororibus charitatis a S. Vincentio a Paulis.

432. Saltem circa Hispanias.

433. Admodum expedit, ut episcopus aliquem virum deputet, qui suas gerat vices cum facultatibus bene sibi visis.

434. Datur exemplum ab instituto S. Annae petitum.

Deputati, et confessarii munus in una, eademque persona ne cumuletur.

435. Abnorme non esset, si generalissa cum concilio aliquam virum proponat ad munus deputati ab episcopi eligendi.

Confessarii, et extraordinarii confessoris electio ab episcopo pendet.

436. Episcopus nequit sese immiscere in iis, quae generale instituti regimen respiciunt;

Etiamsi in sua dioecesi primaria domus existat.

437. Itaque nullam potest immutationem in constitutionibus facere.

428. In omnibus articulis, quos hactenus conscripsimus, occasio se obtulit, imo necessitas incubuit, ut nonnulla de episcoporum auctoritate in instituta, de quibus agimus, identidem praelibaremus. In primo huiusce appendicis articulo, ubi brevem huiusmodi feminearum societatum historiam praetexuimus, a primis ecclesiae temporibus easdem episcopali auctoritate paruisse narravimus, quin imo, praesertim post editam const. S. Pii V. incip. « *Circa* » ex sola ecclesiae conniventia ipsas toleratas fuisse animadvertimus. Quando vero hoc fere ineunte saeculo post redditum ecclesiae pacem Apostolica Sedes eo devenit, ut haec instituta suae approbationis calculo roboraret, per modum regulae illud sancitum fuisse docuimus, ut sub omnimoda ordinariorum iurisdictione consisterent: in quo normam desumptam fuisse vidimus a consultissima Ben. XIV. constitutione incip. « *Quamvis iusto.* » Quibus vero reliquis articulis generalissarum adsistentium, et superiorissarum localium ministerium expenditur, ac de cardinalis protectoris tutela agitur, nihil exinde detractum fuisse monuimus episcopalibus iuribus praeter quam quod in iis, quae constitutionem observantiam respiciunt, vel ad cardinalis protectoris auctoritatem referantur. Quae cum ita sint, non multa speciatim de episcopalis iurisdictione explicanda supersunt. Haec autem, quae sequuntur, exponere in hoc articulo non praetermittimus.

429. Quamvis enim, ut supra vidimus, Apostolica Sedes nulla alia in re tanto rigore usa fuerit, quanto usa est, ne feminae huiusmodi instituta ab omnimoda ordinariorum iurisdictione subtraherentur, nihilominus exinde nemo consectarium deducet, opinor, quod Summo Pontifici minime liceat coetum hunc personarum ab episcoporum potestate auferre, aliique superiori submittere. Pontifex enim plenissima auctoritate pollet super omnes episcopos, eorumque subditos: quocirca veluti sanctimoniales solemnibus votis obstrictas quandoque exemptionis iure ita gaudere permisit, ut praelatis regularibus obtemperarent, ita etiam aliquando potest indulgere, ut piae feminae vota simplicia nuncupantes, quae communem agunt vitam, immunes sint ab ordinariorum iurisdictione, eique pareunt, cui Summus Pontifex easdem parere praescripserit. Quod vero rem hanc facto ipse praestiterit, plura possent exempla referri.

430. Alias mentionem fecimus de instituto filiarum charitatis Vesuntionis, quae iuxta constitutiones a S. M. Pio VII. approbatas apostolicis literis 14. Dec. 1819. ab ordinaria episcoporum iurisdi-

ctione exemptae sunt: ac propterea episcopis tantummodo reservata est iurisdictio a Conc. Trid. delegata. Quamquam circa sanctimoniales eiusdem instituti, quae in Italia sunt, per alias literas Apostolicas S. M. Greg. XVI. §. Iun. 1840. huiusmodi privilegium conceptis verbis revocatum fuit.

431. Aliud exemplum suppetunt sorores charitatis a S. Vincentio a Paulis institutae saltem circa eas, quae in regnis Hispaniarum commorantur. Scitum est, quod attinet ad pias hasce virgines, iuxta constitutiones congregationis presbyt. saecul. missionis a pluribus Pontificibus confirmatas, superioribus eiusdem congregationis adnexam esse curam, gubernationemque viginum earumdem, ac supremam erga illas auctoritatem exercendi. Iamvero, supplicante Ferdinando VII. Hispaniarum rege, S. M. Pius VII. suis Apostolicis literis *diei 22. Iun. 1818.* ita indulsit « Nos itaque . . . . omnes et singulas charitatis puellarum, earumque societatem ac domos in regnis Hispaniarum a quocumque patriarchae Indiarum, vel cuiusvis alterius iurisdictione. ac subiectione prorsus eximentes ac liberantes, omnimodae iurisdictioni, obedientiae, superioritati, sc dependentiae moderni, ac pro tempore existentis vicarii generalis congregationis presbyterorum saecularium missionis S. Vincentii a Paulo nuncupatae, perpetuo et integre subiicimus atque supponimus. »

432. Haec valere consulto diximus *saltem* circa puellas charitatis Hispaniarum regi in temporalibus obtemperantes. Quod enim ad ceteras attinet, non adest, quod sciamus ulla Apostolicae Sedis dispositio, quae regulae generali de eorum subiectione dorogaverit. Hac de re controversia quaedam pluribus comprehensa dubiis apud S. C. Ep. et Reg. paucis abbinc annis excitata est, quae tamen neque in plenaria auditorio proposita, et discussa, neque definita unquam fuit. In quo animadvertendum arbitror, a nemine posse negari tanta cum laude a moderatore memoratae congregationis missionis harum sacrarum virginum institutum dirigi consuescere, ut nihil desiderandum supersit: nam florentissima eiusdem conditio huius rei locupletissimum praebet documentum, cum earumdem numerus paucis ab hinc annis (anno 1856) ad duodecim millia fere asceuderet, et in praesens prodigia suae charitatis non sine summa cum Ecclesiae catholicae gloria, et omnium mortalium temporali ac spirituali utilitate in singulas orbis terrarum partes saluberrime diffundat. Hinc episcopi in eorumdem moderatorum vigilantia tuto conquiescere posse

videntur, veluti reapse conquiescunt; nam si unum vel alterum episcopum excipias, nullus in eiusdem instituti administrationem sese immiscet, ac liberam ab omni parte potestatem moderatoris congregationis missionis relinquit. Enim vero S. C. Ep. et Reg. siquid incommodi deprehendisset, oblatam ex modo indicata controversia occasionem abire minime sivisset, ut remedium apponeret, et remedii curam episcopis commendaret, eoque magis quod super huiusmodi rei definitione enixis precibus insisteretur. Quapropter prudentius episcopi sese gesturi esse videntur, si a sua in eisdem puellis potestate exercenda se temperent; dummodo tamen detrimentum inde non timeatur: tum enim moderatorem congregationis missionis tempestive poterunt admonere, qui certe statim opportuna consilia capere non detrectabit: itidem, si opus sit, ad S. C. Ep. et Reg. sese vertere non haesitabunt.

433. Episcopi tot tantisque pastoralis ministerii negotiis distenti ac impediti haud ita facile frequentibus sanctimonialium necessitatibus, praesertim minutioribus, per se praesto esse queunt: at ceteroquin etiamsi de rebus in se levibus nonnunquam agatur, si tamen personarum naturam inspicias, huiusmodi non sunt, et subitam idoneamque medicinam exposcunt, ne malum initio neglectum disciplinae robur enervet, et progressu temporis exitium importet. Itaque maxime opportunum est, ut ecclesiasticus vir ab eodem episcopo deputetur, qui in moderamine ac ductu sanctimonialium, episcopi eiusdem gerat vices, et a monialibus, data opportunite, facillime consuli possit. Huic episcopus eas facultates delegare potest, quas eidem tribuere in Domino expediens visum sibi fuerit. Curandum est, ut hic ecclesiasticus vir ille non sit, qui sive ordinario, sive extraordinario monialium confessiones excipit; nam res periculi plena videtur eidem personae externum communitatis regimen, et internam animarum moderationem concedere.

434. Super hoc argumento in Taurinen. a S. Anna consultor hanc, quae sequitur, dispositionem proposuit, eamque Sacer Ordo comprobavit. « Episcopus virum ecclesiasticum deputat directoris nomine » insignitum, qui suas gerat vices apud sorores. Ipse determinat, » quibus facultatibus pollere debeat, eumque poterit ad arbitrium » ab hoc officio removere. Superiorissa pro opportunitate directorem » adibit, et nihil arduum et grave, nisi eius concilio exquisito, suscipiet. » Eadem dispositio ipsis fere terminis adoptata est in insti-

tuto sororum a S. Magdalena iuxta sententiam eiusdem consultoris. Quod vero in una persona officium directoris et confessoris minime cumulanda sit, idem consultor in suo voto, quod pro instituto S. Annae conscripsit, ostendit, incommodis allatis, quae hac ex re usuvenisse experientia testatur; itaque deleri autumavit etiam haec verba, ut confessarium in directorem saltem data gravi circumstantia liceret eligere. Et in Andegaven. *28. Februar. 1845. ad 3. dub.* ex declaratione S. Congregationis suppressus est articulus 33., ubi confessario directoris officium ex lege erat adnexum, et sartum, tectumque servatum est ius ordinarii in directorem eligendi personam, quae sibi magis bene visa fuisset.

435. Huiusmodi directoris electio ad episcopum proprie pertinet; attamen abnorme non esset, si superiorissa audito consilio, virum aliquem ecclesiasticum episcopo proponat, qui sibi ad hoc explendum officium magis idoneus videatur. Ita porro evenit in ancillarum charitatis instituto; nam S. Congr. *cap. 26.* §. *3.* expungi iussit dispositionem quandam, qua directoris electio superiorissae tribuebatur, et indulsit tantummodo, ut virum suo, et consilii iudicio aptiorem proponere sibi liceret.

Iuxta const. « *Pastoralis curae* » Ben. XIV. soli episcopo potestas est nominandi ecclesiasticum virum, qui cum ordinario tum extraordinario sororum confessionem excipiat. Itaque in memorata Andegaven. *ad 3. dub.* S. C. de medio tolli iussit articulum, in quo sancitum fuerat, ut huiusmodi nominationis ius sororibus inhaereret. Penes institutum anc. char. loco mox allegato solummodo permittitur, ut superiorissa, audito suo consilio, (ut modo de directore cautum fuisse vidimus) ecclesiasticum virum, qui ad hoc officium videatur aptior, episcopo praesentare valeat.

436. Quamvis episcopus omnimodam super domibus in sua dioecesi constitutis auctoritatem exercere queat, nihilominus in ea, quae generale totius instituti regimen respiciunt, sese nequit ingerere, etiamsi primaria instituti domus (vulgo *casa madre*) in sua dioecesi reperiatur. Id enim circa sorores sacratissimi Cordis, (vulgo *Dame del S. Cuore*) S. M. Greg. XVI. luculentissime declaravit contra Parisiensem archiepiscopum, qui ex eo, quod Parisiis domus primaria constituta erat, peculiare ius in universam societatem se obtinuisse autumabat, prout colligitur ex epistola card. Pedicini protectori ab eodem Pontifice die 16. Iunii 1842. data.

437. Hinc sequitur, quod nullam immutationem constitutionibus afferre possit, praesertim si ab Apostolica Sede constitutiones ipsae approbatae fuerint. S. C Ep. et Reg. in const. instituti Taurinen. a S. Anna dispositionem deleri iussit, qua episcopo facultas attribuebatur particularia statuta conficiendi. *Taurinen. Sup. ap. const. sor. a S. Anna 8. Iun. 1846. ad 1. dub. §. 8.* Eo loco §. 6. etiam declaratum est. « Nullatenus illi tutelae derogari, quam ss. cc. episcopo » super bonis temporalibus adscribunt. »

ART. 7.

Miscellanea
ad instituta votorum simplicium pertinentia.

Summarium.

438. Praeter confessarium non admittitur director in spiritualibus.

439. Quaelibet domus rationem generalissae, et consilio reddat. Item pensionem solvat pro communibus expensis.

440. Beneplacitum Apostolicum necessarium est in alienationibus.

441. Scopus cuiuslibet instituti sit certus, nec ultra eius limites extendatur.

442. Exorbitans a iure est, confessarii nominationem generalissae tribuere.

443. Conscientiae manifestatio nonnisi voluntaria hodie admittitur, et quomodo?

444. Generalissa non potest puellas admittere sine dote.

445. Dotis dominium monasteria non acquirunt, nisi ob mortem dotatae.

446. Domus aperiri nequeunt sine licentia episcopi localis.

447. Episcopo adimi nequit potestas explorandae voluntatis.

448. Novitiae tempore novitiatus a domo, ubi sunt, transferri non debent.

449. In articulo mortis parochi, vel alterius sacerdotis advocandi obligatio in constitutionibus est exprimenda.

450. Ante admissionem fides de baptismo, chrismate, aliisque est requirenda.

451. Sorores ad servitia sibi praestanda ab episcopo adsumi non debent.

452. Non admittuntur ab Apostolica Sede aliae Litaniae praeter eas iam ab ecclesia adprobatas.

453. Novitiatus biennalis non est reducendus.

Ante vestitionem, et professionem fiant sacra exercitia.

454. Ablutio corporalium, et aliorum, quae ad sacrificium spectant, nonnisi a clerico, sine venia Apostolica fieri debet.

455. In translatione primariae domus facultas Apostolica requiritur.

456. Quando institutum est late diffusum aliquae domus praefiniantur, ubi sacra exercitia fiant.

457. Novitiae separate vivant a professis.

Culpabiles ad poenam in novitiatu non relegentur.

458. Ut dotes pro monachandis relictae applicari possint puellis in instituta votorum simplicium ingressuris, quae requirantur?

459. Huiusmodi instituta non sunt exempta a iurisdictione parochiali.

460. Sorores votorum simplicium clausurae voto obstrictae poenis a Conc. Trid. non subsunt, si clausuram violent.

Siquis ingredietur earum monasterium, contrahit excommunicationem, quando ab episcopis sit expresse constituta.

461. S. C. *solitum servari* iussit in *Recanaten.*, ubi episcopu contra clausurae violatores censuras inflexerat.

462. De causa *Bergomen. fil. a soc. Cord. Iesu.*

S. C. declaravit,

Institutum sese adprobandum, constitutiones autem esse laudandas;

Praeter tria consueta vota, admisit clausurae votum, uti promissionem solummodo;

Votum sese exercendi in proximorum utilitatem, et non quaerendi instituti munera, uti praescriptiones, obligationesque a constitutionibus iniunctas eadem S.-C. retinuit.

Declaravit etiam clausuram esse statuendam iuxta constitutiones

463. Admittendam esse generalissam;

Dependentiam sororum erga ordinarios statuendam esse iuxta ea, quae in constitutionibus ordinata fuerant;

Durationem novitiatus, dispensationem votorum, superiorissarum aliarumque officialium electionem faciendas esse cum ordinarii dependentia;

Admissionem ad habitum peragendam esse cum ordinarii permissu;

Item dicendum de dimissione;

Pro deputatione confessarii ordinarii, et extraordinarii servandam esse Ben. XIV. const. « *Pastoralis curae.* »

Tam fundationes, quam suppressiones fieri debere de consensu ordinarii;

In alienatione bonorum requiri debere beneplacitum Apostolicum.

Card. protectorem non esse concedendum;

(Quae fuerit huius negationis causa, ex coniectura innuitur).

Generale capitulum convocandum, et celebrandum esse sub dependentia ordinarii, in quo moratur generalissa;

Primam votorum professionem fieri debere, praevia exploratione ordinarii;

Votum esse promissionem de meliori bono possibili;

Dotem taxandam ante tirocinium, sed non exsolvendam, nisi emissa professione;

In formula votorum omittenda verba « *ma solubili dalla superiora* » et cur?

Exprimendum esse, quod vota sint simplicia, et reformanda vocabula *professio professa;*

Coeremoniale ab episcopo esse approbandum;

Iuxta suprascriptas reformationes corrigendum esse constitutionum textum;

464. Hasce resolutiones excepit decretum S. Congregationis, et breve Apostolicum pro approbatione instituti.

Deinceps idem evenit pro approbatione constitutionum.

Referuntur singulatim nonnullae dispositiones ab exemplari constitutionum approbatarum desumptae.

465. Anno 1858., latius propagatis domibus, aliquae reformationes propositae fuerunt, quae a S. C. approbatae sunt, eaeque singulatim referuntur.

438. Quamvis, ut diximus in articulo antecedenti, in huiusmodi institutis director in rebus externis admittatur, qui episcopi vices agat, non tamen approbatur director spiritualis, cum huic rei iam provisum sit per patrem spiritualem, seu confessarium, qui in qualibet instituti domo deputari debet. Vid. opusc. cit. *Method. et cet. Anim. ad const. inst. paup. soror. 1858. p. 7. Monacen. Frisingen.*

439. Quaelibet domus rationem reddat de bonorum administratione generalissae, et eius adsistentibus. Generalissa cum adsistentibus cuilibet domui certam taxam poterit imponere ad subeundas communes instituti impensas. Anim. in cit. *Monacen. Frisingen. l. c. p. 8.*

440. Pro alienationibus, aliisque contractibus alienationis nomine venientibus, reservatio beneplaciti apostolici exprimenda est in constitutionibus, veluti videre est in animad. ad *Monacen. Frisingen. modo allegatam l. c.* Idem videre est in singulis fere animadversionibus saepe memorati opusculi *Methodus et cet.* reportatis. Huc accedit declaratio S. C. conc. apud Zamboni *V. Monasterium Tom. IV. §. II. n. 1. p. 435.* « S. C. conc. censuit moniales Turris speculi comprehendi » in decreto hac de re edito ex mente ipsius S. Congregationis; ideo» que expedire, ut summus Pontifex ex sententia S. Congregationis » declaret, eas non posse illius bona absque licentia alienare. » Porro scitum est, sanctimoniales huiusce monasterii Turris speculorum vota simplicia nuncupare. Itidem cum quaedam congregatio presbyterorum saecularium vota simplicia profitentium contenderet, sibi non subesse obligationem exorandi beneplacitum apostolicum in alienatione bonorum ad se pertinentium, S. C. Ep. et Reg. *die 28. Iulii 1829.* contrariam sententiam protulit.

441. Scopus cuiusque instituti praefinitus esse debet, neque extendi ultra scopi eiusdem limites, atque naturam, Consul. l. c. Anim. ad *Const. sor. filiar. Paderbenen. 10. Mart. 1860. §. pag. 9.* Anim. *in const. sor. a S. Thoma Parisien. 27. Iun. 1860. §. 1. pag. 20.*

442. Exorbitans a iure reputatur in Anim. *ibid. §. 5.* concedere superiorissae facultatem nominandi, et proponendi confessarium; siquidem eius deputandi ius episcopo iusta const. Bened. XII. « *Pastoralis* » relinquenda est. Id enim nonnisi rarissime gravissimisque de causis permissum esse reperitur, ea insuper limitatione adhibita, ut episcopus confessarium nominatum vel propositum possit pro suo prudenti arbitrio minime confirmare.

443. Circa propriae conscientiae manifestationem pro constanti regula a S. C. Ep. et Reg. hodie receptum est, ut facultativa dumtaxat non obligatoria sit, eademque coerceatur ad externas et publicas constitutionum trangressiones, et progressus in virtute. Id in omnibus fere Anim. citati opusculi repetitur, adeoque superfluum eos singulatim citare arbitramur. Quin imo novissime hodie usu inductum est, ut articulus huiusmodi omnino deleatur.

444. Superiorissae non est relinquenda facultas ut novitias admittat sine dote; id enim aliquam alienationis speciem sapere videtur; ita in *Anim. in const. sor. fil. Paderbonen. 10. Mart. 1860. §. 9. p. 10. l. c.* Item nec facultas dotem imminuendi *Anim. ad const. a praesent. Albien. 23. Iul. 1860. §. 8. pag. 19. et alibi l. c.*

445. Monasteria votorum simplicium dominium dotium non acquirunt, nisi eveniente obitu monialium, ad quas eaedem pertinent. Itaque si eas expendere contingat, aut alienare, facultas petenda est a S. C. Ep. et Reg., quae illud exigit, ut in bonis instituti hypothecaria inscriptio pro summa doti aequipollente suscipiatur, eaque deleri nequeat, nisi cum sanctimonialis morte defuncta fuerit. Hoc porro a S. C. Ep. et Reg. rescriptum fuit anno 1852. cuidam episcopo.

446. Domus simplices aperiri nequeunt sine licentia localis episcopi; at vero domus novitiatus non erigantur sine venia Apostolicae Sedis; *Anim. ad Paderbonen. loc. cit. §. 15. pag. 10;* neque item provinciae constituantur absque eiusdem venia; *l. c. Anim. in const. sor. fil. Cor. Marianopolitana 25. Apr. 1860. §. 4. pag. 12.*

447. Episcopo non adimatur ius explorandi voluntatem novitiarum *Anim. in const. ancill. paup. Limburgen. 23. Mart. 1860. §. 6. p. 11.*

448. Novitiae a domo novitiatus, hoc durante, non sunt avellendae, ut in alias domus transferantur: sed ibidem remanere debent toto tempore novitiatus; *Anim. ad Limburgen. loc. cit. §. 7. pag. 11.* et alibi passim.

449. In articulo mortis exprimatur, quod parochus, vel alius sacerdos sit advocandus, qui moribundis adsistentiam praestare debeat, praeterquam quod eisdem Sacramenta administret. *Anim. ad const. sor. fil. char. Marianopolitana 25. Apr. 1860. §. 3. pag. 12. et Bellicien. loc. cit. n. 13. pag. 15.* et alibi passim.

450. Antequam novitiae recipiantur, testimonialem fidem de baptismate, confirmatione, et de morum probitate exhibeant; *Anim. ad const. sor. fil. charit. Marianapolitana 25. April. 1860. §. 5. pag. 12.* et alibi passim in eodem opusculo.

451. Ne sorores in episcopiis ad servitia praestanda admittantur. *Anim. ad Marianop. loc. cit. §. 11.*

452. Non admittuntur ab Apostolica Sede aliae Litaniae, quam illae, quae ab eadem approbatae fuerint, nempe sanctorum, ac B. M. V. *Animad. ad Marianopolit. loc. cit. §. 12.* et passim in *Anim. opusc. cit.*

453. Quando novitiatus ad biennium constitutus est, non est minuendus ac reducendus; *Animad. ad constit. fil. Mariae Gerunden. 9. Maii 1860. §. 1. pag. 14.* Item in *Anim. ad const. soror. S. Ioseph 6. Iun. 1860. §. 7. pag. 15. Bellicien.*, et alibi.

Sorores ante vestitionem ac professionem spiritualia peragant exercitia. *Anim. ad soror. Bellici. loc. cit.*

454. Ablutio corporalium, purificatorii, et pallarum spectat ad clericos, qui saltem subdiaconi sint; aliter necessaria est Apostolica venia. *Anim. ad const. sor. a S. Ioseph. Burgen. 6. Iun. 1860. §. 12. pag. 15.* Item in *Anim. ad const. soror. a S. Ioseph. Camberien. 9. Iunii 1860. §. 18. pag. 17.*

455. Pro translatione primariae domus facultas Apostolica exquiratur. *Anim. ad const. a S. Maria 11. Iul. 1860. §. 7. pag. 18. l. c.*

456. Cum difficillimum sit in institutis latius diffusis statuere unam domum, ubi omnes sorores ad spiritualia exercitia peragenda conveniant, expedit, ut domus determinentur, ubi plurium domorum sorores commode coire valeant; quae designatio a generalissa fieri possit. *Animad. ad constit. soror. a Praesent. Albien. 23. Iulii 1860. §. 9. pag. 19. l. c.*

457. Novitiae separatae esse debent a professis; nec expediens videtur sorores culpabiles ob poenam in novitiatum mitti; id enim scandalum novitiis afferre potest. *Anim. ad const. soror. miser. Baiocen. 20. Feb. 1861. §. 4. pag. 23.*

458. Subsidia dotalia pro monialibus relicta applicari possunt puellis vota simplicia profitentibus, dummodo 1. institutum a S. Sede fuerit approbatum; 2. vota in perpetuum emittantur; 3. secus a fundatore dispositum non fuerit. Namque SSmus D. N. ope S. C. Ep. et Reg. *die 12. Novembr. 1847.* sequens rescriptum edi iussit « Ex » audientia SSmi *die 12. Nov. eius anni* SSmus D. N. Pius Papa IX. » prospicere cupiens institutis sanctimonialium votorum simplicium, » quae in dies ubique augentur, huius generalis decreti tenore beni» gne indulget, ut sanctimoniales virgines votorum simplicium subsi» dia dotalia pro monialibus relicta, servatis tamen aliis de iure aut » ex praescripto testatorum servandis, assequi possint, et valeant, » dummodo earum instituta ab Apostolica Sede sint approbata, vota » simplicia perpetuo emittant, nec testatores expresse edicant subsi» dia dotalia concedenda dumtaxat esse monacandis in monasteriis, » in quibus solemnia vota emittuntur. Contrariis quibuscumque non

» obstantibus. » Idem SSmus D. N. Mexicanis episcopis *die 19. Decembris 1851.* facultatem tribuit ad decennium, ut dicta subsidia dotalia puellis, quae congregationem sororum charitatis (quae vota perpetua non emittunt) ingrediuntur, conferri possent.

459. Sorores votorum simplicium ordinario a parochi iurisdictione exemptas non abire constat ex plurimis S. C. Ep. et Reg. resolutionibus, et nominatim *3. Iulii 1712., 1. Iulii 1796.* circa tertiarias S. Francisci, et *1. Iulii 1796.* circa conservatorium S. M. de Nive. Sed et S. Congr. Conc. idipsum pluries declaravit, ut videre est ex *Bononien. Exempt. 10. Iunii 1790.* aliisque collectis in folio ad eamdem causam §. *ad id.* Vide etiam *Anim. ad const. soror. a Nazaret. 27. Sept. 1861., Catalaunen. §. 2. pag. 27. Method. et cet.*

460. *Die 1. Aug. 1839.* S. C. Ep. et Regul. duo, quae sequuntur, dubia resolvenda proposita sunt: « 1. Utrum si non sint solemnia » vota, moniales nihilominus teneantur ad clausuram servandam, » quam voto simplici vovent, sub censuris a Tridentina Synodo » edictis, ubi episcopus clausuram restituerit. 2. Utrum etiam excom» municationis incurrat poenam, qui sine licentia ingrediatur septa » monasterii, ubi clausura ab episcopo restituta fuerit? » S. Congr. respondit « Ad 1. negative quoad poenas sacris canonibus et Apo» stolicis constitutionibus praescriptis; affirmative relate ad censuras » ab episcopo fortasse impositas. Ad 2. affirmative si ab episcopo » decreta fuerit. »

461. Notandum tamen, quod S. C. Ep. et Regul., cum clausurae lex sub censuris in monasteriis votorum simplicium ab episcopis imposita fuisset, et proinde contra eam reclamatum esset, *solitum servari* responderit in *Recanaten. 18. Iunii 1728., 23. Sept. 1737., et 10. Mart. 1758.*

462. Huic de foemineis votorum simplicium institutis appendici non sine aliquo, ut opinamur, utilitatis fructu addimus relationem de quadam causa, cui titulus inscribitur *Bergomen. Super app. inst. constitut. fil. a Sac. Corde Iesu nunc.* Multa enim scitu opportuna, et usui utilissima in eadem occurrunt, quae similibus in casibus normam afferre possunt. Ioseph Benaglio sacerd. Bergomen. an. 1831. institutum filiarum a S. C. Iesu Bergomi fundavit, eoque demortuo nobilis familia Verzeri fovendum suscepit. Eiusdem finis eo tendit, ut per vota obedientiae, castitatis, ac paupertatis, necnon per obligationem sese in proximorum utilitatem exercendi sorores sub supe-

riorissa generali scholas internas et externas regant, parocho in doctrina christiana tradenda suppetias ferant, spiritualia foeminis exercitia suppeditent, in valetudinariis, et privatis domibus pauperum aegrotorum curam obeant, aliaque id genus charitatis officia persolvant. Dividuntur in choristas, coadiutrices, et operarias. Anno 1841. Theresia Varzeri, superiorissa generalis, literis instructa commendatitiis antistitum Lauden., Cremonen., Parisien., et Comen., quarum in dioeceses instituti domus invectae fuerant, supplex a S. C. Ep. et Reg. institutum, eiusque constitutiones approbari postulavit. Itaque, exquisito de more voto unius ex S. Congregationis consultoribus, in comitiis *diei 14. Maii 1841.* sequentia dubia proposita sunt.

463. « 1. An, et quomodo laudandum sit institutum S. Cord. Iesu, » seu potius approbandum praeterea sit una cum constitutionibus?

» Et quatenus affirmative etiam quoad constitutiones.

» 2. An admittenda sint sex vota, et singula expresse simplicia » declaranda sint? (Praeter tria consueta vota penes filias S. C. Iesu emittebantur vota sese exercendi in proximorum utilitatem, servandi clausuram, et non quaerendi instituti munera. At vero S. Cong. ex hisce tribus primum retinuit potius uti promissionem, quam uti votum proprie dictum; duo reliqua inserta fuerunt in constitutionibus neque uti promissiones, neque uti vota, sed tamquam speciales instituti praescriptiones, obligationesque).

» 3. An et quomodo clausura statuenda sit?

» 4. An admittenda sit superiorissa generalis?

» 5. An et quae dependentia statuenda sit erga ordinarios cum » respectivis domibus, necnon cum superiorissa generali, et an se» quendae sint in hac parte dispositiones a Bened. XIV. statutae in » const. « *Quamvis iusto?* »

» 6. An in arbitrio superiorissae generalis relinquenda sit du» ratio novitiatus, dispensatio votorum, superiorissarum electio, et » officialium maiorum?

» 7. An in admissione puellarum intercedere debeat ordinarii » permissio?

» 8. An approbandum sit quidquid pro religiosarum dimissione » disponitur?

» 9. An pro deputatione confessariorum tam ordinariorum, quam » extraordinariorum praescribendum sit, ut const. Ben. XIV. incip. » *Pastoralis curae* » inhaereatur?

» 10. An declarandum sit, quod pro fundationibus et suppres-
» sionibus domorum praeter ordinarii consensum impetrandum sit
» beneplacitum Apostolicum?

» 11. An expresse declarandum sit, quod pro alienatione bono-
» rum sarta tectaque manet constitutio « *Ambitiosae* » cum aliis cano-
» nicis sanctionibus?

» 12. An et quomodo card. protector sit concedendus?

» 13. An et qui praeesse debeat capitulo generali?

» 14. An et quomodo facienda sit prima votorum professio?

» 15. An et quomodo approbandae sint modificationes a consul-
» tore propositae?

» 16. An et quomodo aliae ulterius modificationes locum habere
» possint in casu?

Emi patres rescripserunt;

» Ad 1. Institutum esse approbandum per literas Apostolicas in
» forma brevis. constitutiones vero esse laudandas.

» Ad 2. Affirmative quoad utramque partem.

» Ad 3. Affirmative iuxta formulas votorum.

» Ad 4. Affirmative.

» Ad 5. Affirmative iuxta const. Ben. XIV. « *Quamvis iusto.* »

(Adnotandum est, quod cum in constitutionibus adamussim determinatum postea fuisset, quomodo institutum ipsum, eiusque suprema antistita ab ordinariis pendere debeat, hinc SSmus D. N. in suis Apostolicis literis *diei 13. Nov. 1847.* huic praescriptioni derogatum diserte voluerit).

» Ad 6. Negat.; sed haec omnia fiant cum dependentia ab ordinario.

» Ad 7. Affirmative quoad admissionem ad habitum.

» Ad 8. Affirmative dependenter ab ordinario.

» Ad 9. Affirmative.

» Ad 10. Fundationes fieri debere de ordinarii consensu: sup-
» pressiones vero cum S. Sedis facultate (S. M. Greg. XV. praescripsit, ut haec resolutio immutaretur, subrogata hac « *tam fundationes, quam suppressiones fiant de consensu ordinarii*). »

» Ad 11. Affirmative.

» Ad 12. Affirmative, si SSmo placuerit. (S. M. Greg. XVI. subrogari voluit negative, et ita card. protectorem exclusit).

» Ad 13. Convocandum esse et celebrandum sub dependentia
» emi protectoris, certiorato ordinario loci. (Ob exclusionem car-

dinal. protectoris a Greg. XVI. factam subrogatum fuit « *Convocandum et celebrandum esse sub dependentia ordinarii loci, in quo moratur superiorissa generalis.* »

Coniicere licet idcirco ab eo summo Pontifice card. protectorem instituto forsitan denegatum fuisse, quia per id temporis aliquae controversiae in quibusdam institutis subortae fuerant ob hanc ipsam card. protectoris concessionem. Ceterum sequiori tempore diuturna experientia comprobavit, quantum utilitatis institutis huius generis afferat card. protectoris institutio.

» Ad 14. Affirmative, praevia approbatione et exploratione or» dinarii.

» Ad 15. §. I. Definiatur votum theologice, nempe *promissio de* » *meliori bono, quod sit possibile.*

» §. II. Tertiae classis sorores dicantur operariae.

» §. III. Vota operariarum non reputentur perpetua, sed perdurari » debeant, donec operaria manserit in societate, a qua tamen potest » discedere.

» Ad 16. §. I. Dos taxetur quidem ante tirocinium, sed non per» solvatur, nisi cum vota emissa fuerint.

» In formula votorum omittantur verba *ma solubili dalla supe-* » *riora:* nam superiorissa non solvit vota dimissarum sororum, sed » vota ipsa per se cessant ea praevia conditione, cum dimittitur a » societate soror.

» III. Utique in constitutionibus, ubi opus est, exprimatur, vota » omnia societatis esse simplicia, et omittantur, seu reformentur voca» bula *professio*, *professa*.

» IV. Sacrum caeremoniale, quod memoratur in constitutionibus, » approbetur ab ordinario.

» V. Iuxta suprascriptas reformationes efformetur constitutio» num textus. »

464. Hasce resolutiones excepit decretum S. Cong., et Apostolicae literae in forma brevis a S. M. Greg. XVI. editae incip. « *Cum divina* » *diei 11. Iun. 1841.* Subinde anno 1847. filiae S. Cord. Iesu iterum supplices S. Congr. adierunt, ut constitutiones iuxta resolutionem S. Congr. reformatas approbaret. Precibus annuit S. Congr. suo decreto *die 11. Oct. 1847.*, quod suis Apostolicis literis incip. « *Cum maxima* » *13. Nov. eiusdem anni* confirmavit SSmus D. N. Pius Papa IX.

Post haec ex constitutionibus, quales eadem S. Congregatio suo decreto approbavit, confirmavitque Pontifex, editis eo anno typis Propagandae Fidei, excerpsimus aliqua cognitu, veluti opinamur, nequaquam inutilia, quae ad haec rediguntur.

Sorores vota perpetua nuncupant, quae tantummodo a summo Pontifice resolvi possunt. Superiorissa generalis, quoad vivit, instituto praeest, eaque est sub inspectione, et obedientia summi Pontificis, ordinariorum, omniumque legitimorum superiorum.

Adest capitulum generale quatuor adsistentibus, et duodecim consiliariis constitutum, quod unoquoque sexennio coitur: Hae omnes non secus ac generalissa a capitulo generali eliguntur.

Superiorissas locales generalissa nominat.

Superiorissa precatur episcopum, ut confessarium, quem ipsa proponit, domo religiosae deputet.

Societas capitalia, fundosque stabiles possidere potest: sed singulae domus possidendi iure carent; quae insuper neque proprietate pollent earum, quae in usum iisdem suppeditantur.

Administratio sub potestate generalissae geritur: ea tamen alienationes facere nequit sine consensu in scriptis capituli generalis et beneplaciti Apostolici.

Novitiatus ad duos annos protrahitur: at generalissa quibusdam in casibus unius anni dispensationem tribuere potest. Votum paupertatis, quod sorores emittunt, in eo situm est, ut libere quacumque de re disponendi iure destituantur.

Ex venia S. M. Gregor. XVI, quaelibet domus oratorium obtinet cum facultate inibi SSmam Eucharistiam asservandi, ubi functiones sacrae peraguntur, ne excepta ea, quae quadraginta horarum nomine venit. Si ecclesia externa desit, sacello interiori privilegium inest peragendi omnes, quas diximus, sacras functiones.

Obtenta a superiorissa venia, sorores in domibus privatis possunt infirmas invisere.

Institutum habet domum, quae nuncupatur *paradisus*, ubi sorores aetate defectae, vel morbo debilitatae quietam et placidam vitam traducunt.

Capitulo potestas est generalissam deponendi, et exauctorandi. Eadem, ut eligi queat, annos habeat octo professionis, et quadraginta aetatis: in casibus extraordinariis triginta aetatis anni, quinque professionis satis esse queunt.

Determinati sunt novem casus, quibus absolutam haec habet auctoritatem, itemque alii sex, quibus ab ordinario pendere debet.

465. Anno 1857. cum institutum multo latius propagatum fuisset, pluresque domos in diversis ditionibus recenseret, filiae S. C. Iesu iuxta ea, qua in constitutionibus praevisa fuerant *Cap. 2.*, a S. Cong. Ep. et Reg. expostularunt, ut duae vicariae provinciales instituerentur, quibus alicuius certae provinciae domus invigilandae ac tuendae forent. Qua de re constitutionibus additio facta est, qua eae summatim nimirum, non vero, prout iacent, quae sequuntur, praescriptiones continebantur. Vicariae provinciales a generalissa eliguntur, auditis adsistentibus et consiliariis. Earumdem munus ad sex annos perdurat; sed iterum eligi queunt. Ipsis tres consiliariae adsciscuntur, inter quas una admonitricis partem agit. De suo regimine rationem generalissae reddunt. Capitulo generali intersunt, quin tamen consiliariarum numerus imminuatur. Domos sibi subiectas invisendi ius habent. Ab ordinario pendent iuxta ss. cc. et constitutiones instituti. Generale capitulum novos poterit vicariatus erigere, sed capituli resolutio iudicio S. C. Ep. et Reg. submitti debebit. Itaque S. C. edito decreto *die 25. Aug. 1857.* episcopo Brixiensi (e nobili familia Bergomensi Verzeri instituti, uti vidimus, patrona ac fautrice) impertivit « facultatem constituendi duas vicarias provinciales una cum respecti» vis domibus iuxta preces, necnon approbandi regulas, prout in su» prascripto exemplari circa vicarias provinciales. »

Art. 7.

De tribus consultationibus votorum simplicium instituta respicientibus.

Summarium.

466. De tribus consultationibus votorum simplicium materiam pertinentibus.

467. Factispecies causae N. N. *Super iure succedendi.*

468. Vota monialium Gallicarum in praesenti rerum statu uti simplicia aestimantur.

469. Definitio dominii, ac distinctio in *radicale* et *actuale*. Simpliciter professi actuale emittunt, radicale retinent.

470. Itaque haereditates, et legata sibi obvenientia capere possunt.

Quin monasterium dictas haereditates ac legata, et alia obtinere, vel de iis disponere possit.

471. Quomodo vero religiosi simpliciter voventes licite disponere valeant, a peculiaribus instituti constitutionibus fere semper determinatur.

472. Affertur exemplum cleric. excalc. S. Crucis, vulgo *Passionisti*, aliorumque similium.

473. Rescriptum s. Poenitentiariae, quo regularibus utriusque sexus in Belgio bona acquirendi, retinendi, et administrandi copiam facit.

Aliud eiusdem generis pro monialibus Sanctissimi Redemptoris in eodem regno.

474. Sequuntur tria alia S. Cong. Ep. et Reg. rescripta eiusdem generis pro religiosis Galliarum.

475. Resolutio in causa N. N. *Super iure succedendi*, qua doctrinae hactenus allatae confirmantur.

476. An privilegia spiritualia regularibus concessa lucrantur sanctimoniales Galliarum in ordinibus regularibus approbatis?

An votum ingrediendi religionem ab iisdem emissum sit reservatum S. Sedi?

An super earumdem votis dispensare possint ordinarii?

An resolutiones heic editae regulares masculini sexus respiciant?

477. Factispecies causae N. N. *Restit. dotis*.

Decreverat episcopus, ut ex libellis duobus millibus et quingentis duo millia monasterio *ad quod* traderentur, quingentae monasterio *a quo* remanerent.

478. Quid S. Rota, S. Congr. Conc. et Ep. et Reg. responderint circa dotis restitutionem in casibus particularibus?

479. Rectissimas huius rei normas S. Congr. Ep. et Reg. tradidit vicario capitulari Ferrariensi.

480. S. Congreg. Episcop. et Regul. in N. N. decretum episcopi confirmavit.

481. Postulata S. C. Ep. et Reg. in causa N. N. facta referuntur. Primum de facultate scholas externas retinendi agebat.

482. Secundum de chori et divini officii obligatione.

483. Tertium de novitiatu, ac ritu servando in professione votorum.

484. Quartum de votorum duratione.

485. Quintum de tempore, quo vota emitti deberunt.

486. Dubia in specie proposita, eorumque resolutiones.
487. Duo rescripta S. Congr. Ep. et Reg. pro facultate retinendi scholas publicas.

466. Ad calcem huiusce de votis simplicibus articuli, tres addimus consultationes cum adiectis declarationibus S. C. Ep. et Reg., quarum in una agitur de iure restitutionis dotis, ex qua confirmatur, sanctimoniales vota simplicia nuncupantes dominium suorum bonorum non amittere: in altera de iure succedendi in bona ad easdem post professionem delata, ex qua idem argumentum pressius ac penitius evolvitur et constabilitur; in ultima tandem de facultate publicas retinendi scholas sermo est, necnon de aliis adiunctis votorum simplicium materiam respicientibus. Prima sit causa N. N. *Super iure succedendi.*

467. Novum in dioecesi N. N. institutum fundatum est, cuius tres enumerantur domus; una videlicet in principe dioecesibus N. N. urbe, eademque maior; duae aliae in duabus aliis dioecesibus. Regulam S. Clarae, et constitutiones a S. Collecta nuncupatas, cappucinarum proprias, observant sorores, nullamque dotem instituto afferunt, solo divinae providentiae subsidio subnixae. Cum tamen ex S. Sedis sanctione earumdem vota, ut fit de ceteris monialibus in Galliis, tantummodo simplicia esse debeant, et sint, et tamen iuxta leges civiles, quae in Galliis obtinent, iura civica ob ingressum in institutum minime eaedem sorores amittant, et insuper renunciatio ad futuras haereditates non substineatur, nisi fuerit emissa, postquam haereditates actu delatae sunt, illud usu in eodem instituto invectum fuerat, ut quidquid sorores ex haereditatibus, aliisque titulis consequerentur, consanguineis perfruendum relinquerent, idque ab iis recipere satis haberent, quod ab ipsis accipi posset. Hoc autem in aeris alieni extinctionem, vel quotidianas necessitates erogabatur (1).

Cum itaque forte accidisset, ut cuidam sorori de domo, ac patria

(1) Adnotandum est, narrari hic quidquid factum fuisse exponeretur, quin edicatur, an illa erogatio recte procederet, necne. Ceterum, si ea bona in rem monasterii versa et commixta fuissent, certe nullam aliam in causam impendi potuissent, praeterquam in acquirenda stabilia bona certa ac tuta, vulgo *investimenti.* Si tamen haec bonorum versio et commixtio in monasterii rem locum non habuerit, cum monialis dotem non constituant, nihil vetare posse videtur, quominus monialis ipsa consensum praebere potuisset, ut in monasterii necessitates cum venia superiorum expenderentur: tum enim ut res licite perfici queat, adest venia superiorum; ut vero valide, adest monialis adsensio, quae dominium radicale non amittit.

unius ex duabus memoratis dioecesibus haereditas delata fuisset, eiusdem consanguinei quidquam plane monasterio exsolvere detractabant. Itaque, cunctis amicabilibus experimentis in irritum cessis, duo quae paulo post sub *num. 475.* apponuntur, dubia S. C. Ep. et Reg. resolvenda oblata sunt.

468. In consultatione, quae de more eam in rem pro meo munere a me conscripta, et EEmis patribus distributa fuit, non pauca disserebantur, quae hoc argumentum pertingunt. Liceat calamo paulo fusiore depromere quae ibidem perleguntur: neque enim absque fructu id fore arbitramur. Itaque statuebatur ante omnia, a S. Sede cautum fuisse, ut in praesenti rerum statu vota a monialibus in Galliis emissa simplicia tantummodo sint, prout ex declaratione S. Poenitentiariae colligitur, quae sequitur. « S. Poenitentiaria, denuo mature perpensis, » et in examen deductis, quae a dilecto vic. gen. Tolosano propo- » nuntur, praehabitoque super his oraculo SSmi D. N. Pii Papae VIII. » de eiusdem Sanctitatis Suae mandato respondet, standum esse in » decisis, hoc est vota, quae in praesenti rerum statu a monialibus » in regno Galliarum emittuntur, uti vota simplicia a S. Sede aesti- » mari. » *Datum Romae in S. Poenit. die 19. Maii 1829.*

469. Hisce positis, in primis repetebatur definitio dominii, quam ex Ferrario superius *n. 313. pag. 259.* exscripsimus; idemque dominium in *actuale* ac *radicale* discriminari subdebatur, allata eiusdem Ferrarii auctoritate, quae fuse legitur ibidem *n. 314. et seq. p. 260.* Ex quo inferebatur, religiosos simpliciter professos e dominii actualis, minime vero radicalis iure cadere.

470. Subinde animadvertebatur, eosdem, quippe qui dominium radicale conservant, haereditates, legata, aliosque rerum acquirendarum titulos obtinere, itemque licite ac valide de rebus suis libere disponere posse, dummodo id in sui commodum nequaquam faciant. Ceteroquin vero institutum, cui addicti sunt, nihil iuris, ordinario loquendo, sibi vindicare fas esse statuebatur in bonis, quae ad peculiaria eiusdem instituti membra pertinent. Itaque ad rem afferebatur resolutio a S. C. Ep. et Reg. edita in *Anagnina Super iure testan. 18. Febr. 1853.* Vid. sup. *n. 318. pag. 261.*

471. Praeterea silentio non praetermittebatur, ut plurimum, accidere, quod particularia statuta modum ac limitem personis religiosis imponant, quo eam, quam habent, disponendi facultatem exercere, ac moderari debeant; id quod in *Anagnina* nullimode factum fuerat,

adeoque resolutio religiosae illi, de qua agebatur, licitam ac liberam de suis bonis disponendi facultatem adiudicaverat.

472. In exemplum afferebantur ea, quae superius *n. 320. et seq. pag. 262. ac seq.* de clericis excalceatis (vulgo *Passionisti*), de presbyteris SSmi Redemptoris (vulgo *Liguorini*, ac *Redentoristi*), aliisque in specialibus sui cuiusque instituti constitutionibus hanc in rem provisa sunt.

473. Post haec in consultatione referebantur aliquae declarationes, quae licet pro Gallia ac Belgio ob speciales locorum circumstantias editae fuerint, haud parum proderit lectoribus nostris, si eorum oculis hic subiiciamus. Itaque S. Poenitentiaria circa sanctimoniales veterum ordinum approbatorum, quorum vota a S. Sede uti simplicia habentur, responsum sequentis tenoris edidit *die 1. Dec. 1820.* « S. Poenitentiaria intelligens velle omnino gubernium, ut vetus illud » decretum *diei 18. Feb. 1809.* a regularibus regni Belgici observetur, » quo proprietas, possessio, et administratio bonorum, quae ad eos » pervenerunt, singulis religiosis ac monialibus vindicetur, concedit » de expressa auctoritate Apostolica regularibus utriusque sexus iam » solemniter professis, ut ea bona acquirere, retinere, ac administrare, » de quo iis in pios honestosque usus disponere possint, non obstante » voto paupertatis, dummodo cum debita a superioribus legitimis » dependentia hoc faciant » et alias *die 30. Nov. 1842.* pro monialibus SSmi Redemptoris pariter e Belgio rescripsit « Episcopo Brugen. » ex Apostolica facultate concedit indulgendi monialibus, ut, cum » plena ab ipsomet dependentia, bona, quae ad illas spectant, vel pertinere iure successionis, aliisve legitimo iure possunt, recipere, retinere, administrare, deque iis contractus inire, atque in pios, honestosque usus, praesertim vero in bonum monasterii per actus inter » vivos sive causa mortis etiam per testamentum disponere possint. »

474. Speciatim vero pro Galliis *die 20. Ian. 1836.* rescripsit S. C. Ep. et Reg. episcopo Mimatensi in haec verba « Iucundissimum mihi » fuit, quod cognovi ex literis amplitudinis tuae *diei 15. Dec. p. p.* » relate ad etc. Haec quidem de prima literarum parte. Restat, ut » pauca addam quoad secundam, in qua de votis monialium regni » Galliarum nonnullas quaestiones proponebas. Scias igitur oportet, » ab Apostolica Sede declaratum fuisse, vota quae in praesenti rerum » statu in Galliarum regno a monialibus emittuntur, simplicia censeri, et episcopos, ex speciali declaratione Sanctitatis Suae super

» eisdem, excepto castitatis voto, data ratione sufficienti, rebus sic » stantibus, dispensare posse. Praeterea cum paupertatis votum con» stanter et integre servari non possit, eisdem monialibus permitti» tur, ut cum debita a superioribus legitimis dependentia, actus civiles » emittant ad haereditates obtinendas, si ad illas iuxta leges civiles » vocatae sint, tum etiam, ut ad bonum communitatis, vel ad prae» cavendas lites inter familias testamentum condant. Puto equidem » literis ampl. tuae satisfecisse, et interim fausta omnia adprecor » a Deo. Romae 2. *Ian. 1837.* »

Et anno 1836. S. C. ediderat sequens rescriptum, commiseratque episcopo Tornacensi « Ex audientia SSmi.... 1836. Sanctitas Sua, » attenta episcopi Tornacen. attestatione, benigne annuit, et propterea » mandavit eidem committi, ut veris etc. pro sua indulgeat facultate » renovandi religiosam renunciationem, seu dispositionem post emis» sam professionem de avitis bonis sibi legitime debitis, applicando » partem suorum bonorum ab eodem episcopo determinari favore sui » monasterii, et quod remanet ad sublevandam indigentiam suorum » consanguineorum et affinium. Romae etc. »

Et duobus post annis per aliud rescriptum eidem episcopo remissum, pressius casum nostrum acu tangens eadem S. C. Ep. et Reg. sequens indultum elargita est. « Ex audientia SSmi sub *die 30. Martii 1838.* Sanctitas Sua, attenta relatione episcopi Tornacensis, beni» gne annuit, ac propterea mandavit committi eidem, ut etc. attentis » narratis pro suo arbitrio et conscientia uti possit et valeat petita » facultate ad quinquiennium dumtaxat, indulgendi monialibus in » monasteriis suae dioecesis degentibus, ut cum plena ab ordinario » dependentia bona, quae ad ipsas spectant, vel pervenire iure suc» cessionis, alioque legitimo iure possunt, recipere, retinere, admini» strare, deque iis contractus inire, atque in pios honestosque usus, » praesertim vero in bonum monasterii per actus inter vivos, sive » causa mortis etiam per testamentum disponere possint. Curet autem » praefatus episcopus, ut moniales tantummodo actus huiusmodi emit» tant, minime vero implicentur in bonorum administratione, sed ipsam » idoneis personis, et praesertim iis, qui curam respectivi monasterii » habent, committat, ne ullo modo a regulari observantia distrahan» tur. Contrariis quibusque non obstantibus. Romae etc. »

475. Quibus expositis ad ipsius, cuius synopsim dedimus, consultationis calcem gravissimo emorum patrum iudicio duo dubia,

prout in supplici oblato libello concepta fuerant, sine immutatione proposita sunt, videlicet

1. » An in statu praesentis disciplinae moniales praedictae S. Clarae » possint consuetudinem servare de reclamanda portione haereditatis, » quae ipsis ex lege civili attribuitur?

2. » An possint supradicti in casu parentes (quo vocabulo denotabantur consanguinei, qui superius petitam haereditatem monasterio denegare dicti sunt) tuta conscientia, quando pluries admoniti fue- » rint, iura monialis recusare, attenta praesertim paupertate dictae » communitatis?

Itaque emi patres in generalibus comitiis *diei 14. Aug. an. 1863.* rescripserunt « Ad 1. affirmative, salvis, quoad administrationem, » usum, et dispositionem, constitutionibus instituti.

» Ad 2. transmittatur ad S. Poenitentiariam.

Porro S. Poenitentiaria, ad quam secundi dubii resolutio, utpote conscientiae casum praeseferens, amandata fuerat, affirmativam sententiam edere non dubitavit, quam S. Congr. Ep. et Reg. ex officio significare non omisit.

476. Ex iis, quae paulo ante innuimus, et ex literis S. C. Ep. et Reg. episcopo Mimatensi perscriptis, et in N. N. *Super successione* modo relatis colligitur, id quod alias non semel S. Poenitentieria, ac eadem S. Congreg. Epis. et Regul. declaravit, in praesenti rerum statu, vota, quae a monialibus in Galliis emittuntur, veluti simplicia a S. Sede reputari, et, data sufficienti ratione, a votis ipsis episcopos posse dispensare.

Qua super re iuvat addere dubia ab episcopo Cenomanensi proposita, ac responsiones S. Poenitentiariae tenoris subsequentis

1. » An privilegia spiritualia regularibus concessa, v. g. indul- » gentiae, nihilominus permaneant?

2. » An votum ingrediendi religionem Sedi Apostolicae adhuc sit » reservatum?

3. » An ordinarius super votis a monialibus emissis, data ratione » sufficienti, dispensare possit, voto perpetuae castitatis remanente?

4. » An de votis virorum idem dicendum sit, ac de votis mo- » nialium, uti videbitur?

» Examinatis huiusmodi quaestionibus in signatura S. Poeniten- » tiariae, factaque SSmo D. N. relatione in audientia *diei 11. Decem-* » *bris 1835.*, S. Poenitentiaria respondit

» Ad 1. sorores monasteriorum Galliae lucrari posse indulgentias » omnes, quae religioni, seu instituto aliarum monialium solemnia » vota emittentium secundum institutum seu regulam respectivam » concessae fuerunt, idque ex indulto a SSmo D. N. Gregorio XVI. » confirmato.

» Ad 2. affirmative; sed votum mulieris, cuius intentio respexerit » ad monasteria, prout nunc in Galliis existunt, non est reservatum: » quia scilicet monasteria eadem a Sede Apostolica, attentis pecu- » liaribus circumstantiis, non tamquam ordines vere ac proprie reli- » giosi, sed uti piissimarum familiae foeminarum aestimantur.

» Ad 3. Ex Sanctitatis Suae declaratione, episcopos Galliarum, » rebus sic stantibus, posse dispensare.

» Ad 4. decreta per S. Poenitentiariam alias edita spectare solum- » modo ad moniales. »

Quas resolutiones emus card. Poenitentiarius maior emo card. praefecto S. C. Ep et Reg. communicavit suis literis *diei 2. Ianuarii 1836.*

Quod pertinet ad resolutionem tertii dubii, nequid oequivocum irrepat, recolenda sunt, quae diximus paullo superius in hac appendice *n. 354.*, videlicet quod discrimen ponendum sit inter vota simplicia, quae in Galliis sorores emittunt in ordinibus antiquis votorum solemnium, et inter alia item simplicia vota, quae sorores emittunt in novellis hisce, de quibus agimus, institutis: quippe episcopis a S. Sede concessum est, ut circa prima dispensare queant, minime vero circa secunda.

477. In quodam oppido dioecesis n. n. extat religiosa domus virginum Deo sacrarum, simplicia vota ad annum duratura profitentium, quae ab episcopo card. Giberto fundata fuerat, ac propriis constitutionibus instructa, quae ab insequentibus episcopis nedum confirmatae, sed et insuper ampliatae adauctaeque fuerunt. Ad spiritualem sororum dotem quod attinet, si eaedem « ob meram ani- » mi levitatem discedere voluerint, aut ob demerita fuerint dimis- » sae, pro primo anno certam alimentariam pensionem persolvant, » et anno exacto etiamsi de uno mense, neque dotem, neque mulie- » brem apparatum repetendi ius habeant. » Dumtaxat pro primis quatuor annis facultas datur episcopo, ut partem dotis, quae sibi placuerit, sorori egredienti, vel dimissae restitui sinat. At vero post huiusmodi quadriennium totam dotem irrevocabiliter domui cedere statutum est.

In huiusmodi domum recepta fuerat quaedam puella, quae in dotem ter mille libellarum Mediolanensium attulerat, pactumque per solemne instrumentum fuerat conventum, ut, si eadem puella de monasterio discederet, constitutionum dispositioni standum esset: interim vero alio pacto conveniebatur, ut quingentae ex libellis praedictis in expensas vestitionis ac professionis erogarentur.

Post sexdecim annos eadem ob valetudinis causam e monasterio dicti oppidi discesserat, seseque in monasterium ursulinarum alio in loco receperat, ibique vota solemnia nuncupaverat. Qua occasione ex decreto dioecesani episcopi antistita monasterii eius oppidi duo ex dictis tribus libellarum millibus monasterii ursulinarum abbatissae persolverat: adeoque, detractis quingentis, quae in vestitionis et receptionis expensas erogatae fuerant, monasterio dicti oppidi solummodo libellae quingentae relictae fuerant.

At vero puellae frater, qui de suo privato aere memoratam dotem constituerat, atque persolverat, silente puella, et monasterio ursulinarum, totam dotem sibi restituendam propugnabat: eaque de re S. C. Ep. et Reg., supplici oblato libello, rem definiendam detulit S. C., prout in more positum habet, in primis episcopum, deinceps partes omnes, quarum intererat, in scriptis interrogavit. Post haec consultatio emis patribus, typis edita, distributa fuit, cuius haec erat summa.

178. Perpendebatur in primis non agi in casu de monialibus vota solemnia professis, quae inter regulares proprie dictos accensentur, adeoque doctrinas, quae sanctimonialium propriae sunt, dicti oppidi monasterio non posse accommodari. Vide card. De Luca *Disc. 177. num. 9. et 10. de Dote,* qui praeterea materiam ad huiusmodi dotes pertinentem fuse tractat *Disc. 77. de Reg.*

At vero, sepositis doctorum opinionibus, quae diversae pro rerum diversitate, vel partium studio comperiebantur, decisiones quaedam S. Rotae Romanae, ac declarationes nonnullae tum S. Congr. Conc., tum S. C. Ep. et Reg. afferebantur. S. Rota Romana in *Avenionen. Pecuniaria 15. Martii 1792. coram Caccia* docet, sodales e societate Iesu recuperare singula bona, quae intuitu et contemplatione ingressus eorum in collegium sodalitatis ab iis transferuntur. Accedebat exemplum oblatarum septem dolorum Neapolis, apud quas dotis restitutioni locum esse tradit S. Rota in *Romana Primogeniturae de Caesar. 13. Ianuar. 1687. coram decano, Decis. 12. tom. 15. P. I. Nuperrim.* Quin imo in hac decisione cum ageretur de quadam oblata

monasterii Almae Urbis nomine Turris speculorum, quae ab eodem egressa fuerat, sacer ordo pronunciavit locum esse restitutioni totius dotis, primo videlicet in scutatis mille, secundo in reliquis tercentum; *Decis. 248. l. c.*

Sequuntur declarationes S. C. Conc., quarum prima est *Bononien. 14. April. 1725.* Res erat ibidem de quadam Laura apud oblatas servitas recepta, demortuaque, cuius dos in censum data fuerat matri suae, reservatis fructibus ac sorte favore monasterii. Matrem hanc suam haeredem nominaverat Laura, eaque fructus decursos post aditam baereditatem monasterio denegabat. At Sac. Congreg. resolvit « *Monasterium agere posse pro fructibus decursis, ac non solutis.* » Unde deducitur, sortem sine contradictione monasterio relictam fuisse. Monemus ex folio non colligi, an oblatae in ea religiosa domo vota simplicia emitterent, vel ibidem convictum agerent sine ulla votorum obligatione. Altera est *Placentina Dotis* resoluta *die 14. Ianuarii 1730.;* in ea Clara Polli in collegium oblatarum ingressa, post paucos menses ab emissa votorum simplicium professione ad plures abiit: factoque dubio « *An sit restituenda dos in casu?* » S. C. respondit « *Negative.* » At contra in *Civit. Castell. 3. Mart. 1792.*, in qua agebatur de religiosa domo votorum simplicium (quae vota post duos a professione annos perpetuae evadebant) S. Cong. respondit, locum esse repetitioni dotium favore sororum carnalium de Angelinis, quae de monasterio legitime discesserant.

Ultimo loco afferebatur quoddam rescriptum, ac deinceps duae literae S. Congr. Episcop. et Regul. ex autenticis eiusdem S. Congr. libris per me excerptae. Rescriptum datum erat *die 1. ac 16. Decembr. 1758.*, ac episcopo Comensi directum, cui praeter alia iniungebatur, quod « *Collegium teneatur dotes ab eis* (sororibus, quae de collegio aufugerant) *perceptas, necnon mobilia existentia in earum cubiculis restituere.* »

Literarum prima scripta erat episcopo Assisiensi anno 1772., cui S. C. significabat, petitam veniam sese non posse elargiri, ut dos ab una e sororibus tertiariis in collegium allata absque onere reintegrationis posset in eiusdem domus necessitates expendi, et ratio adducebatur « *ne detrimentum pateretur puella, si forte e conservatorio discederet, eique dotem restituere oporteret.* Cumque sorores iterum enixius institissent, S. C. unum ex parvis censibus, qui exiguum sane conservatorii patrimonium conflabant, alienari maluit, addito rein-

tegrationis onere, quam dotis ad puellam pertinentis consumptionem sine onere huiusmodi permittere.

479. Alterae literae datae erant vicario capitulari *Ferrarien. die 16. Ian. 1772.*, quas latine redditas per omnem partem exhibemus. « Ad literas a te S. C. Ep. et Reg. datas, quibus tete edoceri cupis, » quomodo gerere te debeas circa oblatas, quae frequenter egre- » diuntur e conservatoriis et collegiis, sive ordinario, sive praelato » regulari subiectis, dotemque sibi restitui contendunt in ingressu, » vel a consanguineis, vel a locis piis dotalium subsidiorum titulo » persolutam, emi patres tibi rescribi mandarunt, ut hisce in casibus » normam sumas ab instituto, et constitutionibus legitime appro- » batis cuiuscumque conservatorii, et collegii. Quando vero eaedem » congruam regulam non suppetunt, in primis animadvertendum » tibi est, an oblata, vel tertiariae adstringantur aliquo voto, vel » iuramento permanendi in conservatorio, vel collegio, e quo egredi » volunt, quo quidem in casu, cum speciale a S. Sede indultum » impetrandum sit, ad eamdem S. Sedem declarare pertinet in sin- » gulis casibus, num dotis restitutioni locus sit, necne; et an ipsa » dos restituenda sit puellae discedenti, an locis piis. quae subsidia » dotalia persolverunt. Quod si nulla perseverantiae lege adstrin- » gantur, perpendendum tibi est, huiusmodi conservatoria sine clau- » surae lege solummodò a S. Sede tolerata, minime vero probata » censeri iuxta celebratam const. S. M. Pii V., adeoque hisce in ca- » sibus decisio pendet ab ordinariis contractuum legibus, idque ita » intelligendum, ut dotalia subsidia a locis piis persoluta non sint » oblatis tradenda circa proprietatem, sed iterum iisdem locis piis » recidere debeant. Haec tibi significanda erant, et in Domino valeas.»

Quibus in consultatione memorata praestitutis, sapientissimo patrum emorum iudicio dubium *die 14. Aug. 1863.* proponebatur. « *An et quomodo partiali, vel totali dotis restitutioni locus sit in casu?* » Iidem patres rescripserunt. « *Provisum per decretum episcopi* » quod superius innuimus *n. 477. v. post sexdecim.*

480. Sequitur nunc caussa N. N. « *Super nonnullis episcopi postulatis quoad duo suae dioecesis monasteria sanctimonialium virginum.* »

Ex voto r. p. d. consultoris haec, quae sequuntur, colligere erat.

Cum laica potestas duo monasteria benedictinarum in civitate n., alterum franciscanarum in civitate n., restitui permisisset, ordinarius quasdam instructiones a S. C. Ep. et Reg. expostulavit circa condi-

tiones a laica potestate appositas, nempe « 1. Ut in monasteriis publicae pro puellabus scholae habeantur. 2. Ut postulantes habitum induant religiosum tantummodo postquam viginti annos attigerint, vota solemnia (ita improprie vocata) per triennium post annos viginti et unum emittant, in perpetuum vero eadem nuncupent post annos triginta tres.»

Cum vero huiusmodi dispositiones universim in regno, in quo eadem monasteria sita erant, observarentur, neque aliter se res habere possent, idem ordinarius provisiones quasdam precario iniit, cum praesertim magnae religioni utilitati haec monasteria futura esse dignoscerentur.

481. Itaque quinque dubia condita sunt, quae in fine leguntur.

Primum versatur super facultate retinendi publicas scholas, et clausuram ad hoc opus moderandi. S. C., habita horum temporum ratione, pluribus asceteriis, quae recensentur inter contemplativa, permisit, ut publicas haberent scholas, et nominatim in *Placentina,* de qua postea. In eo regno educatio puellarum committebatur masculis ludimagistris; cui incommodo consultum foret, si petita facultas concessa fuisset. Ad hoc autem necesse erat, ut clausura iuxta hunc finem temperaretur.

482. *Secundum* versatur circa chori, et officii divini obligationem. Porro haec lex, seu potius consuetudo universalis, quae monachas ad horas canonicas obligat, potest afficere moniales professas; non autem eas, quae voto simplici temporaneo adstringuntur. Sed tantum eaedem ad hoc obligatae censentur, ut communitatis ordini sese conforment, quae causa cessat, si illae in scholis regendis sint occupatae. Cum tamen in hisce monasteriis eae reperiantur, quae iam vota solemnia potuerunt emittere, ratio postulat, ut cum alteris dispensetur circa onera, quae grave nimis efficerent scholae munus, et regulae observantiam. Dubitatur autem, num superiores regulares huiusmodi dispensationis dandae privilegium obtineant; Liguori *Theol. Moral. lib. 4. n. 63.*, quamvis possint ex caussa cum monialibus, Liguori *loc. cit. n. 142.* In nostro tamen themate non agitur de casu speciali, sed extraordinario, et in quo plures sanctimoniales ex regula deberent hoc vinculo liberari.

483. *Tertium* agit de novitiatu coercito ad annos a laica potestate praescriptos. Iamvero non posset ordinarius huic rei sese opponere, nisi cum offensione laicae potestatis, et detrimento in bonum anima-

rum profecturo. Ceterum instituta votorum simplicium nostris temporibus non amplius difficultatem ingerunt.

Agitur etiam de ritu in professione servato; namque penes dicta monasteria adhibebatur in emittendis simplicibus votis formula votorum snlemnium iuxta Rituale Romanum. Indecens vero est eas solemnitates usurpare, quae pro solemnibus votis praescribuntur.

484. *Quartum* quaerit, quoadusque huiusmodi vota obligare possunt; cum praesertim iuxta intentionem voventis sint perpetua, quamvis extrinsecus sint ad tempus. Quod profecto efficit, ut vota sint simplicia plane simplicia reputanda. Ceterum esset, si non mendacium, et indecens simulatio, quod vovens aliud verbis, aliud animo intenderet. Nihilominus par esse videbatur, ut omnia indulta, gratiae, privilegia, quae monialibus propria sunt, iisdem communicarentur.

485. *Quintum* agit de tempore emittendi vota. Ait enim Conc. Trid. *Sess. 25. cap. 16. de Reg.* « finito tempore novitiatus superiores » novitios. quos habiles invenerint, ad profitendum admittant, aut e » monasterio eos eiiciant. » Id vero patitur exceptionem in soc. Iesu, et regularibus per id tempus ducatus Hetruriae.

486. In congregatione *diei 2. April. 1841*. sequentia dubia proposita sunt.

1. « An duobus monasteriis dioecesis N. N. permittendum sit, » ut publicam pro puellis scholam habere prosequantur, adeoque » facultates episcopo tribuendae sint pro clausura ita moderanda, » ut necessarius ad eas scholas accessus minime prohibeatur?

2. » An facultates in eodem casu episcopo tribuendae sint pro » moderandis aliis utriusque respective instituti observationibus ita, » ut compatibiles sint cum novo docendi ministerio, et praesertim » quoad peculiares sanctimoniales scholis addictas, an permittendum » sit, ut in diebus. quibus scholae patent, dispensatio, et commutatio » circa obligationem divini officii iis concedatur?

3. » An circa novitiatum, et primas votorum solemnium admissas » professiones posset episcopus sese conformare gubernii praescriptio- » nibus; et an accipienda sint istiusmodi vota, observato pontificalis » ritu, idest eo quo episcopi utuntur in excipiendis solemnibus pro- » fessionibus?

4. » An haec vota triennalia, in conscientia et intentione voventis » debeant eamdem obligare in perpetuum, et an eam constituant in » statu verae religiosae? Et quatenus haec perpetuitas excludi debeat,

» quid dicendum sit de illis monialibus, quae praeterito tempore ea
» vota emiserunt cum intentione sese in perpetuum obligandi?

5. » An post dicta vota triennalia, quae quolibet triennio repeti
» queunt, debeant sanctimoniales admitti ad professionem solemnem
» votorum perpetuorum, et an in hac re expectare conveniat, ut tri-
» ginta tres anni compleantur iuxta gubernii praescriptionem?

Emi patres rescripserunt

» Ad 1. Affirmative iuxta decretum in *Placentina 18. Iul. 1834.*,
» et iuxta rescripta alias edita.

» Ad 2. Affirmative in omnibus arbitrio et prudentia episcopi.

» Ad 3. Ex gravibus causis affirmative, donec aliter a S. Sede
» praescriptum fuerit, non servato tamen ritu pro professionibus voto-
» rum solemnium adhibendo.

» Ad 4. Vota ad triennium non esse solemnia, nec expedire, ut
» piae illae virgines, dum verbis triennalia illa pronunciant, animum
» habeant obligandi se votis perpetuis; quod si earum aliqua illum
» habuerit, recurrat episcopus ad S. Poenitentiariam, si idem vel
» dispensationem, vel commutationem votorum cum interna illa vo-
» luntate peractorum, licet verbis triennalia nuncupaverit, imper-
» tiendam censeat: supplicandum autem SSmo, ut licet moniales, de
» quibus agitur, religiosae non sint veri nominis, velit benigne easdem
» participes decernere omnibus gratiis et favoribus spiritualibus, qui-
» bus potirentur, si professae solemniter fuissent.

» Ad 5. Affirmative, peracto tamen novitiatu ante solemnem pro-
» fessionem, facta vero facultate episcopo reducendi illum saltem ad
» tres menses, si ita in Domino expedire censuerit.

» Et facta a me infrascripto S. C. Ep. et Reg. subsecretario rela-
» tive etc. S. S. resolutionem S. Cong. quoad 1. 2. et 3. dubium in
» omnibus approbavit; quoad vero 4. iussit post verba *supplicandum*
» *SSmo* substitui sequentia « ut moniales, de quibus agitur, dignetur
» participes decernere gratiis, et favoribus spiritualibus, ac si voto-
» rum solemnium professionem emisissent. » Relate antem ad 5. du-
» bium, loco clausulae, *peracto tamen novitiatu*, mandavit aliam
» substitui, nempe « *peractis spiritualibus exercitiis per tempus epi-*
» *scopo bene visum*. — A. Bizzarri subsecr. »

487. Sequitur rescriptum in *Placentina diei 18. Iulii 1834.*, de qua in resolutione ad primum dubium. Idem nos superius retulimus in hac paragrapho *n. 93.*, sed hic ad maiorem lectoris commoditatem

repetitum damus. « S. C. pariter annuit, ut loco separato a clausura » scholae erigantur pro illarum (puellarum) instructione atque edu- » catione, in quibus magistrae deputentur, ut eisdem dent operam » sub immediata obedientia ordinarii, et dependentia superiorissae, » cui vel uni, vel alteri ex monialibus ab eadem designandis sit » facultas ingrediendi a clausura tempore necessario, cum dispen- » satione horarum canonicarum, ut iisdem scholis invigilent, easque » dirigant. »

In alia circumstantia abbibitum est sequens rescriptum « S. C. » annuit, ut moniales externae puellarum institutioni vacare possint, » atque ideo permitti, ut duae moniales a superiorissa deputandae » a clausura egredi, atque diebus et horis assignatis in scholis ver- » sari possint, iterum in clausuram reversurae.»

§. VI.

De sexto relationis capite pertinente ad seminarium.

« In hoc capite exponendum erit
» I. Quot sint in seminario alumni?
» II. An in ecclesiastica disciplina recte instituantur? »

Summarium.

1. De formali seminariorum statu agendum suscipitur.
2. In hac paragrapho benedictinae ordini non adamussim per omnia inhaerebitur.
3. Quae cautiones adhibendae sint ab episcopis in seminariis, quorum ad scholas admittuntur adolescentes externi.
4. Interest perquam maxime puerorum institutioni invigilare.
5. Ecclesiastici adolescentes ad vitam ecclesiasticae professioni consentaneam, et sacras scientias informari debent.
6. In quo potissimum situs sit ecclesiasticae disciplinae finis, docet S. Carolus Borromaeus.
7. Ad hunc finem consequendum conducunt seminariorum constitutiones, necnon moderatores, et magistri.
8. Ex ecclesiae instituto quaelibet communitates specialibus suis constitutionibus instrui debent.

9. 10. Norma pro concinnandis seminariorum constitutionibus a S. Carolo Borromaeo desumi potest, itemque a Crispino.

11. Ex quo nonnulla decerpuntur.

Alumni prius admittendi, de dioecesi sint; iidemque duodecim annorum (quae dictio accuratius enucleatur) et ex legitimis nuptiis, quin suffragetur hunc in finem legitimatio per subsequens matrimonium.

12. Sciant legere ac scribere; sint pauperes, at non mendici.

13. In admissione eorum quae cavenda sint?

14. 15. Singulis mensibus confiteantur, et eucharistiam sumant; in anno bis, ac saltem semel spiritualibus vacent exercitiis iuxta methodum D. Ignatii de Loiola.

16. De aliis pietatis operibus.

17. Quolibet anno vacationes alumnis concedantur, et rusticationis domus comparetur: cavendum vero, ne interim nimio torpescant otio.

18. Si rusticationis domus haberi nequeat; qua ratione invigilari debeant, edocetur.

19. In aliquibus synodis, ac nominatim in Romana anni 1725. sancitum est, ut ordinandi saltem per sex menses in seminario detineantur.

Ubi huiusmodi sanctio invecta est, quomodo se gerere debeant episcopi?

20. De quaestione, an alumni gratis admissi seminario expensas reficere debeant, si ecclesiae castra deserant?

21. Triplex efficitur hypothesis.

22. Si in fundatione locorum gratuitorum nulla conditio fuerit prorsus adiecta, negative respondetur.

23. Aliter sentiendum, si adsit dispositio synodalis, aut legitima consuetudo, ut expensae restituantur.

24. 25. Item restituendas esse, si id in fundatione seminarii, vel in erectione locorum gratuitorum cautum fuerit, colligitur ex resolutione duarum peculiarium causarum.

26. Loca gratuita plerumque iuripatronatus activo et passivo obnoxia sunt, et idcirco iuxta illud conferuntur.

Affertur species causae *Spoletanae*.

27. 28. Item et *Montisfalisci*, ac *Ferentin*.

29. S. C. Conc. in suis responsionibus ad relationem de statu inculcat, ut in seminario loca statuantur, quibus adolescentes pauperes, nulla vel modica soluta pensione, enutriantur.

30. De alumnorum confessario.

Quam in suo fungendo munere rationem hic tenere debeat?

31. Confessarii munus cum munere rectoris ne cumuletur.

32. De rectore; quibus ipse facultatibus praeditus esse oporteat? In quo consistere debeat eiusdem officium?

33. Episcopus rectorem, aliosque moderatores eligere nequit sine consilio deputatorum, quod audire tenetur, minime vero sequi.

34. Rectoris electio ad religiosos pertinet, si his seminarii regimen creditum fuerit.

35. De quaestione, an expediat, seminaria dioecesana religiosis institutis regenda tradere.

Sunt qui negant; sunt qui affirmant.

36. Quando vero hac de re sanctam Sedem adire expediat, rectius videtur prudenti episcoporum iudicio relinquere:

Nam ceteroquin ordinario pro huiusmodi traditione Apostolicum beneplacitum intercedere debet, eaque praesertim tenenda conditio, ut episcoporum iura, quoad fieri potest, sarta tecta remaneant.

37. Exempla seminariorum regularibus innuuntur.

38. S. C. Conc. in *Viglevanen*. declaravit.

Alumnos a rectore regulari nominandos approbari debere ab episcopo;

Redituum exactionem et administrationem non spectare privative ad episcopum cum deputatis, sed faciendam cum participatione, consensu, et mandato episcopi;

Religiosos teneri rationem reddere coram episcopo et deputatis;

Episcopum, ac vicarium capitularem posse pro lubitu seminarium in spiritualibus, ac temporalibus visitare;

Magistros non indigere approbatione episcopi, vel vicarii capitularis;

Religiosos non teneri restituere proventus pro tempore, quo seminarium clausum stetit;

Posse eosdem alumnos non dioecesanos admittere, sed cum episcopi licentia.

39. De seminariis, quae speciatim societati a Iesu nuncupatae tradita fuerunt.

S. Cong in *Americana* annuit pro facultate seminarium eidem tradendi, sed alumnos nominandos ab episcopo, et seminarium esse debere sub patrocinio, protectione, et subiectione episcopi.

40. De seminario *Albanen.* sodalibus scholar. piar. tradito, deque conditionibus appositis.

S. C. rescripsit, ab iisdem reddendam esse rationem convictus seminarii, et edendos esse libros, de quibus agebatur.

41. Eadem S. Congr. in *Colimbrien.* declaravit, constare de seminarii libertate, nec esse locum exercitio functionum, ac iurium parochialium.

42. Pluries etiam in S. C. Ep. et Reg. de seminariis agere contigit. Refertur factispecies causae *Parmen.*, in qua parochus iurisdictionem suam in seminario Barnabitis tradito exercere contendebat.

43. S. C. parochi petitionem admisit salva sanctione Conc. Trid. et const. « *Circumspecta.* »

44. Affertur locus modo allegatus Concilii Tridentini et constit. « *Circumspecta.* »

45. Indulta a S. Sede concessa Maristis et Sulpicianis circa seminaria sibi regenda tradita.

46. Refertur factispecies causae *Setinae* inter parochum et presbyteros societatis Iesu.

47. Qui fuerit huiusce causae exitus?

48. De causa Lucana *Exemptionis* penes S. C. Conc.

49. Dubiorum propositio, ac resolutio.

1. In articulo nono primae paragraphi multa de hoc seminariorum argumento praeoccupare debuimus. Quemadmodum vero eo loco, quo generatim de materiali ecclesiarum, locorumque piorum statu egimus, speciatim locuti sumus de seminariis materialiter consideratis, ita etiam et hoc loco, quo de formali earumdem ecclesiarum statu agimus, speciatim quoque de seminariis formaliter consideratis disserere nos oportet. Parum profecto foret a fundamentis seminariorum molem exstruere, ibique commoditates omnes apte disponere, quae sive ad habitationem, sive ad gymnasia, aliaque huiusmodi pertinent, nisi eadem providentia et consilio interiori huiusce communitatis formae consuleretur, sapienti ea instituta regiminis ratione, qua alumni sub moderatorum suorum ductu finem propositum consequi possint. Haud absimilis est hominis ratio, cuius corpori tametsi decus inest ac pulchritudo, sive mirificam membrorum dispositionem, sive oris venustatem spectes, attamen nisi vitae spiraculum eidem accedat, anima nempe, quae membris motum imprimit, et mirifica

humani ingenii portenta excitat, nihil superest, nisi cadaver exanime, marmoreae vel ligneae statuae simillimum.

2. Iamvero antequam banc ad materiam proprius accedamus, illud monitum volumus, quaestionibus hoc in capite iuxta ordinem benedictinae Instructionis propositis ita adamussim aliquatenus non instituros, ut nonnulla ante praelibemus, quae postea attingi deberent, itemque ne subiectam articuli materiam nonnumquam paulo latius evolvamus, quam certi statique eius limites pati videantur. Id enim cum maiori ordinis claritati, tum pleniori rerum tractationi dubio procul inserviet; ex quo facilem nobis huius licentiae veniam a benigno lectoro adpromittimus.

3. Illustratione vacat primum capitulum, in quo inquiritur, quot numero sint in seminario alumni, ceu quisque videt. Nihilominus non abs re hic fore censemus, si pauca de alumnis internis et externis moneamus. Aliquando siquidem accidit, ut ad gymnasia alicuius seminarii clerici admittantur, qui in civitate penes proprios, aliorumve privatorum lares inhabitant. Id quidem episcopos sine magna aliqua ratione permittere non debere S.C.C., in suis ad eos literis animavertit; externorum enim commercium nonnisi saeculi habitus evagationemque cum interiorum adolescentium animis communicat. Quando vero sive ex conventione cum municipio, uti alicubi accidit, sive ex antiquissima consuetudine, aliove quocumque necessario titulo a seminario gymnasiis clericos civitatis excludere non datur, tum S. C. solet episcopis maximam vigilantiam cautionemque inculcare, ne quid exinde detrimenti clerici in seminario commorantes ullimode patiantur Idque praesertim veluti legem servari mandat, ut clerici externi sive in gymnasiis, sive in ecclesia (quando ad consuetas alumnorum preces conveniant) separata subsellia occupent, et ita, sive stant, sive moventur, segregati sint, ut nullum cum internis alumnis sermonem interserere, multoque minus literulas clanculum dare, aut salutationes, aliaque mandata forinsecus peragere unquam valeant, adiecta poena, ut, qui hanc in partem peccaverint, a seminarii liminibus ad tempus, vel perpetuo iuxta peccati gravitatem arceantur.

4. Quod pertinet ad secundum caput, in quo disquiritur, an alumni in ecclesiastica disciplina recte instituantur, celebris est ac verissima illa Venusini poetae sententia. « Quo semel est imbuta re» cens, servabit odorem Testa diu. » Congruit enim cum testimonio divini Spiritus, qui *Prov.* *22.* *v.* *6*. ait « Adolescens iuxta viam suam

» etiam cum senuerit non recedet ab ea. » Itaque providentissima mater ecclesia filios suos, qui in sortem domini vocantur, quanta maxima diligentia potest, a primis unguiculis bonitatem, disciplinam, et scientiam edoceri curat. Huc porro pertinet seminariorum institutio, legesque saluberrimae in mirifico illo decreto Conc. Trident. *Sess. 23. cap. 18. de Refor.* sancitae pro recto eorumdem regimine: huc pertinet tanto studio episcopis inculcata sollicitudo, ac vigilantia, ut clerici in disciplina ecclesiastica instituantur, prout enunciat benedictinae instructionis hic, quem aggredimur, articulus.

5. Porro ecclesiasticae disciplinae institutio duo habet capita; unum vitae rationem ecclesiasticae professioni consentaneam respicit, alterum scientiarum facultates, quibus imbui debet is, qui ecclesiae ministeriis exercendis sese mancipabit. De hoc secundo capite iuxta instructionis benedictinae ordinem in sequenti articulo tertio specialiter agendum est. Nunc de primo.

6. Quem ad finem in ecclesiastica disciplina seminariorum alumni debeant informari, et in quo finis idem situs sit, perbelle tradit S. Carolus Borromaeus *De sem. inst. P. III. c. 1.* apud Bened. XIV. *Instit. Eccl. 59. num. 2.* « Sunt igitur ea potissimum de causa seminaria » erecta, ut in iis boni, strenuique operarii ad curationem animarum, » quas suo pretiosissimo sanguine Christus redemit, instituantur, et » ii quidem adolescentes, (qui ob aetatem, cum tenera sit, et proclivior ad voluptates, et flexibilis etiam ad bonorum rerum impressiones admittendas, in operibus virtutum erudiri debent) ut eam » vitae perfectionem adipiscantur, quae in iis, qui doctores populo- » rum futuri sunt, elucere debet, et severioribus disciplinae legibus » coercendi. » Et sane Tridentini patres disertissime caveri voluerunt, ut in seminaria illi tantum recipiantur, « quorum indoles et » voluntas spem afferat, eos ecclesiasticis ministeriis perpetuo inser- » vituros. » Atque adeo ex eorumdem patrum mente uno verbo ea omnia dirigantur, « ut hoc collegium Dei ministrorum perpetuum » seminarium sit. » Quae quidem loquendi ratio adeo valuit, ut in posterum huiusmodi collegia clericalia nomen hoc seponerent, ac proprie seminaria vocitarentur. Quocirca iuxta inolitam in praesens loquendi formam discrimen magnum positum est inter collegia laicalia, et seminaria dioecesana: in illis enim satis est, ut adolescentuli ad probitatem catholico viro (quoniam catholici sumus) apprime dignam, ac bonas artes severioresque disciplinas condoceantur; in his illud

praeterea poscitur, ut sacerdotalis professionis studium et habitudinem induant, unaque sacras eas ediscant disciplinas, quae ad multiformia catholicae fidei ministeria necessariae sunt et perutiles.

7. Iamvero ut finem hunc facile ac tuto quis consequi possit, duo potissimum requiruntur, nimirum certa legum et institutionum ratio, qua seminarii regimen stabiliter ac perpetuo gubernetur, ac dein moderatorum erectio et constitutio, qui legum, institutorumque illorum observantiam scite et efficaciter instent et urgeant.

8. Ad primum quod attinet, ea est ecclesiasticae disciplinae consuetudo, ut, ubi aliqua multorum capitum communitas coalescat, ibi peculiarium constitutionum corpus redigatur, ac perpetuo servandum demandetur. Suas proprias ex ecclesiae prascripto constitutiones habeat regularium virorum religiones, suas monasteria sanctimonialium, suas capitula cathedralium ac collegiatarum, suas laicorum piae sodalitates. Suas itaque habeat etiam clericorum seminarium; id enim diserte praescripserunt Tridentini patres his verbis. « Quae omnia » atque alia ad rem opportuna et necessaria episcopi singuli cum » consilio duorum canonicorum seniorum, et graviorum, quos ipsi » elegerint, prout Spiritus Sanctus suggesserit, constituent, eaque, » ut semper observentur, saepius visitando dent operam. » Quibus ex verbis colligitur, episcopos in conficiendis seminarii constitutionibus duorum horumce deputatorum consilium adhibere debere, ceu diserte declaravit S. C. Conc. in *Salernitana Iulii 1589. Lib. 6. dec. pag. 22. ad secundum,* quam per extensum mox dabimus; quamvis non omittendum, episcopum non teneri ad eorum consilium sequendum, veluti modo ostendemus.

9. Qui concinnandis seminarii constitutionibus manum apponit, rectissimas sanctissimasque normas mutuari poterit a S. Carolo Borromaeo *De Inst. seminarii,* si praesertim patrum Tridentinorum menti velit inhaerere. Nemo siquidem alius eorumdem mentem penitius assecutus est, et expressit, quam sanctissimus ac sapientissimus ille vir, qui tantam in admirabili illo consessu fovendo ac sollicitando, postquam inceptus iam fuerat, partem obtinuit.

10. Sed enimvero summis veluti labiis aliqua degustabimus ex Crisp. *Vis. Past. P. II. §. 31. a num. 10. et seq.* potissimum excerpta, quae ita se habent.

11. Qui alumni in seminarium recipiuntur, ex civitate ac dioecesi ii sint, ac peculiariter ex illis oppidis, quae piae seminarii aedi

aliquem proventum afferunt sive titulo contributionis, sive alia quacumque legitima causa. Ex Tridentino Concilio ad minimum duodecim annos nati sint.

Quod pertinet ad hanc patrum Tridentinorum dispositionem circa aetatem duodecim annorum, quaeri potest, an dictio *ad minimum* ita accipienda sit, quod pueri intelligantur aetatis ante annum duodecimum, ita ut illud verbum aequivaleat particulae *saltem*, ceu aliquando fit penes latinos, ac finem significet, ultra quem pueri nequeant admitti; an contra pueri, quorum aetas excedat duodecimum annum, accipi debeant, et ea dictio *ad minimum* exprimat principium, ex quo aetas computanda sit. Prima pars ex eo suaderi videtur, quod Concilii Tridentini patres alumnos excipi praeceperint a *teneris annis*, quando vitiorum habitus eos nondum possederit. At si ultra duodecimum annum alumni admittantur, iam praetergressa erit aetas, in qua innocentia, ut plurimum, evanuerit, et malitiae aditu patefactus sit. Non ita pridem huiusmodi quaestio S. Congr. Conc. resolvenda delata est in *Tarentina Alumni semin. 6. Maii 1865. per sum. prec.*, in qua, cum Metropolitanum capitulum ius obtineret eligendi duos alumnos in seminario dioecesano Tarenti ad duo gratuita loca perfruenda, unusque locus ex hisce duobus vacasset, plures pueri eligendi sese obtulerunt, unus nempe annorum *tresdecim*, alias annorum novem, alius octo, aliisque minoris etiam aetatis. Itaque canonici Tarenti S. C. sciscitati sunt, an in urnam electionis is tantummodo, qui tresdecim annos attigerat, foret immittendus, an vero etiam reliqui. Porro emi patres rescripserunt *Servetur dispositio Conc. Trid.*, mihique aliunde innotuit eam fuisse emorum patrum mentem, (quamvis non deessent aliqui cordati viri, qui aliter autumarent) ut verbum *ad minimum* intelligendum esset iuxta sensum secundae partis, idest, quod illi, qui annum duodecimum non attigissent, ab urna excludi plane deberent.

Hanc utique sententiam expresse tenet Frances *De eccl. cathed. cap. 18. n. 57. ac n. 132.* Quin imo eam adprobasse videtur S. Carolus Borromaeus *Inst. De sem. reg. Acta Eccl. Mediolan. P.V.*, ibi enim aetatem determinans, qua iuvenes admittendi sunt, incipit ab anno quindicesimo, in quo pueri grammaticae addiscendae ordinario idonei censentur. Tantum aberat, ut eos qui subter aetatem duodecim annorum habiles esse duceret ac vellet, qui in seminaria Mediolanensi provinciae subdita recipi possent!

Moneri tamen debet ea, quae modo dicta sunt, coercenda esse ad seminaria clericorum gratis alendorum, quae pro necessitate ecclesiarum iuxta mentem patrum Tridentinorum *Sess. 23. cap. 18. de Ref.*, erigi debent, minime vero extendenda ad alia collegia, ex. gr. ab aliquo pio fundatore constituta pro puerorum institutione, licet hi habitu clericali incederent. Hoc enim in casu (si videlicet nullam aetatem speciali lege testator praefinivit) quamlibet aetatem sufficere, dummodo aptam ad addiscendum, tenuit Rota in *Decis. 296. P. X.* et *Decis. 84. P. XI. Recent.* Dubium erat, an iuvenes *Asconae supra decem annos sint admittendi* Vid. *Decis. 296. in princ.* Iamvero *dixerunt Domini (ibi n. 5) admittendos esse pueros et iuvenes Asconae in quacumque aetate habiles ad omnes literas addiscendas*, ibique retinendos usque dum doctoris gradum possent assumere. Quae decisio confirmata fuit in dicta *Decis. 84. num. 2. et seq. Part. XI.*

Attamen omnino oportet, ut nati sint ex legitimo connubio. Neque suffragaretur, quod filii isti illegitimi legitimationem acquisivissent; nam de spuriis declaratum hoc fuisse a S. C. Conc. tradit prae aliis Gallemart ad *Sess. 23. cap. 18. num. 5.* et Pax Iourd. *Var. eluc. tom. 2. lib. 7. tit. 4. num. 9.* apud S. Congr. Conc. in *Nullius Dispens. 16. Iul. 1836. §. summus in fin.* Idipsum S. C. de adulterinis confirmavit in hac ipsa *Nullius*, cuius haec species erat. Vir quidam, constante adhuc matrimonio cum uxore sua, tres filios adulterinos ab alia muliere susceperat. Uxore demortua, idem vir mulierem hanc in secundas duxerat nuptias. Cum igitur tres eos filios regali decreto quamvis adulterinos, uti legitimos haberi impetrasset, enixe contendit ex dispensatione sibi concedi, ut in seminarium clericorum ad catholicam educationem obtinendam cooptarentur; at vero, re discussa *die 13. sequentis Augusti*, S. Congr. tametsi moderatorùm seminarii accederet suffragatio itemque ipsius episcopi amica sententia, responsum negativum praebuit.

12. Ex Trid. Synodo alumni, cum recipiuntur, competenter legendi et scribendi facultate praediti sint. Quamvis autem ditiorum hominum filii excludi non debeant, modo suo sumptu alantur, et Deo, ecclesiaeque inservire maluerint, nihilominus pauperum filii praecipue sunt eligendi; in quo paupertas confundi non debet cum mendicitate: mendicos siquidem non admittebat S. Carolus Borromaeus *Inst. sem. P. I. §. omnia,* veluti animadvertit Ioan. De Ioann. *Hist. semin. cap. 10.*

13. In recipiendis alumnis « maxima cautio (verba sunt S. Carol. » Borr. *loc. cit.*) adhibenda est; neque solum ingenium et habilitas » ad studia literarum, functionesque ecclesiasticas exercendas specte- » tur; sed multo magis morum ac disciplinae in singulis ratio ha- » beatur: quales enim ii fuerint, qui admittentur, tales prorsus e » seminario fructus existent. »

14. Alumni singulis saltem mensibus confessario peccata sua confiteantur, et iuxta eiusdem iudicium ad sacram Synaxim accedant. Antequam annuum studiorum curriculum inchoetur, et, quoad fieri potest, medio etiam anno saltem per pauciores dies, alumni spiritualibus exercitiis operam dent, a studio interim feriati, ac piis commentationibus dumtaxat intenti. Super detinendis alumnis in hoc spiritualium exercitiorum secessu adest praescriptio S. M. Clementis VIII. in Apostolicis literis incip. « *Ea semper fuit* » *23. Iunii 1592.* §. *2.*, et hanc ad rem idem Pontifex indulgentiarum etiam thesauros aperuit, ut videre est §. *4.* Hasce Apostolicas literas affert doctissimus Theiner in Op. *Il seminario ecclesiastico, o gli 8. giorni in Append. pag. 29. Roma Coll. Urb. 1834.*

15. Ceterum valde exoptandum est, ut in spiritualibus exercitiis peragendis admirabilis illius libri ratio adoptetur, quem D. Ignatius composuit Sedis Apostolicae iudicio, et omnium utilitate comprobatum.

16. Quolibet mane antequam ad pluteum, studio vacaturi, considant, congruo temporis spatio, mentem suam pia aliqua meditatione exerceant, sacrum missae sacrificium audiant, et parvum B. M. V. officium publice recitent. Post prandium, et coenam (quo tempore lectio alicuius libri praesertim sacri non omittatur) SSmum Eucharistiae sacramentum, brevi saltem tempore, adoraturi conveniant. Quando vero angustia temporis minime prohibeat, aliquod temporis spatium alicui ex iis piis libellis legendo consacretur, qui ad spiritum in via salutis dirigendum et studio pietatis inflammandum inserviunt, et vulgo *ascetici* appellantur.

17. Singulis annis post confectum anni scholastici curriculum aliquod temporis alumnis concedatur, quo animum ab exantlatis laboribus relaxare, viresque vegetiores ad novi anni labores suscipiendos recipere valeant. Quoad fieri potest enitendum est, ut domus rusticationi huic addicta praesto sit. Quam in rem instat, data opportunitate, S. C. in literis, quas episcoporum relationibus rescribit: et si quando comperiat ex his domum hanc ab eis comparatam fuisse,

non omittit eisdem significare, rem hanc sibi ita gratam accidisse quam quod gratissimum. Sed enimvero cautissime providendum est, ne feriarum tempore ita otio torpeant, ut vitiis, quae ex illo enascuntur, indulgeant: quod assequi facile fuerit, si animi recreationes cum aliqua occupatione ita temperentur, et nullum temporis spatium relinquatur otiosum et vacuum.

18. Si tamen ob peculiares difficultates domus haec non suppetat, et fieri nequeat, quin alumni ad suas quisque domos, volvente vacationem tempore, dilabantur, ibique demorentur, tum diligentissime praecavendum est, ut a vicario foraneo, aut parocho, vel alio aliquo sacerdote ex episcopi speciali mandato invigilentur, eo nempe consilio, ut vitam seminarii alumno minime dissentaneam semper et ubique servent. Quapropter in seminarium haudquaquam recipiantur, nisi testimonialem vicarii foranei, parochi, aut delegati sacerdotis fidem de vitae ratione, uti par est, exacta fideliter exhibeant. Crisp. *loc. cit. Vis. Past. P. II. §. 31. n. 28.* formulam literarum affert, quas S. Carol. Borromaeus scribere solitus erat parochis dum alumnos ad suas quosque domos demittebat. Ibi porro praescribitur, et ordine disponitur, quidquid alumni praestare eo temporis intervallo deberent, de quo a parochis ipsis testimonium perhibendum erat, cum ad seminarium iidem reciperentur.

19. Nec alienum ab hoc loco putamus animadvertere, quod Bened. XIV. habet *De syn. dioec. lib. XI. cap. 2. n. 11. et 12.*, complures videlicet esse synodales constitutiones, quibus praescribitur, pluresque adesse dioeceses, ubi pro lege observatur, ut sacri ordines nemini conferantur, qui vel multos annos, vel saltem definitum aliquod temporis spatium in seminario non transegerit. Inter huiusmodi synodos silentio praeteriri non debet Conc. Romanum anni 1725., in quo, innovato capite Concilii Turonensis anni 813. ita statuitur *Tit. 30. c. 2.* « Omnes ad sacros ordines promovendos per sex saltem menses continuos ante ordinationem in seminariis respective, » vel episcopis apud episcopos omnino, sacro hoc etiam approbante » concilio, commorari debere decernimus: alias nunc pro tunc ab » ordinibus suscipiendis reiectos esse sciant, nec cum eis nisi pru» denti episcoporum arbitrio dispensandum. « Consulatur Ioan. de Ioan. *Hist. san. cap. 6. n. 15. et seq.* « In iis itaque (sequitur Ben. XIV. » *l. c.*) dioecesibus, in quibus seminarium adest, et lex ista iampri» dem inducta dignoscitur..... satis erit episcopo huiusmodi legis

» observantiam constanter, diligenterque tueri. » Quod si lex ista non adsit, tunc « oportet (ita idem Pontifex *n. 12.*) episcopum suavibus » modis suam mentem ac desiderium unicuique declarare, simulque » rationes ostendere, ob quas recta disciplinae ratio postulat, nemi- » nem ad sacros ordines promoveri, qui in seminario episcopali » assidue, vel aliquot saltem annorum, aut mensium numero com- » moratus non fuerit. » Quod si ad hoc declinandum paupertas ab aliquo fortasse praetexatur, idoneum responsum praebet idem Pontifex, patrimonium scilicet (sine quo nemo, nisi aliter provisus sit, ad ordines admitti potest) eidem utique necessario in promptu esse debere, cuius fructus satis sunt. aut saltem parva accessione, augeri possunt ita, ut necessarias ad seminarium compensandum impensas proferre queat.

20. Omnia seminaria, ut plurimum, habent loca gratuita, seu teoentur obligatione gratis recipiendi, aleodique aliquos adolescentulos; idque consentaneum est menti patrum Tridentinorum, qui pauperum filios praecipue eligi vult, ut in seminarium admittantur, quin tamen excludaotur ditiores, modo suis sumptibus alantur. Cum ea tantum de causa iidem patres alumnos hac beneficentia frui voluerint, ut vitam sacerdotalem in ecclesiae, aoimarumque utilitatem ingrediantur, quaestio subnascitur, an ii alumni ad solvendum quidquid pro iis a seminario fuerit impeosum cogi possint eo casu, quo legitimam aetatem ingressi, castris ecclesiae relictis, saecularem vitam amplectantur.

21. Io qua pertractanda quaostiooe distinguendum esse arbitror: *primo* enim aut in actu, quo gratuita ea loca fundata sunt, oulla plane conditio fuit imposita; *secundo* aut, licet oihil in fundatione praescriptum fuerit, attamen ex lege synodali, vel consuetudine legitima inductum est, ut adolescentes, qui ad vitam saecularem transeunt, ad alimentorum restitutionem adstringantur; *tertio* aut loca gratuita ex lege fundationis seminarii, aut ex pia donatione instituta fuerint, ac seminarii institutor, vel dooator eam conditiooem adiecerit, ut adolescentes ad alimentorum sumptus restituendos adigaotur, si maturo tempore ecclesiae vexilla deserant.

22. Ad primum ex triplici hac hypothesi coostituta quod attinet, negativo respondendum esse videtur, nam « ex Conc. Trid. *Sess. 23. cap. 18. de Ref.*, (ita folium S. C. Cooc. in *Ferrarien. Com. vol. 16.* » *Dec. 1820. §. primum*) oecumenica synodus *pauperum filios prae-*

» *cipue eligi vult,* qui seminarii sumptibus admittantur; numquam » tamen certam exegit scientiam, quae haberi non posset, illos in » vocatione mansuros, multoque minus pro expensarum restitutione, » si adolescentes e statu ecclesiastico se deinde subtraxerint, cau- » tionem postulavit; sed voluit tantum, ut ii dumtaxat eligerentur » *quorum indoles et voluntas spem afferat, eos ecclesiasticis ministeriis* » *perpetuo inservituros.*» Huic sententiae adstipulatur pene universalis consuetudo omnium dioeceseon, quae, ut plurimum, nullam ab hisce ecclesiastici tyrocinii desertoribus exigunt restitutionem.

23. Aliter sentiendum esse videtur, si de secunda hypothesi agatur; nam reapse in pluribus synodis hanc cautionem praescriptam fuisse constat, ut adolescentes, qui ecclesiae valedicunt, sumptus, quos fecerit, seminario restituant; adeoque in actu admissionis sponsorem exhibere coguntur; ita porro in syn. Burdigalensi an. 1583. *Tom. 15. Conc. gen. pag. 992.*, in synodo Mekliniensi 1609. *Tit. 20. cap. 4.*, in synodo Cameracensi *Part. II. tit. 21. cap. 17.* statutum fuisse testatur Van-Espen *Iur. Eccl. Part. II. sec. 1. tit. XI. de sem. cler. cap. 1. n. 15.* et *cap. 2. n. 6.*, ex eoque idipsum tenere videtur S. C. C. in dicto fol. causae *Ferrarien.* §. *accedit.* Iamvero si huiusmodi obligatio vim habet, cum a synodo fuerit inducta, pronum est, suam exerere vim etiam tum, cum a consuetudine legitima causam habeat.

24. Tertia superest hypothesis, pro qua resolvenda duplicem S. C. Conc. declarationem possumus afferre. Ex decreto card. Roma episcopi Tiburtini tum edito, cum Tibure seminarium fundavit, cautum fuerat, ut alumnorum parentes caverent, sese alimenta restituturos eo casu, quo alumni non ascenderent ad sacros ordines, vel ante completum studiorum curriculum a seminario absque episcopi venia discederent. Seminario Tiburtino paulo post applicata sunt bona quaedam conventuum, quae in loco Vicovarii sita erant, onusque superadditum, quod transactione anni 1743. firmatum fuit, ut tres Vicovarii alumnos gratis aleret, cautione tamen a parentibus accepta, expensas seminario restituturos, si quando alumni ad saecularem vitam redirent Cum itaque super utroque articulo controversia suborta fuisset, tria, quae sequuntur, concinnata sunt dubia. « 1. An vener. seminarium » Tiburis teneatur ad formam transactioni anni 1743. accipere, et » retinere tres alumnos a communitate Vicovarii, eiusque prioribus » nominatos, ita ut sit danda manutentio in casu? et quatenus affir- » mative. 2. An liceat rmo episcopo Tiburtino arctare eosdem alumnos

» ad emittendam obligationem reficiendi alimenta seminario in casu, » quo vel non ascendant ad sacros ordines, vel ante completa studia » discedant a seminario sine licentia rmi episcopi? Et quatenus affir- » mative. 3. An et in quam causam sit eroganda summa per eosdem » alumnos vigore huius obligationis reficienda in casu? » Emi patres post plures propositiones, tandem in *Tiburtina 11. Martii 1752.* rescripserunt « Ad 1. affirmative. Ad 2. affirmative. Ad 3. in com- » modum seminarii arbitrio episcopi cum consilio deputatorum, et » amplius. »

25. Altera declaratio edita fuit in memorata *Ferrarien. Commut. vol.*, cuius haec species erat. Nicolaus Gavioli duo gratuita loca suo aere perpetuo constituerat, additis conditionibus, ut conferrentur adolescentibus Ferrariensibus ea paupertate laborantibus, ex qua stipendium, seu pensionem consuetam persolvere nequirent, utque sponsorem exhiberent, qui alimenta se refecturum adpromitteret, siquando iidem adolescentuli vitam sacerdotalem, sive saecularem, sive regularem maturo tempore non susciperent, quo casu adveniente, expensarum reficiendarum pecunia in tot pro testatore celebrandas missas insumerentur. Aliquo tempore mens testatoris adamussim adimpleta est: sed progressu temporis, cum obligatio exhibendi sponsorem non mediocrem difficultatem parare compertum fuisset, a S. C. Conc. commutatio voluntatis petita est in id, ut cautio deleretur, et subrogaretur conditio obligatioque liberalem aliquam professionem amplectendi. Hinc dubium propositum fuit. « An et quomodo sit annuendum precibus in » casu? » S. Congreg. *die 20. Ianuarii 1821.* rescribendum censuit. « Affirmative pro deletione cautionis tantum, et imposito arbitrio » archiepiscopi aliquo onere omnibus alumnis recedentibus a statu » ecclesiastico in suffragium ad formam testamenti; et idem archie- » piscopus curet, ut non admittantur nisi habentes requisita S. Conc. » Trid., et, cognita mutatione eorum voluntatis, a seminario dimittat, » facto verbo cum SSmo. » Porro supervacaneum est animadvertere, nulla commutationis venia opus fuisse, nisi obligatio a testatore imposita nullius roboris, efficaciaeque fuisse visa foret.

26. Huiusmodi gratuita loca saepenumero iurispatronatui activo et passivo obnoxia sunt. Quaestiones itaque hoc in casu ortu faciles, resolvi possunt generalibus iis regulis, quibus resolvuntur huiusmodi quaestiones super beneficiis (congrua congruis nempe referendo) super capellanis laicalibus, subsidiis dotalibus, aliisque similibus.

Nihilominus recentissimas duas addimus declarationes S. C. Ep. et Reg., et aliam antiquiorem S. C. C. Prima haec est. Spoletano seminario bona capellaniae S. C. C. in oppido Castrilacus erectae anno 1659. applicata fuerunt, onere adiecto retinendi unum vel plures alumnos illius oppidi iuxta redituum vires, quae, satisfactis oneribus, superessent. Quamvis vero nullum verbum de iure nominandi alumnos factum fuisset, nihilominus municipium pluribus vicibus, transacto saeculo, ius nominandi exercuisse comprobabatur. Postea capellaniae bona alumno retinendo imparia fuerant effecta, adeoque ab alumno recipiendo cessatum est. At ipsa bona in melius adducta, quin etiam in pristinum statum restituta sunt, unique alumno recipiendo locus iterum factus est. Contendebat archiepiscopus sibi liberum esse eum eligere iuvenem ex eo oppido, qui sibi magis visus in domino fuisset, ideoque iuvenem quemdam Sinibaldium reapse nominavit. In sua iura redintegrari postulante municipio in *Spoletana Iuris nomin. 23. Mart. 1860.* apud S. C. Ep. et Reg., dubium disceptatum fuit. « An, et quomodo » constet de iure nominandi alumnum favore municipii Castrilacus » in casu? » rescriptum prodiit « Affirmative in omnibus, servata » tamen pro hac vice nominatione Sinibaldi. »

27. Altera haec est. R. P. D. Perugini, sacrista Pontificius ope fiduciae a suo haerede *die 2. Decem. 1829.* explicatae, locum unum gratuitum in seminario Montisfalisci instituerat, ad eumque vocaverat iuvenem unum a Terra Gradularum illius dioecesis (ex quo ortum duxerat pius testator), eoque deficiente iuvenem alium, qui de aliquo Montisfalisci dioecesis oppido esset oriundus. Marinius quidam, testatoris consanguineus, ortus ex patre Gradulensi, at vero talis, qui Gradularum oriundus dici nequibat (quippe eius pater domicilium Urbeveteri statuerat, ibique Marinium filium susceperat) eum locum gratuitum prae iuvenibus e Gradulis vere oriundis sibi adiudicari propugnabat, ea nixus ratione, quod ex aliquibus documentis post emissam fiduciae declarationem in seminarii tabulario repertis constaret, praelationem in eo perfruendo loco consanguineis testatoris esse dandam. Cum tamen emi patres S. C. Ep. et Reg. animadvertissent, in actu fiduciae nullum verbum de consanguineis fieri, proposito dubio. « An et quomodo annuendum sit precibus Marini pro » assequendo eodem loco in casu? » responsum negativum ediderunt in *Montisfalisci Super susp. aut nomin. loc. grat. in semin. die 22. Augusti 1862.*

28. Aliam a S. Cong. Conc. editam declarationem nosse non erit inutile. Card. Carpineo loca quatuor gratuita in seminario Ferentino instituerat pro tuitione quatuor Convictorum « *uno per ciaschedun* » *castello della mia casa, che sono Savolino, Gattara, Bascio, e Mi-* » *ratoio.* » Cum accidisset, ut e loco Miratorii nullus adesset idoneus adolescens, Marchio de Cavaleriis, ad quem iuvenem nominandi ius ex testamento pertinebat, alium e loco Scavolini adolescentem nominavit: quem rector seminarii admittere recusabat, utpote e Miratorii loco minime exortum. Controversia ad S. Congreg. Conc. deducta, dubium propositum fuit. « An liceat Marchioni de Cavaleriis nomi- » nare alumnos seminarii ex quacumque loco ex designatis per car- » dinalem De Carpineo, deficiente idoneo in altero ex Castris in » testamento praescriptis in casu? » S. Congr. Conc. in *Pennen., seu Feretrana 10. Iun. 1741.* respondit « Affirmative et amplius. »

29. Quoniam de locis gratuitis incidit sermo, praestat adiicere, eam esse disciplinam S. C. Conc. in responsionibus, quas ad relationes de statu dioeceseon conscribere solet episcopis, ut, data opportunitate, iisdem commendet et inculcet ad aliquos saltem adolescentulos ex pauperioribus melioris spei in seminarium, nulla aut saltem modica pensione recipiendos. Id inter alia praescriptum fuit archiepiscopo Mechlinien. *die 27. Sept. 1839.*, episcopo Brugen. *3. Septembris eiusdem anni*, episcopo Sabinen. *5. Novemb. eiusdem anni*, episcopo Hyeracen. *27. Mart. 1840.*

30. Ad finem assequendum, quem sibi patres Tridentini in seminariorum erectione proposuerunt, duo requiri monuimus, nempe constitutiones, ac dein moderatores earumdem executioni praefectos. Praecipui seminariorum moderatores sunt confessarius, rector, ac magistri scholarum. De hisce ultimis sermo habebitur in sequenti articulo, in quo ea consectabimur, quae ad studia pertinent. Confessarius, de quo primo loco eloquemur, haud multa consideranda nobis exhibet. Cum enim eiusdem ministerium circa secretas fori interni latebras versetur, nobis, qui externi fori sanctiones exquirimus, datum non est hanc provinciam quodammodo alienam invadere. Nihilominus monita quaedam referimus ad rem opportunissima, quae praebuit S. Carolus Borromaeus *P. I. cap. 1. de inst. sem.* apud Van-espen *Part. II. tit. XI. de sem. cap. 1. num. 17.* « Studeat (confessarius) in » omnium mentibus maximum animarum zelum, propriae voluntatis » abnegationem, veram obedientiam, pulchram charitatem inserere,

» internascentia opimorum beneficiorum, vel divitiarum desideria salu-
» taribus monitionibus extinguat, quoslibet etiam iis de rebus sermo-
» nes prohibeat, solam denique illis Dei gloriam, et animorum salu-
» tem, esse procurandam doceat, et expetendam. »

Insuper hac in *Par. II. cap. 4.*, quod *de officio confessarii* inscribitur, ita sanctus cardinalis, inquit. « Confessarius seminarii illud se-
» cum reputet, ex se, rectaque sui muneris administratione pendere
» eorum, qui in seminario vivunt, in omni virtute progressum.

» Quare turpe sibi fore, nisi ita vivat, et in omni vitae parte
» ita se gerat, ut ex ipsius vita moribusque omnis virtutis, atque
» officii exempla peti possint.

» Pietate, mansuetudine, humilitate, prudentia, charitate, officii
» sui dignitatem substineat, auctoritatem tueatur.

» Familiae totius pax, et concordia eius curae sit: quare anima-
» rum offensiones, siquae suboriantur, sedare confestim omni ratio-
» ne studeat.

» Vitam et mores uniuscuiusque, quantum fieri possit, explora-
» tos habeat, ut vel ad officium revocare errantes, vel in via Domini
» incitare ingressos possit. »

Illud vero hic praeterire nolumus, munus rectoris cum confessarii munere non esse plane cumulandum. Nam ex parte alumnorum valde timendum foret, ne cum animae suae periculo ei sui cordis maculas, sordesque detegere reformident, cui imperium ac potestas est sese exterius improperandi, ac poenis coercendi. Ex parte vero rectoris periculum adest, ne notitiis in confessione acquisitis uti velit, aut videatur uti in exercendis extrinsecus sui ministerii partibus, quae res odium contra sanctissimum poenitentiae sacramentum in animis adolescentium creare possit.

31. Restat de rectore loqui, cuius dotes affabre pingit *Instit. sem. p. 2. c. 1. §. rector* S. Carolus Borromaeus hisce verbis. « Re-
» ctor igitur sit prae ceteris aetate provectus, auctoritate gravis,
» spectata probitate, ab omni onere residendi solutus, peritus disci-
» plinae clericalis, ac eius praecipue, quae ad seminarium spectat,
» maximeque expediret, ut ex eorum numero eligeretur, qui olim in
» seminario fuerint instituti, atque ecclesiasticae disciplinae retinens
» ac studiosus, et in iis sit intelligens rebus, quae sunt temporalis
» administrationis, omnium primus, eique ceteri cuiuscumque ordinis,
» tam qui in seminario praecipuo, quam qui in aliis degunt, in

» functione munerum suorum, ac in omnibus prorsus rebus, quae
» ad seminarii referuntur utilitatem, obtemperara teneantur. » Hunc S. Caroli locum pene de verbo ad verbum illustrandum suscepit Ioannes de Ioanne *Histor. semin. cap. 18.*

32. Praeterea circa rectoris officium haec habet S. Carolus Borromaeus *l. c. pag. 2. c. 2. de rectore.* « Illud saepius rector animo
» reputet, quam grave suis humeris onus incumbat, cum ab eorum,
» qui in seminario vivunt, recta institutione, totius dioeceseos refor-
» matio prodeat. Quapropter, ut qui illius fidei commissi sunt, eos
» e seminario fructus percipiat, quos Ecclesia sancta, et Trid. Conc.
» praecipue sibi proposuit, quam diligentissime curet, ut in se ipso
» eas ad vivum virtutes exprimat, quas in clericis requiret: ita ut
» qui illi subiecti sunt, in eo tamquam in speculo expressam videant
» eius virtutis imaginem, quae illis omni studio sit effingenda: memi-
» neritque exemplum vivum esse doctrinam, nec ipsi minus cum
» taceat, quam cum loquatur, esse alios ad pietatem incitandos.
» Divinae in primis gloriae amplificationem, clericorum in omni vir-
» tute perfectionem semper ante oculos habeat, et ad eum finem
» omnes cogitationes et curas referat. Studeat, ut quae ad spiritualem
» profectum pertinent, recte atque ordine administrentur, ut quoti-
» dianae, et aliae statae exercitationes, nisi necessaria de causa non
» intermittantur. » Modo laudatus De Ioanne inter alia suadat, ut rector, qui graviori aetate fuerit affectus, viresque attritas ad tantum munus alacriter sustinendum habeat, hoc labore deoneratus, honorifico praefecti studiorum munere decoretur.

33. Circa rectoris electionem animadvertenda est declaratio Sacrae Congreg. Concilii in *Fundana Deput. off. sem. 26. Mart. 1689.* apud Bened. XIV., in qua, disputato dubio, « An episcopus potuerit et pos-
» sit deputare rectorem atque officiales seminarii absque consilio de-
» putatorum a capitulo? » responsum fuit « negative » et altero ad-
» dito dubio. An episcopus in revisione et solidatione computorum
» dicti rectoris debuerit sequi consilium deputatorum? « responsum
» fuit » teneri adhibere consilium, non sequi. » *Lib. 39. decr. p. 129. et seq.*

34. De rectoris electione cum deputatorum consilio ab episcopis peragenda, Ben. XIV. *De Syn. Dioec. L. V. c. II. n. 9.* limitationem ponit si seminarium alicui ex regularibus ordinibus moderandum fuerit concreditum. Quae quidem res aditum nobis aperit, ut nonnulla de semi-

nariis, quorum cura ac regimen regularibus ordinibus traditum est, non sine utilitatis forsitan fructu subiiciamus.

35. Nonnulli doctores seminaria regularibus moderanda tradita non approbant. Inter hos numeratur Pignattell. *Cons. 81. tom. 9. n. 152.* ita enim scribit. « Hos iuvenes expediret dirigi ac instrui » non per religiosos, qui ad finem particularem promovendi suos » ordines magis collimant, et praestantissima ingenia ad suam reli- » gionem alliciunt, ac pertrahere nituntur, aut saltem sui instituti » ritus ac coeremonias potissimum instillant, qui non ita conveniunt » viventibus inter homines saeculares, ut experientia constat; sed » per saeculares sacerdotes viros probatos et industrios, et in munere » suo exercitatos, qui paucis annis tenella illa germina ad maturi- » tatem perducere, et postea Sedi Apostolicae, vel episcopis ad mis- » siones subeundas praesentare possent. » Porro haec ultima verba addit Pignattellus, quia iuxta suam sententiam alumni tres in classes dividi deberent, quorum prima ad chori servitium, aliasque functiones, et necessitates divini cultus, altera ad paroecialem rem administrandam, ultima ad missiones infidelibus, vel haereticis suppeditandas dirigatur et informetur. Idem sentit Ioannes de Ioan. *Hist. sem.*, qui *cap. 16.* pluribus ostendere satagit, seminariorum gubernationem regularibus non esse amandandam, ob utilitatem ipsorum regularium, ob maius alumnorum bonum, ob commoditates in ecclesias derivantes, ob tuendam episcoporum dignitatem. Neque desunt, qui animo perpendunt, in clero saeculari scientiarum studium ac laudem ex magisterio regularibus relicto deficere, ac propemodum excidere. Quidquid enim adolescentes in conficiendo studiorum curriculo sibi comparant, leve prorsus et miserum est, si diuturno studio minime excolatur, et amplificetur. Iamvero experientia constare iidem aiunt, ecclesiasticos viros studiis valedicere, nisi palaestram in promptu habeant, quae ad ingenium actu exercendum eos adigat et exstimulet. Haec profecto palaestra cathedrae sunt facultatum omnigenarum, quas seminaria utique suis in parietibus connumerare debent.

36. Quidquid vero sit de horum sententia, monendum est ante omnia, non licere episcopis seminariorum regimen, inconsulta Apostolica Sede, regularibus ordinibus aliisque institutis gerendum tradere. Nam primo haec res duplicis deputationis (nempe tum duorum seniorum canonicorum tum duorum de capitulo totidemque de clero) iura a sacrosancto concilio attributa laedit imminuitque. Deinde

quamvis episcopus, quoad vivit, sua iura super seminariis regularibus, aliisve institutis cedere possit, nequit attamen praevertere ac tollere iura successorum suorum. Quibus praecipue de causis, necesse est, ut Apostolica Sedes accedat, quae sanctioni Tridentinae derogat. Necessitas apostolici beneplaciti comprobatur auctoritate Bened. XIV. *De synod. dioeces. Lib. V. cap. 11. num. 9.*, atque adeo S. Congregationis Ep. et Reg.: namque in saepius memorato opusc. *Method. quae a S. C. et cet.* in animadversionibus super *const. congregationis presbyt. conc. S. Mehenni pag. 25. n. 5.*, ite traditur. « Cum » ex Conc. Trid. seminaria ad episcopus, adhibito deputatorum con- » silio omnino spectent, eorum curam non possunt alicui instituto » committere, inconsulta Apostolica Sede, licet institutum ipsum » in genere pro directione seminariorum ab Apostolica Sede appro- » batum fuerit. Hinc in singulis casibus oportet summi Pontificis » licentiam obtinere. » Idem traditur in anim. *Super app. piae congregationis mission.* S. Francisci Salesii *p. 32. §. 4.* in memorato opusculo. Tandem eadem S. C. in decreto pro Maristis *diei 15. Iunii 1860.*, et itidem in decreto pro Sulpizianis *diei 18. Iul. 1863.* (quorum institutum pro seminariorum directione proprie fundatum est) ex speciali gratia indulsit, ut seminaria dioecesana in spiritualibus ac temporalibus moderanda possint iuxta modum et conditiones ibidem adiectas.

Quando itaque Apostolicam Sedem consulere expediat, quae seminarium regularibus ordinibus aliisve institutis tradere permittat, ordinariorum prudenti arbitrio, relinquendum est; porro placet praecipue Michael Thomas *De var. coll. ad util pub. const. pag. 457.* apud Ioann. de Ioann. *l. c.*: ait enim « De ratione gubernandi haec ipsa » collegia, neque dictum est quidquam neque dici commode poterat: » sed omnia arbitrio episcoporum sunt demandata. » Hac in re illud speciatim de sodalibus a societate Iesu addimus, sicubi ex episcoporum relationibus innotescat, eos benemeritis istis de ecclesia et civili societate sodalibus sua dioecesana seminaria credidisse, non omittere, generatim loquendo, S. C. in responsionibus suum episcopis ipsis gaudium ostendere, et specialem laudem impertiri. Horum sodalium laudi adscribendum etiam est, quod SSmus D. N., cum seminarium Senogalliae, quae urbs tanto cive gloriatur, suo sumptu constituisset, nulli alii, praeterquam quod his D. Ignatii asseclis eius ephebeoi moderationem tradere constituerit.

37. Hisce obiter praelibatis, consultius arbitramur, ad ea expo-

nenda gradum facere, quae servari debent, quando episcopi magis e re seminarii sui duxerint, aliquem ordinem religiosum ad clericalem iuventutem instituendam in seminarium arcessere. Res, de qua agitur, huiusmodi est, ut normas generatim, et ubique servandas praebere non sinat, nisi quod haec una regula stabiliri posse videtur quod episcopo sarta tecta servanda sunt iura a Conc. Tridentino in *Decr. cap. 18. sess. 23. de ref.* attributa, excepto tamen iure, regularibus integro relicto, rectorem, ac magistros scholarum eos eligendi, quos ipsi censuerint, quin episcopi approbationem reportare adigantur, possint eosdem examinare ac probare, ut cernere et in sequenti *Viglevanen.* ad *dub. 8. ac 9.* Ceterum res exemplis fiet planior, atque adeo exinde normas huiusmodi in casibus opportunissimas licebit arripere. Haec itaque ordine mox afferemus.

38. Petrus Marinus Sormannus episcopus Viglevanen. seminarium dioecesanum somaschensibus iam concreditum, et in deterius delapsum, relevandum curavit accessione quorumdam bonorum, factaque cum dictis patribus conventione apostolicis literis corroborata ad rectiorem eiusdem institutionem. Subinde summam libellarum 3256. pio loco donavit, addita conditione, ut viginti alumni gratis ibi alerentur ad cantum habiles, quorum duodecim a successoribus episcopis, reliqui octo a rectoribus pro tempore, sed ex certo genere vocatorum. Insuper legem adiecit, ut circa oeconomicam administrationem in certis casibus cum consensu episcoporum procederent, atque siquando ii alumni deficerent, reditus numero alumnorum pares apud virum ab episcopo deligendum deponerentur. Sormanno vita functo, viginti illi alumni illud impetraverunt, ut extra seminarium studia prosequi possent, atque adeo, feriis insecutis, suas quique domos petierunt ita, ut seminarium a decennio clausum existeret. Capitulum et deputati eiusdem seminarii, in quo somaschenses habitare non desiverant, suas querelas apud S. C. Conc. detulerunt, in eaque plurima dubia resolvenda proposita sunt, ut sequitur.

« 1. An omnes alumni sint eligendi per episcopum? et quatenus » affirmative.

» 2. An octo illi nominandi per p. rectorem eiusdem seminarii » indigeant examine, et approbatione episcopi, ut admittantur?

» 3. An exactio redituum assignatorum pro alimonia alumnorum » spectet privativo ad episcopum cum consilio deputatorum seminarii, » excluso rectore seminarii? Et quatenus affirmative.

» 4. An saltem administratio, et exactio facienda sit per dictum » rectorem cum participatione tamen, consensu, et mandato episcopi » pro tempore in casu?

» 6. An liceat episcopo cum assistentia, ut supra, quoties voluerit, » visitare seminarium tam in spiritualibus, quam in temporalibus in » casu?

» 7. An idem cum assistentia, ut supra, licitum sit capitulo, seu » vicario capitulari, sede vacante, in casu?

» 8. An magistri missi a congregatione somaschensi ad servitium » seminarii pro grammatica, retborica, et casibus conscientiae debeant, » examinari et probari ab episcopo?

» 9. An hoc ipsum tempore sedis vacantis spectet ad capitulum, » ut supra in casu?

» 10. An pp. somaschenses teneantur reddere rationem in an- » nuis libris 3256. pro toto tempore, quo in seminario non fuerunt » alumni, et cui, ac quibus remediis cogi possint in casu?

» 11. An iidem teneantur restituere pro eodem tempore, quo semi- » narium mansit clausum, proventus pro eorum manutentione, et sa- » lario assignatos in casu?

» 12. An pp. somaschensibus, ultra praefixum numerum viginti » alumnorum liceat in seminario recipere alios convictores de aliena » dioecesi in casu?

S. Congregatio die 13. Ianuar. 1714. distulit propositionem, die vero 27. eiusdem mensis et anni respondit.

» Ad 1. negative, Ad 2. indigere approbatione episcopi. Ad 3. » negative. Ad 4. affirmative. Ad 5. 6. et 7. affirmative. Ad 8. ne- » gative. Ad 9. negative. Ad 10. affirmative episcopo, ac per eum » cogi iuris remediis. Ad 11. negative. Ad 12. affirmative de licentia » episcopi, et amplius in omnibus. » Ita legitur in Tomo IX. *Thesaur. resol. ad ann. 1740. pag. 214. et seq.*

39. Episcopus Conceptionis in America meridionali seminarium a tristi, qua versabatur, conditione erigendum curaverat, ita ut in clericorum adolescentium usum commode aperiri posset: at, deficientibus magistris e clero saeculari, rem egit cum generali sodalium e societate Iesu, ut hos religiosos viros gubernationi praeficeret. Nulla neque in regulis D. Ignatii, neque in ordinationibus generalibus prohibitio acceptandi seminariorum regimen extabat. Aderat vero declaratio generalis congregationis sub s. Francisco Borgia anni 1655.,

cui aliae etiam duae similes declarationes accedebant, in quibus, re multum agitata, constitutum fuerat, seminariorum gubernationem admittendam non videri « si tamen (sunt verba decreti) fundatio per-» petua et insignis huiusmodi seminariorum ita fieret, ut simul esset » coniunctum collegium nostrum, unde promoveretur, et abundaret » societas operariis idoneis, et libera eidem societate gubernatio com-» mitteretur, placuit admitti posse ex dispensatione praepositi gene-» ralis. » Addebatur, quod Pius IV. seminarium clericorum urbis, commisit curae, et regimini pp. soc., uti legitur in bulla 134. Urbani VIII. §. *4. tom. 3.* » Ipsumque seminarium sic erectum, et in-» stitutum curae, regimini, et administrationi praepositi generalis, » et presbyterorum soc. Ies., et sui, et romani Pontificis pro tempo-» re existentis in dicta urbe vicarii in spiritualibus generalis tutelae, » patrocinio, et protectioni commisit. » His itaque positis episcopus memoratus a S. Congregatione exoravit sibi concedi, ut seminarii sui regimen sodalibus a soc. Ies. committere posset: hinc proposito dubio. « An et quomodo petitis sit annuendum? » S. Congr. *die 13. Iun. 1722. in Americana* rescripsit. « Pro facultate; ita ut alumni » nominentur ab episcopo, et seminarium sit sub patrocinio, prote-» ctione, et subiectione episcopi. » *Thes. resol. tom. 2. pag. 189. et seq.* Vid. Bened. XIV. *De syn. dioec. lib. V. cap. 11. n. 9.*, ubi idem Pontifex haec addit. « Sub iisdem legibus, alia quoque episcoporum » seminaria aliorum regularium gubernio reperiuntur commissa; cura » siquidem seminariorum Albani et Senogalliae tradita est clericis » regularibus scholarum piarum nuncupatis : et nos ipsi seminarii » nostri Bononiensis regimen dedimus clericis regularibus s. Pauli » vulgo barnabiti, non amotis quidem deputatis, qui, iuxta enuncia-» tas Tridentini sanctiones, seminarii disciplinae atque admini-» strationi invigilent, sed eorumdem auctoritate intra certos limites » coercita. »

40. S. M. Clemens XI. suis Apostolicis literis Albanense seminarium clericis regularibus scholarum piarum regendum dederat, hisce appositis conditionibus, « 1. Quod praeter usum, perpetuum-» que regimen et ministerium eorumdem seminarii, et ecclesiae in » omnibus et per omnia salva remaneat in reliquis iurisdictio ordi-» narii exercenda quoad seminarium iuxta normam S. Conc. Trid. » et S. Congregationis eiusdem interpretis decreta. 2. Quod ex re-» ditibus seminarii ipsi patres alantur; unus tamen, et idem sit cibus,

» et potus, et unica mensa tam illis et convictoribus, quam alumnis. » 3. Singulis quibusque mensibus ad instituti seminarii optimam con» servationem et administrationem saltem coram ordinario congregatio » habeatur, eique intersint canonici ad id ex norma sacri Conc. Trid. » deputati, et p. rector pro tempore, qui suam de re, quae in con» sultationem cadit, sententiam proferat, ut inde quae coram Deo » potiora, et praestantiora esse existimaverit, ordinarius ipse deli» beret. 4. Ad seminarium et ecclesiam spectet quidquid eorum re» spective contemplatione in posterum quomodocumque pervenerit. » Ceterum siquid patribus ipsismet nominatim expressis ex donatio» ne, legato, vel alio quocumque titulo, aut quomodolibet in futurum » fuerit relictum, vel aliter ab istis acquisitum in redituum semi» narii ratione nullatenus computetur. 5. Demum rationem redituum » seminarii emus episcopus, vel eius vicarius generalis iuxta for» mam a Conc. Trid. praescriptam singulis annis exiget a p. recto» re, et dicti seminarii ministris. »

Iidem patres in uno eodemque libro reditus, expensasque alumnorum, et convictorum promiscue adnotandi usum induxerant, deque utrisque rationem deputatis reddere soliti fuerant. At vero cardin. episcopus peculiari decreto statuit, ut dicti patres distinctos libros conficerent, in quibus separatim rationes dati et accepti pro seminario, ac convictoribus describerentur. Decreto paruere patres; sed librum ad convictores pertinentem ostendere, rationemque reddere detrectabant. Re itaque ad S. C. deducta, et concinnato dubio. « An » a patribus scholarum piarum reddenda sit ratio convictus semi» narii, et edendi sint libri de quibus agitur in casu? » Emi patres in *Albanen. 23. Iun. 1742.* rescripserunt. « Affirmative » et iterum proposita causa *1. Sept. eiusdem anni* iidem patres steterunt *in decisis et amplius.*

41. Episcopus Colimbrien. cum seminarium fundavisset intra limites parochiae s. Petri, pios operarios congregationis Aragonensis, quorum institutum commune est cum missionariis, ad illud moderandum advocavit. Statuta insuper condidit, quibus praeter alia illud exemit a iurisdictione parochi, subiecitque rectori tum in adimplemento paschalis praecepti, quod in ecclesia seminarii impleri voluit, tum in administratione sacramentorum tempore infirmitatis, ac sepulturae, morte superveniente, quae profecto dispositio communiter servabatur in Hispania, ubicumque seminaria a regularibus gubernari

contingeret. Haec statuta in forma generica a summo Pontifice confirmata fuerant. At vero conquestus est parochus s. Petri, suamque iurisdictionem iudicialiter vindicare studuit. Sed, re a rectore seminarii ad S. C. Conc. deducta, in *Colimbrien. Exempt. semin. die 12. Mart. 1757.* dubium resolvendum suppositum fuit. « An sit locus » exercitio iurium, et functionum parochialium in seminario Colim» brien., seu potius constet de libertate eiusdem seminarii in casu? » S. C. rescripsit « Negative ad primam partem, affirmative ad secun» dam. » Cumque causa iterum recognita fuisset *die 18. Iunii eiusdem anni*, emi patres *steterunt in decisis, et amplius.*

42. Contigit ultimis hisce temporibus ut etiam in S. C. Ep. et Reg. de seminariis pluries ageretur. Et quidem primo in una *Parmen. diei 21. Iul. 1848.* cum titulo. « An substineatur decretum episcopi » Parmen. super exemptione a iurisdictione parochiali totius collegii » a Maria Ludovica nuncupati sub cura clericorum regularium s. Pau» li, vulgo *barnabiti.* »

In ea porro de collegio agebatur, quod etiamsi dioecesanum clericorum seminarium non esset, attamen sub episcopi iurisdictione et subiectione versabatur. Primitus a presbyteris saecularibus ipsum gubernabatur; at vero anno 1833. ex Mariae Aloysiae munificentia barnabitis moderandum traditum fuerat: qui proinde eius regimen suscipientes eo ingressi sunt, regularemque ibi familiam conflaverunt: etenim duodecim sacerdotes praeter laicos sub unius superioris moderamine ibi numerabantur.

Parochus loci, cuius in ambitu collegium situm erat, pacifice super eo iura parochialia exercuerat usque ad annum 1847., quo anno ad diem 11. Augusti episcopus decretum edere censuit, quo barnabitis potestatem faciebat administrandi sacramenta Eucharistiae, poenitentiae, atque etiam extremae unctionis iis, qui sequuntur, videlicet

1. « Omnibus et singulis ceteris clericis et fratribus huiusmodi » ven. congregationis.

2. » Adolescentulis in loco et habitatione eiusdem congregationis » studiorum et educationis causa degentium.

3. » Mercenariis famulis, operariis, servis, servitio eiusdem con» gregationis addictis, et in eadem domo manentibus.

4. » Hospitibus quibusvis etiam saecularibus, et extraneis, quos » in eiusdem congregationis habitationibus reperiri contigerit.

5. » Quibuscumque aliis personis in supradicto, vel quovis alio » collegio cler. reg. s. Pauli in hac nostra civitate, vel dioecesi futu- » ro, improviso morbo correptis in casu, quo, propter repentinam » necessitatem non daretur spatium licentiam a parocho petendi.

6. » Exequias eorum omnium, qui inter ipsos decesserint, per- » agendi. »

Cum parochus penes S. C. Ep. et Reg. contra huiusmodi decretum reclamasset, partes de more monitae, auditaeque sunt. Barnabitae constitutionibus Apostolicis nitebantur, quae pro sua congr. a Sede Apostolica editae fuerant: ibi vero de seminariis nullum plane verbum erat. Deinde communicationem invocabant privilegiorum, quae teatinis, benedictinis, ac speciatim sodalibus e societate Iesu ex Apostolica venia competunt.

Parochus autem pro se consuetudinem militare contendebat, quae eatenus invaluerat; quin et ipsos sacros canones sibi suffragari subiiciebat, quibus derogare nefas est episcopis absque Apostolico placito.

13. S. C. die superius dicta ad dubium in causae titulo propositum, ac modo relatum *n.* 2. rescribendum censuit. « Decretum episcopi » esse reformandum iuxta mentem - mens est - quod firmo rema- » nente decreti dicti tenore quoad omnes, et singulos clericos et » fratres congregationis s. Pauli, et relate ad eorum domesticos et fa- » miliares, qui religiosis actu inserviunt, comprehensis illis prae- » fatae domus, qui intra eius septa resident, et sub eorumdem obe- » dientia vivunt iuxta praescriptum S. Conc. Trid. *Sess. 24. cap. 11.* » *de ref.* et const. S. M. Greg. XIII. incipien. *« Circumspecta » diei 25.* » *Nov. 1580.* pro alumnis, seu adolescentulis, hospitibus perpetuis, » commensalibus, aliisque personis in memorato decreto enunciatis » iura parochi in casu mortis sarta remaneant; ac insuper superior » dicti collegii notulam religiosorum, alumnorum, commensalium, » hospitum, famulorum, et aliarum personarum in eadem domo de- » gentium parocho quotannis dare teneantur. » *Datum Romae 21. Iul. 1848.* – Sic legitur in *Regest. episc. anni 1848.* Quoniam in hac declaratione allegatur Concilii Tridentini, et constitutionis pontificiae sanctio, operae pretium ducimus, utramque heic adnectere. Itaque in citato *Cap. 11. sess. 24. de ref.* sic statuitur, quod circa personas addictas cum aliis coetibus, tum potissimum monasteriis, sive ii famuli sint, sive quocumque alio nomine veniant, nihil detractum esse

censeatur iurisdictioni ordinariorum, quibus, etiam utpote delegatis a S. Sede, eadem personae subiiciuntur. At vero excipiuntur ii, qui « praedictis locis . . . . actu serviunt, et intra eorum septa » ac domus resident, subque eorum obedientia vivunt. »

44. In const. Greg. XIII., quae incipit « *Circumspecta* » pro religione hierosolymitana proprie edita (vid. Girald. *Ius Pont. P. II. sect. 135.*) Tridentina lex ampliori modo declarata est, namque ibi praecipitur, ut eidem legi obnoxii sint « ipsorum militum vicarii, » capellani, ministri, servientes, adscripti, coloni, procuratores, fa» miliares. - Attamen subiungitur - (Exceptis tamen iis, qui eccle» siis, aliisque locis dictorum militum actu serviunt, et intra eorum » septa, et domos resident, ac sub eorum obedientia vivunt, quae » omnia simul concurrere intelligantur, sive iis, qui legitime, et se» cundum regulam praedictae religionis professionem fecerint, de qua » loci ordinario constare debeat). »

45. S. C. alias etiam occasionem habuit agendi de iuribus parochorum super seminariis. Id siquidem accidit in decreto *diei 15. Iunii 1860,* quod pro maristis idem sacer Ordo edendum censuit, necnon in alio decreto *diei 17. Iulii 1863*. pro sulpicianis promulgato: namque eadem ratione, qua cum maristis fecerat, iuri canonico, et Conc. Trid. derogans, facultatem eisdem indulsit. « Admi» nistrandi tam sociis, quam alumnis seminariorum infirmis sacrum » Viaticum, necnon iisdem in articulo mortis constitutis sacramen» tum extremae unctionis, de licentia tamen respectivi ordinarii, » ac salvis iuribus parochialibus ad formam ss. cc. quoad funeralia » absolvenda.

» Acceptandi ab ordinariis directionem seminariorum, quin in » singulis casibus recursus ad S. Sedem habeatur, uti peragendum » essot ex Apostolicis sanctionibus: necnon seminaria eorum directio» ni concredita administrandi tam in spiritualibus, quam in tempo» ralibus sine deputatorum interventu, qui iuxta Conc. Trid. *Sess. 23. » cap. 18. de ref*. disciplinae et administrationi bonorum invigilare » deberent, ita tamen ut in omnibus tam superior generalis, quam » socii dependere ab respectivo ordinario, et rationem redituum » in fine cuiuslibet anni reddere tenerentur, praesentibus duobus de » capitulo, totidemque de clero civitatis. Praesens vero indultum ad » decennium tantum erit duraturum, eoque elapso iterum ad Sanctam » Sedem erit recurrendum. »

46. De *Setina* agendum superest, quae tametsi definitivo responso dimissa non fuerit, plura tamen scitu utilia continet, ac digna, quae referantur. Aderat in civitate Setina religiosa societatis Iesu domus, et item ecclesia, quae, post generalem praeteriti saeculi illius religionis suppressionem, in usum seminarii dioecesani a S. Sede episcopo tradita fuerat. Anno 1861. placuit vicario Apostolico, per id tempus Setinam ecclesiam administranti, seminarium iam presbyteris saecularibus concreditum in sodales memoratae societatis transferre. Seminarii igitur regimen patres illi adepti sunt, et religiosam inibi familiam constituerunt. Loci parochus, qui antehac sua in seminario et ecclesia iura exercuerat, eadem etiam post eam innovationem tueri se posse putabat. Itaque supplex S. C. Ep. et Reg. adiit, multaque declarari postulavit; An ecclesia, et sodalitates laicales ibi erectae a iurisdictione parochiali immunes forent? An religiosis et alumnis, aliisque seminario addictis sacramenta conferendi ius parochus retineret? An eorumdem obitu eveniente, parochus exequias celebrare, et emolumenta exigere posset? ac tandem, an in sabato Sancto idem parochus seminarium, ut antea, benedicere posset?

Pro exemptione religiosorum, quippe qui familiam religiosam efformarent, nulla dubitatio oriri poterat; at vero de alumnis, aliisque seminario inservientibus non parum ambigebatur.

Itaque, auditis utrimque partibus, ex S. Congregationis instituto consultatio elucubrata est, ibique omnia iuris et facti momenta pro utraque parte exposita fuerunt. Typis edita ea consultatione, compertum est, S. Congregationem Ep. et Reg. alias hoc in argumento versatam fuisse, scilicet in *Parmen.*, et in decretis editis pro maristis, ac sulpicianis, quae omnia superius in medium allata sunt, qua de re consultationi appendix, typis item data, adiuncta est. Non erat id novum, et disciplinae sacri ordinis inusitatum: hoc vero ipsum fieri debuisse existimatum fuit, ut debita officii pars obiretur, procul certe ab omni studio oppugnandi inclitam eam sodalitatem de bonis artibus, de christiana iuventutis institutione, ac de Ecclesia tam benemeritam, de qua ego scilicet optime nullo non tempore sensi, et libentur ostendi, quoties de ea loqui incidit sermo. Post haec rm̃us p. praepositus generalis, adlecto cum omnigenae doctrinae, tum potissimum rerum canonicarum consultissimo viro Camillo Tarquini ex eadem societate, memoriam typis edidit, ubi

parochi deductiones refellebantur, et obliqua via consultationis animadversionibus occurrebatur.

Isthaec porro memoria multo ingenio, et canonici iuris apparatu praecellebat. Eo vero praecipue spectabat, ut comprobaret, seminarium *in facto* censendum veluti accessorium religiosae familiae, adeoque de exemptione participare, quae familiae religiosae competeret. Quo posito, sanctio Tridentina in *Cap. 11. sess. 24. de ref.*, necnon Greg. XIII. const. incipien. « *Circumspecta* » id quod probandum assumptum fuerat, *in iure* confirmabat. Eo accedebat societati Iesu disertissime facta communicatio privilegiorum, quae somaschensibus ad seminaria ab hisce directa e parochorum iure eximenda Pontifices elargiti fuerant, necnon auctoritas aliquorum doctorum, ac nominatim Schmalzgrueber. *Consil. tom. 1. cons. 32.*

47. Cum petitio parochi multiplices articulos comprehenderet, una sub dubii formula omnia quaestionum capita congesta fuerunt. at S. C., re discussa in comitiis *diei 8. Iul. 1864*, resolutionem distulit, praecipiendo, ut iterum proponeretur, divisis dubiis.

At vero rmus p. generalis, pacis inter utrumque clerum, hisce praesertim temporibus tam necessariae, maxime cupidus aliam iniit viam. SSmus D. N., haud inscio praefecto S. C. Ep. et Reg. (id quod in memorata memoria primo narratum fuerat) eidem praeposito auctor extiterat, ut seminarii Setini moderamen assumeret. Quoniam vero id in scriptis redactum nequaquam fuerat, ab eodem summo Pontifice ope eiusdem S. Congregationis supplex expostulavit, ut quod oretenus permiserat, editae rescripti formulae consignare dignaretur. Quocirca in audientia *diei 3. Septem. 1864.*

« SSmus annuit iuxta preces cum exemptione tam seminarii, » quam adnexae ecclesiae una cum confraternitatibus ibi erectis a » iurisdictione parochi, salva tamen eidem parocho quarta funera» ria in casu obitus alumnorum, et seminario actu inservientium, » dummodo intra eiusdam seminarii septa resideant, necnon praedi» ctis confraternitatibus adscriptorum, quatenus confratres in enun» ciata ecclesia iure sepulturae gaudeant; ita tamen ut seminarium » et confraternitates maneant sub patrocinio, protectione, et subie» ctione episcopi. Contrariis et cet., et notificetur episcopo. »

Et recte quidem: nam parochus pro certo habere poterat, nulli melius, quam illius societatis patribus alumnorum, aliorumque animas credi commendarique posse.

Postquam haec a nobis perscripta fuerant in cognitionem devenimus Apostolicarum literarum S. M. Benedicti XIV. *diei 7. Sept. 1753.* in quibus collegia et seminaria erecta et erigenda sub cura patrum societatis Iesu in Indiis regi fidelissimo subiectis declarantur exempta et libera ab omni potestate parochorum in iis, quae ad administrationem SSmae Eucharistiae etiam pro Viatico, ac extremae unctionis sacramentorum, aliisque omnibus quao ad animarum curam pertinent. In 'hisce literis mentio fit similis exemptionis diei 20. Novemb. 1749. concessae iidem patribus societatis Iesu pro collegio Illyrico civitatis Lauretanae. Vide ephemeridem, cui titulus. *Analecta iur. pont.* de mense *Nov. et Dec. 1864. col. 1106. fasc. 65.*

48. Finem imponat huic articulo causa Lucana *Exemptionis*, apud S. C. Conc. agitata. In Lucana civitate extat collegiata S. Michaelis in Foro, in qua capitulum decano, novem canonicis, totidemque capellanis coalescit. Ex privilegio a S. M. Leone X. elargito per *Cons. 28. Iun. 1518.*, decanus immediate Apostolicae Sedi, canonici vero, capellanique, et clerici, aliique inservientes decano, et Apostolicae Sedi quoad omnia subiecti sunt. Accedit decretum *die 25. Sept. 1667.* a speciali congregatione ex S. M. Clementis IX. auctoritate editum, quo declaratur decanum super collegiata eiusque personis ac bonis esse ordinarium, ac proinde iurisdictionem ordinariam obtinere. Sub pontificatu S. M. Sixti V. in eadem collegiata seminarium erectum fuit, idemque collegiatae, et chori servitio addictum, et sub iurisditione, ac disciplina decani et capituli constitutum, et circa omnia subiectum. Anno 1852. Lucanus archiepiscopus aliquos in hoc seminario iurisdictionis actus exercere posse autumabat, acriter contradicente capitulo, ne quid novi induceretur. Quocirca penes S. C. Concilii pluries ea de re actum est, dubiis propositis, quae sequuntur.

49. I. « An alumni seminarii decanalis legibus, ac mandatis archiepiscopi dioecesani subiaceant in casu?

II. » An archiepiscopus dioecesanus dictos alumnos e sua dioecesi, et ab ordinibus excludere possit, quia non obediunt suis legibus, et mandatis, quotiescumque iis requisita a SS. Canonibus, ac praecipue a Trident. Concil. concurrant in casu?

III. » An excepto examine coram ordinario, iudicium de reliquis conditionibus respective necessariis pro suscipiendis ordinibus specialiter quoad doctrinam et mores ad archiepiscopum, seu potius ad decanum pertineat in casu?

IV. » An et quonam numero admitti debeant alumni in eodem » seminario independenter ab archiepiscopi auctoritate in casu?

V. » An praeter scholas grammaticae et musices, superiorum etiam » ac sacrarum facultatum instituta tradi possint in eodem seminario » independenter ab archiepiscopi auctoritate in casu? »

S. C. Conc. *die 29. Maii 1852.* rescripsit.

Ad I. Negative, exceptis dispositionibus Tridentini super exemptis.

Ad II. Provisum in primo.

Ad III. Affirmative ad primam partem; negative ad secundam.

Ad IV. Arbitrio decani.

Ad V. Affirmative.

« III. Quibusnam studiis vacent, et quo profectu? »

Summarium.

50. Ad efformandum perfecti sacerdotis exemplar non sufficit probitas morum, sed insuper scientia rerum praesertim sacrarum exposcitur.

51. Quibus studiis alumni operam dare debeant ex decreto Conc. Tridentini?

52. Quae facultates hodie communiter in seminariis tradi solent?

53. De seminariis magno et parvo; quale sit tam unum quam alterum, exponitur.

54. Quanti intersit studium eloquentiae, tradit Ben. XIV.

55. Philosophicis facultatibus non uno tantum anno dandam esse operam hisce praesertim temporibus S. C. C. pro re nata inculcat.

56. Si alumnos ad aliquod gymnasium, vel universitatem in civitate docendos mitti contingat, expedit domi repetitorem constitnere.

57. De quaestione nuperrime in Galliis excitata, num expediat in seminariis ethnicos auctores explicare, quam diremit SSmus D. N. suis ad Gallos episcopos encyclicis literis.

58. De magistris generatim, quales ii esse debeant?

59. Speciatim vero de magistris seminariorum clericalium.

Curandum est, ut omnes plane sint de coetu ecclesiastico.

Amotionem magistri laici, uti talis non improbavit S. C. Conc. in *Lucana,* concessa eidem annua pensione.

60. Magistrorum munus in seminariis non est perpetuum, sed amovibile ad nutum.

61. At amotio decernenda non est sine rationabili causa.

62. In electione et amotione magistrorum episcopus deputatos audire tenetur.

63. De indultis studiorum causa, quibus gaudent discentes et docentes in publicis universitatibus theologiam et sacram scripturam; hi fructus beneficiales percipiunt, etsi non resideant.

64. Quod extendi posse videtur etiam ad seminaria magnae celebritatis.

65. Minime vero ad seminaria communia: aliquando specialis venia ab Apostolica Sede expetitur.

66. 67. Praedictum privilegium complectitur etiam discentes, ac docentes ius civile, et canonicum, sive coniunctim, sive disiunctim.

68. Haec indulta non conceduntur, nisi cum episcopi consensu. Quem hic, accedente iusta causa, negare nequit,

Aliter patet ad superiorem recursus.

69. Pro discentibus indultum huiusmodi non suffragatur ultra aetatem annorum 25.

70. Pro beneficiatis almae Urbis hoc indultum non conceditur ultra triennium.

71. Item non suffragatur pro discentibus, qui curae parochiali praepositi sunt.

72. Praeter haec indulta ex iure concessa, sunt et alia concessa ex speciali privilegio, quae eo fortius episcopi arbitrio committuntur.

73. Haec indulta non extenduntur ad distributiones chorales, quae indultarii amittunt.

74. Quid si distributionum cumulus fructus beneficiales notabiliter exusperet?

75. Quid si praebenda in distributionibus tota consistat? vel fructus praebendae prae distributionibus tenuissimi sint?

76. Ad hunc effectum requiriturne, ut praebenda non ascendat ad unam tertiam partem, an vero ad duas ex tribus partibus distributionum? Potior videtur Fagnani sententia primam quaestionis partem propugnantis.

77. Aliquando, sed raro nimis, et gravissimis intercedentibus causis, Apostolica Sedes facultatem alicui episcopo impertita est tribuendi gradus academicos adinstar catholicarum universitatum.

50. Ad efformandum sacri administri perfectum exemplar satis

non est institutio ecclesiasticae disciplinae, qua imbui debet quicumque in sortem domini vocatus fuerit: illud praeterea requiritur, ut scientiis, praesertim ecclesiasticis, probe sit excultus et sic ecclesiae ministeria scite persolvere valeat. Itaque ad rem S. Carolus Borromeo. *Inst. sem. p. 1. c. 9. §. omnia* haec inde subiicit verba. « Cum » igitur duo praecipue in sacerdote, et animarum pastore requirantur, » probitas videlicet ac doctrina, earum utraque in seminariis est com» paranda. » Et facit adamussim, quod D. Bernardus ait in *Serm. nat. S. Ioannis* « Etenim tantum lucere vanum; tantum ardere parum; ar» dere et lucere perfectum. » Merito igitur Bened. XIII. in sua Instructione ab episcopis exposcit, ut referant, quibus studiis vacent alumni seminarii, et quo profectu?

51. Quae quidem aditum patefaciunt, ut duabus de rebus inquiramus, primum nimirum de huiusmodi studiis, ac deinde de magistris, ac moderatoribus haec studia promoventibus. Ad primum quod attinet, occurrit locus decreti Conc. Trid. in *Cap. 18. sess. 23. de ref.* qui sic habet. « Ut vero in eadem ecclesiastica disciplina com» modius instituantur, tonsura statim atque habitu clericali semper » utantur, grammatices, cantus, computi ecclesiastici, aliarumque » bonarum artium disciplinam discent; sacram scripturam, libros » ecclesiasticos, homilias sanctorum, atque sacramentorum traden» dorum, maxime quae ad confessiones audiendas videbuntur oppor» tuna, et rituum ac coeremoniarum formam ediscent. »

52. Ea est ratio studiorum in seminariis communiter hodie recepta, ut adsint ibidem gymnasia inferioris, ac superioris grammaticae, humanarum literarum, rhetoricae, philosophiae, physicis disciplinis non exclusis, ac theologiae sive moralis, sive dogmaticae, sacrarum scripturarum, iuris canonici, cantus gregoriani, et sacrarum coeremoniarum. Quae vero seminaria ditiora sunt, alias etiam recensent disciplinas ad animum adolescentulorum in omnigena eruditionis parte excolendum. Adnotandum interea, quod scholae primis grammaticae rudimentis tradendis addictae deesse non debeant: eas enim diserte nominant tridentini patres; idque consentaneum prorsus est iis, quae de recipiendis pueris, antequam vitiorum habitus eos obtineat, ac nominatim, ut ad minimum duodecim annis nati sint, ab iisdem patribus eo ipso decreto praestituta fuerant.

53. Multae sunt dioeceses, in quibus duo seminaria reperiuntur unum maius, in quo superiores disciplinae a philosophia tradi so-

lent, alterum minus, ubi facultates inferius positae edocenter. Sed enimvero non paucae maiore quidem potiuntur, altero carent. Si quando itaque S. C. C. ex episcoporum relationibus agnoscat, hunc alicubi defectum adesse, toto studio et sollicitudine eosdem admonet et accendit, ut nullum lapidem non moveant, quo tantae necessitati ad praescriptum Tridentini Concilii prospiciant, sive ampliatis, laxatisque seminarii iam extantis aedibus, sive alio funditus ad inferiorum facultatem usum excitato aedificio. In quo cum omnium episcoporum laudanda est cura ac studium S. Congregationis mandatis obsequendi, veluti quotidiana fere docet experientia, tum praecipùe Galliarum antistites, ad omne bonum opus adeo prompti alacresque, egregiam sibi laudem demerentur.

Neque satis est, ut omnes, quas recensuimus, disciplinae in seminario tradantur, sed et insuper tantum in iis alumni tempus insumant, quantum ad congruum disciplinae cuiusque captum et assecutionem necessarium sit. Non infrequenter accidit, ut aliquis episcopus in studiis enumerandis, ad quae alumni seminarii sui animum conferunt, a grammatica ad philosophiam convolent. Quo circa S. C. in responsionibus non omittit animadvertere, quod, dummodo grammatica latu sensu non sumatur, ita nimirum, quod humanas literas, et rhetoricam complectatur, hasce utique humanarum literarum, et rhetoricae facultates, quoad fieri potest, superaddi curet, ne clericalis institutio dici queat numeris omnibus non absoluta.

54. Quanti vero intersit, ut eloquentiae studia in seminariis excolantur, ostendit Bened. XIV. *Inst. eccl. 59. n. 14.*, qui cum novum Bononiae seminarium condidisset, ibidem esse voluit « non modo peritissimos viros, (ita ipse,) qui grammaticam et humaniores literas » edoceant, sed excellentem quoque professorem eloquentiae, quae » necessaria prorsus ecclesiasticis habetur, ut clerici verba ad po» pulum faciant, christianae legis disciplinam explanent, aliisque » muneribus rite perfungantur. Deus ipse in sacris literis sermonis » ornamenta saepius adhibuit, uti comprobat Mabillonius. *(De stud. » mon. pag. 2. cap 11.)* Ceterum quantum acuminis in sacris divi» norum vatum meditationibus adest! Quanta in elocutionibus gra» tia! Quanta troporum ac figurarum varietas? Quis non miretur in » moralium libris brevitatem, et apophthegmatum energiam? In pro» phetis virtutis ac vitii expressas ad vivum imagines, et obiurga» tionem, minarumque pondera? »

55. Illud etiam aliquando contigit, ut episcopi renuncient idque semel iterumque factum est de episcopis Galliarum alumnos uno tantum anno in disciplinis philosophicis impendant. Quapropter S. C. C. solet eosdem admonere, ut maiori temporis spatio in studio earum facultatum suos alumnos detineant. Cum enim hisce praesertim temporibus omnigena errorum monstra, et opinionum deliramenta (quod pessimum vitium est huius aevi) miserrime ex insanae philosophiae latebris emergant, unde tanta in ecclesiam et civilem societatem perturbatio existit, nihil tam opportunum, quin imo necessarium occurrit, quam ut adolescentes clerici sanae ac sincerae philosophiae latices hauriant, eiusque doctrinarum peritissimi exeant. Ita enim non solum ipsi ab eo contagio praecavebunt, sed insuper idonei erunt, ut christifideles illaesos custodiant. Similis defectus eo magis arguitur, si de theologiae sermo sit.

56. In aliquibus dioecesibus, ubi gymnasia superiorum disciplinarum non extant, si adsit in civitate universitas, aut lyceum quodcumque iisdem instructum, in usu positum est, ut adolescentes ad huius universitatis et lycei gymnasia mittantur, prouti, ex. gr. fit Romae, ubi adest Romanum collegium a sodalibus e soc. Iesu directum, quod plurium urbis collegiorum alumni ad singulas inferiores, superioresque disciplinas celebrant. Iamvero hisce in casibus summopere expedit, ut alumni domi habeant magistrum, *repetitorem* vulgo nuncupatum, qui doctrinas a professore in universitate traditas domi ipse recolat, alumnis enucleatius evolvat, eosque exercitatiores efficiat. Ita porro fieri solet in Urbe, fecitque etiam Bened. XIV. *loc. cit. num. 15.*

57. Hic fortasse non erit alienum mentionem de ea controversia facere, quae paucis adhinc annis in Galliis potissimum exarsit, an videlicet expediret in seminariis ethnicos auctores explicare, quo alumni ex iis puram latinitatem et eloquentiam addiscant. Neque enim negari potest, multos ex illis non modo fluere lutulentos ad omnem impuritatem, sed ex omni parte falsas, prophanasque ethnicorum sententias redolere. Iamvero quo acrius haec dissensio eruperat, eo citius resedit, ac in perpetuum conquievit, postquam SSmus D. N. encyclicis literis ad episcopos Galliarum datis *die 21. Mart. 1853. Inter multiplices* (quas habes in opere, cui titulus. – *Pii IX. P. M. Acta Pars. I. pag. 439.*) praeter alia, enixe iis commendavit, ut ad bonum ecclesiae ac societatis rectam cleri institutionem curarent; adolescen-

tes clericos ad omnem virtutem, pietatem, humilitatem, et ecclesiasticum spiritum informare pergerent, simulque efficerent, ut humanis literis, ac disciplinis severioribus praesertim sacris imbuerentur ab omni procul erroris periculo immunes, necnon veram loquendi scribendique elegantium et eloquentiam addiscerent sive a sapientissimis ss. patrum operibus, sive a praestantioribus scriptoribus ethnicis ab omni labe purgatis ita ut potissimum solidam, perfectamque theologiae, historiae ecclesiasticae, sacrorumque canonum doctrinam ab auctoribus per Apostolicam Sedem approbatis desumptam assequi valeant. Hoc porro venerabilissimo oraculo accepto conticuere omnes, intentique docilem animum ad ea mandata peragenda converterunt. Quos inter mentione dignus est archiepiscopus Parisiensis (Maria Aug. Dominicus Sibour) qui scilicet paulo ante celebrem quamdam ephemeridem pro retinendis in seminariis ethnicorum libris pugnantem suo decreto proscripsisset, non haesit momento temporis, quin altero decreto proscriptionem revocaret ea potissimum de causa, ut Summi Pontificis consiliis obtemperaret, eiusque animum laetificaretur. *Vid. ephem. nunc.* Civiltà cat. *ser. 2. vol. 2. num. 75. pag. 337. diei 7. Maii 1853.*

58. Modo de seminariorum magistris verba facienda sunt. Quod magistri eam scientiam, quam explicandi munus habent, apprime callere debeant, superfluum esset hic persequi. Praeterea morum ac vitae sanctitate, gravitateque incessus, oris, ac modorum polleant necesse est. Quintilianus vir ethnicus, *lib. 1. c. 3.* tradit « et praeceptorem eligere sanctissimum quemque, cuius rei praecipua cura prudentibus est. » Et alibi *lib. 2. cap. 2.* talem esse oportere magistrum » docet « ut et teneriores annos ab iniuria sanctitas docentis custodiat, » et ferociores a licentia gravitas deterreat. » Et doctissimus card. Petra ad *Const. Apost. Ioann. XXII. const. 7. n. 4. tom. 4.* scribit. « Plura siquidem, et quae in omnibus non sunt obvia desiderantur, ut quis idoneus magister dici, et approbari valeat, videlicet, » quod sit honestus, pius, discretus, mansuetudinem et humilitatem » colat, sit in sermone verax, in iudicando iustus, in concilio providus, constans in vita, opportune rigidus, habeat peritiam docendi, facundiam docendi, subtilitatem interpretandi, copiam disserendi. »

59. Quae quidem dotes, si in quacumque magistri persona requiruntur, multo magis excellere debent in eo qui ecclesiasticam

iuventutem in seminario clericali edocendam assumit. Quocirca summopere cavendum est, ut iidem magistri, secluso casu necessitatis, de clero sint, etiamsi agatur de tradendis sive philosophicis, sive iuris utriusque disciplinis, quae cum laicis communia sunt. Verum quidem est, hac de re nullum verbum factum fuisse a patribus tridentinis in decreto *Sess. 23. cap. 18. de ref.*; at rei congruentia id plane suadet; adeoque S. C. C. non reprobavit remotionem cuiusdam professoris utriusque iuris ea de causa, auditis deputatis seminarii, ab ordinario iussam, quod idem professor laicus homo erat, quamquam ei pensionem annuam, quae fuerat eidem assignata, confirmatam voluerit. Id patet ex *Lucana 17. Febr. 1838. ad 1. et 2.*; Querelas siquidem obmovente advocato N. N. adversus Lucanum metropolitam, quod ab utroque iure in seminario tradendo remotus fuisset, utpote laicus, et, propositis dubiis. « 1. An constet de illegitima N. N. re» motione a professoris officio in casu? et quatenus negative « 2. An » et quatenus sit eidem providendum in casu? » S. C. respondit. « Ad primum negative. Ad secundum negative et satis provisum ab » archiepiscopo summa scut. 45., attento consensu praestito a ca» nonico N. N. » qui videlicet advocato N. N. in officio subrogatus fuerat.

60. Huc accedebat, quod magistrorum officium non esse perpetuum tradant doctores et declarationes S. C. Conc.; ita enim legitur in *folio Lucanae §. porro archiep.* « Lectoris officium minime per» petuum censetur, sed potius ad nutum amovibile, ut tradit S. C. » in *Oppiden. Praeb. theol. 15. Mart. 1828. §. sin autem,* aut esse an» nuale, vel triennale, vel ad sexennium licet indefinite collatum, » uti docet Oter. *De offic. p. 1. cap. 7. n. 5.* Strik. *De iur. praecept.* » *cap. 1. et 2.*, et pressius S. C. Conc. in *Tudertina 15. Sept. 1792.*; » in qua species erat de quodam parocho cathedralis, qui a clero » Tudertino viva voce electus fuit ad deputatum seminarii et lectorem » cum annuo stupendio scut. 13. 50. Cum vero suppressum fuisset » lectoris officium, et professor remotus, proposita fuere dubia. – An » constet de legitima remotione curati Mariani a munere lectoris » casisticae in casu? – et quatenus negative. – An teneatur clerus pro » dicta lectione eidem solvere stipendium scut. 13. 50. in casu? » responsum prodiit. – Ad I. Affirmative et amplius. Ad alterum » provisum in praecedenti et amplius. – Quare ubi nonnisi ex iusta » causa removeri lectores posse statuitur, praecaveri tantum videtur,

» ne temere et irrationabiliter omnino ad eorum remotionem deve-
» niatur. »

61. Ex ultimis hisce verbis colligitur non ex lubitu, et absque rationabili causa debere ab episcopis professores removeri, quod etiam colligitur ex altera causa *Spoletana* 22. *Iun.* 1844; in qua quidam canonicus Patrizi seminarii iamdiu grammaticae magister rescriptum ab archiepiscopo obtinuerat, quod Apostolica Sedes postmodo confirmaverat, ut, dummodo in suo munere fideliter adimplendo perseveret, donec suppeterent vires, alimenta ac servitium a seminario recipere deberet, quatenus ob infirmitatem ad praeceptoris munus ineptus efficeretur. At Patritius, cum ab archiepiscopo ac deputatis seminarii remotus fuisset, allegata prae caeteris eius in obeundo munere negligentia, ac minus sana eiusdem mente, graviter institit apud S. C. C. in qua haec duo dubia discussa sunt. « 1. An et quomodo substi-
» neatur remotio canonici Patrizi ab officio praeceptoris in casu!
» Et quatenus affirmative. 2. An et quomodo sit locus subministra-
» tioni alimentorum et servitii favore ipsius Patrizi in casu? Prodiit
» rescriptum. Ad 1. et 2. habita ratione rescripti SSmi locum esse
» assignationi annuae pensionis scut. 60. »

62. Cum in electione magistrorum, tum in eorumdem remotione exigitur, ut ordinarius seminarii deputatos audiat, quamvis eorum consilium sequi non teneatur. Circa remotionem tantummodo habetur argumentum in *Lucana et Spoletana* mox allegatis, in quibus ordinarius eosdem deputatos in consilium adhibere non omiserat. Circa utramque insimul electionem videlicet ac remotionem adest declaratio S. C. Conc. in *Mediolanen.* relata sine die et consule a Pignatell. *Cons.* 81. *num.* 62. *et seq. tom.* 9., ubi sancitur, quibus in rebus ordinarius deputatos in consilium adhibere debeat, licet sequi non teneatur, et disertis verbis declaratur, id locum habere « in electione magistrorum » et « in eorumdem explusione. » Idem declaratum fuit in *Salernitana* mox referenda n. 110.

63. De indultis studiorum causa concedi solitis aliqua subdere locus hic est. Ut studia in ecclesiastico coetu etiam atque etiam promoverentur, providentissima mater Ecclesia semper iis studiose favere adsuevit, qui uti magistri docendi munus obirent, vel uti discipuli addiscendo operam darent. Honorius III. in *Cap. super* 5. *de magist.* haec habet. « Docentes vero in theologica facultate, dum in
» scholis docuerint, et studentes in ipsa integre per annos quinque

» percipiant de licentia Sedis Apostolicae proventus praebendarum et. » beneficiorum, non obstante *et cet.* » Consonat C. Trid. *Cap. 1. sess. 5. de ref. in fin.* « Docentes vero ipsam sacram Scripturam, dum pu- » blice in scholis docuerint, et scholares (per annos tamen quinque » ac de licentia Sedis Apostolicae, Vid. Girald. *Ius. Pont. sect. 787.* » *§. III. Ut lectores*) qui in ipsis scholis student, privilegiis omnibus » de perceptione fructuum praebendarum et beneficiorum suorum, » in absentia a iure communi concessis plane gaudeant, et fruantur. » Cum vero hic aperte sermo sit de beneficiorum fructibus, sponte sequitur, minime comprehendi distributiones quotidianus, prouti reapse declaraverat ipse Honorius III. *Cap. Licet nobis 32. de Praeb.* ubi ait. « Licet vobis direxerimus scripta nostra, ut magistro N. » Eboracen. archidiacono, in sacra pagina cupienti studere, pro- » ventas suos ecclesiasticos faceretis integre ministrari, nolumus ta- » men, ut quotidianas distributiones, quae tantum residentibus in » ecclesiis, et his, qui intersunt horis canonicis, exhibeatur, ei tribui » faciatis. »

64. Pronum est unicuique animadvertere in allatis textibus sermonem haberi de publicis universitatibus, adeoque potest inquiri, an privilegia praedictas facultates vel edocentibus, vel addiscentibus competant iis, qui in seminariis rem eamdem praestant. In quo cum distinctione procedendum esse videtur: aut enim agitur de aliquo publico gymnasio celebri, in quo optime eiusmodi facultates traduntur, qnomodo fit, quando gymnasia sodalibus a societate Iesu vel scholarum piarum, aut alicuius alterius celebris instituti diriguntur; aut agitur de seminariis communibus ac ordinariis. In primo casu, licet, inspecto iuris rigore, negative respondendum videatur cum tota fere doctorum caterva, attamen doctissimus Petra *ad Const. X. Bonif. VIII. n. 6. tom. 3.*, cui praeter alios adstipulatur Giraldius. *Ius Pont. P. I. ad cap. Super specula de mag. sect. 787. in fin.*, huic sententiae non ita facile subscribere audet cum pluribus de causis, tum potissimum, quod S. C. Conc. aliter tenere visa est in *Mediolanen. 19. Nov. 1673. lib. 28. decr. pag. 188. a tergo*, ubi ad dub. V. « An ipsi » (beneficiato) debeantur duae ex tribus partibus distributionum, » quamvis non inservierit sub praetextu, quod studiis sacrae theo- » logiae vacaverit in scholis PP. societatis Iesu Mediolani? S. C. » auditis utriusque partis procuratoribus, et noviter deductis accu- » rate perpensis, rescripsit. Ad V. praevio recessu a decisis, affir-

» mative. » Consulatur folium causae *Melevitanae Indulti 28. sept. 1743.* § *iure,* necnon folium *Urbanien. Exemptionis 19. Sept. 1772.* §. *praestat, et* §. *cohaeret.*

65. Si igitur huiusmodi privilegiorum fruitio vix ac ne vix admittitur in iis gymnasiis, quae aliqua celebritate gaudent, nullimode admittendum esse sequitur, si agitur de secundo casu seminariorum communium, et ordinariorum, veluti confirmat quotidiana experientia, et nominatim causa *Urbanien. Exemptionis,* mox memorata, in qua S. C. Conc. indultum abessendi, denegavit in comitiis *diei 21. Novembris 1772.* At vero hoc in casu licet invocare S. Congregationis indulgentiam, quae, iusta, ac rationabili accedente causa, absentiae veniam impertitur, sive magistris, ut accidit in *Ferentina Indulti 12. Iulii 1817.,* sive discipulis, ut eruitur ex quotidiana experientia.

66. Quoniam vero contingere potest episcopis, ut aliquo celebri seminario potiantur iuxta ea, quae modo posita sunt, vel ut indulta a magistris vel discipulis petita (vid. *sup. n. 63.*) et a S. C. obtenta iisdem exequenda committantur, idcirco non pauca scitu necessaria, quae supersunt, de utroque casu singulatim proferre non praetermittam. Quamvis in textibus e corpore Iuris canonici, et Concilii Tridentini superius exscriptis privilegium ut quis a residentia abesse possit, ad studia facultatis theologicae et s. scripturae coerceatur, nihilominus ex declarationibus S. Congr. Conc. in *Tropeien. 10. Novemb. 1597. lib. decr. a pag. 361.* et in *Perusina 7. Maii 1707.* memoratum indultum suffragatur nedum lectoribus s. theologiae, sed etiam iuris cononici et civilis, etiamsi illud legant in publico gymnasio, quod extet in eadem civitate, ubi praebendas obtinent, sive stipendium sit eis ex publico aerario constitutum, sive non; et etiam si non sint ex numero eorum, qui cathedras habent, dummodo docendi facultas iisdem data fuerit ab iis, ad quos spectat. Vid. Girald. *l. c.*

67. Suffragatur itidem iuri civili studentibus, si huic operam dent causa addiscendi postea ius canonicum, ut ex declaratione eiusdem S. Congregationis ad III. dub. sub *die 31. Maii 1607. lib. decr. p. 7.* Vid. Girald. *loc. cit.* item et Petram ad *Const. X. Bonif. VIII. num. 5. tom. 3.,* qui resolutionem S. Congr. suis ipsis refert verbis.

68. Ex const. « *Sanctissimus* » Pii IV. *diei 24. Novembr. 1564.,* cuius verba Giraldius exscribit *loc. cit.* indulta studiorum nullatenus indultariis prodesse declaratur « nisi singulorum ordinariorum loco» rum, in quibus singula beneficia huiusmodi existunt, consensus

» gratis praestandus ad id accedat. » Namque in *Cap. Ex tuae de Cler. non resid.*, ubi res est de quodam indultario causa studiorum, apertissime ponitur, licentiam eumdem ab episcopo accepisse: cohaeret dispositio *Cap. Relatum de Cler. non resid.*, et late probat Petra *loc. cit. n. 7. et 8.*, ubi ostendit, episcopi partes esse, ne indultarii absint in fraudem, vel cum nimio detrimento servitii choralis, veluti fit, cum alii nimio numero etsi ex legitima causa procul sint.

Quando vero causa absentiae iusta est. et a iure recognita, episcopus licentiam negare nequit, et, si neget, patet aditus ad superiorem ope recursus ad eumdem; Petra *loc. cit. n. 11.* « pro comperto » enim est (ut cum Garzia concludit idem Petra) quod huiusmodi » licentia ab ordinario danda, non est arbitrii et gratiae, sed iusti- » tiae et necessitatis. »

69. Ex more S. Cong. Conc. huiusmodi indultum circa discentes non patrocinatur iis, qui iam annum 25. attigerunt, ut in *Signien. 8. April. 1592. lib. decr. 7. pag. 41. a tergo;* quod idem iam statuerat Concilium Tolosanum celebratum an. 1596., et refert Petra *l. c. n. 10.*

70. Imo si agatur de beneficiatis Urbis Romae, hoc indultum non est concedendum ultra triennium, neque maioribus 25. annis, ut ex const. Innoc. XII. « *Sanctissimus* » *23. Maii 1693.*, cuius verba refert Girald. *loc. cit.*

71. Denique licet olim indulto causa studiorum gaudere possent etiam beneficiati curam animarum exercentes, attamen iuxta hodiernam disciplinam aliter se res habet, prout pluribus allatis argumentis, et declarationibus S. Congreg. in rem editis probat card. Petra ad *const. X. Bonif. VIII. a num. 12. et seq.*, qui insuper difficultates, quae contra obiici possunt, strenue refellit.

72. Ex his, quae attulimus de indultis ex iure concessis, normam sumit, ut plurimum, S. C. Conc. in elargiendis indultis ex speciali privilegio iis, qui neque in universitate, neque aliquo celebri gymnasio scientias vel docent, vel addiscunt. Itaque si fere semper rescripta quaelibet, quae ad alia negotia pertinent, episcoporum arbitrio exequenda committit, haec, de quibus agimus, studiorum indulta specialius solet expedire in forma commissaria directa propriis ordinariis, idque esse iam antiquitus in praxi animadvertit Petra *l. c. n. 8.* cum card. De Luca in *Rel. Rom. cur. disc. 15. n. 7.*

73. Eadem ratione S. C. C. dum indultariis copiam facit, ut quamtumvis absentes beneficiorum suorum fructus percipere, suosque

facere possint, distributiones excipit, quas ab iisdem interim amitti diserte praescribit. Card. Petra ad *const. IX. Bonif. VIII. n. 19.* ad rem affert resolutionem *Maceraten. 10. Decembr. 1616. lib. II decr. pag. 186.*, quae ita est « Canonici studiorum causa absentes eam » tantum portionem amittunt, quam residentes non percipiunt, nisi » divinis intersint: aliam vero partem, quam residentes lucrarentur, » etiamsi ecclesiae non inserviant, lucrantur, quia absentes studiorum » causa pro residentibus habentur. » Consonant et aliae resolutiones in eamdem sententiam a card. Petra citatae; et novissime S. C. Conc. in *Tranen. 20. Dec. 1862. ad dubium 8.*, cuius folium ex omni parte afferimus *P. II. n. 20.* Ceterum quid distributionum nomine veniat, et quae distributionum species ab indultariis amittantur, et quidquid aliud ad hanc materiam attineat, docte agit Petra *l. c. n. 15. ad 20.*

74. Sed enimvero praetereunda non est animadversio, quod res plana sit, ac prono alveo procedat, quando fructus a distributionibus ita distincti sint, ut praeterea distributionum cumulum notabiliter exsuperent. Quid vero, si praebendae fructus notabiliter distributionum cumulo inferiores sint? At enimvero pro constanti s. Ordinis disciplina utrique rei consultum est per rescripti formulam communiter, vel ab antiquo tempore usitatam tenoris, qui sequitur « et nihilominus (orator) fructus omnes sui canonicatus percipere valeat, » amissis distributionibus quotidianis. Quod si fructus omnes ipsis » distributionibus constant, vel si reditus praebendae tertiam distri- » butionum partem non attingant, duas ex tribus partibus distribu- » tionum, vel praebendae ac distributionum insimul cumulatarum » respective percipiat, amissa tertia parte, quae inservientibus ac- » crescit. »

75. Neque item difficultatem facessit, si nulli adsint praebendae fructus, et omne emolumentum in distributionibus situm sit, aut fructus ita tenues sint, ut ex. gr. si distributionum cumulus scutata triginta constituat, fructus minus quam scutata decem efforment: hoc enim in secundo casu cumulationi fructuum cum distributionibus sine dubio locus fit, adeoque indultarius unam ex tribus partibus tantummodo amittit sive distributionum simpliciter, sive distributionum cum fructibus cumulatarum. Si vero fructus tertiam partem distributionum superent, tum indultarius distributiones omnes percipiendi iure excidit. Quocirca in *Albanen. Indulti diei 27. Apr. 1861. per sum. prec.* cum canonicus n. n. studiorum causa iuxta normam superius alla-

tam indultum obtinuisset, et ceteroquin tota redituum canonicalium vis ex dimidia parte in distributionibus, altera in fructibus aeque adsignata reperiretur, controversia suborta est, an canonicus n. n. totas distributiones deberet amittere, et S. C. C. rescripsit « In casu, » de quo agitur, indultarium amittere distributiones quotidianas; » ex quo assertio nostra satis superque confirmatur. Nihilominus S. C. cum in eo particulari casu speciales aliquae circumstantiae accederent, superaddendum existimavit « sed attento consensu capituli, » pro gratia, ut orator, durante absentiae indulto duas ex tribus » partibus distributionum et fructuum insimul cumulatorum perci- » pere queat, amissa tertia, quae inservientibus accrescat, facto verbo » cum SSmo. »

76. Huiusce occasione causae disceptabatur, an ad effectum conficiendae cumulationis et lucrandi duas partes ex tribus, requiratur, ut praebenda non ascendat ad unam tertiam partem, an vero duas ex tribus partibus distributionum? Finge ex. gr. quod distributiones reddant scutata triginta: ut cumulationi fiat locus, necesse erit, quod fructus in scutatis novem et obul. 99. consistant? an vero satis erit, si fructus scuta 19. et ob. 99. attingant? Secundam hanc benigniorem sententiam propugnat Pignattel. *Consult. 83. tom. 9.*, qui praeterea Fagnanum aliter autumantem in *Cap. Quia tantum n. 33.*, et *Cap. Licet num. 139. de praeb.* impugnat. Sed Fagnano adstipulatur Petra ad *Const. IX. Bonif. VIII. num. 27.*: neque immerito; nam ut idem ibi tradit auctor « vere sensus Fagnani debet attendi, tum quia » est fundatus in resolutionibus S. C. tum etiam uti versato in hac » materia, et demum concurrit ratio etiam per privilegium cum eo » minus, quo possit, debeat vulnerari servitium chori, et ius aliorum » inservientium. »

Addit insuper, quod ante annum 1669. in usu positum erat, ut quartae partis amissio in rescriptorum formula praescriberetur; ex eo vero tempore inductum est, ut quartae parti amittendae tertia subrogaretur ob eam rationabilem causam, quod « sicuti Concilium » voluit, ut, non existentibus distributionibus, tertia pars separetur » pro istis, ita pro fructibus iustum est, ut tertia saltem pars quan- » titatis distributionum attingatur. » Iamvero huic dispositioni bene satisfit per sententiam a Fagnano et Petra propugnatam, minime vero per aliam, quam Pignattellius tuetur, in qua distributionum vicem gerunt duae ex tribus partibus, minime vero una iuxta sensum

*

patrum Tridentinorum. Haec e folio praedictae causae *Albanen. Indulti* excerpsimus.

77. Aliquando Apostolica Sedes, gravissimis intercedentibus causis, alicui antistiti facultatem fecit, ut nonnullos, ac etiam omnes academicos gradus adolescentulis in seminario sibi subiecto commorantibus, examine rite praemisso, tribuere possint adinstar catholicarum universitatum. Sed nihilominus accuratissime cavit, ne huiusmodi facultas nimis communis ac vulgaris efficeretur. Hinc sub exitum anni 1864. cum huiusmodi privilegium pro alumnis sui seminarii supplex exorasset quidam Galliarum antistes, S. Congr. audito oraculo SSmi D. N., eius votis hac in re se adnuere non posse respondit.

« IV. An cathedrali, et aliis loci ecclesiis, diebus festis » inserviant. »

Summarium.

78. Ex Conc. Trid. alumni singulis diebus festis cathedrali, vel alii ecclesiae loci inserviant.

79. In quo consistat huiusmodi servitium?

80. Quocirca non licet canonicis impendere alumnos in aliis rebus alienis.

81. Hoc servitium non extenditur ad dies feriales.

82. Nec attendendus est contrarius usus.

83. Qui sint nominatim dies festi ad hunc effectum, non est determinatum.

Norma sumi poterit a tabella seminarii Arborensis a S. C. Conc. approbatae.

84. Servitium vero non est coercendum ad festa solemniora;

Quamvis pro aliis festis simplicibus induci possit usus, ut aliqui per orbem alumni servitium praebeant.

85. Quo in chori loco sedere debeant?

86. Quid si seminarium situm sit in loco, ubi cathedralis non adest?

87. Huic articulo conveniunt quaedam resolutiones S. Congregationis Rituum.

88. S. C. RR. declaravit, seminarium non esse membrum capituli, ac propterea cedere debere locum digniorem curatis, canonicis, et clero parochialium, et collegiatarum, sua sub cruce incedentibus.

89. 90. Item definivit, seminarium praecedere debere clericis civitatis.

91. Item censuit, seminario deberi praecedentiam supra canonicos collegiatae Sarni, minime vero, si hi iidem canonici incedant sub cruce capituli collegiatae.

78. Nihil antiquius ac potius unquam habuit ecclesia, quam quod adolescentuli, qui ecclesiasticae militia tyrocinium agerent, a teneris annis alicui ecclesiae inservirent, eiusque ministeriis recte obeundis initiarentur. Vid. Bened XIV. *De syn. dioec. lib. II. cap. 2. in princ.* celebris est dispositio sexti canonis concilii Chalcedonensis, cui inhaerens Tridentina Synodus *Sess. 23. cap. 16. de Ref.*, statuit, ut nullus imposterum ordinaretur, qui alicui ecclesiae aut pio loco non adscribatur. Quocirca eadem synodus, quando de seminariis actum est, in quibus co tendebatur, ut perfectum quodammodo sacerdotis exemplum efformaretur, meritissime cautum voluit, ut alumni diebus festis in templo civitatis principe, seu cathedrali sub oculis episcopi, in conspectu cleri et populi copiam sui facerent, ac servitium praeberent. Namque in memorato *Cap. 18. sess. 23. de Reform.*, Tridentini patres statuerunt, « curent episcopi, ut (pueri)... cathedralis, aut aliis » loci ecclesiis diebus festis inserviant. » Nec diversimode S. C. C. se gerit; nam in hac, de qua agimus, Bened. XIII. Instructione sese vult edoceri, an huic praescriptioni satisfiat, ea nempe de causa, ut ubique saluberrima huiusmodi dispositio sancte custodiatur.

79. In quo vero consistat servitium in cathedrali a seminarii alumnis praestandum, innuit Frances *De Eccl. cathed. c. 38. n. 598.* ubi ait, quod iidem ex sua institutione tenentur omnibus festivis diebus in ecclesia cathedrali inservire ita, ut in altaribus sacerdotibus adsistant, in choro opera exerceant ministrorum, thuribulum deferendo, et alia faciendo, per quae cantus, coeremoniae, et alia ecclesiastica officia addiscantur.

80. Hinc eruitur non licere sive canonicis, sive aliis alumnos seminarii impendere in qualicumque privato servitio, quale esset ex. gr. opus induendi canonicos vestibus choralibus, et multo minus vestibus communibus et vulgaribus, gerendi pro iis breviarium. aliaque huiusmodi ministeria in privatum personarum usum peragendi. Haec corruptela in insula Sardiniae invaluerat, quam S. C. Ep. et Regul. omnino evellendam praecepit suis literis encyclicis ad Sardiniae epi-

scopos datis 2. *Oct. 1842. art. 3.*, quarum observantiam acrius inculcavit aliis literis *diei 16. Septemb. 1844*. Hasce literas legere est in folio *Arboren. 25. Sept. 1847. §. itaque*, apud S. C. C., quae similiter in eadem causa huiusmodi abusionem reprobavit, confirmata praescriptione, quam hanc in rem archiepiscopus Arborensis ediderat, repugnantibus frustra canonicis, prouti videre est in eodem fol. *§. itaque et seq.* circa tertium dubium. Ibidem ad *n. 5.* statuitur, ut clerici in hoc servitio praestando seminarii superioribus unice subdantur, ad quos tantummodo pertinere debebat eum mittere alumnorum numerum, qui, praeter necessarios, sibi magis visi fuerint.

81. Servitium vero in ecclesia cathedrali ab alumnis praestandum ad dies feriales non est extendendum, uti statutum invenitur in memoratis literis *n. 4.* Id enimvero consonum est const. Inn. XIII. incipien. « *Apostolici ministerii* » *13. Maii 1723.*, quam confirmavit Ben. XIII. const. « *In supremo* » *23. Sept. 1724.*, quam Ben. XIV. *De syn. dioec. lib. II. cap. 2. n. 7.* auctor est editam fuisse a Ben. XIII., quia volebat « eamdem ab omnibus per orbem episcopis pro norma » haberi. » Iamvero in ea constitutione, sancitur *§. 9.* ut « clerici » teneantur iuxta eiusdem concilii decretum diebus tantum festivis... » Cathedrali, aliisve loci ecclesiis inservire. » Subinde vero additur « sublata quacumque consuetudine maioris servitii etiam immemora- » bili, postpositaque etiam quacumque appellatione, vel inhibitione. » Consul. idem folium *Arboren. §. verumtamen.*

82. Quod vero hac in re usus contrarius sit omnino posthabendus, comprobatur speciatim ex resolutione decimiquarti dubii in causa *Alben. Sacr. rit. et reg. eccl. 19. Septem. 1710.*, quae a congregatione particulari multorum cardinalium a SSmo deputatorum, cuius a secretis erat card. Petra, tum temporis secretarius S. C. Conc., iudicata est post doctissimam consultationem P. Pomponii De Vecchis, advocati consistorialis; et consultatio tota cum singulis dubiis ac resolutionibus refertur a Scarfant. ad *Cecc. tom. 3. add. 38.* Dubium porro erat « 14. An sit servandus praetensus usus, quod duo ex clericis semi- » narii inserviant cathedrali diebus ferialibus a celebratione secundae » missae inclusive missis conventualibus; et usque ad finem aliarum » functionum de mane? » Emi patres responderunt « negative. » Tale etiam fuerat advocati De Vecchis votum, qui in citata additione *n. 23.* reddit rationem, quod « pueri ad praescriptum Conc. Trid. *Sess. 23.* » *cap. 18. de Reform.* in seminario educandi debent incumbere ad

» stndia, ut habiles fiant ministrare, et solummodo sub §. *Curet episcopus,* mandatur, ut serviant diebus festis, et propterea non sunt » illis subtrahendae horae, seu tempus opportunius ad studia peragenda extra dies festivos. »

83. Quibus vero determinatis diebus clerici ad cathedralem accedere debeant, praestitui non posset, sed norma desumi potest enucleatius ex tabella ab archiepiscopo Arborensi proposita, cuius synopsim dat memoratum folium §. *tertio* « Tertio loco inxta tabellam » ab archiepiscopo proxime invectam seminarii alumni choro inservient in diebus integri praecepti (videlicet ex albo festorum minime » dispunctis), quando functiones a canonico ac ministris paratis aguntur. Hi dies, si erunt pontificales, ad officium solemne duodecim, » ad missam universi aderunt. In dominicis, aliisque festis non pontificalibus congruus numerus mittetur. In festis reductis ad vesperas » et missam conventualem servient duo e seminario antiquiores cum » totidem clericis externis. Duo antiquiores cum sex clericis externis » aderunt etiam in determinatis aliis Sanctorum diebus. Pro seminarii alumnis pluviale clerici externi (antea siquidem alumnis pluvialis gestandi onus incumbebat): horum defectum supplebunt ipsi » alumni. Hi intererunt in diebus non festis ad functiones, quae » pontificaliter exercenter, ut in primis vesperis omninm solemnitatum, die cinerum, aliisque similibus. In casibus extraordinariis » archiepiscopi approbatio non deerit. In sacrario inservient pro solis » solemnium functionum paramentis. » Huiusmodi tabellam calculo suo comprobavit S. C. Conc., nam in allata *Arboren. 25. Sept. 1847. ad 3. dub.* in haec verba « An, quomodo, et quae tabella sit observanda circa servitium cathedralis ecclesiae ab alumnis seminarii » et clericis praestandam in casu? » emi patres rescripserunt « Ad » 3. affirmative iuxta votum archiepiscopi et amplius. » Porro votum archiepiscopi erat, ut ex tribus tabellis, quae examini subiiciebantur, una nempe antiqua a capitulo propugnata, altera ab uno ex antecessoribus archiepiscopis inducta, tertia ab archiepiscopo pro tempore proposita, haec ultima a S. C. approbationem obtineret.

84. Neque vero sinendum est, ut alumni seminarii cathedrali famulentur diebus tantummodo solemnioribus: cum enim unus et alter episcopus id in suo seminario statuisse retulissent in statu renunciando suarum dioeceseon, S. C. in suis ad relationem responsis, eisdem praescripsit, ut Concilii Tridentini decreto adhaererent, ubi

servitium huiusmodi omnibus diebus festivis iniungitur. Id unum fieri posse edixit, ut diebus festis simplicibus aliqui per orbem alumni grandioris aetatis tantummodo ad cathedralem accederent, in solemnibus universi concurrerent.

85. Circa locum, quo alumni sedere debeant, adest declaratio S. C. Conc. in *Oscen.* sine die et anno, quam affert Pignat. *Cons. 81. n. 47. Tom. 9.* « Curare debet episcopus cum consilio duorum canonicorum » seniorum, ut pueri seminarii cathedralis et aliis locis ecclesiasticis » diebus festis cum superpelliceis in gradibus inferioribus chori de- » serviant. »

86. Quod si seminarium situm sit in oppido, in quo cathedralis non adest, tum efficiunt episcopi, ut ecclesiae collegiatae, si adsit, vel parochiali, quod fieri potest, quemadmodum non semel simili in casu ad normam Conc. Trid. episcopis S. C. C. rescripsit.

87. Huic articulo coronidem imponent quaedam declarationes S. C. Rit. huic loco quadrantes, quasque exscribimus ex *Manual. eccl.* seu *Decret. S. Congr. Rit. sel. ex collect. authentica. Romae typis S. C. Prop. Fid. 1833.*

88. « Praetendere (ita ibi *n. 787.*) clericos seminarii ecclesiae » Capuanae ex eo quod soleant recitare in choro officium parvum » B. M. V., et assistere archiepiscopo ad missam, et vesperas ve- » nienti in diebus solemnibus, et cum clero ecclesiae cathedralis » quasi eius membrum, in processionibus ire, hanc praecedentiam » etiam retinere in processionibus generalibus supra omnes canoni- » cos, ut clericos aliarum collegiatarum, et parochialium dictae civi- » tatis Capuanae, in S. Rit. C. narratum fuit, et petitum, an id con- » veniat, cum in libro coeremoniarum contrarium statuatur, ut scilicet » clerici seminarii post crucem ante curatos parochialium, et cano- » nicos collegiatarum ecclesiarum in processionibus publicis incedant, » prout etiam in urbe servatur. » Et S. C. R. respondit « seminarium » non esse membrum ecclesiae cathedralis, et praeterea debere in » publicis processionibus generalibus anteire et cedere locum dignio- » rem curatis, canonicis, et clero ecclesiarum parochialium, et col- » legiatarum iuxta formam dicti libri coeremonialis » *1. Sept. 1607. Capuana.*

89. Item *num. 788.* legitur « Cong. SS. RR., Illmo domino car- » dinal. Muto referente, censuit. In processionibus, aliisque simi- » libus actibus praecedentiam competere seminario supra clericos

» adventitios in non praebendatos. *21. Mart. 1620. Rodigen. Andrien.* » *dioeces.* »

90. Idipsum censuit in simili causa *Pennen. 1. Martii 1636.* necnon *die 7. Sept. 1816. in Luceorien.*, ut habetur in *n. 804.*

91. Item *n. 764.* « Super iure praecedendi in processionibus, » ceterisque functionibus ecclesiasticis inter seminarium Sarni et ca- » pitulum et canonicos ecclesiae collegiatae S. Matthaei eiusdem civi- » tatis ortis controversiis, illisque ad S. Cong. Rit. delatis, emus et » rmus cardinal. Albanus infrascripta dubia inter partes concordata » declaranda proposuit. 1. An in processionibus, ceterisque functio- » nibus praecedentia debeatur ecclesiae collegiatae S. Matthaei Sarni, » vel potius seminario eiusdem civitatis? Resp. Negative quoad pri- » mam partem, affirmative quoad secundam, quando incedunt sub » diversa cruce?

2. » An eadem praecedentia debeatur dicto capitulo et canonicis, » quotiescumque praefatum capitulum, et canonici incedant sub cruce » cathedralis? Resp. affirmative. *15. Feb. 1716. Sarnen.*

« V. An cum consilio duorum canonicorum seniorum, a » se electorum, necessaria pro recto regimine statuerit? »

Summarium.

92. Ut episcopis in seminarii regimine aliquod praesto esset adiutorium, deputatos eligi praescripserunt Tridentini patres.

93. 94. Duplex est deputatorum species: una duorum canonicorum seniorum, quae interno regimini; altera, quae duobus e capitulo, totidemque de clero coalescit, quae rebus oeconomicis praeest.

95. 96. Per ea verba Conc. Trid. « *Rationes autem redituum... episcopus accipiat praesentibus duobus de capitulo, ac totidem de clero* » non tertia deputatorum species est intelligenda, sed mere secunda, de qua hactenus.

97. Necesse non est, ut rationes reddantur in synodo dioecesana.

98. Deputatorum electio fieri potest extra synodum.

99. 100. Quatuor deputatorum numerus ad actus validitatem est plane necessarius, ita ut, aliquo deficiente, locus sit subrogationi alterius per eos, quorum est electio.

101. 102. Episcopus tenetur omnino deputatos audire in beneficiorum unione; aliter actus esset nullus.

103. Sede vacante, in episcopi iura succedit capitulum, et eius loco vicarius capitularis.

104. Deputati habent votum consultivum dumtaxat.

105. Sine legitima causa amoveri nequeunt. Vide inferius numer. **110**. **111**.

106. Redditio rationum absque deputatis est nulla.

107. **108**. S. C. Conc. censuit, episcopum Oscensem cum consilio deputatorum providere teneri circa institutionem, disciplinam, et mores clericorum tam in spiritualibus, quam in temporalibus; sufficere tamen, si eos requirat: at exactionem ad solum episcopum pertinere, et haec accomodari vicario capitulari, sede vacante.

109. Idem censuit S. C. in *Curien.*

110. In *Salernitana* declaravit, deputatos non posse amoveri, nisi ex legitima causa, eosdem adhibendos in taxatione, contributione, deputatione officialium, et expulsione, in expensis quotidianis, contractibus, aliisque similibus;

Episcopum teneri adhibere deputatos tum circa disciplinam, ac mores, quam rerum temporalium administrationem;

Eosdem deputatos esse perpetuos.

111. Hoc item alias definivit.

112. Episcopum non posse deputare rectorem, aliosque officiales sine deputatis, et in revisione, ac solidatione computorum teneri eos audire, non sequi edixit S. C. in *Fundana*.

113. **114**. **115**. Aliae referuntur declarationes, quibus antedicta confirmantur.

116. S. C. in *Aquinaten.* sanandam putavit redditionem rationum factam absque deputatis, et revocavit suspensionem ab episcopo irrogatam ex eo, quod quidam oeconomus secunda vice rationes reddere detractaverat.

117. In his, quae seminarium respiciunt, datur appellatio in devolutivo, et non in suspensivo.

118. Tametsi in Instructione benedictina de prima deputationis specie tantummodo mentio fiat, nihilominus S. Cong. praecipit sese edoceri, an et adsit species altera.

119. Nihil vetat, quominus qui primam speciem constituunt, partem etiam habeant in altera.

120. Non licet autem praeter eos, qui a concilio praefiniti sunt, alios viros adiicere.

121. Cuius rei in confirmationem affertur novissima causa seminarii Montisfalisci, cuius laudes innuuntur.

92. Quae duo capita rectum seminariorum statum, prosperitatemque constituunt, recta nempe et interni regiminis ratio, et rerum temporalium conditio, ambo ex patrum Tridentinorum voluntate principaliter episcoporum iurisdictioni, curae, vigilantiaeque ita concredita sunt, ut maximum ac praecipuum cum ius tum officium eisdem importent. Attamen cum ordinaria dioeceseos negotia eorumdem attentionem nunquam non avocent, ac omne fere tempus sibi vindicent, et absorbeant, provide caverunt sapientissimi patres, ut episcopi idoneos viros adsciscerent, qui in seminarii sollicitudinis partem advocati suppetias sibi in eodem regundo ferrent. Utque capituli cathedralis, totiusque cleri studium quodammodo acuerent, et affectum erga seminarii rem inflammarent, hoc utrique ius tributum voluere, ut unum e suo quisque sinu deputatum capitulum et clerus eligere possent.

93. Duplex porro est deputatorum, seu consultorum species, quae pro recta seminarii administratione ac regimine a Concilio Tridentino statuta, praescriptaque fuit. Prima species est duorum canonicorum seniorum, et graviorum, quos ipsemet episcopus pro suo prudenti arbitrio eligendi ius habet, quorum consilium adhibere debet circa ea, quae seminarii regimen respiciunt, veluti est constitutionum ad usum eiusdem confectio, visitatio, alumnorum admissio, aliaque id genus, quae initio *Cap. 18. sess. 23. de Ref.* generatim indicantur. « Quae omnia, atque alia ad hanc rem opportuna et necessaria epi» scopi singuli cum consilio duorum canonicorum seniorum, et quos » ipsi elegerint, prout Spiritus Sanctus suggesserit, constituent, eaque, » ut semper observentur, saepius visitando, operam dabunt. »

94. Altera species subdividitur in eam, quae ex capituli, et eam, quae ex cleri sinu desumenda est, ambaeque insimul sumptae aliud deputatorum, seu consultorum coetum conficiunt. Horumce electio a Tridentina synodo ita constituta est, ut unus e capitulo a capitulo ipso, alter ab episcopo, itemque ut unus e clero ab ipso clero, alter ab episcopo nominetur. Huiusce secundi consilii munus seminarii fabricam, sive rerum temporalium administrationem attingit, veluti est taxae impositio, unio beneficiorum seminario facienda, rationum redditarum recognitio, aliaque similia. Paucis, uni speciei formale seminarii regimen, alteri materialis administratio propria est. Et sane

circa hanc in eodem concilio ita statuitur « Et quia ad collegii fa-
» bricam, et ad mercem praeceptoribus et ministris solvendam, et
» ad alendam iuventutem, et ad alios sumptus certi reditus erunt
» necessarii... iidem episcopi cum consilio duorum de capitulo, quo-
» rum alter ab episcopo, alter ab ipso capitulo eligatur, itemque
» duorum de clero civitatis, quorum quidem alterius electio similiter
» ad episcopum, alterius vero ad clerum pertineat, ex fructibus in-
» tegris mensae episcopalis, at capituli, et quarumcumque dignita-
» tum... partem aliquam vel portionem detrahant, et eam portionem
» sic detractam, necnon beneficia... huic collegio applicabunt. »

95. Cum autam post recitata verba in eodem capite praescribabatur « Rationes autem rædituum huius seminarii episcopus annis » singulis accipiat, praesentibus duobus e capitulo, et totidem de » clero deputatis. » Arborensis capituli canonici existimabant hisce in verbis tertiam et novam speciem deputatorum cum superioribus non confundendam constitui, quos ad redituum rationem excipiandam addictos seorsim ab episcopo sive capitulum, sive clerus eligendi ius obtineat. Quoniam vero Arborensis archiepiscopus contandebat, deputatos, quorum hic mentio fit, illos eosdem omnino esse, de quibus agitur in versu *Et quia,* quorum electio tum ad episcopum, tum ad capitulum et clerum iuxta superius dicta pertinet, in comitiis *diei 25. Septemb. 1847.* dubium quarto loco propositum est « An et » quomodo sit ius Arborensi capitulo super seminarii rationibus » excipiendis in casu? » Et S. Cong. respondit « Servetur dispositio Conc Trid. *Sess. 23. cap. 18. de Ref.* et amplius.

96. At vero non omnis difficultatis nodus resolvi visus est, cum praesertim Monacellus *Form. leg. tom. 2. tit. 16. form. 10. num. 22.* sententiam ei, quam canonici tuebantur, adsimilem diversis verbis depromat. Nihilominus communis doctorum opinio, et ipsius S. C. C. mens alia esse ferebatur. Itaque *die 31. Mart. 1855.* sub alia formula dubium propositum fuit nempe « An et quomodo eligendi sint » deputati ad excipiendam rationem redditionem seminarii in casu? » S. C. rescripsit « Affirmativa, et redditionem excipiendam esse per » quatuor daputatos, quorum duo ex capitulo, et duo electi ex clero, » unus electus ab episcopo, alter a clero. »

97. Quamvis Barbosa de *Off. et pot. ep. P. III. alleg. 93. n. 22.* existimet, rationes redituum seminarii in synodo audiendas esse per quatuor deputatos, eo modo, quem posuimus, electos, attamen Ben. XIV.

De syn. dioec. lib. V. cap. 11. n. 4. id necessarium non esse contendit, dummodo aliud dioeceseos consuetudo non ferat.

98. Deputatorum electio, quamvis extra synodum peragi queat, nihilominus rectius in synodo fiet, in qua totus clerus iam congregatus consistit. Corrad. *Prax. ben. lib. 4. cap. 8. n. 28.*, Monacell. *P. II. tit. 12. form. 1.*, Ferrarius *V. Seminarium n. 17. et alibi.*

99. Si deputati discedant a loco, ubi extat seminarium, aut quacumque alia de causa consilio de rebus seminarii habendo praesto esse nequeunt, eorum subrogatio facienda est ab illis, a quibus facta est electio deputati absentis, vel alia de causa impediti. Namque in memorata *Arboren.* secundo loco quaerebatur « An et quomodo sit » locus subrogationi deputatorum absentium, vel impeditorum in » casu? » Emi patres rescripserunt « Affirmative, et subrogationem » faciendam esse ab iis, a quibus facta est electio deputati absen- » tis, vel impediti. »

100. Ex hac resolutione, et contextu ipsius decreti concilii, uti ratiocinatur folium in allata *Arboren.* §. *haec quoad,* planum est inferre, in rationibus excipiendis quatuor deputatorum numerum esse prorsus necessarium, ita ut quandocumque unus vel alter ad tempus deficiat, subrogationi locus esse debeat. Id etiam confirmatur ex causa *Pinhelen. Erection. seminar. 15. Ian. 1791.*, in qua, cum, deficiente adhuc capitulo, dubitaretur, an duo tantum de clero deputati sufficerent, vel in locum duorum de capitulo addendi essent alii, proposito dubio. « An et quomodo sit providendum directioni, et » administrationi in casu? » S. C. respondit « esse providendum pro » nunc per deputationem graviorum, et seniorum de clero loci de- » ficientium capitularium, ad formam in reliquis sacri Conc. Trid. »

101. Licet Concilium Tridentinum multa enucleatim constituerit de officii partibus, quas pro suo munere deputatorum consilium obire potest, nihilominus ad maiorem perspicuitatem plurima alia, data occasione, declaravit.

102. Episcopus tenetur omnino consilium adhibere deputatorum, et si agatur de beneficiorum unione actus est nullus, si iidem adhibiti non fuerint. At vero episcopus eorum consilium sequi nequaquam tenetur.

103. Sede vacante, in episcopi iura succedit capitulum, eiusque loco vicarius capitularis, qui tamen absque deputatorum consilio neque quidquam immutare, neque administrare poterit.

104. Seminarii deputati habent votum unice consultivum, ut vocant, minime vero deliberativum.

105. Deputati, postquam semel electi fuerint, sine legitima et iusta causa nequeunt amoveri; est autem iusta causa senectus, infirmitas, et similia.

106. Si rationes redditae fuerint coram episcopo tantummodo, absque interventu deputatorum, licet ceteroquin omnia rite processerint, actus validus dici certe non potest, et sanatione Apostolica eum confirmare satius erit.

107. Quas modo assertiones congessimus, idoneis, quae sequuntur, S. C. C. declarationibus confirmantur: has vero, prout iacent, afferre malumus, ut S. C. sensus perfecte arripi queat, easdemque, ut plurimum, a Ben. XIV. *De syn. die L. V. c. 2. n. 5.* exscribimus.

108. In *Oscen.* proposita sub mensem Octobris 1585. ita legitur « Alias S. C. ad interpretationem decreti *Cap. 18. sess. 23.* censuit, » episcopum Oscensum cum consilio deputatorum teneri tam circa » institutionem, disciplinam, et mores clericorum, quam circa tem- » poralium rerum administrationem providere; sufficere tamen, quod » episcopus huiusmodi consilium requirat, eorumque consilio adhi- » bito posse episcopum statuere et deliberare, quae pro prudentia » sua magis expedire iudicaverit; exactionem vero, quae fit pro semi- » nario, ad solum episcopum pertinere. Dubitatur modo, mortuo epi- » scopo, et in sede vacante, ad quem pertineat erectio, et admini- » stratio seminarii, et videtur, quod pertineat ad capitulum, quia, » sede vacante, capitulum fungitur vice episcopi tam in spritualibus, » quam in temporalibus, *Cap. pen. et ult. de Sup. neg. praelat. in 6.,* » *et cap. Is cui de Elect. in 6.?* S. C. censuit, pertinere ad capitulum, » ut in *Lib. 4. decr. pag. 84.* »

109. In *Curien.* anno 1594. editum fuit hoc rescriptum « S. C. » censuit, omnes quatuor deputatos adhibendos esse in consilio in » tota temporali administratione seminarii, praeterquam in exactione, » quae ad solum episcopum spectat, ut in *Lib. 8. dec. pag. 65.*, et consonat resolutio, quae prodiit in *Nullius* sub annum 1595. hisce verbis « S. C. censuit, omnes quatuor deputatos, de quibus agitur in » *Cap. 18. sess. 23. de Ref. v. et quia,* adhibendos esse in administra- » tione rerum ipsius seminarii, praeterquam in compulsione ad portio- » nem seminario debitam, cuius facultas ad solum episcopum spectat, » ut in *Lib. 8. decr. pag. 97.* »

110. In *Salernitana* propositis ad petitionem capituli cathedralis inter cetera hisce dubiis:

« I. An duo canonici electi ab archiepiscopo ad constituendam » educationem puerorum seminarii possint pro lubitu archiepiscopi » mutari?

» II. An eorum consilium adhibendum tam in constituendis regulis » universalibus seminarii, quam electione magistrorum, electione pue- » rorum singulorum introducendorum, librorum legendorum, confes- » soris, punitione discolorum, expulsione, visitatione, et in similibus?

» III. An alii quatuor sint deputandi, et deputati adhibendi sint » in consilio tantummodo in taxatione, contributione fructuum ex » unione beneficiorum, ut in aliis difficultatibus, ob quas seminarii » instructio, vel conservatio impediretur, vel perturbaretur; an etiam » in exactione, et temporalium administratione tam dicti seminarii, » ut puta deputatione, vel expulsione ministrorum, et famulorum tem- » poralium, expensis quotidianis, provisionis bladorum, quam etiam » bonorum quorumcumque, et redituum ipsius seminarii etiam ex » beneficiis unitis, ut puta locationibus, concessionibus, aliisque con- » tractibus, et litibus?

» IV. An hi quatuor deputati sint perpetui, vel etiam amovibiles, » servata tam ratione concilii in eorum electione, et dicta electio » pertineat ad capitulum? »

Itaque responsum fuit:

« Ad I. non posse amoveri, nisi ex legitima causa.

» Ad II. in omnibus his esse adhibendos.

» Ad III. teneri episcopum adhibere deputatorum consilium tum » circa institutionem, disciplinam et mores, quam temporalium rerum » administrationem.

» Ad IV. esse perpetuos: (sine die) *Iulii 1589*. ut in *Lib. 6. decr.* » *pag. 22. et seq.* »

111. In *Papien. 7. Iul. 1591.* eadem S. Congregatio censuit « ca- » nonicos ab episcopo electos ad seminarii administrationem ad » praescriptum *Cap. 18. sess. 23. ver. Quae omnia* esse perpetuos, » nec posse amoveri nisi ex iusta et legitima causa, ut in *Lib. 7.* » *dec. pag. 14.*, et in *Sarzanen. 25. Iunii 1639.* rescripsit, oratorem » ab episcopo electum ad seminarii administrationem ad praescriptum » S. C. Conc. *Cap. 18. sess. 23. v. quae omnia*, non posse amoveri, nisi » ex iusta et legitima causa, ut in *Lib. 6. decr. pag. 221.* »

112. In *Fundana Deputat. official. semin.* inter cetera fuerunt discussa haec dubia

« I. An episcopus potuerit et possit deputare rectorem, aliosque » officiales seminarii absque consilio deputatorum a capitulo?

» II. An episcopus in revisione et solidatione computorum dicti » rectoris debuerit sequi consilium eorumdem deputatorum? »

Die vero *26. Mart. 1689.* responsum fuit

« Ad I. negative.

» Ad II. teneri adhibere consilium, sed non sequi. » *Lib. 39. dec. pag. 129. et seq.*

113. Et in *Tricaricen. Administ. sem. 24. Mart. 1736. ad dub. 1.* « An administratio oeconomica seminarii exerceri debeat per episco» pum, vel potius per deputatos? » S. C. respondit « administratio» nem competere episcopo cum consilio deputatorum, praeterquam » in exactione, quae spectat ad solum episcopum. »

114. In *Cremonen.* « Illi duo de capitulo eligendi, postquam fue» rint electi, erunt perpetui, nec sine legitima causa amoveri possunt. » Est autem causa legitima senectus, infirmitas, et similia *5. Septem» bris 1602.* apud Pignatt. *Cons. 81. n. 50. tom. 9.*

In *Lucana 10. Novembr. 1616.* seminarii deputati, alii officiales » habent votum consultivum, non autem decisivum. Apud Pignatt. » *loc. cit. n. 79.*

» Uniones factae absque consilio deputatorum non valent. S. C. C. » *13. Ian. 1594.* apud Pignatt. *loc. cit. n. 101.*

115. » Vicarius capitularis absque consilio deputatorum (quos » removere non potest) administrare, nec gubernium, aut taxam mer» cedis, et alimentorum variare non valet. S. C. Conc. in *Salernit. 31.* » *Augusti 1606. lib. 87. pag. 678.* apud Monac. *Form. leg. tit. 16.* » *form. 10. n. 14. sub fin.* »

116. Archipresbyter quidam iam Aquinatensis seminarii oeconomus ab episcopo a divinis primum, deinde ab officio suspensus est eo quod minime paruisset eiusdem episcopi iusso, ut de administratione rationem redderet. Idem porro archipresbyter illam iam in antecessum reddidisse ostendebat coram canonico ab episcopo antecessore deputato, a quo sententiam sindacatoriam retulerat, eamque insuper ab episcopo ipso fuisse probatam. Contendebat autem coram S. O. episcopus una cum deputatis, redditas ab archipresbytero rationes novo examini ex eo subiiciendas esse, quia in his deputatorum con-

silium non fuerat adhibitum. Contra vero id recusabat archipresbyter tum quia singula ad scrupulum examini submissa fuerant, antequam probarentur, tum quia sententiae sindacatoriae iam transierant in rem iudicatam, et exectionem partim iam obtinuerant, tum demum quia, siquid in his peccatum est, episcopo non sibi erat tribuendum: firmiter insuper propugnabat suspensionem poenam gravissimam et spiritualem minus recte sibi inflictam fuisse ob culpam non probatam, et ex culpa mere civili, vel sin minus diuturna plurium annorum poena iam expiatam. Itaque S. C. circa rationum redditionem rescripsit, ad d. secretarium cum SSmo pro sanatione, quatenus opus sit; suspensionem vero revocavit, facto verbo cum SSmo. *Aquinaten. Redd. rat. et susp. 11. Martii 1843.* Et *8. Iulii eiusdem anni* stetit in decisis et amplius.

117. In hoc articulo non est superfluum animadvertere, quod in rebus, quae quoquo modo respiciunt curam, regimen, et disciplinam seminarii, nulla datur appellatio in suspensivo, ut vocant, sed tantum in devolutivo. Idem enim disertis verbis praescripsit Ben. XIV. const. « *Ad militantis* » *III. kal. Apr. 1742. ad §. 34.* « Item (statuit nempe, ut appellationem, qua, quidquid decretum fuerit, suspendatur, nulli concedere liceat) ab erectione seminarii, et taxa» tione quarumcumque dignitatum, personatuum, officiorum, prae» bendarum, portionum, abbatiarum, et prioratuum cuiuscumque or» dinis etiam regularis, hospitalium, quae dantur in titulum vel » administrationem, et beneficiorum quorumcumque etiam regula» rium, etiam iurispatronatus, etiam exemptorum, etiam nullius dioe» cesis, vel aliis ecclesiis, monasteriis, hospitalibus, et aliis quibusvis » locis piis etiam exemptis annexorum, ac quorumcumque aliorum » ecclesiasticorum redituum, seu proventuum ad fabricas ecclesiarum, » confraternitates, et monasteria omnia, non tamen mendicantium, » pertinentium, necnon dicimarum quacumque ratione ad laicos, » atque ad milites cuiuscumque militiae, aut ordinis, hierosolymi» tano excepto, ipso eiusdem seminarii manutentione; prout etiam » ab unione, et applicatione aliquot beneficiorum simplicium, necnon » a decretis cogentibus eos, qui scholasterias obtinent, vel quibus » lectionis vel doctrinae munus est adnexum, ad docendum per se » ipsos vel idoneos substitutos: et generaliter a mandatis et provi» sionibus, quae quoquo modo respiciunt curam, directionem, et » administrationem seminarii, plenamque executionem decreti editi

» a S. Cong. super decreto puerorum in singulis cathedralibus insti-
» tuendo, *Sess. 23. cap. 18. de Ref.* »

118. Extremo loco mouere necessarium duco, morem esse S.C. C., quem a pluribus retro annis invectum inveni, ut, quamvis Benedictina Instructio duorum graviorum et seniorum consilium nominet, super quo certior S. Cong. fieri debet, nihilominus pro constanti instituto solet insuper praecipere, ut referatur ab episcopis, an aliud duorum de capitulo, totidemque de clero virorum, a capitulo, et clero, et episcopo eligendorum consilium in suo seminario institutum iam extet; quod si forte desideretur, aut non rite ad normam Concilii Tridentini conflatum deprehendatur, gravissime subiicit, ut conficiatur, vel iuxta praescriptum Concilii eiusdem reformetur. Nec immerito: nam si oeconomica seminarii res laeto floridoque statu versetur, subsidia certe non deerunt, quibus ad ea omnia, quae alumnorum necessitas vel utilitas exigat, succurri possit, et promptum remedium afferri. Quod si seminarium paupere censu potiatur, et, quod gravius est, si aere alieno laboret, nullum vel impar necessitati remedium suppeditari potest.

119. Animadvertendum est etiam, nihil impedire, quominus episcopus et capitulum ad tuendae oeconomiae munus eos eligant, qui pro conservanda disciplina iam electi fuerint, dummodo nimirum idonei sint. Id porro pluribus episcopis rescripsit S. Cong. Conc. et nominatim episcopo Treviren. in literis ad eiusdem relationem conscriptis *die 11. Feb. 1863.*

120. Neque tamen fas est illiusmodi deputatorum consilio ad formam tridentini decreti constituto addere alios viros extraneos, quicumque ii sint. Nam « S. C. C. (verba sunt folii causae *Montisfalisci Deput. sem. 27. Aug. 1864. §. illud etiam.*) quoties, quod non semel
» accidit, ex episcoporum relationibus de statu dioeceseon intelligit
» praeter deputationes conciliares aliam accedere ex municipibus vel
» e viris a gubernio electis, eisdem significat, id eos pati non de-
» bere, et, si maior vis non obsistat, nullum alium praeter eos, qui
» a concilio praescribuntur, in seminarii administratione et dire-
» ctione admitti oportere. » Eamdem hanc rem S. Congr. solemniter confirmavit in modo memorata causa Montisfalisci, quam heic exponendam paulo plenius existimamus.

121. Montisfalisci civitas, quae sita est in ea pontificiae ditionis provincia, quae audit patrimonium Divi Petri, celebre per ea loca

habet seminarium ad radices veteris ac pene dirutae arcis, quae in tristissimis medii oevi factionibus persaepe Pontificibus effugium praebuit. (Ibi studiorum curriculum ad theologiam usque me perfecisse grato animo recolo). C. M. card. M. Ant. Barbadicus, B. Gregorii, patavini antistitis, ex fratre nepos, munificentissimus eiusdem fundator, antequam decretum ederet erectionis, rectasque iuxta D. Caroli Borromaei monita ac vestigia regulas pro ipsius regimine promulgaret, anno 1703. summum Pontificem adiit erectionis et regularum approbationem deprecaturus: itaque ope specialis ab eodem Pontifice deputatae congregationis regularum approbationem *in forma communi*, itemque confirmationem erectionis obtinuit, hac tamen adiecta conditione, ut deputatorum consilium constitueret iuxta praescriptum Conc. Trid. Nihilominus (qua de causa ignoratur) em̃us ille vir huic iniunctioni minime adhaesit; quippe congregationem conflavit, quae constabat capituli decano et sacrista (qui tum temporis Mazzinellus erat cum pluribus editis theologicis operibus, tum potissimum doctis iuxta ac piis commentationibus ad officium maioris hebdomadae adiectis ubique clarus) necnon duobus capellanis: hisce quatuor accedebant insuper quinque seminarii eiusdem praeceptores. Huiusmodi congregatio, cum in desuetudinem abiisset, ad vitam revocata est, sedente Ben. XIV., a Benedicto Passionei, tum apostolico seminarii visitatore, posthac S. R. E. cardinali, atque adeo usque ad nostra haec tempora seu re seu nomine superfuisse visa est.

Interim negari non debet non parum effloruisse illud ephoebeum cum omnium scientiarum cultu tum praesertim aureae latinitatis laude; cuius rei documentum est series virorum illustrium, eiusdem seminarii alumnorum, quorum imago ac memoria ad eius parietes adfixa servatur: quibus et alii adiici possent vitali aura adhuc utentes, quos inter memorare maxime praestat em̃um cardin. Angelum Quaglia, qui iam particulari S. C. Conc. congregationi addictus fuit, in sacro romanae rotae auditorio iudex assedit, subinde ad eamdem S. C. Conc. rediit uti secretarius, ac modo S. Congregationis Episc. et Regul. agit praefecturam. Neque silendus est em̃us card. Mertel, qui postquam praeclara in Alma Urbe munera maxima cum laude gessit, romanae purpurae honorem merito adeptus est. At vero, si oeconomicum illius seminarii statum respicias, omni fere tempore difficultatibus et angustiis ita locus factus est, ut anno 1864., cum ad Montisfalisci dioecesim uti administrator apostolicus accessisset

r. p. d. Spoglia Ripanus episcopus, de illa per Barbadicum conficta congregatione retulerit, ac pp. emorum sententiam perconctatus sit Itaque S. C. nulla habita ratione exceptionum, quas cathedrale capitulum, et ipsa barbadiciana congregatio prae se ferebat, ad dubia:

1. « An pro rebus tam spiritualibus quam temporalibus semi- » narii Montisfalisci retinenda sit unica congregatio, quae a c. m. » emo Barbadico instituta et a visitatore apostolico restituta, seu » potius eligendae sint deputationes ad formam Concilii Tridentini » in casu? » Et quatenus « negative ad primam partem, affirmative » ad secundam. »

2. « An deputationibus ut supra electis adiiciendi sint quinque » lectores seminarii in casu? »

Die dicta 27. Augusti 1864. respondit.

Ad 1. « Negative ad primam partem; affirmative ad secundam. »

Ad 2. « Provisum in primo. »

« VI. An illud aliquando visitet, et operam det, ut con- » stitutiones adimpleantur? »

Summarium.

122. Conc. Trid. iubet episcopis, ut seminarium visitent.

123. Quae visitatio differt ab alia, quam solemniter per totam dioecesim obire tenentur.

124. Super ea speciali seminarii visitatione, quid statuerit Bened. XIV. pro seminario Bononiensi, exponitur.

125. 126. ac 128. Itidem, quae decreverit S. Carolus Borromaeus, late refertur.

122. Qui amat praedium suum, ex eoque cupit loetiores, uberioresque tempore messis percipere fructus, debet saepenumero praesens illud invisere, et invigilare, ut operarii singulis anni tempestatibus, prout res postulat, rusticos culturae labores omni diligentia et maturitate perficiant: nam scite ait poeta « *Neglectis urenda filix innascitur agris.* » Haud secus de episcopis accidit, qui, si vere discupiant, ut adolescentes in seminario commorantes cum pietatis, et omnigenae doctrinae profectum faciant, ad quem intendunt, illud necesse est, ut peculiari studio et assiduitate novellarum harumce planta-

tionum agrum visitent, inspiciantque per se, an praeceptores, aliique officiales suo quisque munere adamussim defungantur, simulque pueri studiis, ut par est, intenti, vitaeque puritate et modestia, ac prae primis obedientia commendabiles, curis et votis suorum superiorum apprime respondeant. Itaque Tridentini patres in *Cap. 18. sess. 23. de ref.* dum optimas institutiones ac leges pro recta seminariorum disciplina summatim indigitant, conceptis verbis episcopo praescribunt, ut earum religiosae observationi urgendae per crebras visitationes operam dent. Neque aliter Bened. XIV. in hac nostra instructione praecipit episcopis, ut referant, an aliquando seminarium visitent, et operam dent, ut constitutiones adimpleantur.

123. Duplex vero hic distingui debet seminariorum visitatio, una solemnis, quae pars est illius visitationis universalis, quam episcopus quolibet anno, vel saltem biennio in tota dioecesi instituere debet ad normam decreti Tridentini *Sess. 23. c. 3. de ref.*, de quo supra. Cum enim episcopi praeter alias quaslibet causas pias, locaque, et instituta sacra debeant visitatione perlustrare, inter haec non ultimum certe locum obtinet seminarii aedes, eiusque tum materiale, tum formale tutamen. Crispinus in sua *Visit. pastor. part. II. §. 51. per tot.* fuse hanc rem persequitur, indicatis omnibus capitibus, quae visitationi materiam exhibent; quocirca opportunitate poscente, non sine magno utilitatis fructu consuli poterit. At de istius visitationis specie hoc loco non loquimur.

Altera visitatio est minus solemnis, et quodammodo privata, quam episcopi in seminario peragere iubentur non singulis, aut duobus quibusque annis, sed crebris per annum vicibus iuxta prudens eorum arbitrium. Huiusce scopum describit Van-Espen *Iur. ecc. P. II. tit. XI. de semin. cap. 2. num. 9.* « Scopus visitationis episcopalis esse de» bet, assequi ipsius seminarii tam quoad temporalia, quam quoad » spiritualia perfectam notitiam; ac praecipue ipsorum alumnorum, » seu puerorum mores, profectum in studiis et pietate, quemad» modum in instructionibus seminarii a S. Carolo praescriptis de» ducitur. »

124. De hac visitatione Ben. XIV. *Inst. ecc. 59. n. 16.* agens pro tempore, quo in minoribus Bononiensem ecclesiam administrabat, ita sancivit: « Seminarium semel in mense invisemus, hortamurque » seminarii praesides, ut nobiscum conveniant. Eamdem diem huic » negotio peragendo constituimus, quo coetus in nostra metropoli-

» tana ad quaestiones theologiae moralis examinandas indicuntur, » quibus peractis, ad seminarium pergemus. Quibus autem men- » sibus coetus huiusmodi non coguntur, prima feria sexta cuiusque » mensis, a prandio res eadem a nobis perficietur. Haec praesens » declaratio satis sit pro indicendis diebus ad invisendum seminarii » praesides, ne per eos dies ullo impedimento teneantur, quo no- » biscum huic muneri satisfacere nequeant: nihil profecto nos ab » hoc instituto, consilioque retardabit; nam magnopere expetimus, » ut nostri alumni optimam disciplinam accipiant, fructuque lite- » rarum cumulentur. »

125. S. Carolus Borromaeus *P. I. cap. 8. de vis.* apud Van-Espen *l. c.* inter cetera statuit, ut « hebdomada resurrectionis, ac circiter » festivitatem nativitatis B. M. V. rmus archiepiscopus, adhibitis in » consilium deputatis, generalem visitationem habeat: in qua de- » liberet, quae ad clericorum eiusdem seminarii institutionem, di- » sciplinam, mores, studiorum progressionem, rerumque tempora- » lium administrationem pertinent. »

126. Deinde addit quoque, ut archiepiscopus « certior fiat a re- » ctore de disciplina et moribus cuiusque, ac singulos separatim allo- » quatur, quae sit eorum mens, qui sensus, quam in vocatione stabilis, » inquirat, ac si quid aliud praeterea scire voluerit. »

127. Posthac §. *10.* idem Van-Espen sequitur: « De ipso S. Carolo » in eius vita legitur, quod bis per annum generalem sui seminarii » visitationem instituerat, eamque adeo exactam, ut ipsemet adno- » taret singulorum studentium aetatem, parentes, patriam, patrimo- » nium, qualitates tum corporis ac spiritus, atque eorum in scientiis » progressum, ut ipsos pro ratione scientiae faceret de una ad alteram » classem ascendere, eosque pro cuiusque capacitate ministeriis suae » dioecesis applicaret. Prae ceteris autem se informabat, quis esset » studiorum profectus in pietate, in oratione mentali, exercitio vir- » tutum clericalium, item de ipsorum tentationibus, et anxietatibus » et poenis interioribus, ut tepidiores ad fervorem excitaret, reti- » neret vero, qui zelo praecipiti et indiscreto ultra suas vires pro- » gredi volebant: si quos videbat tentationibus aliquibus agitatos, » et quasi ad lapsum propensos, eos fortificare, et animare sata- » gebat. Verbo omnibus omnia factus omnes lucrari satagebat: et » quos suavitate ac benignitate, crebraque monitione lucrari non » poterat, poenitentiarum impositione tandem probabat, aut ad aliud

» seminarium mittebat, vel alicui bono sacerdoti committebat, qui » eum in suam domum reciperet, et specialem curam ageret. Haec » Gondaeus episcopus Vencensis in vita S. Caroli gallice conscripta » *lib. 1. cap. 12.*, qui fusius zelum huiusce archipraesulis in dire- » ctione seminariorum ibidem enarrat. »

128. Instructio Benedictina paucis verbis huiusce visitationis munus exprimit, dum episcopo referre iubet, an *det operam, ut seminarii constitutiones adimpleantur.*

«VII. An statuta sit taxa ad tramites Concilii Tridentini, » eademque exigatur; et an aliqui sint morosi in eius so- » lutione?»

Summario non est opus.

129. Nihil addendum superest circa praesentem articulum; materia siquidem eo pertinens tota tractata, et exhausta fuit in §. *1. cap. IX. art. 2. n. 142. et seq. pag. 111. vol. I.*

§. VIII.

De septimo capite, ad ecclesias, confraternitates, et loca pia pertinente.

« In hoc capite exponendum erit

» I. An in sacristiis omnium, et singularum ecclesiarum » exposita sit tabella onerum missarum, et anniversariorum » ad tramites decretorum san. mem. Urbani VIII. et an eis » punctualiter satisfactum sit?»

Summarium.

1. Articulus hic magni momenti est.
2. Namque agit de missarum implemento, unde defunctorum animabus suffragia obveniunt.
3. Duo proponit hic articulus.

1. Articulus primus huiusce septimi paragraphi maximi momenti est: agit enim de salutaris illius hostiae sacrificio, quod offertur Deo, ut animae defunctorum ab omni peccati labe expiatae in ae-

ternam requiem ingredi mereantur. Porro « *sancta et salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut a peccatis solvantur* » uti proclamant sacrae literae, Mach. *Lib. II. cap. 12. v. 46.*

2. Iamvero quae sanctior et salubrior esse propitiatio potest ea, in qua corpus et sanguis divini illius Agni immolatur, qui tollit peccata mundi? itaque sanctissima religio nostra catholica, quae filios suos a primis unguiculis suas in ulnas excipit, eosque in toto mortalis vitae curriculo fovet ac dirigit, eorumdem animas non deserit, cum e corporis carcere egressae fuerint; quin imo suis ipsa suffragiis studiosissime prosequitur ac recreat, ut ab expiatorio igne liberatae, quantocius in aeterna Syonis tabernacula a Domino recipiantur. Quapropter inter episcopalis ministerii curas illud praecipue ponit, ut sollicitudinem ac vigilantiam omnem in fideli, accurataque onerum missarum executione praesertim tempore sacrae visitationis impendant. Sed enimvero vastissimam, et controversiarum feracissimam hanc provinciam numeris omnibus absolvere opus improbi nimis laboris esset, neque consentaneum illi, quam sectamur, brevitati. Nihilominus rem utilem et gratam episcopis, et a S. Congregationis mente, quae tantum in hac re ponderis ponit, minime quidem alienam nos facturos esse censemus, si graviores huiusce materiae partes percurramus, ea potissimum in medium afferre solliciti, quae frequentius in usum venire solent. In quo nonnihil emolumenti in sanctas eas animas derivaturum confidimus, dum suffragationem eisdem debitam vel adproperari, vel accuratius persolvi curamus. Quae duae res, laborem, quem aggredimur, levem ac suavem efficient.

3. Duo proponit hoc, quod exorsi sumus, capitulum, nempe ut episcopi referant de onerum missarum et anniversariorum tabella in sacristia stabiliter exposita, deque fideli eorumdem satisfactione. Quisque tamen videt primum ex duabus hisce rebus aliud non esse nisi minimam partem illius sollicitudinis, qua uti debent episcopi, ut exactam missarum satisfactionem assequantur. Quoniam vero Instructio nostra peculiariter de ea responsionem reddi praescribit, peculiariter et nos de ea agere debere nostrum esse arbitramur: dein de altera parte sermonem habebimus.

ART. 1.

De perpetua onerum missarum et anniversariorum tabella in sacrariis exponenda.

Summarium.

4. Missae aliae perpetuae, aliae temporales et adventitiae.
5. Quid statuerint Urbanus VIII. et Innocentius XII. super celebratione missarum?
6. Quas cautiones in tabellae perpetuae confectione, et eiusdem usu adhibuerint S. Carolus Borromaeus, et Clemens XI., narrat Benedictus XIV.
7. Testamento deperdito, tabella aequipollens ad obligationem importandam argumentum praebere potest.
8. Ex descriptione oneris in tabella oritur praesumptio, quod congrua dos tradita fuerit.
9. Sacerdoti asserenti, et iureiurando assertionem confirmanti se missam celebrasse, credendum est, licet in tabella celebrationem non adnotaverit.
10. Onera missarum probari possunt ex diuturni temporis implemento.
11. Quaestio est, an ex centenaria, vel immemorabili onerum obligatio perimatur.
Disputant utrimque doctores.
12. Negativae sententiae adhaesisse videtur S. C. Concilii.
13. Quod probatur exemplo causae *Lucanae*.
14. Item *Ferrarien.*, necnon
15. *Romanae*,
16. *Aquilanae*,
17. *Firmanae*,
18. Quin contra prosit observantia, nec in linea praescriptiva, nec interpretativa.

4. Etsi missae sacrificium unum et simplex tantummodo sit, nihilominus si missarum onus (ut sapienter more suo animadvertit Ben. XIV.) ex principiis, unde profluit, censeatur, inspiciaturque, diversum recipit nomen, ideoque missae communi loquendi more vel

perpetuae, vel *temporaneae*, vel *adventitiae* nuncupari solent. *Perpetuae* nimirum illae sunt, quarum celebratio praescriptis diebus in perpetuum, indefinite perennanda est; *temporales*, quae itidem statis diebus ad longius vel levius tempus, attamen determinatum, celebrari debent; *adventitiae* tandem, seu *manuales* eae sunt, quae semel celebratae nequaquam iterantur, aut ad summum certis quibusdam vicibus ad absolvendum numerum a pio disponente praescriptum repetuntur. Vid. Benedict. XIV. de *Syn. dioeces. lib. XIII. cap. ultim. num. 4.*

5. Hac praemissa missarum distinctione sciendum est, S. Cong. Conc. ad avertendos abusus, qui contingunt in celebratione missarum ex praescripto saluberrimi decreti patrum Tridentinorum *Sess. 22. de obs. et cet. in celeb. miss.*, auctorante san. mem. Urbano VIII. plura decreta hac super re potissimum in eo, quod onerum missarum implementum respicit, edidisse. Quae decreta ab eo Summo Pontifice peculiari constitutione confirmata sub eius nomine in lucem prodierunt. Subinde s. m. Innocent. XII. de sententia eiusdem S. Congregationis eadem decreta de verbo ad verbum innovavit, confirmavitque; insuper alia decreta subiecit, inter quae illud nominatim recensetur, quo perpetuam onerum missarum tabellam semper in sacrario expositam prostare imperavit. Deinde duos confici libros iussit in sacrario pariter adservandos, in quorum altero perpetua ac temporanea onera, in altero missae adventitiae et manuales inscribantur una cum fideli ac distincta adnotatione eius, quod subsecutum fuerit, implementi. Iamvero tam graviter in illis decretis obligatio harum praescriptionum inculcatur, ut si superiores ecclesiarum saecularium illos non invigilent, qui ea obligatione tenentur, poenam suspensionis in singulis casibus incurrant. Quoniam vero huiusmodi decreta ab Urbano VIII., a quo primum promulgata fuerant, nomen usque retinere non desierunt, hinc ista lex de perpetua tabella licet reipsa post eum Pontificem edita, eidem cum communiter tum in Benedictina Instructione adscribitur, ex eoque nuncupatur. Ceterum huiusmodi decreta a prima ad ultimam ceram tantae gravitatis sunt, ut in hac materia episcoporum oculis obversari continuo debeant: nihil enim in iliis occurrit, quod leve sit, et velut inutile praeteriri possit. Quocirca licet, ut plurimum, penes recentiores rerum canonicarum tractatores, et in appendice plurium synodorum dioecesanarum per extensum exscribantur, tamen totam Innocentii XII. constitutionem, quae aliam

Urbani VIII. constitutionem complectitur ad maiorem commoditatem *P. II. n. 42.* exhibere superfluum non existimamus.

6. At vero, ut ad tabellam redeamus, Bened. XIV. *loc. cit.* una cum auctore operis, cui titulus *Ichonographia, sive delin. exempl. vitae, et off. ep.* Romae 1719. cautiones hac in re magnopere commendat adhibitas in concilio provinciali Mediolanensi quinto, reliquasque initas et institutas a fel. rec. Clem. XI., ut nimirum perpetua missarum onera minime obliterentur, et sine executione praetereantur. Neque animadvertere praetermittit, illud in decretis hisce a Clemente XI. prolatis adiungi, quod eadem digna omnino sunt, quae in singulis dioecesibus sedula episcoporum imitatione observentur. Legi porro ea possunt in bullario laudati Clem. XI., et etiam apud Ferrarium *V. Missae sacr. art. XV. per totum:* qui per omnium manus vulgo versatur. Complura ad hanc rem utilissima affert etiam tum Monacellus *Form. leg. Part. II. tit. 13. form. 2. sub num. 46.*, item, *Part. III. append. instr. V.* (1), tum Crispin. *Vis. past. P. II. §. 14.* Haec innuisse sufficiat; satis enim hic fore ducimus si substantiam decretorum Clement. XI. afferamus, quam hisce verbis Bened. XIV. *loc. cit.* perstringit. « Itaque haec est huiusmodi cautionum summa, » ut conficiatur index, sive tabella distinctim adnotata, praeferens » perpetua, et temporaria missarum onera cum indicatione testa- » menti, aut alterius legalis actus a pio testatore exarati, et desi- » gnatione loci, ecclesiae nimirum, in qua peragenda sint sacra, » sicuti etiam numeri missarum, ac temporis, quo eas celebrari » oporteat. Huius enim tantummodo indicis sive tabellae praesidio, » si recto ordine, et cum exacta momentorum indicatione confecta » fuerint, facile ac tuto deprehendere licebit, an onera fuerint ex » fide adimpleta: id quod ex solis libris certo constare non potest, » utpote quibus demonstrari quidem poterit subsecuta celebratio iuxta » *Decis. 372.* Riccii *P. III.*, vel etiam oblati sacrificii applicatio, si » qui illud obtulit sacerdos, adnotavit, se etiam illud applicasse » iuxta instruct. V. impressam penes Monacel. (quam heic modo indi- » cavi), sed ex his non evincitur, celebrata fuisse, et applicata ea om- » nia sacrificia, quae celebranda sunt, et applicanda, ut piis funda- » torum dispositionibus integre satisfiat. Praeter illos libros ergo » opus est etiam tabella, quae cum illis conferatur: tabella autem

(1) Haec instructio non paucas praesefert iuris dispositiones ad hanc rem facientes, quas, data opportunitate, consulere non parum proderit.

» nullam fidem obtinere potest, nisi concordet cum publico documento, in quo pius fundator suam voluntatem expresserit.»

7. Adnotandum tamen, quod, si monumentum istud interciderit omnino, tabella, vel libelli, vulgo *vacchette*, quando praesertim antiqui sunt, aut alias praeseferant notas veracitatis, fidem per aequipollens in iure faciant, quemadmodum accidit in quadam causa novissime penes S. C. Ep. et Reg. agitata, nempe *Ripana Pii legati et delet. hypotecae 17. Martii 1854*. Exponebatur a fratribus Possenti in testamento ab eorum genitrice anno 1780. condito, legatum duarum in singulis hebdomadis missarum, ad annos 50. duraturum, fuisse relictum. At vero testamentum deperditum fuerat, quamvis de eiusdem celebratione indubia documenta perstarent. Inscriptio hypotecaria in eorumdem fratrum bonis rite suscepta fuerat: eam itaque, exactis annis plusquam quinquaginta, deleri fratres ipsi postulabant. Deficiente testamento, duos libellulos, vulgo *vacchette* proferebant, quorum in titulo adnotabatur, eas missas, quarum celebratio ibidem recensita fuerat, a legato proficisci praedictae testatricis, cuius duratio ad annos 50. protendi enunciabatur: uni ex iisdem libellulis etiam decretum episcopi in sacra visitatione appositum inhaerebat. Ceteroquin ex omnibus circumstantiis et adiunctis manifestum erat, eos libellulos ab omni prorsus fraudis suspicione alienos esse: itaque S. C. Episc. et Reg. et legatum iam cessasse, et hypotecam deleri debere definivit.

8. Praeterea si in tabella missarum onus descriptum inveniatur, eidem oneri satisfaciendum est: praesumitur enim, congruam pro eius satisfactione dotem fuisse attributam. Namque ita declaratum fuisse a S. C. Conc. in *Neapolitana diei 10. Ianuar. 1665. ex tom. decis. eiusdem anni* testatur Crispinus de *Vis. past. P. II. §. 18. n. 9.* ubi resolutionem hanc exscribit, nempe « S. C. censuit, praesumi, quod » oneribus in tabella descriptis congrua dos in eorum receptione attri» buta fuerit, ideoque, donec de contrario non constet, non esse » locum moderationi, sed esse satisfaciendum oneribus, quamvis in » praesens ignoratur, quae bona fuerint assignata.»

9. Adnotandum etiam, quod quamvis episcopus multare possit eos sacerdotes, qui missarum celebrationem in libro recensere neglexerunt, non potest tamen suo decreto statuere, ut, hac deficiente probatione, nulla alia in supplementum afferri possit, veluti docet Monac. *Form. leg. tit. 13. form. 2. n. 46.* Si enim sacerdos iureiu-

rando asserat, sese celebrasse, eidem credendum est. Ferraris. *Ver. miss. art. 15. n. 7. in fin.* tametsi per oblivionem, aut aliam quamcumque causam celebrationis inscriptio in libro desideretur. Quocirca idem Monacellus *loc. cit.* tradit, quod « cum episcopus Civitatis plebis » compellere voluisset canonicos suae cathedralis ad subscribendum » folium obligationis applicandi missam conventualem pro benefa» ctoribus, et ipsi renuendo, recursum habuissent ad S. C. Conc., » haec sub *die 7. Maii 1704.* declaravit, illos non teneri, sed suffi» cere illorum assertionem, se celebrasse. »

10. Praeterea onera missarum probari posse ex diuturni temporis implemento, pluries declaravit S. C. Conc. ac praesertim in *Vercellen. 12. Sept. 1750. Perusina on. miss. 21. Ian. 1826.* Vide etiam *Camer. leg. miss. 2. Mart. 1824. §. archipresbytero,* necnon *Viterbien. Leg. pii 22. Iun. 1839. §. verumtamen.*

11. Quid vero dicendum erit, si ex longissima observantia, atque adeo etiam centenaria, aut immemorabili colligatur, missarum onus adimpletum non fuisse iuxta testatoris voluntatem, de qua ceteroquin certe et indubitate censtet? Tantine huiusmodi observantia valebit, ut testatoris voluntatem queat infringere? Ferrarius *V. Praescriptio art. 1. n. 6. et seq.* recenset auctores, qui utrimque adverso marte propugnant super quaestione, an onera missarum, ac fundationum, beneficiorum, et cappellaniarum perimi possint longissimi temporis, aut saltem centenaria praescriptione: uni siquidem nullum titulum centenaria praesertim observantia meliorem obiici posse tuentur, alteri vero contendunt, praescriptionem non valere contra defunctorum animas, utpote quae non valentes per se agere, negligentiae, ex qua oritur praescriptio, sunt incapaces; hi nituntur insuper *Cap. 5. sess. 25. de ref.,* in quo cavetur, ne ulla contraria ordinatio oneribus vel in beneficiis, vel alia dispositione iniunctis derogare possit. At vero contra hanc sanctionem nulla praescriptio habet vim, prout fit de omnibus Conc. Trid. decretis.

12. Posteriori huic potius sententiae, quam alteri adhaesisse S. Cong. testantur folia in *Romana Capellan. 30. Iul. 1768. §. quaestio,* in *Comaclen. 8. Iul. 1818.* et *Lucana Praem. et iur. 29. Ian. 1825. §. nulla,* in *Perusina Cappell. 15. Sept. 1827.* et confirmari videtur exemplis, quae sequuntur.

13. In *Lucana 18. Februar. 1702.* (quam ex Monacello exscribit S. C. C. in *Firmana ad diem 21. Iul. 1843. §. in Lucana:* vid. mox *n. 17.*).

cum ageretur de capellania, quam testator erigi mandaverat, *pro amore Dei, et remedio animae suae, et capellanum designaverat, qui missam singulo mane celebrare curaret*, quamvis capellani pro tempore sacrificium applicare omisissent, et in tabella facta tempore sacrae visitationis centum circiter ante annos obitae, contraria descriptio fuisset confirmata, tamen S. C. declaravit, capellanum teneri applicare sacrificium pro fundatore iuxta fundationem, et capellanos pro praeteritis omissionibus condemnavit.

14. In *Ferrarien. Applic. miss. diei 12. Febr. 1718.* actum est de capellanis erectis cum onere missas quotidie celebrandi, ita ut diebus ferialibus celebrarentur missae mortuorum: cumque longoeva observantia consuevissent capellani eas diebus tantum ferialibus applicare, propositum est dubium: « An capellani teneantur quocumque die » missam applicare pro anima fundatoris? » responsum est « Affir- » mative » et in Comitiis *24. Febr. 1720.* confirmatum fuit rescripto « in decisis et amplius. »

15. In *Romana Praeposit. diei 1. Aprilis 1719.* contendebatur a praeposito ad scalas sanctas praescriptione peremptam fuisse obligationem in fundatione appositam missam celebrandi per seipsum propter observantiam antiquissimam et pene immemorabilem; ac proinde posse praeposituram retineri cum episcopatu, ad quem fuerat assumptus: at praeter aliquod dubium iniectum circa probationem eiusdem observantiae, adnotatum est, eam in iure nullo in pretio reputari, utpote adversam Tridentino Concilio *Cap. 5. sess. 25. de ref.;* quapropter subiecta quaestione « An praepositura ad scalas san- » ctas sit incompatibilis cum episcopatu civitatis Castellanae et Hor- » tanae in casu? » eñi patres die dicta respondendum censuerunt « Affirmative et amplius. »

16. In *Aquilana Capellaniae 8. Maii 1733.* res erat de fundatione, in qua testator nullo personali onere capellano iniuncto, eidem solum praeceperat *sia obbligato risiedere in detta mia chiesa lasciata per detto effetto*. Cum autem disputatum fuisset dubium « An beneficium » seu capellania, de qua agitur, habeat onus residentiae, et quo- » modo? » Quamvis capellanus in sui subsidium allegaret observantiam tum fundationi proximam per quinquaginta circiter annos, tum novissimam per annos quadraginta, nihilominus prodiit resolutio « Capellanum teneri residere ad formam testamenti » quae quidem resolutio *die 18. Iulii* eiusdem anni fuit confirmata.

17. In *Firmana 12. Aug. 1843.* fundator testamento anni 1683. capellano onus imposuerat litandi per seipsum duas missas qualibet hebdomada, conditione apposita, quod si per seipsum non celebraret, excepta infirmitatis causa, dare teneretur alteri sacerdoti celebranti integram portionem omnium capellaniae fructuum diei illi pro rata respondentem. At vero ab anno 1691. ad annum 1831. nullum verbum in bullis institutionum de hoc onere factum fuerat, adeoque piae voluntati adimplementum in oblivionem et desuetudinem abiverat. Anno 1831. capellanus testamentariae dispositionis certior effectus indulgentiam a S. Cong. ad triennium obtinuit, ut missas per alium celebrare posset. Illud indultum prorogatum fuit, elapso primo triennio; at vero, altero superveniente triennio, responsum prodiit, ut in posterum testamentaria dispositio servaretur. In hoc rerum statu archiepiscopus anno 1841. decretum edidit, quo statuebatur, ut capellanus celebrationem omittens fructuum beneficialium portionem iuxta mentem testatoris persolveret, ut quotannis capellanus statum activum et passivum capellaniae vicario foraneo exhiberet eo consilio, ut quota a capellano solvenda ei, qui sacrum sua vice perlitaret, determinari posset; ut denique missas duas neque pervertere, neque differre ultra quamlibet hebdomadam celebranti liceret. Itaque, contradicente capellano, qui ex iure passivo, quo potiebatur, capellaniam obtinuerat, et alibi domicilium habebat, proposito dubio « An infirmandum, vel confirmandum sit sacrae visitationis de» cretum in casu? S. C. die dicta *12. Aug. 1843.* rescripsit « Negative » ad primam partem, affirmative ad secundam.»

18. Neque praetereundum est in folio huiusce causae ad *diem 29. Iul. eiusdem anni §. viderint* dubitationem fuisse obmotam, an in casu, de quo agebatur, observantia aliquid ponderis haberet in linea, si non praescriptiva, at saltem praesuntiva, quae videlicet praesumptionem induceret de apostolico beneplacito rite impetrato ad hoc, ut testatoris voluntas immutaretur: quippe scitum est, defunctorum dispositiones apostolica posse auctoritate commutari. At S. Cong. nihil haesitavit, ut negativum responsum daret, nullo habita in pretio huiusmodi exceptione.

In exitu huiusce capitis requiritur in Institutione Benedictina, an piis operibus punctualiter satisfactum fuerit. Ut itaque huiusce articuli pertractatio ordine procedat, in plura capita dispertietur.

Art. 2.

De cura ab episcopis adhibenda pro fideli satisfactione onerum missarum.

Summarium.

19. Licet in hoc articulo de onere missarum dumtaxat agendum esset, nihilominus de cunctis universim piis oneribus sermo suscipitur.

20. Praecipuum episcoporum ius et officium est invigilare, ut pia onera adamussim impleantur iuxta auctoritatem Benedicti XIV., necnon

21. Urbani VII. et Innocentii XII.

22. In confirmationem affertur textus in *L. 28. Nulli cod. de Ep. et cler.*

23. Et in *Nov. 131. tit. 14. de eccl. tit.*

24. Neque episcopi se eximere queant ex eo, quod ad fabricam S. Petri onus hoc pertineat.

25. Pro validitate piarum dispositionum non est necessaria observatio civilium solemnitatum:

26. Duorum, vel plurium testium designatio non *taxative*, sed *demonstrative* intelligenda est.

Hinc pias dispositiones probat quodcumque argumentum naturale factis historicis comprobandis idoneum.

27. Nihilominus ut substineatur, requiritur ut dispositio sit actus completus.

Quando autem actus completus dicendus sit, e peculiaribus facti circumstantiis eruitur.

28. Praesertim vero explorandum est, an iuxta persuasionem disponentis actus fuerit vere perfectus.

Confirmatur exemplo causae Rotalis.

29. Necnon alterius recentissimae apud S. Cong. Episc. et Reg. diiudicatae.

30. Piae dispositionis inter vivos executor ille est, quem disponens designavit: eo non designato, succedit episcopus.

31. Idem valet in dispositionibus causa mortis pro redemptione captivorum, et alimonia pauperum.

32. In aliis relictis causa mortis executor est haeres;

33. Vel is, qui a testatore designatus fuerit.

34. Tempus ad onera adimplenda communiter est semestre;

Quo durante non prohibetur episcopus executionem instare, atque etiam negligentiam supplere.

35. Quae requirantur, ut, data executorum vel haeredum negligentia, executioni manum apponat episcopus?

36. Executoribus institutis substitutos adiungere testatori licet.

37. Non licet facere legem, ne umquam sese ingerat episcopus.

38. Haotenus generalia principia indicata sunt.

39. Executorum designationem a testatore factam commutare noluit S. C. Conc., neque ob causam evitandi litem.

40. Quamvis executores a testatore designatos ob praetensam malam administrationem mutari concessisset, de fideli administratione melius edocta recessit a decisis.

41. Alias executores iuxta testatoris mentem eligi iussit, etiamsi contraria observantia invaluisset.

42. 43. Designatis personis in aliquo officio vel dignitate constitutis, si renuant, vel negligant, supplet episcopus, reservato iure eorum, qui in eodem officio vel dignitate successuri erunt.

44. Supplet etiam, si ius nominandi executores a testatore relictum sit alicui, qui illud exercere negligat.

41. Si patroni capellaniarum laicalium capellanum nominare differant, episcopus earum administratorem nominare potest;

Huiusmodi capellaniae aequiparantur legatis piis.

46. Episcopus hoc in casu potest etiam capellanum nominare.

47. 48. Testatoris interdictum, ne episcopus se immisceat, non substinetur.

Quod ita est intelligendum, ut episcopus immiscere se nequeat, nisi data negligentia executorum.

49. Ius et officium invigilandi super onerum piorum adimplemento incumbit etiam praelato *Nullius*, et vicario capitulari.

19. Gradum facimus ad secundam huius primi capitis partem, ubi agitur de accurato missarum oneris implemento. Itaque praemonemus ante omnia in hoc articulo, ubi unice de missis agendum foret, nihilominus de satisfactione onerum piorum in genere nos elocuturos esse; quidquid enim de piis oneribus generatim sancitum

est, speciatim missarum oneribus applicatur. Deinde Benedictina Instructio in hac eadem paragrapho ad secundum numerum, qui proxime occurrit, diserte ab episcopis referri praescribit, an pia opera a testatoribus iniuncta in piis dioecesis locis accurate adimpleantur. Hinc ne in eamdem rem iterum non sine inutili labore, et lectorum fastidio redire compellamur, data occasione utimur, ut argumentum hoc universum, qua late patet, cumulate persequamur.

20. Ad rem dein propius accedentes verba Ben. XIV. in *prin. cap. ult. lib. XIII. de syn. dioec.* mutuamur consultissime aientis « Inter » episcopalis sollicitudinis onera haud sane novissimum locum tenere » censendum est illud, quo sacri pastores obstringuntur, maiori qua » possunt cura advigilare, ut suis in dioecesibus pia legata debitae » executioni mandentur, praescriptae celebrentur missae, eaedemque » iuxta fundatorum voluntatem applicentur. » Assumptum argumentum subinde comprobat, allatis textibus iuris canonici in *cap. Nos quidem 3. cap. Si haeredes, 6. cap. Tua nobis, 17. De testam.*, quibus addi possunt *Cap. Ioannes 19. eod. tit.* et *L. Nulli cod. 28. de ep. et cler. cum Auth. Licet*, quae melius legi potest ad *Nov. 131. collat. 9. tit. 14. (alibi 6.) cap. 11.* Neque silendum est Conc. Trid. decretum in *Sess. 22. cap. 8. de reform.*, ubi sancta synodus ita cavet « Episcopi etiam tamquam Sedis Apostolicae delegati, in casibus a iure » concessis, omnium piarum dispositionum tam in ultima voluntate, » quam inter vivos sint executores.»

21. Vehementiora sunt verba adhibita ab Urbano VIII. et Innoc. XII. *§. XXXI. Decr. de celeb. miss. Part. II. n. 42.* « Meminerint igitur, et » satagant ordinarii, ut a personis, et in ecclesiis quoquo modo » etiam in vim decretorum Conc. Trid., sibi subiectis missae ea, » qua par est, et diligentia celebrentur, et cuncta et singula decreta » huiusmodi omnimodae executioni demandentur, nedum iustitiam » recurrentibus, seu instantibus reddentes, sed ex officio tum in vi» sitationibus, tum in aliis rationibus et modis, quos expedire et » convenire toties, quoties iudicaverint, inquirentes, ne aliquid com» mittatur, pervertatur, differatur, vel omittatur, quod his omnibus » et singulis decretis adversetur.»

22. Quoniam vero eo misere vivimus oevo, quo piarum voluntatum dispositiones apud civiles potestates non modo, uti par est, haud observantur ac proteguntur, sed persaepe contemni ac pessumdari cernimus, iuvat per extensum memoratas Caesarei iuris san-

ctiones hic recitare. Itaque affertur primo *L. 28. Nulli cod. de ep. et clericis.* « Nulli licere decernimus, sive testamento haeres sit in-
» stitutus, sive ab intestato succedat, sive fidecommissarius, vel lega-
» tarius inveniatur, dispositiones pii testatoris infringere, vel improba
» mente violare, adserendo, incertum esse legatum, vel fidecommis-
» sum, quod redemptioni captivorum relinquitur; sed modis omnibus
» exactum pro voluntate testatoris piae rei negotio praeficere. §. *1*.
» Et si quidem testator designaverit, per quem desiderat fieri re-
» demptionem captivorum, is, qui specialiter designatus est, legati,
» vel fideicommissi habeat exigendi licentiam, et pro sua conscientia
» votum adimpleat testatoris. Sin autem persona non designata te-
» stator absolute tantummodo summam legati, vel fideicommissi ta-
» xaverit, quae debeat memoratae causae proficere, vir reverendissimus
» episcopus illius civitatis, ex qua testator oritur, habeat facultatem
» exigendi, quod eius rei gratia fuerit derelictum, pium defuncti
» propositum sine ulla cunctatione, ut convenit, impleturus. §. *2*.
» Cum autem vir religiosissimus episcopus huiusmodi pecunias pio
» relictas arbitrio fuerit consecutus, statim gestis intervenientibus
» earum quantitatem et tempus, quo eas susceperit, apud rectorem
» provinciae publicare debebit. Post unius vero anni spatium, et
» numerum captivorum, et data pro his pretia eum manifestare prae-
» cipimus, ut per omnia impleantur tam piae deficientium volun-
» tates: ita tamen, ut religiosissimi antistites gratis, et sine ullo
» dispendio praedicta gesta conficiant, ne humanitatis obtentu re-
» lictae pecuniae iudiciorum dispendiis erogentur. §. *3*. Quod si te-
» stator, qui huiusmodi legatum vel fidecommissum non designata
» persona reliquit, barbarae sit nationis, et de eius patria aliqua
» emerserit ambiguitas, vir reverendissimus episcopus civitatis eius,
» in qua idem testator defunctus est, eiusdem habeat legati, seu
» fidecommissi petitionem, defuncti propositum modis omnibus im-
» pleturus. §. *4*. Quod si in vico vel territorio testator mortem obi-
» verit, illius civitatis vir reverendissimus episcopus exactionem ha-
» bebit, sub qua vicus, vel territorium esse dignoscitur. §. *5*. Et ne
» pium defuncti propositum improba fraudatorum calliditate celetur,
» quidquid pro huiusmodi causa relictum fuerit, universi, qui id
» quocumque modo cognoverint, vel in viri clarissimi rectoris pro-
» vinciae, vel in urbis episcopi notitiam deferendi habeant facultatem,
» nec delatoris nomen, suspicionemque formident, cum fides atque

» industria eorum tam laude, quam bonestate, ac pariter pietate non
» careat, cum veritatem in publicas aures lucemque deduxerint. »

23. Altera est *Nov. 131. tit. 14. de Ecc. tit. et priv. §. XI.* « Siquis » autem pro redemptione captivorum, aut alimentis pauperum hae- » reditatem aut legatum reliquerit in rebus mobilibus, aut immobi- » libus, sive semel, sive annuale, et hoc modis omnibus secundum » testatoris voluntatem ab iis, quibus iussum est hoc facere, com- » pleri. Si autem specialiter dixerit, quomodo pauperibus hoc reli- » quit, praecipimus ssm̃um episcopum civitatis, in qua testator habuit » domicilium, percipere easdem res, et eius civitatis pauperibus ero- » gare. Si autem pro redemptione captivorum aliquid relinquatur, » et non nominatim testator dixerit, per quem oporteat fieri redem- » ptionem captivorum, etiam sic iubemus res ab hoc relictas, loco- » rum episcopum, et eius oeconomos volumus providere, ut secundum » defuncti voluntatem omnia procedant; licet praecipuo a testatoribus, » aut donatoribus interdicta sit eis babere ad hoc aliquid partici- » pium. Si autem hoc qui facere iussi sunt, semel et secundo a » beatissimo locorum episcopo, seu eius oeconomis per publicas per- » sonas admoniti distulerint, quae disposita sunt, adimplere; iubemus » eos omne lucrum relictum eis ab eo, qui boc praeceperit, amit- » tere: et locorum episcopos omnes res cunctis (sicut dictum est,) » piis causis distributas, cum fructibus et augmentis medii temporis, » et memorato lucro vindicare: et quae testator disposuit, adimplere, » scientes, quia si neglexerint, pro bis omnibus rationem Deo per- » solvent. Si autem ssm̃us locorum episcopus reliquerit aliquid horum, » quae a nobis dicta sunt, liceat ssm̃o eius metropolitano haec omnia » exigere, et complere, et omni alii licentia sit huiusmodi movere » quaestionem, et studere, ut modis omnibus causae piae com- » pleantur.

24. Praemissis omnibus hisce rationum momentis, non solum ex disciplinae ecclesiasticae legibus, sed etiam ex iure Caesareo petitis, abunde colligitur, episcopis nedum esse ius sed et officium, ac verum praeceptum invigilandi et adnitendi, ut pia onera accuratam executionem sortiantur; quod aliis argumentis confirmat Barbos. *De off. et pot. ep. all. 82. num. 26.*

Neque episcopi qui dioecesibus praesunt rev. fabr. S. Petri subiecti ab ea sese cura possunt eximere ex eo, quod onus adurgendi missarum celebrandarum implementum ad eamdem rev. fabr. S. Petri per-

tineat; namque, ut monet Ben. XIV. *loc. cit. num. 3.* S. C. rev. fab. S. Petri nonnisi post annum a morte testatoris manus suas adponit ad supplendam executorum negligentium, quin imo etiam post annum locus est cumulativae, seu concursui inter episcopum, et rev. fabr., reique notio inter hos ei relinquitur, qui ipsam rem praeoccupaverit.

25. Praenotare hic non videtur alienum, necessarium non esse, ut civilis iuris solemnitates in ultimis voluntatibus observentur ad hoc, ut piae dispositiones validae sint et in iure substineantur, quod privilegium piarum causarum proprium est. Sufficit enim ut de pia dispositione numeris omnibus absoluta quomodocumque constet per argumenta iure naturali communiter admissa ac recognita. Id enim aperte deducitur ex *Cap. relatum De Testam.*, in quo ita sancitur. « Mandamus, quatenus cum aliqua causa talis ad vestrum fue- » rit examen deducta, eam non secundum leges, sed secundum de- » cretorum statuta tractetis, tribus aut duobus testibus legitimis » requisitis. »

26. Huiusmodi sanctio confirmata est in Conc. Rom. anni 1725. *Cap. 1. tit. 20. de testam.* Trium tamen aut duorum testium designatio non est quidem *taxative*, prout aiunt, intelligenda, ita ut alia quaevis ex iure naturali desumpta probatio non recipiatur, sed tantum *demonstrative*, videlicet ut innuatur, piam dispositionem in suo robore ac vi subsistere, quando eam factam fuisse constet argumentis omnigenis, quae ad factum historicum plene in iudicio evincendum, seclusis legis positivae solemnitatibus, satis esse communiter receptum est. Quae sententia communis est, ac tribunalium, SS. Congregationum, et doctorum auctoritate fulcitur. S. Rota *Dec. 166. num. 5. P. VIII., Dec. 150. n. 22. P. XII. decis. 282. n. 22. P. X. rec.* S. C. Conc. in *Ariminen. 13. Sept. 1854. per summ. prec.*, S. C. Ep. et Reg. in *Hortana Delet. hypot. 29. Febr. 1855.* De Luca de *Testam. disc. 14. n. 15.*, Reif. *Lib. 3. tit. 26. n. 666.*; Petra ad *Const. 10. Innoc. III. tom. 2. sect. 3. num. 7.*, et passim penes rerum canonicarum interpretes. Insuper vide votum, quod exhibemus *P. II. n. 43.*

27. Tametsi tamen verum, indubitatumque sit, pias dispositiones absque civilibus solemnitatibus absolutas in suo robore persistere, et in iure substineri, nihilominus animadvertendum est, aliter se rem habere, si dubitetur, an pius disponens voluntatis suae propositum ad actum ita perduxerit, ut ad eiusdem substantiam constituendam

nihil amplius desideretur. Si quis enim mente sua aliquam instituere piam causam sibi proponat, quantumvis propositi sui retinentissimus ipse sit, quando ob temporis deficientiam, aut aliam quamlibet causam id complere et consummare nequiverit, nihil egit: res enim adhuc erat in via neque suum terminum attigerat. Itaque in hac hypothesi causae piae institutio corruit non ob defectum solemnitatis, sed ob defectum voluntatis, veluti loquuntur, et communiter docent doctores, inter quos De Luca *De testamentis Disc. 12. ac seq.*, qui *Disc. 13. num. 18.* addit, non posse in hac rerum specie generalem normam constitui, namque « decisio (sic idem) pendet ex » singulorum casuum individuis circumstantiis, prudenti, beneque » regulato arbitrio ponderandis ad effectum inspiciendi, an vere testator devenerit ad actum testandi, eiusqne voluntas redacta sit » ad terminum, vel adhuc esset in via, atque in terminis velleitatis » et praeparationis. »

28. Post haec id addimus penitus explorandum esse, an praeter alia adiuncta in casu, de quo agitur, haec circumstantia concurrat, quod iuxta praesumptam disponentis persuasionem actus fuerit plane completus, ac perfectus, necne? Si enim ita se res habeat, ex doctrina Rubei *De testam. cap. 3. n. 218.*, quam sequitur Petra *loc. cit. n. 48.* actus veluti absolutus, ac ad suum plano terminum redactum debet reputari. Et sane; S. Rota in *Dec. 108. Par. VII. Recent.*, cum testator quidam suum testamentum a se subscriptum notario tradidisset, ut illud iuxta leges stipularetur, ac postea stipulari renueret, quin imo subiunxisset. « *Andate via, non ne voglio far altro, finchè non ne parlo col signore* (marchese), » cui erat addictus, et in hoc rerum statu vitae lumine destitutus obivisset, nihilominus definitive testamentum ad pias causas ab eo peractum utique substineri ob hanc rationem, quia testator de actus complemento persuasum sese demonstraverat per haec verba, quae ab eodem pronunciata fuisse constabat « *Laudato Iddio, adesso son contento, che ho aggiustato le cose mie.* »

29. Similiter nuperrime S. C. Ep. et Reg. in allegata *Hortana Delet. hyp. 29. Feb. 1855. et 29. Maii 1857.* pia quaedam mulier notarium arcessiverat, eique dispositionem suam ad piam causam suo ore significaverat; postmodo notarius suam abiit domum, scriptoque dispositionem ipsam redegit: quando tamen ad mulierem testatricem rediit, ut eiusdem subscriptionem reciperet, aliosque actus absolveret, vita

functam ipsam reperit. Quoniam vero paulo ante, quam moreretur, alia mulier in testimonium producta hisce verbis parochum allocuta fuerat, testatricem fecisse « *un testamento, che neppur esso fatto l'avrebbe* » itemque eadem mulier perhiberet ab ore testatricis sese haec verba audivisse circa testamentariam dispositionem « *Ho pensato, ho pensato* » ac insuper parochus fidem faceret sibi a testatrice alia verba fuisse addita, quod « *aveva disposto dei suoi beni,* » S. Congr., semel, iterumque re in consultationem vocata ob adversae, quae contra afferebantur, argumenta, denique ad dubium: « An et quo» modo constet de dispositione ad piam causam ? « Affirmative » respondere non dubitavit. Porro tam in ista causa, quam in alia apud S. Rotam discussa, palam erat, illud testatoribus persuasum extitisse, quod piae dispositionis actus consummatus iam foret.

30. Postquam de pia dispositione plane absoluta, perfectaque constiterit, quod huiusce nostrae tractationis veluti fundamentum est, plura inspicienda occurrunt, priusquam partibus ab episcopo adsumendis locus factus fuisse dicatur. Quamvis omnes piae dispositiones ex maxima parte per ultimam voluntatem peragi soleant, nihilominus non raro fit, ut et per quemlibet alium actum inter vivos peragantur. Quando itaque extra testamentum aliqua pia causa instituitur, vel aliquis designatur, cui eiusdem exequendae munus imponitur, vel non. Si primum accidit, locum habent ea, quae paulo post de executoribus testamentariis erimus expositurі ; si alterum, palam est, generatim et absolute loquendo, illico iuri, officioque episcopi aditum patere ad pii operis executionem procurandam iuxta ea, quae sive in iure canonico, sive civili superius sancita esse vidimus.

31. Si vero pia causa ope testamenti instituta fuerit, tunc iterum distinctio redit, an testator executores eiusdem operis designaverit, necne. Si non designavit, tum pii operis exequendi munus statim et illico pertinet ad haeredem, duabus exceptis causis, videlicet, quando pium opus captivorum redemptionem, aut alimoniam pauperibus elargiendam respiciat; id enim disertis verbis constitutum fuit in *Authent. Licet. L. 28. cod. De epis. et cler.*, seu, quae eadem est *Novell. 131. cap. 11.* necnon *L. Nulli. 28. cod. l. c.* Congruit Conc. Trid. *Sess. 22. cap. 8. ref.* dum cavet, episcopos omnium piarum dispositionem executores esse in casibus a iure, nempe civili etiam, concessis: idem docent communiter rerum canonicarum interpretes, inter quos Passerinus,

ad 6. *Decr. cap. Religiosus de Test. n. 32. ad 34.*, Ferraris *V. Testamentum art. 3. n. 48;* Layman *Lib. 3. tract. 6. c. 11. n. 4.*, et alii passim.

32. Si vero agatur de aliis quibuslibet piis operibus exequendis in primis ad haeredem pertinet auctoris sui mandata rite peragere iuxta textum apertum in *Cap. Nos quidem. 3. Cap. Si haeredes 6. cap. Ioannes 19. de testam.* idipsum concinunt vulgo doctores, nominatim Passerin. *loc. cit. num. 29. ac 30.* Ferrar. *loc. cit. num. 47.*, et alii passim.

33. Quando vero sive in ultima voluntate, sive in actu inter vivos, pius donator unum vel plures pii operis executores designaverit, tum pronum est, ad hunc, vel hosce primum spectare eiusdem operis exequendi onus ad textum in *Cap. Ioannes 19. de testam,* necnon *L. Nulli 28. cod. De Ep. et cler. Nov. 131. cap. 11.*, ideoque hoc in casu episcopis sese non licet ingerere, nisi in subsidium, et ut declaratum fuisse a S. C. Conc. testatur Fagnan. ad *Cap. Tua nobis De tert. n. 4. ac 5.*, et paulo post confirmabimus *n. 37. et 48.*

34. Tempus, quod haeredibus, aliisque executoribus relinquitur ad pii donatoris voluntatem exequendam, communiter ad semestre protenditur, Passerin. *loc. cit. num. 54.*, Barbos. *De off. et pot. ep. alleg. 82. n. 17.*, Fagnan. ad *Cap. Nos quidem 3. de testam. num. 7.* Id autem ita accipiendum est, ut, hoc volvente semestri, liceat quidem episcopis instare penes executores, quo pia dispositio executioni mandetur, non tamen, generaliter loquendo, ad eos devolvitur ius pias voluntates per se exequendi, nisi semestre expiraverit. Dixi *generaliter loquendo;* nam si, volvente semestri, episcopus executores rite monuerit, ut piam voluntatem exequantur, iterumque moniti adhuc in sua negligentia perseverent, post binam hanc monitionem tradit Passerinus *loc. cit. n. 64.*, Fagnan. ad *Cap. Tua nobis n. 10.*, Barbos. *loc. cit. num. 24.* posse eum executores ipsos demandato ministerio privare.

35. Caeterum, quae requirantur, ut, data executorum negligentia, ad episcopum eorum vices supplendi munus devolvatur, enucleatim exponit Passerinus *loc. cit. a n. 58. et sequen.* Praecipua vero conditio est, ut executor mandatum a pio donatore acceptum rite susceperit ad textum in *Cap. Ioannes 19. de testam.* Neque enim quis ordinario adstringi potest, ut onus executoris suscipiat, utpote quod est mere voluntarium ex communi sententia, Passer. *loc. cit. n. 37. ac sequen.* Ferraris. *V. Testamentum art. 3. n. 62. ac 63.* ac doctores passim ad

Cap. Ioannes 19. de testam. Quando vero quis mandatum executionis acceptasse dicendus sit, diligenter explicat Passerin. *loc. cit. n. 45.*, qui praeter alios super huiusmodi controversiis de piarum dispositionum executoribus consuli potest, quippe qui singulari diligentia in hoc argumento enucleando usus est. Altera etiam non minoris momenti conditio est, videlicet, ut praecedat monitio ab episcopo facienda: haec enim diserte in textibus tam iuris civilis, quam canonici huc pertinentibus praescribitur; quae tamen hoc in casu una sufficit ex doctoribus, qui modo allegati sunt, cum binae monitionis necessitatem ante sex mensium exitum adstruebamus. Digna est, quae in hoc argumento consulatur S. Rota *Romana in decis. 13. coram Ratto,* in qua iuris principia, quae huc usque a nobis exposita sunt, magistraliter, ut aiunt, discussa, et gravi eiusdem s. Ordinis sententia confirmata fuerunt.

36. Pio donatori licitum est uni vel pluribus executoribus a se designatis alterum, vel plures substituere, si primus, vel primi nequeant, vel detrectent, aut negligant piam suam voluntatem executioni committere, quo in casu tunc ad episcopum devolutio fiet, cum executores tam primo, quam secundo renunciati exequi nequeant, vel detrectent, aut negligant. Ben. XIV. *De syn. dioec. lib. XIII. cap. ult. n. 1. in medio,* iuxta doctrinam a Fagnano praesertim traditam in *Cap. Tua nobis de testam. n. 3.*

37. Non licet tamen pio donatori praeceptum facere, ut nullimode episcopus in negotio piae suae voluntatis exequendae sese immisceat. Namque perspicuis verbis in *Cap. Tua nobis* cavetur, quod in omnibus piis voluntatibus sit per locorum episcopos providendum, ut secundum defuncti voluntatem universa procedant, licet etiam a testatoribus id contingeret interdici. Vid. Bened. XIV. *loc. cit.* et communiter doctores.

38. Haec sunt generalia canonici iuris principia, quibus inhaerere debent episcopi quandocumque de curanda fideli piarum voluntatum satisfactione agatur. Iis nimirum se quoque adamussim conformat S. C. Conc. in controversiis diiudicandis, quae hoc in rerum genere eidem definiendae proponuntur, veluti colligitur ex declarationibus, quas modo afferemus.

39. Cum pias defunctorum voluntates sancte religioseque servandas esse omnia iura clament. et in piorum operum implemento episcopis partem tantummodo subsidiariam reservent, (quando videlicet

adsunt haeredes, vel executores a pio disponente designati) hinc sancta Sedes firmos omnino in administratorum munere voluit, quos testator ipse designaverit; etiamsi ex causa praecidendi lites exortas testamentariae dispositionis variatio expeteretur. Id porro videre est in *Romana 21. Maii 1757.*, penes S. C. Conc. confirmata *die 28. Ianuar. anni seq.*, ubi cum Iulius Selvaggi administrationem cuiusdam legati pii ab ipso relicti commisisset praefecto domus patrum ministrantium infirmis, ac deinde ipsius haeres Antamorius concordiam cum ipso praefecto inivisset, qua praeter cetera depactum fuerat, ut ipse, eiusque haeredes in infinitum legati pii administrationem retinerent proposito dubio « An sit approbanda concordia in casu ? » responsum prodiit. « Negative. »

40. Luculentius sancita reperiuntur in quadam *Eugubina 12. Aug. 1758.* Nam quamvis S. C. C. septennio ante sub die 31. Iulii facultatem episcopo dedisset eligendi per se administratorem contra legem testamenti, in quo municipii Schiggiae prior, seu syndacus expressis verbis nominatus fuerat, attamen eadem S. C. melius edocta de fideli syndacorum procuratione ad dubium. « An administratio » haereditatis Vitalis Angeli spectet ad priores quotannis eligendos » a communitate Schiggiae ad formam testamenti, sive potius ab » episcopo, ita ut sit standum, vel recedendum a decisis in casu ? « respondit. » Praevio recessu a decisis, affirmative ad primam partem » negative ad secundum. »

41. Quin imo ita firmiter S. C. voluntati testatorum inhaesit, ut observantiam testatoris voluntati contrariam, tametsi a limine fundationis inchoatam, servari minime voluerit, ut in *Ferrarien. 15. Sept. 1787.*, ubi cum haeredes ac successores Romani Boari contra istius voluntatem administrationem legatorum piorum, quae ille anno 1678. reliquerat, credidissent personis alienis, potius quam Ang. Cavallini, ac Franc. descendentibus Algarotti a testatore designatis, ad secundum dubium. « An et quomodo sint ad implenda pia onera (inter » quae missarum celebrationis onus recensebatur) ordinata a Romano » Boari in casu « responsum dedit. » Affirmative iuxta votum emi archiepiscopi « cuius opinio fuerat » de eligendis duabus personis a » Romano Boari in testamento praescriptis, qui bona perpetuo admi- » nistrarent. »

42. Non raro fit, ut testatores in administratorem, vel administratores nominent aliquam personam, vel personas in certo officio

constitutas, veluti ex. gr. parochum alicuius paroeciae, vel praesides alicuius sodalitatis in perpetuum. Cum vero, ut supra statuimus, nemo ad suscipiendum executionis testamentariae munus adigi possit, nonnunquam contingit, ut tractu temporis una vel altera ex illis personis onus a testatore impositum in se suscipere nolit. Hoc in casu S. C. censuit ad episcopum pertinere alium administratorem substituere, ita tamen, ut, mortua persona, quae in officio constituta pro tempore reperitur, testamentariae dispositionis observantia adamussim restituatur. Et sane, in *Faventina Administrationis pii relicti 29. Ianuar. 1848.*, cum administratio pii legati Sangiorgi (cuius una pars in missarum celebratione posita erat) a parochis et rectoribus S. Salvatoris, et S. Bartholomaei executoribus in perpetuum deputatis, ob decretum Gallici imperii, avocata fuisset ad congregationem charitatis, pontificio Gubernio restituto, disceptatum fuit inter parochos et administratores instituti a beneficentia nuncupati, ad quod a congregatione charitatis pium Sangiorgi legatum translatum fuerat, cui competeret eiusdem legati administratio. S. C. praesentes parochos iure administrandi decidisse, et administratores ipsis substitutos ineptos et inhabiles esse ex una parte perspiciens, et ex alia defuncti voluntatem inviolatam servari volens rescripsit, providendum esse administrationi, et episcopum uti debere iure suo ad formam SS. CC., *reservato in posterum iure parochorum iuxta mentem testatoris.*

43. Idipsum iam declaraverat S. C. Ep. et Reg. in *Firmana. Admin. leg. pii 17. Sept. 1842.*, in qua, postulantibus parochis S. Zenonis et S. Petri (quibus legati pii cuiusdam administratio et executio, utpote parochiam s. Zenonis, et s. Petri obtinentibus), testator ipse reliquerat, ut a resumenda administratione eiusdem pii legati eximerentur, quam, volvente tempore Gallicae perturbationis, dimiserant, annuere autumavit, addita clausula « *reservato in posterum iure parochorum iuxta mentem testatoris.* »

44. Si quando vero accidit, ut testator alicui, vel aliquibus e certo personarum coetu ius reliquerit administratorem nominandi, iidemque nominare renuerent, vel negligerent, S. C. Conc. declaravit, ius esse ordinario alios administratores in renuentium, vel differentium locum eligere ac subrogare: id enim cum pluries, tum praesertim in *Forolivien. 11. Sept. 1784.* resolvit, ubi ad *dub. 20.* « An, renuente, vel differente communitate, dictum administratorem » (s. Peregrini) eligere valeat ordinarius illum eligere ac deputare

» ex officio, atque independenter a communitate « responsum fuit »
» affirmative et amplius. »

45. Neque secus dicendum est, quando onera missarum a testatore adfixa fuerint capellaniis mere laicalibus, quae legatis piis communiter aequiparantur. Porro nemo nescit, huiusmodi capellanias in pluribus rebus pari passu procedere cum capellaniis ecclesiasticis, quae sunt vera beneficia: sic ex. gr. in utrisque ex lege fundatorum designari queunt personae, quae patronatu activo, vel passivo gaudeant, itemque praescribi solet saepenumero, ut capellani eligendi certis quibusdam qualitatibus praediti sint, ut capellaniam assequantur. Iamvero in capellaniis ecclesiasticis, si patroni capellanum nominare negligant, per sacros canones cautum iam est, ut quadrimestri, vel semestri tempore inutiliter elapso, ius nominandi ad ordinarium collatorem devolvatur. At vero haec iura aptari nequeunt capellaniis mere laicalibus, Piton. *Disc. ecc. 22. num. 40. et seq.* Fargnan. *De iur. patr. P. III. can. un. cas. 1. n. 30.* Rota Rom. in *Pampilon. 25. Maii 1646. coram Corrado.* Nihilominus episcopus iuribus innixus, quibus vivimus circa fidelem piorum legatorum satisfactionem, si patronus capellanum nominare negligat, potest ipse interim capellaniae administratorem deputare. Ita enim novissime decrevit S. C. Ep. et Reg. in *Mandelen. Capellaniae 10. April. 1854.*, in qua cum patroni capellaniae non solum bona administrare, sibique vindicare ausi essent, sed etiam diu capellanum eligere neglexissent, idem sacer Ordo *ad 2.* declaravit, substinori decretum episcopi, quo administratorem capellaniae deputaverat, et patronis interdixerat, ne ad capellaniae fundum amplius accederent. Itemque *ad 3.*, ubi quaerebatur, quomodo providendum esset in futurum, sacer Ordo respondit. « Ordinarius utatur iure suo quoad deputa-
» tionem novi administratoris usque ad nominationem novi capel-
» lani. »

46. Quin etiam si patronus in iisdem capellaniis mere laicalibus negligat nominare rectorem, monitusque in sua negligentia perseveret, episcopo nihil obstabit, quominus iuxta ea, quae supra statuimus, ad capellani nominationem devenire possit. Id confirmari potest exemplo confraternitatum, in quibus statutum est, ut, si post tertium scrutinium, gubernatores et officiales non consentiant in capellanorum deputatione peragenda, ad episcopum ius deputandi capellanum devolvatur, veluti expresse resolutum fuit in *Senogallien. 4.*

Iun. 1701. Lib. decis. 51. pag. 306. Hanc rem aliqui doctores confirmant exemplo pauperum, quibus testator subsidium aliquod largiendum reliquerit; nam electoribus a fundatore nominatis id facere renuentibus, vel negligentibus, ius eligendi pauperes ad subsidium accipiendum praelatos transit ad episcopum, prouti communem ac veram sententiam esse tradit Passerin. *loc. cit. num. 73.*, Barbos. *loc. cit. num. 25.* De capellaniis laicalibus v. *P. II. n. 44.*

47. Interdictum a testatore factum, ne episcopus in executione suae voluntatis sese immisceat, minime substineri supra innuimus; at vero id ita accipiendum est, ut queat episcopus executioni eiusdem piae voluntatis manum apponere, nisi in casu negligentiae executorum, qui a testatore designati fuerint. Id enim pluries resolvit S. C. Conc., et Fagnanus in *Cap. Tua nobis De test. n. 15. ac 16.* duas in hanc rem affert declarationes. Quibus et aliae addi possunt recentioris oevi, quas hic attexere operae pretium ducimus. In *Civitatis plebis diei 10. dec. 1695.* (ita Monacellus *Form. leg. tit. 1. form. 14. n. 5.*) S. C. Vis. resolvit, episcopum tamquam executorem omnium legatorum piorum posse ad formam *Cap. Tua nobis de testam.* cogere administratores ad exequendam, et ad implendam testatoris voluntatem, etiamsi escluderetur in testamento his verbis « che mons. » vescovo, o suo vicario non possa mai in alcun modo . . . . ingerirsi, nè ad effetto di eseguire . . . nè ad altro effetto nelle cose » contenute nella presente disposizione, ma il tutto sia esente dalla » sua giurisdizione . . . . che con questa espressa il detto donatore » dichiara aver fatto, e voler far donazione, altrimenti non avrebbe » fatta, mentre questi potessero ingerirsi. » Praeterea in folio S. C. C. *Nepesin. Legati pii 26. Mart. 1831. §. at si* relata legitur eadem causa *Civitatis plebis lib. 45. dec. ad ann. 1696.* cum additione clausulae « data tamen suspicione negligentiae administratorum et executorum » in adimplenda testatorum voluntate. » Idipsum confirmatum fuit in eadem *Nepesina ad 1. dub.*

48. Novissime in *Bononien. Reddit. rat. et ben. apl. 5. Mart. 1839.* Franciscus Pisarri Bononien. pio operi nuncupato *verecundorum* suam haereditatem reliquerat, edixeratque, ne ulla potestas sive civilis, sive ecclesiastica in hanc suam piam dispositionem sese immisceret, et, si secus actum esset, procuratores, gubernatoresque eiusdem operis, quos suae voluntatis executores iam designaverat, uti liberos omnium suorum bonorum haeredes suis disertis verbis scri-

psit, ac pronunciavit. Itaque in eadem S. C. proposito dubio. « An » quomodo administratores pii operis Verecundorum teneantur ratio- » nem reddere haereditatis Pisarri Bononiensi archiepiscopo? » Emi patres rescripserunt. « Negative, salvo iure (quae clausula ad rem » nostram facit) emi archiepiscopi in casu negligentiae administra- » torum in adimplenda testatoris voluntate. »

49. Denique ne quid gravioris momenti in hac materia silentio praetereamus, adnotare non omittimus ea omnia, quae de episcopis hactenus super iure officioque curandae fidelis legatorum piorum satisfactionis exposita sunt, comprehendere etiam tum praelatos inferiores, habentes territorium separatum, et iurisdictionem in dioecesi sibi adsignata, tum ipsos vicarios capitulares, veluti tradunt communiter doctores, inter quos Ben. XIV. allegare sufficiat *De synod. dioec. lib. XIII. cap. ult. n. 2.*, qui singulariter de legato missarum quoad vicarium capitularem ita tradit. « Cum vacasset Milevitana » ecclesia, voluissetque vicarius capitularis ad instantiam procura- » toris fiscalis aggredi examen implementi oneris missarum, exci- » tata controversia, an id ab eo praestari iure potuisset, congrega- » tio Conc. rescripsit, vicarium capitularem non potuisse modo, sed » et debuisse ex officio huiusmodi investigationem assumere; quem- » admodum videre est ex resolutione edita 15. April. 1684., cum » vicarius capitularis, vacante sede, succedat in omnem iurisdictio- » nem, quae *iure ordinario* episcopo competit, uti etiam firmatum » fuit in *sup. lib. II. cap. 9.* »

Art. 3.

De acceptatione legati missarum.

Summarium.

50. Legata pia acceptari non possunt sine licentia in scriptis gratis concedenda ab ordinario, vel provinciali sub certis poenis. Bona adsignanda oneribus respondere debent.

51. Huiusmodi licentia requiritur etiam in erectione capellaniarum laicalium.

52. Inscriptio hypothecaria in piorum onerum securitatem capienda est, praesertim in ditione pontificia.

53. Cui incumbat petere licentiam acceptandi legata pia?

54. Si tamen haec licentia petita non fuerit, non idcirco acceptatio est nulla, ac non obligat.

55. At integrum est ordinario acceptationem rescindere.

56. Si bona pro missis relicta consistant in pecunia, deponi debent ad hoc, ut in bonis stabilibus collocentur.

Depositum fieri debet etiam tum, cum forte rite bona onerata alienantur.

57. Hoc in casu missae non celebrantur, donec investimentum peractum non fuerit.

58. Animalia relicta pro missarum legato alienari debent, et pecunia debet investiri.

59. Legatum relictum beneficio acceptari iussit S. C., etiamsi beneficiatus acceptare noluisset.

60. Pecunia pro onere missarum in census converti non potest, quamvis hi generatim bonis stabilibus accenseantur.

61. Nam S. C. Conc. declaravit, census ad effectum investiendi pro missis non reputari inter bona stabilia.

62. Itaque S. C. assignationem in censibus improbavit in *Policastren.*

63. Et in *Burgi S. Domnini* rescripsit pro beneficiis et capellaniis stabilia haereditatis bona, minime vero eorum fructus esse assignandos pro missarum eleemosyna, et pro expensis necessariis. Erectionem autem faciendam esse expensis haeredis.

64. Et in *Firmana* iussit, pro missa quotidiana fundum constituendum in bonis stabilibus.

65. In *Camerinen.* concessit, posse alienari praediola nonnulla, et pretium investiendum in bonis stabilibus, et in defectu in censibus cum piis locis, vel communitatibus.

66. 67. Idem definivit in *Asculana* et *Romana.*

68. Investimentum fieri nequit in locis montium.

69. Et multo minus in acquisitione schedarum vulgo *di consolidato.*

50. Ut fidelis onerum missarum satisfactio apprime persolvi possit, illud necesse est, ut ab initio dos pro fundatione relicta recte constituatur, ac perpetuo iuxta leges salva sit et illaesa. Id autem episcopi nullatenus assequi poterunt, nisi potissimum bona a fundatore adsignata, cuius ex fructibus pia onera impleri debeant, one-

ribus perferendis suppotant, et in tuto posita sint. Itaque providentissima sua praescriptione Urbanus VIII. et Innoc. XII. in decretis de celeb. miss. *P. II. n. 42.* prohibuerunt singulis ecclesiarum locorumque piorum superioribus §. *VIII.* « ne in posterum onera perpetua » suscipiant missarum celebrandarum, saeculares quidem sine epi» scopi, vel eius vicarii generalis, regulares vero sine generalis, vel » provincialis consensu et licentia in scriptis et gratis concedenda » adiectis contra violatores certis poenis. Insuper §. 10. additur ut « episcopus, seu eius vicarius generalis, vel provincialis, ubi de li» centia pro perpetuis oneribus fuerint requisiti, in singulis casibus » diligenter inquirant de singulis missarum obligationibus cuique » ecclesiae, monasterio, aut pio loco incumbentibus. » Denique cavetur, ne unquam suum praebeant assensum , antequam eis legitime constiterit, quod « reditus, qui ecclesiis, vel locis piis relin» quuntur, omnino respondeant oneribus adiunctis secundum morem » cuiusvis civitatis, vel provinciae. »

51. Huiusmodi examen et acceptatio ab episcopali curia interponenda cum tam gravissime in missarum oneribus excipiendis requiratur, nefas plane est praetermittere in fundatione capellaniarum laicalium quas cum legatis piis aequiparari modo monuimus. Iamvero hic acceptationis actus toto coelo differt a decreto erectionis, quod in capellaniarum ecclesiasticarum erectione intercedere debet, cuius vi capellaniae, veluti beneficia in omnibus habentur, ac sunt. Per hoc enim decretum bona in dotem capellaniae adsignata, ecclesiastica efficiuntur, adeoque legibus bona ecclesiastica afficientibus obnoxia sunt. At per eum, quem diximus, acceptationis actum laicales capellaniae laicam suam retinent qualitatem, eiusque bona (si loco pio ecclesiastica auctoritate erecto non aggregentur) ecclesiasticam naturam nequaquam induunt.

52. Praeterea per haec tempora, quibus invecta est publica hypotheca inscribendi ratio, tam S. C. Conc., quam S. C. Ep. et Reg. illud etiam ex constanti disciplina praescribit, ut, si bona, quibus inhaeret legatorum piorum onus, ecclesiae vel pio loco tradita non fuerint, sed penes haeredes, vel alias quascumque personas remaneant, rite hypotheca pro cavendo pii legati implemento suscipiatur. Idquo episcopis per ecclesiarum, et piorum locorum administratores praestandum est non solum in actu fundationis, sed etiam postea, si modo hypothecaria inscriptio fortasse neglecta fuerit; etenim utra-

que S. C. quotiescumque negotium aliquod super hisce legatis piis, laicisque capellaniis disceptandum adsumit, si videat, bona piis oneribus praegravata inscriptione hypothecaria in horum cautionem carere, illud semper praecipit, ut quamprimum in hypothecariis tabulis inscriptio capiatur. Harum praescriptionum exempla plurima possemus afferre, quae brevitatis ergo praetermittimus. In ditione pontificia iuxta pragmaticam rationem a S. M. Gregorio XVI. vulgo *regolamento legis. e giud.* §. *136.* si legatorum piorum administratores inscriptionum hypthecariam neglexerint, in poenam incidunt remotionis ab officio et emendationis damnorum, ac tenentur ad id quod interest.

53. Licentia pro acceptandis oneribus missarum iuxta memorata decreta peti ac recipi debet ab officialibus, rectoribus, et capitulis ecclesiarum saecularium in scriptis sub poena interdicti ab ingressu ecclesiae ipso facto incurrendi, utpote monuimus, quin aliquid proficiat quaecumque consuetudo in contrarium invecta, S. C. Conc. in *Vicen. 15. Apr. 1690.* apud Monacel. *Tit. 6. form. 9. n. 4. P. I.*

54. Verum si ecclesia, capitulum, vel confraternitas iniunctum missarum perpetuarum onus absque petita episcopi licentia acceptaverint, adhuc acceptio esset valida et ad implementum obligaret, quia decreta Urbani VIII. clausula irritante munita non sunt; et ita declaratum fuisse a S. C. Conc. *16. Ianuar. 1664.* refert Pignat. *Cons. 222. circa fin. tom. 4.* apud Monacellum *loc. cit.*

55. At vero integrum est ordinario acceptationem rescindere, et reipsa non ita pridem in *Assisien. Sup. pio rel., et conc. diei 17. Maii 1861.* S. C. Epis. et Reg. acceptationem cuiusdam legati a deputato loci pii sine licentia episcopi nonnullis ante annis peractam et in loci pii libros relatam, etiamsi episcopum hac de re saltem inscium non fuisse colligeretur, nullatenus comprobandam esse respondit ex eo quod detrimentum potius, quam utilitas, aut saltem non paucae difficultates ac lites ex ea acceptatione non sine caussa praetimerentur.

56. In saepe memoratis decretis *De cel. miss.* §. *VI.* statuitur, atque decernitur, ut « pecunia ac bona mobilia ecclesiis, capitulis » ac locis omnibus tam saecularibus, quam regularibus, atque il» lorum personis in futurum simpliciter acquirenda cum onere per» petuo missarum celebrandarum, ab iis, ad quos pertinet, sub poena » interdicti ab ingressu ecclesiae ipso facto incurrenda a die realis

» acquisitionis, statim deponi debeant penes aedem sacram, vel per» sonam fide et facultatibus idoneam, ad effectum illorum pretium » quaprimum investiendi in bonis immobilibus fructiferis cum expres» sa et individua mentione oneris, quod illis annexum reperitur. » Quin imo si haec « bona immobilia auctoritate apostolica deinceps » alienari contigerit, eorumdem pretium sub eadem poena, ut supra, » deponi, atque in aliis bonis itidem fructiferis cum eiusdem oneris » repetitione, atque annexione converti debent. »

57. Ex huiusmodi sanctione haud pauca animadversione digna profluunt, quae diligenter exponere operae pretium duco. In primis si legatum relictum cum onere missarum consistat in pecunia, quae in capsa retineatur a legantis haerede, adhuc solvenda, donec pecunia in bonis frugiferis rite non collocetur, ecclesia, sive alius locus pius, cui missarum onus iniunctum sit, non tenetur, ex propriis reditibus celebrationem missarum supplere, veluti definitum fuisse a S. C. Conc. *15. Septemb. 1657.* testatur Nicol. *Lucub. can. in add. ad Flosc. v. missa num. 10. v. si vero* apud Monacell. *Form. leg. tit. 6. form. 9. n. 1. P. I.*

58. Si vero legatum missarum in animalibus consisteret, haec alienari debent, eorumque pretium in bonis stabilibus itidem collocandum est, et a S. C. Imm. in *Montis Pelus. 16. Apr. 1652. lib. 4. decr. Paul. fol. 180. a tergo* declaratum fuisse testatur idem Monacell. *loc. cit. n. 3.*

59. Singularis nuperrime casus accidit, ut privatus homo plurimas arbores (vulgo *albereta*) possideret, quae in praedio rustico implantatae fuerant, quod proprium erat cuiusdam praebendae canonicalis (1). Hasce arbores homo ille huic eidem praebendae testamento reliquerat, addito onere unius missae quotannis a canonico celebrandae. Canonicus autem cum arbores inter bona stabilia recenseri non debere autumaret, ad legati acceptationem devenire nolebat; re itaque ad S. C. Ep. et Reg. delata, emi patres, legatum acceptandum esse, iudicaverunt, etiamsi canonicus suum assensum denegare persisteret: ita in *Firmana Leg. pii 26. Mart. 1858.*

(1) Quomodo accidisset, ut homo ille privatus in fundo canonicali arbores inserere posset, earumque proprietatem sibi conservare, ex actis non colligitur. Res tamen uti pacifica ponebatur. Id fortasse oriebatur ex quodam contractu, qui italice dicitur *a miglioria*, in quo fundus alicui datur meliorandus, et communiter usufruendus, addito pacto, ut si contractus dissolvatur, meliorationes ad melioratorem pertineant, et a domino, soluto pretio, comparari emique possint.

60. Quoniam pecuniariam legatorum missarum sortem in bonis stabilibus collocandam esse demonstratum fuit, oritur quaestio, an eam in census convertere, hoc est investire liceat? Proprium est legati missarum, ut census, licet ordinario, cum ad formam cebratae constitutionis S. Pii V. creati fuerint, inter bona stabilia connumerentur, ac veniant appellatione bonorum immobilium, Ferrar. *V. Missae sacrific. art. 2. n. 24.*, ubi plurimae a Iure canonico, S. Rota, ac doctoribus allegationes ad hanc rem confirmandam afferuntur; nihilominus, quando agitur de pecunia legata pro celebratione missarum, item de pecunia ex legato in eamdem causam relicto retrahenda ex alienatione fundi eo pertinentis, S. C. C. non approbat, quod ea pecunia in census convertatur. Ferraris *loc. cit.*

61. Et sane in *Fundana 28. Feb. 1654. lib. 19. decr. pag. 319.* edixit « census non reputari bona stabilia ad effectum investiendi » pro celebratione missarum, » nisi in casu aliquo speciali, ut si stabilia non reperiantur, post adhibitas tamen diligentias, ut permissum fuit post pestem in civitate Neapolis in *Neapolitana 13. Augusti 1658.*, apud Petram *ad const. V. Pauli II. sect. 5. n. 18. tom. 5.* Et ad dubium generale. « An sit permittendum investimentum in » censibus? » S. C. respondit « Recurrendum esse ad S. C. in casi- » bus particularibus » ut in cit. *Fundana*, et item *Signin. 2. Dec. 1645.* et tunc conceditur cum cautionibus, quod census sint tuti, et aliquoties cum fideiussione et alijs cautelis, S. C. C. in *Tarentin. 2. Augusti 1671.*, et in permutatione domus cum censu, adiecto pacto regressus, ac promissione perpetua exigibilitatis *Ferentina 8. Aug. 1695.* et *21. Maii 1707.*, quod pactum in quibuscumque permutationibus apponitur; et si investimentum non demandetur unico alienationis contextu, clausula apponitur, ut pecunia in publica aede sacra deponatur, ut ait Petra *loc. cit.*, quem exscribit Ferrar. *loc. cit.*

62. Post haec recentiores hac super re editas declarationes ordine referimus. In *Policastren. diei 17. Augusti 1726.* tria dubia proposita fuerunt, nempe « An substineatur novum assignamentum (quod in » censibus peractum fuerat) subrogationis capitalium in locum bono- » rum stabilium in casu? » Et quatenus negative « 2. An sit locus » novo assignamento? » et quatenus affirmative « 3. Super quibus » bonis, et quomodo sit faciendum? » S. C. respondit « Ad primum » negative; ad secundum negative, et esse manutenendam assigna- » tionem factam ab episcopo de Rosa, reservato iure capellani agendi

» super bonis haereditariis in casu deficientiae bonorum assigna-» torum, prout de iure. Ad tertium provisum in praecedentibus et » amplius. »

63. In *Burgi S. Domnini 30. April. 1729.* haec dubia disceptata fuerunt « 1. An pro dote beneficiorum, vel capellaniarum cum onere » perpetuo missarum erigendarum sint assignandi fructus terrarum » fructiferarum, vel potius annui census? 2. An dato praecepto te-» statoris erigendi beneficia cum perpetuo onere missarum, vel cum » dote terrarum, vel cum dote pecuniae numeratae, detur pro assi-» gnanda d. dote electio terrarum? vel quatenus negative. 3. An tanta » danda sit ab haerede summa pecuniarum, ut in terrenis investita, » constituantur fructus congrui pro substentatione oneris missae quo-» tidianae in perpetuum? 4. An et in qua summa constituendi sint » fructus pro substentatione oneris missae quotidianae in perpetuum? » 5. An et cuius expensis, haeredis scilicet, vel legatarii facienda » sit erectio beneficii? » Hisce dubiis conglobatim S. Cong respondit; » Assignanda esse tot bona stabilia haereditaria, quae aestimata iuxta » morem regionis quotannis redderent in fructu annua scut. 70. mo-» netae romanae, tam pro eleemosyna missarum, quam pro expen-» sis necessariis pro illarum celebratione, et erectionem esse facien-» dam expensis haeredis. »

64. In *Firmana Oner. miss. 23. Iun. 1764.* sub hac dubii formula proposita controversia fuit « An et quomodo fundus capellaniae quo-» tidianae sit constituenda in bonis stabilibus valoris scut. 500., » sive in censibus in casu? » Sacer Ordo rescripsit « affirmative, » et constituendum esse certum fundum capellaniae in bonis sta-» bilibus. »

65. In *Camerinen. 24. Nov. 1787.* dubium expensum fuit « An » concedenda sit facultas alienandi praediola, de quibus agitur, et » quomodo investiendum sit eorum pretium in casu? » S. Congreg. respondit « affirmative, praevia affixione edictorum favore maioris » oblatoris, et pretium esse investiendum in bonis stabilibus, et » in eorum defectum etiam in censibus cum locis piis et commu-» nitatibus. »

66. In *Asculana 21. Iun. 1788.* S. C. dubiis subiectis « 1. An sit » locus venditioni domus? » et quatenus affirmative « 2. An inve-» stiendum sit eius pretium in stabilibus, seu potius in censibus, » ita ut sit consulendum SSmo pro commutatione voluntatis? » Eadem

S. C. respondit « Ad primum affirmative iuxta votum episcopi. Ad » secundum affirmative ad primam partem, negative ad secunda.n.»

67. Tandem in *Romana 5. Iun. 1790.*, concinnato dubio « An et » quomodo fieri debeat investimentum in casu? » S. C. respondit; » affirmative in censibus cum locis piis et communitatibus status ec» clesiastici. »

68. Quod si absque Sedis Apostolicae auctoritate bona ad missarum onus pertinentia in censibus impendi nequeunt, multo minus eadem in loca montium coemenda erogare licitum erit, quae praesertim in alma Urbe quondam tanto erant in usu. Quamvis eadem loca montium ad omnes iuris effectus pro stabilibus reputantur, Pacif. *de Salvian. inspec. 3. c. 2. n. 650.* card. De Luca *De Regal. disc. 143. n. 2.* Evangelist. *De locis mont. cap. 16. n. 34.*, quos citat folium in praedicta causa *Romana* §. *quaeritur,* nihilominus cum sodales sodalitii SS. Angelorum custodum Urbis scutata bis centum in missarum celebrationem a Maria De Rubeis relicta in locorum montium coemptionem convertere sibi proposuissent, ac idcirco in eadem *Romana* S. C. Conc. consultassent, emi patres eorum voto obsecuti non sunt, sed potius in census cum locis piis aut communitatibus ecclesiasticae ditionis eam summam collocari iusserunt.

69. Haec idcirco etiam specialiter adnotavimus, ut exinde quisque possit agnoscere, quod pecunia missarum legata constituens multo minus impendi debeat in emptionem schedarum, vulgo del *consolidato* o *debito publico,* seu quocumque alio nomine nuncupentur schedae istae, quibus emptor ab ipso publico aerario creditum, sive ius sibi acquirit, ut quotannis certum exigat redditum, scutorum (puta) quinque in quaelibet centena scutata, quae persolvisse legitur in schedis, seu re, seu nomine persolverit. Et sane quotidiana experientia docet apud S. Congr. Ep. et Reg. facultatem ab episcopis, vel administratoribus locorum piorum expostulari, ut pecuniae ad loca pia spectantes nedum ad celebrationem missarum, sed et ad alia quaecumque opera pia destinatae in comparationem huiusmodi schedarum erogari valeant, quas facultates, nonnisi, opportunis adiectis clausulis, eadem S. C. impertiri solet: difficillime vero, et accedentibus gravissimis causis annuit, quando agitur de pecunia pro celebratione missarum collocanda.

Art. 4

De piarum voluntatum commutatione.

Summarium.

70. Nonnunquam aliqua modificatio facienda est testatorum voluntati, ne pia dispositio ex omni parte corruat.

71. Quomodo intelligendum est decretum Conc. Trid., quo episcopis pias voluntates commutandi facultas tribui videtur.

72. S. C. Conc., necnon S. Rotae sententia est constans, atque perpetua, quod commutationes ab episcopis factae nullae sint.

73. Idipsum disertis verbis edixit Urban. VIII. in decreto de *Celebr. miss.*

74. Apostolica Sedes defunctorum voluntates commutare non solet sine iusta ac rationabili causa.

75. Quae speciatim sint huiusmodi causae, remissive.

76. De regula iuris quaesiti non tollendi.

Sacrosanctum est iuris axioma, quod nunquam praesumatur, principem in damnum alterius disponere voluisse.

77. Dicta regula non habet locum in iure incerto, et eventuali.

70. Talis est rerum humanarum conditio, ut etiam ea, quae recte constituta sunt, progressu temporis in deterius ruant, ac fere perditum eant. Huic malo non raro obnoxiae sunt causae piae; ex quo necessitas oritur, ut aliquando ad eas substinendas atque servandas aliqua defunctorum voluntati modificatio afferatur. Quamobrem opportunissimum erit expendere, an id episcopis efficere licitum sit. Huiusmodi moderatio defunctorum voluntatis commutationem secum semper importat, eoque redigitur, ut plurimum, ad oneris translationem de uno ad alterum locum, vel ad eiusdem imminutionem, seu, vocabulo proprio, reductionem, quae si praeteritum tempus respiciat, absolutioni ac remissioni indulgendae occasionem praebet. De hisce itaque singulatim agendum aggredimur; ac primo de commutatione piarum voluntatum.

71. Statuitur *Sess. 22. cap. 6. de Reform.* « In commutationibus » ultimarum voluntatum, quae nonnisi ex iusta et necessaria causa » fieri debent, episcopi, tamquam delegati Sedis Apostolicae summarie.

» et extraiudicialiter cognoscant nihil in precibus tacita veritate, vel » suggesta falsitate fuisse narratum, priusquam commutationem prae- » dictae executioni demandetur. » Hanc Conc. Trid. sanctionem nonnulli male interpretati existimaverunt, episcopis ex hoc loco datum fuisse defunctorum voluntatem commutare. At vero si illius loci contextus penitius inspiciatur, manifesto patebit, hoc ibidem poni, quod preces pro voluntate commutanda fuerint iam oblatae, eaeque porro non episcopis, sed S. Sedi. Iamvero S. Sedes antequam ad commutationem exequendam deveniat, illud in antecessum requirit, ut episcopi summarie, et extraiudicialiter de causae iustitia ac necessitate cognoscant. Et sane S. C. Conc. in *Comen. 23. Nov. 1765. §. Synodus* postquam praedictum locum exscripsit, hoc addit « epi- » scopis ergo in ea sanctione legatam Sedis Apostolicae nomine po- » testatem dat, qui suam non habent, cognoscendi *de tacita veritate,* » vel *suggesta falsitate* precibus *quidem iam datis,* priusquam commu- » tationes, et quidem iam concessae, executioni demandentur. »

72. Post haec doctorum opinionem adducit edocentium soli romano Pontifici competere ius defunctorum pias dispositiones commutandi. Dein §. *sacra* subdit « S. Congregatio perpetua sua sententia » hanc doctrinam constabilivit. Commutationes voluntatum a Sede » Apostolica non factas irritas declaravit semper, » eamque assertionem confirmat pluribus resolutionibus ad rem in medium allatis, prouti videre est in paragraphis subsequentibus. Neque aliter sentit, ac retinet S. Rotae Romanae tribunal, prouti videre praesertim poterit in *Dec. 49. n. 8. P. XVII. decis. 360. n. 12. P. XVIII. tom. 1. decis. 530. num. 3. decis. 448. num. 2. Par. XIX. tom. 2. Recent.* Hinc commutatio defunctorum voluntatis ab episcopo facta ex eiusdem S. Rotae sententia non sustinetur *Dec. 290. n. 1. et 12. P. XVII. Rec.*

73. Quid plura? In saepe memorato decreto de *Celeb. miss.* disertis verbis Urbanus VIII. ac Innocentius XII. episcopis interdicit, ne missarum onera mutare audeant, sed ad Apostolicam Sedem hac de re confugium habeant, si secus fiat « commutationes huiusmodi, » siquas contra huius prohibitionis formam fieri contingat, omnino » nullas et inanes decernit. »

74. At vero Apostolica Sedes quantumlibet defunctorum voluntates mutandi potestatem obtineat, nihilominus sine iusta et rationabili causa hoc iure uti non solet. Ad rem tradit doctissimus Fargna *De Iur. Patr. P. V. Can. 11. Cas. 4. n. 2.* « Sed idem summus Pon-

» tifex, licet de plenitudine potestatis absque ulla causa, huiusmodi » commutationes permittere possit Fagnan. Sanchez, Amostaz, tamen » ex summa eius iustitia et aequitate sine causa iusta ac necessaria » commutare, vel derogare testatorum voluntatibus non debet, nec » solet; inde est, quod Conc. Trid. *Cap. 6. sess. 2. de Refor.* statuit, » quod commutationes ultimarum voluntatum nonnisi ex iusta causa » ac necessaria fieri debent. *In commutationibus ultimarum volunta-* » *tatum, quae nonnisi ex iusta et necessaria causa fieri debent.* »

75. Post haec idem Fargna plures enumerat casus, in quibus cum causae iustae, ac necessariae adessent, Pontifex ad voluntatis defunctorum commutationem devenit; cum vero huiusmodi causae deficerent, voluntatis eorumdem derogationem denegavit.

76. Hic non videtur incongruum aliqua de regula *iuris quaesiti non tollendi* subiicere, quandoquidem Apostolica Sedes, licet potestatem habeat cum quaesiti alterius iuris praeiudicio ac detrimento defunctorum voluntates commutare, Fagn. ad *Cap. Ceterum de Rescript. num. 18. ac. 26.*, nihilominus id facere non solet. Hinc est, quod « sacrosanctum (ita De Rubeis *Decis. 217. P. IX. tom. 1. Rec.*) atque » inviolabile est hoc iuris axioma, quod nunquam in dubio prae- » sumendum est, principem in alterius damnum, vel praeiudicium » disponere voluisse. » Ceterum qui huiusmodi argumentum fuse, copioseque pertractatum nosse desiderat, adeat prae ceteris laudatum De Rubeis *loc. cit.*, qui nihil desiderandum relinquit. Adire poterit etiam clarissimum Fagnan. ad *Cap. Ceterum de Rescript.* a principio fere ad plures late numeros.

77. Ut vero huiusmodi regula locum habeat, ius alterius debet esse certum et non eventuale; nam si esset tantummodo incertum, et ab eventu rerum dependens, tum regulam huiusmodi attendere non est opus; veluti quotidiana pene docet SS. Congregationum disciplina, et tradit Fargna *loc. cit. Cas. III. n. 6.*, cum cardinal. De Luca *De Testam. dis. 87. num. 4. ver. ac etiam,* Rota in *Gerunden. Application. 14. Iun. 1706. §. Levioris coram Molines,* S. Congr. Conc. in *Toletana 7. Maii 1718.*

Art. 5.

De missarum reductione, atque etiam de absolutione a praeteritis omissionibus.

Summarium.

78. Facultas reducendi missas a Conc. Trid. episcopis concessa coercebatur ad primam synodum exin celebrandam.

Nam ceteroquin eadem summo Pontifici unice competit.

79. Episcopi neque in limine fundationis missas reducere possunt, nisi id expresse a fundatoribus permissum eis fuerit.

80. Quid sit proprie reductio, remissio, condonatio, absolutio?

81. 82. Apostolica Sedes non semel episcopis facultatem concessit, atque etiam concedit, ut missas reducere possint.

83. 84. Formula huiusmodi facultatum.

85. S. C. C. in concedenda reductione, et absolutione nonnullas normas observat.

86. Absolutio non conceditur, nisi ex rationabili causa.

Ei, qui missas omittit sub spe malitiosa absolutionis, absolutio non suffragatur.

87. Causa rationabilis est omissio sine culpa, et redituum tenuitas.

88. Aliter est, si adhuc supersint reditus sufficientes.

89. In absolutione impertienda S. Cong. aliquam poenam salutarem imponit.

90. Extrema paupertas, praesertim si de legatariis consanguineis agitur, est altera rationabilis absolutionis causa.

91. Paupertas distinguitur a mendicitate.

92. 93. Paupertas alia absoluta, alia relativa; qualis utraque sit?

94. Quando, et ad quem effectum requiritur paupertas absoluta?

95. Ad effectum obtinendae absolutionis utique paupertas relativa sufficere potest.

96. Magnum legatarii aes alienum aliquando causam rationabilem praebet.

97. Reductioni locus non est, quando universa haereditas gravata fuerit.

98. Quo casu haeredi non suffragatur, si fundum tradiderit, qui postea defecerit.

99. Aliter est, si testator certum fundum ad hoc assignaverit, qui imminutus, vel perditus fuerit.

100. Missarum reductio non conceditur, si non certus fundus, at certa pecuniae summa ad eum finem legata sit.

101. Nec si missarum onus per contractum acceptatum fuerit.

102. Concessa episcopo missas reducendi facultate, non intelligitur concessa facultas reducendi alia onera.

Prius anniversaria, quam missae, reducenda sunt.

103. Idem dicendum de aliis oneribus.

104. De voto per advocatum De Vecchis elaborato, ex quo firmatur, quae legata *taxative*, quae *demonstrative* concepta intelligantur.

105. Eleemosyna missarum in reductione ad manualem taxanda est.

106. 107. Inculpata redituum imminutio, cum praesertim agitur de fundatoris consanguineis, rationabilis est reductionis causa.

Quae causae pro absolutione, eaedem pro reductione obtinenda valere possunt.

78. Non defuerunt, neque fortasse deerunt, qui auctoritate Conc. Tridentini *Sess. 25. cap. 4. de Ref.* male intellecta decepti episcopis a sancta synodo potestatem factam diminuendi onera missarum adhuc in suo robore permanere opinentur. Sed perperam: diserte quidem ibidem edicitur, id ab eis praestari posse in synodo dioecesana, quam videlicet primum post oecumenicum illud concilium celebraturi essent. Namque S. C. Conc. pluries hanc illi decreto interpretationem accomodavit, et nominatim in *Mediolanen.*, ut legitur *Lib. 5. decr. pag. 38.* « Dubio per manus delato, ac mature perpenso (S. Cong.) » censuit, facultatem reducendi onera missarum, tributam episcopis ex » *decr. cap. 4. sess. 25. de Refor.*, intelligi tantum de prima synodo » post idem concilium celebrata, ac de oneribus missarum celebran» darum ante idem concilium impositis. » Quam quidem interpretationem adeo firmam ac tectam sartamque voluit, ut in *Florentina 15. Decem. 1629. lib. 14. decr. pag. 206. a terg.* secretario S. Cong. mandaverit « dare hoc decretum omnibus petentibus absque eo, quod » amplius fiat verbum in congregatione. » Consulatur Bened. XIV. *de Syn. dioec. lib. XIII. cap. ult. n. 18.*, ubi haec omnia narrat. Itaque nihil mirum, si in *Decr. de Celeb. miss.* gravissime episcopis prohibitum fuerit, ne missas reducere praesumant, et si nihilominus id

agere praesumpserint, huiusmodi reductiones irritae plane, et nullius roboris aperte declarentur.

79. Quin imo huiusmodi reductionem peragere non licet episcopis, neque ipso in limine fundationis, antequam pia legata hunc in finem relicta agnoscantur, et accepta habeantur; definitum enim est, ac resolutum, id nefas esse episcopis, nullamque ipsis hodie relictam esse facultatem missas reducendi, excepta ea dumtaxat facti specie, qua testator ipse hanc facultatem episcopo tribuisse dignoscatur; quoniam illius voluntas religiose custodienda est, quemadmodum Bened. XIV. *loc. cit. num. 19. in fine* monet, ubi lectorem ad decreta in hanc rem edita remittit, quae ipse refert in eodem opere *Lib. V. cap. 10. n. 2.*

80. Reductio missarum ea proprie dicitur, quae futurum tempus respicit, videlicet, qua onera missarum ad minorem numerum coerceantur pro futuro tempore, sive id in perpetuum, sive ad statum tempus fiat. Itaque ceteri illi casus, qui sub hac definitione non comprehenduntur, reductionem proprie dictam minime praeseferunt: horum casus aliquos recenset Ben. XIV. *loc. cit. n. 9.*, eosque ordinariae episcoporum potestatis limites non praetergredi animadvertit. Sic exemp. gr. si testamentum, in quo missarum onus praescribitur, nullum sit non ex defectu solemnitatum, sed ex defectu voluntatis, quia nempe de testatoris voluntate legitime non constiterit, tum una cum testamento corruit missarum onus, neque reductioni locus est. Idem fit si haeredi probare contingat, bona a testatore adsignata ad ipsum non pertinuisse, adeoque nullum in eisdem onus ab eo imponi potuisse.

Quando reductio ad tempus praeteritum refertur, ac omissam sacrorum celebrationem importat, tum proprie remissio, condonatio, et absolutio nuncupatur, quae proinde non secus ac reductio ordinariam episcoporum potestatem excedit, et ad summum Pontificem pertinet.

81. Haec porro Apostolicae Sedis praerogativa mirum quantum negotiorum mole S. C. Conc. nullo non tempore gravavit et obruit. Qua de re non semel id consilii capere coacta est, ut specialem episcopis aliquibus potestatem faceret huiusmodi missas reducendi. Id praesertim evenit in Conc. Romano anni 1725., in quo singulis episcopis ibi vel per se, vel per procuratorem assidentibus illud clargita est, ut missarum legata iuxta Instructionem ibidem traditam immi-

nuere permitterentur. Vid. Conc. Rom. *Tit. XV. cap. 8.* Quae quidem facultas ad alios etiam episcopos extra Conc. Rom. idipsum postulantes extensa fuit, teste Ben. XIV. *loc. cit. n. 21. in fin.*

82. Neque sequiori oevo S. C. Conc. eamdem indulgentiam aliis singulatim episcopis adhibere desiit; pracsertim recentiori tempore, postquam notissimae rerum sacrarum et civilium vicissitudines extremo saeculo decimoctavo, ac ineunte hoc saeculo decimonono per omnia Europae regna christianam rempublicam divexantes, ecclesiae patrimonio tot ac tanta detrimenta, exitiaque attulerunt. Hisce etiam temporibus, praesertim quando agitur de episcopis extra Italiam, et aeque ac iustae causae intercedunt, ad statum tempus eadem S. C. facultatem facit, ut onera pia missarum propriae dioecesis iuxta consuetas normas reducere possint, ac valeant, unaque eos, qui eadem onera adimplere tenebantur, ex minori, vel maiori parte pro varietate circumstantiarum absolvere queant. Formulam in huiusmodi casibus adhiberi solitam damus hic, veluti sequitur.

83. « SSm̃us D. N., audita relatione infrascripti secretarii S. C. » Conc. episcopi oratoris precibus benigne annuens facultatem eidem » impertitus est infra triennium proximum tantum absolvendi vere » pauperes super praeteritis omissionibus adimplementi onerum mis- » sarum perpetuarum dumtaxat, iniuncta singulis ex iisdem enun- » ciata absolutione indigentibus, iuxta locorum, personarum, et tem- » porum circumstantias, ac quantitatem missarum omissarum aliqua » celebrationepro una vice nonnullorum sacrorum in suffragium ani- » marum testatorum applicandi, pro quibus missae erant celebrandae » celebrataeque non fuerunt, et aliquo pio opere per modum suffra- » gii, ut supra, itidem applicandi. Quo vero ad futurum facultatem » similiter tribuit episcopo oratori, ut, dicto perdurante triennio, » praefata missarum perpetuarum onera, dummodo alias reducta non » fuerint, ad tramites indulti Ben. XIII. in postrema Romana synodo » impressi, illiusque forma, ac tenore in omnibus adamussim ser- » vatis, pro suo arbitrio et prudentia, (vel *conscientia*) gratis redu- » cere, ac moderari possit et valeat. »

84. Indultum Benedicti XIII., de quo in allata formula sermo est, legitur in Synodo Romana ad *Tit. 15. cap. 8.* Illud proprie editum est pro superioribus regularibus, ac propterea multae praescriptiones ibidem adiectae episcopis accommodari nequeunt. Nihilominus circa reliquas praescriptiones eadem synodus, *congrua congruis*, ut ait,

referendo eiusdem tenorem ab episcopis servandum iubet, qui tamen nihil continet peculiare, aut saltem tale, quod in allata per nos hodierna formula non contineatur.

85. S. C. Conc. saepissime per se peculiarium legatorum petitas absolutiones ac reductiones in singulis casibus examinandas assumit, eoque in examine plurimas pro constante disciplina normas adoptavit, quas nosse non parum expediet; eoque magis, quod si his regulis adhaeret S. C. C., etiamsi supremam a summo Pontifice hac in re facultatem obtineat, multo firmius adhaereant oportet episcopi, qui limitatis ab eadem facultatibus ad missarum onera reducenda donati sunt.

86. Pauca primo de absolutione, plura secundo de reductione sectabimur. Absolutio pro praeteritis omissionibus remissionem et condonationem praesefert a persolvendo eo, quod iure deberetur. Iamvero huiusmodi indulgentiam adhiberi vetant decreta de *Cel. miss.* §. *25. insuper* nisi ex rationabili causa, seu aequa commiseratione. Quin imo siquis sub malitiosa, vel irrationabili spe absolutionis huiusmodi consequendae missarum celebrationem omittere praesumpserit, diserte in iisdem decretis declaratur, hoc in casu gratiam nullimode suffragari, et huiusmodi spes, utpote irrationabilis et illicita, damnatur ac reprobatur.

87. Quapropter S. C. Conc. tum solum absolutionem pro praeteritis omissionibus impertiri consuescit, cum dilucide pateat, absque legatarii culpa missas celebratas minime fuisse, nec ceteroquin supersit tantus reditus, ut omissionibus praeteritis suppleri valeat. S. C. Conc. in ***Ianuen. Capellaniar. 31. Augusti 1819.***, in ***Mazzarien. Red. et absol. 14. Decembr. 1822.***; namque bona fides plurimum semper valuit, ut missarum absolutio a S. Cong. concederetur. ***Tudert. Red. miss. et absolution. 27. Apr. 1805., Venetiarum 29. Ianuar. 1825. sum. prec. Gamber. n. 126.***

88. Aliter vero sese gerit S. Congr., quandocumque constiterit, reditus adhuc satis esse oneribus substinendis, adeoque hoc in casu omissiones quamprimum suppleri praescribit, S. C. in ***Burgi S. Sepulchr. 23. Febr. 1824. Sum. prec. Gamb. n. 28.*** Ben. XIV. ***De syn. dioec. lib. XIII. cap. ult. n. 23.***

89. Quando vero S. C. absolutionem concedit, imponit semper salutarem aliquam poenitentiam, ac praesertim celebrandi certum missarum numerum, S. C. Conc. in ***Mathelicen. 9. Iul. 1825. per sum. prec. apud Gamb. n. 80.*** et alibi passim.

90. Extrema paupertas causam legitimam praebet, ob quam absolutio concedatur. S. C. Conc. in *Taurinen. 30. Mart. 1776.*, *Massanen. Red. miss. 24. Ian. 1778.*, *Nucerina 5. Sept. 1778.*, praesertim quando de fundatorum consanguineis agitur, quorum explorata sit gravissima egestas, *Ferrar. Red. miss. 23. Feb. 1793.*, *Ianuen. Capellan. 21. Aug. 1819.*, *Ravennaten. Capell. 15. Apr. 1820. §. ad paupertatem vero.* Iuris enim praesumptio est, testatores haud voluisse consanguineos tot tantisque oneribus obstringere, quibus substinendis impares evaserint ob summas rei familiaris angustias, S. C. Conc. in cit. *Ianuen. §. nonnulla, et seq.*, *Ripana Commut. volunt. et red. 27. Iulii 1822. §. redit.*

91. Ad paupertatem quod attinet, aliqua distinctius explicare opportunum est. Paupertas primo distinguitur a mendicitate; mendicus enim ille dicitur, qui omnibus omnino bonis, sive mobilibus, sive immobilibus caret, neque aliquid lucratur, sive manuum labore, aut animi facultatibus, sed ostiatim victum quaeritat, *Annot. ad dec. 617. n. 86. P. IV. Rec. tom. 3.* utiturque esu et potu vilis aquae et panis dumtaxat, *loc. cit. n. 87.*, et discalceatus incedit *loc. cit. n. 89. et seq.* et in hospitali pro tecto recipitur, *loc. cit. num. 48. et seq.*, ibique mortem oppetere cogitur, *Dec. 337. num. 5. decis. 473. num. 4. ac 10. Par. XIII. Rec.*

92. Secundo loco paupertas dividitur in *absolutam;* namque absolute pauper ille dicitur, qui omnibus omnino bonis, sive mobilibus, sive immobilibus destituitur. S. C. Conc. in *Veliter. Subs. dot. 30. Iulii 1774. §. 5.* Abbas *Cons. 69. n. 6. Rota decis. 98. n. 10. coram Duran.*, vel parum huiusmodi bonorum possidet, *Decis. 268. n. 3. P. IV. t. 1. Recen.* quae vitae tuendae sint imparia ita ut, si vitam traducere, ac tueri velit, vel manuum labore, vel animi facultatibus aliquam industriam exercere compellatur. Quamvis enim huiusmodi industria quodammodo stet loco bonorum, nihilominus ob fragilitatem humanae conditionis, quae variatur ex tempore, minime attenditur, *Dec. 268. n. 3. et seq. P. IV. t. 1. Rec.*

93. Alia tandem est paupertas *relativa:* is enim dicitur relative pauper, cuius bona minime sufficiunt statui tuendo, in quo quis constitutus est, S. C. Conc. *Narnien. Subsid. dotal. 21. Aug. 1762. §. 4.* card. De Luca *De Dote discur. 174.*, *n. 9.*, Rota *Decis. 98. n. 9. ac 10. coram Duran.*, et specialius tuendae conditioni, in qua natus est, vel dignitati, quam obtinet. Sic ex. gr. qui nobili genere prognatus

est, sed fortunae bonis tantum potitur, quibus nobilitatis suae splendorem, claritatemque substinere non possit, relative pauper appellari vere potest, S. C. Conc. in *Apuana Red. miss. 15. Dec. 1792.* § *4.*, Rota *Dec. 98. n. 10. coram Duran.* Idem dic, siquis ex. gr. episcopali dignitate fulgeat, et reditus eiusdem dignitatis honori ferendo pares non habent, relative pauperis nomine venire potest. *Decis. 283. n. 4. P. X. Rec.*

94. Hisce constitutis, aut agitur de paupertate probanda respectu certi et determinati effectus, veluti est restitutio expensorum litis, aut alimentorum assecutio, ac alia id genus, et hoc in casu requiritur paupertas absoluta. Rem formiter expendit *S. Rota decis. 283. n. 1. et seq.* Additur *Dec. 573. n. 3. et seq. P. I. Rec.* Idem docet S. C. Conc. in *Lucan. Subs. dot. 27. Aug. 1791.* §. *3. Romana seu Sav. Subs. dot. 26. Apr. 1788.* §. *ut* ubi pariter statuitur, quod ubi agitur de paupertate probanda ad certum, ac determinatum effectum, pauper dicitur, cuius bona non sufficiunt ad illum effectum.

95. Si vero casus huiusmodi secludatur, paupertas relativa causam idoneam suppeditat, ut favor, vel subsidium, aut aliud quodcumque beneficentiae genus obtineatur. Et sane: Thesaurus resolutionum S. C. Conc. plenus est huiusmodi gratiis ab eo S. Ordine ob meram paupertatem relativam elargitis, nominatim vero pro absolutione missarum non celebratarum, eadem accedente, non denegatis, *Tranen. 22. Nov. 1738.*, aliisque plena manu relatis in *Vercellen. Oner. 15. Dec. 1792.* §. *emo contra.*

96. Absolutionem aliquando S. C. Conc. indulsit legatario, qui magno aere alieno gravatus fuerat, ut in *Roman. Commut. vol. 27. Feb. 1734. Roman. Red. 2. Maii 1818. Ianuen. 22. Iun. 1822.* allegatis in *Tarentin. 22. Maii 1823. per Sum. prec. Gamb.* §. *profecto. n. 119.*

97. Ad reductionem quod attinet, in primis statuendum est, eidem locum non esse, quando universa haereditas missarum onere gravata fuerit: tunc enim minime prodest haeredi fundi adsignatio, quam ultro ecclesiae fecerit, si progressu temporis eiusdem fundi fructus oneri substinendo impares efficiantur, S. C. Conc. in *Romana Reduct. oner. mis. 18. Apr. 1733.* §. *id*, ubi allegatur *Rota in Romana Ann. Praes. 16. Ian. 1702.* §. *13. coram Caprara. Romana Supplem. et app. 11. Iunii 1723. coram Adovrando.* Vide insuper hac de re *P. II. n. 45.*

98. Idem dicendum est, si testator haeredi mandaverit, ut legatario tot fructus praestare debeat, quot satis sint ad iniunctam mis-

sarum celebrationem adimplendam; hoc enim in casu, etiamsi haeres tot bona consignaverit, quot eidem celebrationi sufficiant, nihilominus onere eadem bona supplendi non liberatur, si quando eadem tractu temporis ad eam rem imparia seu insufficientia fieri contingat, prouti probat Ben. XIV. *De syn. dioec. lib. XIII. cap. ult. n. 33.*, S. C. declarationibus in rem allatis.

99. Aliter vero se res habet, si testàtor fundum, aut quamlibet aliam rem in specie relictam legatario tradi iusserit: tum enim simul ac haeres fundum, aut rem legatam iuxta mentem testatoris legatario tradiderit, non amplius cogi potest ad fundum, vel rem legatam supplendam; si forte postero tempore fructus exinde profecti ad onus missarum adimplendum minime sufficiant. Bened. XIV. *loc. cit.* cum declarationibus S. C. Conc. apte congestis.

100. Missarum reductio non conceditur, quoties pro eorum celebratione non fuit a testatore certus fundus designatus, sed haeredes ad certam pecuniae summam solvendam adstricti fuerunt. S. C. C. in *Romana 22. Mart. 1732.*, et alia *Romana Red. on. miss. 28. Februar. 1733.*, veluti habetur in *Florentina Appl. miss. 24. Iul. 1734. §. secundo. Tom. 6. Resol. pag. 335.* Idque eo minus conceditur, si haeres inventarium confecisse minime deprehendatur, *Burgen. Red. 1. Mart. 1777. §. 8.*

101. Missarum reductioni item locus non est, si earum onus per contractum fuerit acceptatum: hoc enim in casu coram iudice ordinario agendum est, ut cognoscat, an contractus ob laesionem et iniustitiam sit rescindendus, vel ad aequitatem redigendus, prouti pluribus allatis S. C. resolutionibus firmat Ben. XIV. *loc. cit. n. 35.* Vide etiam *Vallisol. 22. Maii 1784.*, in qua ad §. *sacro* praeterea plures in eamdem sententiam resolutiones afferantur.

102. Ex eo quod episcopus aliquis facultatem reducendi onera missarum obtineat, non idcirco auctoritatem alia diversi generis onera exinde potest sibi vindicare; privilegia siquidem non possunt extendi de casu ad casum, quemadmodum videre est penes Ben. XIV. *l. c. n. 22.* Si missarum celebratio simul et chori servitium praescriptum fuerint, chori servitium est potius reducendum, quam missarum celebratio *Lunen. Sarzanen. 15. Sept. 1787. §. quatenus* et hanc praxim esse S. Cong. Conc. testatur folium in *Lunen. Sarzanen. 9. Iul. 1785.* iuxta ea quae habentur §. *non minori.* Quando igitur de reducendis missis, vel anniversariis, ista potius, quam illae reducendae sunt, S. C.

S. Cong. Conc. in *Nepes. Red. miss. 15. Ianuar. 1772. §. 2. Albanen. Capell. 12. Mart. 1774. §. 5.*

103. Item si aliqua dispositio missarum onera, et alia pia opera comprehendat, ac ceteroquin ob redituum tenuitatem reductio aliqua facienda sit, reduci potius debent opera pia, quam onera missarum, excepto tamen casu, quo ex universo testamentariae dispositionis contextu alia fuisse mens testatoris deprehendatur. Vid. Bened. XIV. *loc. cit. n. 23.*, necnon S. C. Conc. in *Bracharen. Red. miss. 3. Septembris 1718. Mediol.* seu *Comen. Red. on. 11. Ianuar. 1721. §. 6.*, et alibi passim.

104. Regulam in reductione missarum concedenda praebere debet theorica Felini in *Cap. Super literis de Rescr.*, quam optime illustratam praesefert clarus De Vecchis, olim S. Congr. Conc. a secretis, in voto impresso apud Crispin. *De Vis. past. p. 2. §. 18. n. 6.* neque ab ea deflectendum esse ab episcopis auctor est Ben. XIV. *loc cit. n. 32.* Eiusdem voti tenor hic est. « Quomodo autem se gerere debet » in executione quoad legata *taxatione*, vel *demonstrative* concepta, » Sanctitas Sua Amp. Tuae notificandum iussit, quod mature pen- » satis, vel perlectis dispositionibus, et fundationibus quibuscumque, » quibus praefata missarum onera annexa reperiuntur (exceptis in- » strumentis, seu contractibus, super quibus manus apponere non de- » beat, nisi in casu iudicialis instantiae pro illorum rescissione, titulo » laesionis) illa legata, seu fundationes erunt taxative conceptae, si » fundatores legando, vel aliquo modo disponendo, orationem, seu » dispositionem prius inchoaverint ab assignatione fundi, et subinde » missarum onus adiecerint, et hoc casu buiusmodi onera ad ratio- » nem eleemosynae manualis, ut supra, moderari possit; secus vero » si fundatores orationem, seu dispositionem inceperunt ab imposi- » tione oneris, et subinde fundum assignaverint; tunc enim onus » dicitur demonstrative conceptum, ac fundatorum haeredes per Amp. » Tuam cogendi sunt ad perpetuam dicti oneris manutentionem, et » ad supplendam summam deficientem tam pro praeterito, quam fu- » turo tempore. »

105. Quoties ab episcopo missarum reductio facienda est in vim facultatum, quas a S. C. acceperit, eleemosyna missarum reducendarum taxenda est ad *manualem*, ut dici solet, nimirum statuendum est, ut tot in posterum missae celebrentur, quot celebrari possunt, non quidem constituta pro iis eleemosyna ad eam mensuram, qua

missarum perpetuarum eleemosyna taxatur (quippe si agitur de acceptando perpetuo missarum onere, eleemosyna maior ab episcopis constituenda est, quam ea, quae iuxta synodum dioecesanam vulgo ad manum, ut dici solet, sacerdotibus traditur pro missis adventitiis, quas christifideles ipsis committunt) sed iuxta eam quantitatem, quae vel ex synodali statuto, vel ex recepta regionis consuetudine praestatur pro singulis missis, quas fideles dietim, ad manus tradita eleemosyna, celebrari curant. Consulatur Ben. XIV. *l. c. n. 35.*

106. In elargienda missarum celebrandarum reductione multi facienda est inculpata redituum imminutio S. C. C. *Fossanen. Red. et abs. 15. Ian. 1791. §. 4.*, ubi allegatur *Senogallien. Red. 10. Maii 1783.*, idque eo magis attenditur, si agatur de fundatoris consanguineo ad paupertatem redacto *Aquilana Red. miss. 17. Sept. 1796. §. 5. Montisfalisci Red. miss. 17. Dec. 1791. §. 3.* At econtra non habet locum reductio missarum, si redituum imminutio eveniat ex facto et culpa legatarii S. C. C., *Asculan. Red. miss. 18. Sept. 1773. §. 4.*

107. Ceterum quae caussae satis esse dictae sunt ad absolutionem obtinendam, eaedem idoneae censentur, ut missarum reductio obtineatur, ceu communis et quotidiana penes S. Cong. Conc. docet experientia.

Art. 6.

De translatione missarum.

Summarium.

108. Si missae in ecclesia designata celebrari non possunt, licet episcopis earum translationem impertiri.

109. Probatur id etiam ex Conc. Trid. dispositione.

110. S. C. Conc. translationem aliquando concessit, aliquando denegavit.

111. Translatio non conceditur, si vel testatoris voluntati, vel divino cultui, vel populi commodo adversetur.

112. Si ecclesia designata corruerit, in primis inspiciendum est, an reaedificari possit?

108. Tametsi translatio missarum de una ad alteram ecclesiam testatoris voluntatem ex parte subvertat, adeoque eius voluntatis commutationem secumferat, nihilominus si casus intercidat, quo in ec-

clesia a testatore designata missae celebrari omnino nequeant, licebit episcopis earumdem translationem ad alteram ecclesiam impertiri. Id enim ex eo naturali principio profluit, quod quando testatoris voluntas eo, qui a testatore praescriptus est, modo adimpleri non possit, eo meliori, quo fieri potest, sit adimplenda ex textu in *Cap. 3. Nos quidem de Testam.*, ubi statuitur, ut si coenobium a testatrice erigi iussum eo loco extrui nequeat, quem ipsa designavit, alio commodiori loco iuxta prudens episcopi arbitrium aedificandum sit. Fagnan. ad *Cap. 12. Ex parte De const. n. 27.*

109. Sed enimvero ipsa Tridentina Synodus hanc eis potestatem facit *Sess. 21. cap. 7. de Ref.*, ubi cavet, quod « Episcopi tamquam » Sedis Apostolicae legati transferre possint beneficia simplicia (ideo» que multo magis legata pia) etiam iuris patronatus, quae vetustate, » vel alias collapsae sint, et ob eorum inopiam nequeant instaurari, » vocatis iis, quorum interest, in matrices, seu alias ecclesias loco» rum eorumdem, seu vicinorum arbitrio suo. Atque in iisdem eccle» siis erigant altaria, vel capellas transferant cum omnibus emolu» mentis, et oneribus prioribus ecclesiis impositis. »

110. Attamen caute hac in re ab episcopis procedendum esse videtur: Namque ipsa Apostolica Sedes plurimam in huiusmodi translationibus elargiendis adhibere diligentiam non omittit, veluti passim admonet S. C. Conc., praesertim in *Comen. Translat. §. sacra*, cuius folium extat ad *diem 15. Sept. 1764.*, ubi insuper pleraeque allegantur causarum resolutiones, in quibus petitam translationem denegavit. Quamvis subsequenti paragrapho exempla etiam subiiciuntur, ubi S. C. translationem, vel temporariam, vel perpetuam, ex iusta causa concessit, praesertim si testatorum cadavera ibidem condita non sint; hinc S. Cong. translationem denegavit in *Bononien. Legati miss. 15. Dec. 1742.*, necnon in *Uxentina Cel. miss. 16. Dec. 1743.*; ac *13. Ian. 1748.*, ea nempe de causa, quod fundatoris cineres in ecclesia, ubi sacra ordinata fuerant, conditi reperiebantur.

111. Neque immerito; nam « quamvis (ita eadem S. Congr. in » *Firmana Trans. on. miss. 5. Augusti 1782. §. quamvis*) ob sacrificii » excellentiam nihil detrimenti fundatoribus obveniat, si missae sa» crificium in una potius, quam in altera ecclesia adimpleatur, ta» men quando certa ecclesia designata est, in ea, et non alibi sacri» ficia peragi debent, ne testatoris voluntas subvertatur, neve illius » ecclesiae minuatur cultus.» Quibus ex verbis eruitur etiam, trans'a-

tionem impertiri non solere, quoties appareat, missas in aliqua ecclesia a testatore idcirco fuisse praescriptas, ut divinus inibi cultus augeretur. Id enim ceteroquin confirmatur aliis exemplis, ac praesertim in *Ariminen. Transl. miss. 18. Sept. 1779.* §. 7., *Placentina Translat. 7. Augusti 1775.* §. 7. Translatio praeterea denegatur, si testator populi commodum respexisse intelligatur, *Amerin. Red. et disp. 17. Iulii 1773.* §. 7., *Firmana Transl. 3. Aug. 1782.* §. 4.

112. Illud insuper animadvertant episcopi, an ecclesiae dirutae reapse nullimode reaedificari queant, et an sit aliquis, qui ad earum reaedificationem teneatur. Hanc enim iuris et aequitatis normam secuta est etiam S. C. C., ut monet memorata *Comen.* §. *non denegavit,* in *Sabinen. Transl. leg. miss. 16. Feb. 1734.* et fere ubique.

« II. An in confraternitatibus, scholis, aliisque locis piis » punctualiter executioni mandentur pia opera, a testatori» bus iniuncta? »

Summarium.

113. De confraternitatibus speciatim agendum sumitur.

113. In hoc articulo referre debent episcopi, an opera pia, quae confraternitatibus, aliisque piis locis a testatoribus iniuncta sunt, executioni accurate mandata fuerint. Quod argumentum in praecedenti articulo satis per nos explicatum esse iam per se lector intelligit. Licet enim speciatim de missarum celebratione ibi res esset, nihilominus generalia principia statuere non praetermisimus, quae omni piorum onerum generi accomodantur: idque dedita opera fecimus, ne iterum, iterumque eamdem crambem non sine temporis iactura recoquere cogeremur. Itaque satius ducimus gravissimam ecclesiasticae disciplinae partem, quae sodalitates respicit, paulo fusius exponere. Communes porro eae sunt, praesertim in hac nostra Italia, et episcoporum curas et studia non parum distinere solent, et occupare. Extra Italiam paulo rariores sunt: In Galliis et in Germania nominatim, ut plurimum, piae uniones, ac societates inveniuntur, atque in dies amplificantur, quas utiles porro esse nemo non dixerit; at utiliores sine dubio forent, si iuxta formam ab Apostolica Sede pro sodalitatibus, vulgo confraternitatibus constitutam atque praescriptam ordinarentur, praesertim ob indulgentias, et favores spirituales, qui-

bus ex Apostolica liberalitate buiusmodi coetus locupletati sunt. Quibus ex causis meam hanc elucubrationem, nemo, ut opinor, neque ingratam habebit, neque inutilem putabit. Eam interim plures in partes dispescimus, et primo sit

Art. 1.

De sodalitiorum origine, et canonica eorum erectione.

Summarium.

114. Sodalitatum prima vestigia non ex ethnicis, at ex primitivorum christianorum conventibus in catacumbis repetenda est.

115. Bassus episcopus Anagninus in suo de sodalitatibus tractatu primam originem apud Hincmarum adinvenit.

116. Aliquanto post Hincmarum S. Franciscus Assisiensis *tertium ordinem* instituit, qui primitus inter religiones non accensebatur.

117. Idem peregit S. Dominicus.

118. De laicalibus sodalitatibus curam singularem egerunt summi Pontifices; praesertim Clemens VIII. plurima saluberrime providit in sua const. « *Quaecumque.* » Item SSmus D. N. Pius P. IX.

119. Quae praecipua sint buius constitutionis capita?

120. Quae forma servanda sit in sodalitatum erectione, assignavit Paulus V.

Quas indulgentias confratres adipiscantur?

121. Formulam decreti pro sodalitatum erectione exhibet Monacellus.

122. Corruit actus erectionis, si forma a Clemente statuta non fuerit servata.

123. Cordigerorum, SSmi Rosarii, corrigiatorum, scapularium sodalitates qui erigere possint?

124. Superiores regulares nequeunt sine episcopi licentia saccorum usum concedere.

De indulgentiis, non de privilegiis archiconfraternitatum participant confraternitates aggregatae.

125. Privatae personae sodalitates erigere nequeunt.

126. Plures eiusdem instituti sodalitates in uno, eodemque loco erigere nefas est, praeter sodalitates SSmi Sacramenti, et doctrinae christianae.

127. Sodalitates SSmi Sacramenti absque aggregatione participes fiunt indulgentiarum, quas habet archiconfraternitas ad Minervam in Urbe instituta.

128. Sicubi erecta confraternitas doctrinae christianae archisodalitio S. Martini in Urbe aggregatur, ceterae eiusdem loci nova aggregatione non indigent.

129. Pro actu aggregationis exigi nequit plusquam scutum unum aureum.

130. Ad erectionem confraternitatis necessaria est auctoritas superioris ecclesiastici, sive saecularis, sive regularis.

131. Non raro evenit, ut erectionis decretum intercidat, et magni intersit illud statuere, an sodalitas ecclesiastica sit, an laica, et duo praesertim casus adnotantur.

132. Quae argumenta et coniecturae ecclesiasticitatem demonstrant, remissive.

133. Item quae laicalitatem, remissive.

De sodalitatibus in ecclesiis regularibus erectis alibi agitur.

114. Prima sodalitatum vestigia non quaerimus apud ethnicos in veteribus Romanorum collegiis tibicinum, artificum, dentrophorum, atque augurum, ac sacrificulorum, et similium, veluti vulgo fere fit. Melius profecto earumdem cunabula reperiri posse videntur apud primitivos christifideles, quorum « credentium erat cor unum et anima » una, nec quisquam eorum, quae possidebat, aliquid suum esse di» cebat, sed erant illis omnia communia » *Act. v. 32. cap. 4.* Quin imo nonne ipsi ad agapes celebrandas conveniebant in unum? cumque tyrannorum ira saeviret, nonne in sacratissima catacumbarum latibula ad religionis actus exercendos magno numero statis horis confluebant?

115. Sed nostrarum sodalitatum satis expressam imaginem ac formam Bassus, episcopus Anagninus, in suo laudato opere de sodalitiis *Cap. ult. in fin.* adinvenit anno Christi 852. apud Hincmarum archiepiscopum Remensem, qui capitula scripsit ad presbyteros suae paroeciae, inter quae XVI. habetur hoc titulo *De confratriis, eorumque conventibus, quomodo celebrari debeant:* incipit vero *Ut de collectis, quas Ghildonias, vel confratrias vulgo vocant, et cet.* Quo capite normas illis delineavit, quae pietatem redolent eximiam, et charitatem erga proximum impense commendant apud Harduinum *Tom. 5.*

Eadem leguntur in Concilio Nannetensi circa ann. 900. celebrato, apud Harduinum *Tom. 6.*

116. Paulo recentius S. Franciscus ab Assisio institutum tertii ordinis excogitavit, cui seu viri, seu feminae nomen dabant. Ex hoc instituto ortum habuit religio, cui titulus *Tertii ordinis S. Francisci* iuxta eam formam, quae nostris hisce temporibus adhuc viget: quae porro hodie inter regulares familias, minime vero inter sodalitates recensetur. At vero institutum ipsum iuxta primitivam formam nequaquam defecit; namque adhuc extant viri, ac feminae, qui domi suae manentes, suumque habitum haud immutantes piis operibus, sodalitatum more, operam navant, et inter se charitatis vinculo coniuncti laicalem sodalitatem toto orbe diffusam plurimis indulgentiis, privilegiis, et gratiis ab Apostolica Sede concessis perfruuntur.

117. Eodem ferme tempore excelluit S. Dominicus, ordinis praedicatorum fundator, et auctor, qui divinitus admonitus ad grassantem Albigensium haeresim pervincendam ac debellandam piam rosarii formulam invenit, vulgavitque, ac sub eo nomine viros, ac foeminas eadem ratione, qua S. Franciscus, in vinculo charitatis coniunxit, qui religionis opera, et charitatis christianae officia exercerent.

118. Neque silentio praetereundae sunt sodalitates corrigiatorum S. Augustini, scapularis S. Mariae de Carmelo, et aliae ab aliis regularibus invectae; hic enim celebriores tantummodo innuimus. Quoniam vero huiusmodi sacra instituta, tametsi plurimam in ecclesia Dei spiritualium fructuum segetem elicerent, nihilominus utpote hominibus, non angelis coalescentia, aliquando nonnullis incommodis causam suppeditarent, summi Pontifices ecclesiae universalis sollicitudinem humero substinentes suam ipsis vigilantiam ac providentiam impendere non destiterunt, ut finem, ad quem comparata erant, ne dum non relinquerent, quin imo alacrius etiam atque etiam insisterent, ac tutius assequerentur. Deinde, cum primariae sodalitates, Romae praesertim sedem habentes, vulgo archiconfraternitates inter alia privilegia, eo etiam perfruantur, ut alias sodalitates per alia totius catholici orbis loca aggregare queant, unaque illis indulgentias, ac spirituales favores sibi impertitas communicadi ius obtineant, hinc accidebat, ut hoc etiam ex fonte persaepe dubitationes, lites, dissidia, aliaque incommoda subnascerentur. Itaque S. M. Clemens VIII. saluberrimam constitutionem edidit *die 7. Decembris 1604.* incipien. « *Quaecumque*, » quae solemnem atque canonicam omnibus huius-

modi sodalitiis formam in modum uniformis, constantisque regulae praeberet. SSmus etiam D. N. Pius P. IX. literas encyclicas ope S. C. Indul. dari iussit quibus hanc const. confirmat et inculcat.

119. Praecipua vero constitutionis huiusce capita haec sunt, quod unica tantum confraternitas eiusdem generis in uno eodemque loco aggregari, vel institui debeat cum venia et testimonialibus episcopi literis; quod indulgentiae communicentur, quae directe, minime vero per viam communicationis acceptae fuerint, eaque recognoscantur ab episcopo, et promulgentur; quod in aggregatione, vel institutione earumdem forma servetur ab hac ipsa constit. praescripta; quod eleemosynae accipiantur iuxta formam ab ordinario assignandam, et pro ecclesia, aliisque piis usibus prudenti eius arbitrio erogentur.

120. Haec est summa huiusce constitutionis; quoniam vero fundamentum quodammodo constituunt illius iuris, quod hac in re unice servandum est, eam per extensum in *P. II. n. 46.* exhibemus. Quod inchoavit Clemens VIII., perfecit, qui pone sequutus est. Paulus V. Hic enim formam assignavit utendam in erigendis, seu instituendis, confirmandisque confraternitatibus et communicandis indulgentiis et gratiis: formulam insuper praescripsit, quae in aggregationibus adhibenda est. Utramque vide penes Ferrar. *V. Confraternitas art. 1. a num. 16.* Ibidem insuper legere est a *num. 20.* notulam indulgentiarum, favorumque spiritualium, qui, licet minorum ab observantia proprii sunt, attamen ab hoc Pontifice, ut plurimum, cunctis sodalitiis attributi fuerunt.

121. Clementis VIII. constitutio quamvis praecipue aggregationes respiciat, quae ab archisodalitiis fieri permittuntur, nihilominus una loquitur de novis sodalitiorum erectionibus, quas ab episcopis peragi contingat. Si igitur aliqua de novo ab episcopo sodalitas erigenda esset, formam decreti erectionis suppeditat Monacellus *Form. Eccl. tit. 6. form. 11.* necnon *Tit. 13. form. 6.*, quam suo more idem auctor doctissime commentatur. Itaque animadvertit ibidem *num. 1.*, principales auctores cuiuscumque sodalitii esse debere viros probos et charitate christiana fervidos, quaerentes non sua, sed quae Iesu Christi sunt: dein *num. 22.* addit, laicorum sodalitates ad hoc in ecclesia catholica constitutas esse, ut sodales in vinculo fraternae dilectionis opera pietatis, misericordiae et charitatis exerceant, utque nihil omnino in suum commodum convertere solliciti, tantummodo charismata meliora aemulari inter se certent.

122. Forma a Clemente VIII. inducta communem esse notavimus cum omnibus sodalitiis, eaque, si non servetur, actus corruit, et aggregatio non valet, veluti docet Leon. *Thes. For. Ecc. p. 4. c. 2. n. 103. ac 104.* apud Ferrar. *loc. cit. n. 19.*, et diserte declaravit Paulus V. in const. « *Quae salubriter.* » Nam summus Pontifex gravissime praecipit, ut personae ius aggregandi obtinentes « nullas in posterum indulgen- » tias communicare possint, nisi praedictae constitutionis (Clem. VIII.) » forma servata, et eas solummodo, quae a nobis illis praescribitur... » sub poenis in iisdem literis contentis. » Iamvero erectiones factae contra praescriptionem Clementinae constitutionis irritae, ac nullae ex eodem declarantur.

123. Sodalitia cordigerorum erigere possunt ex praescripto Pontificiarum constitutionum patres conventuales, ubi vero hi desiderantur, ius hoc minoribus de observantia devolvitur. Ferrar. *loc. cit. n. 22. ac seq.* Item sodalitia SSmi Rosarii religiosis ordinis praedicatorum erigendi ius est, Ferrar. *loc. cit. num. 25. et seq.*, idemque dicendum de corrigiatis S. Augustini, scapularibus S. Maria de Carmelo, aliisque sodalitiis aliorum regularium iuxta specialia a S. Sede accepta privilegia, Ferrar. *loc cit. n. 27. et 28.*

124. Regulares, qui Apostolicam facultatem obtinent instituendi confraternitates in suis ecclesiis, non possunt illas erigere, seu instituere cum usu saccorum absque ordinarii loci licentia, S. C. Ep. et Regul. in *Baren. 6. April. 1595. Tirasonen. 6. Nov. 1595., 14. Martii 1599., 5. Maii 1645.* apud Ferrar. *loc. cit. n. 37.* Huiusmodi vero erectiones ne dum in propriis ecclesiis, sed et in alienis peragere valent iidem regulares, servatis servandis, Ferrar. *loc. cit. num. 40.* sodalitates vero aggregatae in partem veniunt solummodo indulgentiarum, favorumque spiritualium ad formam const. « *Quaecumque* » minime vero privilegiorum, quae archisodalitiis aggregatis concessa sunt. S. Congr. Ep. et Reg. in *Brugnaten. 23. Novembr. 1691.* apud Ferrar. *loc. cit. n. 41.*

125. Personae privatae sodalium collegium, vel universitatem erigere, et constituere non possunt, nisi eis hoc a superiore concedatur, ut notat Barbos. in *Cap. Dilectio n. 1. et 2. de Ecc. prael.* apud Monacell. *Tit. 13. form. 6. n. 7.*

126. Quamvis in Clementina constitutione prohibeatur, ne in uno, eodemque loco plures erigantur sodalitates eiusdem nominis, et instituti, attamen huiusmodi prohibitio non extenditur ad soda-

litatem SSmi Sacramenti, imo ex declar. S. Congr. Indulgent. 7. *Februar. 1607.* cum approbatione Pauli V. exoptandum est, ut in qualibet ecclesia parochiali fundetur, etiamsi quaelibet alia confraternitas in eadem erecta reperiatur. S. C. Ep. et Regul. in *Vercellen. 3. Februarii 1610.* Eadem prohibitio neque similiter afficit sodalitates doctrinae christianae, quae erigi debent in unaquaque paroecia, ut decrevit S. C. Ep. et Reg. in dicta *Vercellen.*, et plurimum commendavit Inn. XI. suis literis encyclicis ad omnes episcopos datis *22. Iun. 1686.* Vid. Ferrar. *loc. cit. n. 29. 30. 31.*

127. Ceterum sodalitates SS. Sacramenti ubique terrarum erectae vel erigendae absque nova concessione et aggregatione participes fiunt omnium indulgentiarum, quae concessae sunt, vel conceduntur archisodalitio eiusdem instituti, quod in templo ad Minervam in Urbe erectum extat, S. C. Indulg. *15. Februar. 1687.* apud Ferrar. *loc. cit. n. 44.*

128. Si in aliquo oppido sodalitas doctrinae christianao iam erecta, archisodalitio olim in alma Urbe S. Martini hodie vero in ecclesia S. Mariae a plancta nuncupatae aggregetur, aliae sodalitates in eiusdem oppidi parochiis erigendae, ut indulgentiis archisodalitii propriis potiantur, nova aggregatione opus non habent, ut declaravit S. C. Indulg. *26. Mart. 1711.* apud Ferrar. *loc. cit. n. 45.*, ubi declarationem per extensum praebet.

129. Ex decreto S. Cong. Indulg. *6. Mart. 1608.*, quod ex toto similiter exhibet Ferrar. *loc. cit. n. 47.* pro actu aggregationis exigi nequit plusquam scutum unum aureum, sub poenis contra violatores in eodem decreto irrogatis.

130. Ad erectionem confraternitatis ecclesiasticae necessaria omnino est auctoritas superioris ecclesiastici, vel vera, vel saltem praesumpta. Rota in *Pistorien. Benef. 13. Ian. 1738. coram Vais;* superior vero ecclesiasticus in materia, de qua agitur, non est semper episcopus; nam et esse potest superior regularis, si agatur de sodalitatibus erigendis in propriis, vel alienis ecclesiis, quas nimirum ex peculiari Apostolico privilegio erigendi ius habent. Ferrar. *loc. cit. Addit. ex alien. man. num. 1. ad 4.* Ceterum aliae sodalitates a solo episcopo erigi queunt. Rota in *Cassanen. Trans. Confra. 8. Maii 1744. §. 8. coram Bussio.* Ferrar. *loc. cit. n. 5.*

131. Non raro accidit, ut omnino lateat, an ecclesiastici superioris auctoritas in erectione sodalitatum intercesserit, sive id fiat

ex eo, quod in tenebris antiquitatis id delitescat, sive quod incendia, bella, aliaque huiusmodi infortunia erectionis decretum absumpserint, atque perdiderint. Itaque dubitatur, an sodalitas inter loca ecclesiastica, vel laica recensenda sit: neque ociosa est huiusmodi controversia, cum pluribus de rebus, tum nominatim primo ex causa iurispatronatus, quo non raro super aliqua ecclesiastica capellania perfruuntur; secundo ex causa beneplaciti Apostolici, quo necessario opus est in sodalitatibus canonice erectis, ut contractus, qui alienationis nomine veniunt, rite, ac valide celebrari queant.

132. Ad primum quod attinet, nemo nescit per sacros canones quadrimestre ad nominandum tempus patrono laico, semestre ecclesiastico attribui, eamque doctrinam cum personis laicis, et ecclesiasticis physice consideratis, tum moraliter inspectis omni procul dubio accomodari. Sub hoc aspectu disceptabatur magistralis decisio S. Rotae in *Urbanien. Archiep. 27. Maii 1697. coram Ansaldo,* quam per extensum refert Monacelli in *Append. sub n. 35.*, in qua totus controversiae cardo in eo versabatur, an tempus ad nominandum utile quadrimestre, vel semestre reputandum foret. Hinc non sine multa doctrina et ordine referuntur coniecturae et argumenta tum quae locorum piorum huiusmodi ecclesiasticam qualitatem, tum quae vicoversa laicam naturam suadent atque demonstrant.

133. Ad alterum quod attinet, facit causa *Ferrarien. Super affr. can. 10. Sept. 1852.* et *29. Iul. 1855.* apud S. Congr. Ep. et Regul. Administratores namque unius ex istiusmodi locis piis bona quaedam permagni valoris in emphyteusim concesserant. Emphyteuta beneficio legis utens a pro-thesaurario *die 9. Mart. 1848.* promulgatae bona ipsa certo iuxta conditiones in ea lege praestitutas pretio redemerat, itaque dominium directum cum utili consolidaverat. Pontificia ditione post civiles illius temporis vices restituta, administratores pro tempore ingens ex ea redemptione, vulgo affrancatione detrimentum loco pio profectura perdolentes, nullitatem affrancationis ex beneplaciti Apostolici defecta mordicus propugnabant. At vero emphyteuta nullam beneplaciti Apostolici necessitatem adfuisse replicabat, quippe de loco agebatur, quod inter laica, minime vero inter ecclesiastica loca computandum erat. Cum itaque rationum momenta, quae ad laicam loci illius qualitatem comprobandam afferebantur, maioris ponderis esse bis emi patres iudicavissent, administratores causa cadere debuerunt. Ceterum si quis huius argumenti penitiorem acquirere notitiam cu-

piat, adeat Bassum de *Sodal. Quae. VI.*, et Pignatt. *Tom. 4. Cons. 21.*, item *Quaes. VIII.*, necnon De Rosa *Cons. 10. per tot. Capon. discep. 276. tom. 4.*, Pilaia *Decis Pont. lib. 2. dec. 5. De Ecc. loc. a n. 28. et seq.* Ferraris *V. Confraternitas art. 6. in princ.*

De sodalitatibus in ecclesia regularium erectis res erit in proximo articulo tertio huiusce paragraphi, ubi de iure visitandi loca pia ad episcopos pertinente sermo fit.

Art. 2.

De iure condendi statuta, comitia celebrandi, et officiales eligendi.

Summarium.

134. 135. 136. Sodalitia possunt statuta sibi condere; sed ab ordinario, et non ab alio approbanda sunt.

Eadem potest mutare episcopus, dummodo ab Apostolica Sede confirmata non fuerint.

137. 138. 139. De causa *Spoletana*.

140. Sicubi statuta deesse, vel correctione indigere viderit S. C., eadem confici, vel corrigi iubet.

141. Sodales ius habent conventus habendi, neque eas potest episcopus absque causa prohibere.

142. Sed episcopo sive per se, sive per alium conventui interesse licet.

143. Episcopus moneri debet de conventibus extraordinariis dumtaxat, eisque potest interesse, etiamsi sodalitia erecta sint in ecclesiis regularium.

144. 145. Quae servanda sint circa modum conventus?

146. 147. Quid requiratur, ut conventus legitimus dici possit? praesertim si agatur de rebus gravibus?

148. Vota debent esse secreta.

149. Dari debent collegialiter.

150. Quid de fratribus germanis, et sobrinis dicendum, an votum ferre queant?

151. Quid servandum sit circa locum conventus?

152. Sodalitates habent ius eligendi suos officiales, reservata episcopo facultate eos confirmandi.

153. Absque ordinarii licentia officiales, expirato tempore officii, nequeunt in eo continuare.

154. Plura vide apud Bassum.

155. Hactenus dicta confirmantur ex iis, quae peculiariter statuta sunt in sequentibus declarationibus.

156. S. C. Conc. in *Asculana* declaravit,

Officiales confraternitatis convocare posse conventus tam generales, quam particulares, devenire ad electiones officialium, aliaque negotia proponere, ac determinare sine licentia et assistentia episcopi sive per se, sive per alium;

Ipsum vero sive per se, sive per alium conventibus generalibus in aliquo casu posse intervenire;

Sed non posse ferre suffragium;

Posse officiales et ministros non idoneos ac exceptionibus obnoxios removere;

Officiales teneri episcopo reddere rationem sive in visitatione, sive extra,

Officiales non posse acceptare legata et pecunias investire, sed quoad legata lucrativa et erogationes posse id cum participatione episcopi;

Tandem contribuere expensis visitationis.

157. In *Civitatis Plebis* resolvit,

Confratres mortis sese potuisse transferre ad aliam ecclesiam pro exercendis assuetis officiis;

Itemque se coadunare, et eligere officiales sine episcopi sive per se, sive per alium interventu,

At praehabita eius notitia;

In casu non sese locum deputationi alterius;

Non posse confratres officiales confirmare, vel de novo eligere sine licentia ordinarii;

Esse locum novae officialium extractioni, petita venia ab episcopo.

158. In *Balneoregen.* edixit,

Non esse locum electioni alumni, et subministrationi et non substineri electionem iam factam,

Confratres ultimo deletos esse confirmandos, et novos electos ab episcopo esse delendos.

Restituendam esse confratribus facultatem administrandi, et exigendi reditus.

Expensas litis non a confratribus solvendus esse; sed ex reditibus confraternitatis.

159. In *Assisien.* edixit,

Episcopos, vel vicarios foraneos certiorandos,

Et confratres monendos singulatim in propriis domibus pro conventibus extraordinariis tantum,

Ab administratoribus fieri non posse expensas ultra scutata 3. sine consensu collegialitor dato; itemque sine venia episcopi.

Officiales tenori deponere sortes censuum, aliorumque creditorum, neque facere posse investimenta sine ordinarii approbatione;

Deponenda subsidia dotalia statim post puellarum extractionem, vel nominationem;

Faciendum esse librum resolutionum, et codicem administrationis aeconomicae;

Vota debere esse secreta, et sufficere pro re concludenda maiorem partem;

Buxolos faciendos esse iuxta solitum, sed cum approbatione episcopi;

Non esse locum circumscriptioni conventus, de quo res erat.

134. Primam huiusce articuli partem explicaturi, Bassum *De sodalit. Quaest. IV.*, ubi quaerit, an sodalitates, statuta, et ordinationes condere possint, ita docentem afferimus. « Respondetur, posse » in concernentibus earum institutum, et quidem cum licentia ordi» narii ad formam bullae Clem. VIII. §. *5.* S. C. Conc. in *Ulyssipo» nen. 3. Iunii 1690.* Monacell. *Form. Leg tit. 6. form. 11. num. 11.*, » *Tit. 13. form. 6. n. 5.*, dummodo eadem statuta, correcta, emen» data, et ab ordinario confirmata sint; cum episcopus possit ipsa » statuta, prout melius expediet, revocare, mutare, Monacell. *ubi » supra, tit. 13. ad form. 1. num. 49...* Verum si statuta, seu consti» tutiones confraternitatum sint confirmatae a S. Sede Apostolica, » nequeunt amplius mutari, aut corrigi ab inferioribus, S. C. Ep. et » Reg. in *Astoricen. 17. Feb. 1603.* non enim convenit, quod mutari » possint ea, quae S. Sedes confirmaverit. »

135. Quoniam vero Bassus Clementis constitutionem appellat, huius verba exscribimus §. *5.* ubi prohibet archisodalitiis, ne statuta sua sodalitiis aggregatis impertiant « nisi ea prius ab episcopo dioe» cesano examinata, et pro ratione loci approbata fuerint, quae nihi-

» lominus eiusdem episcopi decretis, ac moderationi et correctioni » in omnibus semper subiecta remaneant.» Idipsum declaravit S. C. Conc. in *Potentina Aggreg. 29. Maii 1685. ad prim. dub.*, quod per extensum cum aliis tribus refert Monac. *Tit. 13. form. 6. n. 6.*

136. Quae cum ita sint statuta nemo confirmare potest, invito, vel inconsulto episcopo; nam ipsi unice ea res competit, ac praeterea nemini, S. C. Rit. in *Elboren. 7. Oct. 1617.* apud Ferr. *V. Confrater art. VI. n. 22.*

137. In hoc argumento, de quo res hic est, non erit fortasse superfluum causam referre *Spoletanam Super appr. stat. sod. 10. Septembris 1852.* et *16. Ian. 1854.* penes S. Congr. Ep. et Reg. In sodalitio oppidi Bevaniae dictae dioecesis sub titulo vulgo *gonfalone*, per quamdam sodalium deputationem statuta condita fuerant, et S. C. pro approbatione delata, etiamsi huius interventus ex iure necessarius non sit. Interim archiepiscopus nonnullis de causis sodalibus interdixerat, ne in comitia coirent. Itaque duo dubia concinnata sunt. « 1. An et quomodo approbandum sit statutum in casu? 2. An et » quomodo omnes sodales in ius interveniendi generalibus comitiis » redintegrandi sint? » Emi patres rescripserunt « Ad 1. et 2. dilata » et ad mentem » mens est « quod, suspansa qualibet generali con» gregatione tam ordinaria, quam extraordinaria, r. p. d. archiepi» scopus congruum virorum numerum, in quibus unus, uti praeses, » adsit, qui sodalitii administrationem adsumant, et in se recipiant, » ipsique archiepiscopo rationem reddant, satisfactis oneribus, et » obligationibus assumptis erga legitime congregatos, non impeditis » piis operibus, exclusis interim novis sodalium aggregationibus. » Conficiantur interim nova statuta enucleatim concinnanda, quae » approbationi submittantur S. Congregationis, cuius nomine aget ipse » archiepiscopus. »

138. Cum sodalitas nova statuta condidisset, et S. Congregationi repraesentasset, iterum propositis duobus, quae supra allata sunt, dubiis, emi patres *die 16. Iunii 1854.* rescripserunt rursus. « Ad 1. » et 2. dilata, et ad mentem » mens est « uti scribatur archiepiscopo, » qui suas exhibeat animadversiones circa statuta, quae oblata fue» rant, ac prae oculis habeat quidquid partem constituit principa» lem circa ea, quae res spirituales et opera pietatis respiciant; » necnon curet habere statutum confraternitatis, vulgo *gonfalone* » almae Urbis, ex quibus sibi normam arripiat. »

139. Post haec, quid ulterius acciderit, ignoratur: neque enim causa isthaec ad generalia S. Congregationis Ordinis comitia reditum umquam fecit.

140. Si quando contingat, ut S. C. Ep. et Reg. intelligat, statuta in sodalitio, de quo agitur, vel non extare, vel ea, quae extant, aliquo gravi defectu laborare, praecipere non omittit, ut eadem iuxta allatam ecclesiae disciplinam conficiantur, vel corrigantur, et emendentur, quod pluribus in casibus praescriptum fuisse vidi.

141. Ad alteram de iure celebrandi comitia partem gradum facientes, statuimus in primis ex cuiuscumque collegii legitime erecti natura profluere, ut collegae in conventum coire libere possint, ac deliberationes capere, quin huiusmodi libertas, ordinarie loquendo, intercipi, ac turbari queat, Frances *De Eccl. cath. cap. 25. n. 330.*, Barbos. *Decis. Ap. coll. 207. n 12.*, Ferrar. *V. Confrater. art. 5. n. 33.*, Bass. *De sodal. qu. 14. n. 13.* apud S. C. Conc. in *Assisien. 10. Septembris 1785.* §. *verum.* Sodalibus proinde congregationes habere licitum est absque speciali episcopi facultate, S. C. Conc. in *Assisien. loc. cit.* Ferrar. *loc. cit.*, qui insuper docet, episcopum non posse prohibere, vel restringere confraternitatibus, praesertim aggregatis, solita exercitia, ex. gr. non potest sodalitio a morte nuncupato vetare, ne defunctos sepeliat post horam 23.; S. C. Ep. et Reg. in *Ferrarien. 12. Ianuarii 1592.* Subinde *n. 33.* idem Ferrarius sodalitiorum libertatem pro comitiis celebrandis fuse demonstrat usque ad *n. 36.*

142. Id autem ita intelligendum est, ut non idcirco episcopo haud liceat, sive per se, sive per virum a se deputatum comitiis interesse, modo novitates non admittat; C. C. Conc. in *Ragusina 1. Apr. 1596. Cosentin. 14. Iul. 1600.* penes Ferrar. *loc. cit. num. 16.* Consulatur etiam folium in cit. *Assisien.* §. *sodalium et seq.*, ubi hoc argumentum evolvitur, ac doctores inter se discrepantes amice componuntur.

143. Episcopus moneri debet de conventibus extraordinariis, minime vero de ordinariis. Vid. *Assisien* paulo post una cum dubiis eorumque responsionibus afferendam. Imo potest episcopus per se ipsum, vel per suum delegatum intervenire et assistere confratrum comitiis, etiamsi fiant in ecclesiis et oratoriis regularium, in quibus sodalitates reperiuntur erectae, absque eo, quod possit excludi, ut respondit S. C. Ep. et Reg. *Caesenaten. 24. Nov. 1690.* apud Ferrar. *loc. cit. n. 17.*, votum tamen dare non potest S. C. Conc. in *Senogal-*

lien. 4. Iunii 1701. Ferrar. *loc. cit.* et folium S. Congr. Conc. in *Balneoreg. 14. Ianuarii 1769. §. quare,* ubi resolutio *Senogalliensis* per extensum refertur.

144. Circa modum adhibendum in sodalium convocatione sic legitur in folio dictae *Balneor. ad diem 26. Aug. eiusdem anni §. Siquae* « Siquae de capituli convocatione a doctoribus traduntur, transferre » licet ad convocationem congregationum, quae a confratribus haberi » solent, compertum erit, moneri praesentes per diem ante oportere » de die, hora, et loco, *Gloss. Cap. Si de cap. de Conc. Praeb..* Petra » *Comm. ad const. 1. S. Leonis Magni sect. 2. n. 44.,* non ita tamen » necesse esse, ut in ipsa convocatione res pertractanda significetur, » quemadmodum tradit Petra *loc. cit.,* et declaravit S. Congreg. in » *Lunen. Sarzanen. 12. Mart. 1655. ad 4.* Ratio autem est, quia qui » suffragium ferre debent, possunt dilationem exposcere, ut consul- » tius respondeant de re ad deliberandum proposita. Monet insuper » card. Petra eodem in loco, attendendum potissimum esse stylum, » et consuetudinem, seu capituli statutum, quo immutato iure possent » capitulares actum irritare, Passer. *Cap. 10. n. 49. de Elect.* »

145. Secus autem se res habet, quando ex statutorum praescripto, vel ex antiquiore sodalitii consuetudine omnibus innotescit, congregationes fieri certis diebus, vel occasionibus, ex. gr. post processiones, quando sodales ad proprias redeant ecclesias. Quoties enim certa est dies praestituta, nulla amplius monitio, seu interpellatio requiritur ad textum in *L. Magnam Cod. De contr. stip. Rota coram Doniz. decis. 769. num. 2.* et alibi S. C. Conc. in *Assisien. 21. Ian. 1796. §. ad II.*

146. Nonnullas a Basso traditas regulas circa deliberationes sodalitatum adiungimus, quas nosse in praxi non erit inutile. Idem itaque in laudato opere *De sodal. quae. 14. num. 8.* statuit regulam « ut congregatio, sive adunantia de more legitime intimata, et coa- » dunata possit determinare et resolutionem capere, etiamsi non in- » terveniant duae ex tribus partibus, aut maior pars confratrum; » nam maior pars universitatis, collegii, seu capituli constituitur per » praesentes, non habita ratione absentium, Rota coram Buratto *De-* » *cis. 573. num. 22. et decis. 85. num. 9.* coram Celso, dummodo non » adsit statutum, quod aliud determinet, Monac. *Tit. 6. for. 11. n. 22.* »

147. Admonet vero Bassus numero sequenti, id quidem sibi arridere, si de rebus agatur non gravibus: alias tutius esse putat, si ad

episcopum confugiatur, qui hunc usum ratum habeat, aut specialem licentiam tribuat comitia celebrandi, ac deliberationes capiendi, tametsi fratres, licet omnes iuxta solitum invitati, ad comitia non accedant.

148. « Vota (idem docet *loc. cit. n. 10.*) in huiusmodi confraternitatibus, sive adunantiis ad servandam libertatem debent esse » secreta, card. Petra, De Luca *Miscell. Eccl. Dis. 4. n. 25.*

149. » Vota etiam confratrum (idem *n. 11.*) debent dari uti ab » universis collegiatim, non uti a singulis: et ideo illorum consensus » praestitus extra congregationem, seu collegium non suffragatur, » Rota coram Buratto *Decis. 225. num. 3. et 4. etc.* coram Caval. » *Decis. 193. n. 5.*

150. » Obiter notandum (idem *n. 12.*) quod etiam fratres ger» mani, et sobrini, sive etiam patrui ac nepotes non prohibentur » omnes dare vota, sive suffragia, nisi obstet legitima consuetudo, » aut statutum (quod tamen esset laudabile) aut nisi ageretur de » interesse eorumdem consanguineorum in primo et secundo gradu, » Monacell. *Tit. 14. form. 8. n. 3. et seq.*, ubi in *n. 6.*, quod etiam » plures canonici fratres germani, vel sobrini, aut patrui, et plures » nepotes in capitulo existentes, de iure habent omnes vocem in » actis capitularibus, non obstante in contrarium statuto, » quod tamen statutum ibidem Monacellus allatis, ad rem S. Congr. Conc. resolutionibus diserte, tradit esse laudabile, adeoque servandum. Vide super hac re §. *3. art. 4. De chori disc. n. 163. vol. 1. pag. 327.* Itaque Innoc. XII. resolutionem confirmavit datam a congregatione pro reformatione locorum piorum Urbis ann. 1699. quam per extensum relatam a Basso *l. c. ad quae. 6.* sub titulo « *Ordini e provisioni etc.* » quam in hoc rerum genere plurimum expedit cognoscere ac observandam tradere. Porro in eadem ad §. *Nelle congregazioni* prope finem, diserte prohibetur, ne in secretis conventibus coniuncti in primo et secundo gradu ad suffragium ferendum admittantur.

151. Comitia debent celebrari in loco ad hunc finem per consuetudinem aut statutum praefinito. At quamvis iuxta Gloss. in *Cap. In nomine §. quod si v. fieri 13. Dist.* deliberationem in loco non solito captam nullitatis vitio laborare doceatur, nihilominus Fagn. Glossae opinionem reiicit, ac sententiam adversam veram esse tradit *Lib. V. dec. Cap. Cum ex iniuncto De no. op. nunc.* apud fol. S. Cong. Conc. in *Cervien. 17. April. 1790. §. nullam,* ac §. *ad excludendam.*

152. Tertia pars de iure eligendi officiales explicanda superest. In quo animadvertit fol. S. C. Conc. in *Civit. Pleb. 26. Ian. 1760.* §. *ad ius*, ius eligendi proprios officiales et ministros profluens a naturali facultate, quae residet penes collegium, competere sodalibus, reservata solum potestate episcopo illos eligendi ex iure devolutionis, si in tertio scrutinio sodales non convenerint, vel electionem de indigno peregerint. Idem confirmatur in fol. causae *Forolivian. 21. Augusti 1784.* §. *pro.* Ad episcopum vero pertinet ius confirmandi officiales ac ministros a sodalitate nominatos, S. Cong. Conc. in *Balneor. 14. Ian. 1769.* §. *circa* et *quare.*

153. Officiales sodalitatis post expiratum illorum officium haud legitime continuare in eo possunt absque licentia episcopi, vel eius vicarii non foranei, sed generalis, S. C. Conc. in *Fol. Cervien. 17 Apr. 1790.* §. *merito.*

154. Plura alia ad sodalitatum officiales pertinentia affert Bassus *l. c. Miscel. cap. ult. a n. 12. ad 16.*, ubi insuper, quae modo innuimus, idoneis auctoritatibus confirmantur.

155. Quae hactenus ostendimus, confirmationem accipiunt ex pluribus declarationibus S. C. Conc., quas idcirco ad exitum huius articuli reservavimus, ut eodem ordine ac statu, prout iacent, eas referre possemus.

156. In *Asculana 24. Mart. 1725.* haec dubia proponebantur « 1. An liceat confratribus confraternitatis ssmi suffragii terrae Offidae convocare congregationes tam generales, quam particulares, » ac devenire ad electionem officialium, aliaque negocia confraternitatis proponere, ac determinare absque licentia et assistentia » rmi episcopi, aut alterius personae per rmum episcopum deputandae? « Et quatenus affirmative. » 2. An saltem rmus episcopus in » aliquo casu per se, vel per alium ab ipso deputandum possit intervenire dictis congregationibus generalibus? « Et quatenus affirmative. » 3. An episcopus, seu persona per eum deputanda possit » suffragium ferre? « 4. An liceat rmo episcopo removere officiales » et ministros a confratribus electos, quatenus non sint idonei, et » graves exceptiones patiantur? » 5. An officiales teneantur reddere » rationem eorum administrationis ordinario, sive in actu visitationis, sive alio tempore, et in quo loco? » 6. An officiales, sive » confratres possint acceptare legata, et pecunias a testatoribus relictas investire, vel in usus a testatoribus destinatos, sive in alias

» erogare absque licentia ordinarii? 7. An dicta confraternitas sanctissimi suffragii teneatur contribuere expensis visitationis eiusdem ordinarii?» Emi patres rescripserunt. « Ad 1. et 2. affirmative. » Ad 3. negative. Ad 4. affirmative. Ad 5. affirmative tam in actu visitationis, quam extra, et in loco ab episcopo designando, in terra » tamen Offidae. Ad 6. negative; et quoad legata pure lucrativa, et » erogationem in usus a testatore designatos affirmative, sed cum » participatione episcopi. Ad 7. affirmative. »

157. In *Civitatis plebis 22. Mart. 1760.* haec dubia in consultationem vocata sunt. « 1. An liceat ven. confraternitatis Mortis Castri » montis Ioveni sese transferre ab ecclesia parochiali ad aliam B. M. V. » de Quercu ad effectum in ea exercendi assueta pietatis opera iuxta » illius institutum in casu? 2. An *et cet.* 3. An valide coadunari » possint confratres dictae societatis absque interventu parochi de- » putati ab episcopo, et respective eligere officiales ita ut sit locus » etiam in hac parte moderationi edicti, seu praecepti in casu? » Et quatenus negative ad primam partem, 4. An deputatio ab or- » dinario facta in personam rev. p. Bartholomaei Volpini moderni » Plebani Montis Ioveni substineatur, sive potius sit locus depu- » tationi alterius personae confraternitati non suspectae in casu? » 5. An libere possint confratres praedicti iuxta eorum statutum con- » firmare officiales, seu de novo eos eligere, qui recenter fuerunt » in officio, absque licentia ordinarii, ita ut sit locus moderationi edicti » etiam in hac parte in casu? » 6. An extractio officialium facta » *die 6. Ianuar. 1758.* absque interventu d. plebani substineatur, ita » ut in hac parte etiam moderari debeat edictum praefatum d. or- » dinarii in casu? » S. C. respondit. « Ad 1. affirmative. Ad 2. af- » firmative. Ad 3. affirmative iuxta modum, idest praevia certioratione » episcopi, vel eius deputati. Ad 4. in casu, de quo agitur esse » locum deputationi alterius. Ad 5. negative et amplius. Ad 6. affir. » *et cet.* petita venia ab episcopo. »

158. In *Balneoregien. 16. Sept. 1769.* sub his dubiorum formulis controversia discussa fuit. « 1. An sit locus electioni alumni et re- » spective subministrationi annuorum scut. 30., ita ut electio facta » de persona clerici Ioannis Baptistae Ricci substineatur in casu? » 2. An sint reintegrandi confratres ultimo loco deleti ab episcopo » et respective delendi novi confratres ab episcopo electi in casu? » 3. An sit restituenda facultas officialibus confraternitatis admini-

» strandi et exigendi reditus eiusdem confraternitatis ita ut sint re-
» movenda sequestra in casu? 4. An ad expensas praesentis litis
» teneantur confratres, seu potius fieri debeant ex reditibus confra-
» ternitatis in casu?» S. C. rescripsit. « Ad 1. negative in omni-
» bus. Ad 2. affirmative in omnibus. Ad 3. affirmative in omnibus.
» Ad 4. negative ad primam partem, affirmative ad secundam. »

159. In *Assisien. 21. Ianuar. 1786.* haec dubia concinnata sunt.
» 1. An substineatur episcopi edictum in ea parte, in qua confra-
» ternitatum officiales iubentur certiorem facere episcopum in civi-
» tate, et vicarios foraneos in dioecesi de congregationibus habendis,
» ne conveniant sine ipsius, sive vicariorum interessentia?

» 2. An substineatur edictum in ea parte, in qua mandatur, in-
» timari omnes et singulos sodales in propriis domibus, ut intersint
» congregationibus tam ordinariis, quam extraordinariis?

» 3. An substineatur edictum in ea parte, in qua vetitum fuit
» administratoribus confraternitatum facere expensas cuiuscumque
» generis usque ad scut. 3. sine collegiali consensu in pluralitate
» suffragiorum praestita?

» 4. An substineatur edictum in ea parte, in qua sancitum fuit, quod
» si expensae cuiuscumque generis excedant scut. 3. praeter approbatio-
» nem maioris partis confratrum, impetrari debeat episcopi licentia?

» 5. An substineatur edictum in ea parte, in qua iubetur, con-
» fraternitates, seu illarum officiales deponere in aede sacra Assisii
» sortes censuum, aliorumque creditorum in casu restitutionis cum
» vinculo investimenti, itemque vetantur ad investimenta procedere
» absque ordinarii approbatione?

» 6. An substineatur edictum in ea parte, in qua mandatur, fieri
» depositum in aede sacra subsidiorum dotalium, statim ac facta
» fuerit extractio, seu puellarum nominatio ad ea subsidia?

» 7. An substineatur edictum in ea parte, in qua iubetur con-
» fraternitatibus, ut praeter retentionem libri resolutionum, quae in
» congregationibus capiuntur, conficiatur alius codex administrationis
» oeconomicae cum adnotatione facultatum ab ordinario pro faciendis
» sumptibus, ut investimentis datarum?

» 8. An substineatur edictum in ea parte, in qua decernitur, ele-
» ctionem officialium faciendam esse per secreta suffragia, non viva
» voce, ac insuper conclusam non censeri, nisi concurrant duae ex
» tribus partibus suffragiorum?

» 9. An substineatur edictum in ea parte, in qua mandatur, bu-
» xulos officialium fieri coram ordinario, vel persona ab eo delegan-
» da, et extractiones fieri praesentibus omnibus sodalibus?
» 10. An sit locus circumscriptioni congregationis habita die 6.
» Febr. 1781. in casu? »
S. Congreg. dicta die rescripsit.
« Ad 1. affirmative quoad certiorationem pro extraordinariis tan-
» tum; in reliquis negative.
» Ad 2. et 3. Affirmative quoad extraordinarias tantum.
» Ad 4. Affirmative ad formam synodi episcopi Sermattei.
» Ad 5. Affirmative in omnibus.
» Ad 6. Affirmative.
» Ad 7. Affirmative in omnibus.
» Ad 8. Affirmative ad primam partem, negative ad secundam,
» et suffragia maioris partis sufficere.
» Ad 9. Negative ad primam partem, et quoad secundam servari
» solitum, salva approbatione episcopi.
» Ad 10. Negative et amplius. »

Art. 3.

De nonnullis controversiis
quae circa sodalitia saepenumero oriri solent.

Summarium.

160. Decretum S. C. Rit. urbis et orbis super sodalitiis.
161. Confraternitates erectae in ecclesiis parochialibus quoad functiones licet non parochiales pendent a parocho.
162. Item erectae in capellis, vel oratoriis publicis et privatis, quae adnexae sunt parochialibus.
163. Minime vero eae erectae in aliis ecclesiis licet in ambitu parochiali;
164. Vel in oratoriis, quae seiuncta sunt a parochialibus.
165. ad 173. Quae functiones sint de iure parochiali, quae non? Nominatim recensentur functiones non parochiales, quae fieri possunt sine dependentia parochi.
174. Confratres recitare possunt horas canonicas, nisi aliter statuat ordinarius.
175. Item celebrandam committere missam privatam.

176. Confraternitatum capellani possunt denunciare vigilias, et festa occurrentia.

177. Parochus, invitis confratribus, nequit doctrinam christianam in eorum ecclesia tradere.

178. Ibi possunt haberi conciones etiam in quadragesima cum sola licentia episcopi.

179. Non potest ibi celebrari missa sive lecta, sive cantata ante parochialem.

180. Quando spectet ad parochum facere officium funebre super cadaveribus?

181. In ambitu ecclesiarum fieri possunt processiones.

182. Minime vero extra ambitum, nisi adsit licentia episcopi.

183. Capellani stolam deferre nequeunt extra ecclesiam confratrum.

184. Episcopo aspersorium porrigere ad parochum non spectat.

185. Rectores et capellanos nequit parochus compellere ad assistendum functionibus parochialibus.

186. Confraternitates SSmum Sacramentum retinere non possunt.

187. Et supposita facultate nequeunt illud exponere absque episcopi licentia.

188. Non potest parochus se ingerere in oblationibus et eleemosynis, vel clavium capsulam tenere.

189. Intra ecclesiam parochialem neque capellanus, neque confratres immiscere se possunt in functionibus parochialibus, et non parochialibus.

190. Bene vero possunt suas congregationes habere absque parocho, dummodo functiones parochiales non impediant.

191. Itemque suos reditus administrare.

192. Si parochus intersit, ut episcopi deputatus, neque simplex neque duplex suffragium ferendi ius habet.

193. Sartae, tectaeque maneant conventiones, vel consuetudines speciales, aliaque huiusmodi.

SSmus praecedentes resolutiones approbavit.

194. Hoc decretum S. C. R. Ben. XIV. doctissime commentatus est.

195. Et S. C. Conc., et Ep. et Reg. illud accomodat etiam ecclesiis simplicibus, licet ad sodalitia non spectent.

196. Ferrarius alias etiam resolutiones super sodalitiis affert, remissive.

197. Quae sit praecedentiae ratio inter unam et aliam confraternitatem servanda?

198. Controversiae in sodalitiis suboriuntur occasione collationis beneficiorum, et subsidiorum dotalium.

199. In *Fanen*. S. C. Conc. resolvit.

Attinentes de sanguine testatoris ad subsidia dotalia praelative vocatas intelligi usque ad quintum gradum canonicum inclusive.

Praelationem extendi ad puellas comitatus Corticeti;

Sub nomine attinentium de sanguine non venire affines;

Iudicium de qualitate paupertatis committendum arbitrio et conscientiae collatorum;

Expensas litis subeundas ab haereditate.

200. In *Romana* edixit, non esse exequendum rescriptum a SSmo impetratum, non exposita conditione praescripta a testatore, qui diserte extraneas excluserat.

201. In *Ravennaten*. edixit

Puellas ad subsidia nominatas non posse iterum nominari;

Admittendas esse puellas intra civitatem Ravennae tantum natas;

Praefigendum terminum puellis ad matrimonium contrahendum, et quomodo?

Providendum dotibus antea collatis, et quo modo?

202. In *Romana* praescripsit,

Puellis ad monasticam dotem admissis non esse praefigendum terminum ad professionem emittendam;

In casu non secutae professionis, dotem non archisodalitio cedere, sed locum esse novae collationi;

Dotes caducatas conferendis puellis anno a devolutione proximo concurrentibus;

Puellas dotem consecutas non posse iterum admitti;

Conciliatur responsio ad primum dubium huiusce causae *Romanae* cum tertio dubio *Ravennaten*. mox allatae, et primo dubio sequentis *Ferrarien*.

203. In *Ferrarien*. censuit.

Puellas ab urna eductas contrahere debere matrimonium intra quinquennium, data schedula, quam exhibeant sive in saeculo, sive in Domino nupserint;

Dotes vacantes, exacto quinquennio ob matrimonium temporale aut spirituale non secutum, conferendas aliis puellis;

204. In *Narnien.* S. C. Ep. et Reg. resolvit

Puellas natas a patribus pertinentibus ad antiquum coetum gonfalonierorum, vel consiliariorum, comprehensis adscriptis post decretum Borgia, vel adscribendis, habere ius ad dotem scut. 190;

Facienda esse statuta subiicienda S. Cong. pro moderanda pii operis administratione.

Ad obtinendum ius dotium tertii coetus satis esse, ut puellae nascantur, et domicilium habeant Narniae;

Puellas proclamatas ab altari praeferendas esse puellis syngrapham stipulati matrimonii exhibentibus;

Dispositionem r. p. d. delegati pro Irene Fichetti esse confirmandam.

205. In *Guastallen.* S. C. Conc. edixit, admittendas esse puellas etiam per subsequens matrimonium legitimatas, et quousque ad septimum annum in locis designatis commoratae fuerint.

160. Experientia constat, non paucas controversias oriri solere inter episcopos et sodalitates, itemque inter parochos, easdemque sodalitates, aliasque personas, prouti ostendit magnus causarum numerus, quae praesertim sacrarum Congregationum almae Urbis iudicio delatae sunt. Iamvero ad hoc malum salutari remedio reparandum ex maxima parte provide consuluit S. C. Rit. per *Decretum Urbis et Orbis* editum in causa, cui titulus *Iurium parochialium, functionum, et praeminentiarum inter parochos, et confraternitates laicorum, eorumque capellanos et officiales.* Idem decretum per extensum exscribimus ex *Man. decr. S. C. Rit. selec. ex collect. authent. Ed. tertia, Romae Prop. Fid. 1853. ad num. 841. pag. 242.* « Ad debitum » imponendum finem controversiis, quae inter parochos et confra» ternitates saeculares, eorumque capellanos, et officiales super iuri» bus parochialibus, et functionibus ecclesiasticis, nonnullisque prae» minentiis, seu praerogativis frequenter oriri solent, in S. R. C. » ab emo D. Cardinal. Colloredo propositis infrascriptis dubiis, vi» delicet.

161. » 1. An confraternitates laicorum legitime erectae in eccle» siis parochialibus habeant dependentiam a parocho in explendis » functionibus ecclesiasticis non parochialibus? Resp. *Affirmative.*

162. » 2. An dictae confraternitates erectae in capellis, vel ora» toriis tam publicis, quam privatis adnexis parochialibus ecclesiis,

» et ab eis dependentibus, babeant dictam dependentiam a parocho » quoad dictas functiones? Resp. *Affirmative.*

163. » 3. An confraternitates erectae in aliis ecclesiis publicis » habeant quoad easdem functiones aliquam dependentiam a paro- » cho, intra cuius parochiae limites sitae sunt ecclesiae? Resp. *Ne- » gative.*

164. » 4. An confraternitates erectae in oratoriis tum publicis, » tum privatis, seiunctis ab ecclesiis parochialibus, quoad dictas » ecclesiasticas functiones habeant dictam dependentiam a parocho? » Resp. *Negative.*

165. » 5. An benedictiones, et distributiones candelarum, cine- » rum, et palmarum sint de iuribus parochialibus? Resp. *Nega- » tive.*

166. » 6. An benedictiones mulierum post partum, fontis bapti- » smalis, ignis, seminis, ovorum, et similium sint de iuribus mere » parochialibus? Resp. *Negative, sed benedictiones mulierum et fontis » baptismalis fieri debere a parochis.*

167. » 7. An functiones omnes hebdomadae sanctae sint de iu- » ribus mere parochialibus? Resp. *Negative, prout iacent.*

168. » 8. An celebratio missae solemnis feriae V. in coena Do- » mini sit de dictis iuribus parochialibus? Resp. *Negative, prout iacet, » sed spectare ad parochum.*

169. » 9. An prima pulsatio campanarum in sabatho Sancto sit » de dictis iuribus parochialibus? Resp. *Negative prout iacet, sed » spectare ad ecclesiam digniorem ad formam Const. Leonis X.*

170. » 10. An celebratio missarum solemnium per annum sive » pro vivis, sive pro defunctis sit de dictis iuribus parochialis? » Resp. *Negative, prout iacet, sed licere confratribus dumtaxat in » festivitatibus solemnioribus eiusdem ecclesiae, vel oratorii, ut in Brun- » dusin. sub die 11. Iun. 1611.*

171. » 11. An expositio 40. horarum, et benedictio, quae fit » super populo, sit de dictis iuribus parochialibus? Resp. *Negative.*

172. » 12. An expositio, quae fit cum reliquiis, et sacris ima- » ginibus, et benedictio, quae cum eis fit super populo, sit de dictis » iuribus parochialibus? Resp. *Negative, et quoad benedictionem cum » reliquiis et imaginibus serventur decreta.*

173. » 13. An functiones in praecedentibus octo dubiis, vi- » delicet a dub. 5. ad 12. expressae peragi possint in oratoriis

» privatis, contradicente parocho? Resp. *Satis provisum in supe-» rioribus.*

174. » 14. An in dictis oratoriis privatis confraternitatum per » confratres statis horis recitari possint horae canonicae cum cantu, » vel sine, absque licentia parochi? Resp. *Affirmative, nisi aliter or-» dinarius statuat ex rationabili causa.*

175. » 15. An in dictis oratoriis privatis sit licita celebratio » missae privatae, assentiente ordinario loci, et contradicente paro-» cho? Resp. *Affirmative.*

176. » 16. An capellani confraternitatum possint populo denun-» ciare festivitates, et vigilias occurrentes in hebdomada absque li-» centia parochi? Resp. *Affirmative.*

177. » 17. An parochus, invitis confratribus, docere possit » doctrinam christianam in praedictis ecclesiis, et oratoriis publi-» cis, vel privatis, a parochiali divisis et separatis? Resp. *Negative.*

178. » 18. An in praedictis ecclesiis publicis confraternitatum » possint haberi publicae conciones, etiam per totum cursum qua-» dragesimae, et adventus cum licentia ordinarii absque licentia » parochi? Resp. *Affirmative.*

179. » 19. An in iisdem ecclesiis possit recitari missa sive lecta, » sive cantata ante missam parochialem sive lectam sive cantatam? » Resp. *Negative, nisi aliter episcopus disponat.*

180. » 20. An ad parochum spectet facere officium funebre super » cadaveribus sepeliendis in saepedictis ecclesiis, et oratoriis pu-» blicis confraternitatum? Resp. *Affirmative, quando tumulandus est » subiectus parocho, intra cuius fines est ecclesia, vel oratorium.*

181. » 21. An intra ambitum earumdem ecclesiarum fieri pos-» sint processiones iuxta cuiusvis confraternitatis institutum absque » interventu, vel licentia parochi? Resp *Affirmative.*

182. » 22. An eaedem processiones fieri possint extra ambitum » dictarum ecclesiarum absque licentia ipsorum parochorum, per » quorum territorium est transeundum? Resp. *Negative, nisi adsit » licentia episcopi.*

183. » 23. An in dictis processionibus capellani confraternita-» tum possint deferre stolam? Resp. *Negative extra propriam eccle-» siam.*

184. » 24. An episcopo accedenti ad ecclesias publicas con-» fraternitatum, quae non sint regularium, neque proprium rectorem

» beneficiatum habeant, porrigendum sit aspersorium a parocho, in » cuius territorio sitae sunt ecclesiae? Resp. *Negative.*

185. » 25. An earumdem ecclesiarum, et confraternitatum rectores et capellanos possit parochus, cessante speciali, ac legitimo » titulo, et ex solo iure parochialitatis compellere invitos ad assistendum functionibus ecclesiae parochialis? Resp. *Negative.*

186. » 26. An in saepedictis ecclesiis confraternitatum, neque » regularibus retineri possit SSmum Sacramentum sine speciali in» dulto Sedis Apostolicae? Resp. *Negative.*

187. » 27. Praesupposita facultate retinendi, an possit infra » annum publice exponi sine licentia ordinarii? Resp. *Negative.*

188. » 28. An possit parochus se ingerere in administrationem » oblationum et eleemosynarum in supradictis ecclesiis recollectarum » vel capsulae pro ipsis recipiendis expositae clavem retinere? Resp. » *Negative.*

189. » 29. An in ecclesia parochiali confratres, vel eorum ca» pellani immiscere se valeant, invito parocho, in eiusdem ecclesiae » functionibus sive parochialibus, sive non parochialibus? Resp. » *Negative.*

190. » 30. An confraternitates, sive sint erectae in ecclesia pa» rochiali, sive extra illam, possint pro lubitu, et iuxta uniuscuiusque » peculiaria statuta congregationes suas facere absque interventu et » licentia parochi? Resp. *Affirmative, dummodo non impediant functio» nes et officia divina.*

191. » 31. An possint propria bona administrare, ac de illis di» sponere absque ulla dependentia a parocho? Resp. *Affirmative.*

192. » 32. Quando parochus iisdem congregationibus intersit de » mandato ordinarii, et tamquam eius delegatus, an possit suffragium » decisivum ferre? Resp. *Negative.*

193. » 33. An etiam suffragium duplex? Resp. *Negative.* Et ita, » salvis tamen conventionibus, et pactis in erectione confraternita» tum forsan factis, concordiis inter partes initis, et a S. Sede ap» probatis, indultis, constitutionibus synodalibus, et provincialibus, » et consuetudinibus immemorabilibus, vel saltem centenariis, de» claravit, atque decrevit, si SSmo D. N. videbitur. *Die 10. Dec. 1703.*

» Et facta deinde per me secretarium de praedictis decretis SSmo » D. N. relatione, praevia eorumdem integra lectura, Sanctitas Sua » laudavit, benigneque approbavit, et publicari, et, non obstantibus

» quibuscumque aliis in contrarium facientibus, servari mandavit.
» *Die 12. mensis Ianuarii 1704.* »

194. Post haec admonemus primo, huiusmodi decretum per singulas partes a Bened. XIV. *Inst. 105. a n. 83. et seq.* doctissime more suo illustrari, commentarique. Quocirca siqua controversia, vel dubitatio hoc in rerum genere adhuc suboriatur, erit summopere opportunum, ac forsan etiam necessarium tantum doctorem consulere ac sequi.

195. Admonemus secundo, declarationes in allato decreto comprehensas, accomodari non solum ad sedandas controversias cum sodalitatibus exortas, sed etiam alias, congrua nimirum congruis referendo, excitatas cum rectoribus, aut patronis ecclesiarum simplicium, quae in ambitu parochiae sitae reperiuntur. Et sane; huiusmodi in casibus iisdem decretis inhaerere solet S. C. Con., prout passim accidit, et praesertim deducitur ex folio *Mutinen. Aggregat. 20. Nov. 1762.*, et in folio *Ianuen. 15. Iulii 1848.*, ubi agebatur de quodam oratorio, in quo parochus sua iura plus aequo propugnare satagebat; et ceteroquin sodalitas nulla ibidem erecta prostabat. Idem dicendum de S. C. Ep. et Reg., quae in duabus diversis *Causis Meliten.* cum titulo *Iurisp. et funct.*, una *diei 17. Mar. 1854.*, altera cum eadem titulo *18. Iul. 1856.* dubitationes in utraque exortas amputavit, applicatis declarationibus S. C. Rit. in allato decreto.

196. Admonemus tertio, Ferrarium *V. Confraternitas art. 2.* alias etiam declarationes sacrarum congregationum referre eo nempe consilio, ut controversiae inter confraternitates, earum capellanos, et parochos facilius praecidi queant. Idem agit Bassus *De sodalit.* in toto suo tractatu, quem in hanc rem doctissime elucubravit.

197. Admonemus quarto Ferrarium ipsum *l. c. art. VI. a n. 15. et seq.* nonnulla adnotare circa praecedentiam inter unam et aliam sodalitatem, quae suis heic verbis referimus « Confraternitates laicorum in processionibus procedere et praecedere debent inter se » iuxta bullam Gregorii XIII. incip. « *Exposcit* » Sic S. Congreg. » Rit. in *Nepesina 10. Maii 1608. et in Thelesina 19. Martii 1611.* » Unde confraternitas, quae prius saccum induit, praecedere debet » aliis, quae postea induerunt. S. Cong. Rit. in *Sorana 7. Aug. 1628.* » *et in S. Severinae Praecedentiae 14. Sept. 1724.* Excipitur tamen con- » fraternitas SSmi Sacramenti, cui debetur praecedentia supra omnes » alias confraternitates in illis processionibus, in quibus defertur

» SS̃mum Sacramentum, prout declaravit S. C. Rit. *Vercellen. 18.* » *Iunii 1695., Cremonen. 3. Aug. 1697.* In aliis vero processionibus » confraternitas SS̃mi Sacramenti debet procedere et praecedere iuxta » suam antianitatem sicuti ceterae aliae, Sac. Cong. Rit. *Lauden. 18.* » *Iulii 1628. Nullius 3. Sept. eiusdem anni.* Ius praecedentiae non at» tenditur in regressu a processionibus, S. C. Rit. *Vercellen. 18. Iu*» *nii 1695.* Confratres ad conveniendum solitis processionibus com» pellere potest episcopus sub poenis pro arbitrio imponendis stante » possessione illos vocandi per edicta. S. C. C. *21. Ianuarii 1622.* » *et 8. Maii 1627.*

Quoniam vero const. Greg. XIII. incip. « *Exposcit* » memoravimus, eiusdem textum hic afferre congruum arbitramur. « De nobis . . . . » decernimus, quod quicumque ex dictis mendicantibus inter se de » praecedentia huiusmodi contendentibus, aut confratrum confrater» nitatibus praedictarum, inter quos lites et causae praemissorum » occasione ortae iam sint, seu oriri contigerit in futurum, qui in » quasi possessione praecedentiae ac iuris praecedendi sunt positi, » quibuscumque . . . . praecedere debeant. » Si vero non constet de possessione praecedentiae, statuitur, ut illi sodales praecedant « qui prius saccis induti sunt. »

198. Admonemus quinto unum ex fontibus, unde alia similia dissidia derivant, situm esse in iure nominandi ad beneficia, vel distribuendi pias elargitiones, quod saepenumero sodalitatibus inhaeret. Ad primum quod attinet, nihil est hic plane disserere; si quidem iuxta normas iuris canonici eiusmodi quaestiones dirimendae sunt. Ad secundum quod attinet, diversi generis esse queunt piae illae elargitiones, sed praesertim ad subsidia dotalia puellis conferenda referuntur. Hinc nonnullas super hoc argumento declarationes afferemus, quibus lites, et quaestiones, quae frequentissime reviviscere solent, similibus in casibus definiri, ac dirimi facile queunt.

199. In *Fanen. Subs. dotal. 7. April. 1785.* penes S. C. C. Fornaciarius ex oppido Corticeti haereditatem suam aere alieno purgatam pro tot dotium subsidiis scut. 25. in singulos annos puellis vel in saeculo, vel in Domino nupturis erogandam esse iussit. Cavit, ut subsidium, petente Catharina Lombardi avi sui abnepte, *o altra mia più attinente* (sic ipse) *di sangue*, eae ceteris praeferentur. Hisce non extantibus, pauperum Corticeti puellarum nomina in urnam coniici, ac sortitionis

ope praelationem obtinere. Curatorem pii operis, subsidiorumque collatorem nominavit parochum, cuius in locum succcssere collegiatae canonici. Controversiis nonnullis exortis, dubia eo pertinentia concinnata sunt. « 1. An et usque ad quem gradum praeferri de» beant puellae attinentes Iacobo Fornaciori ad assecutionem subsi» dii dotalis ab eo instituti? 2. An dicta praelatio extendi debeat » ad puellas comitatus Corticeti? 3. An sub nomine attinentium » comprehendantur etiam affines? 4. An et de qua paupertate pro » assecutione dicti subsidii dotalis constare debeat quoad extraneas? » 5. An expensae huius litis fieri debeant sumptibus haereditatis » Fornaciari? « Emi patres S. C. Conc. rescripserunt. » Ad 1. Af» firmative usque ad quintum gradum canonicum inclusive. Ad 2. » Affirmative. Ad 3. Negative. Ad 4. Arbitrio et conscientiae colla» torum. Ad 5. Affirmative. »

200. In *Romana Subsid. dotal. 17. Iunii 1797.* Alphonsus Putignani nonnulla subsidia dotalia fundavit, ac ius nominandi reliquit sodalibus archiconfraternitatis orationis ac mortis in Alma Urbe erectae, hac scripta lege, ut quisque ex sodalibus nominare posse aliquam, dummodo eadem sodalium SSmum Sacramentum, et mortuorum sepulturam frequentantium filia sit, soror, nepos, aut consanguinea usque ad quartum gradum, exclusis disertissime iis, quae hisce facultatibus destituerentur. Iamvero quatuor puellae, licet minime consanguineae, ex rescripto Summi Pontificis ad subsidia perfruenda nominatae fuerant. Cum tamen in precibus Sanctitati Suae dimissis expressum non fuisset, quod testator diserte extraneas excluserat, quodque aliae habiles multo numero puellae aderant, quibus praeiudicium obveniebat, impetrato beneficio aperitionis oris, dubium S. C. propositum fuit. « An sit locus executioni rescriptorum? » S. C. respondit. « Negative. » Cumque iterum die 19. Augusti eiusdem anni causa ad emorum patrum iudicium conscendisset, confirmata resolutio fuit per responsum. « In decisis et amplius. »

201. In *Ravennaten. 18. Mart. 1820.* Franciscus Michieli totam suam haereditatem in tot census converti iussit, eiusdemque fructus erogari quotannis in perpetuum pro dotibus scut. quadraginta, quae a sui haeredis successoribus una cum canonicis poenitentiario ac priori dari deberent puellis quatuor, patre orbatis, ortis in urbe Ravennate, minime vero in eius burgis, ac territorio. Super huiusmodi pio opere dubia, quae sequuntur, suborta sunt « 1. An puella iam

» nominata ad subsidium dotale possit a quovis ex collatoribus iterum » nominari? 2. An ad subsidia dotalia admitti debeant puellae natae » intra civitatem Ravennae tantum, seu potius etiam illae, quae in eadem » civitate domicilium legitimo modo acquisiverint in casu? 3. An puellis » nominatis praefiniendus sit terminus ad contrahendum matrimonium » sub poena caducitatis a nominatione, ita ut tunc fiat locus novae » collationis sub eadem conditione in casu? 4. An et quomodo sit » providendum pro dotibus collatis ab anno 1779. ad annum 1818? « Emi patres rescripserunt. « Ad 1. Negative. Ad 2. Affirmative ad » primam partem, negative ad secundam. Ad 3. Affirmative pro prae- » fixione termini duorum annorum, ita tamen, ut, elapso biennio, dos » collata puellae, quae neque nupsit, neque paratam habeat occasio- » nem nubendi alteri conferatur cito nupturae; firmo tamen iure favore » puellae, quae nominationem restituit, illam iterum in proxima col- » latione consequendi, quatenus nuptias conciliaverit. Ad 4. Affirma- » tive iuxta modum, nempe ut intimatis omnibus puellis, quae ab » anno 1779. nominationem sunt consecutae, iisque praefixo arbitrio » archiepiscopi termino ad docendum de inito, vel conciliato matri- » monio, eoque elapso denuo nominationes earum, necnon demor- » tuarum conferantur aliis puellis ad formam fundationis in tertio » dubio. »

202. In *Romana Subs. dot. 16. Dec. 1854.* Ven. archisodalitium SSmae Trinitatis peregrinorum et convalescentium in urbe tenetur quotannis tria scutatorum triginta in subsidia dotalia distribuere tribus puellis in Domino tantummodo nupturis, seu religiosam professionem emittentibus, quae tamen sodalium filiae esse debeant. Si aliquo anno huiusmodi puellae non adessent, scutata triginta subsequenti anno puellis, quae supervenissent, accrescere deberent iuxta formam a testatore praescriptam. Cum aliquae dubitationes subinde exortae fuissent, hisce verbis S. Congregationi propositae fuerunt. « An, et quo- » modo puellis ad subsidium dotale admissis sit praefiniendus termi- » nus ad emittendam professionem religiosam in casu? 2. An in casu » non secutae professionis religiosae sit locus novae collationi subsi- » diorum dotalium, seu potius haec cedant commodo archisodalitii in » casu? « et quatenus affirmative ad primam partem, negative ad » secundam. » 3. An et quibus puellis eadem subsidia conferenda sint » in casu? 4. An puellae iam admissae ad subsidium dotale, iisdem » extantibus conditionibus, iterum possint admitti in casu? « S. C.

» rescripsit. » Ad 1. Negative in omnibus. Ad 2. Affirmative ad pri« mam partem, negative ad secundam. Ad 3. Affirmative puellis, quae » anno a devolutione proximo concurrunt. Ad 4. Negative. » Notandum circa primum dubium id, quod in folio perpendebatur §. *ad primum* agi illic non de puellis incertis, ut erat casus *Ravennatensis*, at de puellis e certo genere ab ipso testatore passive vocatis, quibus propterea ulteriora onera, quam quae testator iniunxerat, imponi haud poterant; deinde agebatur de puellis religiosam emissuris professionem, quarum libertas per termini praefixionem laedi non poterat.

203. *Ferrarien. Subs. dot. 25. Febr. 1842.* Penes S. C. Ep. et Reg. Franciscus Surchi sodalitio stigmatum bona sua reliquerat cum onere distribuendi duodecim subsidia dotalia totidem puellis ope sortitionis eligendis, iisdemque «*pauperibus nativis Ferrariensibus*» (quarum tamen duae esse deberent « *De Gradizza* ») singulis vero honestatis, bonaeque famae laude commendatis. Quo super pio relicto dubia exarserunt « 1. An, et quomodo puellae ab urna eductae pro consequendis doti» bus pii legati Surchi matrimonium contrahere teneantur? et quate» nus affirmative intra annum. 2. An adoptanda sit methodus adopta» ta anno 1824., conferendo dotes vacantes aliis puellis propositis, et » ab urna eductis, quae per annum nuptias celebrant: seu potius ce» dere debeant ex gratia in beneficium sodalitii, et quomodo? 3. An » quo casu praefata conditio intra annum adimpleri non debeat, quae » methodus adoptanda sit ad impediendum dotium cumulum in casu? « Emi patres rescripserunt. » Ad 1. Affirmative ad primam partem » ad secundam infra quinquennium, et ad mentem; mens est, ut » puellae, quae ad dotem sortiuntur, detur schedula, quam ipsae exhi» bere possint, sive nupserint in Domino, sive in saeculo (1). Ad 2. » Provisum in primo. Ad 3. Elapso quinquennio vel ob mortem, » vel si matrimonium, sive spirituale, sive temporale non fuerit se» cutum, dotes vacantes conferantur aliis puellis, quae sortitae sunt » in additionem duodecim annuatim conferendarum. »

204. *Narnien. subs. dot. 15. Mart. 1861.* Penes eamdem S. C. Ep. et Reg. ex testamento Dominici Alberti Narniensis, et decreto card. Borgia reditus pro summa scutat. 500. a Dominico in testamento relictus in sex subsidia dotalia hac lege distribuendus erat, ut una

(1) S. C. Ep. et Reg. nupturas in Domino ad dotes admiserat in *Pisaurien.* 26. *Aug.* 1616., dummodo tamen aliter a testatore praescriptum non fuerit, idest ut dotes puellis tantummodo matrimonium temporale inituris conferantur.

dos scutat. 190. puellae assignaretur e primo coetu, qui audiebat *de gonfalonieri*, altera dos eiusdem summae puellae de secundo coetu, qui vocabatur *di consiglieri:* quod supererat in quatuor dotes scut. 30. divisum puellis e populo assignandum erat. Insuper praedictae omnes puellae ex dicto decreto debebant esse *natae, et commorantes in paroeciis tantum civitatis Narniensis*, quamvis in testamento diceretur, quod deberent esse « *di Narni* » Promulgatio novarum legum pro municipiorum constitutione illud effecerat, ut ad munera sive gonfalonerii sive consiliariorum admitti possent etiam ii de populo, qui qualitatibus per ipsas leges praescriptis pollerent. Itaque tum hac ex causa, tum ex alia originis ac domicilii controversiae in sequentibus dubiis comprehensae efferbuerunt. « 1. An » et quomodo pro obtinendo iure ad dotes scut. 190. satis sit, ut » puellae nascantur e patribus pertinentibus ad antiquum gonfalo- » neriorum, vel consiliarorum coetum ad normam decreti cardinalis » Borgiae, seu potius necessarium sit, ut hi insuper sedeant in con- » silio ob electionem factam iuxta leges vigentes in casu? « Et qua- » tenus negative ad primam partem affirmative ad secundum. » 2. An » et quomodo frui possunt eodem iure, sive in concursu cum dictis » puellis, sive absque concursu puellae natae e patribus, qui se- » deant in consilio ad formam legum vigentium? 3. An sit locus » alicui providentiae, et quali ad effectum melius moderandi admi- » nistrationem pii operis in casu?» 4. An et quomodo ad fruen- » dum ius dotium tertii coetus satis sit puellis, ut nascantur et » domicilium habeant Narniae, aut opus sit praeterea, ut natae sint » ex patribus a Narnia oriundis? 5. An et quommodo puellae iam » proclamatae ab altari (ad hoc videlicet enunciatae, ut matrimo- » nium ineant) praeferendae sint iis, quae producunt solummodo » contractum (sive syngrapham) matrimonii stipulati in casu? » et quatenus affirmative ad primam partem in utroque dubio. « 6. An » confirmanda sit dispositio r. p. d. delegati ed favorem Irenis Fi- » chetti? » (quae videlicet Narniae nata erat, et commorabatur, sed pater e Narnia oriundus non erat.) Emi patres rescripserunt. « An 1. » Affirmative ad primam partem, comprehensis adscriptis post de- » cretum Borgia, vel adscribendis, negative ad secundam. Ad 2. » Provisum in primo. Ad 3. Affirmative, et fiant statuta subiicienda » S. Congregationi. Ad 4. Affirmative ad primam partem, negative » ad secundam. Ad 5. Affirmative. Ad 6. Affirmative. »

205. Digna denique, quae silentio non praetereatur, videtur sequens declaratio S. C. C. quam heic adtexere ingratum lectori minime putamus. Eadem est *Guastallen. Subs. dot. diei 18. Dec. 1858. apud S. C. Conc. per summ. prec.* Iacobus Pecorelli subsidia dotalia instituerat distribuenda pauperibus puellis sive in Domino, sive in saeculo nupturis. Praescripserat autem, ut eligerentur, quae forent honestae et bonae famae, nataeque fuissent ex vero, ac legitimo matrimonio, et nunquam aliter. Subinde voluerat, ut hae in ambitu civitatis Guastallae natae, educataeque (italice *allevate*) fuissent: circa duas vero determinaverat, ut in ambitu et finibus paroeciae Sancti Blasii itidem natae, educataeque forent (italice, ut supra, *allevate*). Dubitatum est, an eligi posset puella, honestae quidem famae, at legitimata per subsequens matrimonium, quae insuper Guastallae quidem orta erat, at vero anno, postquam nata fuerat, alio a parentibus una cum domicilio transvecta. Emi patres rescripserunt generatim. « Admittendas esse ad subsidium dotale » puellas etiam per subsequens matrimonium legitimatas, et quous» que ad septimum saltem aetatis annum commoratae fuerint in locis » a testatore designatis. »

Art. 2.

De scholis.

Summarium.

206. Episcopi ius et officium a Christo habent circa fidem, et mores populo edocendi, ac praesertim iuvenes in scholis.

207. In aliquibus regnis non sine civilis societatis periculo hoc ius et officium vel ablatum, vel interceptum.

208. Laudatur pientissima Hispaniarum regina, quae in concordato anni 1851. episcopis iura sua restituit.

209. Item religiosissimus Austriae imperator, qui idem praestitit in concordato anni 1855.

210. Optandum summopere foret, ut hoc exemplum ubique sequantur principes.

211. Summi Pontifices scientiarum studia semper promoverunt, eadem cum pietatis studio consociantes.

212. In pontificia ditione studiorum regimen ordinandum suscepit Pius VII., perfecit Leo XII. edita const. « *Quod divina sapientia* » qua novam constituit S. C. a studiis nuncupatam.

213. Quibus personis eadem coalescat, quaeque sint singularum officia?

De Romana sapientiae universitate, de Bononiensi, aliisque in statu pontificio institutis.

214. De universitatum collegiis, professoribus, ac reditibus.

215. Iubetur, ut in omnibus oppidis per magistratum publicae scholae, ubi desunt, aperiantur, quae episcopo subsint.

216. De admissione iuvenum ad universitates.

217. De pietatis officiis.

218. De sacris exercitiis quotannis peragendis.

219. De ceteris capitibus, remissive.

220. Const. « *Quod divina sapientia* » aliquas immutationes identidem subiit.

221. Regulae traduntur pro regimine scholarum privatarum tum masculi,

222. Tum foeminei sexus.

223. S. Cong. studiorum praecipuam semper habuit curam circa studiorum patrimonia, quibus plura privilegia dilargita fuerunt.

224. Quae postmodum adaucta sunt.

225. Statutum est, ut in frequentioribus oppidis publicae pro foeminis scholae erigantur.

226. De instituto *magistrarum piarum*.

227. Ipsum in civitate Montisfalisci card. Barbadicus instituit, et Romam invexit Clemens XI.

228. Earum constitutiones emendatas approbavit Clemens XIII.

229. Leo XII. episcopos hortatus est, ut easdem in oppidis suae dioecesis instituerent.

Cui subsint Romae magistrae piae?

230. Haec omnia desumpta sunt ex opere emi card. Caterini tum secretarii studiorum, nunc praefecti S. C. Concilii.

206. Unum idemque gravissimum ex officiis, quod Christus Dominus, sanctissimae fidei nostrae consummator, et auctor, Ecclesiae sponsae suae vehementer iniunxit, munus certe est christifideles edocendi, quid credere, quid agere debeant. Idem enim Apostolis alte proclamavit « *Docete omnes gentes* » At huiusmodi opus tam ingens, tam vastum, tam diuturnum est, ut Apostoli, qui mortales erant, ac pauci, iuxta illiusmodi effati vim, et amplitudinem omni ex parte

perficere minime valerent. Itaque pronum est inferre, voluisse Christum munus idem ad Apostolorum successores, nempe episcopos extendere; cum praesertim Ecclesia, quae coeteroquin usque ad consummationem saeculi manere debeat, diu consistere non posset, si veritatis oracula circa fidem, ac mores fidelibus pandere, ac praescribere prohiberetur. Sed, ut christiana respublica semper, et ubique eamdem fidei ac morum regulam teneat, necesse est a teneris annis mature puellarem aetatem religionis dogmata edocere, et ad christianae virtutis officia informare: ex quo illud sequitur, ut episcopi, quos, « *Spiritus Sanctus posuit regere Ecclesiam Dei* » ius seu potius officium obtineant invigilandi, ac satagendi, ne quid iuvenilibus animis in scholis instilletur, quod catholicae doctrinae adamussim non consentiat. Quae cum ita sint, Tridentini patres adolescentium collegia, scholasque inter loca pia recensuerunt, in quibus episcopi iurisdictionem suam exerceant, sacram visitationem obeant, et oeconomicam administrationem tueantur, ac regant, Conc. Trid. *Sess. 22. cap. 8. et 9. de ref.* Merita proinde Benedicti XIII. in sua instructione quam exponimus, dum de piis locis S. Congregationem edoceri iubet, scholas comprehendere non omisit.

207. Dolendum tamen, ac summopere dolendum, quod supremi regnorum principes, haud raro malesuadae philosophiae consiliis, et artibus decepti, hanc provinciam suis in ditionibus episcopis auferre non dubitarunt. Quid mirum igitur, si regnorum fundamenta nutant, principes e suo solio deturbantur, ac societas universa, veluti mare ab imis gurgitibus, miscetur, atque pervertitur? Mens certe nostra non est, ut saeculari potestati scientiarum, praesertim naturalium, regimen et patrocinium denegemus (quando nimirum haec cum religione connexionem non habeant, ut aliquando contingit); ut civilem super his iurisdictionem imminuamus; ut omnem auctoritatem Ecclesiae unice arrogemus. Illud certum nobis est ostendere, tam quod pertinet ad effingendos puellaris aetatis mores, tam quod pertinet ad supernaturalium veritatum semina inserenda, ac excolenda, id omne proprium esse episcoporum, id eorum vigilantiae, sollicitudini, ac studio reservatum esse.

208. At vero gratiae agendae sunt Deo, quod doctiores suo periculo principes facti, quae sunt Dei, Deo reddere alicubi incipiunt. Pientissima regni Hispaniarum regina in pactis-conventis *anno 1851. diei 16. Maii* cum Apostolica Sede, postquam articulo primo reli-

gionem catholicam Romanam, excluso alio quocumque cultu, solam et unicam esse totius Hispaniae gentis religionem proclamavit, eiusque iura, et praerogativas recognovit, asseruitque, ita pergit art. secundo « Consequenter institutio in universitatibus, collegiis, semi» nariis, et scholis publicis, ac privatis quibuscumque, erit in omnibus » conformis doctrinae eiusdem religionis catholicae; atque in hunc » finem episcopi, ac ceteri praesules dioecesani, quorum munus est » doctrinae, fidei, ac morum, ac religiosae iuvenum educationi in» vigilare, in huius muneris exercitio etiam circa scholas publicas » nullatenus impedientur.» Insuper in articulo subsequenti non modo solemniter adpromittit, nullam in sui muneris partibus exercendis molestiam episcopos passuros esse, quin brachii saecularis opem, et operam consecuturos, si quando ad impiorum hominum conatus conterendos patrocinium regiae maiestatis implorabunt.

209. Neque aliter sese gessit religiosissimus nationis Austriacae imperator, qui similiter in pactis-conventis *diei 18. Aug. 1855.* cum Apostolica Sede initis cum aliis iuribus, hoc etiam, quod est de scholis invigilandis, redditum episcopis voluit. « Omnis (ita in *art. V.*) iu» ventutis catholicae institutio in cunctis scholis tam publicis, quam » privatis conformis erit doctrinae religionis catholicae: episcopi au» tem ex proprii pastoralis officii munere dirigent religiosam iuven» tutis educationem in omnibus instructionis locis et publicis, et pri» vatis, atque diligenter advigilabunt, ut in quavis tradenda disciplina » nihil adsit, quod catholicae religioni, morumque honestati adver» setur. » Subinde in *art. VI.* statuitur nemini licere sacras disciplinas absque episcopi venia tradere, neminem ad professorem sacrarum disciplinarum admittendum, qui ab episcopo probatus non fuerit, neminem ad gradum in iisdem scientiis esse evehendum, qui testimonio censorum, partim ab episcopis diligendorum, dignus renunciatus non fuerit. Dein *art. VII.* sancitur « In gymnasiis, et omnibus, » quas medias vocant, scholis pro catholica iuventute destinatis » nonnisi viri catholici in professores, seu magistros nominabun» tur, et omnis institutio ad vitae christianae legem cordibus in» serendam pro rei, quae tractatur, natura composita erit. Qui» nam libri in iisdem scholis ad religiosam tradendam instructionem » adhibendi sint, episcopi, collatis inter se consiliis, statuent, » De religionis magistris pro publicis gymnasiis, mediisque scholis » deputandis firma manebunt, quae hac de re salubriter instituta

» sunt. » Dein *art. VIII.* iubetur « Omnes scholarum elementarium pro » catholicis destinatarum magistri inspectioni ecclesiasticae subditi » erunt. Inspectores scholarum dioecesanos maiestas sua Caesarea » ex viris ab antistite dioecesano propositis nominabit. Casu, quo » iisdem in scholis instrsctioni religiosae haud sufficienter provisum » sit, episcopus virum ecclesiasticum, qui discipulis catechismum » tradat, libere constituet. In ludimagistrum assumendi fides, et » conversatio intemerata sit oportet. Loco movebitur, qui a recto » tramite deflexerit. »

210. Utinam supremae per omnem catholicum orbem saeculi potestates aliquando intelligerent, ac novissima providerent! Utinam, quae vere bona sua sunt, apprime noscentes, tam salutarium exemplorum vestigiis insisterent, et a praecipiti, quo ruunt, tramite retrogressae liberam episcopis pro ea, qua funguntur, divina legatione auctoritatem in scholarum regimine redderent! At certe neque animo despondendum, neque spes omnis est abiicienda; Deus enim sanabiles fecit nationes. Hac spe substentati grave non ducimus nonnulla exponere, quae episcopis iis in locis, ubi in gymnasia tota, vel aliqua pars relinquitur, aut postmodo relinquetur, normam saltem suppeditare queant. Pauca siquidem praegustabimus de ea studiorum ratione, quam in sua ditione instituerunt, et invexerunt ii, qui ceteroquin supremum totius catholici orbis magisterium a Christo consecuti sunt. Id autem eo etiam consilio facimus, ut cunctis ubique pateat, quam temere, ac falso S. Sedes in suo principatu temporali fores ad humanas disciplinas cuilibet e populo claudere accusatur. Episcopis autem pontificiae ditionis non erit prorsus inutile in mentem revocare leges et decreta, quibus hac in re haerere debent.

211. Nemo, qui veritatem historicam respuere non audeat, poterit diffiteri, nihil potius, et antiquius Romanis Pontificibus fuisse, quam ut studia non solum sacrarum, sed et humanarum disciplinarum insigniter promoverent. Illud vero proprium ac peculiare sibi supremi christianae respublicae antistites vindicare possunt, quod humanae sapientiae profectum cum christianae pietatis cultu mirifice consociarent, ita ut nedum in Ecclesiam, sed et in civilem societatem ingens utilitatum copia redundarit iuxta ea, quae aiebat s. m. Sixtus V. « literarum cognitionem, liberalesque doctrinas, et disciplinas, quibus » iuventus in publicis gymnasiis instruitur et eruditur, magnam » christianae reipublicae, si cum pietate coniungantur, afferre uti-

» litatem; tunc enim civitates et regna optime administrantur, cum » sapientes, atque intelligentes gubernacula possident.»

212. Sed primus inter alia, quae in pontificia ditione salubriter iuxta nostrorum temporum necessitates invexit, s. m. Pius VIII. de nova, ordinataque studiorum ratione sancienda cogitavit. Cum tamen meritis, annisque iam plenus, et grandis morte praereptus fuisset, s. m. Leo XII., qui proxime eidem suffectus est, homo singularis illius ingenii, consiliique, quod omnes norunt, sui decessoris cogitationem ad actum non sine summa sapientia, providentiaque perduxit. Saluberrimam enim hic *V. kal. Sept. anni 1824.* edidit constitutionem incipien. «*Quod divina sapientia.*» In ea Summus Pontifex ante omnia aliis sacris Almae Urbis congregationibus, quarum operam in Ecclesiae universalis regimine tantae utilitati esse nemo ignorat, aliam accedere iussit, quae studiis in Pontificia ditione regundis praeesset.

213. Constat ea S. E. R. cardinali secretario status, S. R. E. Camerario, Urbis vicario, praefecto indicis, praefecto (quando nempe aderat) boni regiminis, aliisque cardinalibus, quos Summus Pontifex eligendos censuerit. Huic S. Congregationi a secretis adest dignus, et idoneus vir ecclesiasticus familiaris Summi Pontificis, vel Romanae curiae praelatus. Subsunt huic S. Congregationi omnes Pontificiae ditionis universitates, publicae, privataeque scholae, sive marium, sive mulierum, quodvis etiam collegium erudiendis adolescentibus addictum, minime vero dioecesana seminaria, quae omnimodae episcoporum auctoritati libere iuxta Tridentinum Concilium dirigenda relinquuntur. Eiusdem S. Congregationis proprium est, non solum studiorum rationis noviter inductae (veluti modo explicabimus) observantiam urgere, verum etiam, quod maxime interest, puritati doctrinarum tradendarum omni sedulitate advigilare, ludimagistrorum, quos probatiores noverit, electioni consulere, fideli denique ac diligenti universi studiorum patrimonii administrationi praeesse atque prospicere. Archigymnasio Romano (vulgo *Sapienza*) archicancellarius praeest, idemque semper est card. Camerarius; Bononiensi universitati alter item archicancellarius praeficitur, nempe Bononiensis archiepiscopus; caeteris Pontificii principatus universitatibus praesunt locorum archiepiscopi, vel episcopi cancellarii titulo decorati. Hi singuli universitatum regimini, in suis quisque locis, advigilant, operamque navant, ut constitutiones et regulae observentur. Crimi-

nalem iurisdictionem habent in omnia crimina, quae quilibet, licet exterus, intra fines universitatum patrarit, addita potestate infligendi modicas poenas iuxta limites ibidem praestitutos. Cuilibet universitati rector praepositus est, qui per se videndi munus habet, ne disciplina a professoribus, auditoribus, ac famulis tenenda violetur, vel remittatur, itemque ne eorumdem agendi ratio in morum honestatem ac religionem quidquam omnino peccare comperiatur.

214. Collegia subinde Summus Pontifex in singulis universitatibus constituit, tum theologica, tum legalia, tum medico-chirurgica, tum denique philosophica, iisdemque suas tradidit normas. Agit de professoribus, eorumque electione, quam per concursum iuxta solemnem, quam enucleatim praesignat, normam semper et ubique peragendam praescribit. Professorum officia praestituit, ac illud praecipue iubet, ut professores non modo tradant sanam doctrinam, ac voce et exemplo efficiant, ut animos iuvenum ad religionem et bonos mores informent, cuius rei universitatum praesides curam diligentissimam gerunt, verum etiam in sua quisque disciplina errores, ac systemata refellant, quae directe vel indirecte animum adulescentulorum corrumpere possint. Aliorum, qui universitatibus mancipantur, officia recensere longum esset. At de reditibus universitatum recte administrandis non est silendum, quos locorum magistratibus commendat. Hi proindo administratorem nominant, qui congruo praestito stipendio, idoneaque data fideiussione, a S. Consilio studiis regundis adprobatur. Idem quotannis album conficit sumptuum in annum totum scholasticum insequentem peragendorum, et fidelem, anno scholastico exeunte, archicancellario, vel cancellario rationem reddit, eamque redditionem supremo suo iudicio confirmat, vel respuit eadem S. Cong. studiorum.

215. In omnibus civitatibus, et oppidis ille scholarum numerus, episcopo curante una cum loci magistratu, constituitur, qui pro civium numero, et subsidiorum modulo poterit institui. His publicis scholis episcopus praeerit sive per se, sive per virum ecclesiasticum a se deligendum. Episcopus, vel ab eo deputatus vir advigilabit super omnibus, quae ad doctrinam, moresque pertinent, itemque dabit operam, ut praeceptores doceant suos discipulos rudimenta fidei, ac dogmata religionis. Episcopi hasce scholas visitare non praetermittant. Deputatus Episcopi de statu scholarum, quolibet anno exeunte, ad episcopum referet. Magistratui disciplinam curandi, scholastica

experimenta indicendi, ac praemia dispensandi, aliaque perficiendi cura relinquitur. Magistri ab episcopo confirmantur et iustis de causis sive precario, sive perpetuo removeri possunt.

216. Post haec optimae traduntur normae tum pro adolescentibus ad universitatem admittendis, tum pro disciplina in scholis ab auditoribus observanda, poenaeque contra violatores praestituuntur, quae dispositiones, congrua congruis referendo, ceteris publicis scholis accommodantur.

217. Specialis statutus est titulus pro pietatis officiis excolendis. Spirituale regimen alicui religiosae sodalitati committitur, quoad fieri potest. Non sine invocato Spiritu Sancto studia instaurantur, eaque occasione singuli professores ac magistri fidei professionem repetunt iuxta formulam san. mem. Pii IV., nec sine gratiarum actione, anno exeunte, studioruum curriculus concluditur. Singulis diebus scholasticis missae sacrificium peragitur, cui discipuli intersunt. Diebus dominicis in universitatis ecclesia, seu alia ad id designatà discipuli in congregationem conveniunt, ubi recitatur officium parvum B. M. V., missa auditur, et concio habetur, et eucharistiae sacramentum dipensatur.

218. Singulis annis quadragesimae tempore spiritualia indicuntur exercitia. Hisce pietatis officiis discipuli (si ad gradus admitti velint) interesse obligantur, professores impense suadentur.

219. Cetera de graduum collatione in singulis scholarum classibus, de cursu scholastico ad lauream obtinendam, de annuis experimentis, dc vacationibus, aliisque id genus pari omnibus sapientia compositis, ordinatisque, cum pietatem (de qua praecipue allaborabamus) non ita proprie respiciant, facile supersedemus.

220. Summa haec est sapientissime illius Leoninae constitutionis incipien. « *Quod divina sapientia,* » super qua veluti cardine tota studiorum ratio in ditione Pontificia agitur, ac vertitur. De qua tamen monendum est, multa fuisse declarata, et explanata per decretum S. Congregationis *diei 2. Sept. 1833.* auctoritate s. m. Gregor. XVI. confirmatum, habita nimirum ratione temporum et circumstantiarum. Sed S. Cong. studiis regundis deputata nunquam destitit, neque desistit pro rerum, et adiunctorum necessitate providas ordinationes ad rectius scholarum regimen promulgare. Harum aliquas innuemus.

221. Regulae traduntur pro scholis privatis ex decreto *diei 26. Septem. 1825.,* quae huiusmodi sunt. Nemini sine legitima venia scho-

lam privatam etiam gratuitam aperire liceat. Scholas elementares aperiendi venia in scriptis ab episcopo loci conceditur. Magistri e statu Pontificio sint, ingenuis orti parentibus, viginti annos nati, testimonio baptismatis praediti, religionis et integritatis laude commendati, nunquam inquisiti, aut sordidae arti addicti, non valetudine aegri, non corpore deformes. Nunquam sine examine, ac fidei professione praemissa ad scholas aperiendas auctorentur. Certa distantia una schola ab altera seiungatur: ubique SS.mi Redemptoris, ac Beatae Mariae Virginis imago magis conspicuo loco ante oculos posita sit. Doctrina item christiana omnibus discipulis omnino tradatur iuxta expositionem card. Bellarmini, aut alterius probati scriptoris. Normae pro puerorum receptione scite statuantur. Praeter alia magistrorum officia haec peculiariter adnotanda sunt, quod schola semper ab ea prece auspicetur, qua pueri actiones omnes ad Deum referunt, et cum alia prece claudatur, qua Deo gratiae agi solent; quod missam quotidie discipuli audire possint; quod vespere actus virtutum theologicarum eliciant, et sabato litanias B. M. V. recitent. Cetera talia sunt, quae ad pietatem magis magisque conducunt.

222. Agitur etiam de privatis feminarum scholis, quas nulla femina sine episcopi venia potest aperire, quin antea testimonium de morum honestate, deque aetate annorum saltem viginti, et unius expleti exhibeat, et coram examinatoribus per episcopum delectis de scientia doctrinae christianae, deque idoneitate eiusdem pro puellarum captu tradendae periculum faciat. Cetera fere collimant cum iis, quae de magistris masculis praescripta sunt. Episcopus deputatos viros, vel mulieres, ut suas vices gerant, poterit nominare, qui, quaeve scholis praesideant, ac regularum observantiam invigilent.

223. Unum hic paulo fusius explicare non praeterimus, in quo S. C. suas curas, repetitis vicibus, impensissime posuit; id est studiorum patrimonium, sive administratio bonorum, quae ad studia ordinata sunt tam pro alimonia praeceptorum, aut iuvenum, quam locorum, ubi schola sita est, tuitione. Praesertim vero literis encyclicis datis *die 22. Sept. 1826.* eadem S. C. studiis regundis praeposita, instituit sese edoceri, qui sit bonorum status non solum eorum, quae magistris et discipulis alendis destinata sunt, sed etiam bonorum ad academias, religiosos ordines magisterii onere obstrictos, aut ad quodlibet studiorum institutum pertinentium possessores, et admi-

nistratores sub poena caducitatis ab administratione documentum exhibere iubentur, quo constet, bona studiorum patrimonium constituentia censualibus tabulis fuisse recensita, praestationes vero et legata ad eumdem finem relicta rite fuisse publicis hypothecis inscripta. Praemia statuuntur episcoporum iudicio iis largienda, qui bona studiorum patrimonio consecrata, quae ignorabantur, certis indiciis denunciaverint. Huiusmodi bona prohibentur alienari, locari ultra triennium, hypothecae subiici, de iis transigi, vel aliquid remitti, aut alium quemcumque contractum iniri absque beneplacito S. Congregationis, salvo episcoporum iure invigilandi super recta eorumdem bonorum administratione, exigendaque de hac ab administratoribus redditione redituum. Denique praeter alia privilegia, quae causis piis, quale est studiorum patrimonium, ex iure communi competunt, alia privilegia dilargiuntur, ac praesertim ea, quibus rever. fabrica S. Petri, sacris palatiis, et apostolicae camerae donata sunt.

224. Quin uberius huiusmodi privilegia amplificata, adauctaque sunt eum praesertim in finem, ut bonorum patrimonii res non solum in praesens stabiliter in tuto poni posset per inscriptionem in censuales, vel hypothecarias tabulas, aliosque actus a lege praescriptos, sed et in futurum tempus sarta, tectaque servari posset; idque ut facilius ac certius assequi detur, speciales singulis locorum magistratibus, et ordinario facultates attribuuntur, ut opportunas notitias praebere, et actus a lege in bonorum tuitionem praescriptos peragere queant; veluti fusius videre est in edictalibus S. Cong. literis *diei 25. Ianuarii 1828*.

225. Superius vidimus, privatas puellarum scholas episcoporum iurisdictioni subiectas fuisse, certasque pro ipsis moderandis statutas fuisse leges. Sed ulterius etiam processit Pontificum Romanorum providentia; namque illud insuper saluberrime prospexerunt, ut in singulis oppidis, quae maiori populi frequentia potiuntur, publicae piarum magistrarum scholae aperiantur, ad quas cuivis e populo puellae praescriptis qualitatibus praeditae aditus pateret. De hoc saluberrimo magistrarum instituto aliqua enarrare liceat in gratiam episcoporum exterorum, ut magis, magisque elucescat, quo studio summi Pontifices in id intendant, ut in temporali sua ditione sexus etiam femineus civilis et christianae educationis beneficii particeps fiat.

226. Hoc institutum in eo situm est, ut virgines *piarum magistrarum* nomine nuncupatae sub episcopi regimine insimul habitent, quamvis nec claustrorum, neque religiosae professionis legibus obstrictae, et ita Deo unice vacent, unaque sincerae pietatis documenta, ac manuum opificia puellis, humilioribus praesertim, vel apud eas degentibus, vel ad earum scholas convenientibus tradant. Earumdem porro studium et opera eo tendit, ut ipsae puellulae, adulta aetate, si ad coelestis Agni nuptias vocentur in christianae perfectionis studio facilius progrediantur, sin autem terreno connubio iungantur, ediscant iam quod decet mulieres, promittentes, ut inquit apostolus, pietatem per bona opera, diligere scilicet viros suos, regere familiam, gubernare domum, et seipsas irreprehensibiles exhibere; ita Clemens XIII. in suis apostolicis literis incip. « *Experientia rerum* » datis *8. Sept. 1760.*

227. Huic instituto ortum dedit, ineunte saeculo decimoctavo in dioecesi Montisfalisci, c. m. Marcus Antonius Barbadicus, B. Gregorii item cardinalis nepos. Huius memoria in Montisfalisci natali mea dioecesi semper erit in benedictione, cum hanc ob rem, et alias permultas, tum ob amplificationem, et insigne decus seminario additum, ex quo prima scientiarum rudimenta haurire mihi contigit. Ceterum utilitatum exinde profiscentium mature certior factus s. m. Clemens XI. Romae easdem advocare non retardavit, qua in urbe cum brevi scholarum numerus plurimum auctus esset, aliquod inter virgines dissidium exortum est, quod statim compositum, sopitumque fuit, separatis domibus in duas partes, quarum uni supremae antistitae, altera alteri, nulla mutua neutri remanente subiectione, unice obtemperaret, ceu videre est apud Bened. XIV. in constitut. « *Quamvis iusto.* »

228. Quoniam vero card. Barbadicus, modo laudatus, magistris piis suas constitutiones observandas tradiderat, quae typis Montisfalisci primum prodierunt, s. m. Clemens XIII. suis apostolicis literis, mox memoratis, incipien. « *Experientia rerum* » easdem constitutiones in compendium redactas, et aliquibus in partibus emendatas de verbo ad verbum inseruit, suaeque apostolicae approbationis, et confirmationis calculo communivit.

Hoc in statu se res habebat, cum S. C. studiorum *die 3. Martii 1828.* s. m. Leonis XII. menti obsecuta decretum edidit, quo singulos episcopos hortabatur, ut magistras pias in civitates et oppida

frequentiora suarum dioeceseon arcessendas curarent. Quapropter eodem decreto constituebat, ut eadem magistrae piae uni episcopo subderentur, et constitutiones in harum usum a s. m. Clem. XIII. confirmatae singulis episcopis mitterentur, facta potestate iuxta locorum ac personarum rationem easdem omendandi; ut episcopi, in sua quisque dioecesi, aliquam pro tyrocinio magistrarum domum constituendam providerent; ut iidem cum magistratibus locorum agerent pro subsidiis, ubi deficerent, eam in causam assignandis ex municipii vectigalibus; ut nullam in magistras auctoritatem magistratus obtinerent, copia solummodo facta ad episcopum pro re nata recurrendi; ut denique episcopi ad S. C. studiorum de scholarum huiusmodi statu quotannis referant.

229. Quod vero speciatim pertinet ad Almam Urbem s. m. Leo XII. suas apostolicas literas incipien. « *Praeter puerorum* » *die 6. Octob. anno 1828.* edidit, quibus piarum magistrarum domos, ut erant in duas partes divisae, in perpetuum unas Pontificio eleemosynario, velut antea immediate subiecit, alteras vero emo card. pro-datario pro tempore obsequi voluit, relicta card. vicario Almae Urbis praesertim facultate eligendi confessarios, et divini verbi concionatores, itemque testimonium perhibendi circa virginum ad instituti habitum induendarum admissionem. De cetero circa magistras pias universae Pontificiae ditionis confirmavit ea, quae a S. C. studiorum decreto *diei 3. Maii eiusdem anni* sancita fuerant, eademque accurata observantia custodiri praescripsit.

230. Omnia haec hactenus exposita collegimus ex opere, cui titulus *Collect. leg. et ord. de recta stud. rat., curante Prospero Caterini eiusdem S. C. secretario* (qui modo in sacrum collegium adlectus sapientia consilioque S. C. Conc. praefecturam gerit) *Romae ex typis R. C. Ap. an. 1841.* in duobus tomis dispertita.

« III. An quolibet anno sibi fecerit reddi rationes ab horum locorum administratoribus? »

Summarium.

231. Hic articulus alludit ad *Cap. 9. sess. 22. de reformat.*, cui praecedit *Cap. 8.*, quod circa visitationem locorum piorum versatur.

231. Articulus hic de ratione a locorum piorum administratoribus reddenda manifeste respicit *Cap. 9. sess. 22. de ref.*, ubi nimirum praecipitur ut huiusmodi administratores singulis annis rationem de sua administratione episcopo reddant. At vero caput istud Concilii Tridentini praeit alteri, nempe *Cap. 8. eadem sess.*, ubi de piorum locorum visitatione ab episcopis peragenda sermo est, quod cum eodem capite octavo maximam connexionem, et affinitatem habet; ideoque a rerum canonicarum interpretibus communiter utrumque coniungitur: quin imo experientia constat, controversias hoc in genere nasci consuetas, ut plurimum, utramque rem de visitatione, rationumque redditione solere complecti. Ne igitur tractatio nostra manca et imperfecta videatur, antequam de nono capite agendum sumamus, aliqua de capite octavo, quod certe maximi momenti est, praelibare necessarium ducimus.

ART. I.

De piis locis ab episcopo visitandis.

Summarium.

232. Affertur per extensum *Cap. 8. sess. 22. de refor.*, quod apprime convenit cum *Cap. contingit. de rel. dom.*

233. Loca pia sub immediata regum protectione visitare nequeunt episcopi sine regia venia.

234. Si dubitetur, an locus pius sub regia potestate sit, cognitio, ac definitio causae pertinet ad episcopum.

235. Concilium Tridentinum circa loca pia nihil derogavit episcoporum potestati in rebus spiritualibus, ac mere ecclesiasticis.

236. Loca pia, alias non exempta, licet regio iuripatronatui obnoxia, a iurisdictione ac visitatione episcoporum non subtrahuntur, haud obstante consuetudine immemorabili in contrarium allata.

237. Regum nomine ad effectum, de quo agitur, non veniunt sublimes principes, licet regalia iura, et regis titulum non obtineant.

238. Laicalis loci pii qualitas impedimento non est, quominus ab episcopo visitari possit.

239. Loca pia privata, et ad privatos pertinentia ab episcopo visitari possunt in casibus a iure concessis, nisi episcopus in fundatione expresse fuerit exclusus; quae exclusio ad rationum redditionem non extenditur.

240. Neque officit, quod in *Cap. 8. sess. 22. de refor.* clausula non addita sit « *nisi aliter in fundatione cautum fuerit.* »

241. Si post indictam visitationem oriatur dubium de loci exemptione, satius est, ut episcopus a visitatione supersedeat, remque definiendam S. C. remittat.

242. Loca pia episcopi visitationi subsunt. licet alias sub municipii, ac provinciae praesidis auctoritate subsint, veluti alicubi fit in Pontificia ditione ex circulari card. Consalvi *21. Iul. 1819.*

243. Item tametsi eadem universitatum curae subiiciantur.

244. Privilegium generale exemptionis non includit exemptionem specialem a visitatione.

245. Sodalitates in regularium ecclesiis erectae episcopi visitationem, ac iurisdictionem non effugiunt.

246. Nec officeret observantia contraria etiam immemorabilis.

247. Plures afferuntur peculiares S. Congregationi Concilii declarationes.

248. S. C. in *Tudertina* declaravit

Ecclesiam, et hospitale consolationis, non obstante privilegio apostolico subiacere episcopi iurisdictioni, ac visitationi circa ea, quae respiciunt cultum divinum,

Eiusdem administratores teneri rationem reddere, et episcopo incumbere executionem piarum voluntatum,

Eosdem episcopo subiacere circa alienationem bonorum eorum, quae tantummodo missarum oneribus subiecta sunt.

249. In *Liparen.* declaravit

Hospitale erectum sine episcopi interventu, sine capella, altari, campanis, ac beneficio immunitatis, non esse exemptum quoad redditionem rationum, licet ab hospitalis fundatore circa administrationem quaelibet auctoritas exclusa fuisset.

250. In *Fanen.* declaravit

Ius visitandi loca pia, de quibus agebatur, competere episcopo iuxta formam Concilii, salva auctoritate curiae legationis in exercenda administratione rerum oeconomicarum,

251. In *Montis alti* declaravit

Loca pia Montis Elpari iurisdictioni, visitationi, ac reformationi episcopi subesse,

Administrationem bonorum dependenter ab episcopo per communitatem exercendam.

Episcopo competere ius tum faciendi ordinationes pro recta bonorum administratione, tum officiales approbandi;

Item approbandi resolutiones captas pro contractibus ineundis, minime vero pro erogandis eleemosynis;

Item removendi administratores non idoneos, vel male gerentes, minime vero subrogandi;

Item exigendi rationum redditionem a syndacatoribus;

Exequendi sententiam syndacatoriam, et inquirendi contra debitores.

Tandem pronunciavit, substineri electiones officialium iam factas, accedente episcopi approbatione.

252. In *Spoletana* edixit

Deputatos hospitalis Trebiensis a communitate electos indigere episcopi confirmatione, et subesse episcopo in omnibus negotiis ad formam Concilii pro non exemptis.

253. In *Perusina* sodalitates in regularium ecclesias constitutas non participare de regularium exemptione rescripsit.

254. In *Civitatis Castelli* declaravit

Non constare de exemptione, bene vero de bono iure episcopi visitandi sodalitium in regulari ecclesia erectum, et exigendi rationum redditionem, etiamsi consuetudo contraria trium saeculorum ostenderetur.

255. In *Bergomen.* rescripsit

Constare de exemptione S. Mariae, et sodalitii ibidem erecti ex privilegio a Nicolao V. concesso, servatis tamen moderationibus a Concilio Tridentino decretis, deque iure episcopi eam visitandi iure delegato.

256. 257. S. Congr. Ep. et Reg. in *Lucana*, cuius facti species refertur, declaravit, operariis S. Crucis ius esse administrandi reditus omnes absque dependentia archiepiscopi, recipiendi et administrandi eleemosynas, custodiendi sacras supellectiles, et conficiendi inventarium. Clavem autem sacri Vultus a capitulo retinenda esse subiecit.

232. « Episcopi (ita statuitur dicto *Cap. 8. sess. 22. de ref.*)...
» habent ius visitandi hospitalia, collegia quaecumque ac confrater-
» nitates laicorum, etiam quas scholas, sive alio quocumque nomine
» vocant, non tamen quae sub regum immediata protectione sunt,

» sine eorum licentia: eleemosynas montis pietatis, sive charitatis, » et pia loca omnia quomodocumque nuncupentur, etiamsi praedi- » ctorum locorum cura ad laicos pertineat, atque eadem pia loca » exemptionis privilegio sint munita; ac omnia, quae ad Dei cultum, » aut animarum salutem, seu pauperes substentandos instituta sunt, » ipsi ex officio suo, iuxta sacrorum canonum statuta cognoscant, » et exequantur, non obstantibus quacumque consuetudine etiam » immemorabili, privilegio, aut statuto.» Huiusce decreti sanctio apprime congruit *Clem. Quia contingit de rel. dom.*, ubi loca pia, etiamsi exemptionis privilegio gaudeant, episcoporum correctioni ex apostolica auctoritate subiiciuntur. Quibus positis nemo non videt, nullum esse locum pium, qui ab episcopali visitatione sese eximere possit. Et id quidem ab ordinaria potestate, si non sit exemptus, si vero exemptus sit, ex delegata a Pontifice auctoritate dimanat.

233. Una tantum exceptio fit, videlicet, ut episcopus visitare nequeat hospitalia, collegia, sodalitates et scholas, aut quocumque alio nomine vocentur, quae sub immediata regum protectione posita sunt, si prius ab eisdem regibus ipse veniam non impetraverit. Ratio vero huiusmodi exceptionis a patribus Tridentinis prae oculis habita iuxta Barbosam ad *Conc. Trid. cap. n. 27.* Weims *Const. 16. n. 13. p. 179.* Girald. *Ius Pont. sect. 82. P. II. p. 922.* in eo potissimum sita est, quod « Tridentina synodus (ita Barbos. *l. c.*) satis videtur con» fidere curae, et sollicitudini regum, qui talia hospitalia in sua » potestate habent, nec volunt episcopis causam praebere se immi» scendi fundationibus illis, quas reges ex proventibus propriis, aut » aerario publico constituerunt, suaeque iurisdictioni, et immediatae » protectioni reservarunt. »

234. Notandum vero primo, quod si opponatur exceptio, aliquem pium locum sub immediata regum protectione haud existere, at vero id clarum, et perspicuum non sit, adeoque pro hac re cognoscenda, ac finienda iudicis ministerium requiratur, cognitio, definitioque non ad iudicem saecularem, sed ad ipsum episcopum pertinet, prout a S. C. declaratum fuisse testatur Marta *De iurisd. P. II. c. 18. n. 5.* cum Armentario, ac Weims apud Barb. *l. c. n. 29.*

235. Notandum secundo, quod Concilii decretum nihil derogavit episcoporum potestati in rebus spiritualibus, ac mere ecclesiasticis circa loca pia etiam sub immediata regum potestate existentia; et ideo, quam ipsi ante Concilium Trid. in illis iurisdictionem habebant,

eamdem conservant, et adhuc possunt exercere, prouti post Selliura *Cap. 2. n. 20.* in *Neapolitana 12. Aug. 1618.* decisum fuisse tradit idem Barbosa *loc. cit. n. 30.* Quocirca in hisce locis piis possunt praelati solummodo visitare decentiam divini cultus, et ornamentorum, aliaque huiusmodi.

236. Notandum tertio, quod episcopus visitare possit etiam pia loca sub immediato regum patrocinio sita, si non a primoeva fundatione, sed, postquam haec locum iam habuerit, in suam tutelam a rege acceptata fuerint; quin ceteroquin prosit ad hunc effectum regium ius patronatus, alias non exemptum, vel immemorabilis consuetudo. Quam in rem Ferrar. V. *Confrat. art. 3. n. 7.* declarationem affert, quae sequitur, editam in *Massanen.*, nempe « 1. An hospitale » alias non exemptum si accipiatur a rege sub immediata sua pro» tectione, eximatur a iurisdictione ordinarii, ita ut ab eo visitari » non possit iuxta sac. Conc. Trid. *Sess. 22. cap. 8. de ref.?* 2. An » hospitale huiusmodi, in quo rex habet ius patronatus, si alias » exemptum non fuerit, visitari possit ab ordinario. 3. An per imme» morabilem consuetudinem non visitandi aliquod hospitale exclu» datur ordinarius a iure illud in posterum visitandi? » *Die 11. Decemb. 1621.* S. Cong. Conc. respondit: « Ad 1. Hospitale, alias non » exemptum, non ideo esse immune ab ordinarii iurisdictione, etiamsi » acceptum fuerit a rege sub immediata eius protectione, ac pro» pterea, hoc non obstare, quominus ab archiepiscopo visitari va» leat. Ad 2. Hospitale, in quo rex habet ius patronatus, si alias » exemptum non fuerit, utique posse ab ordinario visitari? Ad 3. Eius» modi consuetudinem etiam immemorabilem esse sublatam decreto » *Cap. 8. sess. 22. de ref.*, ac proinde per eam numquam excludi » ordinarium a iure hospitale visitandi.»

237. Notandum quarto, quod « quamvis (ita Ben. XIV. in folio causae *Senogallien. 18. Mart. 1726*, §. *quoad*) nonnulli existimave» rint, conciliarem exemptionem, quae loquitur *de regibus*, extendi » etiam *ad sublimes principes, qui regalia in suis ditionibus possi» dent, etiamsi regis titulum non gerant*, uti habetur apud Barbosam » ad *Cap. 8. sess. 22. de refor. n. 28.* alii nihilominus existimant, » Concilium esse taxative intelligendum de regibus; ex quo quando » voluit comprehendere reges, et alios sublimes, ac supremos prin» cipes, iura imperii in suis dominiis habentes, id scivit exprimere, » uti habetur *Cap. 9. sess. 25. de refor.*; et adhaesisse videtur haec

» S. C. quae respondit, episcopum Eugubinum posse visitare ho-
» spitale maius dictae civitatis, licet illud a Sede Apostolica privi-
» legium obtinuisset, quod gubernari, et regi deberet a septem ci-
» vibus eligendis, et a duce Urbini confirmandis, quemadmodum
» plene habetur apud Fagnan. in *Cap. Ad haec. num. 15. et seq. de*
» *rel. dom.*»

238. Ex verbis ipsius decreti Conc. Trid. omnia loca pia possunt ab episcopis visitari, licet eorumdem cura ad laicos pertineat. Quapropter laicalis loci pii qualitas impedimento non est, quominus in eodem visitandi ius ab episcopo exerceatur. Monacell. *Form. leg. tit. 5. form. 1. n. 10.*; Piton. *De contr. patr. all. 52. n. 5.*; S. C. Conc. in *Imolen. 29. Nov. 1692.* et *20. Iul. 1693.* apud Monacell. *l. c.* ot apud folium *Faventinae Redd. rat. 8. Aug. 1772. §. hoc praemisso.*

239. Quin imo etiamsi loca eadem sint privata, et ad privatos homines pertineant, nihilominus episcopus potest ea visitare in casibus a iure concessis, scilicet ob negligentiam, vel dilapidationem bonorum, utque testatorum voluntas adimpleatur; id enim decisum refert Mart. *De iur. P. II. cap. 18. n. 5.*, aliique penes Barbosam *l. c. n. 5. et 7.* Exceptio vero facienda est de casibus, in quibus expressis verbis a testatore prohibitum fuerit, ne ordinarius in regimine et administratione sese immisceat, veluti docet Barbosa *l. c. n. 5.*, et S. C. Conc. respondit in *Pientina 15. Febr. 1607.* et *Derthusen. 27. Maii 1634.* et confirmavit in *Liparen. 6. Maii et 11. Iulii 1750.* mox afferenda, in qua tamen episcopo reservatum fuit ius super obligatione, ut sibi rationes redderentur.

240. Nec valeret obiectio, quod in *Cap. 8. sess. 22. de ref.* non reperitur addita clausula *nisi aliter in fundatione cautum fuerit*, quae in *Cap. 9. sess. eiusd.* tantummodo legitur. Namque visitationem hoc in casu nihilominus ab episcopo non posse iniri pluries in terminis, ut aiunt, declaravit S. Cong. Conc. apud. Pignatt. *Tom. 7. cons. 15. n. 5. 6. 7.*

241. Si postquam episcopus visitationem indixerit, privilegium exemptionis sibi opponi videat, aut aliam quamcumque exceptionem, satius est, ut supersedeat, et allegationes tum iuris tum facti ad S. C. transmittat, quae de controversia suborta diiudicet, prout a S. C. Ep. et Reg. praescriptum fuisse episcopo Ruben. tradit Pignat. *loc. cit. num. 13.*, quam resolutionem fuse idem propugnat numeris, qui subsequuntur.

242. Neque etiam iuri episcoporum officit, quod loca pia ex. gr. hospitalia, aliaeque huiusmodi religiosae domus sub cura ac regimine municipii existant, ac proinde auctoritati praesidi provinciae subiiciantur, prout accidit in ditione Pontificia, ubi in literis encyclicis c. m. Card. Consalvi *diei 21. Iulii 1819.* hospitalia, brephotrophia, aliaque id genus municipio commendantur, municipesque ab apostolico delegato dependeat. Namque S. C. Ep. et Reg. pluries, ac praesertim in *Camerinen. Praest. sup. 18. Febr. 1842.* ad tertium disertis verbis rescripsit, episcopo ius esse iuxta *Cap. 8. sess. 22. de ref.* sacram peragendi visitationem cuiusdam pii instituti, in quo viris a municipio deputatis munus erat pecunias erogandi in solamen aegrotorum, pauperum, aliarumque miserabilium personarum. Idipsum S. Cong. C. in *Spoletana Xenodochii 26. Iul. 1851.* respondit. Et in eamdem sententiam S. C. C. card. episcopo Aesino perscripsit suis literis *diei 9. Maii 1859.*, cui ad relationem super statu dioeceseos respondebat in haec verba. « Quod pertinet ad brephotrophia, » non latet emam tuam ex instituto Pontificiae huiusce ditionis, » eadem municipiorum, ac praesidum potestati, ac iurisdictioni sub» esse. Per hacc tamen, quod pro tua doctrina non ignoras, nihil » derogatum est iuribus ex SS. CC. et Concilii Trid. lege episcopo » attributis, quae nihilominus sarta et integra manere semel, ite» rumque declaravit S. Congregatio Episcoporum et Regularium *Ri» pana Erection. hospit. 14. Martii 1841.* et *Camerinen. Praest. sup.* » *18. Feb. 1842. ad 2.* Itaque pro data tibi a Domino prudentia » videbis, quemadmodum tuo iure uti te expediat ad avertenda, quae » doles, incommoda.»

243. Episcopus loca pia visitare potest, etiamsi universitatum curae subsint, quippe in dicto capite satis clare includuntur et ipsae universitates; praesertim quia ubi illas in aliquo exemptas voluit Tridentina synodus, disertis verbis expressit, ceu factum videtur in *Cap. 5. in fin. sess. 14. et in cap. 9. sess. 25. ver. exceptis.* Quemadmodum huiusmodi universitates, ita et illarum rectores privilegiis universitatum gaudentes episcopi visitationi subduntur. Quo super negotio refert Fagnanus *Cap. 4. Ad haec de rel. dom. n. 19.* propositum fuisse in S. C. dubium « An episcopus possit cogere magistrum » artium gaudentem privilegiis universitatis Oscen. ad exhibendum te» stamentum, in quo sunt legata pia ab ipso solvenda, et eumdem ad » executionem compellere » et responsum prodiit « Utrumque posse.»

Vide *Spoletanae Xenodochii* supra memoratae folium ad diem *25. Ianuar. 1851. §. potest.*

244. Ex praedicto decreto Conc. Trid. illud sequitur, quod loca pia, etiamsi exempta sint, attamen ab episcopo visitari valeant. Hinc non raro S. C. Conc. licet ex una parte exemptionis privilegium piis locis non denegarit, ad visitationem, quod attinet, ea per episcopum visitari posse subdidit, prouti patebit ex declarationibus, quae paulo post afferentur. Sed si dubium supersit, an vera adsit exemptio, pro iurisdictione episcopi standum est, donec de exemptionis privilegio manifesto ac dilucide non constet, prout ad textum in *Cap.7. de priv.*, et sententiam s. Rotae, ac ipsius S. C. tuetur folium in causis *Perusin. Visit. sacr. lim. 16. Aug. 1854. §. partium* et *Civit. Pleb. Vis. sac. lim. 18. Iul. 1857. §. ceterum in fin.*

245. Sodalitates, quae in regularium ecclesiis erectae sunt, episcoporum visitationem non effugiunt, prout pluries S. C. rescripsit, ac nominatim in *Nucerina Pagan. 23. Iun. 1729.* quam affert Benedictus XIV. *Inst. 105. n. 87.*, ubi statutum fuit « Confraternitates » laicorum in ecclesiis regularium exemptorum institutas subesse iu- » risdictioni et visitationi episcopi, illasque ab eo visitari posse, » necnon illarum capellas in eisdem ecclesiis regularium existentes, » in iis tamen, quae confraternitatum administrationem respiciunt, » etsi confraternitati incumbit onus manutenendi altare, et illius » cultum, episcopum posse visitare circa ea, quae respiciunt ipsam » manutentionem, cultum, et ornamenta altaris, seu capellae, onera » missarum, atque divinorum officiorum ibidem celebrandorum, et » circa ea omnia, quae ad obligationem eorumdem confratrum re- » lationem habent. » Qui plura super hoc argumento desiderat, adeat prae ceteris ipsum Ben. XIV. *l. c.*, ubi monet, praedictam resolutionem, etsi in casu peculiari latam, attamen tamquam regulam generalem in similibus casibus, quos affert, a Sacra Congregatione traditam fuisse. Adeat quoque Ferrarium *V. Confraternitas art. 3. in princ.*, et Bassum de *Sodalit. cap. 13. n. 6.* Faciunt etiam memoratae causae *Perusina et Civitat. Pleb. Vis. sacr. limin.*, quas postmodo referemus.

246. Quoniam vero ius visitandi ad episcopos pertinens a decreto Conc. Trid. sancitum firmatumque fuit, hinc nulla observantia in contrarium ad eam infringendam valebit, uti probatur in fol. *Perusinae §. contra*, et *Civit. Pleb. §. denique*, et in terminis observantiae

immemorabilis resolutum fuisse a S. C. in *Massanen. 11. Dec. 1621.*, quam ipsis verbis superius excripsimus, *n. 236. pag. 483.*

247. Ultimo loco nonnullas declarationes, quas S. C. in casibus particularibus edidit, paulo plenius exponemus, ex quibus magis magisque ea, quae modo statuimus, comprobantur, et insuper in similibus casibus tutior poterit norma desumi.

248. In *Tudertina 22. Sept. 1742.* cum ecclesia fidelium oblationibus condita una cum hospitali adnexo, et ibi sodalitas etiam erecta fuisset, Clemens VII. suis apostolicis literis anno 1528. indulsit, ut confraternitas praedicta, et laici dumtaxat per eam deputandi ecclesiam, et hospitale, illorumque bona, et iura quaecumque administrare, ministros ponere, et amovere, bona distrahere, et in utilitatem pii loci convertere, aliaque peragere possent absque ullius licentia et auctoritate. Prohibuit insuper, ne quis ordinaria, vel etiam apostolica auctoritate fungens, directe vel indirecte in bonorum administrationem, aliaque viris deputatis permissa immiscere se posset, alias nullius roboris, ac momenti quidquid contra actum fuisset, habendum foret. Huiusmodi apostolicas literas s. m. Ben. XIV. de verbo ad verbum suis aliis apostolicis literis insertas confirmavit, approbavitque, non obstantibus constitutionibas, et ordinationibus apostolicis ceterisque contrariis quibuscumque. Nihilominus propositis dubiis. « 1. An ecclesia et hospitale S. Mariae Consolationis » subsint iurisdictioni et visitationi ordinari ad formam Conc. Trid., » asserto privilegio non obstante? et quatenus affirmative. 2. An re» ctores, et administratores bonorum ecclesiae et hospitalis eidem » episcopo rationem reddere teneantur? 3. An praedicti rectores et » administratores subiaceant *Extrav. Ambitiosae de rel. ecc.* quoad » subiectorum oneribus missarum ex testatorum voluntate, non ob» stante asserto privilegio? et quatenus affirmative. 4. An alienationes » huc usque factae sine beneplacito apostolico substineantur in casu?» S. C. *die supradicta 22. Sept. 1742.* rescripsit: « Ad 1. Affirmative » quoad ea, quae concernunt cultum divinum, in reliquis negative. » Ad 2. Ut in primo reservato iure episcopo incumbendi executioni » piarum dispositionum. Ad 3. Quoad bona subiecta oneribus mis» sarum. Ad 4. Provisum in tertio.»

249. In *Liparen. Exemp. hospit. 6. Iunii 1750.* Bartholomaeus Russius hospitale fundandum edixit, commissarios, executores, et administratores elegit, iisque facultatem dedit alios successive no-

minandi, voluitque « *che non siano tenuti detti miei fidecommissari dar conto a niuna persona di quello che amministreranno* etiam de negligentiis commissis, et male administratis, *o per altra cosa* quomodocumque, et qualitercumque etiam, *che sarebbono richiesti a dar conto dal medesimo prelato*. Testatore vita functo conditum fuit hospitale, nulla interveniente episcopi auctoritate, sine altari, sine capella, sine campanis, ac sine beneficio immunitatis. Episcopi nunquam illud visitaverunt; cum itaque episcopus pro tempore a suorum decessorum exemplo deflectens hospitale visitare contenderet, duo apud S. Cong. proposita sunt dubia « 1. An hospitale S. Bartho- » lomaei Liparen. sit omnino exemptum a visitatione episcopi? et » quatenus negative. 2. An acta facta a curia episcopali Liparen. » super visitatione hospitalis sint delenda? » S. Congreg. rescripsit. « Ad 1. Non esse exemptum a iurisdictione episcopi quoad reddi- » tionem rationis. Ad 2. Provisum in primo. » Quae decisio cunctis suffragiis confirmata fuit *die 11. Iulii eiusdem anni* per responsum. « In decisis et amplius. »

250. In *Fanen. Iurisdictionis 18. Iun. 1757.* quaestio erat, an ius visitandi, exigendique rationes quatuor piorum operum, quae in oppido Unceani reperiebantur, et quorum administratio apud decuriones erat eiusdem terrae, hospitalis nempe, montis frumentarii, et duarum haereditatum Salvi, et Cevaloni spectet ad episcopum, vel ad praesidem provinciae. Itaque dubium propositum fuit « An, et cui competat ius visitandi loca pia, de quibus agitur in » casu? S. C. rescripsit « Competere episcopo ad formam Concilii, » salva auctoritate curiae legationis, (sive praesidis provinciae) in » exercendis administrationibus oeconomicis. » Quae resolutio confirmata fuit *die 4. Mart. 1758* edito responso « In decisis et amplius. »

251. In *Montis Alti die 25. Ian. 1755.* agebatur de variis locis piis, inter quae de hospitali, quod olim a sodalibus SSmi Sacramenti cum aliis dirigebatur. Deinde ad loci communitatem administratio migravit, quae anno 1748. occasionem nacta viduitatis illius sedis, coram boni regiminis secretario petiit, atque, nemine obsistente, obtinuit manuteneri in quasi possessione dictum hospitale administrandi: in huius decreti vim cum ipsa communitas cuncta pro lubitu suo gerere arbitraretur, novus episcopus ad controversias praecidendas disceptari impetravit haec dubia. « An loca pia Montis » Elpari, hospitale scilicet, mons pietatis, et mons frumentarius

» subsint iurisdictioni, visitationi, correctioni, et reformationi epi- » scopi Montis Alti? 2. An administratio oeconomica eorumdem lo- » corum piorum exercenda sit libere a communitate laicali, vel potius » dependenter a directione et auctoritate episcopi? 3. An eidem epi- » scopo ius competat tam faciendi ordinationes pro recta praedicto- » rum locorum administratione, quam approbandi officiales, admi- » nistratores, et revisorem computorum a communitate electos? 4. An » ad praefatum episcopum pertineat approbare resolutiones, vel ab » eadem communitate, vel a suis officialibus captas, tam circa con- » tractus nomine locorum piorum ineundos, quam circa erogationem » proventuum in eleemosynas, et usus pios, ac tandem quoad di- » stributionem frumenti personis indigentibus? 5. An episcopus possit » removere administratores dictorum locorum piorum electos a com- » munitate non idoneos, vel male gerentes administrationem, atque » alios per ipsum eligendos eorum loco substituere? 6. An episcopus » possit exigere redditionem rationum a dictis administratoribus in- » dependenter a syndacatoribus a communitate electis? 7. An epi- » scopo privativa competat executio sententiae syndacatoriae adversus » administratores, et inquisitio contra debitores dictorum locorum » piorum? 8. An substineantur electiones officialium factae a commu- » nitate ab anno 1751. » Quibus dubiis S. C. haec dedit responsa. « Ad 1. Affirmative. Ad 2. Negative ad primam partem, affirmative » ad secundam. Ad 3. Affirmative. Ad 4. Affirmative ad primam par- » tem, in reliquis negative. Ad 5. Affirmative ad primam partem, » negative ad secundam. Ad 6. Affirmative una cum syndocatoria. » Ad 7. Affirmative. Ad 8. Affirmative, accedente approbatione epi- » scopi. » Et circa secundam partem 1. dubii *die 10 Maii eiusdem anni* reservata fuit episcopi auctoritas.

252. In *Spoletana Xenodochii 26. Iulii 1851.*, hospitium infirmorum, cuius origo inter antiquitatis tenebras delitescebat, a sodalitio Misericordiae civitatis Trebiae administratum fuisse compertum erat, ab eoque ad civitatis communitatem transiverat anno 1848. Conditis a municipio statutis, et ab apostolica Spoletana delegatione approbatis, sex viri deputati sunt, qui hospitii administrationi praeessent. Ostendebat archiepiscopus praeteritis ante temporibus, hospitium illud sub ordinarii dependentia fuisse; attamen cum adhuc dubitaretur, an praeter ea, quae praestita fuerant, alterius auctoritatis nempe ecclesiasticae interventu opus esset, res ad S. Cong. Conc.

delata est, ibique duo proposita sunt dubia. « 1. An deputati ho-
» spitalis Trebiensis a communitate electi indigeant etiam confirma-
» tione archiepiscopi Spoletani in casu? 2. An, quomodo, et pro
» quibus negotiis dicti deputati subsint iurisdictioni eiusdem archie-
» piscopi in casu? » S. C. respondit « Ad 1. Affirmative. Ad 2. Affir-
» mative in omnibus ad formam Concilii Trid. pro non exemptis,
» *Cap. 8. et 9. sess. 22. de ref.* »

253. In *Perusina Vis. sacr. lim. 26. Aug. 1851.* res erat de quatuor sodalitiis, diversas causas exemptionum sibi arrogantibus, inter quas ea erat circa unum et alterum, quod ecclesiae regularium adnexa de exemptione regularium participarent. Nihilominus, propositis dubiis, an constaret de bono iure emi episcopi visitandi singula ea sodalitia, S. C. respondit ad omnia *Affirmative et amplius.*

254. In *Civitatis Castelli Vis. sac. lim. 18. Iul. 1857.* Sodalitas B. M. V. Gratiarum in ecclesia Servorum B. M. V. erecta, coram priore conventus coetus agebat, decreta promulgabat, aliaque omnia exercebat ad regimen et administrationem pertinentia sine ulla subiectione ab episcopo civitatis illius: cuius rei una erat causa, nempe antiqua consuetudo trium saeculorum observantia confirmata. Cum tamen modernus episcopus sua iura vindicare satageret, ac sodalium oppositionem offenderet, dubium penes S. C. Conc. in disceptationem adductum est « An constet de exemptione, seu potius de bono iure
» episcopi visitandi sodalitium B. M. V. Gratiarum, ac exigendi ad-
» ministrationis rationes ab eiusdem officialibus in casu? » S. Cong. rescripsit « Negative ad primam partem, affirmative in omnibus ad
» secundam. »

255. In *Bergomen, Exemptionis 18. Decemb. 1858.* Penes civitatem Borgomi basilica adest S. Mariae Maioris a saeculo XII. fundata civitatis expensis, eiusque iuripatronatus obnoxia, in qua sodalitium sub titulo Misericordiae erectum est, quod ecclesiae cultum moderatur, et bonorum eiusdem administrationem gerit ope deputationis per communitatem electae. S. M. Nicolaus V. per bullam 1453. datam indulserat, ut nulla potestas nec directe, nec indirecte in administrationem sese intromitteret, neque deputationem vexare, aut perturbare conaretur. Hinc factum erat, ut episcopi Bergomenses, si leve aliquod actum semel, aut bis elicitum excipias, nunquam in eius sodalitii gesta sese immiscuerant. Nihilominus cum episcopus illius temporis acquiescendum sibi non esse duceret, controversiam

ad S. C. Conc. adduxit, penes quam inter alia haec duo dubia proposita sunt. « An, et quomodo constet de exemptione ecclesiae San» ctae Mariae Maioris, ac sodalitii a Misericordia nuncupati a iuris» dictione episcopi in casu? et quatenus negative. 2. An, et quomodo » competat episcopo ius visitandi tam ecclesiam, quam sodalitium in casu? » Emi patres responderunt « Ad 1. Affirmative ex bulla Ni» colai V., servatis tamen moderationibus a S. Conc. Trid. decretis. » Ad 2. Affirmative iure delegato. » Quae declaratio consentanea est alii declarationi editae in *Regien. Exempt. 30. Ian. 1836.* ad 1. et 2. ubi acqualiter pontificium s. m. Sixti IV. indultum concurrebat, in quo, ante Conc. Trid. privilegium exemptionis concessum fuerat.

256. In *Lucana* a particulari Congregatione penes S. Congr. Ep. et Reg. disceptata, confraternitas S. Crucis in Metropolitana Lucana ecclesia ante dimidium saeculi XII., ad recipiendas oblationes perinsigni SSmi Vultus imagini factas, instituta anno 1273. perpetuum acceperat rerum capitularium administrationem cum onere eamdem ecclesiam quoad omnia manutenendi: et paulo post suas ipsa condiderat constitutiones, quibus operae S. Crucis independentia circa administrationem et alia, quae in infrascriptis dubiis disceptantur, constituta sunt: ideoque de facto Lucanus antistes ad haec usque tempora in operae ipsius rem nunquam sese immiscuerat.

Lucanum guberuium super eadem protectionem, atque auctoritatem exercens huiusmodi dispositiones postea confirmavit, itemque oblationes identidem fecit, publica etiam vectigalia in eius utilitatem impendendo.

Cum autem a saeculo XVIII. apparerent exempla, quibus et aliquae oblationes in capitali manibus factae sunt, et ab eodem nonnulli administrationis actus exerciti, hinc, eodem saeculo exeunte, capitulum ex assertis quibusdam bullis Pontificiis cumulativam cum ordinario iurisdictionem super ecclesia metropolitana praetendens, quasdam controversias super opere administratione, et oblationum receptione contra S. Crucis operarium excitavit. Sed contra opinati sunt tres magni nominis viri, nempe *card. de Luca*, cuius votum extat in *Miscellan. cas. disc. 35.*; necnon *De Torre*, ac *Minoia*, quorum vota extant in ipsius De Torre opere de *Pactis fict. succ. L. III. c. 4. §. 169.*

Pace post gallicam tempestatem restituta, cum opera S Crucis in pristinum redintegrata fuit, a supremo Lucano principe leges super

administratione, ac regimine eidem operae datae fuerunt, quibus praesertim sancita sunt praetensa operarii, ac gubernii iura contra capitulum, et ecclesiasticam potestatem.

Id aegre ferentes canonici operarium in ius vocare decreverunt; ideoque cura principis tum regnantis summus Pontifex Gregor. XVI. controversiam S. C. Ep. et Reg. remisit, ex eaque cardinales deputavit, qui rem definiendam susciperent.

Operarius legitimitatem personae in capitulo excludens omnimodam immunitatem propugnabat a qualibet ecclesiastica potestate, contendens, operam S. Crucis sub immediata gubernii protectione reperiri, itemque in operae institutione ac ordinatione ecclesiasticam potestatem fuisse exclusam ad formam Concilii Tridentini *Sess. 22. cap. 8. et 9. de reform.*, et praesertim insistebat super amplissima saeculorum consuetudine, cuius argumentum insigne in eo situm dicebat, quod ecclesiae utensilia, et armaria stegma operae praeseferrent.

At capitulum tuebatur ex praedictis bullis sese cumulativam iurisdictionem super opera obtinere, ideoque subsumens, quod in themate gubernium Lucanum non posset comprehendi nomine regis, neque haec immunitas a Sancta Sede cum titulo in ipsa fundatione concessa explicite fuisset, ac tandem consuetudo omnis tam antecedens, quam consequens a Conc. Trid. fuisset irrita declarata, concludebat, ordinariam super opera iusisdictionem sibi competere. Insuper mordicus oppugnans operariorum, utpote laicorum, incapacitatem super rebus ecclesiasticis, de quibus res erat, et insuper allegans in sui favorem consuetudinem praetendebat super iisdem directam potestatem exercere.

257. Itaque pro Congregatione particulari *diei 111. Feb. 1842.* dubia concordata sunt.

« 1. An constet de iure operariorum S. Crucis administrandi, et » custodiendi omnes reditus ad operam pertinentes absque depen- » dentia et interventu potestatis ecclesiasticae, ac praesertim capituli » in casu?

» 2. An, et cui ius competat recipiendi, et administrandi oblatio- » nes, quae fiunt imagini S. Crucis in casu?

» 3. An, et quomodo, et cui competat ius custodiendi sacras » supellectiles in casu?

» 4. An constet de iure operariorum conficiendi inventarium qua-

» rumcumque rerum ad operam pertinentium absque interventu ca-
» pituli, et immixtione laicae potestatis in casu? »

Emi patres *dicta die* rescripserunt

« Ad 1. Affirmative salva auctoritate archiepiscopi ad formam
» Conc. Trid. quoad capitulum.

» Ad 2. Affirmative favore operarii S. Crucis, salva auctoritate
» archiepiscopi.

» Ad 3. Affirmative favore operarii S. Crucis iuxta solitum et ad
» mentem; mens est, ut operarius erga capitulum debitam obser-
» vantiam et rationem adhibeat.

» Ad 4. Affirmative in omnibus. »

258. Notandum insuper, quod *die 24. Aug. 1841.*, praevio SSmi oraculo, declaratum fuit, quod clavis SSmi Vultus a capitulo conservaretur. Cumque nova quaestionis germina super secundo dubio suborta fuissent, et statim transactione sopita, huiusmodi transactio *die 14. Sept. 1843.* approbata fuit cum clausula, salva auctoritate archiepiscopi ad formam Conc. Trid. quoad redditiones rationis circa erogationem eleemosynarum.

Art. 2.

De rationum redditione quotannis ab episcopo exigenda.

Summarium.

259. Affertur decretum *Cap. 9. sess. 22. de ref.*

260. Ordinarii locorum possunt exigere iuramentum de fideliter administrando ab administratoribus locorum et legatorum piorum.

Possunt etiam ab ipsis rationes et computa administrationis exigere tam in visitatione, quam extra per suum delegatum.

261. Ordinarii possunt rationum redditionem exigere, etiamsi testator, seu fundator id expresse prohibuerit, disponendo, quod legatum esset nullum, quando episcopus se immisceret, et rationem exquireret ab executore, et administratore.

262. Ab ordinario potest praecipi, ut administratores locorum piorum singulis annis rationem reddant.

Quin etiam administratores locorum privatorum, qui secundum iuris dispositionem visitari nequeunt, ad rationum redditionem cogi ab ordinario possunt.

263. Administratores locorum piorum licet exemptorum nullam rationem reddentes, episcopo eam posthac reddere tenentur.

264. Redditio rationum danda est etiam episcopo a locis piis, quae sunt sub immediata regum protectione.

Unde amplior est circa haec loca episcoporum potestas in redditione rationum, quam in visitatione.

265. Episcopi cogere possunt quoslibet administratores, etiam canonicos cathedralis, ad asportandos libros in aedem episcopalem; non tamen extra oppidum, ubi libri retinentur; hoc enim in casu aliquis ad eos libros recognoscendos deputari debet.

266. Hinc administratores libros rationum conficere debent.

Qua methodo conficiendi sint?

Paginae ac folia dispalata ad hunc finem minime sufficiunt.

Hanc redditionem effugere nequeunt administratores praetextu, quod eadem aliis detur.

267. Pro labore recognoscendi libros rationum nulla potest exigi merces.

268. Non prohibetur episcopus legem condere sive in synodo, sive extra, ne administratores confraternitatum sumptus extraordinarios supra certam summam faciant absque consensu confraternitatis, et venia episcopi.

269. Adducuntur recentiores quaedam S. Congregationis Concilii declarationes.

270. S. C. Conc. in *Iavenacen.* declaravit

Administratores, et officiales locorum piorum in terra Terlitii facere debere erogationem proventuum cum scientia et approbatione episcopi;

Itemque redditionem rationum de hisce proventibus, et erogationem faciendas esse in visitatione, seu extra, ad arbitrium episcopi.

271. In *Comen.* censuit

Confraternitatis et ecclesiae bona administrari posse cum sola dependentia ab episcopo, eique dumtaxat rationem reddi debere.

272. In *Faventina* declaravit

Vocales, seu membra constituentia congregationem Paulinam teneri reddere episcopo rationem de administratione,

Minime vero teneri ex oppido Brixichellae Faventiam deferre libros administrationis, nec una vice tantum,

Posse eosdem eligere ratiocinatorem, qui assistat synodali rationum revisori, aut viro alias per episcopum deputato pro rationibus inspiciendis,

Rationum redditionem gratis esse accipiendam,

Teneri eosdem vocales eleemosynas distribuere annis dumtaxat penuriosis;

Qui vero anni penuriosi iudicari debeant, pertinere ad vocalium arbitrium,

Litem agitatam substinendam esse sumptibus loci pii, attamen locum pium a vocalibus de sumptibus factis non esse reficiendum.

273. In bonorum ecclesiasticorum administratione quandoque contingit eadem bona cum apostolico beneplacito alienare.

274. Sub nomine alienationis quales contractus veniant?

275. Quae super hac materia antiquitus, vel paulo remotius statuuntur penes canonistas communiter inveniuntur.

Quorum aliqui melioris notae nominantur, ac praesertim Petra.

276. Quae in praxi bona modici valoris iudicari debeant ad effectum, ut eorum alienationem episcopus auctorare possit, inter varias doctorum opiniones rem firmasse visa est S. Congreg. Concilii declarans hac in re legitimam consuetudinem dioeceseos sequendam esse.

277. Quae vero novissime de alienationis materia sancita sunt, paulo fusius exponitur.

Et primo quidem servandae sunt praescriptiones motus proprii Bened. XIV. pro locatione bonorum cameralium;

278. Et decreta generalia S. C. Ep. et Reg. Benedictinae perscriptioni conformia.

279. Ad legitimam vigesimae et sextae oblationem requiritur, ut haec vigesimam, et sextam oblati pretii saltem exaequet.

Non licet prorogare tempus legitimum ad oblationes exhibendas.

280. Oblationes fieri debent in summa certa et explicata.

Si ultra summam certam aliquid amplius augeatur, augmentum summae certae coniungitur.

Quid agendum sit, si post tempus legitimum novae oblationes adveniant?

Adiudicatario licet vigesimam, et ultra augere.

Adiudicatario oblatio vigesimae significanda est, ac terminus dierum decem relinquendus pro vigesima acceptanda.

Pro sexta trium mensium spatium statutum est: ex quo tempore decurrere incipiat?

Ius vigesimae et sextae reservatum censetur, licet in adiudicatione nulla fuerit facta mentio.

Necessitatis haud est, ut edicta pro vigesima et sexta proponantur.

281. S. Cong. Ep. et Reg. nunquam desistit generalium horumce decretorum observantiam inculcare.

282. Hinc in *Perusina* acta licitatoria rescidit ex eo, quod oblatio nec certa, nec explicita visa fuit.

283. Etiam S. C. Conc. hisce decretis inhaesit tamquam legibus obligationis vim habentibus.

284. Adiudicatarius post adiudicationem est verus fundi dominus, eiusque fructus percipit, adeoque potest fundi possessionem ingredi, ac instrumentum stipulari.

285. Si post aliqua acta rite confecta aliquid illegitimum admittitur, id rescinditur, antecedentibus in sua firmitate permanentibus.

286. Si vero omnia usque ad sextam rite processerint, loco pio nihil aliud relinquitur, quam exceptio laesionis *prout de iure.*

287. Idem dicendum, si vigesimae, vel sextae experimentum ex dispensatione relaxatum fuerit.

288. Cavendum tamen est, ne quid peccatum fuerit in rescripti forma exequenda.

289. Episcopo spatia vigesimae et sextae neque coercere, neque ampliare permissum est.

290. Neque eidem licitum est tempus oblatori praefigere sub praetextu, ut oblationis conditiones dilucidius declaret.

291. Quando pro pro vigesima et sexta tempus currere incipiat?

292. Ex iusta causa rescripti executionem potest ecclesia intercipere, si adhuc adiudicatio locum non habuerit.

293. In alienatione bonorum beneficialium non iustae patronorum reclamationes reiiciuntur, iique nihil prorsus iuris ad praelationem obtinent.

Opus adv. Trombetta de praxeos regulis a S. Congr. Ep. et Reg. servatis in contractibus rerum ecclesiasticarum ineundis, commendatur.

294. Ex disciplina S. C. Ep. et Reg. pecuniae ex venditione bonorum ecclesiasticorum ac legatorum investiri debeant.

Potest quidem episcopus legem facere, ne loca pia investimenta peragant sine sua venia, sed utique substinentur, si haec lex desideretur,

Confirmatur ex declaratione in causa *Narnien.*

295. Quanto tempore emptor bonorum ecclesiasticorum apud se pecuniam, soluto interusurio, retinere teneatur?

259. Decretum *Cap. 9. sess. 22. de ref.*, quod modo nobis exponendum occurrit, ita statuit « Administratores tam ecclesiastici, quam » laici fabricae cuiusvis ecclesiae, etiam cathedralis, hospitalis, con» fraternitatis, eleemosynariae, montis pietatis, et quorumcumque » locorum piorum, singulis annis teneantur reddere rationem admi» nistrationis ordinario, consuetudinibus et privilegiis quibuscumque » in contrarium sublatis; nisi secus forte in institutione, et ordina» tione talis ecclesiae, seu fabricae expresse cautum esset. Quod si » ex consuetudine, aut privilegio, aut constitutione aliqua loci, aliis » ad id tempus deputatis ratio reddenda esset, tunc iis adhibeatur » etiam ordinarius: et aliter factae liberationes dictis administrato» ribus minime suffragentur.»

260. Huiusmodi decretum docte, sciteque explicat Ferrar. *V. Administratio;* itaque suis hic verbis eumdem exscribimus, eoque libentius facimus, quod iura ab ipso statuta S. C. Conc. declarationibus confirmat. « Ordinarii (sic ipse a *n. 1.*)locorum possunt exigere iura» mentum de fidelitate administrandi ab omnibus administratoribus » locorum, et legatorum piorum, S. C. Conc. in *Aliphana 18. Iul. 1705.* » et *8. Mart. 1706*. Possunt ab ipsis rationes, et computa admini» strationis exigere tam in visitatione, quam extra etiam per suum » delegatum, non obstantibus quibuscumque privilegiis; Conc. Trid. » *Sess. 22. cap. 9. de ref.* S. C. Conc. in *Hispalen. 11. Ian. 1596.*, » *Ferentina 15. Maii 1574*. S. Congr. Episc. et Regul. in *Caesaraug.* » *29. Dec. 1588*. S. C. Immun. *4. Sept. 1678. in Carinolen.*

261. » Ordinarii non obstante, quod a testatore et lege funda» tionis excludantur expresse a revisione computorum administratio» nis, possunt supplere negligentiam executorum, et administrato» rum, et illos removere, si male administrent, et ab illis possunt » rationes exigere, etiamsi defunctus disposuisset, quod legatum » esset nullum, quando se immisceret episcopus, et rationem requi» reret ab executore, et administratore, quem voluit, et vult a nemine

» posse cogi ad reddendam rationem. Sic deducitur ex *Cap. Tua* » *nobis de testam.* ubi Fagnan. *n. 18.* ita fuisse decisum testatur his » verbis: *et rursus cum quaesitum esset, an episcopus in fundatione* » *exclusus a visitatione hospitalis, quia in fundatione sit cautum, ne* » *se administrationi, visitationi, aut correctioni immisceat, possit* » *se admiscere in casu negligentiae administratorum? Sac. Congreg.* » *censuit posse iuxta cap. Tua nobis de testam.*, et haec decisio » iterum fuit confirmata a S. Congreg. Conc. in *Civ. Pleb. 10. De* » *cemb. 1695.*, in qua bis resolvit, episcopum, tamquam executorem » omnium legatorum piorum posse ad formam dicti *Cap. Tua nobis* » cogere administratores ad exequendam, et adimplendam testatoris » voluntatem, non obstante, quod excluderetur in testamento. Et » ratio est, quia executio computorum administrationis est munus » publicae potestatis introductum ad bonum commune, unde a privato » testatore impediri nequit; privata enim testatoris dispositio non » potest generalem constitutionem legis, vel canonis immutare, et » ideo voluntati defuncti irrationabili standum non est, licet expresse » et absolute disposuisset, ut dicebamus, quod alias legatum irritum » esset, et in diversam causam bona eius expenderentur, ut solide » defendunt Molina, Piringh, Passerin., et cum aliis Barbosa *Iur. ecc.* » *T. 2. lib. 3. cap. 27. n. 41. et 42.* Reiff. *3. Decr. tit. 26. n. 821.*

262. » Ab ordinario potest ordinari, quod administratores loco- » rum piorum singulis annis rationem reddere teneantur; S. Congr. » Conc. *Mediolan. 9. Augusti 1569.* apud Pignat. *Tom. 7. cons. 15.* » *num. 29.* Item administratores locorum piorum privatorum, qui » secundum iuris communis dispositionem visitari non possunt, ad » redditionem rationis per ordinarium cogi possunt iuxta terminos » Conc. Trid. *Cap. 9. sess. 22. de ref.*, quod loquitur absolute, et » absolute debet intelligi, nulla habita ratione iuris communis. S. C. » Conc. *Mediolan. 9. Aug. 1569.*

263. » Administratores piorum locorum etiam exemptorum nullam » rationem reddentes, episcopo posthac reddere tenentur. Quod si » aliis eam reddere consueverunt, cum illis etiam adhibendus est » episcopus principaliter: et non solum in ratione reddenda adhiben- » dus est episcopus, verum etiam in deliberatione facienda, nec satis » erit deliberatio facienda a deputatis. Sic in *Mediol. 23. Aug. 1576.*

264. » Redditio rationis (sic pergit. *n. 12.*) administrationis danda » est ordinariis etiam a locis piis, quae sunt sub immediata regum

» protectione. Et ratio est, quia exceptio locorum, quae sunt sub imme- » diata regum protectione non legitur, nisi in *Cap. 8. sess. 22. de Ref.*, » in quo capite, uti legenti patet, agitur tantum de iure visitandi, non » autem in *Cap. 9. sess. 22.*, ubi agitur de rationibus ordinario red- » dendis. *Caput* enim *8.* restringit se ad dispositionem iuris commu- » nis, dicens in *casibus a iure communi concessis*, sed *Cap. 9.* loqui- » tur indistincte, et generaliter etiam in casibus a iure non concessis, » ut pluries declaravit S. C. Conc., et expresse in *Gravinen. 9. Au-* » *gusti 1569.* Et ideo, ut refert Pignat. *Tom. 1. Cons. 45. num. 46.* » *et 47.* S. C. C. saepius, ac signanter in *Neapolitana* respondit, ut » sequitur « *S. C. Conc. censuit Cap. 8. sess. 22. de Ref. intelligi, et* » *habere locum in casibus a iure communi permissis. Licere tamen* » *ordinario ab eis rationum administrationem exigere ex decr. cap. 9.* » *eiusdem sessionis, nulla habita ratione iuris communis.*» Ex quo patet, » dicit citatus auctor, concilium ampliorem facultatem tribuisse epi- » scopis in rationibus exigendis, quam in visitatione piorum loco- » rum : ideo non mirum, si quoad visitationem excipit loca sub » regum protectione existentia, secus vero quoad rationes reddendas, » ut etiam notavit Barbosa *Coll. 13. Apost. dec. v. Administrator*, ubi » affert decretum supradictae Cong. Conc. *11. Aug. 1618*...

265. » Ordinarii possunt cogere quoscumque administratores lo- » corum piorum, et ecclesiarum, imo etiam canonicos cathedralis ad » exhibendos, et adsportandos libros administrationis etiam ad pala- » tium episcopale, si fiant in loco residentiae, et permanentiae episcopi, » S. Cong. Conc. in *Narnien. 8. Aug. 1693.*, in *Montisfalisci 27. Au-* » *gusti 1695.*, in *Hispalen. 18. Augusti*, et in *Calaugur. Vis. 18. Iu-* » *nii 1701.* Et si valde longe distent administratores a civitate, seu » a loco residentiae episcopi, non debent cum nimio incommodo ac- » cersiri ad civitatem, sed in eo loco debet aliquis deputari ad ipsos » computos percipiendos, S. C. Conc. in *Caiet. 12. Iul. 1599.* et in » *S. Agathae Goth. 27. Sept. 1687.*

266. » Ad hunc finem reddendi quotannis fideliter suos compu- » tos et rationes, tenentur omnes administratores conficere librum » rationum *L. 1. §. officio ff. De tut. et rat. distr. Rota Rom. P. I. Rec.* » *dec. 546. n. 1.* Qui liber debet continere data et accepta, et qua » causa nominatim, et qua die, aliter non dicitur legitime conscri- » ptus, nec legitime reddita ratio *L. cum servus ff. de cond. et demonst.* » *Rota Rom. P. I. Rec. decis. 590. num. 5.* Nec sufficit, si loco libri

» exhibeantur paginae quaedam manu administratoris conscriptae; » nam folia, et listae non sufficiunt pro ratione reddenda, *Rota P. I.* » *Rec. dec. 540. n. 4.* Nec possunt ipsi administratores exhibitionem » librorum, et redditionem rationum faciendam episcopo effugere » praetextu quod soliti fuerint ipsos computos et rationes reddere » aliis, quia vigore Conc. Trident. principaliter in ipsis adhibendus » est episcopus, et specialiter ipsis est sic reddenda ratio, S. C. C. » in *Convers. 2. Mart. 1697. Milevit. 20. Mart. 1700.....*

267. » Pro labore autem revisionis computorum locorum piorum, » nequeunt episcopi aliquam mercedem, seu propinam exigere, sed » hoc munus gratis teneantur implere, non obstante quaecumque con- » traria cusuetudine, prout mandat Taxa Innocentiana. Et ratio est, » quia ordinarius habet reditus mensae, ut onera officii substineat, » *Cap. statutum de Rescr. in 6.* S. Congreg. Conc. in *Panormitana 4.* » *Martii 1690.* »

268. Non prohibetur episcopus legem condere sive in synodo, sive extra synodum, ne administratores locorum piorum sumptus extraordinarios supra certam summam facere praesumant absque consensu totius communitatis exemp. gr. sodalitii, et absque venia ipsius episcopi. Utrumque siquidem sancitum fuisse in synodo *Firman.* a card. Parraciani *Lib. 4. c. 3. §. 7.*, in *Synodo Tusculana* cardinal. Eboracen. *Cap. 7. §. 12.* aliisque synodis refert fol. in causa *Assisien. ad diem 17. Sept. 1785. §. de sumptibus.* Utramque rem sua declaratione confirmavit in eadem causa S. C. C. ad dubia *III. ac IV.* proposita *die 21. Ian. 1786.* quae hisce verbis concepta erant.

« III. An substineatur edictum episcopi in ea parte, in qua ve- » titum fuit administratoribus confraternitatum facere expensas cuius- » cumque generis usque ad scut. 3. sine collegiali consensu in plu- » ralitate suffragiorum praestito. IV. An substineatur edictum in ea » parte, in qua sancitum fuit, quod, si expensae cuiuscumque generis » excedant scut. 3. praeter approbationem maioris partis confratrum, » impetrari debeat episcopi licentia? » Emi patres rescripserunt « Ad » III. affirmative pro extraordinariis tantum, in reliquis negative. » Ad IV. affirmative ad formam synodi episcopi Sermattei » quem videlicet sumptus tantummodo extraordinarios supra scut. 3. absque episcopi venia prohibuisse deducitur ex folio *§. difficilem.*

269. Recentiores, aliquae in hoc rerum genere declarationes a S. C. Conc. editae subsequuntur, ex quibus iura adhuc exposita in

viridi observantia vigere, et maiorem confirmationem accipere constabit.

270. In *Iuvenacen. Administrationis 7. Iul. 1736.* Administratores sodalitatum, et locorum piorum oppidi Terlitii ab episcopo multati fuerant, eo quod sine eius consensu proventus ad eadem loca pertinentes in usus licet pios erogaverant, hoc innixi fundamento, quod administratores ex sui muneris natura liberam habent administrandi facultatem, reservato episcopis rationes exigendi iure, quodque ex longoeva consuetudine iidem administratores in proventibus erogandis nullum ab episcopo consensum obtinere consueverunt. Itaque proposita dubii formula « An administratio proventuum ad confraternitates, et loca pia Terlitii pertineat ad confratres, et officiales cum » omnimoda independentia ab episcopo, vel potius erogatio dictorum » proventuum facienda sit a dictis confratribus et officialibus cum » scientia et approbatione episcopi in casu? » prodiit resolutio « Negative quoad primam partem, affirmative ad secundam ad formam » decretorum b. m. episcopi Chiurlia. » (Haec decreta quae fuerint, non eruitur ex folio dictae causae). Cumque eadem causa iterum proposita fuisset, altero addito dubio « An redditio rationis proventuum administratorum, eorumque erogatio facienda sit a confratribus, seu officialibus episcopo in visitatione, seu potius extra ad » arbitrium dicti episcopi in casu? » S. Cong. *die 17. Nov. eiusdem anni* resolutionem confirmavit, alterique addito dubio respondit « affirmative quoad utramque partem in loco Terlitii, et amplius. »

271. In *Comen. Administrationis 27. Iulii 1737.* Cum sodalitium in ecclesia S. Io. Baptistae in Atrio iampridem erectum esset, et canonici ecclesiae praetenderent a sodalitii administratoribus sibi rationem reddi, ipsamque administrationem suo sub nutu geri, aliasque insuper controversias moverent, plura dubia S. Congreg. disceptanda subiecta sunt, inter quae duo prima ita erant:

« 1. An confratribus ecclesiae S. Ioan. Baptistae in Atrio liceat » administrare bona, et reditus eorum confraternitatis, et ecclesiae » cum sola dependentia ab episcopo?

2. » An et cui de bonis et reditibus administratis, necnon de oblationibus dictae ecclesiae confratres teneantur reddere rationem? »

S. C. rescripsit

« Ad 1. affirmative.

» Ad 2. solum teneri reddere rationem soli episcopo. »

272. In *Faventina Redd. Rat. 19. Septem. 1772.* Marchio Paulus Spada quamdam pecuniae vim in causas pias Oppidi Brixichellae erogandam reliquerat, eiusque administrationem cuidam deputationi iuxta formam a se praescriptam demandaverat, quae *Paulina* nominabatur, eiusque membra *vocales* dicebantur. Hanc congregationem immunem voluerat a fabricae S. Petri commissariis, et ab alio quocumque etiam iudice ac tribunali sub poena revocationis, et rescissionis eius rei, cui manus apponeretur. At si vota deputatorum discordarent, episcopus adeundus erat, qui uni ex partibus dissidentibus adhaerere eiusque sententiam suo suffragio praeponderantem efficeret. Proinde multa dubia in disceptationem vocata sunt, nempe:

« 1. An vocales congregationis Paulinae terrae Brixichellae teneantur reddere rationem suae administrationis episcopo Faventino in casu? »

Et quatenus affirmative.

2. « An iidem vocales teneantur deferre, seu mittere ad episcopum in civitate Faventiae libros et scripturas respicientes dictam administrationem in casu? »

Et quatenus negative.

3. « An teneantur dictos libros et scripturas, ut supra, deferre, seu mittere pro hac vice tantum in casu?

4. » An congregatio Paulina, seu illius vocales possint eligere, sive deputare ratiocinatorem, qui eorum nomine praesentiam et assistentiam praestet redditioni rationis recipiendae sive ab episcopo, sive a revisore synodali, aut ab alio per episcopum deputando in casu?

5. » An redditio rationis sive in terra Brixichellae, sive in civitate Faventiae gratis recipienda sit ab episcopo, seu potius vocales dictae congregationis teneantur solvere mercedem revisori synodali, sive alteri per episcopum deputando, et in qua summa in casu?

6. » An eadem congregatio teneatur quotannis eleemosynas pauperibus distribuere, seu potius annis penuriosis dumtaxat in casu?»

Et quatenus negative ad primam partem, affirmative ad secundam.

7. « An iudicare, seu determinare annum penuriosum in casu spectet privative ad vocales dictae congregationis Paulinae in casu?

8. » An praesens lis agenda sit sumptibus dictae congregationis, seu potius sumptibus illius vocalium in casu?»

Et quatenus negative ad 1. partem, affirmative ad 2.

9. « An reficiendae sint eidem congregationi a dictis vocalibus » etiam expensae huc usque factae in casu? »

Emi patres rescripserunt

« Ad 1. affirmative et amplius.

» Ad 2. negative et amplius?

» Ad 3. negative.

» Ad 4. affirmative.

» Ad 5. affirmative ad 1. partem, negative ad 2.

» Ad 6. negative ad 1. partem, affirmative ad 2.

» Ad 7. affirmative et amplius.

» Ad 8. affirmative ad 1. partem, negative ad 2. et amplius.

» Ad 9. negative et amplius. »

273. In administrandis locorum piorum bonis persaepe contingit, ut, accedente beneplacito Apostolico, aliqua eorumdem bona alienari expediat. Quae quidem res, ut quisque videt, maximi momenti est, eademque cum ab administratoribus summam honestatem ac solertiam, tum ab episcopis maximam circumspectionem ac vigilantiam expostulat. Quamvis itaque Instructio Benedictina huic parti exponendae copiam directe minime faciat, nihilominus, cum nulla res tam frequentior in usum cadat, neque inutile, neque ingratum facturos nos esse confidimus, si de hoc argumento aliqua verba faciamus.

274. Monemus in primis, sub nomine alienationis nos intelligere contractus quoslibet, qui ex communiter iuris canonici, et doctorum recepto more alienationis nomine veniunt. Iamvero omnia iura, quae huc pertinent, bifariam dividi possunt, in ea videlicet, quae ex antiquo, et recentiori aevo promanant, et in ea, quae novissime, ac speciatim ab exitu praeteriti saeculi prodierunt. Mens nostra non est, ut antiquiora, recentioraque iura consectemur; nam argumentum huiusce primae partis numeris omnibus absolvere non pateretur instituti nostri brevitas, ac dein in promptu communiter sunt doctores, quos, data necessitate, potest quisque consulere: itaque pauca de prima parte, de secunda vero paulo fusiore calamo sermonem facere curae nobis erit.

275. Ad primam partem quod attinet, non abs re certe fuerit, si doctores aliquos recenseamus, qui de alienatione bonorum ecclesiasticorum uberius elocuti sunt, nempe Barbos. *De off. et Pot. Ep. Alleg. 95.*, Pignatt. *Cons. 95. tom. 6.*, De Luca *De Alienat. disc. 1.*,

Ferraris *V. Alienatio.* et *V. Bona,* Turricella in suo speciali tractatu *De alienat. rer. Eccles.* Ante omnes vero recensendus est doctissimus Petra ad *Const. V. Pauli II.*, quae incipit « *Ambitiosae* » *Tom. V.* Nam in commentario, quod in eam constitutionem auctor elucubravit, in primis recolligit, ac innuit loca singula, quibus hac de materia in antecedentibus constitutionum commentariis alias iam egerat. Subinde laborem suum in quinque sectiones dispescit, quibus ordine tractationem omnem absolvit, agendo primum de contractibus prohibitis, et sub censura constitutionis « *Ambitiosae* » cadentibus, dein de rebus ac bonis quae comprehenduntur sub prohibitione alienationis bonorum ecclesiae, tum de personis, quae subiiciuntur prohibitioni huiusce constitutionis, tum de poenis bona alienantium sine Apostolico beneplacito; tandem de concessione ac executione beneplaciti Apostolici.

276. Illud tandem addimus non raro dubitari, quaenam summa determinanda sit, ut agnoscatur, an res alienanda cadat sub censura *Cap. Terrulas,* ita ut ordinarii venia ad eam rem sufficere dicenda sit. Doctores hac in re in varias abeunt sententias; namque hi maiorem, alii minorem summam requiri docent. Verumtamen certa, atque indubitata hodie regula est, ut consuetudini cuiusque dioecesis legitime praescriptae standum sit. Id enim deducitur ex declaratione S. Congr. Conc. editae in causa *Forosempronien. 21. Iulii 1827.*, in qua, relatis doctorum utrimque decertantium opinionibus, reque formiter discussa, quaerebatur, an probanda esset dioecesis Forosemproniensis consuetudo legitime inolita, ut episcopi veniam darent pro alienandis ecclesiae bonis summam scut. 50. non excedentibus. Itaque propositum est dubium « An probanda sit consuetudo cen» tenaria, aut quadragenaria in casu? » Emi patres rescripserunt « af» firmative. »

277. Ad alteram partem de iure novissimo gradum facientes animadvertimus in primis, nihil ex iis, quae in antecessum vigebant, abrogatum, vel imminutum fuisse, sed solummodo ampliatum et expressius constitutum ius antiquius et recentius, solemnitatibus rite praescriptis, quibus bonorum ecclesiasticorum alienatio peragenda sit. Huiusmodi rei viam quodammodo stravit Ben. XIV. per suum motum proprium (qui habetur in Tom. prim. sui Bullarii sub numero 65. incipien. « *Essendo ben gravi* » *diei 22. Novemb. 1742.*) in quo sancivit leges observandas in concedendis locationibus bonorum Apostolicae camerae. Hae porro leges eo rediguntur prae-

cipue, ut per edicta oblatores publice de locatione facienda praemoneantur, ut oblatio maior, ac melior praelationem obtineat; ut intra viginti dies post locationem adiudicatam cuique oblationem ad vigesimam eiusdem partem augere queat; ut primus oblator hoc augmentum acceptare valeat; ut intra tres menses augmentum huiusmodi ad sextam partem adaugere quisque possit, quam denique vigesimario, si lubeat, itidem acceptare, vel reiicere liberum sit.

278. Hisce vestigiis insistens S. Congr. Ep. et Reg. anno **1835.** decretum, quod sequitur, edendum curavit; utque adamussim observaretur tota diligentia et assiduitate instare nunquam destitit.

Decretum de locationibus et alienationibus rerum ecclesiasticarum.

279. « Curia episcopalis Assisiensis, datis literis ad S. Congr. » negotiis et consultationibus episcoporum, et regularium praeposi- » tam *IV. Id. Mart. anno 1735.* duas quaestiones, seu dubia proposuit, » videlicet

1. » Utrum ad legitimam sextae, et vigesimae oblationem requi- » ratur ea pecuniae vis, quae vigesimam, et sextam iam oblati pretii » partem saltem exaequet, an vero sufficiat quodcumque augmentum » titulo vigesimae et sextae?

2. » An ad maiorem ecclesiae utilitatem possit prorogari legi- » timum tempus, et oblatores, si velint, novas oblationes exhibere » valeant? »

S. Congr. respondit

« Ad **1.** affirmative ad primam partem, negative ad secundam.

» Ad **2.** negative, et dentur decreta de adiudicandis bonis eccle- » siasticis, et praesertim quae sequuntur.

280. » **1.** In adiudicandis rebus ecclesiasticis observandae sunt » leges latae a Ben. XIV. suo motu-proprio edito *die 22. Nov. 1742.* » pro locationibns bonorum cameralium.

2. » Oblationes fieri debent in quadam summa certa, et expli- » cita sine ulla conditione, aut augmento, quod ex eventu pendeat, » ac proinde siquis obtulerit ex. gr. decem nummos scutatos vel » supra meliorem quamcumque oblationem, vel supra eas oblationes, » quae ad certam summam pervenerint, oblatio isthaec reiicitur, veluti » captiosa, et utilitati locorum piorum adversa.

3. » Si vero in eadem oblatione, postquam summam certam obtu- » lerit, polliceatur etiam se soluturum ex. gr. decem nummos scuta-

» tos vel supra aliam quamcumque oblationem, vel supra eas obla-
» tiones, quae certa summa contineantur, tum augmentum decem
» nummorum scutat. non aliorum oblationibus, sed certae summae
» ab eo oblatae addendum erit.

4. » Si edicta proposita fuerint vi literarum S. Congregationis,
» et, elapso termino, apertisque oblationibus, novae exhibeantur
» oblationes, tum oblationes omnes ad S. Congregationem mittendae
» erunt. Sac. autem Congregatio, re adhuc integra, poterit pro suo
» prudenti arbitrio novas oblationes reiicere, vel mandare, ut denuo
» edicta proponantur.

5. » Idem ius novas oblationes vel reiiciendi, aut etiam edicta
» denuo proponendi, re adhuc integra, ad executorem beneplaciti
» Apostolici spectat, ubi ob peculiares aliquas rationes facultas adiu-
» dicandi eidem executori tributa fuerit.

6. » Cuique licet oblationem eius, cui res adiudicata est, intra
» viginti dies ad vigesimam et ultra augere; hic terminus incipit a
» die, quo ex decreto executoris beneplaciti Apostolici res adiudi-
» cata fuit.

7. » Siquis intra huiusmodi terminum vigesimam obtulerit, tum
» ei, cui res adiudicata fuit, significanda erit, eique decem dies per-
» mittuntur, intra quos declaret velit necne vigesimam acceptare.

8. » Pro offerenda sexta spatium trium mensium conceditur; hic
» terminus decurrit a die, quo primum res adiudicata est, si nemo
» vigesimam obtulerit; si vero oblata fuerit, decurrit a die, quo obla-
» tori vigesimario res adiudicata fuerit.

9. » Privilegium addictionis in diem, et restitutionis in integrum,
» sive ius vigesimae et sextae tectum, integrumque manet favore
» ecclesiae, etiamsi in decreto executoris nulla mentio de eo facta
» fuerit.

10. » Neque etiam pro invitandis oblatoribus necesse est, ut
» edicta vigesimae et sextae proponantur. – Romae *die 18. Mar-*
» *tii 1855*. – I. A. card. Sala praefectus. – I. archiepiscopus Ephe-
» sinus secretarius. »

281. S. C. Ep. et Reg., ut modo diximus, ex eo tempore, quo huiusmodi decreta sancita sunt, enixo studio nunquam non institit, ut ubique in ecclesiasticis curiis eorum observantia curaretur. Id profecto apprime patebit ex iis, quae modo allaturi sumus. Sic ex. gr. in dioecesi N. N. *Emphit. 16. Dec. 1859.*, cum S. Cong. Ep. et Regul.

deprehendisset, licitationis acta non fuisse ad normam decretorum generalium confecta, ita ut colligere daretur a curia eiusdem dioecesis eadem decreta generalia forsan ignorari, emorum patrum mens ea fuit, ut illa decreta eidem communicarentur.

282. Nec secus in compluribus aliis casibus. Et sane; in §. 2. ipsorum decretorum statutum est, *ut oblationes fieri debeant in summa certa et explicita sine ulla conditione*... Qua de re S. C. in *Perusina Licitationis 10. Iulii 1840.* acta licitatoria rescindenda censuit ex eo, quod maior oblator conditionem quamdam oblationi apposuerat, ut contractus consummatus, et perfectus haberi deberet ante fructuum recollectionem; ex qua re illud fiebat, ut oblatio, substantialiter inspecta, multo minor aliis oblationibus evaderet. Idipsum S. C. Ep. et Reg. firmavit in aliis causis, quas paulo post adducemus.

283. Etiam S. C. Conc. pragmaticas horum decretorum sanctiones ad unguem servandas esse tenuit in *Romana*, seu *Nepesina Contractus diei 1. Iunii 1861.*: cum enim una ex partibus litigantibus eisdem sanctionibus inhaerens substantiales defectus intervenisse in licitationis actibus obiiceret, et altera pars obligatoriam sanctionibus iisdem vim inesse denegaret, ac mordicus tueretur, S. C. C. defectus appositos agnovit reprobavitque, ideoque iterum edicta ex integro affigi voluit. Idipsum eadem S. Cong. tenuisse visa est in *Sabinen. Contractus 31. Mart. 1860.* in qua emphyteuticam concessionem amica concordia conventam approbavit « praevia dispensatione ab edicto» rum affixione etiam pro experimentis vigesimae et sextae; » qua porro dispensatione nihil opus fuisset, si sanctiones superius expositas obligandi vim non habere reputatum fuisset.

284. Iuxta motum-proprium benedictinum, cuius observatio praescribitur in primo articulo eorumdem decretorum generalium, illud cautum est, ut, postquam vigesimarius vigesimam acceptam habuerit, eique res licitata fuerit deliberata, fisco, ideoque ecclesiae nihil aliud supersit, nisi restitutio in integrum, ut ad sextam assequendam admittatur. Vid. *Mot. pr.* §. *V. ac VI. et VII.* Quapropter vigesimarius, cum res ad hunc locum adducta fuerit, pro vero ac legitimo rei licitatae domino sese gerendi ius habet, atque adeo eiusdem possessionem inire, et instrumentum stipulari non impeditur. Namque in *Tudertina Super stip. contr. emph. 24. Mart. 1848.* huiusmodi casui loco facto, duo penes S. C. Ep. et Reg. proposita sunt dubia « 1. An » Marinellius in casu, de quo agitur, vigesimarius effectus fuerit

» verus, ac legitimus proprietarius fundi, ita ut eius favore decur-» rant fructus eiusdem fundi, salvo iure restitutionis in integrum ex » capite laesionis favore beneficii (quod nempe dominum directum » erat) casu, quo sexta afferatur? 2. An idem deliberatarius in fundi » possessionem ingredi, et instrumentum stipulari possit, quin ex-» pectare cogatur, ut tres ad sextam offerendam dati menses decur-» rant? » S. C. ad utrumque affirmative respondit.

285. Si post vigesimam acceptatam, et confectum rite instrumentum, in sextae experimento peragendo, praescripta solemnitatum forma adamussim servata non fuerit, acta in antecessam confecta firma rataque habentur, posteriora vero rescinduntur, atque iterari iubentur. Et sane; in *Montisfalisci 22. Febr. 1861.* penes S. Cong. Ep. et Reg. Petro N. N. quidam fundus, licitationi expositus, fuerat deliberatus in primo experimento, ac, salvo iure vigesimae ac sextae, instrumentum etiam celebratum fuerat. Vigesimae loco facto, constabat eidem, vigesimam ipsam per curiae Faliscae apparitorem *die 29. Sept. 1840.* fuisse significatum, sed non constabat, an ipse eam acceptam habuisset. Nihilominus cum vigesimae actum iuxta decreta generalia formiter peractum non fuisse liqueret, tametsi sexta etiam locum habuisset, adeoque inter N. N. ultimum deliberatarium, et Petri haeredes controversia efferbuisset, dubium concinnatum est *die 22. Febr. 1861.* « An, » et quomodo, et cuius favore instrumenti stipulatio permittenda sit? » S. Cong. respondit « affirmative favore fratrum N. N. pro scut. 521. » (talis porro erat vigesima oblata ab N. N. ultimo deliberatario) » praevio novo experimento sextae. » Et dubio iterum proposito die *17. Maii eiusd. anni,* emi patres rescripserunt « In decisis et amplius. » Itaque, experimento sextae absoluto, fratres N. N. sextam acceptaverunt, qua fundi pretium ultra scutata mille adauctum fuerat, et ideo pius locus, hoc augmento superaddito, eisdem fratribus fundum definitive alienavit.

286. Aliter vero se res habet, si experimenta tum vigesimae, tum sextae adamussim iuxta decreta generalia effectum habuerint; tum enim ad normam motus-proprii benedictini §. 7. nihil aliud loco pio remedium superest, nisi excepto laesionis iuxta dimidium *quatenus de iure, et prout de iure.* Namque S. Rota in *Romana Stip. inst. 26. Iulii 1850. coram Bonini* cum capellani Innocentiani, postquam vigesimae et sextae experimentum expletum fuerat, praetereaque Apostolicum beneplacitum impetratum, et executioni rite commissum

fuerat, poenitentia moti pluribus de causis resilire a contractu adniterentur, proposito dubio « An sit locus stipulationi contractus emphy-» teutici in casu? » S. C. respondit « affirmative. »

287. Idem esset, si ex venia Apostolicae Sedis ab experimento vigesimae et sextae dispensatum fuisset; id enim nimirum accidit in *Civitatis Castelli Stip. instr. 11. Ian. 1860.* apud S. Cong. Conc. in qua municipes loci pii administratores in emphyteusim Marinio dare recusabant domum quamdam, pro qua obtinenda experimenta vigesimae et sextae relaxata fuerant ex Apostolico beneplacito, quod formiter executionem sortitum fuerat: ad dubium enim « An sit locus » stipulationi instrumenti emphyteusis perpetuae favore Marini in » casu? » S. Cong. Conc. respondit « affirmative. » Et iterum causa proposita *die 21. Nov. 1860.* Emi patres rescripserunt « In decisis » ad formam beneplaciti Apostolici et amplius. »

288. In huiusmodi tamen dispensationum casibus probe cavendum est, ne peccatum sit contra rescripti formam, praesertim vero ne quid in detrimentum loci pii admissum fuerit, aut quilibet alius defectus intercesserit. Tunc enim rescripti valor ex hisce causis minime substinetur, indeque rescriptum ipsum non erit exequendum, et si executio praecesserit, idem reportandum erit, idest revocandum, ac rescindendum prout accidit in quadam *Balneoregien. Rep. rescr. diei 13. Sept. 1861.*, in qua sub specie recedendi a lite, concordia inita fuerat a priore sodalitii absque sodalium interventu, cuius vi praedia ad pium eum locum pertinentia, accedente beneplacito Apostolico, eiusque executoriali decreto homini cuidam sine licitationis experimentis in emphyteusim concedebantur. Cum enim sodales apud S. C. Ep. et Regul. acriter conquesti fuissent, tum quod ipsi auditi non fuerant, tum multo fortius, quod emphyteusis in evidens sodalitii damnum vergeret, emi patres, conquestionum huiusmodi veritate comperta ad dubium « An sit locus reportationi rescripti *die 11. Octo-» bris 1858.*, seu potius locus sit stipulationi instrumenti ad normam » eiusdem rescripti, ac decreti executorialis in casu? » responderunt « affirmative ad primam partem, negative ad secundam. » Idem S. C. Ep. et Regul. responsum praebuerat in *Sutrin. Super rep. rescr. 26. Septembris 1851.* et *Firmana rep. rescr. 30. Iulii 1852.* confirmata *die 3. Dec. eiusdem anni* per rescriptum « In decisis. »

289. In allatis decretis tempus utile ad vigesimam viginti dies, ad sextam exhibendam tres menses praestituti sunt. Itaque nefas

erit episcopis huiusmodi spatia sive coercere, sive ampliare; id porro eruitur ex *Assisien.* superius allata ad secundum dubium, sed et confirmatur duabus aliis causis, quarum prima est *Comaclensis Praelationis 8. Aprilis 1859.* In ea tempus pro vigesima ad triginta dies prorogatum fuerat, et contra trimestre, ad sextam exhibendam praefinitum, ad dies quindecim coercitum fuerat: insuper inter oblationes ea, quae maior erat, ob aliquas reservationes in eadem adiectas vel captiosa, vel incerta circa summam adpromissam traduci poterat. Itaque emi ad dubium. « An, et cuius favore, et pro qua summa » emphyteusis adiudicanda sit in casu? » rescripserunt « negative, » et denuo affigantur edicta pro experimento vigesimae et sextae ad » praescriptum S. Congr. *diei 18. Mart. 1835.* » nempe decretorum generalium.

290. Itidem in *Tiburtina Super emphyt. 22. Aug. 1862.* vigesima iam locum habuerat; at in offerenda sexta maior oblator expresse non edixerat, an conventionibus pro stipulanda emphyteusi propositis standum sibi esse duceret: itaque loci pii administratores, oblationibus resignatis, ac patefactis, eidem maiori oblatori decem dies praefixerunt, ut mentem suam hac super re dilucide aperiret: quod ipse iuxta votum facere non praetermisit. At vero vigesimarius acerrime restitit, tum quia per aliorum decem dierum spatium, ut supra elargitum, tempora a decretis generalibus praefinita prorogationem quodammodo praeseferebant, tum quod oblatio summam certam portendere non videretur ex eo, quod obligationes ex conventionibus propositis emphyteusi impositas, idem maior oblator recusare fortasse poterat, cum iisdem sese inhaesurum clare in oblatione non edixisset. Itaque proposito dubio. « An et cuius favore emphyteusis adiudicanda sit » in casu? » Emi patres responderunt « Denuo affigantur edicta. »

291. « Ex praescripto S. C. terminum pro vigesima incipere, a » die, quo ex decreto executoris beneplaciti Apostolici res adiudi- » cata fuerit; pro sexta vero decurrere ab eadem die, si nemo vige- » simam obtulerit, si vero oblata fuerit, decurrere a die, quo oblatori » vigesimario res adiudicata fuerit, et quatenus vigesimam nemo » obtularit, permitti tantum sextam offerri » significatum est emo card. episcopo Montisfalisci literis S. C. Ep. et Reg. *die 5. Nov. 1849.*, quibus respondebatur nonnullis dubitationibus a vicario generali propositis. Id constat ex Posit. *sub n. 4888.* resumpta et unita cum causa *Montisfalisci 17. Maii 1861.*, de qua supra mentionem fecimus.

292. Etiamsi singula licitationis experimenta completa sint, quando adhuc rei licitatae adiudicatio peracta non fuerit, si de loci pii detrimento notitia perveniat, atque insuper suspicio suboriatur, quod in iisdem experimentis dolus aliquis admissus fuerit, tum causa est vel S. Congreg., vel executori ab ea deputato pro adiudicatione peragenda, cur rescripti executionem intercipere queant; ut patet hoc exemplo. Quidam Maroncellus beneficiatus, venia a S. C. accepta, aliqua praediola ad beneficium pertinentia auctioni exposuerat, ac omnia experimenta effectum sortita fuerant, nisi quod adiudicatio nondum acciderat. Hoc in rerum statu beneficiatus facti poenitens apud executorem beneplaciti Apostolici mordicus obstabat, ne beneplacitum ipsum executioni comitteretur, tum quia contractus beneficio admodum perniciosus futurus erat, tum quod deliberatarius, cui praediola adiudicanda fuisseut, accusabatur per dolum ab hasta alios competitores propulsavisse. Itaque, ut patet ex *Fabrianen. Exec. res. 27. Iulii 1860.* subiecto dubio. « An, et quomodo exequendum sit » rescriptum *diei 25. Maii 1857.* in casu? » S. Congreg. rescripsit « Non expedire. »

293. In alienatione bonorum ad beneficia pertinentium, quae iuripatronatus obnoxia sunt, nulla lege praescribitur, ut de necessitate patronorum consensus requiratur, quamvis hisce vetitum non sit alienationi se opponere per recursum ad superiorem deferendum: multo vero minus patronis ius est praelationis pro acquirenda re beneficiaria, quae auctioni exponitur. Porro in *Veliterna*, seu *Terracinen. Emphyt. 8. Mart. 1861.* patronus contra emphyteusim, quam beneficiatus, impetrato beneplacito Apostolico, singulisque licitationis actibus rite absolutis, maiori oblatori concessurus erat, supplici ad S. C. Ep. et Reg. oblato libello, graves suas reclamationes detulit: utcumque vero se res haberet, praelationem contra eumdem deliberatarium sibi propugnabat. Itaque praepositis dubiis

1. « An, et quomodo attendendae sint patroni reclamationes in » casu?

2. » An, et quomodo, et cuius favore permittenda sit instrumenti » emphyteutici stipulatio in casu? »

S. Cong. rescripsit

« Ad 1. negative.

» Ad 2. affirmative favore Censi pro summa scut. 44. 33. et cum » reliquis conditionibus in oblatione Armellini appositis. » Porro Cen-

sius vigesimarius erat, et Armellinius sextam obtulerat; ideoque Censio integrum erat Armellini sextam acceptam habere.

Antequam hoc argumentum de contractibus bonorum ecclesiasticorum concludamus, operae pretium ducimus lectorem nostrum admonere ultimis hisce temporibus egregium hac de materia opus in lucem prodiisse studio et cura amicissimi collegae mei, quale alterum simile in rerum canonicarum tractatoribus frustra quaereres. Huic operi titulus inscribitur. « Praxeos regulae circa contractus » rerum ecclesiasticarum rite ineundos ab Aloysio adv. Trombetta » S. C. Ep. et Regul. subsecretario iuxta principia iuris expositae – » Romae 1865. ex typographeo Salviucci. » Hoc itaque si, data opportunitate, consulat benevolus lector, non immerito a nobis tanto in pretio haberi fatebitur. Huius synopsis extat *P. II. n. 47.*

294. Quoniam de alienatione bonorum ecclesiasticorum locuti sumus, non erit abs re etiam de acquisitionibus, vulgo *investimentis* agere. Illud enim in administratione piorum locorum saepenumero accidit, ut aliqua pecuniae summa in promptu sit, quae otiosa et inutilis in locorum piorum aerario iaceat. Sed, ut paulo plenius huiusmodi argumentum conficiatur, in primis statuendum est, disciplinam esse in usu S.C. Ep. et Reg. positam, ut pecuniae, quae ex. gr. ex dotibus monasticis, aut ex venditionibus bonorum ecclesiasticorum, et legatorum, dummodo aliud non obstet, in bonis stabilibus, tutis, atque fructiferis collocentur. S. C. Ep. et Reg. in *Assisien. Investimenti 4. Oct. 1823.*

Subinde pronum est inquirere, an locorum piorum administratores sine episcopi venia possint investimenta facere? « Nulla quidem (ita fol. S. C. Conc. in *Narnien. 15. Mart. 1790. §. nulla*) est canonica lex, quae canonicos cathedralis, aliosque locorum piorum » administratores obliget ad petendam in activis investimentis, seu » in acquirendo veniam episcopi. Contrarium imo statuunt Ciarlin. » *Contr. Cap. 183. n. 107.* et Monacell. *Form. Leg. tit. 14. form. 6.* » *n. 1. et seq.* Quotannis tamen ei reddenda est administrationis ratio » ex praescripto S. Conc. Trid. *Sess. 22. cap. 9. de Reform.*, et ad » vitandas fraudes potest etiam edicere, ne absque sua licentia pe» cuniae investiantur, ut in Farfensi synodo *De Reb. Eccl. non alien.* » decrevit card. Barberinus, et declaravit S. C. in *Assisien. 21. Ia*» *nuar. 1786. ad V. dub.* » Porro dubium huiusce *Assisiensis* ita conceptum erat. « An substineatur edictum in ea parte, in qua iuben-

» tur confraternitates, seu illarum officiales deponere in aede sacra » Assisii sortem censuum, aliorumque creditorum in casu restitutionis » cum vinculo investimenti; itemque vetantur ad investimenta proce» dere absque ordinarii approbatione? » S. C. rescripsit « affirmative » in omnibus. » Ex his itaque colligi posse videtur, episcopum posse quidem legem facere, ne pecuniae collocatio in emptione stabilium suscipiatur absque sua venia, sed si huiusmodi lex nunquam edita fuerit, poterunt administratores pecuniam locorum piorum investire, et investimenta ante huiusmodi promulgatam legem utique substineri dicenda sunt, quod magis magisque confirmatur ex declaratione S. C. in eadem *Narnien*. edita, quam hic subnectimus.

In *Narnien. 15. Maii 1790*. exponebat episcopus, in capitulo Narniensi invaluisse, ut mensae capitularis pecunia investiretur, nulla petita ab episcopo venia, vel consensu: de qua consuetudine antiquitus et constanter servata apprime constabat. Perpendebatur in iure, nullum in huiusmodi investimentis a lege canonica requiri beneplacitum; quamquam episcopis integrum sit suo decreto sancire, ne piorum locorum pecunia absque sua licentia investiatur, Monacell. *Form. Leg. tit. 14. form. 6. n. 1.*; ceterum episcoporum ius salvum esse ob rationum redditionem, quam exigere, expendere, et sententia sua prosequi possunt. Porro in Narniensi dioecesi nulla specialis aderat lex, quae huiusmodi investimenta vetaret. Itaque dubiis

1. « An et quomodo fieri debeant futura investimenta in casu?

2. » An substineantur investimenta praeterita in casu? »

S. Cong. respondit

« Ad 1. affirmative et in casibus particularibus episcopus utatur » iure suo.

» Ad 2. affirmative. »

295. In alienationum instrumentis conficiendis illud plerumque pactum ex S. C. rescripto apponitur, ut pecunia ex re vendita retrahenda apud emptorem, convento interusurio, detineatur, donec eamdem in fundis stabilibus collocandi occasio non occurrat. Quaeritur itaque, quamdiu emptor eamdem pecuniam apud se retinere cogatur? Si in rescripto duratio temporis expressis verbis determinata fuerit, depactae conditioni standum esse quisque videt. Sin vero duratio temporis definita non fuerit, licet emptori post congruum temporis decursum pii loci administratores ad pecuniam recipiendam adstringere; aliter ius eidem est depositum in aede sacra peragendi.

Etenim in *Cornetana Solut. pret. 18. Iun. 1847.* apud S. Congr. Ep. et Reg. Pascalis Detio per rescriptum eiusdem S. C. *diei 16. Martii 1832* ab universitate sutorum (vulgo *calzolari*) fundum emptionis venditionis titulo acquisierat, depacto interusurio scutat. annuorum séptem, donec pretium in contractu conventum « *in aliis stabilibus utilioribus integre, ac fideliter investitum fuerit.* » Rescripto consonum plene fuit executoriale ordinarii decretum. Posthac Paschalis Detio fundum hunc ab universitate sutorum coemptum in fratres Falzacappa titulo cessionis translulerat; qui proinde anno 1843. apud S. C. de negligentia sutorum in requirendo investimento lamentati implorabant, ut iidem sutores ad summam pretii, de quo diximus, recipiendam adigerentur. Itaque, auditis partibus, et exquisita iuxta morem ordinarii sententia, dubium primo loco in discussionem vocatum est « An, et quomodo sutorum universitas adigenda sit ad » acceptandam solutionem pretii fundi venditi in casu? » S. Cong. rescripsit « affirmative, et esse praefigendum universitati calzolario- » rum terminum unius anni ad curandum utile investimentum con- » venti pretii, quo termino inutiliter elapso, esse locum deposito in » aede sacra per emptores, salvo iure tamen universitati petendi » rescissionem, prout et quatenus de iure. » Porro universitas excipiebat ab emptore conditiones in contractu conventas non fuisse servatas, adeoque contra imploraverat, ut contractus rescinderetur.

« IV. An montem pietatis, sive charitatis visitaverit; an » idem habeat reditus, qui superabundent substentationi » ministrorum, aliisque necessariis expensis, et in quas » causas reditus illi erogentur, et si quid exigatur ab illis, » qui pecuniam, frumentum, si agatur de monte frumen- » tario, ab eo recipiunt? »

Summarium.

296. Leges civiles, atque canonicae foeneratorum perniciem coercuerunt, radicem non extirparunt.

297. B. Barnabas Interamnensis montes pietatis excogitavit, eorumque erectionem Academia Perusina commendatione dignam censuit.

298. Res Perusiis publice, adstante populo, et utroque clero, disceptata est, et plausu excepta.

299. Huiusmodi opus a Perusiis ad alias urbes, Italiae praesertim, propagatum, plures summi Pontifices a labe usuraria immune declararunt.

300. Cum tamen idem opus tamquam usurarium exagitari non desineretur, omnem quaestionem diremit synodus Lateranensis sub Leone X., cuius constitutio ex parte refertur.

301. Paulus V. constitutionem edidit pro montibus Pontificiae ditionis, ne quis eorum pecunias in alium usum, quam in pauperum levamen, erogare praesumat.

302. Ad tollendos abusus aliam constitutionem edidit Ben. XIII. pro almae Urbis montibus.

303. Triplex est montium species.

Prima adest, quando gratis pecunia commodatur: eius iustitiam nemo negabit.

304. Secunda est, quando mutuum datur cum obligatione solvendi aliquid modicum pro expensis; deque eius iustitia non licet hodie dubitare.

305. Tertia est, quando montium aerarium ex pecunia conducta, vel censibus, accepta constituitur: haec etiam licita reputatur.

306. Posset insuper quarta species addi, quando non pecunia, at genus ex. gr. frumentum commodatur: sed haec cum iis, de quibus dictum est, confundi potest.

307. Dubitari nequit, quod prima species ex tribus supra dictis sine Pontificis venia erigi possit.

308. De secunda ac tertia necessaria est auctoritas summi Pontificis; siquidem nunquam sine venia Pontificis aliquid augmenti exigere licet.

309. Hanc doctrinam tradit Ben. XIV. ex declarationibus S. C. C.

310. Quin imo episcopus potest ac debet usuram moderari, si progressu temporis immodica evaserit, quamquam satius sit S. C. consulere.

311. Benedicti XIV. doctrinam etiam in praesens S. C. solemne habet inculcare in responsionibus ad episcoporum relationes.

312. Monacellus aliquas normas tradit pro erectione ac moderamine montium petatis.

313. ad 322. In specie eaedem referuntur.

323. Alias idem auctor suppeditat normas pro montibus frumentariis.

324. ad 333. Speciatim et hae recensentur.

334. De quantitate interusurii.

S. C. nihil ultra necessitatis ac moderationis limites permittit.

335. Ceterum pro varietate circumstantiarum nunc singula, nunc duo, nunc tria, quatuor, et etiam quinque permisit.

336. 337. Referuntur declarationes nuperrimae S. C. Ep. et Reg.

In *Ferentina* concessit

Absolutionem, et condonationem pro augmento eatenus percepto,

Itemque veniam continuandae rationis retro servatae, ut pro interusurio id tantum exigeretur, quod expensis necessarium est, reliquum in separato libro adnotaretur erogandum in expositas causas.

338. In alia *Ferentina* eamdem fere declarationem edidit.

339. In *Derthonen.* absolutione, et condonatione pro perceptis elargita, commendavit episcopo, ne posthac fructus scuta quatuor excederet.

340. In tertia *Ferentina* licet ageretur de monte frumentario per provinciae praesidem erecto, eamdem declarationem, quam in utraque alia *Ferentina,* emisit.

341. S. Congr. Conc. in *Montisfalisci* resolvit, posse episcopum visitare montes pietatis, licet laicales ad effectum recognoscendi labem usurariam, et locum esse novo monti frumentario sub administratione episcopi ex augmentis ultra debitum exactis erigendo.

342. In *Brictinorien.* resolvit

Montis frumentarii Theodorani administrationem spectare ad communitatem;

Eumdem tamen posse ab episcopo visitari, et statuta recognosci, redditionem rationum una cum deputato communitatis, si consuetudo adsit, exigi, et quoad ministrorum electionem, et causas iudiciales montis standum esse legibus Pontificiae ditionis.

343. S. C. Ep. et Reg. in *Montisfalisci* resolvit, servandam esse compositionem ab emõ Deangelis confectam.

344. Eadem S. C. in *Spoletana* edixit, constare de iure archiepiscopi visitandi montem frumentarium, interessendi rationum redditioni cum officialibus communitatis, et cum his sindacandi et providendi indemnitati loci pii ad formam Conc. Trid.

345. In *Bononien.* S. C. Conc. respondit

Non constare de necessitate aperiendae domus succursalis montis pietatis;

Proponendum esse S. Cong. reformationem expensarum;

In numerandis diebus fructuum exigendorum mensem inceptum baberi pro completo circa pignora, quae viginti scutatorum summam utique excedunt;

Residuorum applicationem monti faciendam nonnisi ad formam iuris;

Condonationem pro praeteritis perceptionibus, facto verbo cum SSmo, concedendam.

346. In *Imolen.* rescripsit non esse erogandum in eleemosynam pretium residuale pignorum, sed remanere debere in creditum dominorum.

347. Idem fere rescripsit in *Avenionen.*

348. In *Civit. Castell.* minime adnuit, ut brevis terminus praefigeretur ad residua retrahenda, quo elapso, residua monti cederent.

349. In *Bononien.* adnuit ad triennium, ut pignorum distractio sub uno auctionis experimento fieret, quo inutiliter peracto, privatim pignora distrahere liceret, adhibitis quibusdam cautionibus.

296. Quam gravi detrimento, exitioque pauperibus semper et ubique fuerint foeneratores, nemo est, qui nesciat. Satis est legere Romanorum historias, sive cum adhuc respublica staret, sive cum summa rerum ad Imperatores deflexit. Si vero memoria recolantur tempora recentiora, quae vulgo *medium oevum* audiunt, occurret perfida Iudaeorum gens, quae ubique terrarum ex divina damnatione dispersa, et ubique pariter negotiationem exercens, pauperem et egenam christianorum plebem ingentium usurarum pondere premere, ac pene iugulare connitebatur. Ad huiusmodi pestem et perniciem avertendam cum legum civilium, tum sacrorum canonum latores saluberrimas leges promulgarunt, et foeneratorum proterviam atque saevitiam rigidissimis poenis coercuerunt. At vero tametsi utilitatem a Cesareo, et Pontificio iure profectam inficiari non audeam, nihilominus fateri quisque debebit, imminutos profecto fuisse perniciosos malorum fructus, quibus inopes afficiebantur; at vero nedum non evulsam, sed et integram, viridemque relictam radicem, unde eadem malorum seges iterum pullulare potuisset. Utque mentem meam iuxta hodiernum loquendi morem explicem, leges et canones circa foenus promulgati bonum quidem *negativum*, minime vero *positivum* importarunt: neque enim remedium suppeditabant, quo urgen-

tibus pauperum necessitatibus, ita subveniretur, ut hi ad foeneratorum mensas confugere non adigerentur.

297. Unus ex illo hominum coetu, quos insana huius oevi philosophia ignavum et iners in humano consortio pecus fucorum appellat, non modo omnium ipse rerum egenus, sed et solemni arctissimae paupertatis voto adstrictus novum et inauditum opus excogitavit, quo impotem legum humanarum opem ad egenorum levamen abunde supplevit. B. Bernardus Interamnensis e Franciscali sodalitate, quam vocant ab observantia, eo christianae charitatis igne penitus incensus, quo sodalitatis ipsius fundator ac parens tanta cum vehementia flagrabat, dum Perusii, D. Petri cathedram occupante S. M. Pio II. e Piccolomineorum gente, praedicationis verbi Dei ministerium absolveret, miseramque plebeculam usurariorum, praesertim a Iudaici coetus ingluvie oppressam, et ad extremum malorum redactam ingemisceret, montium pietatis opus mente sua delineatum cum r. p. Fortunato de Cepolis Perusino, eiusdem ordinis, viro utriusque iuris perito communicavit, qui una cum Academiae magistris novum eiusdem B. Barnabae adinventum expendentes omni commendatione dignum diiudicarunt.

298. Opus autem huiusmodi in eo situm erat, ut ex cumulo pecuniae pie collecto, qui proinde Mons pietatis appellandus esset, pauperibus ea, qua egerent, pecunia mutuaretur, accepto pignore, et aliquo denariolo in stipendium ministrorum, aliasque expensas necessarias convertendo. Itaque B. Barnabas, p. Fortunati, et Academiae magistrorum sententia animatus, qua privatis, qua publicis exhortationibus cives Perusinos ad opus mente sibi propositum re exequendum excitare et incendere non dubitavit. Cumque statim reperti essent, qui labem usurariam in eo delitescere perperam rati tanto bono impedimenta et difficultates facesserent, res in publicam consultationem, toto adstante magistratu civitatis, necnon magistris et scholasticis universitatis, clero, et religiosis ordinibus accedentibus deducta est, et acerrime excussa: sed sententia B. Barnabae probata, confestim cives, solemni indicta supplicatione, pientissimum religiosi viri adinventum executioni mandarunt. Rem fusius narrat ex Wadingo Ferrarius *V. Montes pietatis* n. 2. *et seq*.

299. Huiusmodi tam pium institutum Perusii primum erectum, velut granum sinapis, excrevit; nam ubique propagatum est, ac praesertim in urbibus Italiae, ubi sodales S. Francisci de observan-

tia, nominatim S. Iacobus a Marchia, B. Marcus a Bononia, B. Bernardinus a Feltria montium pietatis erectionem promoverunt. Quamvis autem ad hoc opus laudandum accederet suprema auctoritas multorum summorum Pontificum, nempe Pii II., Pauli II., Sixti IV., Innocentii VIII., Alexan. VI., nihilominus montium pietatis adversarii contra eos et publice et privatim invehere non desinebant, eosdemque tamquam usurariae labis vitio infectos declamabant. Ferrarius *loc. cit. n. 4. et 5.*

300. Controversiam hanc diu multumque agitatam a medio saeculo decimo quinto ad initium saeculi decimi sexti S. M. Leo X. irrefragabili suae vocis oraculo diremit, ac terminavit, poenis adiectis adversus eos, qui in posterum contra obloqui praesumerent. Cum enim solemne haberetur in ecclesia Lateranensi oecumenicum concilium saluberrimam edidit constitutionem *IV. Non. Maii 1515.* incip. « *Inter multiplices,* » in qua, cursim praelibatis, quae utrinque in medium afferebantur, rationum momentis, tandem Pontifex pronunciavit in haec verba « Sacro approbante concilio declaramus, ac definimus, » montes pietatis antedictos per respublicas institutos, et auctoritate » Sedis Apostolicae hactenus probatos et confirmatos, in quibus pro » eorum impensis, et indemnitate aliquid moderatum ad solas ministrorum impensas, et aliarum rerum ad illorum confirmationem » (ut praefertur) pertinentium, absque lucro eorumdem montium, » recipitur, neque speciem mali praeferre, nec peccandi incentivum » praestare, neque ullo pacto improbari, quin imo meritorium esse, » ac laudari et probari debere, tale mutuum minime usurarium putari, licereque illorum pietatem, et misericordiam populis praedicare, etiam cum indulgentiis a S. Sede Apostolica eam ob causam » concessis; ac deinceps alios etiam similes montes Apostolicae Sedis » approbatione erigi posse. Multo tamen perfectius, multoque sanctius » fore, si omnino tales montes gratuiti constituerentur, hoc est, si » illos erigentes aliquos census assignarent, quibus si non omni, » saltem vel ex media parte, huiusmodi montium ministrorum solverentur impensae, ut ad leviorem aeris alieni solvendi portionem, » medio hoc pauperes gravari contingat, ad quos cum huiusmodi » census assignatione pro impensarum supportatione erigendos, christifideles maioribus indulgentiis invitandos esse decernimus. » Sequitur poena excommunicationis latae sententiae contra quemlibet aliter ore, vel scripto praedicantem, aut disputantem.

301. Ad horumce montium rem indemnem in Pontificia ditione servandam contra eos, qui eorumdem pecuniam aliter quam in pauperum levamen erogare ausi fuerint, S. M. Paulus V. suam constitutionem incipien. « *Oneroso* » *Tom. 3. Bullar. const. 82.* promulgavit, in qua « universis et singulis montis pietatis huiusmodi officialibus » quibuscumque status nostri ecclesiastici quacumque dignitate ful- » gentibus, etiamsi episcopi, archiepiscopi, patriarchae, aut S. R. E. » cardinales etiam legati de latere existant, ne de pecuniis ad dictos » montes quomodolibet spectantibus et pertinentibus, ac pro sorte » principali a principio illis assignatis; quam pro dictae sortis » augmento postea acquisitis in alios, quam pauperum usum iuxta » modum et formam in erectione dd. montium praescriptam absque » nostra et Sedis Apostolicae licentia sub quovis praetextu, vel quae- » sito colore, et cum obligatione intra quodcumque breve tempus » restituendi disponere praesumat, tenore praesentium prohibemus. » Quod si quis contra hanc nostram prohibitionem venire praesum- » pserit, cardinales quidem, patriarchae, archiepiscopi, episcopi, su- » spensionis, aliae vero inferiores personae excommunicationis sen- » tentiam eo ipso incurrant, a qua nonnisi a Romano Pontifice, » praeterquam in mortis articulo, absolvi possint. »

302. Quod vero spectat ad montes pietatis in alma Urbe constitutos, inhaerendum insuper est const. S. M. Benedicti XIII. incipien. « *Iamdudum* » *datae VI. Kal. Octob. 1729.*, in qua ad tollendas abusiones ab officialibus praesertim ac ministris in propriam utilitatem invectas saluberrima decreta sancivit, ac poenas severissimas irrogavit.

303. Auctor *novarum additionum ex aliena manu* ad Ferrar. *V. Montes*, tres montium pietatis species enumerat « Prima species est, cum » acervus ille publicae pecuniae gratis indigentibus distribuitur, ita » ut debitores nihil restituere ultra sortem teneantur. De eius autem » iustitia non est, quod verba faciamus; nam ea per se patet.

304. » Altera species est, cum pecunia ea lege distribuitur indi- » gentibus, ut praestet ultra sortem modicum quid pro modo et ra- » tione pecuniae acceptae, et temporis ad solvenda stipendia eorum, » qui montem regunt, et ad explicanda ea omnia, quae necessaria » sunt ad montis conservationem. De iustitia autem huius speciei, » quamvis olim in utramque partem maxima animorum contentione » fuerit disputatum, probata tamen ea fuit a Paulo II.. et aliis Pon- » tificibus, tum demum a Leone X. in Conc. Lateran. *Sess. 10.....*

305. » Tertia species est eorum montium, quorum aerarium con- » stat ex pecunia foenore conducta, vel sub censibus accepta; ea- » propter coguntur ii, qui ad hanc mensam accedant, non solum » reficere sumptus et expensas montis, sed etiam usuras, vel cen- » sus, quae mons patitur, ut necessitatibus accipientium possit suc- » currere. Hanc etiam speciem licitam esse tenent post alios card. De » Lugo *Disp. 25. n. 197. et seq.*, sed non est facile permittenda. »

306. Posset praeterea quarta species adiungi, nempe montium eorum, in quibus non pecunia mutuo traditur indigentibus, verum aliud genus, quod, ut plurimum, est frumenti; adeoque montes frumentarii vulgari nomine nuncupantur. Sed nullum inter montes pietatis, et montes frumentarios discrimen intercedit, si demas diversitatem rei commodatae; in primis enim pecunia, in alteris frumentum mutuo traditur. Ceterum quae pecuniae, ea frumento accommodari facile possunt.

307. Hisce constitutis, quaestio sese offert, an in erectione montium necessaria sit auctoritas summi Pontificis. Eam non requiri in erectione montium primae, quam modo exposuimus, speciei, sine dubitatione potest affirmari. Namque, non accedente conditione persolvendi nullius interusurii, iuxta dispositionem const. « *Inter multiplices* » id quod superest, nonnisi rem omni laude et approbatione dignam praeseferunt. Monac. *Form. leg. tit. 1. form. 25. P. III. n. 6.*

308. Si autem agatur de montibus secundae, ac tertiae speciei, tunc omnino requiritur auctoritas Apostolica eum in finem, ut aliquid ultra fortem exigi possit, licet id in stipendium ministrorum, aliasque impensas montis tuitioni necessarias impendatur. Nam Leo X. edixit quidem, huiusmodi montes in posterum posse honeste erigi, atque constitui, sed disertis verbis in hac re auctoritatem Apostolicam expressit « ac deinceps alios etiam similes montes Apostolicae » Sedis approbatione erigi posse. »

309. Accedit doctrina Benedicti XIV. *De syn. dioec. lib. X. cap. 5. num. 2.*, ex qua traditur in montibus pietatis sine venia Apostolicae Sedis nihil vel minimum posse ultra sortem exigi, quam doctrinam exscribimus eo magis quod est idoneis fulta declarationibus S. C. Concilii « Quoniam vero (ita ille Pontifex) periculum est, ne, quod » a montis praefectis ultra mutuatam pecuniae summam exigitur, » expensas superest, in ministrorum sustentationem erogandas, ideo » S. Congr. Conc., ut omnis usurae suspicio quam longe abesset a

» montibus pietatis, quos Tridentinum *Sess. 22. cap. 8. de Ref.* inter
» loca pia enumeravit, et episcoporum visitationi subiecit, *die 7. Fe-*
» *bruar. 1637.*, rescribens ad archiepiscopum Neapolitanum, nihil
» ultra sortem exigendum statuit, nisi prius consulta Apostolica Sede.
« *Loca pia* (verba sunt S. Congregationis, quae reperimus adnotata
» *Lib. 13. decret. pag. 486.*) *et sacras aedes, quae deposita retinent,*
» *dum mutuant indigentibus pecuniam, accepto pignore, non posse quid-*
» *quam a mutuatariis, nisi ex Sedis Apostolicae dispensatione accipere.»*
» Idemque responsum datum legimus ad episcopum Adriensem *die*
» *14. Martii eiusdem anni, eod. lib. 15. decretor. pag. 501. a tergo.*
» Multo minus absque Sedis Apostolicae placito erit plus exigendum,
» quam antea consueverit, etiamsi mons pietatis eo auctuario indigeat
» ad solvenda debita, quae in mutuatorum commodum contraxit;
» quod probe scientes praefecti montis pietatis Civitatis Casalensis,
» dum nos S. C. Conc. secretarium agebamus, ab eadem S. Congr.
» facultatem sibi fieri petierunt, et montem, cuius reditus impares
» erant soblevandis pauperum indigentiis, aere alieno gravandi, et
» simul exigendi quinque ex singulis centenis nummis ab iis, qui
» in posterum, dato pignore, pecuniam a monte reciperent, ut tali
» pacto possent et consueta sustinere onera, et aes alienum paul-
» latim solvere, quemadmodum videri potest in *Thesaur. Resolut.*
» *tom. 1. pag. 28.*

310. » Quod si contra episcopus animadverteret, plus a mutua-
» tariis solvi, quam necessarium sit ad montem servandum indemnem
» a necessariis impensis, et posset et deberet usuram moderari, et re-
» digere ad aequalitatem cum quotidianis sumptibus, aliisque oneri-
» bus, quibus mons praegravatur; quamvis etiam in hoc eventu tutius
» sit, ut, priusquam episcopus moderationem decernat, S. C. Conc.
» consulat. »

311. Huiusmodi Bened. XIV. doctrinam per extensum ac etiam de causa referre voluimus, quia S. Congreg. Conc. in suis responsionibus ad literas episcoporum de statu dioeceseon, quandocumque prona sese offerat occasio, eamdem ipsis allegat, unaque sectandam inculcat.

312. Monacellus *Form. leg. P. III. tit. 1. form. 23. ac 24.* normas aliquas indigitat, quas pro impetranda ab Apostolica Sede venia erigendi montes pietatis statui et exponi suadet, quasque nos hic exscribimus, eaeque sunt.

313. » Primo, quod pecunia coacervata et distincta pro monte » administrabitur a ministris, qui dabunt idoneam cautionem de » fideliter administrando, et singulo anno rationem reddent coram » syndacatoribus electis, qui eos absolvere, vel condemnare non po- » terunt, nisi prius computa ab episcopo, vel eius deputato visa et » approbata non fuerint.

314. » Secundo, quod pecunia montis non mutuabitur divitibus, » neque alienigenis, sed pauperibus et indigentibus loci (non tamen » ministris et officialibus loci) et alio non convertatur.

315. » Tertio, quod mutuatarii dabunt sufficiens et certum pi- » gnus pro certa ac determinata summa, quae non debebit exce- » dere scuta.......

316. » Quod mutuatarii singulis mensibus aliquid exiguum » eleemosynariter ultra sortem solvent pro sumptibus necessariis ad » conservandum montem, scilicet pro stipendiis ministrorum, pro » conductione domus, et certis aliis expensis absque ullo lucro mon- » tis, donec mons possit propriis aliis reditibus dictas expensas sub- » stinere.

317. » Quinto, quod pecunia dabitur mutuatariis ad certum » tempus v. g. ad annum, vel ad summum ad duos annos: et si » mutuum, praescripto tempore, non restituatur, pignus vendetur, » et ex pretio pecunia monti solvetur; et quod reliquum est domi- » no pignoris restituetur: imo quod post venditionem debitoribus » concedatur terminus saltem octo dierum ad pignus redimendum.

318. » Sexto, quod super pignora non recipiantur sequestra, seu » arresta, nisi eorum ordinario legitime constet, rem pignori datam » fuisse subtractam, et sequestrum, seu arrestum sit subscriptum » ab ipsomet ordinario, reintegrato monte de pecunia mutuata.

319. » Septimo, quod venditio pignorum non fiet diebus festis » de praecepto, nisi in casu, quod diebus ferialibus ob carentiam » oblatorum venditio compleri non possit, et tunc, nonnisi obtenta » scripto licentia episcopi.

320. » Octavo, quod fiat inventarium mobilium, immobilium, et » iurium montis, quod erit subscriptum a ministris, et renovatum » in ingressu et fine officii.

321. » Nono, quod statuta supradicta fuerint ab episcopo cum » consilio deputatorum capituli cathedralis, et universitate laicorum » laudata et approbata.

322. » Haec, inquam, (prosequitur Monacellus) statuta sunt iu-
» ridica, et honesta, quae poterunt iuxta exigentiam loci augeri,
» non minui, de quibus sparsim loquuntur Leotard. Crispin. Nicol.
» Piringh. »

323. Idem auctor *l. c. form. 25. n. 7.* speciatim circa erectionem montium frumentariorum alias tradit italico idiomate regulas huic montium generi proprias, quas pro opportunitate sequi fas est. Eas nos hic compendio restrictas exhibemus: sunt vero

324. Primo, quod montium administratores ab universitate, vel sodalitate (ad quas mons forte pertineat) per secreta suffragia eligantur, ab episcopo confirmentur, cautiones debitas praestare, et rationem reddere teneantur.

325. Secundo, ut syndacatores quotannis iam e mense Iunio a montium administratoribus ac depositario rationes exegerint, et, siquid debere reperti fuerint, ad id, quod debent, solvendum sine figura iudicii compulsi fuerint: sententia syndacatoria prolata novi montis administratores eligantur.

326. Tertio, ut frumentum tempore, quod opportunius visum fuerit, semel, vel bis in anno distribuatur, idoneo dato pignore, quod frumenti pretium ter superet, aliisve datis cautionibus: si secus fiat, montium administratores de suo refundere teneantur.

327. Quarto, quod frumentum per schedulas subscriptas tradatur, et in certa quantitate.

328. Quinto, quod frumentum neque vendi, neque in alium usum converti, neque alieni generis mutuari possit sub certa statuta poena.

329. Sexto, quod mutuatarii nihil ultra id, quod acceperunt, restituere cogantur etiam sub praetextu impensarum, nisi forte sine ullo pacto sponte iidem aliquod augmentum titulo eleemosynae tradere velint, quo in casu frumentum eleemosyna acceptum seorsim deponatur; et nisi forte accedat Apostolica venia, quae frumenti augmentum venia sua auctoraverit.

330. Septimo, quod mense Augusto frumenti restitutio fiat, idemque bonae qualitatis sit, eoque tempore elapso pignora ad praeconis vocem tripliciter repetitam sub hasta publice vendantur: pretium vero in emptionem frumenti, quod reddi debuisset, impendatur, quodque reliquum fuerit, domino pignoris reddatur.

331. Octavo, ac nono, ut quolibet anno in eligendis novis administratoribus instrumentum peragatur pro frumenti traditione, specifice

eiusdem quantitate descripta, traditisque libris rite subscriptis, ubi debitorum nomina recensitu sunt.

333. Decimo, ut quotannis tempore messis mittantur, qui frumentum a mutuatariis recolligant.

Undecimo, ut, accedente episcopi auctoritate, prout temporum necessitas exiget, statuta variari, vel de novo etiam confieri valeant.

334. Nunc rerum ratio postulat, ut verba faciamus de quantitate in terusurii, quod S. Sedis disciplina fert, ut exigi possit, itemque de iurisditione, quam super his loci sobtinent episcopi, necnon de munere eos visitandi, rationumque redditionem expetendi. At vero si primam partem de quota interusurii demas, cetera huiusmodi sunt, quae superius in articulo, quem generatim de piis locis instituimus, iam praeoccupata fuerunt. Ne itaque bis in idem redeamus, de interusurii quantitate plenior hic instituetur sermo; de ceterissatis habebimus nuperas quasdam SS. CC. declarationes referre, quae normam certe non inutilem pro re nata suppeditare queunt: quibus et alias adiiciemus ad prepositam huiusmodi montium materiam pertinentes.

335. Iam supra demonstravimus, nullum augmentum in montibus pietatis ultra sortem mutuo datam a mutuatariis absque Apostolicae Sedis venia exigere licere. Iamvero nulla certa et constans regula super hac re praestitui potest; cum enim peculiaribus rerum circumstantiis eadem Apostolica Sedes sese conformare soleat, quae variae pro rerum varietate sunt, id unum generatim statui potest, nihil ultra merae necessitatis et moderationis limites ab eadem permitti consuescere. Ad rem Pignattellus *Cons. 153. tom. 4. sub n. 4.* aliquas congerit declarationes, ut sequitur. « Unde a Summis Pon» tificibus non permittuntur montes pietatis, ut plurimum, erigi nisi » ad praescriptum Concilii Lateranensis, et praesertim, ut recipi non » possit nisi quid moderatum pro expensis ministrorum, et ipsorum » montium non excedens summam trium pro centenario, ut declara» vit S. C. C. in *Avenionen. 26. Maii 1612., Tudertina 17.Aug. 1626., » Theatin. 5. Iul. 1627.* . . Et in *Mutinen. de Finali 22. Aug. 1637.* » censuit, lucrum pignorum non posse permitti ultra tria pro centena» rio, et cum clausula, si dicta summa sit necessaria pro ministro» rum salario, et aliis expensis subeundis: vel bina, ut in *Cremonen. 31. » Maii 1580.*, et in *Vercellen. 8. Octob. 1628.*, vel singula tantum, » si sufficiant, ut in *Messinen. 11. April. 1625.*, et in aliis, saepe » reiecta opinione contraria; quin imo *die 28. Aug. 1582.* declara-

» vit, nullo modo permitti debere, ut detur pecunia monti ad finem
» consequendi ex ea aliquos fructus, licet minimos; et si quae sub
» hac conditione mutuata inveniatur, omnino restituatur. Et S. C. Ep.
» et Reg. declaravit, quod si mons potest manuteneri solvendo etiam
» mercedem operariis, et aliis, ministris ex suis propriis reditibus
» nihil exigere potest pro mutuis, alias solummodo tantum id, quan-
» tum est necessarium pro supradicta manutentione, et expensis
» necessariis loci, et ministrorum iuxta Const. Leonis X. in Conc.
» Lateranensi. Ita in *Cotronen. 28. Apr. 1599.*, et *Faventin. 6. Se-*
» *ptem. 1604.*, dummodo non excedant tria pro quolibet centenario,
» ut in *Vigevanen. 16. Ianuar. 1607.*, et *Therdonen. 11. Aug. 1626.*,
» vel ad summum quaterna, ut in eadem *Cotronen. 28. Apr. 1699.* »

Quin imo facultatem quoque exigendi scuta quinque pro quolibet centenario et anno impertitam fuisse S. C. Conc. docet folium in *Perusina. Mont. piet. 20. Apr. 1771. §. et quamvis*, si gravis urgeret causa necessariae subventionis pauperum, et ratio lucri cessantis et damni emergentis id suaderet, quemadmodum permisit monti pietatis Bononiae, Mutinae, Veronae, et Ferrariae, ut liquet ex Apostolico indulto, quod legitur apud Pasqualig. *Dec. mor. 183. num. 6.*, ceterisque praetermissis in *Casalen. Mont. piet. 28. Ianuar. 1708.* allegata in *Perusina l. c.*

336. Nuper S. C. Ep. et Reg. hac de non semel re agere debuit: hinc declarationes ab eadem editas ordine hic adnectimus.

337. In *Ferentina Montis frumentarii 20. Dec. 1838.* haec erat facti species. In loco Pistertii mons frumentarius exstabat, de cuius fundatione nulla memoria supererat. In eo solvebatur a mutuatariis talis frumenti quantitas, qualis cum pecunia comparata interusurio respondebat denariorum circiter decem pro quolibet centenario in singulos annos. Huiusmodi vero lucrum in Montis expensas erogabatur, ac praeterea in ecclesiae tuitionem, ac nonnunquam in levamen pauperum penuriae tempore. Propositis dubiis;

« 1. An concedenda sit absolutio, et condonatio pro augmento
» huc usque percepto?

» 2. An, et quomodo approbandus sit ipse mons frumentarius?
» Et quatenus affirmative.

» 3. An permitti possit augmentum, quod iam percipi solet, ut
» erogetur in causas expressas, seu potius reducendum sit ad mo-
» dulum necessarium pro expensis et conservatione montis? »

S. C. rescripsit « Ad 1. affirmative. Ad 2. affirmative iuxta mo-
» dum ad tertium exprimendum. Ad 3. scribatur episcopo iuxta men-
» tem. Mens est, ut firmum, integrumque maneat, ne exigi possit
» quodvis augmentum supra mutuum acceptum, dempto eo, quod
» pro expensis ac manutentione montis necessarium sit: deinde epi-
» scopus calculationem approximative instituat, ac taxam determinet
» hoc pro titulo pensitandam. Circa id, quod supererit, quodque
» iuxta consuetudinem invectam a tempore diuturno erogatur in usus
» pios, ac praesertim in tuitionem unicae ecclesiae miserrimi loci
» Pistertii, et in subventionem, ac refectionem pauperum famelico-
» rum quo tempore messis tenuissima extiterit, permitti poterit epi-
» scopo, ut eadem ratio continuetur, adhibita cautione, ut liber in-
» stituatur, in quo unum ab altero distinguendo, seorsim adnotentur
» quotae, quae monti, et quotae, quae aliis usibus addictae, sint, ut
» cognosci queat summa, quae titulo iustitiae solvitur, et augmentum,
» quod accipitur, uti gratuita piaque oblatio. Curabit vero episco-
» pus, ut de hac re prudenter populus edoceatur sive ope parochi,
» sive alia ratione, quae pro sua sapientia magis consentanea visa
» fuerit. »

338. In alia *Ferentina Montis frum. 29. Mart. 1844.* sodalitas a SS̄ma Virgine perdolenti facultatem exorabat aperiendi montem grani siculi (vulgo *formentone, granturco,* et *siciliano*) cum aliquibus oblationibus sponte per sodales perficiendis ea tamen lege, ut mutuatarii, qui reciperent quartam partem grani siculi rasam, eamdem redderent cumulate adauctam. Ignorabatur quali interusurio responderet huiusmodi adauctio si cum pecunia coaequaretur; sed episcopus firmiter asserebat, paullulum sodalitati reliquum fore, quod tamen in divini cultus expensas erat erogaturus. Proposito dubio. « An et quomodo approbandus sit mons frumentarias in casu? » S. C. respondit. « Affirmative iuxta modum, et scribatur episcopo iuxta
» primam partem mentis panditae *die 20. Decem. 1838. in Ferent.*
» *Montis frum.*, et interim per decennium permittatur perceptio unius
» cuppae pro quolibet stadio raso, exclusa tamen quacumque appli-
» catione lucri inde percepti ad alium finem. »

339. In *Derthonen. 9. Aug. 1844.* cum fundus institutus fuisset octo saccorum frumenti ope interusurii duarum cupparum, quod cum pecunia comparatum duodecim scutatis pro quolibet anno et centenario aequivalebat, obligatione insuper adiecta praestandi eleemosy-

nae titulo unam cuppam pro quolibet stadio frumenti restituti, eo demum deventum erat, ut fundus ille ad saccos decem et octo adauctus fuisset. Itaque petebatur, ut, cum fundus ad saccos triginta excrevisset, reditus, qui exinde perciperetur, in utilitatem ecclesiae parochialis converteretur, quae locum ad montis usum suppeditarat. Augmentum vero paulo ante ad unam cuppam redactum scutatis senis in singulos annos pro quolibet centenario respondebat. Itaque emorum patrum examini dubia subiiciebantur. « 1. An concedenda » sit absolutio et condonatio pro augmentis usque adeo perceptis in » casu? 2. An et quomodo approbandus sit mons frumentarius in » casu? « Emi patres rescripserunt: » Ad 1. Affirmative; ad 2. Affir- » mative et ad mentem; mens est; scribatur episcopo, ut curet, ut » fructus percipiendus non excedat summam scutorum quatuor pro » quolibet centenario et anno, habita ratione locorum, et circumstan- » tiarum, et ad decennium. »

340. In *Ferentina Mont. frum. 30. Iul. 1852.* res erat de monte frumentario, qui anno 1838. iuxta literas encyclicas a provinciae praeside in oppido Patricae erectus fuerat: cumque interusurium, quod exigebatur, iuxto plus esset immodicum, brevi factum fuerat, ut frumenti cumulus nimium quantum excrevisset ita, ut exhinc parvus mons grani siculi, et mons pietatis in pecunia institui quoque potuisset. Quamvis autem mons ille, uti municipalis ex praesidis literis esse debuisset, attamen episcopus eumdem visitavit, compertoque, interusurium plus aequo ingens existere, quodlibet augmentum in posterum persolvi prohibuit absque venia S. C. Ep. et Reg. Itaque municipes S. hunc Ordinem deprecati sunt, ut interusuria usque eo percepta ratihabere dignaretur, ac benignam adderet facultatem, ut eadem futuris etiam temporibus percipi possent. Quocirca concinnatis dubiis, « 1. An et quomodo concedenda sit sanatio pro augmentis exstantibus » in monte frumentario, ac in monte grani siculi, et montes pietatis, » in loco Patricae. 2. An et quomodo et quousque permittendum sit, » ut eadem methodus continuetur in casu? « S. C. respondit accedente » amica episcopi sententia. » Ad 1. et 2. affirmative iuxta votum epi- » scopi data instructione, prout in *Ferentina Mon. frumentarii 20. De- » cem. 1838.* facto verbo cum SSmo.

341. In ea, ubi versamur, provincia, saepenumero excitantur controversiae, quibus episcoporum iura, quae ad iurisdictionem, visitationem, ac redditionem rationum circa hos montes referuntur in ambiguum vocitantur, perinde ac si horum iurium experimentum personalem episcoporum, non ipsorum montium utilitatem spectaret. Itaque ad has amputandas, non parum facient eae, quae sequuntur, declarationes. Huic rei initium facimus offerentes auctoritatem Monacelli *Form. leg. Part. III. tit. 1. form. 25.*, ubi doctrinam a se traditam S. C. Conc. resolutione confirmat. « Porro (ita ille) si iste » mons. frumentarius esset erectus ex aerario publico laicorum pro » beneficio annonae, vulgo *abbondanza,* et ab eis esset administratus » absque ulla dependentia ordinarii loci, adhuc posset episcopus, » etiamsi non esset auctoritate ecclesiastica erectus, illum visitare, » statuta examinare, et libros inspicere ad finem cognoscendi, an in » distributione, et mutuatione frumenti, eiusque receptione adsit labes » usuraria, ut partibus contradicentibus respondit S. C. Concilii in » Montis Falisci *Iuris visitandi 25. Iun. 1695.*, in qua causa, cum » fuisset etiam declaratum, quod in receptione usurae observaretur » bulla Leonis X. et postea a pia mem. card. Barbarigo ordinario in » visitatione talis montis recognitum, quod montistae per multos annos » recepissent ex pacto a mutuatariis ultra sortem certam frumenti » quantitatem, et exinde valde notabilem summam usurarum exactam » fuisse, factis per peritos calculis coram emo Barberino deputato, » iterum proponi curavit sequentia dubia.

» 1. An standum vel recedendum a decisis circa exactionem usu» rarum pro monte frumentario ad formam bullae Leonis X.?

» 2. An salmae tercentum et ultra tritici existentis in monte fru» mentario Valentani proveniant ex usuris; et quatenus affirmative, » quid circa illud statuendum in casu?

» Die 1. Mart. 1704. S. C. respondit;

» Ad 1. in decisis.

» Ad 2. pro erectione Montis Frumentarii Salmarum 300. sub » administratione emi episcopi. Ex qua resolutione percipitur, quod » S. C. sequuta est opinionem Comitoli *Respon. moral. lib. 3. quaest. 33.*, » ubi tenet, quod ex frumento montis accreto ab usuris, possit erigi » novus mons in beneficium pauperum, ubi non constet, et incertum » est, cui facienda sit restitutio, prout erat in casu; nam tum, cum » intret regula de restitutione incertorum, ut in terminis usurarum

» montium docet Bonac. *de contract. disp. 3. quaest. 3. punct. 12.* » *n. 7.* pauperibus distribuendum erat, ut supra ad *Form. 18. §. et* » *receptos:* eadem S. C. in alia *Venufina 13. Nov. 1704. ad 5. dubium,* » quod refert Ursaia *Inst. crim. lib. 3. tit. 7. n. 93.* »

Quoniam vero causam *Montisfalisci* a Monacello allegatam ex S.C.C. *Lib. decr. 54. p. 65. a tergo* exscribere nobis acciderit, eamdem hic damus, qualis in folio breviter ibi descripta legitur, nempe - « *Mon-* » *tisfalisci Frument.* Postquam sacra haec Congregatio usque et sub » *die 25. Iun. 1695.* respondit « posse em̃um Ord. visitare Montes » Frumentarios dioecesis ad effectum recognoscendi labem usurariam » *dumtaxat,* et quoad exactionem usurarum observandam esse bullam » Leonis X. inter suas in ordine II. » Idem em̃us episcopus, transmisso cancellario et ratiocinatore ad terram Valentani pro recognoscendis libris, constito, quod ab initio erectionis usque ad haec tempora maximae exactae fuerint usurae iuxta peritiam et relationem ad hanc S. C. remissam, decidendum proposuit dubium. « An exactio dimidii » starii pro quolibet rubio sit excessiva ? et quatenus affirmative , » an et ad quam quantitatem sit reducenda in casu ? » eiusque resolutione *die Iul. 1698.* dilata, placuit EE. PP. demandare, quod firmaretur status montis coram em̃o card. Francisco Barberinio, auditis interesse habentibus, et iterum proposita causa *die 6. Octob.* anni praeteriti dictum fuit, concordetur factum coram eodem em̃o. Concordato itaque facto inter partes coram em̃o card. ex usuris provenire (quantitatem) iuxta calculum per manus circumferen., parte utraque ad informandum monita ab EE. VV. responsum expectant. « 1. An sit » standum vel recedendum a decisis circa exactionem usurarum pro » monte frum. ad formam bullae Leonis X? 2. An salmae tercentum et » ultra tritici existentis in monte frument. Valentani proveniant ex » usuris ? et quatenus affirmative, quid circa illud statuendum sit » in casu ? » -

« *Die 1. Mart. 1704.* Ad 1. Stetit in decisis. Ad 2. censuit, esse » locum erectioni novi montis frumentarii in salmis 300. circiter sub » administratione em̃i episcopi. »

342. In *Brictinorien. Montis frument. 9. Maii 1840.* apud S. C. C. ob deperditas fundationis tabulas ignorabatur, quaenam fuisset certa origo, quaeque primoevae erectionis leges montis frumentarii in oppido Theodorani: quocirca variae subortae fuerunt controversiae tum inter municipium et privatas quasdam familias, quae montis administra-

tionem ex vetusta possessione regebant, tum inter hasce et episcopum dioecesanum, prouti patebit ex dubiorum formulis, quae mox exscribentur. Antea vero ad maiorem intelligentiam penultimi et ultimi dubii praemonemus iuxta leges in Pontificia ditione vigentes, illud statutum esse primo, ut provinciae praeses actus consiliares ab eodem expensos, quando regulae praescriptae ac solemnitates omnes servatae fuerint, et quando nihil aliud obstet, absque ulla exceptione confirmet; deinde ut causae communitatum, et publici aerarii ventilari debeant coram iudicibus laicalibus, etiamsi personas ac fundos ecclesiasticos concernant. Dubia itaque hisce verbis concepta erant. « An » et cui competat administratio montis frumentarii Theodorari in ca- » su? 2. An talis mons frumentarius subsit visitationi episcopi Bri- » ctinoriensis in casu? « Et quatenus affirmative. » 3. An idem epi- » scopus in actu visitationis possit examinare statuta ipsius montis in » casu? 4. An possit eadem visitatione rationem petere administratio- » nis in casu? 5. An possit leges condere pro regimine ipsius montis » independenter a saeculari potestate? 6. An saecularis potestas ius » habeat denegandi approbationem ministro per suffragia secreta electo » a consilio communali, et ab episcopo approbato? 7. An causae ad » montem frumentarium Theodorani spectantes, quamvis personae » sint laicae, quae sunt in iudicium vocatae, agendae sint a tribunali » ecclesiastico in casu? « S. C. respondit. » Ad 1. Affirmative favore » communitatis. Ad 2. et 3. Affirmative. Ad 4. Affirmative una tamen » cum deputatis, quatenus consuetudo eisdem favorabilis adsit. Ad 5. » provisum in 3. Ad 6. et 7. provisum per leges vigentes. »

343. In *Montisfalisci Mont. frum. 2. Oct. 1857.* penes S. C. Ep. et Reg. inter municipium loci *Piansano,* et episcopum Montisfalisci de iure montis administrandi disceptabatur. Porro usque ab origine montis erecti huiusmodi quaestio exarserat, nec unquam consopiri potuerat; actibus sive ab episcopo, sive a municipio in medium allatis, qui cuiusque iuribus favere videbantur. Anno 1815. Montisfalisci episcopus suo decreto montis administrationem deputationi commiserat, quae viris ecclesiasticis coalescebat ex oeconomica locorum piorum congregatione desumptis, relicta municipio copia eligendi exactorem, ac adsciscendi aliquos consiliarios memoratae deputationi. Anno 1840. perillustris card. De Angelis tum episcopus eiusdem dioecesis concordiam iniit, a municipio exceptam, et a praeside provinciae confirmatam, in qua statuebatur, ut duo e municipali consilio viri congregationi oeco-

nomicae locorum piorum accederent. Nihilominus cum municipium non acquiesceret, aliquanto post assumpto suorum iurium defensore dubium proponendum curavit. « An et cuius favore constet de iure administrationis montis frumentarii in casu ? » S. C. rescripsit. « Ser» vatur compositio ab emo De Angelis confecta. »

344. In *Spoletana Mont. frum. 19. August. 1859.* apud eamdem S. C. Ep. et Reg. agebatur de monte, cuius administratio de facto ad municipium pertinebat, idemque non archiepiscopo, sed provinciae praesidi de administratione rationem reddebat. Archiepiscopi in eo numquam visitationis ius exercuisse dictitabantur; cum tamen loci pii res non bene procederet, archiepiscopus pro tempore voluit eumdem visitare, ac decreta ad administrationem ordinandam sancire. Cum itaque hac de re municipes conquesti essent penes S. C. Ep. et Reg., emi patres rescripserunt. « Constare de iure archiepiscopi visi» tandi montem frumentarium, de quo agitur, atque interessendi re» ditioni rationum una cum officialibus municipii, et cum iis synda» candi et providendi indemnitati loci pii, contra quos de iure iuxta » praescriptum Conc. Trid. »

345. Declarationes hactenus allatae episcopos attingunt, quae subsequutur, veluti miscellanea, considerari queunt.

In *Bonon. Montis pietatis 23. Iun. 1838.* administratores montis pietatis Bononiensis postulabant, ut ad maiorem populi commoditatem domos (quas vocant *succursales*) sibi liceret erigere pro pignorum negotiis expediendis per illas horas, quibus primaria domus clausa est; idcirco insuper postulabant, ut eas diebus festis pro pauperum commodo aperire fas esset; necnon propter expensas hanc ad rem assequendam necessarias duos asses sibi permitteretur exigere ab iis, qui ad has domos confluerent. Deinde petebant, ut, quoniam status activus montis longe maior statu passivo inveniebatur, sextantes usurae exigi possent; item eiusdem montis curatores ad faciliorum fructuum decurrentium calculationem flagitabant, ut pro pignoribus scuta viginti non excedentibus mensis incoeptus haberetur pro completo, pro aliis vero in quindenos dies fructus supputarentur. Praeterea deposcebant, ut post triennium monti applicare liceret pignorum residua, quae post eorum distractionem superessent, non omissis hac de re publicis monitionibus, promulgatoque post dictam distractionem catalogo. Tandem cum praeterito tempore, non inconsulto ordinario, propter acerbissimas illius tempestatis calamitates octo pro singulis centum et annis bona

fide exegissent, et in montis utilitatem erogassent, absolutionem et condonationem sibi indulgeri subiiciebant. Qua de re multa concinnata sunt dubia, ceu sequitur· « 1. An concedenda sit domus » succursalis erectio in casu? Et quatenus affirmative. 2. An etiam » diebus festis eius aperitio sit permittenda in casu? 3. An exactio » duorum assium in domibus succursalium sit indulgenda in casu? » 4. An et ad quam rationem sit indulgenda monti fructus exactio » in casu? 5. An et quomodo numerandi sunt dies exigendorum » fructuum in casu? 6. An et quomodo concedenda sit residuorum » applicatio montis favore in casu? « et quatenus affirmative. » 7. An » et quomodo providendum sit quoad praeterita residua in casu? » 8. An et quomodo consulendum sit ssmo super perceptione fru» ctuum quoad praeteritum in casu? »

Emi patres rescripserunt. « Ad 1. Ex deductis non constare de » necessitate erigendi domum succursalem. Ad 2. ac 3. provisum » in primo. Ad 4. Dilata, et scribatur emo archiepiscopo, qui, au» ditis administratoribus, proponat reformationem expensarum, et » tunc providebitur. Ad 5. Affirmative, et mensis incoeptus habeatur » pro completo pro pignoribus tantum, quae viginti scutata excedunt. » Ad 6. Affirmative ad formam iuris. Ad 7. Provisum in praecedenti. » Ad 8. Affirmative, et esse consulendum ssmo pro absolutione et » condonatione. »

346. In *Imolen. Praecepti 28. Mart. 1705.* (ex fol. *Civit. Cast: Mont. piet. ad diem 6. Dec. 1845. §. porro*) res erat de monte pietatis Lugi erecto, cuius in statutis cavebatur, ut quidquid titulo usurae pro pignorum custodia monti persolvi consueverat, et quidquid ex pretio pignorum venditorum, detractis ministrorum salariis, aliisque necessariis expensis, reliquum erat, si intra certum tempus a dominis pignorum non fuisset exactum, in pauperum eleemosynam erogaretur. Hinc proposito dubio. « An ordines dati a vicario generali, et » praeceptum ab eo transmissum praesidenti adsistenti montis pie» tatis sint servandi, et respective servandi etiam quoad eleemosynas » faciendas ex pretio residuali pignorum, et ex fructibus bonorum » dicti montis? » Responsum fuit « non erogandum in eleemosynam » pretium residuale pignorum, sed remanere debere in creditum do» minorum. » Vide supra *Bononien. Mont. Frum. ad 6. et 7.*

347. In *Avenonien. 26. Maii 1612.* (ex cod. *fol. Civ. Cast. §. idipsum*) in eamdem sententiam sese expressit S. C.: namque eam

conditionem adiectam in montis creatione, qua statuebatur, ut qui pignus rei subhastatae daret, illud intra octo dies recuperaret, alioquin ad montem pertineret, possetque vendi absque eo, quod pretium debitum restitueretur, ita immutandum esse praescripsit, ut pignua vendi posset, et, retenta quantitate monti debita, reliquum domino pignoris redderetur.

348. In *Civitat. Cast. ellan. Montis frumentarii* magistratus montia administrator cum residua pignorum venditorum superextantia non parum administrationis computa impedire animadverteret, a S. C petiit, ut brevis terminus ad ea residua retrahenda determinaretur, quo inutiliter elapso, in rem loci pii cederent. Sed articulo formiter a secretario S. Congregationis de more discusso, rationumque momentia pro utraque parte libratis, ad dubium. « An » et quomodo annuendum sit precibus oratorum in casu? » S. C. Conc. *die 10. Dec. anni insequentis 1846.* rescripsit. « Negative in » omnibus. »

349. In *Bononien. Vendit. pignor. in s. monte 31. Mart. 1848.* Curatores montis a S. Congregatione Ep. et Reg. exorabant, ut pignorum distractionem sub unico auctionis experimento conficere liceret, quod si experimentum inutile abiret, privatim, praemissa pignorum peritia, eadem pignora etiam plura in unum cumulum congesta, personis id exoptantibus vendere fas esset, distributo pretio pignorantibus iuxta proportionem, et publice monitis pignorum dominis; datoque in antecessum peremptorio termino ad pignora luenda. Quapropter proposito dubio. « An et quomodo annuendum sit precibus » humiliter S. Sedi porrectis a deputatione administratorum montis » pietatis Bononiae? » S. Congreg. rescripsit. « Affirmative ad triennium. »

« V. An infirmorum hospitalia visitaverit, redituum rationes ab administratoribus exegerit, et an infirmis necessaria, quoad salutem animae, et corporis, in eis subministrentur? »

Summarium.

350. ad 352. A primis ecclesiae saeculis hospitales domus pro omnimodis indigentium necessitatibus constitutae sunt.

353. Variae earumdem species recensentur, ac explicentur a Barbosa.

354. Quae generatim de piis locis superius dicta sunt, hospitalibus in specie applicantur.

355. S. C. Conc. in *Toletana* declaravit,

Erectionem hospitalis S. Petri esse confirmandam, salva iurisdictione ordinarii.

Presbyteris S. Petri concedendum indultum administrandi sine licentia parochi loci poenitentiam, eucharistiam etiam per viaticum, et oleum sanctum sacerdotibus infirmis,

Non esse tamen concedendum pro satisfactione praecepti paschalis, nec etiam quoad ministros et famulos hospitalis,

Nec pro his sepeliendis, et exequiis celebrandis;

Aliter esse vero de sacerdotibus ibidem decedentibus,

Facultatem exponendi Sanctissimum Sacramentum, aliasque functiones peragendi relictam esse arbitrio ordinarii, salvis iuribus parochialibus.

356. In ***Avenionen.*** edixit

Rev. p. ministro SS. Trinitatis haud competere denominationem curati hospitalis,

Competere vero ius peragendi exequias in coemeterio pro extraneis ibidem sepeliendis cum exclusione capituli collegiatae,

Inservientes hospitali teneri praecepto paschali satisfacere in ecclesia parochiali, nec posse id in ecclesia hospitalis.

357. In *Florentina* rescripsit,

Matrimonia inita a puellis expositis coram rectore brephotrophii sananda esse ad cautelam in radice, ac permittenda in posterum matrimonia, adhibitis in utroque casu certis quibusdam cautionibus.

358. In *Ianuen.* respondit

Ad parochum domicilii, vel quasi spectare ius assistendi matrimoniis puellarum expositarum, et insuper ad cautelam sananda esse matrimonia iam inita, adhibitis cautionibus, ut in *Florentina*.

359. In *Lauden.* edixit

Ad praepositum privative spectare exercitium omnium iurium parochialium, quoad personas hospitalis, facta limitatione circa infirmos et deservientes, et quoad iura capellano alias tributa;

Eidem non competere ius administrandi sacramenta infirmis ac deservientibus, nisi vocetur ab infirmis;

Praeposito ius esse peragendi functiones solemnes diebus festis hospitalis, ac participandi pro rata de emolumentis in ceteris functionibus,

Prudenti arbitrio episcopi relictum dare licentiam capellano peragendi functiones qua hora explicatur evangelium, vel celebratur missa parochialis.

360. In alia *Lauden.* declaravit

Parocho SSmi Salvatoris ius competere celebrandi missam solemnem, et divina officia in diebus festivis hospitalis;

Inservientes hospitali teneri satisfacere praecepto paschali in ecclesia parochiali.

Capellano non licere associare cadavera in hospitali tumulanda cum stola et cruce.

361. De privilegio archihospitalis S. Spiritus Almae Urbis in filiatione, arrogatione, vel adoptione expositorum et expositarum.

362. Hoc privilegium Greg. XVI. aliis etiam hospitalibus concessit.

363. Affertur causa *Recinaten.* apud S. C. Episc. et Reg., in qua emi patres censuerunt, accedente SSmi approbatione, sanandos esse contractus arrogationis, et adoptionis antea factos, et concedendas vicario generali facultates ad normam privilegii archihospitali Sancti Spiritus iam elargiti cum clausulis a Summo Pontifice desuper impositis.

350. Cum maximum ac primum mandatum, quod Christus Dominus Apostolis, et in eorum persona omnibus fidelibus fecit; in eo situm sit, ut sese diligerent invicem, sicut ipse Christus dilexit Apostolos, hinc Ecclesia nullam aliam potiorem sibi curam assumpsit, quam ut charitatem erga proximum promoveret, multiplicibus, iisque omnigenis hominum necessitatibus opitulando. Hinc factum est, ut in primo christianae religionis exordio fideles bonorum suorum pretium Apostolis offerrent, pauperibus dispertiendum. *Act. Ap. IV. 37.*

351. At, latius propagato Christi nomine, eiusque imperio constituto, mature domus institui caeptae sunt, ubi pauperes, peregrini, senes, infantes, et alia qualibet ope indigentes suis necessitatibus opem ac levamen invenirent; eademque generali nomine hospitalia nuncupata sunt, et adhuc nuncupantur.

352. Unum hospitale circa aunum 330. Constantinopoli a Zotico senatore erectum fuisse narrat Baronius *ad an. 330. n. 28. tom. IV.*

p. 231. ed. Lucae. D. Gregorius Nazianzenus *Orat. 95. p. 102. Tom. I. ed. Colon. 1690.* Iulianum apostatam irridet, quod, ethnicis christianorum exemplum proponens, eos bortetur ad exscitanda xenodochia. Celebre etiam est xenodochium Romae a Pammachio, et Nosocomium a Fabiola erectum, uti narrat D. Hieronymus *Ep. 66. ed. Pammach. n. 11.* et *Ep. 77. ad Ocean. n. 6. tom. I. col. 399. et 457. ad Vall. Ieron.* Plura hospitalium genera recensentur in argumento *Tit. 3. Cod. de ep. et cler.* necnon *L. Sancimus eod. tit.* §. *sin autem.*

353. Quae vero nominatim ea sint, erudite tradit Barbosa *Iur. ecc. un. L. II. c. XI. de hosp. confr. a n. 1. ad seq.*; quem hic exscribimus. « Est autem hospitalis nomen generale, pertinens ad omnem spe» ciem hospitalitatis, cuiuscumque generis illa fuerit, et sic est quod» dam hospitalis genus, quod dicitur xenodochium, sive xenon, a » graeco vocabulo, idest locus, ubi peregrini gratis suscipiuntur: » de illo loquitur textus in *Cap. de Xenodoch. de rel. dom. et in Clem.* » *Quia contingit...* Item nosocomium, seu noscomium, dicitur locus, » ubi aegroti curantur, de quo in dicta *L. Sancimus*, §. *sed Deo* » *cap. de ep. et cler.* Istorumque locorum ministri, qui ad aegrotan» tium adhibentur, Parabolani in iure vocantur, *L. Parabolani Cod.* » *eod. tit.* Brephotrophium autem est locus, ubi infantes aluntur et » nutriuntur, de quo *L. Illud. Cod. de sacr. eccl.* Procotrophium di» citur locus, in quo mendici aluntur et pauperes, de quo dicta » *L. Sancimus cod. de ep. et cler...* Orphanotrophium dicitur locus, » ubi aluntur orphani, idest parentibus orbati, de quo *L. Orphano-* » *trophia 30. de ep. et cler.* Gerentozomium vero dicitur locus, ubi » senes pauperes et infirmi curantur *d. L. Illud et d. L. Sancimus...* » Et Pelagium Papam II. anno Christi 590. domum suam gerentozo» mium pauperum senum fecisse, ex Anastas. refert card. Baronius » *Ann. eccles. tom. 7. eodem anno in prim. versu his igitur.* Grotopho» nium dicitur locus, ubi foeminae debilium substentatrices habi» tant. *Höst. in summ. relig. dom.* Sunt et leprosariae in gratiam illo» rum, qui morbo leprae percussi sunt, ut seorsim habitantes » contagionis periculum evitetur, de quibus textus in *Cap. 2. De* » *ecc. aed. et Clem. 2. De praeb. et Clem. Quia contingit. de rel. dom.* » Eleemosynariae, quae dicuntur loca, et reditus ad eleemosynas » faciendas deputata, quarum meminit *D. Clem. 2. De praeb.*, ubi » Glossa de eleemosynariis *D. Clem. Quia contingit.* Et denique alia » sunt pia loca, quae sicut supra relata generali nomine hospitalia

» appellantur, licet diversis nominibus secundum diversos regio-
» num mores soleant nuncupari, ut observat *Glossa V. Eleemosy-*
» *nariis.* »

354. SS. CC. iura, quae hospitales huiusmodi domos respiciunt, utpote quae communia sunt cum aliis piis locis in genere spectatis, cum de his ageremus, satis superque praeoccupavimus: ex quo fit, ut nihil speciale hic subiiciendum occurrat praeter aliquas declarationes a S. C. Conc. super hoc argumento editas, quae pro componendis dissidiis inter hospitalium capellanos et parochos circa functiones, matrimonia, et funera identidem suboriri ubique solent.

355. In *Toletana Iur. paroch. sive hospit. et priv. 20. Nov. 1745.* haec dubia disceptationi subiiciebantur.

« 1. An erectio hospitalis S. Petri Villae Matriti sub instit. ven. » cong. rr. sacerdotum sit confirmanda, vel potius sit locus illius » suppressioni et quomodo? Et quatenus affirmative ad primam » partem?

» 2. An concedendum sit hospitali, et congregationi presbytero- » rum S. Petri Villae Matriti indultum administrandi Sacramenta Poe- » nitentiae, SSmae Eucharistiae etiam per viaticum, retinendi oleum » sanctum, illudque administrandi sacerdotibus infirmis in eodem » hospitali independenter a quovis parocho etiam S. Sebastiani? (porro huius hospitalis domus institutum habere debebat, ut etiam sacerdotes infirmos curandos susciperet).

» 3. An sub eodem indulto comprehendendi sint ministri, seu » servientes, et familiae dicti hospitalis, et ecclesiae cum eadem » independentia parochi, seu parochorum?

» 4. An concedendum sit indultum administrandi Sacramentum » Eucharistiae pro satisfactione praecepti paschalis tam sacerdotibus, » quam ministris, aliisque supradictis personis intra septa ecclesiae » et hospitalis degentibus, sive infirmis, sive non in casu?

» 5. An indulgendum sit eidem congregationi et hospitali ius » sepeliendi tam confratres, ministros, aliosque in hospitali deceden- » tes in quacumque parochia, et sepulturam alias eligentes in dicta » ecclesia et hospitali cum dicta independentia parochi, seu paro- » chorum eorumdem absque eorum interventu et cruce tam in as- » sociando, quam in sepeliendo cadavera una cum emolumentis com- » petentibus aliis ecclesiis et hospitalibus exemptis a iurisdictione » parochi?

» 6. An concedenda sit exemptio ab omni et quacumque solutione » cuiusque portionis, seu quartae funeralis funerum dictorum mini» strorum, servientium familiae, ac sacerdotum in hospitali deceden» tium in casu?

» 7. An concedendum sit hospitali et congregationi praedictis in» dultum exponendi in illius ecclesia publicae venerationi Sacramen» tum Eucharistiae, celebrandi divina officia in hebdomada sancta, » benedicendi candelas, cineras, et ramos olivarum, ac celebrandi » quamcumque festivitatem, missas cantatas, praedicationes, anni» versaria, et officia mortuorum, et peragendi quascumque eccle» siasticas functiones fieri consuetas ab aliis hospitalibus exemptis, » fruendique omnibus privilegiis et praerogativis ad instar aliorum » hospitalium auctoritate Apostolica exemptorum in casu? »

Emi patres rescripserunt.

« Ad 2. Affirmative quoad primam partem, negative quoad secun» dam, salva auctoritate ordinarii ad formam concilii, et dummodo » reditus prioris instituti erogentur in eiusdem adimplementum, ad » quem effectum fiat separatio bonorum, cui incumbat ordinarius.

» Ad 2. et 3. Affirmative quoad sacerdotes infirmos de licentia » parochi S. Sebastiani.

» Ad 4. Negative, et quoad sacerdotes in hospitali decedentes » de licentia parochi.

» Ad 5. Affirmative quoad infirmos sacerdotes in hospitali dece» dentes; in reliquis negative.

» Ad 6. Provisum in praecedenti.

» Ad 7. Quoad expositionem SS. Sacramenti, et praedicationem » arbitrio ordinarii; in reliquis idem ordinarius provideat pro sui » prudentia, salvis iuribus parochialibus.»

Et iterum proposita causa *die 18. Maii 1746*. Emi patres rescripserunt.

« Ad 1. In decisis et amplius.

» Ad 2. 3. et 4. In decisis, dempta clausula de licentia parochi.

» Ad. 5. 6. 7. In decisis et amplius.»

Tertio proposita causa circa 2. 3. 4. ac 5. dubium emi patres responderunt *die 9. Iulii eiusdem anni*,

« In secundo loco decisis in omnibus et amplius. »

356. In *Avenionen. 12 Sept. 1750.* dubia proposita sunt:

« 1. An r. p. Minister SS. Trinitatis in archihospitali S. Marthae

» civitatis Avenionensis competat titulus et denominatio curati eius-
» dem archihospitalis?

» 2. An ius exercendi in coemeterio archihospitalis quascumque
» functiones pro exequiis, et tumulationibus cadaverum decedentium
» extra dictum archihospitale, et sepulturam in eis eligentium spectet
» ad rm̃um capitulum collegiatae et parochialis ecclesiae S. Petri,
» seu potius ad rr. pp. ministrum et religiosos Sanctissimae Tri-
» nitatis?

» 3. An familiares et domestici degentes in eodem archihospi-
» tali, eidemque inservientes praeceptum paschale adimplere tenean-
» tur in ecclesia archihospitalis, seu potius teneantur accedere ad
» ecclesiam collegiatam et parochialem S. Petri in casu? »

Em̃i patres rescripserunt

« Ad 1. Negative et amplius.

» Ad 2. et 3. Negative ad primam partem, affirmative ad se-
» cundam. »

Porro in erectionis bulla per s. m. Innoc. VI. edita, et conventionibus inter r. p. ministrum, et ecclesiam S. Petri initis, exequias peragendi, quarta parochiali soluta, et sepulturae cadavera recondendi ius erat r. p. ministro, eiusque consodalibus religiosis, quibus archihospitalis cura et regimen ex fundatione concreditum fuerat.

357. In *Florentina Brephotrophii quoad matrimonia 17. Septembris 1842.* illud sancitum erat, ut alumnae Florentini brephotrophii, quae exinde egressae penes privatas familias praestandi famulatus gratia, vel alia de causa domicilium statuebant, in ipsum hospitium iterum recipi deberent, si ab illarum dominis dimitterentur, antequam aetatem 35. annorum attigissent. Cum vero nosocomium patriam potestatem erga easdem alumnas exerceret, rector eiusdem, qui ceteroquin parochiali titulo ac potestate potiebatur, tamquam parochus proprius reputabatur, matrimoniis, etiam illarum puellarum, quae ob famulatum, vel quamlibet aliam causam alibi domicilium haberent, adeoque a pluribus retro annis sine venia episcopi, vel parochi ultimi domicilii, idem brephotrophii rector benedicere consueverat. Itaque dubitatum est, an matrimonia hac ratione contracta valida essent; et si secus iudicaretur, petitum est, ut huic rei consuleretur. Quapropter duplex dubiorum formula expensa est, nempe

« I. An et quomodo consulendum sit SSm̃o pro sanatione quoad
» matrimonia inita in casu?

« II. An et quomodo sit annuendum precibus, quoad matrimonia » in futurum contrahenda. »

S. C. respondit:

« Ad 1. Affirmative ad cautelam pro sanatione in radice cum de» claratione legitimitatis prolis, et facta adnotatione tam in libris » cancellariae archiepiscopalis, quam brephotrophii.

» Ad 2. Affirmative in omnibus, dummodo puellae, quae 35. an» num non excesserint redeant ad brephotrophium ante matrimo» nium, et acta status liberi conficiantur ab ordinariis, apud quos » commoratae fuerint, facto verbo cum SSmo.»

358. In *Ianuen. Brephotrophii quoad matrimon. 22. Nov. 1856.* casus erat haud absimilis: namquo parochus S. Stephani, in cuius parochiae finibus erat brephotrophium, interesse consueverat matrimoniis puellarum expositarum, quae famulandi causa a brephotrophio profectae apud privatas familias alterius paroeciae, atque etiam alterius dioeceseos commorabantur: idque iure sese facere posse ostendebat ex eo, quod brephotrophium in eas puellas potestate patria frueretur. Cùm igitur curia archiepiscopalis aliter sentiret, apud Sacram Congregationem Concilii dubia, quae sequuntur, disceptanda oblata sunt..

« 1. An et quis censendus sit proprius parochus ad effectum » assistendi matrimoniis puellarum expositarum in casu?

» 2. An et quomodo providendum sit quoad matrimonia huc usque » inita in casu? »

S. C. respondit:

« Ad 1. Affirmative, et ius assistendi matrimoniis spectare ad » parochum domicilii, vel quasi domicilii.

» Ad 2. Consulendum esse SSmo ad cautelam pro sanatione in » radice cum declaratione legitimitatis prolis, facta adnotatione tam » in libris cancellariae archiepiscopalis, quam orphanotrophii.»

359. In *Lauden. Iur. parochial. 2. Maii 1857.* Inter praepositum SSmi Salvatoris, cura parochiali decoratum, et capellanum hospitalis, quod in ambitu parochiae SSmi Salvatoris inveniebatur, plura controversiae capita suborta sunt, quae subsequentibus, dubiorum formulis continentur, nempe:

« 1. An privative spectet ad praepositum SSmi Salvatoris exer» citium omnium iurium parochialium quoad personas in hospitali » degentes, exceptis infirmis, eisque deservientibus in casu?

» 2. An, eidem praeposito competat cumulative cum capellano » ius administrandi sacramenta etiam infirmis et deservientibus in » casu?

» 3. An, et quod ius spectet ad praepositum circa functiones in » ecclesia hospitalis peragendas et respective emolumentorum participationem in casu?

» 3. An liceat capellano peragere functiones in ecclesia hospitalis » eadem hora, qua explicatur evangelium, et celebratur missa pa» rochialis in ecclesia SSmi Salvatoris in casu? »

S. C. rescripsit;

« Ad 1. Affirmative, exceptis iuribus capellano tributis in bulla » Sisti IV., et in sententia arbitramentali episcopi anni 1677.

» Ad 2. Negative, excepto casu, quo praepositus vocetur ab in» firmis.

» Ad 3. Affirmative, et ius esse praeposito peragendi functiones » solemnes diebus festivis hospitalis, ac participandi pro rata de » emolumentis in ceteris functionibus, quibus alii sacerdotes inter» venerint.

» Ad 4. Prudenti arbitrio episcopi. »

360. In folio eiusdem *Lauden.* referebantur tria dubia super eodem hospitali a Sac. Congreg. Conc. disceptata *die 24. Nov. 1688.* quae huiusmodi erant:

« 1. An parocho ecclesiae SSmi Salvatoris ius competat cele» brandi missam solemnem, et divina officia in dicto hospitali in » diebus solemnibus et festivis dicti hospitalis?

» 2. An inservientes et alumni dicti hospitalis teneantur recipere » in dicta ecclesia parochiali SSmae Eucharistiae Sacramenta tem» pore paschali?

» 3. An capellano liceat associare cum stola et cruce una cum » parocho cadavera defunctorum in hospitali extra illud tumulanda? »

Emi patres responderunt:

« Ad 1. et 2. Affirmative.

» Ad 3. Negative.»

361. Coronidem imponet *Recanaten. Super valid. vel sanat. con. adop. et arrog. 10. Dec. 1841.* apud. S. C. Ep. et Reg. Eam tamen antequam exponamus, ducimus praemittendum, ex motu-proprio edito per apostolicas literas s. m. Ben. XIV. *diei 21. Dec. 1749.*, r. p. d. commendatori archihospitalis S. Spiritus in Saxia ex privilegio con-

cessum fuisse, ut pueros, et puellas expositas titulo filiationis, adoptionis, et arrogationis privatis hominibus tradere possit, servatis conditionibus, quae ad rem ibidem exponuntur, vel in instrumentis in casibus particularibus celebrari solitis adiiciuntur. Qui quidem actus filiationis, adoptionis, et arrogationis omnes et singulos sortiuntur iuris effectus, quos pariunt similes actus ad formam iuris civilis adamussim celebrati. Insuper circa mulieres affiliantes, adoptantes, et arrogantes, si maiores aetate sint, ac sui iuris, remittitur obligatio adimplendi solemnitates in mulierum contractibus praescriptas; si vero de mulieribus nuptis agatur, contractus filiationis, adoptionis, arrogationis insimul ab iis, eorumque viris in solidum stipulatur.

362. Huiusmodi privilegium s. m. Gregorius XVI. ex rescripto *diei 16. Sept. 1839.* indulsit vicario generali tum Auximano, tum Cingulano ad hoc, ut filiationis, adoptionis, et arrogationis actus cum omnibus iuris effectibus auctorarent, servatis tamen cautelis, et conditionibus, quae in relatis apostolicis Bened. XIV. literis apponuntur.

363. Hisce praepositis, propius venio ad causam *Recanatensem.* S. M. Pius VII. statutum emanavit, in quo episcopo Recanatensi ac deputatis brephotrophii munus iniungebatur, ut pueros ac puellas expositas in adoptionem tradere possent. Itaque, nulla alia solemnitate attenta, iidem per plurium annorum spatium pueros ac puellas adoptandas concedere consueverant. Cum tamen neque praesidis accederet interventus (servato solemni iuris ordine *ad L. Adop. 4. C. de adop.*, quatenus concessio ab episcopo et deputatis Recanatensibus peracta uti adoptio habenda esset) neque principis auctoritas intercederet iuxta *L. 2. ff. de adoption.*, si uti arrogatio reputaretur, meritissime dubitatum est, an huiusmodi actus in iure substineretur; itaque duo dubia dissolvenda occurrebant.

« 1. An, et quomodo sanandi sint contractus adoptionis, aut » arrogationis in pio hospitio peracti ab anno 1822. ad illum usque » diem?

» 2. An vicario generali Recanatensi concedenda sit facultas in» terponendi decreta in stipulatione contractuum adoptionis et arro» gationis in casu? »

S. C. Ep. et Reg. respondendum censuit:

« Ad 1. Affirmative, et ad secretarium cum SSmo.

» Ad 2. Affirmative iuxta formam motus-proprii Ben. XIV. *diei*
» *21. Dec. 1749.* pro pia domo S. Spiritus, facto verbo cum SSmo.»

Et facta de praemissis relatione SSmo D. N. Greg. XVI. in audientia habita a sub-secretario *die 10. Decemb. 1841.* Sanctitas Sua S. C. resolutionem in omnibus ratam habuit, ac propterea enunciatos adoptionis seu arrogationis contractus huc usque initos sanavit, et revalidavit: ac insuper vicario generali Recanatensi pro tempore necessarias et opportunas facultates iuxta resolutionem S. Congr. ad 2. dubium, et ad effectum, de quo agitur, benigne impertita est, contrariis quibuscumque etiam speciali et individua memoria dignis non obstantibus, ac vicarii generales dioecesis Recanatensis in huiusmodi decretis interponendis mentionem expressam faciant in singulis actis huius specialis apostolici privilegii favore memorati pii instituti concessi, ne imposterum aliquod dubium quoad actorum validitatem suboriri possit.

§. VIII.

De octavo relationis capite, ad populum pertinente.

« In hoc capite exponendum erit
» I. Quinam sint populi mores, et an in pietate proficiat?
» II. An aliquis irrepserit abusus, aut prava quaedam in
» eodem inoluerit consuetudo, quae indigeat consilio, et
» Sedis Apostolicae adiutorio?»

Summarium.

1. Nullum aliud Benedictinae caput S. Congregationi magis curae est, qum hoc octavum, eum in finem, ut episcopi de populi fide, ac moribus laeta omnia referant; quin imo cetera capita, veluti media ad hunc finem proprie tendunt.

2. Ideo in Benedictina quaeritur, qui fuerit populi in fide ac pietate profectus, ut innotescat, an et quatenus in melius progrediatur.

3. 4. De abusibus, et pravis consuetudinibus in populo invalescentibus.

Nonnulla in specie huc pertinentia afferuntur.

5. De blasphaemia, contra quam a lege civili, a iure canonico,

a summis Pontificibus, et S. Congr. Univ. Rom. Inquisitionis sancita sunt.

6. Ben. XIV. plures indulgentias in ea sodalitia contulit, quorum institutum est huiusmodi scelus impedire.

7. Quae ad reparandum honorem ex blasphemia Deo ereptum, piae preces publicae inductae fuerint, et indulgentiis praeditae?

8. De praecepto paschali; quae a iure canonico, quae a Concilio Trid. praescripta sunt?

Casus de sepultura nuperrime denegata cuidam, qui, dum viveret, ob eius praecepti omissionem interdictum contraxerat.

9. De pravorum librorum evulgatione; inter quos ephemerides et imagines recenseri queunt.

10. Quam impense a primis Ecclesiae saeculis Apostolica Sedes, ac nuperrime sub Pontificibus Ben. XIV. et Greg. XVI. incubuerit, ut prava librorum colluvies expurgaretur.

De indice librorum prohibitorum.

11. In eo libro regulae referuntur in librorum proscriptione adhibendae.

Episcopis integrum est in sua iurisdictione noxios libros iuxta eas regulas prohibere.

12. De festorum dierum observantia, super qua plura habet Ferrarius.

13. De nundinis, atque mercatibus die festo non celebrandis: qua de re fuse docteque agit Ben. XIV.

14. De indifferentismo, ac rationalismo, quos praecipue Gregorius XVI. et SSmus D. N. Pius IX. insectati sunt.

15. 16. De matrimoniis mixtis quid s. m. Ben. XIV. et Pius VIII. necnon SSmus Dnus N. Pius Papa IX. tradant ad praecavenda, aut saltem diminuenda mala inde profecta?

17. De scholis mixtis: quas cautiones S. Cong. Conc. praescribere consuescat?

18. Ad populi mores ac fidem tuendam quae consilia generatim praebere soleat S. C. Conc.?

In primis commendantur sacrae missiones.

19. Inculcatur etiam executio monitionum, quas summus Pontifex episcopis totius catholici orbis identidem praebet.

20. Aliquando Pontifex encyclicas literas episcopis alicuius nationis dirigit.

De encyclicis ad episcopos Italiae datis.

21. De aliis ad episcopos Galliarum, Austriae, utriusque Siciliae et Hispaniarum.

De const. «*Apostolici ministerii*» Innoc. XIII. a Ben. III. confirmata in const. « *In supremo*.»

22. Huius constitutionis utilitas ac praestantia in ecclesiasticae disciplinae reparatione ostenditur.

1. Quanto magis curae est S. C. Tridentinarum sanctionum interpreti ac vindici, quam Summus Pontifex in partem sollicitudinis omnium ecclesiarum vocat, ut, quae in superioribus septem capitibus singulatim exposita sunt, recto ordine ac iuxta ss. cc. praescripta procedant, tanto magis, imo multo maiorem in modum eidem S. C. interest, ut ea, quae ad hoc octavum pertinent caput, quod populi mores, eiusque in pietate progressum respicit, nihil non laetum, fortunatumque episcopi praeseferant, atque adeo amplissimam de sollicitudine in id ab sese impensa materiam in Domino gratulandi suppeditent. Enimvero si fructus, quem ex episcoporum laboribus in agro Dominico eisdem concredito exercendo percipere S. C. sibi proponit, paulo penitius inspiciatur, in eo potissimum consistere ipsum quisque facile intelliget, ut populus Christi fidelis catholicae religionis doctrina satis apprime institutus, et ad christianae legis praecepta exercenda excitatus ita virtutis iter teneat, in eoque alacriter progrediatur, ut, errorum tenebris dissipatis, vitiorumque laqueis expeditis, denique finem reportet fidei nostrae salutem animarum. Quin imo seges huiusmodi fructuum absque dubio laetissima et uberrima tum denique proveniet, cum superiorum capitum status tam materialis, quam formalis optima in conditione versabitur. Nam si sacrarum aedium praesertim parochialium decus enitescat, ac cetera sacra instituta fini, quem spectant, apprime respondeant; si episcopus in sua dioecesi resideat, sacram visitationem obeat, divinum verbum qua per se qua per sacros praecones praedicari provideat, aliasque episcopalis ministerii partes sedulo persolvat; si ecclesiastici viri, ac praesertim parochi sui ministerii memores verbo, et exemplo populum erudiant, ac provide moderentur; si clerus regularis non solum propriam perfectionem, sed et populorum culturam provehat, adiuvetque; si virgines Deo sacrae dum vitam in Christo absconditam degunt suarum virtutum odore populos

reficiant, optimasque matres-familias in puellis educandis effingant; si seminarium, in quo tum ecclesiae, tum societatis omnis spes est, studiorum, ac pietatis laude vigeat, ex hisce rebus una congestis, illud profecto fieri non poterit, quin tam ampla, tamque ingens bonorum, emolumentorumque copia existat, et efflorescat, ut profecto populus tot tantisque adminiculis suffultus, et stimulis inflammatus catholicae fidei, omniumque christianarum virtutum sectatorem observantissimum sese plane praebeat.

2. Quae pauca generatim de hoc articulo innuisse sufficiat: quod enim in specie uberius exponi possit, argumenti natura, de qua res est, haud certe suppetit: ceteroquin ad episcopos quosque unice pertinet, quos mores in ovibus quisque suis inspexerint, et praenotaverint, eos omni diligentia et accuratione S. Congregationi referre, atque describere. Id unum addimus idcirco in Benedictina instructione requiri, qui sit populi in pietate progressus, ut nimirum facilius innotescat, quales, quantaeque accessiones et incrementa illorum spiritualium fructuum factae fuerint, postquam episcopi ad suum gregem administrandum accesserint, in eoque pascendo continuaverint; idque facillime intelligere dabitur, cum antecedentes relationes cum consequentibus sedulo conferantur.

3. Post haec gradum facimus ad alium articulum, in quo Benedictina Instructio quaerit, an aliquis abusus, aut aliqua prava consuetudo in populo invaluerit. Ea enim est rerum humanarum natura, ut, nisi vigilans et assiduum studium adhibeatur, ea quae recte sancita sunt, non raro negligantur, ac insuper moribus et usibus cedant locum, qui ordini recte iam instituto adversentur iuxta illud « Neglectis urenda filix innascitur agris. » Iamvero huiusmodi rem generatim expressam adinstar maris esse dignoscitur, quod si quis percurrere, ac metiri aggrediatur, nunquam ultimos eius terminos nedum attingere, sed nec intueri posset. Nihilominus ut aliquid, quod infructuosum omnino non accidat, in medium afferamus, indicabimus abusus aliquos, pravasque consuetudines, de quibus plerumque episcopos in suis relationibus conqueri solere experti sumus. Nihil dico de iis, quae ex incontinentiae vitio, ex ebrietate et crapulis, ex inimicitiis, odiis, simultatibusque proficiscuntur; haec enim sacrorum praeconum, et conscientiarum moderatorum potius, ac penitius, quam canonicae disciplinae interpretum provinciam constituunt. Et sane; huiusmodi vitia nonnisi e sacro suggestu, vel in

secreto sacrae poenitentiae tribunali oppugnare, profligareque efficaciter posse quisque intelligit.

4. Cetera vitia, quae in suis dioecesibus invaluisse denunciant episcopi, ad ea referuntur, quae paulo diligentius exponenda sumimus.

5. In primis de blasphemia loquimur; nullibi siquidem (proh nefas!) ferme desunt luctuosis hisce temporibus « *qui aperiant os suum in blasphemias ad Deum, blasphemare nomen eius, et tabernaculum eius, et eos, qui in coelo habitant* » *(Apoc. cap. 13. v. 6.)*; contra quos praeter poenas in iure civili sancitas, *Aut. Ut non luxurientur homines §. et quoniam coll. 6. nov. 77., et constit. crim. art. 506. Caroli V.*, necnon et alias in iure canonico constitutas, *Cap. Statuimus 2. De maledicis*, extant et aliae poenae per constitutiones Summorum Pontificum irrogatae, ut videre est in const. incip. « *Supernae dispositionis* » a s. m. Leone X., const. « *In multis* » s. m. Iulii III. ac tandem const. « *Cum primum Apostolatus* » s. m. Pii V. Item S. C. Rom. et Un. Inquisitionis identidem, et ipsa contra execrabile blasphemiae scelus plura sapientissime cavit, prout videre est in eiusdem notificatione *diei 26. Sept. 1752.*, quam per extensum refert Girald. *Ius Pontif. P. I. sect. 860. in fin.*

6. Ut autem tam detestabile et impium flagitium modis omnibus extinguatur, recte providit s. m. Ben. XIV. in const. « *Ad execrabile* » *diei 6. Sep. 1756.*; qui plures indulgentias iis sodalitiis impertitus est, quorum institutum huic vitio debellando, et excindendo maxime intendit. Adeoque quandocumque hoc monstrum suam impensius exerat vim, rectissime facient episcopi, si in suarum dioeceseon parochias huiusmodi sodalitia constituenda curent, prouti communiter iam ultro fieri solet praesertim per sanctiones in dioecesana synodo promulgatas.

7. Ut vero quodammodo reparetur honor divinae maiestati per blasphemias turpiter ereptus s. m. Sixtus V., et Bened. XIII. alias itidem indulgentias iis elargiti sunt, qui, cum sibi invicem occurrunt piam formulam « *Sia lodato Gesù Cristo* » prenuncient, responsione reddita « *Sempre sia lodato.* » Item s. m. Pius VII., et SSmus D. N. Pius IX. aliis indulgentiis eos donavit, qui aliam notam formulam « *Dio sia benedetto – Benedetto il suo santo nome* ec. » recitaverit; quin etiam postquam idem Pontifex B. M. Virginis sine labe conceptam solemni suo decreto faustissime declaravit, post versiculum

illum « *Benedetta la gran Madre di Dio Maria Santissima* » alium versiculum etiam addi permisit « *Benedetta la sua santa e immacolata Concezione.* »

8. Illud subinde saepenumero usuvenire lamentantur episcopi; non deesse Christi fideles, qui ad sacram Synaxim neque tempore Paschatis accedunt. Id enimvero gravissime praecipitur in *Cap. Omnis utriusque 12. de Poen.* addita poena, ut huiusmodi praecepti violator « *vivens ab ingressa ecclesiae arceatur, ac moriens christiana careat sepultura.* » Huiusmodi praescriptionem confirmavit Tridentina synodus *Can. 9. sess. 13. De Euchar.* Quin imo omnes, ut plurimum, dioecesanae synodi ea, quae a canonico iure, et patribus Tridentinis cauta sunt, saluberrimis ordinationibus confirmant, et quandoque poenis gravioribus afficiunt, quas SS. Congregationes Almae Urbis pro re nata executioni demandandas declarant, veluti factum est in una *Neapolitana Sepulturae 9. Mart. 1855.* ubi cum quidam repentino sulphurei pulveris ictu peremptus concidisset, idemque Paschalis praecepti violator deprehenderetur, curia Neapolitana, ad normam dioecesanae synodi, in qua poena privationis ecclesiasticae sepulturae ipso facto incurrenda sancita legitur, cadaver in ecclesia tumulandum non esse, sententia sua decrevit, et S. C. Ep. et Reg., defuncti consanguineis acriter contra decertantibus, sententiam a Neapolitanae curiae iudice prolatam confirmandam esse definitivo decreto pronunciavit.

9. Aliam, eamque feracissimam querimoniae causam exhibet episcopis pravorum, noxiorumque librorum evulgatio, qua nihil exitiosius ad bonos mores corrumpendos, fidemque labefactandam invenire potest diabolica pravitas. Qua quidem in re complectimur etiam eas publicas ephemerides; quae sive per singulos, sive per statutos dies evulgatae venenum noxiarum doctrinarum in lectorum animo sensim instillant: neque vero turpes, et obscoenas imagines exclusas velimus, quae per oculos mortem incautis afferunt animis: harum hisce temporibus propagatio facillima accidit ob artem recens inventam, quae cuiuscumque rei species, veluti de speculo fit, in laminis ad id comparatis expressa ac stabiliter delineata excuditur, quin imo millenis ac millenis exemplaribus repetita multiplicatur. Mirum profecto humani ingenii repertum, nisi hominum malitia eodem ad pravum finem nonnunquam abuteretur!

10. Apostolica Sedes a primis usque Ecclesiae temporibus perniciem ex pravorum librorum Christifidelibus illatam omnimodis

avertere ac reparare statuit, prouti antiqua docent monumenta. Sed enimvero Tridentini patres pravorum librorum indicem, qui antea iam exstabat, accuratius perfici, certasque regulas pro eorumdem librorum proscriptione edi iusserunt, quod iam a s. m. Pio IV. fideliter effectum est. Deinde vero s. m. Clemens VIII. indicem ipsum numero auctum, atque nonnullis in memoratas regulas observationibus illustratum nova luce donavit. Mox insuper Alexand. VII. indicem ipsum diversa a prioribus methodo ordinatum, atque in diversas partes distributum suo nomine promulgari voluit. At vero Ben. XIV. saluberrimam constitutionem incipien. « *Sollicita ac provida* » edidit, qua plura suo more pro librorum pravae doctrinae damnatione sapientissime cavit, ac providit. Nec satis; namque opera peculiariter usus doctissimi fr. Thomae Augustini Ricchini a secretis S. Cong. Indicis alteram editionem indicis damnatorum librorum suo nomine in lucem prodire iussit suis literis apostolicis incipien. « *Quae ad catholicae.* » Tandem, exhaustis huiusmodi exemplaribus, s. m. Gregorius XVI. fr. Thomae Antonio Degola S. C. Indicis a secretis mandatum dedit, ut novam eiusdem indicis editionem suo pariter nomine evulgandam curaret; quod ipse accuratissime perfecit, Ricchinii opus plane secutus, nisi quod et ipse aliis decretis indicem auxit, et animadversionibus adornavit.

11. Quae singula ex hac editione diligenter exscripsimus; namque in eiusdem operis vestibulo idem fr. Degola regulas patrum Tridentinorum cum ceteris ordinationibus, quas subsequenter praelaudati Pontifices emiserunt, per extensum ordine praeire scitissime studuit. Ad has itaque sanctiones hac in editione adiectas lectorem nostrum remittimus, ut pro opportunitate normam ex ipsis arripiat, qui profecto videbit, quanta cautione, diligentia, solertiaque consultum fuerit, ut auctorum fama, quoad fieri potest, ac libertas sarta tecta servetur, dum integritatis fidei, bonorumque morum tuendae cumulate consulitur. Post haec in memoriam revocare opportunam duco, ex regula *X. v. liberum* episcopis integrum esse « *secundum facultatem, quam habent, eos etiam libros, qui his regulis permitti videntur, prohibere, si hoc in suis regnis aut provinciis, vel dioecesibus expedire iudicaverint.* »

12. Quamvis ex Romanorum Pontificum indulgentia ultimis hisce temporibus dierum festorum numerus imminutus idcirco fuerit, ut populus suis quaestibus ac lucris comparandis facilius operam dare

posset, nihilominus non parum dolendum est, praeceptum de die festo sanctificando iis etiam diebus ubique fere negligi, qui reliqui in albo festorum de praecepto adhuc recensentur. Hinc nihil frequentius ex episcoporum relationibus colligitur, quam quod prava huiusmodi consuetudo in eorum dioeceses invehatur, altasque in populo radices agat. Circa gravissimum diei festi observandi praeceptum plura, eademque utilia habet Ferrar. *V. Festa a n. 12. ad seq.* ubi Summorum Pontificum oracula refert, quae, licet pro ecclesiastica ditione edita, in cunctis ferme catholici orbis partes exemplo esse possunt. Addit insuper idem auctor aliquas SS. Congregationum declarationes, quae ad rem plurimum faciunt.

13. Aliquando fideli diei festi observantiae nundinarum, mercatnumque celebrationem adversari comperitur. De mercatibus, nundinisque Ben. XIV. suam constitutionem incipien. « *Ab eo tempore* » edidit *die 5. Novemb. 1745.*, ubi non solum summa eruditione argumentum huiusmodi pertractat, ac SS. Congregationum declarationes, doctorumque sententias in medium promit, sed et saluberrimas una sententias adiicit, qnibus dum populorum commoditatibus consulitur, dierum festorum observantia in tuto ponitur. Quam constitutionem hoc in rerum genere consulere summopere, data opportunitate, praestabit.

14. Hisce temporibus in regionibus praesertim, ubi catholici cum protestantibus commixti sunt, alia malorum genera serpere, et sensim invalescere inspicimus. Huiusmodi sunt duo systemata, quae vulgo audiunt *indifferentismus* et *rationalismus*. Primus vel in eo situs est, ut omnia erga Deum, in quo vivimus, movemur, et sumus, officia penitus negligantur, sanctissima nostra religio posthabeatur, omniaque iuris, iustitiaeque fundamenta concutiantur, ac propemodum evertantur; vel in eo consistit, ut nulla inter varias religiones differentia locetur, falsa pax, concordiaque misceatur, et omnibus aeternae vitae portum ex qualibet religione patere propugnetur. Secundus solam humanam rationem veluti ducem sequitur, ac veritates a Domino revelatas vel respuit, vel ita contorquet, ao turbat, ut non ratio fidei, sed fides rationi famuletur. Utramque huiusmodi monstrum Pontificiae suae vocis oraculo indicavit, reprobavitque SSm̃us D. N. in allocutione incipien. « *Singulari* » habita in concistorio secreto *diei 9. Dec. 1854.* ad episcopos, qui ad almam Urbem convenerant, qua occasione solemne decretum de B. M. V. sine labe

concepta proclamatum est. Vid. opus inscriptum «*Pii IX. Acta P. I. pag. 620. Typ. bon. art.*» Sed et expressius utrumque systema sua auctoritate perculit in literis encyclicis ad episcopos Austriacae ditionis *die 17. Mart. 1856.* datis incipien. «*Singulari quidem.*» Vid. dictum opus *P. II. p. 510.* In duobus hisce summi Pontificis actis utriusque systematis falsitatem, absurditatemque perspicue demonstratam videre est: quin imo remedia exposita reperire dabitur, quae magis accommodata sunt ad tam exitiosam pestem curandam, ubi misere grassatur, vel avertendam ac propulsandam, quo irrepere commoliatur.

15. Communicatio catholicorum cum haereticis, quam modo innuimus, alterum parit catholicae rei perniciosissimum incommodum, videlicet, ut catholici cum haereticis nuptias inire non dubitent. Iamvero optimo iure catholica Ecclesia huiusmodi mixta matrimonia gravissime vetuit, potissimum ob innumera pericula, quae tum parti catholicae, tum proli nasciturae a parte acatholica possunt obvenire. Super hac re plurimum expedit ea consulere, quae tradit Ben. XIV. *De syn. dioec. lib. VI. cap. 4. lib. IX. cap. 3.*, cuius doctrinae plane inhaerendum est. Per haec recentiora tempora Apostolica Sedes ad maiora praecavenda mala alicubi priscam severitatem emollire coacta fuit, prouti patet ex apostolicis literis Pii VIII. *diei 25. Mart. 1830.* incipien. «*SSmus D. N.*» *diei 27. eiusdem mensis.* Namque in apostolicis eisdem literis, non modo declaratum fuit, matrimonia mixta, quae in posterum, non observata forma a Concilio Tridentino praescripta, uti valida reputanda esse et habenda, dummodo aliud non obstaret dirimens impedimentum, sed etiam toleratio eo usque producta fuit, ut parochi catholici, consuetis praemissis proclamationibus, huiusmodi matrimoniis praesentiam mere passivam praestare possent. In Instructione iis addita episcopis potestas delegata est, ut matrimonia huiusmodi nulliter antea contracta dispensare ac sanare valerent: praeterea elargitum est, ut episcopi per quinquennium (quod agere iis nefas fuerat) dispensare possent ab impedimentis consanguineitatis super minoribus gradibus, tametsi ageretur de matrimoniis inter catholicam, et acatholicam partem celebrandis.

16. Huiusmodi dispositiones a Summo Pontifice pro antistitibus, quos supra nominavimus, indulgenter elargitae normam praebent in similibus casibus, etiamsi agatur de aliis dioecesibus, in quibus ca-

tholici cum acatholicis vitam degere compellantur. Quapropter hoc in rerum genere recolenda est instructio, quam SSmus D. N. in encyclicis literis per emum card. Antonelli *die 15. Nov. 1858* praebuit episcopis, quibus ob peculiaria rerum et locorum adiuncta conceditur facultas dispensandi super impedimento mixtae religionis quoad promiscua coniugia. In ea instructione insuper confirmatae sunt praeter epistolas iam memoratas Pontificum decessorum literae eadem de re datae, veluti sunt *Epist. ad arch. Mechlin., episcoposque Belgii incip. « Exsequendo nunc » diei 13. Iul. 1782. Epist. ad arch. Mogunt. incip. « Etsi fraternitatis » 8. Oct. 1803. Epist. ad arch. Bavariae incip. « Summo iugiter. » 27. Maii. 1832. Instr. ad eosdem 12. Sept. 1834. Epist. ad archiep. Hungariae « Quas vestro. » 30. Apr. 1841. Instruc. ad archiep. Austriae 21. Maii 1841. – Vide Pii IX. Acta P. I. Vol. III. pag. 28. et seq.*

17. Denique in iisdem istis locis, ubi praesertim catholicorum numerus pro haereticorum multitudine multo inferior est, illud sane dolendum aliquando accidit, ut adolescentuli catholici una cum acatholicis communia gymnasia celebrare adigantur. De mixtis istiusmodi gymnasiis diu multumque disputatum fuit paucis abhinc annis in S. C. de Prop. Fid., tum cum Britanniae gubernium novam methodum in Hiberniam invexit, vulgo di *Educazione nazionale,* quae protestantium et catholicorum filios edocendos reciperet. Hiberniae antistites diversa in studia ferebantur; aderant enim, qui hanc methodum acceptam habendam; aderant, qui eamdem omnino respuendam propugnarent. Viam mediam quodammodo tenuit S. C., namque ex una parte eamdem in genere non repudiandam minime censuit, ex altera vero tales cautiones ineundas esse mandavit, quibus indemnitati rei catholicae consultum foret. Cum itaque pluries factum fuerit, ut episcopi in suis dioecesibus promiscuum hunc gymnasiorum usum obtinere renunciarent, S. Congr. Conc. iuxta sententiam a S. C. de Prop. Fide in memorata controversia panditam per haec verba monuit, nimirum « ut prae oculis haberent remedia in huius» modi casibus inculcari solita, videlicet, ut libri in scholis adhibiti, » ab omni vel minima suspicione contra fidei puritatem immunes » forent, et praeceptores praesertim de religione, morali, et historia » catholici essent, et omni probitatis laude praefulgerent, ut pueri » catholici gymnasia facultatum tantummodo inferiorum celebrarent, » ut episcopi, et parochi continua vigilantia scholas prosequerentur,

» et, si fieri posset, darent operam, ut suae iurisdictioni subdantur,
» tandem, ut episcopi, collatis cum suis collegis consiliis nominatim
» in synodis provincialibus, omni studio meliores conditiones con-
» sequi, et gymnasia mere catholica erigenda curarent. »

18. Antequam huic paragrapho exponendo finem statuamus, animadvertere inopportunum non ducimus, in usu, ac disciplina S. C. Conc. positum esse, ut in exitu suarum responsionum ad episcoporum literas de statu suae ecclesiae circa mores populi, pravasque consuetudines eisdem aliqua consilia singulariter suggerat, quibus ad executionem adductis, christianae pietatis studium accendatur, bonorumque morum honestas redintegretur. Eiusmodi est monitum, ut pastorales ad clerum, ac populum typis excusas mittant literas, quibus malis potissimum increbrescentibus medicina paretur, tum per ordinarios divini verbi praecones et concionatores Adventus et Quadragesimae tempore advocari solitos, tum per extraordinarios, idest ecclesiasticos viros tam de saeculari, quam de regulari clero sacris missionibus exhibendis addictos populis panem evangelicum abunde dispertiendum curent. Quod vero ad sacras missiones attinet, quantopere conducant, ut peccatores e vitiorum laqueis sese expediant, episcoporum quislibet, qui hoc remedium adhibuerint, sua potest experientia comperire. Sed earumdem utilitas luculentissime ostenditur a Benedicto XIV. in encyclicis literis incipien. « *Gravissimum* » *diei 8. Septembris 1745.* ad episcopos Neapolitani regni conscriptis, quae leguntur in eius bullario *Tom. I. n. 140.*

19. Subinde per haec tempora illud eisdem episcopis inculcari coeptum est, ut diligenti studio ea monita exequantur, quae SSmus D. N. in suis actis publice editis ad episcopos identidem direxit. Talis est encyclica « *Qui pluribus* » *9. Nov. 1847.* cum solemnem sui Pontificatus possessionem adiisset; item allocutio *diei 9. Nov. 1854.* incipien. « *Singulari* » ad episcopos sibi adstantes habita, postquam die antecedenti solemne de B. M. V. sine labe concepta dogma declaraverat. Hoc referri etiam debet alia allocutio habita *die 9. Iun. anni 1862.* incipien. « *Maxima quidem* » ad eosdem episcopos, qui ad faustissimam celebritatem de ss. Martyribus Iaponensibus decorandam tanta frequentia consensuque confluxerunt. Denique hodiernis praesertim temporibus prae oculis habendas esse sacer ordo episcopis inculcat literas encyclicas *diei 8. Decemb. 1864.* incipien. « *Quanta cura* » cum adnexo syllabo, in quibus perniciosiores huius oevi er-

rores proscribuntur ac reprobantur. Eas cum eodem syllabo damus *P. II. n. 48.*

20. Praeterea cum SSmus D. N. peculiares encyclicas literas ad episcopos alicuius provinciae, vel regni pro opportunitate conscribere pro sua pastorali sollicitudine nonnunquam consueverit, hinc est, quod quoties uni ex illius provinciae, regnive antistitibus reddenda esset responsio, peculiaris eiusdem ancyclicae observatio et executio enixius et impensius inculcaretur. Ita factum est de encyclica literis *9. Dec. 1849.* ad Italiae episcopos incipien. « *Nostis et nobiscum* » conscriptis, quae cum saluberrima hortamenta circa singulas christianae reipublicae partes contineant, eademque adamussim aptari possint omnibus catholici orbis regionibus per extensum exhibemus *P. II. n. 49.*

21. Neque secus dicendum est tum de literis encyclicis ad archiepiscopos et episcopos Galliarum *diei 21. Mart. 1853.* incipien. « *Inter multiplices angustias;* » tum de literis datis ad archiepiscopos et episcopos Austriacae ditionis incipien. « *Singulari quidem* » *diei 17. Mart. 1856.;* tum de literis datis ad archiepiscopos et episcopos regni utriusque Siciliae incipien. « *Cum nuper* » *diei 20. Ian. 1858.;* tum denique de literis apostolicis ad archiepiscopos et episcopos Hispanos incip. « *Probe noscitis* » *17. Maii 1852.;* quae omnes extant in op. *Pii IX. Acta et cet.* » Imo ad restaurandam ecclesiasticam disciplinam in Hispano regno S. C. C. solemne habet illius antistite hortari, ut prae oculis insuper habeant constitutionem « *Apostolici ministerii* » *diei 13. Maii 1723.* ab Innoc. XIII. editam, et a Ben. XIII. constit. « *In supremo* » *23. Sept. 1724.* confirmatam, in qua idem argumentum de ecclesiasticae disciplinae redintegratione summa diligentia, sapientissimoque iudicio agebatur.

22. Quae constitutio cum providentissima decreta circa singularia ecclesiasticae disciplinae capita complectatur, laudatus Pontifex in concilio Romano anni 1725. eo consilio promulgavit, ut non solum in Italia, sed et in toto catholico orbe rerum sacrarum antistitibus normam suppeditaret. Neque id porro mirum; namque materia eiusdem constitutionis parari, expendique debuit opera specialis congregationis quinque cardinalium, quae a secretis habebat Benedictum XIV., tum cum adhuc in minoribus esset; quaeque (ita idem Pontifex in constit. « *Pastoralis curae* » *diei 5. Aug. 1748.* §. *at cum*) per annum et » ultra singulis hebdomadis cogebatur ad discutienda et definienda

» complura ecclesiasticarum quaestionum capita, quae deinde inserta » sunt in apostolicis literis ab eodem Innocentio XIII. quarum ini» tium « *Apostolici ministerii.* » Paulo post §. *cum antea* ita prosequitur idem Pontifex Bened. XIV. « Sed nostra peculiaris cura erat ad » singula proposita capita totidem dissertationes, unicuique ex prae» fatis cardinalibus exhibendas, elucubrare, ad demonstranda vide» licet fundamenta illius disciplinae, quae in usum revocanda cen» sebatur.» Quae quidem tanti Pontificis verba satis superque sunt, ut omnes intelligant, quam opulenta canonicarum divitiarum copia in ea constitutione congesta sit: idque idcirco dictum voluimus, ut quisque quantum sibi pro opportunitate opus sit, ex ea depromat, suumque in usum facilius convertat. Ea legitur *P. II. n. 50.*

§. IX.

De ultimo capite, ad postulata pertinente.

« Ultimo loco episcopi, archiepiscopi, primates et pa» triarchae, qui suarum ecclesiarum relationes ad sacram » transmittunt Congregationem, si quae habent postulata » proponenda pro suarum regimine ecclesiarum, proponere » poterunt cum clara facti et omnium circumstantiarum » expressione, et, quatenus postulata spectent ad negotia » forensia, exponant, an ea sint in aliis tribunalibus intro» ducta, an adsint super iisdem aliorum tribunalium sen» tentiae, ut, omnibus mature pensatis, possit S. Congreg. » congruum suppeditare praedictis postulatis responsum.

» Et haec sunt, quae opportuna visa fuerunt, ut in hac » Instructione inserantur. Quod si aliqua fuerint, quae epi» scopi, archiepiscopi, primates et patriarchae pro suarum » indigentia ecclesiarum, atque dioecesum addenda existi» maverint, sciant sibi liberum esse addere, quae ipsis ad» denda videbuntur, et ad notitiam Sacrae Congregationis » deferre, quae ex charitatis, et iustitiae norma per se ex» pediet, quae poterit, et maiora ad summum Pontificem » deferet, qui fratribus suis episcopis, quantum cum Domino » licet, gratificari semper exoptabit. »

Summarium.

1. S. C. Conc. episcopis gratificari maxime cupit.

2. Episcopi in postulatis vel aliquam gratiam, vel alicuius controversiae resolutionem petunt.

3. Animadvertendum est, an gratia, vel controversia, de qua agitur, ad S. C. Conc., vel alium sacrum consessum proprie pertineat; neque enim S. C. Conc. iis negotiis manum apponit, quae propriam provinciam non attingunt.

4. Itaque provideant episcopi, ut S. C. C. omnia plane ad eam spectantia negotia perferant, minime vero ea, quae ab eadem pertractari non debent;

5. Nisi forte agatur de episcopis longinquis, qui, ut plurimum, ignorant, quid cuique sacrae Almae Urbis Congregationi competat.

Hoc enim in casu S. C. eorum postulata ad SS. CC., quibus ea competunt, remittenda curat.

6. S. C. Conc. in responsionibus aliquando quaestiones propositas illico resolvit, aliquando easdem iuxta ordinariam rationem, vel in *congressu*, vel per *summaria precum*, vel in *folio* pertractanda, ac resolvenda suscipit.

Late explicatur, quid sit negotia expedire *in congressu*, per *summaria precum*, et in *folio*.

7. De resolutione nonnullorum postulatorum in specie, proxime modo agendum esse monetur.

8. Possunt episcopi alia insuper S. Congregationi referre, quae in Benedictinae Instructionis capitibus comprehensa non sunt.

1. S. C. Conc. cum omnibus locis, ac rebus, quae in sua facultate sunt, venerabilibus episcopis, uti par est, gratificari satagit, tum praesertim in iis, quae circa statum suarum ecclesiarum exponendum occurrerit, peculiare stadium ponit, ut sua ad eos responsa gratiora quam quae maxime perveniant. Hinc est, quod suarum literarum maiori, quam fieri potest, comitate condire solemne habet, prouti dignitatem et locum decet, quem sacrorum antistites ex Spiritus Sancti destinatione tenent in Ecclesia Dei. At vero sacer ordo non verbis tantum, sed et rebus eorum animum sibi benemereri allaborat. Idcirco siquidem haec nona de postulatis paragraphus

dedita opera adiicitur, in qua via iisdem patet, qua quidquid ab ipsa S. Congreg. sibi opus forsitan sit, libere et confidenter petere queant.

2. Porro id omne, quod ab ipsis postulari potest, eo redigitur, ut vel aliqua gratia sibi concedatur, vel aliqua controversia enodetur. Gratiae vel proprium antistitum officium, aut aliorum commodum respiciunt, et plerumquè in facultatibus sitae sunt, quas episcopi a S. C. expetunt, ut quod ipsi ordinaria sua potestate per sacros canones moliri prohibentur, ex auctoritate S. Congregationis efficere permittantur. Ad dictas controversias quod attinet, inspiciendum est, an eaedem in iudicium deductae fuerint; si enim ita se res habeat, S. C. nec solet, nec debet iisdem manus apponere, ne iustitiae ordo pervertatur; in quo dumtaxat observandum est, a S. Congregatione illud nonnunquam consilium episcopis praeberi, ut amicabilem conciliationem inire elaborent, si quando ecclesiae iura in iudicium deducta certam non adpromittant victoriam, et alioquin ingentium expensarum moles fuerit subeunda. Contra vero controversias sibi delatas adsumere non recusat, si eae auctoritatis, quae sibi competit, limites non excedant, ad tribunalium subsellia minime ascenderint.

3. Sive autem alicuius gratiae concessio, sive alicuius controversiae enodatio postuletur, inquirendum est, an utraque res de eo genere sit, quod peculiariter ad S. Congregationem Conc. pertineat. Haec siquidem solummodo ea negotia pertractat, quae ex interpretatione decretorum Concilii Tridentini proficiscuntur, aut eorumdem observantiam et executionem respiciunt. Etiamsi vero nihil fere sit, quod intra huiusmodi terminos locum habere nequeat, nihilominus eadem religiosissime cavet, ne ea, quae aliis Almae Urbis Congregationibus competunt, quasi alienam provinciam, tractanda suscipiat. Sic ex. gr. siquid est, quod sacros ritus attingat, postulatum, quod eo refertur, ad S. C. SS. RR. amandare non omittit; item quidquid regulares viros, vel sanctimoniales afficiat, postulatum, de quo res est, S. Cong. Ep. et Reg. expediendum remittit. Idipsum dicendum de aliis materiis, quae aliarum Almae Urbis Congregationum propriae sunt.

4. Id autem idcirco monere voluimus, quia nihil frequentius occurrit in expendendis relationibus de statu dioecesum, quam ut episcopi in suis relationibus, nullo discrimine, postulata proponant, quae aliarum congregationum provinciam constituunt, perinde ac

S. Cong. Conc. omne genus negotiorum pertractandum sibi vindicare posset, vel deberet. Verum quidem est in Benedictina Instructione generalia verba ita usurpari, ut omni postulatorum generi proponendo aditus patere posse videatur; at vero id ita est intelligendum, ut omnia, nullo excepto, postulata, quae suam auctoritatem et competentiam non transiliunt, libere proponere fas sit, minime vero ut alia itidem adiiciant, quae S. C. Conc. facultatum limites praetergrediuntur.

5. Sed si forte episcopi (idque de iis, quae exterarum nationum sunt, facile potest accidere) rerum Almae Urbis parum periti dignoscere nequeant, qnae postnlata ad S. C. C., quae ad alias SS. CC. pertinent; non idcirco sese temperare debent, ut etiam his in sua relatione locum faciant: namque S. C. relationem expendens diiudicabit quidquid sibi, quidquid aliis congregationibus remittendum sit. Neque id satis; postulata, quae ad se non pertinent, a relatione suis ipsis verbis exscripta ad competentes congregationes amandare curabit, addito, quemadmodum in more est, epistolio, quo postulati, quod transmittitur, expeditio quamprimum facienda commendatur. Hinc S. C. in suis ad singulos episcopos responsionibus non praetermittit eosdem commonere non solum quae postulata sibi retinuerit, et quo statu se habeant, sed etiam ad quas SS. Congregationes postulata, quae ad se non pertinent, transmittenda censuerit. Id vero eo spectat tum, nt suo se munere functam esse commonstret, tum ut iidem episcopi sive per se, sive per suum in urbe negotiorum gestorem instare queant, quo voti sui compotes primo quoque tempore evadant.

6. Quando vero agitur de postulatis, quibus S. C. Conc. manum suam apponendi munus habet, qnaeque aliqnam gratiam minime contineant, tum si paratam habet responsionem, quin aliquid ulterius inquirendum, aut peculiari disceptatione excutiendum supersit, in suarum literarum, quas ad relationem remittit, corpore eamdem inserere consuescit. Quod si postulata gratiam contineant, quoniam apposita rescripta cum solemni cautionum et clausularum forma in id expidiri debent, tunc separatim, prout fit de aliis negotiis ordinariis, expenduntur, itemque separata rescripta iuxta disciplinam s. ordinis emittuntur. Idem accidit de postulatis, quae maiorem rei inqnisitionem, disceptationemque recipiunt; qnandoquidem ea ipsa methodo agi solent, qua cetera ordinaria negotia. Namque separatae

literae episcopo conscribuntur, quibus quae necessaria scitu, aliaque omnia, quae ad rem faciunt, ab eodem requiri solent. Cumque omnia elementa ad facti speciem necessaria, et opportuna recepta fuerint, huiusmodi postulata vel ab ipso emo card. praefecto, ac secretario, ac subsecretario tantum ventilantur, atque in *congressu*, quem vocant, resolvuntur; vel si res penitiorem exposcant indaginem, ad generalia comitia, seu *per summaria precum*, ut aiunt, seu *in folio* definienda reiiciuntur.

Quoniam de triplici haec negotia pertractandi ratione mentio facta est, enucleatim explicare non omittimus in gratiam praesertim externorum, in quo unaquaelibet illa ratio praecipue consistat. *Congressus* appellatione coadunatio intelligitur emi card. praefecti, secretarii, et sub-secretarii S. C. Recentissime huiusmodi *congressus* in usum inductus est ab emo cardin. Caterini, qui in praesentiarum eiusdem S. Consilii tanta cum laude praefecturam gerit. Quolibet sabato mane in domo emi card. praefecti conventus hic habetur, ibique de singulis precibus in hebdomade acceptis, necnon de aliis omnibus rebus, qui in dies obveniunt, relatio fit, quidve de unaquaque re consilii capiendum sit, expenditur.

Quando aliquid occurrit, quod paulo altiorem quamdam exquirat indaginem, sed itidem de re non admodum gravi agatur, negotium resolvendum remittitur plenario eminentissimorum patrum, sacrum hunc ordinem constituentium, auditorio *per summaria precum*. Huiusmodi *precum summaria* aliud non sunt, nisi brevis precum, seu quorumlibet aliorum negotiorum relatio, quae a secretario in plenis comitiis fieri solet, strictissime omnibus facti ac iuris momentis una cum eiusdem secretarii sententia sedulo expositis; quamquam hodie secretarius a sententia sua aperienda, ut plurimum, sese abstinet. Olim oretenus, vel in manuscriptis eadem exponi solebant. C. m. card. Barberini *Urbeveteri anno 1842., precum summaria* cum suis resolutionibus edidit ea, quae annis 1823., 1824., ac 1825. munus S. C. Conc. secretarii eodem obeunte, proposita fuerunt. Anno 1847. singula, antequam proponerentur, a secretario typis excudi coepta sunt eo consilio, ut una cum aliis causis in *folio* propositis emis patribus ante comitia diribeantur, ac pacato eorumdem examini repraesententur. Quamvis autem suscepta ista ratio ad haec usque tempora servetur, nondum tamen in usum invectum est, ut haec *summaria precum* iterum typis demandentur, ut publici

iuris fiant, veluti fit de causis in *folio* propositis, de quibus eloqui superest.

Si preces S. C. delatae ancipitem ac salebrosam portendere definitionem videantur, sive facta sive iura ad eas pertinentia respicias, tum decretum prodit, ut ponantur in *folio*, idest, ut per accuratam secretarii relationem et facti et iuris tum pro una quam pro altera e partibus, quae in contentionem veniunt, adhibitaque in exitu relationis opportuna dubii seu dubiorum formula, causa universa in folio descripta (unde hoc nomen) disceptanda et dirimenda proponatur. Folium itaque nihil aliud est, nisi huiusmodi secretarii relatio. Haec brevissima olim erat, et quamvis typis vulgari et emis patribus diriberi ea coepta esset, attamen publici iuris nequaquam efficiebatur. Primus in publicum usum illiusmodi *folia* una cum suis resolutionibus typis edere coepit secretarius Lambertini, ille qui paullo post S. Petri cathedram meritissime conscendit, eumque eum omnigenis virtutibus, tum luculentis canonicae iurisprudentiae opibus illustravit. Huiusmodi usus sequiori tempore ad hos usque dies intermissus nunquam fuit, ex eoque originem habet pretiosissimus ille vere *Thesaurus resolutionum S. C. Conc.*, qui ad annum 1854 (quem annum attingit publica ad hoc tempus eiusdem thesauri editio) collectionem tomorum centum supra tresdecim constituit.

Nequid vero scitu opportunum praetereamus, illud adiicere nobis incumbit, caussas *in folio* recensitas, vel oeconomice, vel iuris ordine servato proponi. Primum fit, quando partes, quae in lite versantur, summarie suarum rationum momenta deducunt, earumque iura diligentius supplenda et explananda ex officio suscipit secretarius, sive, quod idem est, eiusdem auditor. Alterum evenit, cum utraque pars, aut una tantum advocatum aliquem cum procuratore vel sine sibi adsciscit, qui iuris et facti restrictum una cum summario conscribat, ac typis editum emis patribus distribuendum curet. Hoc in casu secretarius eiusdem restrictus synopsim conficit, ea ex officio superaddens, quae forsan necessitas exposcat, et haec synopsis *folii* vicem subit, ut emis patribus dispensetur. Quando vero causae iuris ordine servato proponuntur, procedendi legibus inhaerendum est, quae promulgatae fuerunt *die 27. Sept. anni 1847.*, praefecto S. C. c. m. card. Ostini, et secretario De Andrea, posthac et ipso cardinali: eaedem leges inscribuntur « *Regolamento da osservarsi nelle cause che si propongono avanti la S. C. del Concilio* iuris ordine servato. »

7. Nonnulla postulata hac eadem methodo resoluta in calce huius paragraphi referemus, tum ut exemplo esse queant, tum ut iura in iisdem sancita lectori, veluti coronidem, subiiciamus.

8. Benedictinam Instructionem claudit invitatio antistitibus facta, ut si quid habeant referendum, quod in eiusdem tenore nequaquam comprehendatur, illud suis relationibus addere non dubitent. At vero eadem Benedictina Instructio tanta sapientia, industria, et arte condita est, ut nulla sit rerum sacrarum, personarumque species, cui suus ibidem locus paratus non fuerit. Quae cum ita sint, perraro episcopi hac facultate utuntur, prouti experientia docet. Nihilominus, si quando accidat, ut hac uti facultate opus habeant, noverint non solum id sibi per S. Congregationem non prohiberi, quin imo libentissime recipi, et non secus ac alia, quae in Instructione continentur, pertractanda, et congruis responsionibus definienda sumi solere.

APPENDIX

de nonnullis postulatis in specie, eorumque resolutione.

POSTULATUM PRIMUM

Summarium.

9. Postulati expositio; quod resolvitur ex resolutione causae *Romanae Capellae quoad utensilia*.

10. Aedificans capellam, nulla facta reservatione iuris patronatus, vel sepulcri, eam dotare non tenetur; eadem facta, secus dicendum est.

11. Itaque, utpote pater filiam, non solum eam manutenere, sed et decenter ornare tenetur.

12. Obligatio manutenendi ecclesiam pari passu procedit cum obligatione sacra utensilia suppeditandi.

13. Si patronus suae obligationi non satisfacit, potest adigi; et, qua forma, indicatur.

14. In quo specifice consistant ornamenta, aliaque sacra utensilia ecclesiae suppeditanda?

15. S. C. C. in dicta *Romana* resolvit, patronum praestare teneri omnia utensilia ad altaris, vel capellae ornatum necessaria.

9. Cum controversia suborta fuisset, quaenam sacra utensilia cuidam capellae in cathedrali sitae patronus uti talis sumptu suo suppe-

ditare teneretur, episcopus ad omne controversiae caput amputandum in sua relatione appositum ea de re postulatum S. Cong. exhibuit. Cui quidem S. Cong. uti normam proponendam censuit resolutionem causae *Romanae Capellae quoad utens. 28. Maii 1864.*, cuius species tenoris erat, ut sequitur.

Augustinus N. N. haereditatem suam fideicommissariam onere gravaverat instaurandi exornandique sacelli SSmae M. Virgini sine labe conceptae dicati in ecclesia SS. Apostolorum Almae Urbis, adsignata in illud opus summa scut. 20000, dataque potestate aliquid ex dicta summa in sacrae supellectilis comparationem erogandi. Opere inchoato, fideicommissariae haereditatis executores a religiosis, quibus eadem ecclesia tradita est, iuspatronatus eiusdem sacelli rite petierunt et impetrarunt. Opere perfecto, totaque eam in rem summa viginti millium exhausta, controversia suborta est, an ad haereditatem pertineret onus instruendi sacellum sacra supellectile. Plura tum ab executoribus, tum a religiosis utrimque ad reiiciendam vel adstruendam eiusmodi obligationem in medium proferebantur. Iamvero post haec ex officio ea animadvertebantur, quae sequuntur.

10. – Hisce utrinque deductis nonnulla nunc subdam, quae praesenti controversiae lumen afferre videntur. Atque imprimis cum Pitonio *De controvers. patron. alleg. 12. num. 2. et seq.* animadvertam, iurispatronatus laicorum in aliqua capella ad ecclesiam regularium pertinente consistere posse etiam in solis iuribus honorificis, etiamsi non habeatur ius praesentandi. At licet patronum in genere ss. canones obligent ad sustinenda onera capellae, inter quae connumeratur obligatio eamdem providendi de omnibus necessariis, cum distinctione tamen in specie videtur esse procedendum ad tradita per Amostazum *de Caus. piis lib. 5. c. 7. num. 35. 37.* Hic enim auctor differentiam expendens inter eum, qui summa pietate capellam aedificans nullum sibi ius in eadem adscribit, nec iuspatronatus nec sepulcrum, et alterum, qui huiusmodi iura sibi expresso pacto reservat: primo occurrente casu communem sententiam admittendam esse ait, quae docet aedificantem haud teneri dotare capellam, secus vero sentiendum in posteriori

11. Patronus enim alicuius capellae, ceu tradunt card. De Luca *De iurepatron. disc. 84. num. 2.* Piton. *loc. cit. num. 6.* De Albertis *De sacris utensilibus c. 12. n. 187. seq.* Ferraris *V. Capella num. 24.* assimilatur patri, qui tenetur alere, vestire, dotare et ornare filiam.

Patronus itaque adinstar patris naturalis, ea fundamentali ratione tenetur non solum reficere et manutenere, sed etiam decenter ornare ecclesiam seu capellam. Idque eruitur ex *Text. in cap. ult. De testam. Si ornamentis, seu fabrica, luminariis, sive aliis ad perpetuum cultum divinum*, Barbos *Cons. 26. num. 1. et 4. Lib. 3.* Surd. *Consil. 63. n. 4. et 5.* Sperell. *de Form. eccl. 68. n. 9.* Genuen. *in Pax. archiepol. Neapol. 109. n. 13.* S. Congregatio in *Nullius S. Martini 8. Aug. 1801. §. Insuper et seq.*

12 Itaque inductum est principium illud, quod reparatio ecclesiae et praeparatio ornamentorum, luminaria et alia ad divinum cultum spectantia aequiparentur et a pari procedant; idque intelligendum sit de omnibus ornamentis secundum solemnitatem et varietatem dierum, et secundum qualitatem ecclesiae, ita ut quae sunt necessaria non deficiant; Franc. de *Eccl. cathedralibus cap. 20. n. 34. et seq.* concordat Rota in *Gerunden. 17. Ian. 1604. num. 1. cor. Pio.* In qua aperte docetur ex iuris communis dispositione onus reparandi ecclesiam involvere etiam impensas pro paramentis, ornamentis, luminariis ac caeteris omnibus honorifico Dei cultui necessariis, quae fabricae aequiparantur. Quod onus patroni manutenendi ecclesiam nedum quoad fabricam sed etiam quoad necessaria utensilia eruitur etiam ex iure veteri, id est ex *Cap. Nemo 9. distinct. 7. De consecrat.* Barbos. in *Conc. Trid. sess. 21. cap. 7. n. 8.* Antonell. *De Regim. eccl. lib. 1. cap. 12. n. 33.* De Albertis *Op. cit. cap. 12. n. 189.* Firmatumque fuit a S. Rotae auditorio in *Urbevetana Restaurationis eccles. 19. Iulii 1782. §. Siquidem* coram Vicecomite.

13. Quare si huiusmodi adimplendae obligationi desint patroni, praefigendum iisdem esse terminum, ait De Albertis *loc. cit. n. 191. vel ad providendam ecclesiam de sacris utensilibus vel ad renunciandum iuripatronatus:* quo in casu etiam de modo agit quo procedendum sit. Sacra vero Congregatio saepius occurrentibus huiusmodi negligentiis patronorum in sacris utensilibus et ornamentis ad cultum necessariis subministrandis, eiusdem oneris existentiam et efficaciam asseruit, ceu prostat exemplum in *Firmana Suspensionis oneris missarum 14. Decemb. 1782.*, in *Nullius Farfen. Suspensionis missarum*, et in *Salutiarum* relata apud Crispinum de *Visit. Pastor. par. 2. §. 13. num. 11.*, in qua haec prodiit resolutio « *Si capellae de iurepatronatus laicorum Icone careant, vel alioqui se habeant indecentius, vel ex reditibus ad eas pertinentibus, si quos habeant, vel iuris re-*

mediis, patronorum impensis, ad dictam decentemque formam esse redigendas. »

14. Ad alteram tandem definiendam supplicis libelli partem, quaenam nempe esse debeant huiusmodi sacra utensilia, ad quae praestanda patroni teneantur, speciem afferam et resolutionem H. S. O. in *Urbinaten. 28. Feb. 1665. lib. 24. decret. pag. 420.* In ea exponebant fratres De Perolis « *come avendo un semplice beneficio de iurepatronatus, fondato nell' altare della SSm̃a Annunziata nella chiesa cattedrale della detta città, del quale è ora rettore detto Giacomo, decretò monsig. Arcivescovo nella visita della chiesa ultimamente fatta, che ad essi oratori spetti il mantenere detto altare, la cona, i candelieri, la croce, le tabelle della gloria, evangelio e lavabo, i scalini, ed anco la prospera o predella, e nel resto il mantenimento dell' altare e cose necessarie in detto altare spetti alla sacristia della medesima cattedrale: onde si supplicano le EE. VV. ordinare, che gli oratori non siano perciò molestati.* » Proposito hinc dubio « *An dicti archiepiscopi decretum substineatur in casu.* » Eadem S. Cong. censuit « *substineri quoad eam partem in qua sacristia eximitur ob oneribus in praemisso libello descriptis; quo vero ad aliam partem dandam infrascriptam declarationem: ornamenta altarium et capellarum instrumenta ad cultum divinum ita demum parari a patronis debere, si ab iis sufficiens dotis reditus etiam pro conservatione cultus divini assignatus non fuerit.*

15. Haec iuris principiis obnoxia sit nec ne dispositio testamentaria Augustini N. N., quae praesenti controversiae occasionem praebuit, erit EE. VV. iudicare; quibus proinde sequens proponitur dirimendum dubium

An, et quae sacra utensilia a patrono praestanda sint in casu?

Die 28. Maii 1864. Em̃i patris rescripserunt

Affirmative quoad omnia utensilia ad altaris et capellae ornatum necessaria. –

POSTULATUM SECUNDUM

Summarium.

16. Occasio postulati S. Congregationi exhibiti.

17. Hodie conversi ad fidem non sunt repellendi ab ordinibus, si diu in amplexa fide perstiterint, aliasque a SS. CC. requisitas qualitates praeseferant.

18. S. Cong. Conc. resolvit, Indos, et Nigros omnes ab eis descendentes ab ordinibus non esse arcendos, si aliis qualitatibus destituti non sint.

19. Item resolvit, constitutiones synodales, quae vetabant, ne uriundi a Mauris ad ordines promoverentur, non obstare, quominus quidam Gomez ab iisdem exortus ad ordines promoveretur.

20. In varia doctorum sententia pro determinando tempore necessario ad cognoscendam neophitorum in fide constantiam, rectum consilium est id prudenti episcoporum arbitrio relinquere.

21. S. Congr. rescripsit, quemdam a Turcis natum, et in aetate infantili baptizatum, qui sacerdotium susceperat, et beneficium obtinuerat, non indigere absolutione, et rehabilitatione ad ordines, nec nova provisione ad beneficium.

Quam absolutionem nec necessariam esse alias declaravit, etiamsi beneficium esset parochiale.

22. Eadem in *Adrien.* edixit, Gregorium Donato a Iudaeis natum, et quinque ante annis baptismo regeneratum, esse irregularem;

Sed locum esse dispensationi eius favore arbitrio episcopi.

16. In quadam dioecesi plurimi aderant a Iudaeis, vel infidelibus nati, qui nonnunquam ad ordines sese promoveri postulabant. Cum igitur episcopus in re tam gravi alios alia sentire in suo clero comperisset, ad omnia dubia praecidenda, capta occasione status suae dioeceseos referendi, normam petiit, qua suam agendi rationem moderaretur. Itaque S. Cong. causam *Adriensem* una cum doctrinis in eadem ad rem expositis ipsi remisit, unaque monuit, ut in casibus peculiaribus, quatenus aliqua adhuc dubitatio superesset, ipsam S.C., re diligenter enarrata, consulere non gravaretur.

Ita vero se habebat causa *Adrien. Irregularitatis.* – Gregorius Donato in civitate Rhodigii ex parentibus Iudaeis natus, quinque abhinc annis sacro regenerationis lavacro Venetiis ablutus, a duobus annis in seminario Adriensi commoratur. Cum autem ecclesiasticae militiae nomen dare cupiat, et in vigesimo secundo aetatis anno sit constitutus, supplex implorat dispensationem ab irregularitate. Preces oratoris SSmo Domino Nostro oblatae S. huic Cong. remissae sunt, et quaeritur hodie ab EE. VV., quid hac super re sentiendum sit.

Haec omnia confirmantur testimonio episcopi, qui insuper hoc adiicit, Gregorium « *optimis moribus imbutum esse, pietate, sacramen-*

torum frequentia, et religionis fervore praestantem, ideoque dignum, qui a S. Apostolica Sede super huiusmodi irregulariiate clementer in Domino dispensetur. » –

17. Hisce positis in folio perpendebatur neophitos a primis ecclesiae saeculis sacris ministris non soluisse cooptari àd ea, quae habet d. Paulus *Ep. 1. ad Timoth.*, necnon ea, quae statuit. *Can. 80.* inter eos, qui Apostolici dicuntur, et *Can. 10. Conc. Sardic. an. 345.* Iamvero in eadem folio subdebatur iuxta *Can. 2. Conc. Nicaeni I. anni 325.* Neophitos idcirco ad ordines non esse promovendos, quia nempe multo tempore opus est, ut constantes in fide omni procul dubitatione se probent. Neque dissonus est textus in *Cap. Eam se. De rescr.* Itaque communiter doctores tuentur, conversos ad fidem ab ordinibus non esse repelleodos, si diu in amplexa fide perstiterint, seseque morum probitate, et divinarum scientiarum profectu commeodaverint. Post haec nonnullae ad rem declaratiooes S. Cong. referebantur, ceu sequitur.

18. – In *Carchien.* episcopus ordines conferre renuebat descendentibus àb Indis, seu, ut vocant a *Mulatis;* S. Congregatio, ad quam huius rei examen commissum fuit, *die 13. Februarii 1683.* censuit « *Supplicandum esse SSmo, quatenus Indiaram episcopos animadvertat, Indos, et Nigros, omnesque ab eis per paternam, vel maternam lineam descendentes nullo iure ab ordinum, aliorumque sacramentorum receptione arcendos esse, dummodo cetera per sacros canones requisita habeant Lib. 33. decret. pag. 19.* »

19. Et in *Ulissiponen. Ordinationis,* cum Franciscus Gomez de Britto reclamasset adversus archiepiscopùm, qui detrectabat eidem conferre ordines, quia a Mauris trahebat originem, asserens hoc vetitum esse suis synodalibus constitutionibus, et supplex institisset Franciscus pro facultate recipiendi ordines a quocumque episcopo; disputato dubio « *An oratoris precibus sit annuendum* » *die 13. Ianuar. 1683.* respondit « *In casu, de quo agitur, constitutiones synodales non obstare, Lib. 33. decret. pag. 18.* »

20. Verum animadvertendum est, quod neophiti semper oum cautela, et delectu ad ordines fuerunt admissi, nec unquam inter sacros ecclesiae ministros sunt cooptati, nisi antea certum vitae suae testimonium dederint. Quantum vero temporis decurrere debeat, ut hoc testimonium praebeant, non una est doctorum sententia: alii unum annum satis esse putaot: alii biennium requirunt. S. Gregorius Ma-

gnus *Oper. tom. 2. col. 1056. lib. 10. indict. 3. epist. 24. relat.* in c *6. quaest. 19.* conversos ad religionem vetuit ordinari priusquam *biennium in conversione compleant.* Alii putant debere labi decennium. Demum Covarruvias, Giballin. de *Irregularitate cap. 13. quaest. 3.* Corrad. in *Praxi dispensat. Lib. 3. cap. 7. n. 6.* et Suarez de *Censuris disput. 43. scut. 3. consult. 2. num. 6.* sustinent, quod, cum nullum a iure tempus praefinitum sit, id relinquendum esse arbitrio episcopi, cuius est iudicare de virtute et firmitate eorum, qui ad fidem conversi sunt, ut illis ecclesiastica ministeria tuto committi possint.

21. In *Melevitana* Ioan. Baptista Viver ortus e patre et matre Turcis in infantili aetate sacro regenerationis lavacro fuerat ablutus, indeque ab episcopo Milevitano ad presbyteratus ordinem promotus, et beneficio ecclesiastico provisus. Cum a Dataria Apostolica aliud beneplacitum fuisset assecutus, quaesitum fuit a S. Congregatione, an indigeret absolutione cum rehabilitatione ad ordines, et nova beneficiorum provisione. Propositis dubiis.

I. An orator indigeat absolutione cum rehabilitatione ad ordines?

II. An indigeat nova provisione beneficiorum? et quatenus affirmative.

III. An eidem indulgenda sit absolutio cum rehabilitatione ad ordines cum nova beneficiorum provisione.

Die 13. Aug. 1718. responsum fuit

Ad I. negative.

Ad II. negative.

Ad III. provisum in duobus praecedentibus dubiis.

In *Pragen.* Franciscus Bolouski a capitulo Pragensi ad beneficium cum cura animarum nominatus fuerat. Cum autem a parentibus Iudaeis originem duxisset, et in aetate duorum annorum ad fidem catholicam pervenisset, petiit dispensationem ab irregularitate. *Die 12. Maii 1759.* rescriptum fuit « *Non indigere.* »

22. Haec animadvertenda erant in casu, de quo agitur: superest modo, ut emi patres, qua ornantur Iuris ecclesiastici peritia, respondeant ad dubia, quae proponuntur.

I. An constet de irregularitate in casu? Et quatenus affirmative.

II. An sit locus dispensationi in casu?

Itaque emi patres *die 31. Maii 1783.* rescripserunt

Ad I. affirmative.

Ad II. affirmative, nempe esse locum dispensationi arbitrio episcopi. —

POSTULATUM TERTIUM

Summarium.

23. Quae circumstantiae huic postulato causam dederint.

24. S. Cong., si quando controversiae genericae et indeterminatae sibi proponuntur, non raro respondit, « *Providebitur in casibus particularibus.* »

25. 26. Iure SS. CC. sancitum est, ut nullus ordinetur, quin alicui ecclesiae adscribatur, itemque, ne quis ecclesiam hanc deserat, necnon ut nequis peregrinus sine sui episcopi commendatitiis ad sacramenta administranda admittatur.

27. Substinetur decretum vetans participantibus discessum a dioecesi sub poena amittenda participationis;

28. Aut etiam sub poena suspensionis; at episcopus discessum sine ratione denegare non potest.

29. S. Cong. in *Amerina* declaravit, sacerdotem addictum cuidam ecclesiae pro eius necessitate non posse ab eadem discedere, et alibi permanere; eumdem insuper consulere debere conscientiae suae itidem edixit.

30. S. Cong. declaravit, sacerdotem iam instituto S. Vincentii a Paulo adscriptum, et Romae ordinatum, cum in patriam rediisset, instituto relicto, posse ab episcopo suo cogi ad remanendum in patria, etiamsi alibi ad archipresbyteratum nominatus fuisset, cum reservatione tamen, ut ab episcopo suo congrua assignatione donaretur.

31. Simplices clerici ecclesiae inservire tenentur, si adsit consuetudo.

Non potest tamen episcopus decretum edere, quo simplices sacerdotes prohibeantur, ne in conterminam dioecesim sese ferant ad missam celebrandam diebus festis;

Multo vero minus contra edicti violatores poenam suspensionis ipso facto incurrendae constituere;

Quae nec substinetur contra sacerdotes, qui intra dioecesim celebrandi obligatione tenentur.

32. Si consuetudo non adsit, statutum est hortandos esse, ut ecclesiae deserviant, non tamen adigendos, tametsi agatur de processionibus solemnibus; beneficiatos simplices tamen, si sint praesentes, cogi posse ad interveniendum processionibus.

33. Episcopum posse prohibere, censuit S. Cong., ne regulares sacerdotes ceteros ad officia celebranda admittant, nisi antea, visis literis commendatitiis, ab episcopo admissi fuerint.

34. Potest quidem episcopus in suam dioecesim revocare sacerdotem dioecesanum, sed congruam tenetur eidem assignare.

35. Resolutio causae *Nucerinae* circa parochum inconsulto episcopo profectum, et alteram alibi paroeciam consecutum.

23. Episcopus dioecesis N. N., cum ad regendam ecclesiam, sponsam suam recens accessisset, plures in ea adesse adinvenit simplices sacerdotes, nullo videlicet ecclesiastico beneficio praeditos, quorum aliqui de uno ad alium locum facillime itarent, alii residentiam suam alibi statuissent, alii denique publicis functionibus ac praesertim processionibus interesse detrectarent; quam rem non sine incommodis, et rei sacrae detrimento succedere comperiebat. Rogabat itaque S. C. C., qua demum ratione consulere posset. Quoniam vero postulatum huiusmodi generale et indefinitum nimis deprehensum fuerat, eidem responsum est, ut per remedia a Iure canonico, Conc. Trid., et SS. CC. declarationibus assignata huic malo moderetur. Quod si responsum specificum, et definitum magis excuperet, S. Congreg. in casibus peculiaribus, re diligenter cum suis adiunctis exposita, adire non gravaretur.

24. In quo obiter adnotandum est S. Cong. Conc. non solum in plenis comitiis causarum, quae eidem proponuntur, occasione, sed et in responsionibus ad postulata in relationibus adiecta, quando controversiae eidem delatae generatim expressae sunt, et nullam determinationem praeseferunt, respondere solere, quod « *providebitur in casibus particularibus* » vel per alias clausulas idem sonantes.

25. At vero circa postulatum ab episcopo dioecesis N. N. modo enarratum, privatim iura quaedam generalia idem episcopus comparare sibi potuit, unde normam suis necessitatibus opportunam desumere posset, eaque sunt, ut sequitur.

26. Notum est Conc. Trid. decretum *Cap. 18. sess. 23. de Ref.*, in quo vestigiis insistens concilii Chalcedonensis aliorumque similium praescriptionibus Tridentini patres praeceperunt, ut nullus in posterum ordinaretur, quin alicui ecclesiae, cui inserviat, adscribatur, eo nempe consilio, ne incertis sedibus vagetur. Insuper cautum voluere, nequis sacra ordinatione auctus, ecclesiam sibi adsignatam, episcopo

inconsulto, deserere audeat, adiecta interdictorum sacrorum poena, itemque nequis peregrinus sine sui ordinarii commendatitiis ad sacramenta administranda ac divina peragenda admittatur. Consulatur *Sexta Syn. Chalc. c. 1. Conc. Placent. cap. ult. Conc. Carthag. 1. c. 6. Conc. Antioch. c. 9.*

27. Praeterea oculis babendae sunt etiam declarationes a S. C. C. editae, quae ita se babent. Episcopus prohibere potest sub poena certa quominus ecclesiasticus ullus, etiam in minoribus constitutus, sine licentia ordinarii a dioecesi discedat. Eodem modo constare ac substineri S. C. iudicavit decretum, quo statuerat, ne portionarii sive participantes inconsulta curia episcopali discederent, sub poena amissionis ipso facto portionis ecclesiasticae in casu contumaciae post sex menses, *Larinen. 30. Aug. 1732.*

28. Cum episcopus Synensis, ut pravas presbyterorum suorum mores compesceret, in visitatione decreta tulisset, aegre id tulerunt, litemque moverunt plures presbyteri. Quaesitum itaque fuit. « An de» cretum episcopi, factum in visitatione, quo probibetur, ne clerici » discedant a dioecesi sine licentia eiusdem episcopi in scriptis ha» benda sub poena suspensionis, substineatur, et quatenus affirma» tive. An liceat dicto episcopo sine iusta caussa denegare discessum » in casu » S. C. respon. « *affirmative ad primam partem in casu de quo » agitur, negative ad secundam et amplius. Segnen. 13. Sept. 1749.* »

29. Iuvenis quidam, in urbe Roma studiis operam navans, ab episcopo originis petiit, ut clericali militiae adnumeraretur. Adscriptus itaque est ecclesiae patriae suae sacerdotibus destitutae, et dimissorialibus acceptis, quibus necessitatis eiusdem expressa mentio facta erat, minores ordines accepit. Postea titulo capellaniae manualis, a S. C., ipso petente, perpetuatae, ad sacros ordines adscendit, repetita ab episcopo in literis dimissoriis iterum dictae ecclesiae necessitate. In patriam reversus, licentiam discedendi ac Romam proficiscendi petiit; negavit vero episcopus, indictaque suspensionis poena ipso facto incurrendae vetuit ne id faceret. Cum nihilotamen minus discessisset, et res esset ad S. C. deducta, ad quaestiones

I. « An sacerdos N. N. adscriptus servitio ecclesiae parochia» lis N. N. et pro necessitate eiusdem ecclesiae ad sacros ordines » promotus titulo capellaniae obtentae a S. C. perpetuatae, potuerit » contra formam praecepti episcopi ab eadem ecclesia discedere et » valeat in urbe permanere?

II. » An et in poenas conciliares sibi intimatus inciderit in casu? »
S. Cong. respondit in *Amerina 8. Maii 1756.*
« Ad I. negative assignata congrua per episcopum.
» Ad II. consulat conscientiae suae. ».

30. Quidam ex dioecesi N. oriundus ab ordinario prima tonsura initiatus inter alumnos Congregationis S. Vincentii a Paulis missionariorum cooptatus, Romae minores et sacros ordines recepit, constituto a parente patrimonio in dioecesi R.... Institutum illud postea hunc dimisit, quod ei liberum erat; qui in patriam reversus quinque fere per annos ludimagistri munere perfunctus est. Deinde in dioecesi S... archipresbyteratum per Apostolicas literas examine rite peracto accepit. Facultate exeundi ex dioecesi R. ab episcopo denegata, cum in dioecesi S. archipresbyteratum accipere posset, sine episcopi licentia sedem mutavit. Quare S. C. querelis episcopi ad eam delatis censuit sacerdotem N. cogi posse, ut in dioecesim R. revertatur, dummodo de congrua eidem ab episcopo provideatur. *Reatina 26. Ianuar. 1833.*

31. Simplices sacerdotes nullo praediti beneficio in ecclesia cathedrali, nec ullum ex ea trahentes emolumentum, si talis existat consuetudo, teneri assistere servitio ecclesiae singulis diebus de praecepto, S. Congr. censuit in *Troiana 20. Septemb. 1704. Bellicastren. 21. Aug. 1706.*

Attamen nequit episcopus suo decreto prohibere, ne simplices sacerdotes die festo discedant a dioecesi, ut alibi in dioecesi contermina missam celebrent. Cum enim quidam episcopus suo decreto constituisset, « nequis sacerdos diebus praesertim festis sese ferat missae » celebrandae causa in quamlibet ecclesiam extra dioecesim sub » poena suspensionis ipso facto incurrandae » res ad S. Cong. Ep. et Regul. deducta est, propositoque dubio « An et quomodo substi- » neatur edictum ab episcopo N. N. emanatum » *die 4. Mart. 1842.* responsum prodiit « Quoad censuras negative in omnibus: in reli- » quis ad mentem; mens est: quod, exceptis illis sacerdotibus, qui » obligatione tenentur celebrandi intra dioecesis limites, edictum epi- » scopi pro aliis sacerdotibus minime substineatur. »

32. Saepe alias S. C. Conc. censuit, clericos nullum beneficium vel officium ecclesiasticum obtinentes non posse cogi ab publicas processiones accedere. Nihilominus experimento compertum erat, in pluribus locis et praesertim in civitate Eugubina per declarationem

huiusmodi non parum detrahi divino cultui et processionum solemnitati ac decori, imo non leve scandalum populo inferri dum ipsarum processionum tempora clerici et presbyteri tum illuc et Eugubii praesertim in numero 20. et ultra vagi et errantes conspiciuntur. Delata igitur SSmo D. N. huiusmodi incommodi notitia, visa res consideratu digna, ideoque siquae ratio pro divino cultu ineunda sit, posset executioni demandari pro instante SS. Corporis Christi processione. S. C. negotium in proxime habenda Congregatione discutiendum remisit. Sane legitima consuetudine concurrente eadem S. Cong. censuit cogi posse. At in praesenti casu num aderit consuetudo, necne minime constat; ac stante temporis augustia de illa nequit explorari. Proinde praescindendo a consuetudine quaerendum videtur

I. « An clerici nullum beneficium vel officium ecclesiasticum obti» nentes ad publicas processiones cogi possint?

II. » An possint obtinentes beneficia, quamvis non sint residen» tialia aut servitoria?

III. » An cogi possint simplices presbyteri?

IV. » An saltem cogi possint ad processiones solemniores? »

S. Congr. respondit *Die 12. Junii 1677.*

« Ad I. III. et IV. negative sed esse hortandos.

» Ad II. affirmative si praesentes sint. Ex *Lib. 29. decr. p. 451.* » *rel. a Bened. XIV. Inst. ecc. 31. n. 2.* »

33. Olim quaesitum est, an ordinarius prohibere possit, ne regulares in eorum ecclesiis sacerdotes saeculares exteros divina officia celebrare permittant, nisi prius ab ipso episcopo, visis literis commendatitiis, ipsi sacerdotes admissi fuerint? S. C. censuit « Posse » *17. Nov. 1594. Lib. 8. dec. p. 78.* Bened. XIV. *Inst. 34. n. 4.*

34. Indubitati quidem iuris est, posse episcopum in suam dioecesim revocare sacerdotem, qui alicui dioecesis eiusdem ecclesiae in sua ordinatione fuerit adscriptus: hoc tamen in casu tenetur episcopus sacerdoti redeunti congruam assignare, veluti docuit S. C. C. in *Amerina 17. Jul. 1756. Nucerina et Tudert. resid. et susp. 19. Septembris 1818., et in alia Nucerin. et Fabrianen. eodem die et anno.*

35. S. C. Conc. resolvit Angelum Petri, qui parochiam in dioecesi Nucerina obtinebat, quique inconsulto, imo invito episcopo, et discessionem sub poena suspensionis ipso facto incurrendae prohibente, ad Nepetem dioecesim trasmigraverat, ibique possessionem alterius paroeciae adeptus fuerat, teneri ad paroeciam derelictam in

dioecesi Nucerina reverti, eumdemque in suspensionem et irregularitatem incidisse, sed consulendum SSmo pro dispensatione arbitrio et prudentiae episcopi iuxta mentem Sac. Congregationis. *Nucerina Resid. et suspens. 15. Martii 1828.*

POSTULATUM QUARTUM

Summarium.

36. Species facti ad postulatum pertinentis.

37. Sac. Congreg. Conc. censuit, clerum Lyciensem non debere admitti ad electionem vicarii capitularis, nisi ex consuetudine legitime praescripta.

38. Ad coercendam nimietatem eligentium ob ius admissionis capellanorum, eadem S. Congr. in Montispelusii eum in finem SSmo supplicandum esse, rescripsit.

39. In *Altamurae* reiecit instantiam canonicorum petentium, ut repellerentur capellani.

Ac stetit in decisis etiam postquam super bulla, statuto, et consuetudine edocta fuit, quibus hi nitebantur.

40. In *Recinaten.* resolvit, Altaristas, et beneficiatos aliarum collegiatarum non esse admittendos ad electionem vicarii capitularis.

41. Aliter censuit in *Fanen.*, in qua mansionarii in vim bullae admissi fuerunt.

42. In *Calaritana* resolvit, non unice capitulo competere ius eligendi concionatoris.

43. In *Asculana* sese edoceri voluit de consuetudine, aliisque ad rem facientibus.

44. Decretum Conc. Romani super obligatione conficiendi statuta capitularia extenditur ad totius catholici orbis capitula.

Quod confirmatur declaratione edita in *Puteolana.*

45. S. C. in *Cotronen.* iudicavit,

Non constare de iure participantium, et parochorum Cotronensium in electione vicarii capitularis.

Item esse capitulo iniungendum, ut intra sex menses conficeret statuta capitularia ab episcopo approbanda.

36. — *Cotronen. VV. SS. LL.* Cotronensis episcopus in sua relatione, quam ex Sixtina lege ad hanc S. C. (ita in folium) transmi-

sit, ea, quae sequuntur exponit, « Dignitates et canonici non solum, » sed et participantes, et quatuor parochi simul efformant, consti» tuuntque capitulum, et in eo ex antiqua consuetudine habent vocem » activam et passivam. Haec consuetudo praestandi suffragium prae» sertim in electione vicarii capitularis in viduitate ecclesiae nonnullas » excitat dissensiones, et magna dissidia cum scandalo fidelium. Cu» perem vero, et ut scandala a fidelibus amoveantur, et ne parochi » odiosi christifidelibus eorum curae reddantur, ut fere semper accidit » ob contentiones atroces, quae solent oriri praesertim a participan» tibus satis iuvenibus..... ut suffragia in electione vicarii capitu» laris tantum a dignitatibus et canonicis praestarentur. » Cum vero haec ad plenam rei cognitionem suppetere minime viderentur, eidem episcopo literas dedi, ut accuratius de huiusmodi, quam innuit, consuetudine referret, et statutorum capitularium, si adessent, particulam ad hanc rem pertinentem transmitteret, caeteraque adderet, quae ad causam mature expendendam conducerent.

(Retulit episcopus, non esse in casu compertum, quod memorata consuetudo immemorabili, aut centenaria foret; eam enim an. 1772. initium habuisse constabat: de tempore eatenus anteacto nullum vertigium reperire datum fuerat. Circa constitutiones retulit de iisdem anno 1718. actum esse, at vero opus ab episcopo sancitum minime fuisse, neque observantiae demandatum. Alias insuper minoris momenti circumstantias in rem episcopus exponebat.

S. Cong. circa primum controversiae caput postquam argumenta cum negativae tum affirmativae parti propitia discussisset, complures S. Ordinis declarationes colligebat, prouti sequitur).

37. – Hisce utrimque disputatis ne pigeat agnoscere, quae fuerit huius Sacrae Congregationis doctrina ex declarationibus, quae insequuntur. In *Lycien. diei 14. Maii 1639.* quaerebatur « *An ex consuetudine clerus una cum canonicis admitti debeat ad electionem vicarii capitularis, sede vacante?* » Sacra Congregatio respondit « *clerum non debere admitti nisi ex consuetudine legitime praescripta.* » *Lib. decret. 16. p. 92.*

38. In una *Montispelusii 6. Iunii 1682.* superius a Petra citata postulantibus canonicis, ut numerus beneficiatorum qui ad vicarium eligendum maximo numero concurrebant ad certum numerum coerceretur S. Cong. rescripsit « *audiantur capellani.* » Deinde in contumacia proposito dubio. « *An et quomodo sit providendum indemnitati*

et communi bono capituli? » S. C. respondit « *supplicent SSmum.* » *Lib. 32. dec. p. 299.*

39. In *Nullius Altamurae 9. Dec. 1690.* cum dignitates et canonici petiissent, ut beneneficiati a iure vicarii capitularis eligendi repellerentur, S. Cong. *instantiam reiecit;* iterum proposita *die 17. Ianuarii 1693.* S. Cong. rescripsit, ut episcopus super bulla, statuto, atque consuetudine doceret, ac tertio proposita *4. Aprilis eiusdem anni* stetit in *decisis.*

40. In *Recineten. Vic. cap. 21. Martii et 4. Iunii 1701. lib. dec. 51. p. 268. et 304. a t.* contendentibus canonicis et altaristis super iure interveniendi in electione vicarii capitularis, canonici inter alia primo exhibebant electiones annorum 1412. 1417. 1469. 1476. in quibus ipsi dumtaxat partem habuerunt; deinde decretum in sacra visitatione anni 1621. editum, ubi declarabatur in rebus spectantibus ad ecclesiam et spiritualibus annexis nomine capituli intelligi solummodo dignitates et cannonicos aliter in temporalibus. Altaristae autem proferebant cum nonnullis actibus electiones vicariorum anni 1586. 1620. 1634. in quibus interfuerant una cum beneficiatis aliarum duarum collegiatarum, a quo tempore et ultimo statu electiones semper processerant de mandato huius S. C. salvis iuribus utriusque partis; subiiciebant insuper sese saltem ex consuetudine, quando uti extranei ipsi haberentur, etiam absque titulo per lapsum 40. annorum esse admittendos, ad tradita per Rotam *In Gerunden. Adminis. episcopatus 29. Ian. et 2. Iunii 1687. coram Emerix. et 7. Dec. 1687. coram Benincasa.* Itaque propositis dubiis « 1. *An altaristae ecclesiae cathedralis sint admittendi una cum dignitatibus et canonicis eiusdem ecclesiae ad electionem vicarii capitularis.* 2. *An etiam sint admittendi alii beneficiati aliarum collegiatarum dictae civitatis nempe S. Mariae Castronovi, et S. Mariae Montis Morelli in casu. Die 21. Maii 1701.* S. Congr. distulit propositionem, *die 4. Iunii eiusdem anni negative respondit ad utrumque.* Super hac causa vide Ursaiam *Disc. 12. t. 2. p. 2*, in qua fuse rem tractat, additque anno 1704. *num. 165.* altaristas eodem exitu iudicii aleam expertos esse.

41. In *Fanen. 16. Iulii 1731.* proposito dubio « *An et in quibus actibus liceat mansionariis ecclesiae collegiatae SS. Christophori et Constantii interesse capitulo, ibique suffragium ferre una cum canonicis in casu?* » S. Congr. rescripsit « *affirmative in omnibus ad formam bullae.* »

In bulla porro statuebatur collegium constare ex archipresbytero, sex canonicis et duobus mansionariis « *qui omnes* (sic ibi) *una cum archipresbytero capitulum ipsius collegiatae ecclesiae constituunt.* »

42. In *Calaritana 23. Aug. 1738.* Quidam Calaritanus episcopus certam pecuniae vim *capitulo et communitati* primatialis ecclesiae reliquerat, oneribus permultis adiectis, inter quae electio recensebatur concionatoris pro panegyrica oratione habenda die festo S. Mariae de Mercede: itaque canonici sibi unice ius ferendi suffragii super concionatoris electione poscebant; at vero causa proposita die dicta canonicorum votis adversum responsum edidit.

43. Novissime anno 1838. in *Asculana et Cerin. Vocis in cap. diei 24. Novembris* querebatur episcopus, Mansionarios, qui communem cum capituli mensam habent, in universis capituli negociis et praesertim vicarii capitularis electione suffragium ferre, itaque petebat « *ut pro bono ecclesiae suae, viduitatis adveniente tempore, reformationem mos ille obtineat.* » Videbatur ista consuetudo derivari ex constitutionibus capitularibus anni 1717. in quo quilibet canonicus et capellanus, adiecta poena carolenorum quinque, capitularibus comitiis interesse iubebatur. Hinc proposito dubio « *An mansionarii ferre possint suffragium in electione vicarii capitularis in casu* » rescriptum prodiit « *Dilata, et audiatur iterum episcopus qui referat accuratius de consuetudine transmissis particulis statutorum ad rem facientibus, et particulis actorum praecedentium electionum vicariorum capitularium et exquisito voto emi Polidori causa iterum proponatur.* » Cum vero ob peculiares circumstantias emus ille vir, modo functus, quem honoris causa nominamus, huius S. C. optatis morem gerere haud potuerit, lis adhuc sub iudice est.

44. Postremo cum ex episcopi literis deprehenderim, Cotronense capitulum propriis constitutionibus carere, illud muneris mei esse duxi alterum super hac re ex officio addere dubium. Porro Benedictus XIII. Conc. Rom. anni 1725. *Cap. 4. tit. 2.* definite praecipit, ut capitula quaeque « *si qua habent statuta, et capitulares constitutiones, depromant; et ubi non adsint sex intra saltem menses... sub ecclesiastici interdicti poena omnino conficiant.* » Hoc vero decretum *cap. 5.* « *ad metropolitanos omnes extra synodum extendit, qui primo in eorum concilio providas ipsas et plane necessarias praefatis super contentis statutis sanctiones publicare meminerint, et executionem sedulo promovere.* » Cum itaque in *Puteolana Red serv. ch. diei 4. Iu-*

nii 1842. perspectum fuisset. eodem defectu laborare capitulum Puteolanum, ex officio, quod sequitur, dubium tertio loco adiectum fuit, « *An et quomodo iniungendum sit capitularibus ut constitutiones conficiant in casu* » cui rescriptum fuit « *affirmative et capitulum conficiat intra sex menses constitutiones ab episcopo inde approbandas.* » Adnotandum insuper, in ecclesia Cotronensi statutorum confectionem percommode cadere, propterea quod ex ratione per applicationem brevis « *Impensa* » noviter invecta multa sunt, quae statum pristinum immutaverunt, quaeque certam ac stabilem flagitant methodum. Quibus praeiactis dignentur em̃ae vestrae dirimere.

45. — I. *An constet de legitimo iure participantium et parochorum Cotronensium in electione vicarii capitularis in casu?*

Et quatenus affirmative.

II. *An et quomodo annuendum sit votis episcopi Cotronensis in casu?*

III. *An et quomodo iniungendum sit capitularibus Cotronensibus, ut constitutiones conficiant in casu?*

Proposita causa cum relatis dubiis *die 7. Augusti 1847.*

Em̃i patres rescripserunt

Ad I. non constare.

Ad II. provisum in primo.

Ad III. affirmative, et capitulum conficiat intra sex menses constitutiones capituli ab episcopo approbandas. —

POSTULATUM QUINTUM

Summarium.

46. Facti narratio.

47. Ex iure canonico, et resolutionibus S. Cong. Conc. statutum est, canonicos in sacris non constitutos ad vocem activam minime admitti, neque ex praescriptione.

Id etiam obtinet, ubi canonicatus clericis conferri possunt.

Hi tamen aliquando possunt interesse capitulo.

48. Canonicos subdiaconatu carentes voce passiva gaudere resolvit S. C., etiamsi variae hac in re sint doctorum sententiae.

49. Canonici dispensationem aetatis a S. Sede assecuti voce activa gaudent.

50. Sustinet Scarfantonius, canonicum, si sit in loco residentiae, posse constituere procuratorem ex gremio capituli ad suffragium ferendum.

51. Coadiutores, etiam absente coadiuto, non possunt votum ferre, et interesse capitulo.

52. S. Cong. in *Sabinen*. resolvit,

Non substineri electionem ad officium camerarii factam in persona clerici dispensati ab aetate, et residentia causa studiorum;

Neque teneri ad illud munus exercendum per substitutum;

Et litis expensas solvendas esse ab iis, qui liti consenserunt.

46. – *Sabinen*. Oppidum Ereti in Sabinis, quod vulgo dicitur Monte Rotondo, habet collegiatam ecclesiam auctoritate s. m. Urbani VIII. erectam, et Divae Mariae Magdalenae dicatam. Ex lege erectionis omnes praebendae sunt presbyterales, iisque conferri debent, qui sint actu presbyteri, vel saltem infra annum ad presbyteratum possint promoveri. Inter collegiatae canonicos anno 1772. coaptatus fuit, ex praesentatione Ducis Grillo, Caesar Sola clericus Mutinensis, cum dispensatione tam super defectu aetatis, quam super residentia causa studiorum, donec presbyteratum fuisset assequutus, sed cum onere substinendi alium presbyterum, qui pro ipso choro interveniret. Cum itaque in comitiis capitularibus idem canonicus Sola in camerarium electus fuisset, acriter huiusmodi electio impugnata est, adeoque controversia ad S. C. iudicium delata est.

47. Clemens V. in *Clemen. Ut ii de Aetat. et qual. benefic.* statuit, ut nullus in capitulo vocem habeat, nisi ordine subdiaconatus saltem sit insignitus: id confirmavit Conc. Trid. *Sess. 22. cap. 4. de Ref.*

Ex mente S. Congreg. canonici, qui ordinem subdiaconatus non habent, nec praescriptione acquirere valent ius ferendi suffragium in actibus capitularibus, et definivit in *Bononien. 27. Martii 1602.* ad II. dubium, in quo sic respondit « *Huiusmodi canonicum, donec in sacris fuerit constitutus, vocem in capitulo non habere, neque id praescribere potuisse; utque ne in capitulum suffragia ferat ab episcopo esse prohibendum; imo a canonicis nequaquam esse ad id admittendum.* » *Lib. 10. decret. pag. 27.* Imo qui canonicatum possidet, cui sit adnexum onus suscipiendi sacros ordines, suffragium in capitulo ferre non potest, nisi in ordine subdiaconatus sit constitutus. Sic resolutum fuit in *Romana Vocis in capitulo,* ubi quaestio promota est inter canonicos S. Mariae in Cosmedin, cuius canonicatus ex institutione conferri possunt etiam iis, qui prima tantum tonsura sunt insigniti, et disputato dubio « *An canonici clerici ecclesiae collegiatae*

S. Mariae in Cosmedin intervenire possint in capitulo, ibique habere vocem activam in casu etc. » *Die 22. Iulii anni 1741.* rescriptum fuit « *Posse intervenire, sed non habere vocem.* » (Quod pertinet ad ius interveniendi moneri debet, quod S. C. in folio huius ipsius *Causae Romanae §. contra vero* declarationem afferat S. C. Vis. Apost, quae exscribitur numero sequenti, ac dein aliam declarationem S. C. C. *diei 8. Mart. 1664. Lib. decr. illius anni pag. 53.*, quae sic se habet « An praedicti canonici in minoribus ordinibus tantum initiati, qui » ex dispositione iuris canonici, et S. Conc. Trid. vocem in capitulo » non habent, saltem possint ipsi in capitulo assistere, atque in- » teresse? » S. Congr. respondit « non posse. » Ratio vero, ob quam aliter in Romana emi patres edixerunt, fortasse repetenda est ex specialibus illius capituli circumstantiis, quales esse poterant, consuetudo, statutum, et ius aliqua emolumenta intervenientibus dispertiri consueta, quae res porro in eadem causa locum habebant, ac reipsa in medium afferebantur).

48. Disputant tamen inter se doctores, an prohibitio ferendi suffragium in capitulis indicta canonicis, qui in sacro subdiaconatus ordine non sunt constituti, praeseferat etiam privationem vocis passivae, ita ut ad nullum officium eligi possint. Affirmativam sententiam sequuntur Navar. *Cons. 6. de Verb. signif.* Lessius *de Instit. et Iur. lib. 2. cap. 34. n. 25.* Malfes. *Tract. 6. cap. 16. n. 34.* Contrariam vero tuentur Piasec. *in prax. P. XIII. cap. 3. n. 7.* Garz. *de Benefic. P. III. cap. 4. n. 5.* Barbosa *de Canonicis cap. 17. num. 18.* In hac opinionum varietate animadvertere praestat, quod in folio causae *Romana Vocis in capitulo,* quae nuper relata est, legitur quaedam resolutio S. C. Visitationis Apostolicae *diei 3. Dec. 1663.* his concepta verbis « *In sacro subdiaconatus ordine non constituti vocem in capitulo non habent, etiamsi ab aliis fuerit libere concessum iuxta constitutionem Viennen. Concilii a Tridentinis innovatam, quae incipit* « Uti ii » *ceterum hanc prohibitionem habere locum in voce activa dumtaxat, non autem in passiva.* »

49. Sustinet Barbosa in *d. cap. 17. de Canon. et Dignit. n. 13.* canonicum, qui obtinuit dispensationem Apostolicam, et in aetate sexdecim annorum, vel in alia sufficienti canonicatum in cathedrali assequi possit, lucrari nedum fructus praebendae, verum etiam vocem in capitulo habere. S. Congreg. *die 13. Ian. 1629.* in causa *Montis Politiani* respondit « *secundum ea, quae proponuntur oratorem vocem*

in capitulo habere, et distributiones quotidianas, dum divinis officiis interest, lucrari, ita tamen ut ordinem suae praebendae adnexum, cum ad aetatem legitimam perveñerit, suscipiat. Lib. 14. decret. pag. 16. Et in *S. Miniatis* Carolus de Ansaldis in aetate quindecim annorum provisus et dispensatus a s m. Urbano VIII. ad canonicatum obtinendum in cathedrali, petiit declarari, an vocem in capitulo haberet, et distributiones quotidianas, dum divinis officiis interesset, lucrari posset, et S. Cong. *die 15. Sept. eiusdem anni 1629.* respondit « *Secundum ea, quae proponuntur, oratorem vocem in capitulo habere, et distributiones quotidianas, dum divinis officiis interest, lucrari, d. lib. 14. decret. pag. 118.*

50. Quod attinet ad II. dubium, Scarfanton. ad Ceccoper. *Lucubrat. canonic. lib. 4. tit. 3. a num. 11. ad 56.* cum aliis ibi adductis tuetur, canonicum, qui ob distantiam, infirmitatem, vel aliud impedimentum interesse per se non potest in capitulo, si in loco residentiae existat, procuratorem posse constituere ad ferendum suffragium, nedum in electionibus, verum etiam pro aliis expediendis negotiis capitularibus, dummodo tamen procurator sit de gremio capituli; quia interest, ne capituli secreta patefaciat. Videndum, an a pari id procedat in exercendis capituli muneribus.

51. De coadiutoribus in una *Narnien. die 20. Mart. 1649.* haec habentur « *S. C., partibus auditis, et rationibus hinc inde deductis mature perpensis, censuit, canonicos coadiutores, etiam coadiutis absentibus, non posse capitulis interesse, nec in illis votum dare, nec officium nuncupatum* anziano della chiesa *exercere, nisi ista in literis Apostolicis coadiutoriae explicite exprimantur, et expresse concessa ibidem legantur, Lib. 18. decret. pag. 596.*

Demum quoad III. dubium, non abs re erit perpendere resolutiones editas in *Ferrarien. Confrat. 14. Sept. 1782.* ad XI. dubium, et in *Narnien. Iuris interess., et vot. 8. Febr. p. p.* ad II. dubium. (Ibi statuitur expensas litis a capitulo ferendas, si de capituli re lis agatur; si secus, ab illis, qui liti consenserunt).

52. Post haec dignabuntur EE. VV. decernere.

I. An sustineatur electio in casu?

Et quatenus affirmative.

II. An officium camerarii exerceri possit a substituto in casu?

III. An, et qui teneantur ad expensas litis in casu?

Die 31. Maii 1783. emi patres rescripserunt

Ad I. negative et amplius
Ad II. negative et amplius.
Ad III. teneri archipresbyterum, et canonicos, qui consenserunt liti.

POSTULATUM SEXTUM

Summarium.

53. Quid postulato causam dederit?

54. S. C. rescripsit, executioni dandum esse rescriptum canonici Sabatino in servitio episcopi occupati pro percipiendis fructibus canonicatus, qui omnes in distributionibus consistebant, amissa tertia parte.

55. Dispositio pragmatica est, et a S. Congreg. constantissime adhibita, ut, quando distributiones stant loco praebendae vel omnes, vel fere omnes, duae partes naturam praebendae assumant ad omnes iuris effectus, et praecise circa Indultarios.

53. Cum quidam episcopus in sua relatione renunciasset, identidem inter capitulares enasci quaestiones praesertim circa indultarios pro percipiendis distributionibus, in quibus praebendas omnes consistere idem subiiciebat, S. C. ipsi episcopo proponi uti normam censuit resolutionem causae, quae sequitur – *Valven. et Sulmonen. Rescripti.* Sacerdos Ioannes Sabatino Policastrensis episcopo Valven. et Sulmonen., patruo suo inserviebat munus agens a secretis S. Visitationis, persaepe visitatoris etiam, ac distributoris, et exactoris bullae Cruciatae. Huc accedebat onus perferendi secretum epistolare commercium cum parochis universae dioeceseos. Cum ita se res haberent, episcopus Valven. et Sulmonen. canonicatum eidem contulit in cathedrali Valven., cuius reditus omnes in distributionibus consistebant. Primo a possessione anno capitulum portionem eidem debitam non denegavit, etiamsi, exceptis solemnioribus festivitatibus, choro non interfuisset. Altero anno cum idem capitulum uti absentem eumdem Sabatinum reputaret, distributionum solutionem continuare noluit. Habito itaque per Sabatinum recursu ad S. C. Conc. rescriptum *die 28. Sept. 1858.* prodiit, quo edicebatur « *Canonico oratori deberi fructus omnes sui canonicatus quoties et quamdiu choro et residentia abest, ut proprio episcopo in absolvendis dioecesis negotiis assistat, amissis distributionibus quotidianis; quod si fructus omnes ipsis distri-*

butionibus constent, vel si reditus praebendae tertiam partem non attingant distributionum, duas ex tribus partibus distributionum, vel praebendae ac distributionum insimul cumulatarum respective percipiat, amissa tertia parte quae inservientibus accrescat. »

54. Nihilominus aliqui capitulares rescriptum hoc vitio obreptionis et subreptionis laborare sibi rati, institerunt apud S. Cong., ut idem rite revocaretur: itaque *die 31. Martii 1860.* proposito dubio « *An et quomodo rescriptum S. C. diei 31. Martii 1860. exequendum sit favore canonici Ioannis Sabatino in casu?* » Emi ptres rescripserunt « *affirmative in omnibus.* »

55. Ad modum quod pertinet percipiendi fructus in praesenti casuquo praebenda omnis distributionibus constabat, in folio ad rem de more exarato ad §. *Ad alteram*, docetur dispositionem (qua cavebatur ut orator binas ex tribus earum partibus sibi vindicaret, tertia dumtaxat deducta in praesentium utilitatem cedenda) « pragmaticam » esse et a saeculis a S. Ordine constantissime adhibitam utpote iuris » communis censurae apprime respondentem, ceu tradit ex una textus » in *Cap. 7. et 15. de Cler. non res.*, ex altera vero monent Fagnan. » *Lib. 3. decr. cap. Quia tantum n. 29.* Barbosa *Col. P. O. lib. III.* » *decr. de Cler. non res. tit. 4. cap. 7. de cetero num. 8.* Castopalaro » *disp. M. num. IX. §. III. num. 2.* Scarfant. ad *Ceccoper. Luc. can.* » *lib. 2. tit. XI. n. 15.* Ventriglia *de Res. can. ann. XIX. §. 1. num. 6.* » Queis adstipulatur S. C. in millenis decisionibus, et praesertim in » *Avenionen. 13. Ian. 1635. lib. 15. decr. in Tranen. 11. Maii 1698. in* » *Venusina ad diem 4. Dec. 1762. §. Ponderandum*, quae unanimes do- » cent, quod ubi omnes vel fere omnes canonicatus fructus in distri- » butionibus quotidianis consistunt, duae partes assumant nomen et » naturam et succedunt loco praebendae ad omnes iuris effectus, » et praecise quoad indultarios, ne secus contingat dari canonica- » tum sine praebenda, et ne in his casibus frustranea et elusoria » evadant indulta legitime concessa. »

POSTULATUM SEPTIMUM

Summarium.

56. 57. Causae *Rossanensis* enarratio fit.

58. Ius convocandi capitulum ad primam dignitatem pertinet. Quae facultas debet esse libera, et indipendens ab episcopo,

nisi agatur de rebus mensae episcnpalis, et de rebus, in quibus episcopus iuxta SS. CC. capitulum audire tenetur.

59. Limitatur, quod capitulum episcopum certiorem facere, et licentiam rogare, si consuetudo episcopo assistat.

60. S. C. in *Rossanen.* rescripsit,

Archidiaconum pro convocandis comitiis non teneri licentiam petere ab archiepiscopo, vel vicario generali, bene vero debere certiorare archiepiscopum de qualibet capitulari convocatione, salvis iuribus ad formam SS. CC.

56. Episcopus N. N. in sua relatione sciscitabatur, an sibi liceret legem facere capitulo cathedrali, ne capitulariter sese congregare audeat, nisi prius a se vel a vicario suo generali facultatem cnerendi impetraverit? Cui quidem postulato responsum est iuxta sententiam editam in *Rossanen. Iuris conv. cap. 30. Ian. 1858.*, cuius folium per extensum una cum dubio ac responsione hic afferimus, prout sequitur – Capitulum metropolitanae ecclesiae civitatis Rossani cum nulla ferme scripta lege, sed usu ac traditione magis antea regeretur, ex mandato S. huius ordinis anni 1855., antiqua nonnulla statuta ad vigentis disciplinae normam componere, nova conficere, et in unum corpus redigere curavit. Statuta sic digesta et scriptis edita, comitiis capitularibus pluries habitis, ab singulis canonicis examini supposita et communi suffragio communita fuere. Convenit tamen inter canonicos, ut antequam ederentur et metropolitanae regulam ac legem constituerent, archiepiscopo approbanda deferrentur. Qui ceteris fere omnibus articulis probatis, illum moderàri censuit, qui inscribebatur sub *num. 92. cap. 19.* ad ius convocandi capitulum pertinens, hisce conceptus verbis « *Capitulum ubi convocari continget, archidiaconus qui locum eminentiorem inter omnes obtinet, ex iure sibi specialiter debito, suo ipsius arbitratu convocabit, et eo impedito hoc ius devolvitur ad alias dignitates, ab ipso tamen ad aliam proximiorem semper gradatim descendendo* « Quem per haec verba reformavit » *capitulum ubi congregari continget, qui dignior fuerit ex eo de archiepiscopi vel illius vicarii generalis licentia, per schedulam ad triduum ad valvas sacristiae affixam, in qua quae tractanda sunt praenotentur, convocabit, pulsata de sero antecedenti campana, etc.*

Statuta ita recognita, in nonnullis correcta, et approbata, archiepiscopus ipse iterum curavit a capitulo confirmari ac subscribi; ceu

factum est ab omnibus, paucis exceptis mansionariis, ac duabus primis dignitatibus, archidiacono, et decano metropolitanae ecclesiae. Scilicet hi postremi perpendentes eorum ius laesum iri, ubi in convocatione capituli necessaria foret licentia archiepiscopi vel eius vicarii generalis, subscribere recusarunt, ac insimul contra formiter protestati sunt. Nihilominus protestationibus posthabitis, edictali lege lata archiepiscopus statutorum corpus a se probatum et auctoritate sua munitum fuisse significavit, addita clausula « *sanantes auctoritate nobis quomodolibet permissa et competenti defectus omnes sive iuris sive facti, si qui in illis irrepserint.* »

Quamobrem ad S. hanc Congregationem confugere e re suae duxit archidiaconus Vincentius N. N. nomine etiam decani, expostulans, ut ius, quod ipse uti prima dignitas habet, convocandi capitulum, libere et non impetrata venia ordinarii exercere sibi ad normam iuris et consuetudinis metropolitanae ecclesiae liceat.

57. Preces ad archiepiscopum ipsum ablegavi, ut audito capitulo in scriptis, et transmissa particula statutorum ad rem facientium referret de praecedenti consuetudine super asserto iure convocandi capitulum, suique animi sententiam aperiret. Una cum sua relatione transmisit archiepiscopus supra relatam particulam statutorum, ac praeterea alteram particulam, quae ad rem hanc refertur, excerptam a synodo dioecesana habita sub archiepiscopo Lucio Sanseverino f. r. anno 1594. quae extat sub titulo *De capitulo cap. 11.*, et sic se habet « *Capitulum ubi congregari continget, qui dignior fuerit ex eo, de nostra vel vicarii generalis licentia, convocabit, subscripta prius a nobis, vel a Vicario Nostro schedula, in qua ea quae tractanda sunt in capitulo, praenotentur, pulsata prius de sero campana etc.* Remisit praeterea capituli formiter in capitulari aula convocati testimonium scriptis exaratum et subscriptum quoad consuetudinem hac in re vigentem, quo scilicet canonici – testificabantur eam ab antiquo consuetudinem obtinuisse, ut, quoties comitia celebrari debuissent, curiae episcopali significatio daretur, et interdum licentia inscriptis reportaretur. At vero archidiaconus et decanus rem hanc pluribus impugnare satagebant.

58. Itaque ex officio ita subiiciebatur – In iure haec praenotanda occurrunt; nimirum, quod cum pertineat ad primam dignitatem ius convocandi capitulum ex textu in *Cap. Cum inter de Elect.*, et inter canonistas Barbosa *De canon., et dignit. cap. 35. n. 1.* Piton. *Discept.*

eccles. 123. P. IV. n. 2 , haec proinde facultas convocandi de iure illi competens. debet esse libera, absoluta, et independens ab alterius cuiuscumque superioris licentia, ita ut neque ipse episcopus praetendere de iure valeat, non posse capitulum congregari sine eius licentia, ut resolvit S. Congregatio in *Cursulen. 9. Maii 1637.*, quam refert Crispin. in *Tract. de Visitat. P. II. §. 30. n. 2.* « *S. Congregatio Concilii censuit, posse canonicos convocare capitulum absque episcopo, sine illius licentia, nisi agatur de rebus mensae episcopalis.* » Et consonat altera resolutio S. Congr. Ep. et Regul. in *Brundusina 17. Ianuarii 1584.* apud Pignatell. *Consult. 154. n. 7. tom. 4.* « *La S. Congregatione ha risoluto, che il capitolo sia libero di congregarsi quando vuole, purchè non sia in pregiudizio del culto divino, onde non si può obbligare a domandar licenza.* » Ea nimirum ratione, quod capitulum tamquam collegium legitime erectum cum suo capite, qui in themate est archidiaconus, habet ex iure facultatem se congregandi, quoties sibi placuerit absque licentia superioris, ut praeter Piton. *l. c. n. 4.* notat Monacell. in *Formul. P. I. tit. 6. form. 11. num. 18.* Barbosa *loc. cit.* Pignatell. *loc. cit.* S. Rota *Decis. 112. num. 9. P. VII. Recent.* coram Coccino *decis. 2174. num 11. in Hispalen. Iuris praesidendi in capitulo 2. Iul. 1700. §. Minusque* coram dell' Olmo; neque potest episcopus impedire, aut prohibere sine iusta causa, quominus pro libito capitulum se congregare possit, Ceccop *Lucubr. canon. lib. 4. num. 15.* addito Ferraris *Bibliot. canon. V. Capitulum art. 1. n. 10. 11.* Qui insuper docet, episcopum congregare posse capitulum pro casibus tantum, in quibus iuxta SS. Canones tenetur eius votum, vel consilium exquirere, et in aliis casibus spectantibus ad suam dignitatem, iuxta praescriptum Concilii Tridentini *Sess. 25. cap. 6. de Ref.*; id autem integrum ei non esse cum agitur de actibus capitularibus, qui spectant ad capitulum, uti capitulum, quia pro rebus spectantibus ad ipsum capitulum remanet intacta et illaesa sua iurisdictio, ut addit Tridentinum Concilium *loc. cit.* « *Ceteris autem in rebus, capituli iurisdictio et potestas, si qua eis competit et bonorum administratio salva et intacta omnino relinquatur.* »

59. Nihilominus haec iuris dispositio limitanda venit, ubi contraria adsit consuetudo; quamobrem eatenus pro convocatione capituli non requiritur licentia episcopi, quatenus sit solitum sine illa congregari, ceu resolvit S. Congregatio EE. et RR. in *Neritonen. 20. Augusti 1601.* apud Pignatell. *cit. Consult. 154. tom. 4. n. 7.* « *Essendo*

il capitolo in possesso di adunarsi senza del vescovo e del vicario, non si deve in ciò fare altra novità » unde a contrario sensu, ubi haec quasi possessio deficiat, et consuetudo favore episcopi vigeat, eius licentia pro convocatione necessaria est. Ita Pignatell. *loc. cit. num. 1*. Ferraris *loc. cit. num.* 7. Nam in hac materia observantia et consuetudo praecipue spectanda venit, quae nimirum omne fert punctum, ceu ad rem docet Pitonius *cit. discept. 123. n. 26.*, quamvis consuetudo adversetur iuris dispositioni favore capituli, eiusque archidiaconi, cui servitus imponitur et subiectio petendi licentiam.

60. Itaque momentum quaestionis omnino a consuetudine pendet. Pugnant sed vero inter se quae hac in re utrimque ab archiepiscopo, et ab archidiacono afferuntur. Quisque enim consuetudinem sui favore praetendit. Archiepiscopus porro assumptum probat nedum ex synodali statuto vetustissimo, unde huic consentaneae consuetudinis praesumptio saltem enascitur, verum etiam ex testimonio canonicorum, insuspecto plane, utpote qui contra proprium ius, et commodum deponunt. E contra archidiaconus, quamvis nullum documentum proferat, de facto tamen proprio testatur, et in re quae assistentiam habet iuris. Quoad contrarium vero canonicorum testimonium excipit, quod latum non fuerit collegialiter, sed a singulis separatim, et quidem ob timorem reverentialem subscriptum ex ipsius archiepiscopi insinuatione; atque idcirco, utpote illegale ac suspectum nullius momenti illud esse contendit.

Quibus utrinque perpensis, definiet EE. PP.

An archidiaconus cathedralis ecclesiae, ad quem spectat convocare capitulum, teneatur petere licentiam ab archiepiscopo vel eius vicario generali pro convocandis capitularibus in casu.

Emi patres *die 30. Ian. 1858*. rescripserunt

Negative, certiorato tamen archiepiscopo de qualibet capitulari convocatione, et salvis iuribus archiepiscopi ad formam ss. cc.

POSTULATUM OCTAVUM

Summarium.

61. Expositio postulati.

62. Aliae circumstantiae iu facto concurrentes.

63. Antiquis ecclesiae temporibus pluries in die missam celebrare licebat.

Sed Innoc. III. hanc facultatem coercens, semel in die, praeter noctem nativitatis SSmi D. N., celebrari praescripsit.

64. Excipitur casus necessitatis, quando videlicet parochus duabus parochiis, vel duobus populis disiunctis praesit, vel populus uno, eodemque tempore universus missae nequit assistere, ac coeteroquin alium sacerdotem habere non datur.

65. Alii quilibet casus, utpote mediorum deficientia, vel consuetudo ad hunc effectum non suffragantur.

66. 67. Animadversiones nonnullae circa peculiares huius casus, de quo agitur, circumstantias.

68. S. C. in *Lingonen.* in qua agebatur de communitate, quae uno milliario a parochia aberat, et viginti personis constabat, censuit, ab episcopo facultatem missae iterandae concedendam esse.

69. Omnes ii, qui sive perpetuo, sive precario animarum curam exercent, missam pro populo applicare tenentur.

70. S. C. Conc. constanter usque declaravit, parochum duabus parochiis addictum minime solutum esse a duplici missa sive per se, sive per alium applicanda pro utrius parochiae populo, nisi forte parochiae plenaria, et extinctiva fuerint unione coniunctae.

71. Aliqua super facti circumstantiis praenotantur.

72. Parocho non licet eleemosynam pro secunda missa recipere quamvis alias pro eodem secundam missam gratis applicare non teneatur.

73. In *Salamantina,* S. C. censuit.

Secundam missam in ecclesiis adnexis iudicio episcopi a parocho celebrandam esse, et licentiam in similibus casibus esse dandam, etiam tempore collectionis messium pro villicis insimul praesentibus, dummodo circumstantiae accedant iuxta Const. Benedectinam, et declarationes S. C., nulla habita ratione consuetudinis.

Item censuit, parochum non teneri secundam missam applicare firma prohibitione percipiendi eleemosynam.

61. *Salamantina VV. SS. LL.* episcopus Salamantinae dioecesis in Hispania in relatione status ecclesiae suae ad hanc S. Congregationem die 27. Septembris 1857. transmissa, sequentia exposuit.

« Ducentae circiter parochiae in hac dioecesi exstant, quae aliam » ecclesiam filialem sibi adnexam habent, in qua parochus diebus » dominicis et festis per annum secundam missam celebrat: et circa

» hanc consuetudinem diversa dubia suboriuntur, super quibus de-
» clarationem necessariam a Sacra Congregatione humiliter expo-
» stulo. Et primo animadvertere debeo quod fidelium numerus iuxta
» has ecclesias commorantium valde varius est: in aliquibus sunt
» quinque aut decem, in aliis ducenti, immo et sexcenti. Distantia
» a matrice modo ad milliarium non attingit, modo sunt duo, tria
» aut quatuor milliaria. Valde difficile foret etiam post exquisitam
» investigationem definire, utrum hae ecclesiae nunc filiales, fuerint
» aliquando ecclesiae matrices, seu verae paroeciae.

Quaerebat igitur: « 1. Utrum haec consuetudo secundam missam
» celebrandi toleranda sit in omnibus praedictis ecclesiis adnexis,
» ubi hic mos ita invaluit, ut populus etiam ius ad illam exigen-
» dam existimet se habere?

» 2. Utrum parochus necessario debeat illam secundam missam
» applicare pro populo sicuti primam, vel liberam retineat illius ap-
» plicationem cum dispendio?

» 3. Utrum licentiam dare queat episcopus ad illam secundam
» missam celebrandam in casibus similibus et in locis ubi talis con-
» suetudo usque adhuc non invaluit?

» 4. Utrum praesertim praedictam licentiam concedere possit
» tempore collectionis messium, cum plurimi operarii in uno praedio
» seu villa concurrunt, qui certe missam non audient, nisi parochus
» secundam in eo loco dicat, ex eo quod alius sacerdos ad illam
» dicendam haberi non possit. »

Ut securiori via ad huiusmodi proposita dubia resolvenda Sacra Congregatio procederet, visum est eumdem episcopum rogare, ut magis praecise referret de omnimoda deficientia sacerdotum, ac mediorum, quibus per alium celebrari posset in filialibus ecclesiis; et utrum ecclesiae modo filiales nuncupatae dotem aliquam seu congruam distinctam a matrice haberent, perquisitis ea propter actis curiae ac ss. visitationum.

Promoto tunc interea temporis Salamantino praesule ad Burgensem archiepiscopatum, ipsius successor hodiernus antistes iniuncto mandato satisfecit, literis 25. Maii 1859. ad H. S. O. transmissis in quibus haec habet.

» 62. Praedecessoris nostri, inquit, mens, ni fallor in primo
» postulati dubio fuit interrogare de iteratione sacrificii, de qua lo-
» quitur Benedictus XIV. *Lib. VI. cap. 8. num. 2. et 3. Synodi dioe-*

» *cesanae*, ubi haec habet. – Quidquid vero sit de huiusmodi theologorum quaestionibus, hodie unus dumtaxat superest casus quo fas est uno eodemque die geminum offerre sacrificium, si nempe idem parochus duarum parochiarum curam gerat, quae ad invicem longo satis intervallo dissocientur, ex quo fiat, ut vix, aut ne vix quidem utriusque paroeciae populus in unam se conferre possit ecclesiam ad sacrum audiendum. In quo rerum statu concors omnium opinio est, parochum nedum posse sed plane teneri bis eodem die missam celebrare, ac postquam in una parochia missam expleverit, ad aliam accedere, ne alterutrius ecclesiae populus die a sacro audiendo excludatur. – Attamen praefati Summi Pontificis verba ad mentem suae constitutionis. « *Declarasti nobis* » sunt intelligenda, in qua aperte tradit: tunc solummodo permitti potest die festo missarum celebrationem iterari, ne alterius parochiae populus solemni sacrificio careat, cum nemo praeter parochum adest, qui in altera ex parochiis celebrare valeat. Ast ubi alii suppetunt sacerdotes, qui in secunda parochia rem divinam facere possint, praedictae disciplinae indulgentiae locum non habet.

» Hac in dioecesi sicuti in Oscensi quae constitutionis benedictinae occasionem dedit, aliisque hispaniarum quam plurimis, multi sunt casus duarum parochiarum, quae sub uno eodemque rectore ab antiquo sociatae sunt, et in ambabus a parocho diebus festis missae sacrificium celebratur. Cum autem praelaudatus pontifex nomen parochiae adhibeat in his textibus, existimavit, ut opinor, antecessor noster, vocem hanc stricte esse intelligendam, ita ut permissio duplicem missam celebrandi solummodo locum habeat in illis parochiis, quibus duarum parochiarum disiunctarum seu stricte sumptarum cura iniuncta sit, non vero erga eos, qui licet duorum populorum vel ecclesiarum regimen gerant, una tantum sit stricte dicta parochia ex duobus populis seu ecclesiis composita, cuius altera matrix, altera vero filialis seu adnexa dicitur, cuius generis abs dubio sunt huius dioecesis ecclesiae, unius eiusdemque pastoris regimine subiectae.

Deinde ita pergit: « 1. Omnibus nota est omnimoda deficientia sacerdotum, qui ecclesiis filialibus seu adnexis modo supra exposito, tanquam parochorum coadiutores, inservire, vel saltem in diebus festis celebrare possint. Ob vicissitudines, quas passa est hispana ecclesia tantopere imminutus est clericorum numerus, ut propter

» eorum inopiam frequenter cogantur episcopi eidem parocho praeter
» propriam aliam parochiam distinctam committere, donec de idoneo
» provideatur rectore. Hisce in angustiis quomodo invenientur, qui in
» ecclesiis filialibus seu adnexis diebus festis missam celebrent?

» 2. Non minore notorietate constat de deficientia mediorum ad
» clericos in hisce adnexis ecclesiis alendos; quae quidem caussa fuit
» saeculis elapsis, cur hae ecclesiae modo filiales nuncupatae alteri
» adnecterentur seu consociarentur, ut ab uno eodemque parocho re-
» gerentur; et ita congruam sustentationem parochus haberet. Si enim
» hoc factum est, quando ecclesia Hispana decimarum aliarumque
» obventionum iure potiebatur, quomodo in praesentiarum, ad ege-
» statem redacta, provideri potest filialibus ecclesiis de sacerdotibus,
» qui diebus festis in illis missam celebrent?

» 3. Olim congrua parochorum, qui duas ecclesias, matricem
» nempe et filialem regebant, ex decimis seu ex fructibus amborum
» populorum constituebatur, nunc vero quantitas pecuniaria decima-
» rum subrogatione assignata est, et pro congrua parochi et pro fa-
» bricae seu cultus necessitatibus singulis parochis assignata est
» quantitas certae pecuniae iuxta parochiarum quadruplicem classem
» seu categoriam, quin maiorem dotem recipiant, qui duas ecclesias,
» matricem scilicet et filialem regunt, quam qui unam tantum eccle-
» siam sive populum; cum nulla ratio habeatur harum adnexarum
» ecclesiarum ad parochi sustentationem definiendam. Uno verbo: pa-
» rochi qui duorum populorum vel ecclesiarum canonice et perma-
» nenter adnexarum atque unicum beneficium constituentium curam
» gerunt, eamdem congruam percipiunt, ac alii qui uni tantum po-
» pulo vel ecclesiae praesunt, si intra eamdem categoriam adnume-
» rentur. Idem accidit in dotatione pro fabricis assignata, quae qui-
» dem in primo casu sumptibus duarum ecclesiarum applicatur, in
» secundo vero uni tantum ecclesiae, licet eadem sit pecuniae quan-
» titas. »

Hactenus episcopus, vel potius episcopi, nunc ergo ad rem propositam.

63. Liquido constat ex historiae ecclesiasticae monumentis a primis ecclesiae temporibus usum obtinuisse, ut sacerdotes pluries una eademque die divina misteria celebrarent. *Christianus Lupus in scholiis ad decr. 1. Alex. II. tom. 3. operum fog. 197 edit. venet. Edmundus Martene de antiq. eccles. ritib. l. 1. cap. 18. §. 5. et seqq. Pontas in*

dictionar. cas. conscient. v. missa casu. 15. denec sive sub Leone IV. ann. 847, ut nonnulli opinantur, sive sub Alexandro II. ultra dimidium saeculi undecinfi, seu potius sub Innocentio III. anno 1212. sacrum uno eodemque die iterari sacerdotibus vetitum fuit. Interrogatus enim laudatus Pontifex a Wigornien. Episcopo « *Utrum presbyter duas missas in eadem die valeat celebrare?* respondit (cap. Consuluisti. 3. de celebr. miss.) *Excepto die nativitatis dominicae, nisi causa necessitatis suadeat, sufficit sacerdoti semel in die unam missam solummodo celebrare.* Quo in capite cum verbum *sufficit* non simplex consilium contineat, nec convenientiam aliquam commendet, sed veram necessitatem verumque praeceptum inducat, uti aperte docet Benedictus XIV. in sua constitutione ad Oscensem episcopum. « *Declarasti nobis* » iure consecutum est, ut Innocentiana responsio naturam verae legis induerit, quam deinde observandam universa mandavit ecclesia, excepta tantum causa necessitatis, quae eodem die iterari sacrificium postularet.

64 Quaenam porro huiusmodi debeat esse necessitas, non parum inter doctores disputatum est, praesertim cum glossa ipsa in cit. cap. *Consuluisti* huiusmodi *necessitatis* causae causam addiderit *honestatis* vel *utilitatis* (dummodo res sit non de utilitate celebrantis sed missam audientis). *Abbas in dict. cap. num. 2. aliique.* Hodie vero praesertim post memoratam benedictinam constitutionem, communis est theologorum sententia, qua necessitatis casus ad missam eodem die iterandam is in praxi reputetur, quo presbyter duas paroecias habeat, et in alterutram parochiam nequeat populus convenire, nec alius praesto sit sacerdos praeter parochum, qui missam valeat celebrare. Nec absimilis ad hunc effectum reputatur esse etiam casus, quo parochus etsi minime praesit duabus paroeciis, *vel* duos tamen regat populos, adeo inter se dissitos, ut alter ipsorum parocho celebranti nullatenus adstare valeat ob maximam locorum distantiam; *vel* tametsi una tantum sit ecclesia, in qua missa a parocho iteranda sit, universus tamen populus in ea insimul adesse non possit. *Hi quippe duo casus eodem iure censendi sunt,* uti post Theophilum Raynaudum *Tom. 17. Oper. edit. Lugdun. pag. 8.*, animadvertit laudatus Pontifex Benedictus XIV. in cit. sua ad episcopum Oscensem constitutione. Iis ergo occurrentibus circumstantiis, omnino deficiente alio sacerdote, qui aliud sacrificium offerre valeat, legitima, iuxta hodiernam ecclesiae disciplinam, aderit iterandi sacrificii necessitas.

65. Quaecumque propterea alia causa remota *sive* ex deficientia mediorum, quae suppeditandae alii sacerdoti pro missae sacrificio eleemosynae non sufficiant, *sive* ex quacumque consuetudine etsi vetustissima, quae adduci aliquando potuit, uti revera obtinebat in casu Benedictinae constitutionis relate ad parochos Oscensis dioecesis, sacrificium iterare parocho non licebit, uti doctissime demonstratum est ab emo Zelada in voto, quod edidit in *Derthusen. 20. Augusti 1768*. In quo nonnullae etiam afferuntur resolutiones huius S. Congregationis, ex libris decretorum desumptae, quibus H. S. O. ob deficientiam supradictae necessitatis constanter iterando sacrificio locum non esse respondit.

66. Iis positis, ad ea modo veniam, quae propius attingunt dubia ab episcopo Salamantino proposita. Nihil ipse in praemissis ad sua dubia habet de vera deficientia alterius sacerdotis, praeter parochum, qui secundam missam celebrare valeret in filialibus ecclesiis, sed in medium solummodo profert quamdam consuetudinem, qua per ipsos parochos missae sacrificium iteratur. Praesul vero, qui eamdem modo regit ecclesiam, iam ab initio suarum litterarum mentem praedecessoris sui explicans iuxta tramites actualis ecclesiasticae disciplinae super iteratione sacrificii, non in vim consuetudinis resolutionem dubii ab EE. VV. rogat, sed ex deficientia sacerdotum, quae necessariam reddere videtur sacrificii iterationem.

67. Generica nimis existimari forsan deberent ea, quae laudatus episcopus refert de huiusmodi defectu sacerdotum. Cum enim, ut superius videre est in suis literis, de universali loquatur imminutione clericorum in Hispania, quam *omnibus notam* esse ait, dubitari adhuc posse videtur, utrum reapse in omnibus supradictis ecclesiis, vel in aliquibus saltem, absolute deficiat sacerdos, qui secundam missam possit celebrare. Viderint tamen EE. VV. utrum ex ipsa universali deficientia sacerdotum, qui *in ecclesiis filialibus seu adnexis tamquam parochorum coadiutores inservire, vel saltem in diebus festis celebrare possint,* satis certo argui valeat, eam praecise adesse in casu *necessitatis causam,* quae ad iterandum sacrificium requiritur.

68. Ceterum filialium a parochiali ecclesia distantia ab uno circiter lapide usque ad tria et quatuor milliaria protenditur, et fideles etsi in multis ecclesiis usque ad biscentum et sexcentum ascendant, in nonnullis tamen nonnisi quinque vel decem tantum reperiuntur. Qua peculiari circumstantia motus, recolendum esse duxi responsum

ab eminis patribus editum *12. Ianuarii 1847.* in *Lingonen.* per summaria precum proposita. Agebatur pariter in supplici libello Lingonensis episcopi de consuetudine, qua nonnulli animarum pastores missam iterabant eodem die, et insimul proponebatur, adesse quandam communitatem uno circiter milliario a parochiali separatam, et viginti circiter personis constantem ; duplici proinde responsione preces dimissae fuere, nempe. « *Scribatur episcopo, ut concedat bis missam celebrandi licentiam, quatenus eae circumstantiae et praecisae necessitatis casus concurrant, quos Bened. XIV. in sua constitutione.* « Declarasti nobis » *requirit, in casu vero quem idem orator* (episcopus) *proponit licentiam esse concedendam.* EE. VV. ergo sapientiae erit iudicium ferre, utrum dubia Salamantini episcopi eamdem mereri valeant responsionem.

69. Nunc expendenda veniunt, quae in supra memoratis casibus peculariter respiciunt vel obligationem missae pro populo, vel iteratae missae stipendium.

Extra omnem controversiam positum est, animarum curatores, sive parochi proprie dicti fuerint, sive vicarii perpetui ecclesiarum parochialium, aut etiam ad nutum amovibiles et brevi etiam tempore curae animarum addicti, iure divino teneri missam applicare pro populo sibi commisso, *Conc. Trid. Sess. 23. cap. 1. de reform. Bened XIV. Constitut.* « *Cum semper oblatos* » *§. qui enim,* et passim S. Congregatio in thesauro resolutionum, quod quidem onus ita ipsis inhaeret, ut magna etiam occurrente exiguitate redituum, nonnisi de speciali facultate ab applicatione missae, statutis diebus, valeant dispensari, eaque insuper adiuncta lege, ut infra hebdomadam totidem ipsi missas applicare teneantur pro populo, quot in festis pro pio aliquo benefactore eleemosynam offerente celebraverint.

70. Hac posita obligatione, non raro ab hac S. Congregatione quaesitum est, quid relate ad missam pro populo ab iis parochis foret observandum, qui duabus paroeciis essent addicti, et constanter H. S. O. respondit huiusmodi parochos minime solutos esse a missae applicatione pro utriusque parochiae populo, nisi forte paroeciae plenaria et extinctiva fuerint unione coniunctae, ceu formiter discusso articulo declaratum habetur in *Lucen. Applicationis missarum pro populo 12. Martii 1774.*, in qua proposito dubio. « *An parochi duabus ecclesiis parochialibus praepositi teneantur dominicis aliisque festis diebus missam in unaquaque ecclesia sive per se sive per alios applicare pro*

populo in casu. « Eminentissimi patres responderunt » *affirmative, exceptis tantum parochiis unitis unione plenaria et extinctiva et scribatur episcopo iuxta instructionem* « Instructio vero continebat, Sacram Congregationem *nunquam dubitasse, quod parochi teneantur applicationi supradictae missae pro populo singulis diebus dominicis et festis in unaquaque ex ecclesiis parochialibus, quae vel aeque principaliter vel subiective coniunctae sunt, atque incorporatae; cum applicatio unius tantummodo missae pro populo locum habeat in iis parochialibus, quae invicem adeo unitae, coniunctae, atque incorporatae sunt, ut ex duabus una prorsus cum extinctione tituli alterius evaserit.* Nec secus ab hac doctrina iudicatum fuit in *Oveten. 18. Nov. 1826.* etsi eminentissimi patres decreverint, parochum ecclesiarum *S. Mariae in Campo et SS. Salvatoris de Salave* Ovetensis dioecesis ad duplicem applicandam missam non teneri. Eo enim in casu agebatur de ecclesiis a *ducentis annis* ita inter se unitis, ut licet in unaquaque ecclesia independenter ab altera praecipua exercerentur parochialia iura, unus tamen erat populus. Qua ratione ductus episcopus ipse aiebat « *non possum non asserere convenientissimum fore, ut non binas, sed unicam tantum missam pro populo ...... parochum applicare teneri Sacra Congregatio decernat;* » merito igitur eminentissimi patres in episcopi vota cesserunt.

71. Illud ergo esset inquirendum in praesenti quaestione, cuiusmodi nempe sit unio, qua ecclesiae filiales, de quibus agitur, adnexae vel consociatae fuerint parocciis in Salamantina dioecesi. « *Valde difficile foret,* ita episcopus in supradicta sua relatione, *etiam post exquisitam investigationem definire, utrum eae ecclesiae nunc filiales, fuerint aliquando ecclesiae matrices, seu verae paroeciae.* » Quibus verbis satis indicare videtur, in dubio etiam quod aliquando fuerint, easdem filiales ecclesiae nunc reapse non esse proprie dictas parochias. Idque magis etiam hodiernus antistes explicat in citatis suis literis 28. Maii 1859. dum ait, in sua dioecesi adesse parochos, *qui licet duorum populorum vel ecclesiarum regimen gerant, una tantum sit stricte dicta parochia ex duobus populis, seu ecclesiis composita, cuius altera vero filialis seu adnexa dicitur, cuius generis absque dubio sunt huius dioecesis ecclesiae unius eiusdemque pastoris regimini subiectae.* Cum igitur ex utriusque episcopi relatione, parochi supradicti non binas proprie dictas parochias, sed unam tantum administrent, consequens inde foret, ut de una tantum missa pro

populo obligati esse viderentur; nisi potius ex suprамemoratis episcopi verbis « *duorum populorum regimen, parochia ex duobus populis composita* » dubitare adhuc liceat binos ab iisdem parochis regi populos plane distinctos, etsi in uno eodemque pastore coniunctos. Non ea proinde in casu occurrere videretur unio, quae plenaria et extinctiva dicenda foret, sed potius subiectiva, servato scilicet supradictis ecclesiis titulo filialium, quo a parochialibus distinguerentur; quod quidem argui etiam posset a diuturna consuetudine, qua iidem parochi alteram huc usque missam in dictis ecclesiis filialibus celebrari soliti fuerunt ; quae quidem consuetudo etsi non adducenda tanquam *causa necessitatis* pro iteratione sacrificii, praesumptionem saltem inducit unionis ecclesiarum non extinctivae.

72. Tandem quidquid EE. VV. decernendum iudicaverint super huiusmodi oblatione applicandae missae pro populo in supramemoratis ecclesiis filialibus; quoties contigerit, ut vel parochi non ratione duplicis regiminis, sed ob causam necessitatis superius allatam, vel sacerdos quicumqne, nullam animarum curam gerens, bis eodem die celebret, mens huius Sacrae Congregationis constanter fuisse videtur, nullam omnino pro secunda missa recipi posse eleemosynam. Sic in *Vintimilien. 19. Decembr. 1835.* Ad dubium « *An sit consulendum Sanctissimo pro concessione petiti indulti* (iterandi missam) *in casu.* Respondit. *Affirmative ad decennium, ita tamen ut parochus non recipiat eleemosynam pro secunda missa* et nuperrime in *Cameracen. Missae pro populo 25. Septemb. 1858.* ad I. et II. dubium. « *an parochus qui una eademque parochia bis eadem die celebrat, utramque missam pro populo sibi commisso gratis applicare omnino teneatur in casu* et *an vicarii et alii sacerdotes curam animarum non habentes, si quando bis in die celebrant.... secundam et ipsi missam populo gratis applicare teneantur in casu* responsum prodiit ad II. *Negative, firma prohibitione recipiendi eleemosynam pro secunda missa* et ad III. *Negative, quatenus curam animarum non habeant, firma semper proibitione recipiendi eleemosynam pro secunda missa.* » Resolvenda ergo EE. VV. proponuntur dubia.

73. I. *Utrum haec consuetudo secundam missam celebrandi toleranda sit in omnibus praedictis ecclesiis adnexis, ubi hic mos ita invaluit, ut populus etiam ius ad illam exigendam existimet se habere?*

II. *Utrum parochus necessario debeat illam secundam missam appli-*

carę pro populo sicuti primam, vel liberam retineat illius applicationem cum stipendio?

III. *Utrum licentiam dare queat episcopus ad illam secundam missam celebrandam in casibus similibus et in locis ubi talis consuetudo usque adhuc non invaluit?*

IV. *Utrum praesertim praedictam licentiam concedere possit tempore collectionis messium, cum plurimi operarii in uno praedio seu villa concurrant, qui certe missam non audirent, nisi parochus secundam in eo loco diceret, ex eo quod alius sacerdos ad illam dicendam haberi non possit?*

Die 22. Februarii 1862.

Emi patres rescripserunt.

Ad I. et II. Affirmative iudicio episcopi, nulla habita ratione consuetudinis, et quatenus in unoquoque casu concurrant circumstantiae necessariae ad formam constitutionis benedictinae et declarationis Sacra Cong. diei 24. Oct. 1845. relatae in Cameracen. *Missae pro populo 25. Septem. 1858.*

Ad II. Dentur resolutiones in Cameracen. *diei 25. Septemb. 1858.*

Ad IV. Provisum in praecedentibus.

POSTULATUM NONUM

Summarium

74. Exponitur postulatum.

75. Particulae Const. « *De salute animarum* » ad rem facientes

76. Validum censetur statutum, ut pro quibusdam tantum horis assignetur distributio, vel punctatura, quamvis magis consentaneum sit, ut eadem pro singulis horis plane assignetur.

77. Non substinetur statutum, quo canonici ad materialem chori praesentiam in missa conventuali tantummodo tenentur, et non ultra; quandoquidem psallere omnino debent.

78. Missa conventualis pro benefactoribus applicanda est, tametsi eorum memoria obliterata sit, vel agatur de capitulis noviter erectis, in quibus benefactores innotescunt.

79. S. C. in *Colonien.* censuit,

Reformandum statutum, ita ut, facta aequa partitione pro singulis horis, canonici toti officio interesse, et missam conventualem pro benefactoribus applicare teneantur.

74. Eminentissimus archiepiscopus Coloniensis in relationo status ecclesiae ad hanc S. Congregationem transmissa, dubium proponit: « an canonici collegiatae Aquisgranensis sua statuta de chori frequentatione missaeque conventualis applicatione tuta conscientia sequi possint? » et desuper hac re sequentia refert:

« Capitulo Aquisgranensi in bulla incipiente. « *De salute ani-* » *marum* » postquam concessa fuit facultas condendi statuta eodem » modo et forma, quibus capitulis ecclesiarium cathedralium, cano- » nici illius temporis de chori frequentatione condiderunt statutum » a praedecessore meo Ferdinando Augusto confirmatum, huius te- » noris: – §. 13. Singulis diebus saltem missarum solemniis ab in- » troitu ad finem, si non toti officio divino intersint praepositus » et canonicis, nisi morbus gravis aut absentia legitima in eccle- » siae negotiis eos excuset, qua quidem praesentia sola non modo » fructus suos facient, sed negligentes etiam quinque argenteis » mulctenter in usum sacristiae impendendis. Vicarii vero omnibus » officii horis et summo sacro intersint; qui sine licentia aberunt, » eamdem mulctam committunt. – Praeterea §. 16. – Provisum est, » ut die dominica, in festis duplicibus primae et secundae classis » nec non in duplicibus maioribus canonicus hebdomadarius leget » in choro capitula, responsoria, orationes etc. ceteris vero diebus » per hebdomadam vicarii legant. – Hinc canonici putant, se ad chori » frequentationem ulterius quam his statutis expressum habetur, » non teneri. De missae autem conventualis applicatione invenitur » statutum huius tenoris: – §. 19. Ceteri quoque canonici diebus » dominicis missam conventualem pro iis applicabunt, qui bene fe- » cerunt basilicae nostrae, ceteris diebus per hebdomadam inten- » tione libera. Fundationum obligationibus erga congruum stipen- » dium satisfiat. – »

75. Capitulum Aquisgranensis ecclesiae (quae in vim bullae « *De animarum salute* » pro circumscriptione regni Borussici editae a S. M. Pio VII. die 16. Iulii 1821. ad collegiatae honorem evecta fuit) unica praepositi dignitate et sex canonicis constat, praeter vicarios qui et choralibus muneribus addicti sunt. Exploratum porro est ex concessa facultate condendi statuta, non potuisse capitulum aliquid contra communis iuris pontificii dispositiones statuere, quamvis statutis ordinarii confirmatio accessisset, quod non solum praeceptum habetur ex *cap. Quod super 9. De maior.*, sed etiam a praefata consti-

tutione in memoriam revocatur, in qua summus Pontifex neo-erectis capitulis cathedralibus potestatem concedit (§. 48.) « *ut ipsi de chori quotidiano servitio.... et quibusvis aliis de rebus.... quaecumque statuta.... licita tamen et honesta, et sacris canonibus, constitutionibus apostolicis, decretisque Concilii Tridentini minime adversantia sub praesidentia, inspectione, et approbatione respectivorum archiepiscoporum et episcoporum edere, atque edita declarare.... libere et licite valeant.* » De capitulo autem Aquisgranensi eadem constitutio prosequitur §. 47. « *Huiusmodi capitularibus... facultatem condendi statuta iisdem modo et forma, quibus de capitulis cathedralium ecclesiarum supra luculenter dictum est, tribuimus, et impertimur.* »

76. Ad praesentem itaque speciem quod attinet, prima postulati pars versatur circa servitium chori. Recitatur quidem singulis diebus in praedicta ecclesia totum divinum officium nocturnum et diurnum, sed a solis vicariis, quum canonici fructus suos faciant, dummodo missae conventuali intersint, quam si non frequentant, quinque argenteis mulctantur. Qua in re duo perpendenda occurrunt, alterum quoad assignationem punctaturae seu mulctae, quam incurrunt, qui non intersunt missae conventuali dumtaxat, quaequo loco distributionum stare videtur; alterum quoad modum praestandi chorale servitium. Quoad primum vero, et si iuri magis consentaneum sit magisque conveniens, ut pro singulis horis canonicis aequa fiat punctaturarum vel distributionum partitio, validum tamen censetur statutum, ut pro quibusdam tantum horis assignetur distributio vel mulcta. Barbosa. *Ius eccles. lib. III. cap. 18. n. 83.* Pignat. *tom. 1. cons. 130. num. 9.* Piringh. *De cleric. non resid. num. 98.*

77. Quoad alterum vero, haud sustineri videtur statutum, vel saltem interpretatio, quam statuto dare vellent canonici, ut nimirum ad solam praesentiam in missae sacrificio et non ultra sese obligatos putent, uno excepto canonico hebdommadario, qui diebus festivis recitationi officii interesse debet. Id enim contra legem et praecipuam obligationem, qua ex communi iure canonici tenentur personaliter interessendi quotidie integris divinis officiis et psallendi in choro aperte pugnare videtur, Gonzalez *part. 7. de cleric. non resid.* Conc. Trid. *Sess. 24. cap. 12. de ref.* Benedictus XIV. *de syn. dioec. lib. XIII. cap. 9.*, ubi contraria consuetudo veri abusus nomine compellatur, ac talis esse declaratur.

78. Alterum postulati caput missam conventualem respicit, quae

in collegiata Aquisgranensi quotidie quidem celebratur, sed solis diebus Dominicis iuxta §. 19. statuti pro benefactoribus in genere applicatur. Nemo autem nescit, missam conventualem non solum celebrandam esse ex praescripto quotidie, sed et pro benefactoribus in genere applicandam, ceu declaravit Benedictus XIV. in celebratissima encyclica. « *Cum semper oblatas.* » Quae quidem obligatio applicandi viget non solum in collegiatis ecclesiis, in quibus memoria benefactorum obliterata est, sed in quibuscumque etiam noviter erectis in quibus nomina benefactorum noscuntur, ceu resolvit S. Congregatio in *Nullius S. Rufilli prov. Raven. 8. Aug. 1751.* Quam obligationem in themate remittere nequit statutum, quod non a sede apostolica, sed ab ordinario tantum, propria ut videtur auctoritate, approbatum et confirmatum fuit. Quare etc. (1).

Die 17. Decemb. 1859. Emi patres rescripserunt.

79. *Esse locum reformationi statutorum, ita ut facta aequa mulctae quinque argenteorum partitione pro singulis horis, canonici toti officio divino interesse et missam conventualem pro benefactoribus in genere quotidie applicare teneantur. Supplicandum tamen Ssmo pro gratia reductionis servitii alternis hebdommadis, exceptis diebus factis etiam suppressis.*

POSTULATUM DECIMUM

Summarium

80. 81. Postulati expositio.

82. Alienum subditum et clericum ab alio episcopo ordinatum nulli licet episcopo ad ulteriores ordines promovere.

83. Superiores institutorum vota simplicia profitentium non gaudent regularium privilegio dimissorias tradendi subditis suis.

Ex speciali gratia gaudent ea facultate sodales a s. Vincentio a Paulis, s. Philippi Nerii Neapolis, superiores ordinum regularium pro novitiis, durante votorum simplicium triennio, ac denique sodales misericordiae, aliique.

84. In huiusmodi institutis episcopi iurisdictio salva est, si ea excipias, quae in peculiaribus constitutionibus a S. Sede approbatis sancita fuerint.

(1) Dubii formula in *precum summariis* (quale hoc erat in causa *Colonien.*) non adhibetur, prout fit in caussis propositis in folio.

85. Religiosi votorum simplicium per dimissionem, vel dispensationem ab instituto egressi iurisdictioni obnoxii sunt ordinarii, cui iam suberant ante ingressum.

86. S. C. in *Tarvisina* resolvit,

Sodales charitatis incolentes domum in loco Tarvisinae dioecesis obnoxios esse constitutioni « *Speculatores* » praescribenti literas dimissoriales, vel testimoniales proprii episcopi, sive eius, a quo tonsuram receperunt,

Salvam nihilominus esse potestatem superiorum regularium transferendi eos ab una ad aliam provinciam iuxta constitutiones a S. Sede approbatas.

80. Nemo nescit hisce temporibus mirum in modum excrevisse numerum institutorum, in quibus vota simplicia edi consuescunt. Vid. supra hoc *Vol. p. 228. et seq. Append. de Inst. vot. simpl. emit. n. 259. et seq.* Iamvero saepissime factum est, ut sodales iisdem adscripti omnibus sese privilegiis gaudere arbitrarentur, quibus gaudent religiosi viri solemnibus votis adscripti, ac praesertim iis, quae referuntur ad sacram alumnorum suorum ordinationem. Cum igitur de re tam gravi ageretur, quidam episcopus, cuius in dioecesi unum et alterum eiusmodi institutum recensebatur, ad quaelibet dissidia praecavenda et abnormitates propulsandas in sua relatione postulavit, an huiusmodi instituta in Const. « *Speculatoris* » censuram caderent? Itaque S. C. Episcopi voto satis esse factum duxit, remissa declaratione causae sequentis penes S. C. Ep. et Reg. expensae, quae sic se habet.

81. Inter alia instituta votorum simplicium hisce temporibus erecta adest congregatio sacerdotum charitatis, Venetiis exorta, cuius constitutiones ab Apostolica Sede approbatae hoc iubent. « *Unaquaeque domus suum superiorem habebit, singulae vero domus congregationis immediate iurisdictioni proprii ordinarii subiectae erunt, firma tamen superiorum auctoritate erga subditos.* » Item. « *Superioris insuper provincialis erit..... cuique domum, in qua resideat, assignare, de una in aliam (intra tamen limites provinciae) transferre.* » Praeterea haec lex addita reperitur « *ut omnes presbyteri qui in eamdem congregationem congregabuntur.... ordinariorum iurisdictioni omnino subiecti esse debeant.* » Praeter domus in Venetiarum dioecesi fundatas una aderat, in dioecesi Tarvisina instituta. Quocirca Tarvisinus episcopus S. C. Ep. et Reg. quaedam dubia ad ordinationem et subiectionem huius-

modi sacerdotum pertinentia proposuit, quae ad calcem heic accurate referuntur; super quibus eadem S. C. tum patriarcham Venetiarum, tum superiorum congregationis de more sciscitandum censuit.

82. Quod pertinet ad prima duo dubia in consultatione statuebatur, ex iure ss. cc. ac nominatim ex celebrata const. « *Speculatores* » S. M. Innocentii XII. nulli episcopo licere alienum subditum, vel clericum ab alio episcopo ordinatum ad maiores ordines promovere.

83. Subinde animadvertebatur, sacerdotes memoratae congregationis uti non posse privilegiis, quae super ordinatione regularibus concessa sunt, adeoque, utpote iuri communi subiectos, ss. cc. ac nominatim const. « *Speculatores* » censuram effugere non posse. Id enimvero demonstrabatur pluribus exemplis, in quibus huiusmodi instituta speciale ab Apostolica Sede privilegium impetrarunt, quo minime indiguissent, si iisdem per se facultas ista competeret. Ac primo ostenditur exemplo sodalium a s. Vincentio de Paulis, qui huiusmodi privilegium ab Apostolica Sede specialiter obtinuerunt. (Vid. Honoran. *Prax. trib. vic. Romae 1762. p. 128,*) necnon sodalium a s. Philippo Nerio nuncupatorum, qui eodem privilegio donati sunt. (Vid. Honorant. *l. cit. pag. 130.*) Secundo afferebatur exemplum novitiorum, quibus, iuxta recentia decreta, decurrente triennio votorum simplicium, superiores regulares dimissorias ad tonsuram et minores ordines ex apostolica licentia tribuere possunt. (Vid. opusculum. *Acta et cet. sup. stat. Reg. ab arch. Philippen. anno 1862. pag. 75*). Tertio sequebatur causa *Lugdunen. Super app. stat. cler. s. Viatoris 21. Sept. 1838.*, in qua dubium conditum est, « *an concedenda esset domorum rectoribus facultas impertiendi dimissorias suis clericis pro ordinibus ?* » Cuius dubii resolutionem distulit S. C.; sed respondere debuisset. « *Non indigere* » si forte hanc facultatem iisdem rectoribus per se inesse creditum fuisset. Accedebat causa *Societ. miseric. super fac. conc. dim.* eiusdem diei, in qua simile dubium propositum fuit. « *An superiori generali concedenda sit facultas impertiendi dimissorias ?* » et S. C. respondit. « *Affirmative pro alumnis, qui in congregatione iam cooptati sunt, vel in posterum cooptabuntur cum literis excorporationis ordinariorum originis, et postquam vota iam emiserint.* »

84. Quamdam potestatum pugnam specie tenus dubium tertium portendere videbatur. Nam iuxta constitutiones superioris congregationis sacerdotis eidem addictos de una in aliam domum transferre

datum est. At vero iuxta ss. cc. clericus quilibet ita suo ordinario subditur, ut obedientiam in ordinatione adpromissam ei praestare teneatur. Quid igitur, si superior alicuius sacerdotis translationem peragere velit, et episcopus nolit? Quamvis pronum est intelligere hisce in casibus episcoporum iurisdictionem salvam esse debere, iis rebus exceptis, quae aliter per constitutiones a S. Sede approbatas statuta iam sint; prouti ex declarationibus SS. Congregationum facile posset ostendi.

85. Quoniam vero votorum simplicium professio a iurisdictione proprii ordinarii voventem non liberat, salva constit. Ben. XIV. incip. « *Ex quod ilectus,* » cuius vi ordinarius ingressum in illiusmodi instituta subditis suis ecclesiasticis interdicere nequit, ac salvis etiam constitutionibus instituti a S. Sede approbatis; hinc sequi videbatur, ut (quod quarto dubio propositum erat) sacerdotes a congregatione discedentes in iurisdictionem illius ordinarii reciderent, in cuius potestate ante ingressum iam versabantur. Quam ad rem argumentum desumi poterat a novitiis religiosis, quibuscum, volvente votorum simplicium triennio, si ab ordine dimissifuerint ita se gerit episcopus, prout cum ceteris dioecesanis ex resolut. *S. Cong. Super stat. reg. 20. Ian. 1860.* (Vid. *Acta supra cit. p. 77. 78.*) Aliud etiam argumentum eruitur ex alia illius S. C. resolutione eiusdem diei et anni, in qua statuitur novitios Melitenses, ab ordine dimissos, recipiendos esse in clerum secularem, nisi aliud episcopi iudicio obstiterit.

86. Hisce consideratis, dubiorum formulas, ac responsiones, quae ad singula referuntur, ex integrobic exscribimus.

1. An et quomodo episcopus Tarvisinus admittere possit ad ordinationem sodales instituti charitatis cum attestatione superioris domus declarantis eos domui eidem addictos esse, seu potius necessariae sint dimissoriae vel testimoniales ad normam Const. S. M. Innocentii XII. incip. « Speculatores » ?

2. An et quomodo idem dicendum sit de sodalibus iam promotis ad tonsuram vel minores ordines ab alio episcopo?

3. An et quomodo, non obstante promissione obedientiae in actu ordinationis episcopo Tarvisino facta, licitum sit superioribus instituti transferre sodales in aliam provinciam sine dependentia praelaudati episcopi?

4. In casu egressionis ab instituto ob dimissionem vel dispensationem, sodales iidem pertinent ad iurisdictionem episcopi loci, ubi sita est

domus, cui adscripti sunt, an ad episcopum, cui subditi erant etiam ante adscriptionem instituto?

Emi patres *die 6. Mart. 1864.* rescripserunt.

Ad 1. Negative ad primam partem; affirmative ad secundam.

Ad 2. Affirmative in omnibus.

Ad 3. Superiorem provincialem posse libere uti facultate transferendi alumnos provinciae iuxta constitutiones a S. Sede approbatas.

Ad 4. Negative ad primam partem, affirmative ad secundam.

POSTULATUM DECIMUMPRIMUM

Summarium.

87. Expositio postulati.

88. In synodalibus decretis laedi nequeunt privilegia regularium. Attamen decreta fieri possunt respicientia curam animarum, administrationem sacramentorum, et omne id, quod exemptionem non afficit, et delegatam episcoporum potestatem constituit.

89. Regulares tenentur obtemperare legibus synodalibus, sicubi alioquin scandala, ac difformitas evitari nequeat.

90. Peculiaria quaedam in casu perpendenda.

91. S. C. decrevit,

A regularibus in casu, de quo agebatur, servandum esse decretum episcopi praecipientis recitationem cuiusdam brevis instructionis, quae nonnulla scienda de necessitate medii, et praecepti continebat.

87. In postrema relatione status ecclesiae Ugentinae haec episcopus exponebat: « In dioecesana synodo statutum est quod – *In » diebus Dominicis aliisque festis de praecepto in prima missa in omni- » bus ecclesiis et publicis oratoriis post evangelium clara et intelligibili » voce, sacerdote verbo ad verbum praeveniente, et populo comitante, » recitari debet brevis instructio, quae scienda de necessitate medii vel » praecepti continet.* – Quidam ex regularibus in hac dioecesi de- » gentibus putant se non teneri ad illud synodale statutum servan- » dum in ecclesiis sui ordinis utpote exemptis. Quod si verum est, » frustraneus foret illius decreti finis, idest ut rudiores agricolae, qui » in diebus festis vix ac ne vix quidem missam auscultant, erudiri pos- » sint in iis quae sunt de necessitate medii vel praecepti ad salutem, » praecipue in pagis huius dioecesis, in quibus rudis populus ad

» ecclesias regularium concurrit. Unde sequeretur quod privilegium » exemptionis in aedificationem regularis disciplinae concessum, in » destructionem tendat morum et disciplinae populi christiani. » Quamobrem duo infrascripta dubia S. Congreg. definienda subiecit.

Posterioribus suis literis retulit episcopus, familias regularium, quae exstant in sua dioecesi, esse octo; nempe quatuor ex ordine capuccinorum in oppidis Tricasii, Ruffuni, Salve, et Alexanen; unam minorum de observantia in civitate Ugentina; unam minorum reformatorum in oppido Praesitii; unam minorum conventualium in oppido Speclae presbyterorum; et unam minorum s. Francisci de Paula in oppido Galiani. Hinc audiendos censui procuratores generales respectivorum horum ordinum, a quibus omnibus responsum in scriptis accepi.

Porro procuratores tam capuccinorum quam reformatorum hoc unum reposuere, regulares nempe sui ordinis synodali praescriptioni sese libenter conformasse, nihil propterea advertendum sibi esse super proposita quaestione.

Idem refert procurator minorum de observantia, haec ad rem perpendens. « Cum res, de qua agitur, bonum commune evidenter » respiciat, et uti exponitur, una adsit periculum, quatenus syno- » dali propositae ordinationi obsisti contingat, non pancos inter fi- » deles iis cognitionibus destitutum iri, quae ex necessitate medii » vel praecepti sunt cum acquisitione aeternae salutis arctissime » coniunctae; subscriptus est in sententia, haud in hoc casu locum » fieri privilegiis seu exemptionibus, quaecumque istae sint, faven- » tibus ordini nostro, quaeque reapse in bonum cedere debent et » aedificationem inservire, et non e contra malum importare, et esse » ad destructionem. Quo accedit, praescriptionem seu statutum an- » tedictum non posse sub aspectu considerari obligationis nimis » ponderosae, nec religiosorum, qui Ugenti degunt, haberi viribus » impar. »

(Vicarius procurator ordinis minimorum, necnon procurator minorum conventualium plura contra synodalem eiusmodi sanctionem proferebant, quae sub oculis emorum patrum subiicere placuit: heic vero referre superfluum ducitur. At ea praeterire non placet, quae in folio animadvertebantur, nimirum).

88. Benedictus XIV. *De syn. dioec. Lib. IX. cap. 15. per tot.* probe monet ex Fagnan. *in cap. Quod super his de maior. et obed. a n. 14.*

ad finem nihil ab episcopis esse synodalibus constitutionibus inserendum, quod praeiudicium inferat privilegiis a Sede Apostolica concessis regularium ordinum institutis. Attamen vel idem summus Pontifex non exinde consequi advertit, quod episcopi statuta conficere omnino nequeant quoad regulares, quatenus super iis versentur, in quibus regulares ipsos habent suae iurisdictioni obnoxios. Pro generali autem regula *Lib. XII. cap. 4. num. 5.* tradit regulares, eorum exemptione non obstante, parere debere dioecesanae synodi sanctionibus in iis, quae respiciunt curam animarum, aut sacramentorum administrationem, iuxta decretum Conc. Trid. *Sess. 25. cap. 11. de regular.* atque apostolicas constitututiones Concilii textum explicantes; decretis pariter subiici, quae materiam concernunt, in qua subsunt iurisdictioni delegatae episcopi, iuxta decisionem Innocentii IV. *in cap. 1. de priv. in 6.* « ibi » *salvis nihilominus casibus aliis, in quibus eos episcoporum iurisdictioni subesse, canonica praecipiunt instituta.* « Plures vero ex hisce casibus enumerat in *cit. lib. 9.* ac singillatim eos recensent Fagnanus *in cap. Grave de off. ordin. a num. 37. usque ad fin.* Chokier *de iurisd. ord. in exempt. part. 2. quaest. 45.* Passerin. *de hom. statu et off. tom. 3. quaest. 189. art. 10. insp. 10. cap. 5. per tot.* Ferraris *bibl. can. v. regulares art. 1.* aliique. In iis vero *in quibus a iure communi, a sacro Concilio Tridentino, constitutionibus Apostolicis tributa est episcopo iurisdictio in regulares, potest illos etiam per censuras ecclesiasticas compellere,* ceu rescriptum fuit a S. Congregatione ad episcopum Nebiensem die 7. Febr. 1637. *lib. 14. decr. pag. 571. a tergo.*

89. Praeterea idem Pontifex cum Suarez *lib. 4. de leg. cap. 20. num. 10.* adnotat (*Lib. XIII. cap. 4. n. 3.*) aliquando ad vitandum scandalum, et fugiendam difformitatem a ceteris dioeceseos membris, teneri regulares obtemperare constitutionibus synodalibus, a quibus ceteroquin, ratione suae exemptionis, essent soluti; uti etiam, demandati ab episcopo ieiunii exemplum afferens, si antiqua invaluisset in regularium communitate consuetudo observandi aliquod episcopi praeceptum, ad illud in posterum observandum communitatem ipsam compelli posse, quia tunc nempe obligatio non oritur ab episcopi iurisdictione, sed ab ipsa consuetudine, quae vim habet inducendi legis obligationem.

90. Ad praesentem quod attinet quaestionem, praescriptio synodalis, de qua quaestio est, haud quidem comprehenditur, expresse

saltem, inter illas, quibus sive ex iure communi, sive ex Concilio Tridentino, aut constitutionibus apostolicis regulares, episcopo iubente, parere coguntur, quasque singillatim citati auctores enumerant ac expendunt; nec praeterea, quoad constet, de regularibus aut ecclesiis agitur, quibus animarum cura imminet. Quatenus itaque ad illius observantiam non teneri regulares putaverint EE. VV. in vim ordinariae, aut delegatae iurisdictionis episcopi, viderint, utrum teneantur, sin minus ad id hortandi sint, ex causa evitandi scandalum, et difformitatem ab aliis dioecesis ecclesiis, etiam regularium illorum ordinum, qui decretum synodale iamdudum observant, seu potius ex titulo charitatis erga miseros et rudes pagorum incolas, qui ad illorum conveniunt ecclesias.

91. Ceterum iis prae oculis habitis, matureque perpensis, quae in relationibus superius exscriptis deducuntur, rogantur EE. VV. diluere, quae episcopus proponit.

I. *An regulares teneantur statutum de quo agitur servare in suis ecclesiis ex vi legis synodalis in casu?* Et quatenus negative.

II. *An cogi ad id possint ab episcopo uti delegato Sedis Apostolicae in casu?*

Die 2. *Martii 1861.* anni patres rescripserunt.

Ad 1. et 2. in proposito casu servetur decretum episcopi.

POSTULATUM DECIMUMSECUNDUM.

Summarium.

92. Referuntur dubia in postulato proposita.

93. Quae foret sententia episcopi super singulis a sac. Ordine exquisita?

94. Librorum parochialium custodia pertinet ad parochum.

Attamen episcopi possunt adigere parochos ad eorum exemplar sibi tradendum in curia asservandum, minime vero ad transumptum inde desumendum in parochorum praeiudicium.

95. Beneficiati, et administratores inventarium bonorum temporalium conficere, et curiae exhibere tenentur.

96. Parochi tenentur (si episcopus iubeat) curiae exhibere relationem status formalis propriae parochiae. Quae vero methodus tenenda, quaeque capita sint exponenda, normam praebet S. Carolus Borromaeus.

97. 98. 99. Afferuntur plura decreta S. Conc. Trid. super parochorum obligatione explicandi evangelium; a quo sese iidem excusare non possunt, vel praetextu contrariae consuetudinis, vel quod publici adsint concionatores, vel quod est exiguus parochianorum numerus, vel quod S. Scriptura per theologum explanatur, vel quod episcopus concionem habet.

100. Parochos non excusari neque tempore Adventus et Quadragesimae, quando publici praecones concionantur, ab evangelio explicando tenuit S. C. in *Pisana*.

101. Decretum Concilii Tridentini super explicatione doctrinae christianae, quam neque tempore Septembris, et Octobris, etiam accedente contraria consuetudine, intermittendam non esse, pluries tenuit eadem S. C.

102. Missa conventualis celebranda est iuxta ordinem in rubrica praescriptum, contra quem neque consuetudo etiam immemorabilis vim habet.

103. Quam consuetudinem aliquando tolerari posse, S. C. edixit ob speciales circumstantias.

104. Iis diebus, quibus SS. Sacramentum exponitur ut in festo SS. Corporis Christi, quo processio peragitur, qua hora missa cantanda sit, docet Gardellinus, cuius sententia recipitur.

105. Quoad horam celebrandi missam conventualem de Sancto, et de feria servandas esse rubricas, iussit S. C. Rit.

106. Hasce missas cum cantu celebrandas esse, iussit S. Cong., licet dispensationem concesserit ob exiguum numerum.

107. Iuxta declarationes S. Congreg. Rituum canonici compelli nequeunt ad vesperas cum cantu persolvendas, exceptis diebus festis.

108. Recensentur dubia, quorum resolutionem differendam dixit S. C. usque dum novus adveniret episcopus, quae tamen numquam locum habuit.

109. In *Arboren.* S. C. rescripsit, erigendum esse novum officium, vulgo *Contadoria*, ita tamen, ut libri administrationis e suo loco non amoveantur, nisi quando episcopus moratur in eodem loco.

92. Episcopus in relatione status suae ecclesiae haec exposuit.
« 1. Mortuorum, baptizatorum, et matrimoniorum libros ad cu-
» riam non amplius (parochi) transmittunt, eo quod quolibet mense
» ad gubernium transmittunt earumdem personarum notulam ab ipso

» gubernio paucis ab hinc annis imperatam; licet exemplar originale apud ipsos remaneat.

» II. Non solent parochi iuxta determinatas regulas relationem » ad episcopum facere de paroeciae statu, et ad eam mihi videtur » esse cogendos.

» III. Inolevit etiam mos apud parochos civitatis omittendi evangelii explicationem tempore Adventus et Quadragesimae, et cathechesim pro parvulis mense Octobri; et in cathedrali cum episcopus » concionatur in missa solemni; cum fit lectio S. Scripturae, et dominica in Albis ob multitudinem concurrentium ad explendum paschale praeceptum. Ruri item, ut plurimum, mense Octobri, et tempore messis nec fit pro pueris cathechesis, nec evangelii explicatio.

» IV. Ab immemorabili diebus festis quadragesimalibus, et dominica Palmarum ob expositionem Sacramenti in forma 40. horarum, et similiter in dominicis Adventus, et cum habetur fere » qualibet tertia dominica cuiusvis mensis lectio S. Scripturae, quae » fit coram populo, ad maius populi commodum, qui sero venit ad » ecclesiam ad audiendam missam, postquam fit immediate processio » cum SS. Eucharistico Sacramento et concio in Quadragesima et » Adventu, recitant canonici quatuor horas canonicas, et post nonam » canunt missam; et in festis diebus S. Iosephi, SS. Annunciationis, » S. Mathiae in Quadragesima et feria sexta post Passionis dominicam, missam de feria celebrant sine cantu post tertiam, et de » Sancto post nonam ad maius pariter commodum et populi, et » illorum, qui assistere debent; itemque fit quibusdam ferialibus diebus (circiter octo vel decem) ut commodo consulatur illorum, qui » missae, non vero reliquis horis assistere tenentur.

» V. Cum canendae sunt duae missae de Sancto scilicet et de » feria, secunda non canitur praecipue, quod pauci numero sunt » choro adstantes.

» VI. Animadverti pluries, canonicos choro addictos elevata quidem voce vesperas recitare, sed non cantare, cum numero pauci » sint; itemque tempore hyemali cum recitant matutinum diei sequentis; quod semper factum est quo coeperunt recitare matutinum » post meridiem, exceptis diebus festis. In capitularibus constitutionibus revera de vesperarum cantu nihil extat pro diebus ferialibus, sed dicitur: horas distincte, devote, reverenterque recitent, » sive cantent, prout ratio diei requiret. »

Hinc a S. Congregatione postulabat, quid pro ecclesiae bono et conscientiae suae tranquillitate sibi esset agendum.

93 Antequam huiusmodi postulata sapientissimo EE. VV. iudicio subiicerem, operae pretium duxi ab eodem episcopo opportunas quoad singula informationes et documenta exquirere. Praestat autem hcic exscribere, quae ipse singillatim retulit.

« Ad I. Antequam per civilem potestatem anno 1817. cogerentur » parochi ad civilem curiam regestum baptizatorum, defunctorum, » et coniugatorum remittere, ex praescripto ultimae synodi (de pa- » rochis) anni 1732., et prout fert Rituale Romanum, remittebant » parochi regesta praedicta, ut sic ab episcopali curia haberentur » legalia testimonia baptizatorum, defunctorum, coniugatorum. Nunc » ad gubernium transmittunt, retento apud se exemplari originali. » Aliquid scio de hac re constitutum per fel. record. Gregor. XVI. » cum Sardiniae gubernio anno 1836. Interim tamen cum mortis oc- » casione, vel ob aliud infortunium parochi, possint exemplaria ista » originalia deperire, providendum esset, ut parochi singulis annis, » aut saltem ante triennium regesta ad episcopalem curiam trans- » mitterent a cancellaria exscribenda, et in distinctos libros redi- » genda, ut sic etiam apud episcopalem curiam existerent.

» Ad II. In postrema synodo *Cap. De bonorum ecclesiasticorum* » *inventario*, praecipitur expositio bonorum temporalium ad curiam » episcopalem transmittenda intra tres menses ab inita paroeciae » administratione; similiter de aliorum beneficiorum. Post istam pri- » mam relationem, nihil aliud praecipitur nec a synodo dioecesana, » nec ab episcoporum decretis, nec ab consuetudine. Propterea pa- » rochi si ab episcopo non advocantur ad curiam, nunquam de statu » morali animarum suarum rationem reddunt, quasi independentes » essent. Propterea multa derivant mala, quae sola episcopalis au- » ctoritas tollere nequit, eo quod consuetudo obstat. Tandem nihil » exstat in visitationibus, forsan quia relatio ista antehac adamussim » fiebat saltem viva voce.

» Ad III. Nil particulatim in synodis ad rem faciens, quia forsan » nulla tunc aderat causa alicuius animadversionis. In monitis ta- » men pastoralibus episcopi Carletti monentur parochi, adhibita au- » ctoritate Conc. Tridentini, Innoc. XIII. et Benedicti XIII. et XIV., » nullam afferri posse excusationem a peccato gravi, si per tres non » continuos menses, vel per unum continuum verbi Dei praedica-

» tionem omittant. Nil vero ipse statuit pro dominicis Adventus et » Quadragesimae, et pro cathedrali cum lectio S. Scripturae, vel » episcopi homilia in cathedrali habetur. Voluit tamen, ne mensibus » Septembris et Octobris catecheses pro pueris omitterentur. Interim » vero expositiones evangelii et catecheses supradictae omittuntur » aestivo, et aliquoties etiam, sed non integro autumnali tempore, » et si fiunt, fere nonnullus adest, nec adveniunt ad catechesim pueri » et puellae; adventuri forsan si non matutina, sed vespertina hora » catechesis fieret.

» Ad IV. Nihil in duobus existentibus synodis, quarum postrema » habita est anno 1732., neque in decretis sacrarum visitationum » repertum est ad rem faciens. Solum autem ab hinc annis histo- » rice in visitatione quadam nullis exceptis diebus describitur ho- » rarum ordo, incipiendo a matutino, et laudibus, prima, tertia, » sexta et nona. Capitulares interrogati responderunt in scriptis, sic » ab immemorabili peractum esse, nec ipsis constare de aliquo sy- » nodali vel episcopali in contrarium decreto. Spectatissimus b. m. » episcopus Carlettus, qui plures abstulit abusus viginti quatuor annis, » quibus Politianae ecclesiae praefuit, nullum, ut fertur, de consue- » tudine ista unquam verbum fecit, nihilque in cunctis visitationi- » bus suis, neque in postrema 1826. animadvertit. Sentiunt vero » non pauci inter canonicos, in tanta divinarum rerum oscitantia, » si, praesertim cum habetur concio, post missam recitarentur duae » horae sexta et nona, populum, absoluta missa, procul dubio esse » dilapsurum, relicta concione. Attamen violatio rubricarum fragrans » est, et absque venia aut dispensatione S. Sedis episcopalis vigi- » lantia silere nequit.

» Ad V. Capitulum Politianum constat undecim canonicis, et qua- » tuor dignitatibus, quarum prima idest archipresbyter ad chorum » non tenetur ferialibus diebus, et praeterea octo capellanis. Per » hebdomadas fit servitium chori, septem canonici, et quatuor ca- » pellani pro singulis hebdomadis; sed in Quadragesima omnes te- » nentur adesse. Audito capitulo, et responso accepto, reperi, cum » omnes choro adsunt, nonnisi raro sine cantu lectam fuisse secun- » dam missam. Pluries vero lectam non fuisse cum pauci adsunt. » at non semper; idque factum ex dispositione illius qui prior est » in choro, et plerumque ex defectu cantorum.

» Ad VI. Animadverti nonnisi hiemali tempore diebus ferialibus

» nunc omitti cantum in vesperis, idque factum vel ab anno 1829.
» quo obtentum fuit indultum pro recitatione matutini post meridiem,
» attenta etiam paucitate adstantium, aeris inclementia, verbis con-
» stitutionum, et responsis S. Congr. Conc. *23. Novembris 1602. et*
» *28. Ianuarii 1606.* Reliquo autem omni tempore nonnisi perraro
» etiam diebus ferialibus omittitur cantus in vesperis.»

94. Hisce nonnulla in iure subnectere iuverit. Et ad *primum* quod attinet postulatum, translatitium est ad solum parochum pertinere librorum parochialium custodiam, ne facile possint ad aliorum manus pervenire, et quoquo modo corrumpi, Barbosa *De offic et potestate paroch. P. I cap. 7. num. 19. et 20.* ubi refert, S. Congregationem EE. et RR. *die 3. Iunii 1604.* episcopo Cavensi rescripsisse, eiusmodi libros non esse per episcopum *de parochorum potestate extrahendos,* sed penes illos conservari debere. Nihilominus aeque receptum est, ab episcopis cogi posse parochos ad exemplum librorum parochialium in episcopales curias deferendum, uti tradunt Catalanius in *Ritual. Rom. tit. 11. Formulae scribendae in libris habendis a paroch. §. 5. et 6.* necnon Baruffaldius *Comment. in Ritual. Rom. tit. 92. n. 4. et seq.* et idem Barbosa *loc. cit.* relato S. Congregationis Ep. et Reg. decreto hanc accessisse conditionem monet « *dummodo, si necessarium fuerit, copia pro illorum conservatione detur.* » Denique formiter discusso articulo idem statuit S. haec Congregatio in *Ipporegien. Librorum parochialium 19. Maii 1832.* in qua cum episcopus lato decreto praecepisset, ut librorum parochialium exemplar, seu authenticum extractum quotannis parochi ad curiam episcopalem transmitterent, ut in eiusdem curiae tabulario asservaretur, non equidem ad *transumptus desumendos* in parochorum praeiudicium, sed ad praecaveodam dumtaxat fortuitam eorum iacturam, proposito dubio « *An et quomodo decretum episcopi diei 26. Novembris 1830. sit confirmandum vel infirmandum in casu* » responsum prodiit. *Affirmative in omnibus ad primam partem, negative ad secundam.* In *folio* autem huius causae §. *Porro* plures afferuntur provinciales et dioecesanae synodi, quae decretum continent pro deferendis quotannis ad curias sive archiepiscopales, sive episcopales librorum parochialium exemplaribus.

In themate idipsum praescriptum habetur in dioecesana synodo, teste episcopo; ideoque, mox demandata a civili gubernio librorum parochialium transcriptio haud impedimento esse videtur, quominus

curia etiam eadem exemplaria, uti antea, iuxta synodi praescriptionem sibi habeat, vel ab eiusdem curiae officialibus, vel ab ipsis parochis exscribenda.

95. Quoad *secundum* postulatum. Omnibus ecclesiarum aut beneficiorum rectoribus vel administratoribus onus conficiendi inventarium bonorum temporalium quavis ratione ad beneficia et ecclesias pertinentium, episcopo pro recognitione et approbatione exhibendum, iniunctum iam fuit a s. m. Sixto V. constitut. incipien. « *Provida* » *29. Aprilis 1587.*; et renovata huiusmodi lex est a Conc. Romano *Tit. 12. de fid. instrum. cap. 1.* Idque regulis praestitutis receptum habetur in dioecesi Montis Politiani, ceu refert episcopus. Huiusmodi autem praescriptionem firmam ratamque habuit S. Congregatio in *Balneoregien. Visitationis SS. Liminum* proposita *die 24. Mart. 1821.* ac resoluta *die 14. Aprilis eiusdem anni.*

96. Id quidem pertinet ad relationem status *materialis* paroeciarum, quo vero ad *formalis*, quamvis in synodo dioecesana nihil praescriptum de hac relatione fuerit; attamen nemo inficiabitur, quin integrum sit episcopo parochos ad eam exarandam sibique transmittendam cogere, ea ratione praescripta, quam sibi magis expedire videatur. Episcopi enim praecipuum munus est gregis sibi commissi mores et vitam explorare et inspicere. Ideo episcopus graece dictus est, qui latine dicitur speculator *Cap. Clericos, §. episcopus 21. dist.* vel superintendens *Cap. Qui episcopatum 8. quaest.* Unde D. Ambrosius *De dignitate sacerdotali cap. 6.* episcopum dici putat quasi superinspectorem. Speculator item dicitur, teste D. Augustino *Lib. 1. de Civitat. Dei cap. 9.*, quasi populorum, quibus praepositus est, observator, custos et praefectus, qui speculetur et prospiciat populorum subditorum mores et vitam. Iam vero quantum ecclesiae cuiusque bono intersit, praesertim ad succrescentes evellendos abusus, ut de populorum moribus ac vita episcopi certiores identidem fiant, parochorum relationibus sive viva voce sive in scriptis editis, nemo est qui non videat. Ceterum sapientiae EE. PP. relinquitur oratori episcopo proponere, quaenam ab ipso ratio hac in re sequenda sit. In quo quidem prae oculis habere poterunt quae apte ad eamdem rem statuta habentur in concilio prov. Mediol. V. (Acta eclesiae Mediolanen. *Tom. I. P. I. pag. 222. edit. Lugdunen. 1683.*). ubi relatio haec parochis iniungitur occasione, qua synodus dioecesana ad Concilii Tridentini praescriptum *quotannis*, ut ibi dicitur, celebranda

est. « Antequam stata synodi dies veniat... parochi tum urbani, tum » dioecesani, ut ipsi episcopo adiumentum afferant, diligenti aliqua » earum indagatione ac relatione, quibus per eum consuli aut pro- » videri in synodo praesertim oportebit, haec quae infra generatim » vel universe mox praescribentur, sedulo videant ac notent... Primo » igitur... quae cleri sit in clericalis vitae moribus progressio, quae » in vita spirituali disciplina... Quae populi in christianae charitatis » operibus exercitatio, quam religiosus festorum dierum cultus; quam » pia in ecclesiis conversatio et cet. Qui singularium ecclesiarum, » praesertim parochialium status; an si quae instaurationem desi- » derent; an debito cultu fraudentur; an sacris vestibus, ornamen- » tis supellectilique ecclesiastica ad cultum necessaria instructae » sint et cet. Postremo an aliqua sunt provincialium dioecesanarum- » que synodorum decreta, edicta, visitationum praescripta, aliave » episcopalia iussa, quae executionem non habeant et cet.» Eadem praescripta reperiuntur in *Synod. dioec. Mediolanen. IV. decret. 45. (Actorum Mediol. tom. I. pag. 296. eiusd. edit. Lugdunen.).*

97. Quoad *tertium*. Ad explicationem s. evangelii quod attinet sedulo notanda sunt quae sacrum Concilium Tridentinum statuit *Sess. 5. cap. 2. de reform.* ubi postquam declaraverit praedicationem esse praecipuum episcoporum munus, sermonem ad parochos convertens, haec sanxit. « Archipresbyteri quoque, plebani, et quicum- » que parochiales, vel alias curam animarum habentes ecclesias quo- » cumque modo obtinent, per se, vel per alios idoneos, si legitime » impediti fuerint, diebus saltem dominicis, et festis solemnibus » plebes sibi commissas, pro sua et earum capacitate pascant sa- » lutaribus verbis... neque huius huius decreti executionem consue- » tudo impedire valeat. » Similiter in *Sess. 22. cap. 8.* haec habentur « Mandat s. synodus pastoribus et singulis curam animarum geren- » tibus, ut frequenter inter missarum celebrationem, vel per se, vel » per alios ex iis, quae in missa leguntur, aliquid exponant, atque » inter cetera sanctissimi huius sacrificii mysterium aliquod decla- » rent, diebus praesertim dominicis ac festis.»

98. In altero autem decreto *Sess. 24. cap. 4. de reformat.* haec statuit: « Praedicationis munus, quod episcoporum praecipuum est, » cupiens s. synodus, quo frequentius possit, ad fidelium salutem » exerceri, mandat, ut in ecclesia sua ipsi per se, aut, si legitime » impediti fuerint, per eos quos ad praedicationis munus assument,

» in aliis autem ecclesiis per parochos, sive iis impeditis per alios,
»'ab episcopo impensis eorum, qui eas praestare vel tenentur, vel
» solent deputandos in civitate, aut in quacumque parte dioecesis
» censebunt expedire, saltem omnibus diebus dominicis, et solem-
» nibus festis; tempore autem ieiunorum Quadragesimae, Adventus
» Domini, quotidie, vel saltem tribus in hebdomadis diebus, si ita
» expedire duxerint, sacras Scripturas, divinamque legem annucient,
» et alias quotiescumque id opportune fieri posse iudicaverint.»

99. Porro cum Concilium Tridentinum toties ac tanta verborum vi et efficacia s. ovangelii explanationem omnibus praesertim diebus festis inculcaverit, consequitur, parochos ab hoc munere haud excusari vel praetextu contrariae consuetudinis, vel quia satis provisum sit per publicos annuales concionatores, vel quod exiguus sit suarum plebium numerus, vel ob alias id generis causas, ceu post Benedictum XIV. *Institut. eccl. 10. num. 3.* docet Giraldi *Expos. iur. Pontif. P. II. sect. 8. pag. 816.* In casu itaque nulla subesse ratio videtur omittendi explanationem evangelii, ruri tempore messis, ob exiguum scilicet adstantium numerum, quippe qui plerumque ex negligentia rectorum dimanat, ceu inquit Bened. XIV. *cit. Instit. 10. num. 3.*; in cathedrali illis diebus quibus habetur lectio S. Scripturae, cum id oneris canonico theologo impositum a Concilio Tridentino *Sess. 5. cap. 1. de reform.* plane distinctum sit a praedicatione, quae in *Sess. 5. cap. 2. de reform.* parochis iniungitur. In quo quidem ne ulla excusatio suppetat, siquidem mane, ut videtur, lectio scripturalis in ecclesia Politiana haberi solet, episcopus, cuius in arbitrio est, curare poterit eam ad tempus vespertinum differri. Pariter nihil impedimento ost, quominus parochus cathedralis evangelium explanet iis diebus, quibus episcopus concionem habet, ceu S. Congregatio definivit in *Terulen. 11. Iunii 1631.* apud Barbosa *De offic. et pot. parochi P. I. cap. 14. num. 5.* et in *Pientina Praedicationis 14. Septembris 1748.* in qua praepositus Pientinae cathedralis ecclesiae parochus, ut se ab obligatione explicandi evangelium liberaret, urgebat *sacrorum canonum apertissimam dispositionem, qua cautum est, ut episcopus per seipsum munus hoc explere teneatur; ideoque non posse parochos cathedralium poena suspensionis a divinis compelli, ut id agant festis diebus, quibus episcopus in cathedrali praesens esse debet.* At proposito dubio « *An parochus in ecclesia cathedrali Pientina teneatur diebus festivis in actu celebrationis missae parochialis*

ad evangelii explicationem in casu » S. Congregatio respondit « *Affirmative.* » Quod quidem pariter tenuit in *Lunen Sarzanen. Praedicationis diei 16. Aug. 1828.* ac resoluta in sequenti mense Septembris.

100. Quo vero ad obligationem explanandi evangelium tempore Adventus et Quadragesimae in illis ecclesiis, in quibus praedicto tempore conciones habentur, articulus iste formiter etiam discussus fuit coram S. Congr. in causa *Pisana 29. Martii 1817.* in qua plura in utramque partem erudite disseruntur. S. Congregatio autem ad dubium propositum « *An parochi, in quorum ecclesiis tempore Adventus et Quadragesimae habentur sacrae conciones per praecones ab ordinario approbatos, teneantur diebus festis in missa parochiali explicare evangelium in casu* » respondendum censuit « *Dilata, et pro nunc servetur consuetudo cuiuslibet paroeciae.* » Cumque deinde S. Congregatio iam antea editum novisset ab archiepiscopo praeceptum, contrariam hac in re consuetudinem abrogata; iterum proposito dubio *die 30. Augusti eiusdem anni,* respondit « *In casu, de quo agitur, servandum esse decretum archiepiscopi.* » Ceterum pro illis ecclesiis, ubi conciones praedicto tempore non habentur, contraria praxis suffragari non posse videretur, ceu patet ex iis, quae exposita sunt. Quid vero statuendum sit in casu, iudicabunt emi patres, qui decernent etiam, an toleranda sit consuetudo, ubi viget, omittendi evangelii explicationem dominica in Albis ob expositam ab episcopo causam, vel etiam mense Octobri, ceu in aliquibus dioecesibus factitari solet.

101. Quoad catechesim autem haec praescribit Concilium Tridentinum *Sess. 24. cap. 4. de refor.* « Iidem etiam (nempe episcopi) » saltem dominicis et aliis festivis diebus pueros in singulis paro» chiis fidei rudimenta, et obedientiam erga Deum et parentes di» ligenter ab iis, ad quos spectabit, doceri curabunt, et si opus sit, » etiam per censuras ecclesiasticas compellent, non obstantibus pri» vilegiis et consuetudinibus. » Quamobrem viderint EE. VV., utrum tolerari in themate queat mos, qui apud parochos civitatis inolevit omittendi cathechesim pro parvulis mense Octobri, et ruri nedum eodem mense Octobri, sed tempore etiam messis. *In Hortana diei 8. Aug. 1744.* contendente parocho, servandam esse consuetudinem doctrinam christianam mense Octobri et Decembri usque ad diem 18. Ianuarii intermittendi, quod homines aucupio, vindemiis, et rusticatione distenti nulli ad eam audiendam accederent, et brevitate illa dierum mensis Decembris et Ianuarii impossibile foret omnia

parochi munera suo tempore implere; proposito dubio V. « *An servanda sit consuetudo intermittendi doctinam christianam mense Octobris et mense Decembris usque ad diem 13. Ianuarii, aliisque diebus impeditis in casu.* » S. Congregatio respondit « *negative.* » Quoniam vero frequentiae hisce temporibus defectus horae intempestivae, qua catechesis habetur iuxta episcopum tribuendus sit, alia magis commoda hora assignari ab eo poterit.

102. Quoad *quartum* postulatum: Rubricae missalis *tit. 13. §. 2.* statuunt, missam conventualem et solemnem sequenti ordine dici debere. « In festis duplicibus, et semiduplicibus, in dominicis, et » infra octavam, dicta in choro hora tertia. In festis simplicibus, » et in feriis per annum, dicta sexta. In Adventu, Quadragesima, » quatuor temporibus, etiam infra octavam Pentecostes, et vigiliis, » quae ieiunantur, quamvis sint dies solemnes, missa de tempore » debet cantari post nonam. » Atqui pluries S. Rituum Congregatio decrevit non licere praetextu consuetudinis etiam immemorabilis statutum hunc praevertere ordinem, ac missas conventuales, vel de festo, vel de Sancto, aut de dominica, quae iuxta rubricas dicendae sunt post horam tertiam, celebrare post nonam, (de praedictis autem missis exclusive loquutus videtur episcopus in prima huius postulati parte, minime vero de missis feriae maioris, quas celebrari debere post nonam dubium non est). Ita porro in *Venusina 9. Aug. 1760.* Proposito ex parte capituli cathedralis dubio « *An missa conventualis, attenta immemorabili consuetudine cani possit post nonam, non obstantibus rubricis generalibus missalis in contrarium disponentibus.* » S. R. C. respondit «*Negative.*» Idem decreverat in *Imolen. 6. Augusti 1733.* et in *Polena 9. Maii 1739.*

103. Attamen erit, ēmi patres, decernere, an peculiaria rerum adiuncta in casu invectam consuetudinem tolerandam suadeant. Sacra Rit. Congregatio in *Oscen. 16. Martii 1592. ad dub. 7.* ubi exponebatur « Hora sexta dicitur ante missam, et si diceretur postea, ce» lebratio esset intespestiva, quia propter frigiditatem terrae populus » tardius venit ad ecclesiam. » Respondit « Missa conventualis dici » debet post tertiam in festis duplicibus, et in diebus dominicis » iuxta rubricam missalis, non post sextam: quod si propter ter» rae frigiditatem populus tardius venit ad ecclesiam, praestat dif» ferre tempus recitandi tertiam, quam debitum ordinem inter» tere. »

104. Quidquid vero iudicandum putaverint pro diebus, quibus concio habetur, pro illis tamen, quibus exponitur in forma quadraginta horarum, aut reponitur SS. Sacramentum, servanda videretur consuetudo canendi missam conventualem post nonam non solum si votiva sit, sed etiam si de Sancto, vel de octava privilegiata, vel de dominica, vel de feria; quam quidem sententiam contra Calverium tuetur Gardellinius *in Comment. ad Instructionem iussu Clementis XI. editam de iis quae servanda sunt pro expositione SS. Sacramenti et cet. Tom. VI. P. II. ad §. 12. num. 13.* hanc ceteras inter rationem afferens « Et revera congruit potius hora nona, quam tertia » vel sexta solemnissimae illi functioni, quae adnexam habet processionem cum magna populi frequentia, tam dum exponendum, quam » dum reponendum est Sacramentum. Praesertim quia in repositione » plerumque cunctandum est, sacerque ritus cum Sacramenti bene» dictione non absolvitur, nisi post meridiem, ne si citius fiat con» tingat cessare in una ecclesia, priusquam in altera finem habeat, » quum ex instituto numquam sit intercipienda. » Videant autem emae vestrae an haec aliqua ratione conveniant, quum processio cum SS. Sacramento ducenda est. In *Gadicen. 22. Ianuarii 1678.* expositum fuit in dubio 6. « In festo SS. Corporis Christi dicitur sexta » et nona ante missam conventualem, et post illam generalis pro» cessio. » Et in dubio 7. « In diebus infra octavam dicti festi, et » in diebus in ea occurrentibus missa conventualis dicitur post no» nam, et in dicta ecclesia quotidie fit processio intra eamdem octa» vam. » S. R. Congregatio ad 6. « Benigne indulsit, ut in festo SSmi » Corporis Christi missarum solemnia post nonam peragantur. » Ad 7. respondit « Infra octavam SS. Christi, et festis duplicibus infra » eam occurrentibus, missam post tertiam celebrandam esse. »

105. Quoad praxim vero canendi missam de feria post tertiam, de Sancto post nonam, facit decretum in *Imolen. 7. Iulii 1759.* ubi exposito a sacerdote Ioanne Matthaeo Sassi canonico theologo ecclesiae cathedralis Imolen. « Abusum dudum irrepsisse in hac ecclesia » canendi missam conventualem de feria tam in Quadragesima, quam » in quatuor temporibus et vigiliis ante tertiam, et missam de Sancto » post nonam, contra litteram rubricarum missalis. » S. R. Cong. ad removendum huiusmodi abusum, censuit « quoad horam celebrandi » missam conventualem de Sancto, et de feria servandas esse ru» bricas missalis, et amplius. »

106. Indubium pariter est hasce missas conventuales cum cantu celebrari debere, ceu eadem Sac. Congregatio statuit in *Urbevetana Praeminentiarum, super dubiis 5. Aug. 1737.* ubi ad 11. dubium « An » quoties ex praescripto rubricae celebrandae et cantandae sunt in » ecclesia cathedrali plures missae, liceat aliquam ex illis planam » celebrare in casu.» Respondit « negative.» Nihilominus ob exiguum canonicorum numerum ab alterius cantu dispensandum censuit in *Hortana 5. Iulii 1631.* ubi episcopus exponens « Canonicos civitatis » Castellanae et Hortanae, se excusari ab obligatione canendi duas » missas, quando ultra festum diei recurrit aliqua vigilia, tempus » Quadragesimae, quatuor tempora, rogationes, aut quid simile pri- » vilegiatum, ob penuriam canonicorum dictorum cathedralium, sup- » plicavit eos eximi a penso canendi utramque missam in diebus » dictis privilegiatis.» S. R. C. « Attentis narratis censuit conceden- » dum, quod cantata missa conventuali de festo, altera missa re- » citetur sine cantu, cum interventu tamen canonicorum. » Quibus perpensis, ac babita ratione ad exposita per episcopum, praesertim ad numerum choro inservientium in cathedrali Montis Politiani, viderint emi patres, quid statuendum putent quoad quintum etiam postulatum. Animadvertendum tamen, tempore Quadragesimae, quo omnes canonici, teste episcopo, choro adesse tenentur, exigui numeri excusationem locum non babere.

107. Quoad *sextum* denique postulatum; iuxta declarationem praefatae S. R. Cong. canonici compelli nequeunt ad vesperas cum cantu persolvendas, exceptis diebus festis. Primum patet ab decreto edito in *Suessana 28. Ianuarii 1606.*, in qua cum episcopus Suessae exposuisset suos canonicos non solere vesperas cantare nisi dominicis, et aliis festivis diebus, sive officium de feria, sive de aliquo festo etiam duplici celebretur, simpliciter vesperas sine cantu recitare; responsum prodiit « Quoad vesperas et officium satis esse, si canonici » illud recitent alta, clara, intelligibili, et distincta voce.» Alterum colligitur ab resolutione in *Signina 22. Novembris 1657.*, in qua cum ad instantiam canonicorum supplicatum fuisset declarari ipsos non teneri ad recitationem officii divini in cantu plano in festis solemnibus, prout episcopus eisdem mandaverat; responsum fuit « Cano- » nicos in hoc debere parere episcopo.» Denique refert ipse episcopus in constitutionibus capitularibus haec haberi « Horas distincte, de- » vote, reverenter recitent, sive cantent, prout ratio diei requirit.»

Quoad matutini anticipationem hiemali tempore, nihil adnotandum venit, cum ex episcopi relatione constet, peculiare ad hoc indultum capitulo Politiano usque ab anno 1820. concessum fuisse.

108. Hisce itaque breviter expositis, proponuntur resolvenda dubia

I. *An episcopus cogere possit parochos ad transmittendos quotannis sin minus intra triennium ad episcopalem curiam libros parochiales ad effectum illos transcribendi in casu et cet.?*

II. *An et quomodo teneantur parochi transmittere ad episcopum relationem status suarum ecclesiarum in casu et cet.?*

III. *An parochis civitatis liceat omittere explicationem s. evangelii tempore Adventus et Quadragesimae, et catechesim mense Octobris in casu et cet.?*

IV. *An item liceat omittere evangelii explicationem in cathedrali dum episcopus concionatur in missa solemni, cum fit lectio S. Scripturae, et in dominica in Albis in casu et cet.?*

V. *An parochis ruralibus liceat omittere evangelii explicationem, et cathechesim mense Octobris, et tempore messis in casu et cet.?*

VI. *An servanda sit consuetudo canendi missam post nonam, et celebrandi sine cantu missam de feria post tertiam, et de Sancto post nonam diebus ac temporibus relatis in casu et cet.?*

VII. *An cum canendae sunt duae missae, de Sancto scilicet et de feria, liceat secundam non canere ob expositam causam in casu et cet.?*

VIII. *An et pro quibus diebus servandus sit usus non canendi vesperas in casu et cet.?*

Proposita causa, *die supradicta*, emi patres responderunt « *Ex» pectetur novus episcopus.* »

Porro eo temporis intervallo, quo huiusmodi causa pendebat, ad plures abierat episcopus. Ex Sac. Congr. regestis colligitur, eamdem causam nondum in posterum fuisse propositam. Nihilominus *folium* hic afferre non dubitavimus, quia in eiusdem corpore eiusmodi doctrinae congestae sunt, quae cum per se multi valent, tum facillime ad proposita dubia resolvenda conducunt.

109. Ad pleniorem primi dubii materiam hic addimus, quod resolutum fuit in causa *Arboren. 25. Sept. 1847.* Ex eadem legitur, quod archiepiscopus Arborensis novum proposuit erigendum officium nuncupatum *Contatoria generale*, ubi rationum redditiones piorum locorum expenderentur, eorumque libri asservarentur eo nempe consilio, ut rectae bonorum ecclesiasticorum administrationi consulere-

tur, opportunis in rem legibus adiectis, et suo decreto promulgatis. At vero capitulum Arborense acriter huic innovationi restitit ex eo praesertim, quod novum illud officium non mediocri damno futurum existimabat ob ingentes, qui in eius erectione et conservatione, sumptus curaeque requirebantur. Itaque res ad S. C. Conc. deducta est, propositoque dubio « An sit locus erectioni novi officii computatoriae » in casu? » S. Cong. rescripsit *die dicta* « Affirmative, ita tamen ut » libri administrationis non amoveantur a loco administrationis, nisi » quando episcopus moratur in eodem loco. »

POSTULATUM DECIMUMTERTIUM.

Summarium.

110. Expositio postulati.

Responsio indirecte redditur, data resolutione causae *Strigonien. Dub. matrim.*

111. Quae fuerit in curia Strigoniensi disciplina in actibus conficiendis, qui pro causarum matrimonialium iudiciis ordinantur?

112. In praedicta causa Strigonien. S. C. declaravit

Iurium in decursu litis productorum recognitionem esse actum iudicialem;

Eam recognitionem a iudice ordinari posse, cum iusta adsit causa, eiusdem arbitrio et prudentia;

Defensorem matrimonii in ea recognitione esse citandum.

110. In constitut. Bened. XIV. incipien. « *Dei miseratione* » diei *3. Nov. 1741.*, in qua constituitur, et assignatur, coram quibus, quo ordine ac forma caussarum matrimonialium iudicia peragi debeant, §. 7. iubetur, ut matrimonii defensor *in quolibet actu iudiciali citetur, adsit examini testium,* iura omnia deducat, voceque ac scriptis matrimonii vim adserat ac tueatur. Insuper §. *8. seq.* declaratur *nulla, cassa, ac irrita fore quaecumque, eo non legitimo citato aut intimato, in iudicio peracta fuerint.*

111. Porro in dioecesi N. N. a tempore antiquo invaluerat, ut in confectione aliquorum actuum, qui ad caussarum matrimonialium iudicia peragenda necessarii sunt, qualis erat ex. gr. parochialis de baptismo fides, necnon de nuptiis ante faciem Ecclesiae rite con-

tractis, satis haberetur parochi testimonium, quin defensoris matrimonii interventus ac subscriptio ulterius requireretur. Quae consuetudo cum Bened. XIV. constitut. adversa illius dioecesis episcopo, ubi primum ad eam cathedram evectus est, visa fuisset, speciale in prima relatione status illius dioecesis S. Congr. Conc. exhibita postulatum adiecit. Itaque Sac. Cong. quin ei directum responsum redderet, e re censuit, resolutionem in causa *Strigonien. Dub. mat. diei 28. Augusti 1858.* editam pro responso eidem remittere, quae sic est.

Praeses et consiliarii metropolitani tribunalis matrimonialis in Strigoniensi dioecesi, commendatione eorum episcopi communiti, S.C. Conc. exposuerunt, ab ipsa data Bened. XIV. constit. penes curiam Strigoniensem inductum fuisse morem, ut in caussarum matrimonialium actitatione instrumenta omnia et ea etiam, quae in transcribendis actibus e parochorum libris consistunt, ceu fides de baptismo, coniugiis, vel obitu, nedum a parocho, sed ab ipso matrimonii defensore inspicerentur ac subscriberentur. Iamvero, cum causa quaedam verteretur, in qua necessarium erat, fidem de baptismo, et coniugio rite inito exscribere ex libris parochialibus ecclesiae in altera dioecesi, tum parochus tum episcopus, quibus haec parochia suberat, in eiusmodi fide extrahenda matrimonii defensorem excludere non dubitarunt, propriam utriusque, nempe parochi et episcopi subscriptionem satis esse mordicus propugnantes. Ad omnem dubitationem abscindendam sacro ordini controversia dolata est: ibique propositis dubiis.

112. I. *An iurium in decursu litis productorum recognitio a iudice ordinata, sit actus iudicialis in casu?*

II. *An expediat, ut iudex praefatam recognitionem ordinet in causis matrimonialibus in casu?*

III. *An in recognitionis actu citandus sit defensor matrimenii ex officio in casu?*

Emi patres responderunt *dicta die 28. Augusti 1858.*

Ad I. *Affirmative.*

Ad II. *Affirmative, si adsit iusta ratio dubitandi, arbitrio et prudentiae iudicis.*

Ad III. *Affirmative.*

Quoniam vero quod ad rem matrimonialem in genere pertinet, identidem in calce relationum postulata eo respicientia adiici expe-

rientia comprobet. hinc *P. II. n. 51.* memoratam const. Ben. XIV. omni ex parte exhibemus, ut episcopis pro re nata magis in promptu sit; ac simul alia superaddemus, quae idem argumentum afficiunt.

POSTULATUM DECIMUMQUARTUM.

Summarium.

113. Quae fuerit huius postulati occasio?

114. Eidem responsum fuit, data resolutione cuiusdam caussae, quae per extensum refertur.

115. Huius caussae facti species.

116. Solemnitates in electionibus observandae duplicis generis sunt; aliae ex iure naturali, aliae ex iure civili.

117. Quid requiratur, ut actus dici queat capitularis?

118. Leges synodales nequeunt derogare iuri, quod alicui competit ex voluntate specialium fundatorum.

119. Electio non recipit neque diem, neque conditionem: est enim actus legitimus.

120. Quae solemnitates servandae sunt in electionibus proprie dictis?

121. Qui animi sui sententiam semel declaravit, eam amplius retractare nequit.

122. In materia electionum, si adsit dubium, pro electionis validitate standum est.

123. S. C. definivit deliberationem capitularem et nominationem inibi peractam sustineri, non obstante exceptione de contemptu opposita, propter declarationem a canonico de contemptu agente, in aula capitulari emissam.

113. Exponebat quidam antistes in cathedrali sua ecclesia unum et alterum canonicatum recenseri, ad quos eligendi seu nominandi ius canonicis ipsis ex lege fundationis collegialiter competebat. Aderant aliqui inter canonicos, qui in huiusmodi canonicatuum rectoribus eligendis formam ad unguem servandam esse contenderent, quae in corpore iuris canonici super electione peragenda sancita sunt ea de causa, quod fundatores electionem, seu nominationem collegialiter absolvendam esse iussissent. Contra alii stabant; hi namque formam

in iure canonico praestitutam in eligendis praelatis maioribus locum habere propugnabant; ceterum ea utique praeteriri non debere subdebant, quae requiruntur, ut electio et nominatio actus capitularis collegialiter adimpleti qualitatem praeseferret. Hinc non rara dissidia, lites, et incommoda complura oriebantur. Ad haec itaque pracavenda antistes ille, cum relationem de statu suae dioecesis ad S. C. C. transmitteret, postulavit, utri nimirum ex duabus praedictis sententiis, quarum una alteri contradicebat, tutius ac certius adhaerendum esset.

114. S. C. secundae sententiae standum esse respondit, idoneis ad rem auctoritatibus allatis, quae in sacri ordinis disciplina nitebantur. Quoniam vero sacrorum canonum iura, quae huc referuntur, in quadam recenti causa exposita fuerunt, et definitivo S. Cong. Ep. et Reg. iudicio confirmata, hinc eam totam hic exhibendam duximus, et mentionem facimus *Vol. I. p. 328. n. 64. in fine.*

115. Capellaniam ecclesiasticam in cathedrali Carolus erigendam iusserat, et iuspatronatus activum capitulo eiusdem cathedralis reservaverat. Hanc autem adiecerat legem, ut canonici clericum eligerent in ea civitate natum, ac domicilium habentem, sacris ordinibus proximum, pauperem, ac patrimonio destitutum, qui cathedrali inserviret, aliaque onera perferret. Cum eiusmodi capellania vacavisset, canonici publice edixerunt, ut qui ad eamdem aspiraret, suorum meritorum vulgo *requisiti* testimonia exhiberet. Plures extiterunt clerici, qui ad capellaniam sese nominari petierunt. Capitulari conventu congregato, singuli suffragiorum periculo suppositi sunt; ultimus supererat excutiendus, nempe Aegidius, qui ex sorore nepos erat N. N. unius ex canonicis At vero alius ex canonicis adsurrexit, ac publice professus est avunculum canonicum suffragium ferre non posse pro nepote; quippe in synodo dioecesana praescriptum est, quod « si alicuius canonici aut eius consanguinei et cognati intra » secundum gradum res agatur, is a capitulo recedat, et nonnisi » re peracta, admittatur. » Canonicus N. N. ab aula capitulari utique recessit, sed « protestans et declarans, quod si facultatem ferendi » suffragii, quae sibi intercipiebatur, sibi competere demonstrare» tur, sua mens est suffragium ferendi propitium clerico Aegidio. »

Interim canonici, qui in aula capitulari remanserant, deliberaverunt canonicum N. N. ad suffragium pro clerico Aegidio ferendum minime admitti debere, quin ex hoc defectu vitiari singulos electionum

actus pro aliis clericis iam peractos. Canonicus N. N. protestationem instauravit, addens « quod in omni casu, quomodo sua mens erat » praebendi votum favore Aegidii, ita animus foret votum ceteris » plane adversum tribuendi » et exinde recessit.

Iteratis electionum actibus, qui maiora obtinuere vota, Aegidius et Fridericus fuerunt. Nam ex septem vocalibus Aegidius vota quatuor amica, tria adversa sortitus est: sed Fridericus sex vota propitia, unum tantummodo adversum nactus est, adeoque capellaniam Friderico ipsi adiudicatam esse proclamatum est.

Canonicus N. N. biduo post per acta notarii suam protestationem repetivit, ac deliberationis capitularis rescissionem reclamavit. Sed Fridericus ad S. C. Ep. et Reg. suas preces detulit, ut, remotis obstaculis, in capellaniae possessionem immitteretur. Itaque de more partes, quarum intererat, necnon episcopus interpellati fuerunt. Pro substinenda electione Friderici a capitulo dispositio synodalis in medium proferebatur, et, quando id non valeret, canonicus N. N. de contemptu iure queri nequibat ex eo, quod, qui suus esset animus, palam manifestaverat. At vero a canonico N. N. ob rationum momenta iis. quae modo dicta sunt, plane contraria deliberatio capitularis impugnabatur.

116. Praemittebatur, solemnitates, quae in electione proprie dicta iure pontificio praescribuntur, duplicis generis esse; unum earum, quae a iure positivo profluunt, alterum earum, quae ab ipso iure naturali ortum habent, veluti constituit ipsemet Pitonius *Disceptat. eccl. 24. n. 4. et 46.* In hoc secundo genere connumerari ex. gr. hae possunt, videlicet ut vota eligentium sint libera, non coacta, ut praevaleat maior seu sanior, non minor et insanior pars, aliaque eiusmodi elementa, quae naturaliter cuilibet electioni cohaerent, quae a certo personarum genere peragi debeat. Huc pertinet alia illa conditio, ut nominatio in coetu collegialiter convocato, absolutoque perficiatur: aliter enim electio non esset actus a corpore morali collective elicitus, sed potius resolveretur in tot suffragia seorsim sumpta singulorum vocalium, quae actum moraliter unum constituere nequirent, quemadmodum aperte tradit Greg. IX. *Cap. in Genesi 55. de elect.* Ex qua exposita doctrina consequitur, ut in casu, de quo gimus, electio capellani de necessitate collegialiter absolvenda erat; namque canonicus executor testamentarius, et testator ipse ius eligendi capellanum non singulis canonicis adtribuit, veluti accidit,

quando testator aliquibus familiis iuspatronatus reservat; sed capitulo veluti uni personae morali, quae suam veluti substantiam ac vitam in conventu rite inito sibi comparat. Fagnan. *Cap. Quia propter de elect. n. 37. de for. Ben. tom. IV. §. n. 552.* Pignatt. *Cons. 22. n.7. et 8. tom. I.* Piton. *Discept. eccl. 24. n. 16.*

117. Iamvero, subiungebatur, ut quilibet conventus canonicorum capitulariter celebratus dici vere possit, illud requiri, praeter alias conditiones recensitas a Ferrario *V. Capitulum, art. 1. in append.*, ut ad eum invitati fuerint vocales *omnes*. Vid. etiam Piton. *Discept. eccles. 100. n. 40.* De Luca *Disc. 27. n. 15. Rota decis. 278. num. 21. p. 12., et alibi passim.* Quando vero dicimus invitandos esse *omnes*, intelligimus etiam ad votum ferendum insimul necessario esse admittendos. Vocales enim sese uti contemptos reputare merito possunt, non solum si vocati non fuerint, sed etiam, si vocati, a voto emittendo iniuste prohibeantur; quin imo *turpius eiicitur, qui non admittitur hospes.* Et sane, qui suffragium ferre fuerit inhibitus, aequiparatur ei, qui non fuerit invitatus, *Cap. in Genesi 55. de elect. §. nec praemissi.* De Luca *Disc. 27. de canon. n. 15.* Reinffest. *L. I. decr. de elect. n. 115.* Iamvero nihil facilius accidit, quam illegitimam canonici N.N. ab aula capitulari votoque edendo exclusionem demonstrare. Namque in primis ex apertissima civilis iuris dispositione — *prodest suffragium patris filio, et filii patri, item eorum, qui in eiusdem patris potestate sunt: quasi decurio enim illud dedit suffragium, non quasi domestica persona: in iis quippe, quae iuris publici sunt, praesumitur, quod magis ob bonum publicum moveatur quam ex alia causa particulari affectionis — L. Illud et L. Item Dig. Quod cuius. univers.* Quae nimirum dispositio consentanea est iuri canonico, et declarationibus S. C. Conc. nominatim in *Pisana Elect.*, in qua, cum canonici iure alternativae fruerentur in electione canonicorum, et, data vacatione, concurreret unus, cui consanguinitate iunctus erat canonicus Del Bono, dubium propositum fuit « An canonicus Del Bono in electione, de qua agitur, reiiciendus sit a ferendo suffragio in casu; » responsum editum est *die 19. Septem. 1818.* « Negative. »

118. Neque vero officere dicebatur dispositio synodalis: in casu enim praesenti nullam ea poterat exserere vim, quoniam testatorum voluntati derogare non valet. Ita enim scribit Piton. *Alleg. 30. De contr. patron. n. 1. et seq. — cum lex fundationis longe praecedat con-*

stitutionem synodalem, et ibi caveatur, ius praesentandi spectare debere ad capitulum et canonicos, nemine excepto, utique praeallegata constitutio locum non habet in electione ad hoc beneficium de iure patronatus. — Cum Pitonio concordat s. Rota cum doctoribus: neque dissentit S. C. Conc., veluti videre est in *Ferentina Capellaniae*, cuius facti speciem hic dare superfluum arbitramur.

119. In tuenda validitate resolutionis capitularis *diei 9. Iunii* opponebatur, canonicum N. N. sero nimis, ac propterea nequidquam agere de contemptu, quem passus est, cum ab conclavi capitulari fuit exclusus, ea nempe de causa, quod voluntatem suam in eo, quo excludebatur, satis superque manifestaverit, eamque revocare amplius non valeat. Namque respondebatur eam manifestationem in primis veluti imperfectam reputandam esse, eoque magis quod ex animi praecipitantia ortum habuerat: cum enim iniuria se exclusum videret, utique dolore incensus et placido mentis statu deturbatus, quid faceret aut diceret, animo pendere non potuerat. Itaque ea declaratio perfectionem suam obtinuit per protestationem biduo post in episcopali cancellaria editam, in qua canonicus N. N. conceptis verbis de nullitate resolutionis institit. Iamvero huic manifestationi conditio apertissime inerat si nempe *facultas, quae sibi intercipiebatur, ferendi voti vere competeret.* Suum itaque suffragium non absolutum et purum, sed conditioni obnoxium erat. Atqui suffragiorum emissio cum capitulariter absolvi debeat, inter actus legitimos referenda est; adeoque *neque diem neque conditionem recipit ex L. 77. De reg. iur.* Observabatur insuper disertissime canonica iura praecipere vota neutiquam esse debere conditionalia; nam in *Cap. 2. De elect. in 6.* legitur – *In electionibus, et postulationibus, et scrutiniis, ex quibus ius oritur eligendi, vota conditionalia, alternativa, et incerta penitus reprobamus.*— Qua super re consulatur Piton. *Discept. ecc. 100. n. 100. ad 119.* necnon S. Cong. Conc. in *Comen. Beneficii ad diem 13. Iulii 1771. §. hunc autem §. nihilque §. ad novam.* Eo accedebat, quod vota ex dispositione synodali illius dioecesis, debeant esse secreta, et canonicus N. N. palam et publice suum suffragium ediderat.

120. Praemissa iuris theoria quae viget circa huiusmodi electiones (1), disiectis minoris momenti difficultatibus, quae obiiciebantur,

(1) Plures solemnitates observandae sunt ex iuris praescripto in peragenda canonica electione proprie dicta ut cernere est in tit. *de Elect. L.* I. decret. ac nominatim in *cap. 42. Quia propter*, ex. gr. ut tres scrutatores eligantur, ut suffragia

validior ac nervosior defensionis ratio pro deliberatione capitulari et Friderici nominatione hoc modo suscipiebatur.

Quamvis concederetur canonicum N. N. a suffragio edendo immerito fuisse prohibitum, non idcirco tamen sequi contendebatur, ut nominationis actus vitio nullitatis corruere dicendus foret. Incontroversi enim et indubitati iuris est, tum cum aliquis vocalis exclusionem passus est, seu, veluti vulgo dici solet, contemptus fuit, ut actus capitularis *per se* nullus haud sit, quin contra suum retineat firmitatis robur; nisi quod ille, qui contemptus fuit, de nullitate agere minime probibeatur, unaque eiusdem rescissionem adsequendi ius habeat, si contemptum plene demonstrare sibi contingat. Id enim perspicue sancitum est in *Cap. 28. Quod sicut, cap. 56. Bonae de elect.* Fagnan. *ad cap. Quia propter de elect. n. 39.* Reiffenstuel *De elect. lib. I. n. 15.*

Hisce in iure praelibatis, in facto statuebatur, a canonico N.N. non absolute ac simpliciter deliberationem capitularem fuisse impugnatam, sed cum conditione. Ipse siquidem hisce fere se verbis explicuerat. – *Si mihi ius inest ferendi suffragii, et exclusio, quam subii, iniusta est, animus mihi est singulis infensam praebendi vocem, excepto Aegidio nepote meo.* – Quod si prima huius declarationis pars impleta dicenda foret, adeoque iniusta fuerit eius exclusio, id tantum sequeretur, ut singuli competitores alterum votum adversum, Aegidius vero alterum sibi propitium obtineat. Itaque Aegidius, qui vota alba quatuor retulit, quinque subindo sibi vindicabit. At nihilosecius Fridericus, qui sex vota alba iam adeptus fuerat, addito

scripto consignentur, aliaque id genus impleantur, quorum omissio nullitatem prorsus importat. Sed haec locum obtinent in electionibus praelatorum sive saecularium, sive regularium dumtaxat, quemadmodum vulgo tradunt doctores, quos inter satis est allegare Fagnanum in commentatione memorati capitis ac punctim *n.* 6., 8., 10. *ac seqq.* qui porro auctor *n.* 39. *et seqq.* singularem earumdem solemnitatum seriem articulatim recensent. Quin imo huiusmodi forma ita unice locum in electionibus proprie dictis sibi vindicat, ut ne capitularium vicariorum creationi quidem accommodari soleat: hoc enim officium precarium est nec praelaturam praesefert. Vid. Leuren. *De for. benef. de const. et qual. vic. cap. tom. IV. qu.* 550. cum communi doctorum. Quare multo minus necesse est eidem formae inhaerere in nominationibus beneficiorum simplicium et capellaniarum Piton. *Disc. ecc.* 21. *n.* 4. ubi ita scribit « Capitulum potest in eligendo procedere, et consentire modo » sibi beneviso sive verbo sive facto sive ante sive post electionem et quandocumque ex intervallo, dummodo consensus accedat vel omnium vel maioris partis vo» calium. » Congruit S. C. Conc. in *Eugubina Mansionariae 5. Aprilis* 1794, et passim alibi.

uno suffragio adverso, non idcirco de maiori vocum numero prae Aegidio gloriari nequibit.

121. Neque vero quidquam ageret canonicus N. N. si protestationem obtruderet biduo post conventum capitularem *diei 9. Iunii* penes cancellarium episcopalem elicitam, in qua disertis verbis pro capitularis deliberationis nullitate institit, actaque omnia rescindenda esse petiit. Cum enim animi sui hac de re declarationem in eo ipso, quo a conventu recessit, satis plene pandidisset, iam non amplius suae potestatis erat propriae voluntatis actum revocare et immutare: *quod enim semel placuit,* ut commune fert adagium, *amplius displicere non potest.* Porro cum semel capituli resolutio ab eodem ratihabita fuit, quidquid eidem fortasse vitii inerat, apprime purgatum dilutumque fuit. Ceteroquin ratihabitio non modo verbis, sed et factis emittitur. – *Non enim tantum verbis ratum quidquam potest haberi, sed etiam actibus* – ait Paulus Iureconsultus *L. 5. Dig. ratam rem.* Nec quidquam proficeret canonicus N.N., si errore et ignorantia ductum se id fecisse diceret, nam falsa reputatio neminem excusat, neque actus voluntarius ille nequit reputari, quem aliquis gerat falsa spe aut opinione ductus. Gratian. *Discept. forens. cap. 765. num. 49. Rota decis. 287. n. 24. p. 16. rec.*

122. Praeterea tametsi aliqua adhuc dubitationis umbra superesset, pro validitate actus standum esse subiungebatur non solum ob regulam generalem, quae tradit omnem actum habendum esse uti validum, donec contrarium non probetur, sed et etiam ob regulam specialem, in materia electionum receptam, in quibus electio suum obtinere robur intelligitur, donec ille, cui id incumbit, validis argumentis, electionis nullitatem legitime non demonstraverit. Piton. *Discept. eccl. 100. n. 221. et seq.*, et convenit communis interpretum doctrina.

123. Itaque dubia duo proposita sunt

« I. An et quomodo sustineatur deliberatio capitularis *diei 9. Iu-* » *nii 1864.* in casu.

» II. An et quomodo sustineatur nominatio Friderici ad capel- » laniam, adeo ut danda ei sit institutio canonica in casu.»

Emi patres in comitiis habitis *die 28. Iulii 1865.* rescripserunt

« Ad I. et II. Attenta declaratione emissa a canonico N. N. in aula » capitulari affirmative in omnibus.»

INDEX CAPITUM

INSTRUCTIONIS BENEDICTI XIII.

QUAE IN HOC VOLUMINE EXPONUNTUR ET ILLUSTRANTUR.

DE QUARTO CAPITE AD CLERUM REGULAREM PERTINENTE.

In hoc capite exponendum erit

I. An regulares curam animarum exercentes, qui episcopali iurisdictioni, visitationi, et correctioni subsunt in iis, quae ad curam pertinent, et administrationem sacramentorum, munus sibi commissum fideliter adimpleant iuxta ea, quae in praecedenti capite dicta sunt de parochis saecularibus? . . . . pag. 5

II. An aliquis regularis extra monasterium degat? an aliqui adsint in dioecesi, a suis superioribus, servatis servandis, eiecti, vel aliquis fuerit regularis intra claustra monasterii degens, sed qui extra ea ita notorie deliquerit, ut populo scandalo fuerit; et quomodo in hisce casibus in sic delinquentes animadvertit? . . . . » 8

Art. 1. *De regularibus, qui versantur extra claustra* . . . . . . » ibi

Art. 2. *De regularibus eiectis* . . . . » 17

Art. 3. *De regularibus delinquentibus extra claustra* . . . . . . » 24

III. An sua iurisdictione delegata usus sit in explenda visitatione conventuum, et granciarum monasteriorum, in quibus religiosi non aluntur in numero, a sacris constitutionibus praefixo, et quinam sunt religiosum mores, in dictis conventibus et granciis degentium? . . . . » 27

IV. Denique, an aliquod habeat cum regularibus offendiculum in exercitio iurisdictionis delegatae in illis casibus, In quibus eadem ipsi

tributa est a sacro Concilio Tridentino, vel a summorum Pontificum constitutionibus, et signanter a bulla Clementis Papae XI. quae incipit « *Superna?* » . . . . pag. 41
Art 1. *Appendix I. II. III., quibus enumerantur casus, quando exemptioni ab episcopi iurisdictione locus est, vel non.* . . . . » ibi
Art. 2. *De opusculo cui titulus « Acta S. C. super stat. Reg. ab archiepiscopo Philipp. secretario collecta.* » . . . . » 65
Art. 3. *Eiusdem opusculi continuatio* . . . . » 82
Art. 4. *Afferuntur nuperae aliquae declarationes S. C. Ep. et Reg. ad regulares pertinentes.* . . . . » 98

DE QUINTO RELATIONIS CAPITE AD MONIALES PERTINENTE.

In hoc capite exponendum erit
I. An moniales, episcopo subiectae, suas servent constitutiones? » 111
II. An clausura in earum monasteriis inviolate custodiatur? . . » 122
III. An aliqui abusus in iisdem monasteriis irrepserint, qui consilio, aut auxilio Sacrae Congregationis indigeant? . . . . . . » 137
IV. An praeter ordinarium confessorem, alius extraordinarius ab ipso bis, aut ter in anno fuerit oblatus? . . . . » 166
V. An dictorum monasteriorum reditus fideliter administrentur, et monialium dotes fuerint persolutae, et quomodo erogatae? » 177
Art. 1. *De administratione redituum ad monasteria pertinentium.* » ibi
Art. 2. *De dote monialium* . . . . » 188
VI. An in monasteriis monialium, quae sunt praelatis regularibus subiecta, curaverit, ut clausura dictarum sanctimonialium fuerit exacte observata; et an contra inobedientes, et contradictores per censuras ecclesiasticas, et alia iuris remedia processerit? » 201
VII. An harum monialium confessarii regulares, sive ordinarii, sive extraordinarii fuerint ab ipso approbati, antequam earum confessiones exceperint? . . . . » 205
VIII. An adhibitis superioribus regularibus, singulis annis exegerit rationem administrationis ab iis, qui administrarunt bona pertinentia ad haec monialium monasteria, regularibus subiecta: et an fideliter eorum redditus administrentur, et alia fuerint adimpleta, quae praescribuntur in bulla Gregorii XV. quae incipit. « *Inscrutabili?* » . . . . » 208
Appendix de institutis vota simplicia emittentibus . . . . » 228
Art. 1. *De origine et propagatione eorumdem institutorum* . . . » ibi

Art. 2. *De disciplina quam servat S. Congr. Ep. et Reg. in huiusmodi institutorum approbatione* . . . . pag. 240
Art. 3. *De tribus castitatis, paupertatis, et obedientiae votis* . . . » 247
Art. 4. *De suprema antistita, eiusque consilio, necnon de aliis antistitis inferioribus* . . . . » 275
Art. 5. *De cardinali protectore* . . . . » 296
Art. 6. *De episcopi iurisdictione et auctoritate in instituta sacrarum virginum* . . . . » 299
Art. 7. *Miscellanea ad instituta votorum simplicium pertinentia.* . » 304
Art. 8. *De tribus consultationibus votorum simplicium instituta respicientibus* . . . . » 315

DE SEXTO RELATIONIS CAPITE PERTINENTE AD SEMINARIUM.

In hoc capite exponendum erit
I. Quot sint in seminario alumni? . . . . » 329
II. An in ecclesiastica disciplina recte instituantur? . . . . . . » ibi
III. Quibusnam studiis vacent, et quo profectu? . . . . » 359
IV. An cathedrali, et alii loci ecclesiae, diebus festis inserviant? » 372
V. An cum consilio duorum canonicorum seniorum, a se electorem, necessaria pro recto regimine statuerit? . . . . » 377
VI. An illud aliquando visitet, et operam det, ut constitutiones adimpleantur? . . . . » 388
VII. An statuta sit taxa ad tramites Concilii Tridentini, eademque exigatur; et an aliqui sint morosi in eius solutione? . . . » 391

DE SEPTIMO CAPITE AD ECCLESIAS, CONFRATERNITATES,
ET LOCA PIA PERTINENTE.

In hoc capite exponendum erit
I. An in sacristiis omnium, et singularum ecclesiarum exposita sit tabella onerum missarum, et anniversariorum ad tramites decretorum san. mem. Urbani VIII. et an eis punctualiter satisfactum sit? . . . . » ibi
Art. 1. *De perpetua onerum missarum tabella in sacrariis exponenda.* » 393
Art. 2. *De cura ab episcopis exhibenda pro fideli satisfactione onerum missarum.* . . . . » 400
Art. 3. *De acceptatione legati missarum* . . . . » 414
Art. 4. *De piarum voluntatum commutatione* . . . . » 422

Art. 5. *De missarum reductione, atque etiam de absolutione a praeteritis omissionibus.* . . . . pag. 425
Art. 6. *De translatione missarum* . . . . » 434
II. An in confraternitatibus, scholis, aliisque locis piis punctualiter executioni mandentur pia opera, a testatoribus iniuncta? . » 436
Art. 1. *De sodalitatum origine, et canonica earum erectione* . . . » 437
Art. 2. *De iure condendi statuta, comitia celebrandi, et officiales eligendi* . . . . » 444
Art. 3. *De nonnullis controversiis, quae circa sodalitia saepenumero oriri solent* . . . . » 454
Art. 4. *De scholis* . . . . » 467
III. An quolibet anno sibi fecerit reddi rationes ab horum locorum administratoribus? . . . . » 478
Art. 1. *De piis locis ab episcopo visitandis* . . . . » 479
Art. 2. *De rationum redditione quotannis ab episcopo exigenda.* . » 489
IV. An montem pietatis, sive charitatis visitaverit; an idem habeat reditus, qui superabundent substentationi ministrorum, aliisque necessariis expensis, et in quas causas reditus illi erogentur, et si quid exigatur ab illis, qui pecuniam, frumentum, si agatur de monte frumentario, ab eo recipiunt? . . . . . . » 515
V. An infirmorum hospitalia visitaverit, redituum rationes ab administratoribus exegerit, et an infirmis necessaria, quoad salutem animae, et corporis, in eis subministrentur? . . . . . » 533

DE OCTAVO RELATIONIS CAPITE, AD POPULUM PERTINENTE.

In hoc capite exponendum erit
I. Quinam sint populi mores, et an in pietate proficiat? . . . . » 544
II. An aliquis irrepserit abusus, aut prava quaedam in eodem inoluerit consuetudo, quae indigeat consilio, et Sedis Apostolicae adiutorio? . . . . » ibi

DE ULTIMO CAPITE, AD POSTULATA PERTINENTE.

Ultimo loco episcopi, archiepiscopi, primates et patriarchae, qui suarum ecclesiarum relationes ad sacram transmittunt Congregationem, si quae habent postulata proponenda pro suarum regimine ecclesiarum, proponere poterunt cum clara facti, et omnium circumstantiarum expressione, et quatenus postulata spectent ad negotia forensia, exponant, an ea sint in aliis tribunalibus introducta, an adsint super iisdem aliorum tribu-

nalium sententiae, ut, omnibus mature pensatis, possit S. Congregatio congruum suppeditare praedictis postulatis responsum.
Et haec sunt, quae opportuna visa fuerunt, ut in hac instructione inserantur. Quod si aliqua fuerint, quae episcopi, archiepiscopi, primates, et patriarchae pro suarum indigentia ecclesiarum, atque dioecesum addenda existimaverint, sciant sibi liberum esse addere, quae ipsis addenda videbuntur, et ad notitiam Sacrae Congregationis deferre, quae ex charitatis, et iustitiae norma per se expediet, quae poterit, et maiora ad summum Pontificem deferet, qui fratribus suis episcopis, quantum cum Domino licet, gratificari semper exoptabit . . . . . pag. 556
Appendix de nonnullis postulatis in specie eorumque resolutione. . . . . » 562
Postulatum I. » ibi
» II. » 565
» III. » 569
» IV. » 574
» V. » 578
» VI. » 582
» VII. » 585
» VIII. » 587
» IX. » 597
» X. » 600
» XI. » 604
» XII. » 607
» XIII. » 621
» XV. » 625

IMPRIMATUR

Fr. Hieron. Gigli O. P. S. P. A. Magister.

IMPRIMATUR

Petrus Villanova-Castellacci Archiep. Petr. Vicesgerens.

ALIA OPERA

QUAE PROSTANT IN OFFICINA LIBRARIA S. ...

GREGORII (S. Papae I.) Regula Pastoralis. 1849, in-1 ... L. 80

GURY (G. P.) S. J. Compend. Theologiae moralis editio rom. ab auct. emendata et aucta 1862, 2 vol. in-8. 9 —

HARTMANN (Fr Anast.) Calendarium Ecclesiasticum Ordinis Cappuccinorum 1859, in-16.

HISTORIAE e profanis Scriptoribus selectae 1761, 2 vol. in-12. 1 50

INSTRUCTIO super aliquibus Ritibus Graecorum; ac literae quaedam Apostolicae ad ipsos Graecos. 1807, in-4. » 50

IUSTINIANI (Imperat.) Institutionum Libri Quatuor; adiecti sunt ex Digestis tituli de verborum significatione, et de regulis iuris, cum indice 1847, in-12. 1 20

KEMPIS (Thom. A) De imitatione Christi. 1862, in-32. 1 —

LAMBERTINUS (Prosper.) S. R. E. C. et postea Benedictus XIV. P. M. Enchiridion De sacrificio Missae 1755, in-12 1 —

— Institutiones Ecclesiasticae, quas latine reddidit Idelphonsus a S. Carolo. 1747, in-fol. 10 —

— De Synodo Dioecesana lib. tredecim. 1806, 2 vol. in-4. 8 —

LAMBRUSCHINI (Aloysii) S. R. E. C. Synodus Dioecesana habita in Cathedrali Templo Maniiani Sabinae. 1846, in-4. 2 50

LEONIS (S. Magni) Sermones. 1849, in-12 2 »

LIGORIO (S. A. M. De) Compendium Theologiae Moralis, auctore De Neyraguet. 1849, in-8. 6 50

— De Caeremoniis Missae ex ital. idiom. lat. reddidit M. Harniger. 1857, in-16. 1 —

LITANIAE et Preces recitandae in expositione et repositione Sanctissimi Sacramenti dum peragitur solemnis oratio per XL Horas. in-4. » 50

MANUALE Ecclesiasticorum, seu Sacrae Rituum Congregationis decreta selecta ex collectione authentica ad Ecclesiasticorum utilitatem et opportunitatem. Ed. tertia 1853, in-8 3 50

— Sacerdotum pro praeparatione ad Missam. 1863, in-12. 1 —

MAXIMI (S.) Opera, iussu Pii VI P. M., aucta atque adnotationibus illustrata a P. Brunone Bruni 1784, in-fol. 16 50

MEMORIALE Ri...
stantioribus ...
vendis in min...
libus 1853, in...
MISSA PROPRIA in...
Conf. in-4.
— In festo S. Pa...
— In Vigilia et in...
ceptionis B. ...
— Idem in-4
— Idem in-8
MISSALE ROMANUM...
1862, in-4.
— Idem, *in cha*...
— Idem. 1862, in-...
— Idem, Defun...
MONITA ad Missio...
Fide (Editio a...
NEYRAGUET. ...
NICKES De ...
quae pertinent...
bri tres. 1856, ...
OFFICIUM B Pa...
— Idem in Fest...
nis B. M. Vir...
ORDO PRECUM, qu...
sitatione Basil...
1825, in-12.
PALMA (Ioan. ...
rii XVI. P. ...
PASSAGLIA (Ca...
Deiparae Se...
Commentari...
— De Aeternita...
inferno, Com...
PATRITII Fra...
Utriusque L...
PERRONE (Ioa...
stiano, libri ...
— Historiae Th...
comparatae ...
— Praelectiones ...
in Collegio R...
emendata, e...
auctore locu...
— Idem, 9 vol. ...
— Praelectiones ...
dium reda...
indice analit...
— Thesis Dogm...
ptione, add...
log. in-8.